

UNIVERSITY OF N.C. AT CHAPEL HILL

00035031679

Digitized by the Internet Archive
in 2014

ספרי

שם הגדולים, ועד לחכמים

כל החלקים והמסתעפים,

להנאון הגדול החסיד המפורסם

מותר חיים יוסף דוד אזולאי זלה"ה

נדפסו עתה בסדר חדש ומועיל והיו לשתי מערכות:

א' מערכת גדולים, ב' מערכת ספרים

והכל ערוך ומסודר כסדר א"ב עם קצת הערות בסופו על ידי

יצחק אייזיק בדיעקב

(חלק ראשון: מערכת גדולים)

SCHEM HAG'DOLIM Tom. I.

Wien 1864.

Verlag von

J. Knöpfmayer & Söhne

(vorm. Anton Edler von Schmid)

Buchhandlung.

Wien, Stadt, Seitenstättengasse Nr. 4.

Adlergasse 724.

הקדמת המסדר

נודע ביהודה איש האלהים ובישראל גדול שמו של הרב הגאון הגדול החסיד
המפורסם קדוש יאמר לו כמו"ה חיים יוסף דוד אזולאי זצוק"ל בספריו הרבים שחיבר,
בם הראה את כחו בפלפול ועיון והלכה ועוצם ידו ובקיאותו בנגלה ונסתר בכל חררי התורה.
הגנה הוא בדרך למודו בש"ס ומפרשים פוסקים וש"ת השתומם אל המראה בהגלות נגלות
לפניו משוגות רבות בספרי כמה וכמה גדולים, מהסרזן ידיעת סדר זמנים בחיי גדולי עולם
זסדר תולדות הבוריהם ושנות דפוס ספריהם, ועוד בבחרותו שלח ידו וכתב ע"ז מאמר מיוחד
בשם העולם דבר. אפס כי עז הדבר וקשה בעיניו להיות רק כרואה ומראה נגעי אחרים,
ולא טוב לצדיק כי יאהז דרכו רק לילך ולהשיג ולא יוחן בעיניו רעהו; לכן אמר לבו
להשכיל להטיב ומעז יצא מתוק כבואו ללמד להועיל גם לפורשי נס בים התלמוד ופוסקי'
ומפרשים, סדר זמנים בתולדות אנשי השם מעולם לדורותם, רב וצעיר מבין עם תלמיד
לשמותם, ולהגיד להם פעלם בחבוריהם ובספריהם וזמן דפוסם ומקומותם; למען הרים
מכשול מדרך הוגי התורה, וחכמים זיהרו בדבריהם ואל יבהלו ברוחם להקשות ולהשיב
מגדול על גדול ומכספר אל כספר, ואל יצאו לריב מהר כטרם ידעו דין קדימה ואיחור בסדר
זמנים ודבר ריחוק וקידוב במקומות וכדומה.

ולתכלית זה חיבר ספרים שנים שהם ארבעה מישיבי לכת ידועי ש"ס לתהלה
ולתפארת, והם ספרי שם הגדולים ב' חלקים וספרי ועד לחכמים ב' חלקים
והמסתעפים. ואם רבים גדולים הקרי לב עשו חיל בחקר דעת שנות דור ודור שמות אנשי
השם מעולם מקבלי התורה איש מפי איש משפחות סופרים ומחברי ספרים, כמו הראב"ד
בס' הקבלה, ס' היוחסין שלשלת הקבלה צמח דוד קורא הדורות וסדר הדורות ודומיהם;
הגה הוא עלה על כלם בשכבר נודע כי במחקר כזה יד האחרון תמיד על העליונה ויתרון
הכשר לו על כל הקודמים לפניו, מאשר הוסיפו עיניו לראות כמה וכמה ספרים חדשים גם
ישנים אשר לא היו לראשונים. ועל פי דרכם אף הוא היה מסדר סדר המערכה, בדורות
הגאונים וקצת מרבנן סבוראי ההל ובסוף ימיו וזמנו כלה. ומדי דברו באחד הגדולים המיוא
וזכר כבר מחוקרי הדורות הנ"ל הביא דבריהם בכור המבחן, ועל דוב עלתה בידו לצרוף
כבוד סיגיהם ולשום העקוב למישור בזמן תולדות גדולי הראשונים וספריהם ולהעמיד דבריו
על דאמת. ועליהם הוסיף כהנה וכהנה שמות גדולים וספרים רבים מדורות האחרוני' הנזכרים
בפוסקים וש"ת ומפרשים ובספרי חכמי האמת אשר ידיו רב לו בהם, וספרי רבים כתובי
יד שפוני טמוני אוצרות הספרים בחצרות מלכים וחולתם אשר ראו עיניו. כי מלבד אשר
לבנו הרהבה ראה הרבה חכמה ודעת, עוד זאת עמדה לו ותופע עליו נהרה להוציא יקר
מעלל, כי היה שד"ר ובמלאכות קרש הלך ונסע רוב ימיו מעיר לעיר וממדינה למדינה
בארצות המזרח והמערב ובערי איטליא ואשכנז וכו', ובכל מקום מדרך כף רגלו התודע אל
גדולי עיר ועיר, ועיניו חזו ספרים רבים נדפסים וכ"י והוסיף לקח להתחקות על מחצב
שרשיהם ומקורם בקדש. ולכלם בש"ס יקרא, כולם הובאו ביתה יוסף בית ועד
לחכמים.

ומדי דברו בשמות הגדולים וספריהם, ידע לכלכל דבריו במשפט השבח הראוי לפי
מעלתם וערכם בארוכה או בקצרה, ועלו ובאו במ ספורים נאים ושמועות טובות אשר
נתפרסמו בקצתם לשם ולתהלה. ולשונו תהלך על יקר תפארת התלמידים בבלי וירושלמי
ועל בעלי התוספות וזמנם, ועל מקור מהצב התרגומים ומדרשי רז"ל למיניהם וגדולי

המפרשים אשר עליהם וכו'. ובמרוצת דבריו נגע גם בקצת שארי ענינים יקרים, כעניני שקלא וטריא לדין והלכה ועניני אנדה וקבלה וגלגולים אשר לאמונה גברו בארץ גם בין חכמי העמים הקדמונים והאחרונים (ועמ"ש בריש הקדמת סדר הדורות). כלם נכוהים למבין וישרים למוציא דעת.

אם כל ספרי הגאון המהר ז"ל יסודתם בהררי קדש, על התורה בחדושי הלכות ודינים ושו"ת ופירושי תורה אגדות ודרשות וחכמת האמת, ועל העבודה ביראת ה' כל היום ומוסר השכל והנהגות ליראי ה' ולחושבי שמו, כאשר יראה תרואה ברשימת ספריו הערוכה בהתוך תולדתו הבאה אחריו; הנה כי כן גם ספריו אלה כוננו ידיו רק לשמור דגלי רבנן ותלמידיהוהן מלכד השניאות בסדר זמנים ודורות כאמור למעלה, ואולם עד מהרה יצא להם שם תפארת גם בין חוקרי תולדות ישוהן בישראל ובעמים, כל רואיהם הכירו עינם ורבת תועלתם לתולדות גדולי ישראל וספיהם בכלל. ויהי הש"ס הולך הלוך וגדול והספרים האלה הז' הלוך והסור עד אשר נחפשו כמטמונים אף בארץ איטליא שנופסו שם לפנים, ורבים מחכמי אשכנז נלאו לבקשם ולא נמצאו להם אף במחדר עצום, ולא רצנו לא הגיעו כלל ולא ימצאון אף אחד בעיר. ורבים אומרים מי ידאנו טוב, ומי גבר יתעורר לשוב להדפיסם מהדש לחלקם ביעקב ולהפיצם בישראל.

ואני לרגל המלאכה אשר לפני בחבור ס' אוצר הספרים אשר אנכי עובד בו זה כמה לאסוף ולכנים שמות כל הספרים אשר חוברו בלה"ק או נעתקו אליה מלשונות זולתה מיום כתוב ספר עד היום הזה, הנוכרים בספרי רושמי ספרים אשר לפני, ויותר מהמה אשר עיני ראו ולא זר (כמעשה ס' שפתי ישנים אשר בדינו. וכבר מצאה כקן די לאצור אל תוכי יותר מעשרת אלפים מספר והמה בתובים); ובתוך הספרים הנדרשים למלאכתי זו כנסתי גם אותם לי לאצור אל תוך אוצרי כל שמות הספרים הנמצאים בס. אבל ראיתי כי אין סדר למשנתו מפני שלא כיון מלאכתו לכך*). ולא בזמן אחד חוברו למו יחדיו לכל חלקיהם. ולכן ענין אחד נפוץ בכמה מקומות, ואשר נגע בו בחלק זה ובא רעהו והקרו, ובחלק השלישי או הרביעי והכריע ביניהם. ובולולים יעלו בס גדולים בספרים וספרים בגדולים בכל חלקי והמסתעפים, והיה כל מבקש הש"ס ייעף ולא ידע אם ימצא, ועינו תלאוניה לשוטט אנה ואנה. כאשר גם אנכי בפקדי אותם למלאכתי בחבור ספר אוצר הספרים הנזכר לא הגעתי למחוז הפצוי עד אשר ערכת ותכתי לי מפתחות מכל חלקיו כסדר א"ב לגדולים לבד ולספרי לבד, וגם אז לא הונה לי עוד מכל יגיעה וחפוש שם אחד במקומות רבים. אשר ע"כ שמתי לבי לקרבה אל המלאכה, לערוך אותם בסדר חדש ומועיל כיד ה' עלי השכיל ע"פ דבר המלאכה

* זה כלל גדול בספריו אלה וחונם עליו להלנין צעד הגאון המהר ז"ל שהיה מלך מליץ טוב בכל מקום נבקש לה נדף ולהלילו מיד ומיגו, בצדו ז"ל עליו חכר בלחלו ליבע מן הצ"י וכס"ג מהסגס צע"ס יז המלכי עליהם דנשמע מהם כמה וכמה בקיאי' בכללים, וכנה כי הם ז"ל לא כיוונו מלאכה לכך שהיו עסקים צמחיים חכומים סרבים והעלמיים, וק חבז למוסד שרלו חיזה כלל רשמו אהיו וכו' (עיין כללי הש"ס ג' בחב"ב). הפה כמוסס כמורו חף הוא ז"ל לא כיון מלאכה לכך וק צדך למיזו חזיה כפר רכס שמו וסס מהסגו. הלא חלה כנמס מקומות בספריו אלה שהניח גם גדול או כפר צחוק חסר, וכז והניחו סינה ולפעמים גם שלישים צהלקים שחמרו אצלי סוס חוסקס וחוס ויש גם צנכרנות וצקור מודצרו הרהשונים, ולא זכר בכנז דיבר זו ולא לקח לו מועד לניץ צסלקי קקודס אולי ככר נהן לו מקוס צחזח מהס [ע' לזוגמח (ג' צוך לאני—דלני, גדולי הסכרים, מהכ"ז מצרונג מ' שגמס קחיה מהכ"ס י' וילייקד) והולס צח"ס. וע' (אמוכות עהרות, בני יוסף, גל של אבוזיס, גנה ציק, זוטס משפט, דין אונת, דך חיים) והולס צח"ס. וע"פ המ"מ הכפולים ומשכילים צקלס יחלס הרוחס צגוף הפסרים ומלל כצני]. עוד חסיב חלה צלל על כל הגיולים הסוכרים צספרי קוחלי הרוכות וכו' היו צצרו. כ"ל על מקלסס או רוכס, ולא לנו הך להניח חייז צצריס ככר המצקן ולכנר ולכנן אוחס, ואגב ריהעיס או אגב טיעפס לא דק טעיס צעקוס ומקוס. ואמכס הכל הונך אל מקוס חמד, כי רכז ז"ל עקוק צחוכרו ודינל קמסחטי צפוסקיס ומשפסס וש"ס לו ח"ב וש"ס לו צצירוסים ושפטיס וירוסים, או צפוכס חכמי חלמס צעשועיו וכיוסס. ולכן אין פלל שכל זכר כל הפוכרים צספריס צלניו, ואין פלל שיעלס וממו מה שפעלס, כי לא דיבר רק צגדולים שעלו צצוכרו וצספסס צגלז ליון, וגס מוסס ועליס קך צוך חבז כלמור.

אשר שמתי לי לקו, וכאשר כליתי מלאכתי והשלמתיה וראיתי כי טוב, מצאתי את לבכי נכון להוציאם לאור ע"פ דבר המלאכה ההיא אשר אערכה בזה לפני הקורא:

זה דבר המלאכה:

- 6) כל שמות גדולים הנמצאים באחד מחלקי הספרים הנזכר מסודרים איש על מקומו לאותיותיו כסדר א"ב בחלק הראשון אשר קראתי בשם **מערכת גדולים**, וככה כל שמות הספרים בחלק השני אשר קראתי בשם **מערכת ספרים**.
- 3) כל שם גדול או ספר הנמצא בחלק אחד ונזכר שנית ושלישית גם בשאר החלקים, כי בא המחבר להוסיף או לגרוע לשנות או לתקן בו דבר; כולם נקבעו באו פה במקומם הראוי להם, לבלתי יצטרך הקורא לחפש אנה ואנה.
- 2) גם כל שם גדול או ספר הנזכר באחד המקומות ולא בנה לו המחבר ז"ל בית לבדו, הוצג במקומו הראוי לו לפי סדר אותיותיו, ונרמז לעיין עליו במקום מוצאו, ולמען הודיע שלא מן הש"ס הוא בעצם, דרך כוכב לפניו כזה *.
- 7) לא הוספתי בו דבר זולת אותיות או מלות הקשור באיזה מקומות לחבור ענין לענין מחלק המאוחר אל הקודם בהמשך דברי המחבר ז"ל. ולא נגיע ממנו מאומה זולת ראשי הענין המובא ונשנה מחלק שלפניו להזכיר מה שדובר בו, או הרומז לעיין עליו בחלקי הקודם; רק אלה נשממו מאין צורך לשנות ולשלוש הרברים.
- 8) ענינים הבלתי נוגעים לידיעת שם גדול או ספר, הוצגו בסוף האות בשם קונטרס אחרון.
- 9) ואולם כל הבא בדרך אנכי בתוך איזה שם גדול או ספר, כעניני שקלא וטי"א לדינא מעשיות ספורים ושמועיות ועניני קבלה וכדומה; אלה לא נעתיקו מקומם ונדפסו באותיות רש"י.
- 10) על שולי כל עמוד למטה רשום מראה מקום מוצא כל דבר באחד מחלקי הספרים הנזכר והמסתעפים, מצויינים מפנים הספר באותיות א"ב ומסומנים בר"ת אשר שמתי לאותות לקצר, ואלה הם:

שג"א, ר"מ סס הגדולים ח"א. שג"ב, סס הגדולים ח"א. ול"א, ועד לחכמים ח"א.
 ול"ב, ועד לחכמים ח"א. ש"ב, ר"מ סלח"ן צמדנכ וכו"ל מקוים וסמטות לסס הגדולים ח"א (סולל"ט שניה) ולועד לחכמים ח"א. משג"ב, קונטרס עשג"ב לדך, מקוים וסמטות לסס הגדולים ח"א. שג"ב בא"ן (ר"מ כל אשר נשמט), וכו"ל סוף הסמטות עשס הגדולים ח"א. ב"ז, ר"מ צית ועד, קונטרס סמטות לועד לחכמים ח"א. השמטות ול"א, סוף סוף הסמטות צסוף ס' טוב עין הסדפס סמך ול"א. כ"ל, ר"מ ככר ללדן כוונז לקונטרס זעיר סס סמך צו כולל סיני סיכיים לספרי סס הגדולים ועד לחכמים.

עוד זאת אדרש להגיד כי כל המ"מ משה"ג ח"א נרשמו פה ע"פ דפוס ליוורנו השני משנת תקנ"ח אשר בירי. ויש קצת שנויים בין ד' ראשון לשני במ"מ וז"ל.

והנה כאשר מראש נדרתי בעדי וחק שמתי לי לבלתי הוסיף על דברי הגאון המחבר זצוק"ל ולבלתי גרוע מהם אף מאומה, ואך אל מערכת הסדר לבד היו עיני ולבבי; כן עשיתי וחדלתי מהעיר על דבריו אף כי מצאתי וראיתי שיש ויש להעיר ולשנות ולתקן לא מעט. וכפרט במקומות אשר הואיל הלך אחרי חוקרי הדורות שהיו לפניו וזולתם והעתיק דבריהם בלי דרישה וחקירה) וכן משכתי את ידי למן היום אשר החילותי לסדר אותם עד תום הדפסת כל ח"א וקצת מח"ב.

ואולם במשך הדפסת החלק השני בא לידי ס' שם הגדולים ח"ב הנדפס מחדש בפפד"מ

בלוית ועד להכמים ח"ב (וכמוהם כשני חלקיהם הראשונים שנדפסו בקראמאשין ופד"ם הם על סדר שנדפסו בליוורני ועוד הרעו השחיתו כנודע), ובסופו נמצאו קצת הערות מועילות מאת הרב הגדול מ' אהרן פולד ז"ל. ולבלתי יגרע ש"ם הנדפס על ידי ממנו, אמרתי להוציא משם טובי הערות הרב מהר"ר אהרן פולד הגו' ועוד נוסף עליהם קצת הערות אשר העלתה מצודתי בימים המועטים האלה ונספחתי אל סוף הספר, והקורא ישפוט בצדק.

אף גם זאת מצאתי דבר חדש בחלק שני הפוס פד"ם הנוכח, והוא תולדות הגאון המחבר זצוק"ל מעשה ידי הרב החכם מהר"א כרמולי נר"ו. ועם כי בקצת דבריו ובדרך ספורו לא נמצא הפיץ, בכל זאת אמרתי לספחם אל הספר בכמה שנויים ותוספות ומגרעות. ורשימת ספרי הגאון המחבר ז"ל אשר ערך שם, עזבתי וסדרתי אותה ע"פ רשימת החכם ר' יוסף אלמנצי נר"ו מפאדובה אשר שלח להרב דר' פירשט בלייפציג (ומזכר נכסיעם נכ"ם יוד"ג), וע"פ ספר אוצרות חיים לר' חיים מיכל ז"ל מהאמבורג (ומזכר נכ"ת רס"ס). וכפי שנמצאו בספרי אוצר הספרים.

ועתה אפרוש כפי ואודה לה' חסדו אשר גמל עלי ונתן לי כח להוציא לאור עולם את הספרים האלה בסדר נכון ומועיל לתועלת המעיינים הדורשים מעל ספר הש"ס. ונוטל נפשו איש חסד הוא ידידי ורעי הרבני המופלא החכם השלם וכו' כמו"ה יהודה ב"מ' יחיאל בעה"ק נר"ו אשר נדב לבו אותו לעמוד לימיני בהגהת הספר כל ימי משך הדפוס ועמו נועצתי ובחכמתו נעזרתי בדבר ודבר. וזכות הגאון המחבר זצוק"ל יעמוד לי לכונן אותי ואת ביתי לשם עולם לא יכרת. וה' אלהים יעזר לי להוציא לאור גם את ספרי אוצר הספרים לתועלת כל דורשי ספר, והיה לנו ליד ושם טוב מבנים ומכנות אשר מנע ממנו כטוב בעיניו. כן יעשה שלום לנו ושלום על ישראל כעתירת הנו"ח ביום ה' ח' מרחשון לסדר ולפרט ואגדלה שמך והיה ברכה לפ"ק פה ווילנא.

המסדר

יצחק אייזיק בן יעקב.

תולדות

הרב הגאון מ' חיים יוסף דוד אזולאי זצוק"ל

מאת הרב החכם

מ' אליקים כרמולי נר"ו (בשנויים רבים).

כל איש חכם לב יודע רב התועלה ביריעת דברי הוסיס לגדולי ארץ, וכל נפש משכלת התענג על טוב בקריאת תולדות אנשי שם מעולם וזכרון הפעשים אשר עשו אנשי טופת בישראל. ולכן נועצו לב חכם והכס לכתוב זכרון בספר טעשי יחודי כגולה ותולדות אנשים מצוינים, להלל הקדוש בקדושתו החסיד בחסידותו הצדיק בצדקתו והחכם בהכסתו. ובכל דור ודור קמו גדולים הקרי לב אנשי רוח אשר נחגו לבם להעלות על ספר דברי ימי חיי נאוגי ארץ וגדולי ישראל אשר בחיים חיתם וקדושים אשר בארץ הטח. והאחרון במונן ובאחד הראשונים בטעלה היה הרב הגאון הגדול הנודע בשערים כטו"ה חיים יוסף דוד אזולאי זצוק"ל אשר כח ירו ורוחב לבו הציב יד וי"ש לגדולי עם ישראל בדורו ולפניו. והנה אך טוב וישר להשיב לאיש אשר אלה לו ככל תנסולוהי לאלף גדולי דור ודור, לספר תולדותיו וקדושתו לדור אחרון, ולהעלותם על ראש ספריו זה לזכרון עד נצח.

האדם הגדול בענקים הזה נולד בירושלם עיר הקדש א' בשנת התפ"ו או תפ"ז לערך ב'. והוא בן לאביו ר' יצחק דחיה ז"ל אשר עלה לאלהים בהר ציון כ"ג טבת תקכ"ה, בן ר' ישעיה שהרבה תורה בתלמידים, בן ר' יצחק בע"ס זרע יצחק הנאמר, בן הרב החסיד ר' אברהם ז"ל בע"ס חסד לאברהם וכו' בכמה"ר מרדכי כמה"ר אברהם אזולאי זל"ה"ה ממשפחות חכמי קשטיליא אשר באו תיכף מגרוש ספרד לפי"ג. ומהר"א אזולאי בע"ס חסד לאברהם הנזכר בא דרך אניה בלב ים לארץ הצבי ונתישב בעה"ק הברון ועלה לשמים בשנת הת"ד, והוא קבור במערה אחת עם הרב ר' אליעזר ו' ארחא ז"ל בקרית ארבע היא הברון ד'. ואמו היתה בת הרב ר' יצחק בר אברהם חסיד ומקובל ה'.

ויגדל דוד, בתורת חיים היה הפצוה ולשמוע בלמודים יוסף לקח, וילך

(א) ועודים זו כי צע"ק יבוסלס מ"ו טעס הוכחי ולידה וגידולו מן הארץ, ובעה"ק סתרון מ"ו אשכ גכתי צה ; וצברתי בלחץ מלכים וחגשים ונקוסטענינה רבתי צדעת וחאזיני עיר המסוללה וחונק ומחא ונמסיה וכל עני ליעליח וחאמטערס ושאר עיידות וכו'. [אונ' יוסף ס' י"ד. ב] ע' סכרה כ"א.
(ג) ונשפת אזולאי עורכס צשקס, ולא החיטס סר"י יבורס ונחיה צר ונשס צר דוד אשכ ענה ונשס ללכה בלחץ הלכי שכת חק"ס. ומדי עכרו בליורנו הוליא לזור (שלום רב לפ"ק) ש"ס הכדצ"ז חק"ס' עם השלוחה מן השמים לר' יעקב ונחויס. (ד) ע' (מ' אברהם בכמה"ר ר' מרדכי אזולאי, מ' אליעזר ו' ארחא) צמ"א.
(ה) ועד למכמים ס"צ כ' י"ב (כרמולי). [לכל סס איך זכר לאזני חמו וסמו צפרעות לא מחכר בכל חלקי סקטריס הלכס, כ"א מכללא חמור צמ"א שכת ח"ל ונורנו רכב למד סמחא החונת עם רכב סקסיד אזני חמי מוכמי כ"ל (ע' מ' אברהם יצחקי צמ"א)]. וחמרי חמטוס וסעיין היעט חוטשני לן ומשגחא טעלח. כי החאמכס נול"צ רפוט לייורנו איך לעטוס כי סס צלוח כ' ק' י"ב כחז כ' ננוקי שמואל צדכריס מעעיס. ואולס צשג"צ חק"ס ד' ספד"ג אשכ גם ונ"צ לכוז חלוי, סס חמח מואל צלוח כ' ק' י"ב כחז ו' נכיס כחיליו וקודמויו (ע' זה בה"א). ונחוק וצריז סס מלא מקוס לעטוס כאשר ילאה סכוחס].

לדרוש את ה' מפי גדולי הדור בירושלם עה"ק ת"ו. רבו המובחק היה הגאון מהר"ר יונה נכון זלה"ה ו', והיה בישיבת הגאון ח"ק מהר"ר חיים ז' עטר זלה"ה בשנת תק"ג ז'. ושימש את הגאון מהר"ר יצחק הכהן רפאפורט זלה"ה בע"ס בתי כהונה ח). והיה אחר מיושבי בית הדרש בירושלם עה"ק ת"ו מכן עשרים שנה ומעלה ט).

גם ספר כתב בימים ההם על שגנות והשטמות גדולי המהברים שהיו לפניו וקרא לו העלם דבר י, יען כי השגנות האלה היו רובם מפני שנעלם מהם ידיעת סדר זמנים ותולדות גדולי דור ודור, ולכן שאלו שלא מדעת מדעת והקשו על רב מדברי התלמיד ומסברת אחרון על קדמון, והקריבו לפעמים רחוקים בזמן ומקום אשר לא קרב זה אל זה וכדומה. והמהכרת הזאת היתה לראש פנה בחבור ספריו היקרים שם הגדולים ועד להכמים והמסתעפים.

בשנת הקט"ו והוא ככ"ה או כ"ט שנים ויבחרו אותו ראשי עדת עיר הקדש ללכת בשליחות מצוה למלכות פרנקיא (יא) הם מדינת אירופה לאסוף ולקבוצ נדבות ערי הגולה לעניי ירושלים תוב"ב. ויסע רב חיד"א הלוח ונסוע הנגבה לארץ איטליא ועבור בפירארה ובמודינא, ומשם נסע וילך לארץ צרפת אשכנז והולאנדי (יב). ובכל מקום אשר דרכה כף רגלו חקר ודרש על ספרי פוסקים ומפרשים ושו"ת ודרוש וספרי חכמי האמת. גם היו דבריו עם רוב גדולי הרבנים בכל המקומות אשר עבר, ונשא שמותם על שפתיו במקומות רבים מספריו.

בשובו ממסעיו אלה ויצא דוד מירושלים ויבא עד חברון ויש אהלו לגור בעיר מגורי אבי זקנו הרב בעל ספר חסד לאברהם וכו'. שם שקד על התורה ועל העבודה יומם ולילה ושם חיבר קצת חבוריו, ויוסף ירד מצרימה לנשואי בתו (יג) ארץ שכבר היה שם בשנת תקי"ג ד)

ובשנת תק"ל נבחר ממנהיגי קהל עדת ישרון בחברון ת"ו ללכת בשליחות מצוה בעד עניי עירם למלכות תורקיא טו). ויסע לארץ יון ועבור בערי שאלוניקי, איזמיר קושטנדינה ותונס טז), ומשם הלך ועבר לארץ איטליא, גם שם לא תקע אהלו במקום אחר וילך

(ו) עיין זה במ"א, ועיין (גט מקושר, רע יצחק, נחפה בכסף, פרי מפרי) ח"ז במ"ב.
(ז) עיין זה במ"א, ועי' (פרי תאר) במ"ב. (ח) עי' (בתי כהונה) במ"ב. (ט) עי' הערה כ"א.
(י) אני זעניי בצמרותי אחי עשיתי אר"ם הלא נמאמר אחד קראתיו העלם דבר ומכאם השמטום שנשמעו לגדולי ישראל וכו'. חונן יוסף סי' ק"ה דף ע' ע"ב. [ועי' במ"א חו"ט ב' קרא' ד"ס חו"ט וכו'].
(יא) ששם מלכותם הם לשלומי ח"י, מלכות תורקיא (אסיה), מלכות ערב (אפריקה) ומלכות סרנקיא (אינדוס).

עיין שם חתם להמניח דף כ"א ע"א.
(יב) עי' (מ' העשיל וכו', הג'מיעקב יהושע וכו', מ' מנחם בר שלמה) במ"א, (גבעת פנחס) במ"ב.
(יג) והרב כמנולי מוסיף, הקטנה". ובמסרה (ע"ס 15) נשען על דברי המחבר ז"ל בכל"ה ה' וכחז ח"ל.
ואני העיר הייתי עמו (ע"ס ר"ב דלני בנא חמון) כמה זמן בכל יום כשהלכתי וממכרת (קאריה) על נשואי בתי ל"ע והיה לי אהבה גדולה עמו זלה"ס, זעיר ע"ס ז' ה' עכ"ל. והוא ו' כרוך לאחי וכו' הנדפס במ"א ע"פ דברי הרב המחבר ז"ל בול"א ז' כ"ד ע"ש. וכחצתי שם בשולי העמוד: ובכל"ה ה' דאני, וכל הענין ככול ע"ס בקלה שנוי לשון ע"כ. ולכן לא זכר דבר נשואי בתי הכתוב רק בכל"ה סי' ה' (ולא ח' כי אין בכל"ה ז' רק המשם קטנים). והחיים שנוקם ר"א כמנולי הוא כשהלכתי וממכרת (קאריה), ובנקוטי זעיר ע"ס כתוב וממכר ים, ושנוי נוסח זה מה עיני? גם מ"ש לנשואי בתי הקונה, כדלחם יותר שהיא הייתה הגדולה. כי לפי דרך קטור היה זה לפני שנת תק"ל. ובשנת תקל"ז הדפים המחבר ז"ל קטרו ול"א, ור"ב דלני או לאני ככר נח נפשי' לפי שמהם עניו זל"ה ה'. וכל"ה פארו לא קלה צו שוד וממנו ח"י כמו שכתב לו בול"ב. עיין (מ' דוד פארו) במ"א, (חוספתא) במ"ב. (ועיין ול"א ד' י"ב, ע"ס ח' כ"ס. ול"ב ח' ז')

(יד) שה"ג ח"ב ש' ק"ג (מ' שלמה אלגאוי וכו' במ"א 24). הנה גם ול"א ז' י"ב (וקנת שלמה) וכו' במ"ב. (כמנולי). [אלב משני המקומות האלה אין הכוונה שיד ונריוהם כאשר יראה הרוואה ע"ס. ול"ע בהסכמה עה"ס אלגאוי על כ' עבר יוסף להמחבר ז"ל חולי משם מוכח ומוכרע בדבריו]. טו) עיין להלן הערה כ"א. טז) עי' לעיל הערה ח'.

הלך ונסוע ממקום אל מקום. ויגדל האיש מאד ויהי שמעו בכל הארץ, וכל נדיבי העם בכל הקהלות הזילו זהב מכים להביא ספריו לבית הרפוס, ויצאו לאור בערי איטליא בליוורנו ובמנטובה.

ויעתק משם לארץ צרפת אשכנז הולאנדי ואנגליא, ויעבור בקהלות אוניון קרפינטים באיונה ובורדאס ויבא עד פאריו המעטירה העיר רבתי עם עיר מלאה חכמים וסופרים. שם מצא בראש קהל ספרדים מערי אוניון ובורדעא את החכם ר' ישראל ברנהרד די ואלאברגה סופר ומתרגמן למלך באוצר ספרי המלכות אשר הראה לו כל ספרי ישראל כתובי יד הטמונים שם, והוא מזכירם והולך ומספר בשבחם פעמים רבות (ז). ובשנת תקל"ה מצאנוהו באמשטרדם והאג מסכים הולך על ספר המבקש לרש"ט ן' פלקרא יח).

לא ידענו מתי שב ממסעיו אלה לביתו חברונה רק זאת ידענו כי בשנת תקמ"א ימי יצא משם פעם שלישית במצות ראשי ומנהיגי הקהלה לגור בעיר ליוורנו באיטליא ומעיר מגוריו זו השניח על עסקי שולחיו כל הימים, והביא אל ידם מדי שנה בשנה נדבות כל הערים אשר עבר. ולימי זקוניו שלח את בנו הרב מהר"ד אברהם אזולאי גם לארץ פולין (ב) והוא ישב על מקומו בשלום על התורה ועל העבודה בשקידה רבה, לא הלך לבו בנדולות ולא בקש גדולה ורבנות וכל קהלות ישראל כבדוהו עד מאד, עד כי כל הדבר הקשה בפסקי דינים והלכות גם בין רבני דורו. הגישו אליו וישאלו את פיו. וכל היוצא מפיו לפסק דין או הלכה היה להם כאשר ישאל איש בדבר האלהים.

ויהי הרב הגאון אזולאי כעשרים וחמש שנים בליוורנו בשיבה טובה, ויקרבו ימי דוד למות ויגע ויאסף אל עמו בשנת המשנת אלפים וחמש מאות וששים ושבע זקן ושבע ימים בן שמונים שנה ויותר (כא) ויספרו לו כל העיר וכבוד גדול עשו לו במותו כראוי לאיש אלקים קדוש וחסיד כמוהו. גם בכל הערים הקרובות והרחוקות מקום אשר דבר מותו ואבלו הגיע, רבים מרבני הזמן נשאו עליו מספד וקינה ובתוכם גם הרב הגדול הג"מ יוסף דוד זינצהיים משטראסבורג שהיה מודעיו ומכיריו, הוא עשה לו הספד גדול ודרש עליו מציון תצא תורה ודבר ה' מירושלים. ואחרי שהרבה בשבחיו על רב השקן בתורה ורוב שקידתו על דבר ה', הולך ומונה חמשים ספרים ויותר אשר השאיר אחריו ברכה ואלה שמתם על סדר א"ב כפי שהעתקתי מדברי הר"ד זינצהיים הנז'.

(עונפי אה רשימותו אשר תלחסים מפורסם וקדמי אולם ע"פ רשימותו נכתום שנידי ככתוב בס' אוצר הספרים שני).

- 1 אהבת דוד דרושים וכסופו שפה אחת פי' כ"ז וכ"ט. אבל המחבר דל קורא לו תמיד יוסף או מץ. עיין (אבא, מר רב אברהם גאון) בח"א ח"ז. ועיין באוצרות חיים לרח"ס 4085.
- 2 אהל יוסף מוכא בתולדות המחבר זל לר"א כרמולי, ולא מצאתי זכרו ז"ו.
- 3 אומץ יוסף שרת, כן יקרא לו ר"א כרמולי שם וע"ש ג"כ הערה א', י"ד.
- 4 אחורי תרעא עיין (דברים אחרים).
- 5 בית ועד (עיין שם הגדולים).

(ז) שפ"ג ס"ב ח' כ"ע (רבינו אליעזר ממיץ צ"ח). וז"ל ב' י"ז (?), וז"ל ג' ד' (גביע כסף, כתר שם טוב, פי' רד"ק על תהלים צ"ג).
(ח) עיין (בנין אריאל, המבקש) צ"ב. י"ט) עיין להלן סעכה כ"א.
(כ) וז"ל ה' ד' (מ' העשל וכי' צ"ח). סס מ' י"ב (מהר"ם איסרלאש ד"ה ועתה אמת וכי' צ"ח).
(כא) הוליק והספדי סזי יקר מלד מלד שטופיו מלד קווסיו ומלד ספריו. מלד שטופיו ססגינע לגזרות שמוני' סנה ויוסף, ומיניו כעוריו סהיס סד מ"ב' בן עשרים ומעלס עד יוס מוסו לל ססק פוויים מגירסל בלורייתל. מלד קווסיו שטנ"ג' פעמים אה ציטו ואלו מולדו ללכס צעליסוס מלוס. צענע סקט"ו למדינות אלו, צ"ש סק"ל למדינות סוגרסס, וצענע סקט"ל למדינות איטליא. מלד ספריו סהשח"כ אחריו סומשים סגוריס וכי'. ז' ריב"ז צעקסדו כ"י.

- 6 בית מנוחה סדר לימוד ליארצייט; ליוורנו, תקס"ב, 4 (יואל).
 7 ברית עולם עיין (לב דוד).
 8 ברכי יוסף חי' דינים והנהגות ומ"מ על כל ד' ש"ע, ב' חלקים ובסוף ח"א ק"א נשם (שיורי ברכה): ליוורנו, תקל"ד—ל"ו, 2
 9 בתי הנפש עיין (מראית העין).
 10 גאולת עולם עיין (כסא דוד).
 11 דברים אחדים דרושים ובסופו (אחורי תרעא) חי' על מסכת חוריות. [ואולי הוא הנהגות ותקונים והשמט'ו לספרו (שער יוסף) ושמו מעיד עליו נ"כ]: ליוורנו, תקמ"ה, 2
 12 דבש לפי כוונות ע"ס א"ב ובסופו (פה אחד) פי' הגדה ש"פ: ליוורנו, (דפוס שני), תקס"ו, 8
 13 העלם דבר מאמר מכמה השמט'ו שנשמטו לגדולי ישראל ולא נודע אם נדפס.
 14 ועד לחכמים עיין (שם הגדולים).
 15 זעיר שם עיין (כבר לאדן).
 16 זרוע ימין עיין (פני דוד).
 17 חומת אנ"ך עיין (הנ"ך).
 18 חידושי סופרים לקוטים שונים: ליוורנו, תקנ"ה, 2 [יואל]. ואולי הוא ק"א לספרו (חיים שאל) הנדפס נ"כ בשנה היא ועיין בסמוך].
 19 חיים שאל שו"ת ודינים ב' חלקי. ובח"א נדפס קצת מס' (חזה התנופה. (פי' זה נח"ט) וקצת שו"ת מהרי" קורקום: ליוורנו, תקנ"ה, 2
 20 חסדי אבות } עיין (שם הגדולים).
 21 טוב עיין }
 22 יוסף אומץ שו"ת: ליוורנו, תקנ"ה, 2 ועיין (אומץ יוסף).
 23 יוסף בסדר עניני למוד ותקונים: ליוורנו, תקנ"ט, 8 וז"ו.
- 24 יוסף לקח למודים כעין ס' (חק לישראל): ליוורנו, תקנ"ה, 8 ונדפס אח"ו בס' (חק לישראל).
 25 יוסף תהלות פי' על תהלים: ליוורנו, תקנ"ו, 4
 26 יעיר און כולל ב' ספרים: א' (עין וזכר) כללי הש"ס ע"פ סדר א"ב בערכין עם שער מיוחד משנת תקנ"ב. ב' (מדבר קדמות) הקדמות ר"ל ומפרשים בערכין כסדר א"ב ובסופו (קילורית לעין) השמטות ותקונים ולוח המפתחות: ליוורנו, תקנ"ג, 2
 27 כבר לאדן הנהגות על מס' קטנות ואבות דר"ג ובו (רוח חיים) רמזים על קצת פרק שירה ופרק השלום וקוננ' (ועיד שם) שיורי שיריים לס' שם הגדולים וכו' והגדה על מדרש רבה ושאריו ענינים: ליוורנו, תקס"א, 4
 28 כסא דוד דרושים ובסופו (גאולת עולם) על הגדה ש"פ: ליוורנו, תקנ"ה, 2
 29 כסא רחמים על מס' כלה סופרים אדר"ג. (יואל ורח"ס). אבל כרמלי: על סנהדרין): ליוורנו, תקס"ג, 2
 30 כף אחת למודים כוונות ותפלות: שם תקס"ב, 8 וז"ו.
 31 כרם חמד כנו' כנו' כנו': שם, תקנ"ז, 8
 32 לב דוד מוסר ודרכי תשובה ובסופו (ברית עולם) הנהגות על ס' חסידים): ליוורנו, תקמ"ט, 8
 33 לדוד אמת קצור ס' (אמת ליעקב) לר' יעקב ישראל אלנאוי על דים קריאת התורה וכתובתה עם תוס' והנהגות: ליוורנו, תקמ"ו, 8. עוד כנ"ל ובסופו קוננ' (תורת השלמים) קצור מקצורי דיני המועדות למהר"א חיון בהנהגותיו לס' (שלמי צבור) למהר"ט אלנאוי, י"ז סימנים. ולקוטים מקונ' הרמ"ז לכותבי ס"ת ערה (סי' ה"י). וסדר לימוד לחנוך הבית ולרפואת החולה (סי' י"ט כ'). והנהגות לס' לב דוד וברית עולם (סימן כ"א).

- ועד אחין אוהרות ומנהגים בזמן הוצאת ס"ת
 וברכת התורה ומעלות התורה (סי' כ"ב):
 ליורנו, תקיב. שם, תק"ב. 8
- 34 מדבר קדמות עיין (יעיר און).
 35 מורה באצבע עיין (עבודת הקדש).
 36 מחזיק ברכה חי' דינים והנהגות וכו' על
 ש"ע א"ח ו"ד ב' חלקים ובסופו
 (פאת הראש) הנהגה ל"ס (ראש דוד): ליורנו.
 תקמ"ה. 2
- 37 מראית העיין על אגרות עין יעקב: ליורנו.
 הקליה (יו"א, ל, פ"יט), 2. עוד
 כ"ל ובסופו מס' גרים וכוותים ועבדים וחידושים
 וישובים ועד אחרון (בתי הנפש) על הגדה
 ש"פ: שם, ליעקב שמחה (תקס"ה). 2
- 38 משגב לדרך עיין (שם הגדולים).
 39 נחל אשכול }
 40 נחל קדומים } עיין (תורה אור).
 41 נחל שורק }
- נמוקי החומש עיין (פני דוד).
 42 סבר יוסף מוסר (כרמולי). והמחבר ו'ל
 מזכירו בול"ב ו'א' וכתב שהעתיק
 אל תוכו לקומים מפירוש ר' וידאל הצרפתי
 עה"ת ע"ש, וא"כ נראה יותר שהוא פשטים
 וכדומה. ועיין ר' וידאל הצרפתי בח"א.
 43 סבר פנים עיין (פני דוד).
 44 סנסן ליאיר סדר למוד ותפלות: ליורנו.
 תק"ן, 8 וז"ו. (וכתב ר"א כרמולי
 שחיברו לבקשת חברת נמ"ח בליורנו שנת תק"ל
 ע"ל. ויותר נראה בשנת תק"ן בשנה שנדפס).
 45 עבודת הקדש ב' חלקים: 6' (מורה
 באצבע) דינים והנהגות האדם
 לכל השנה. ז' (צפון שמיר) אוהרות מוסר
 ותקונים וכו': ליורנו, תקמ"ב. 8. וזו פר' גם
 בלויט שארי ספרים קטנים שלו.
 46 עין זוכר עיין (יאיר און).
 47 פאת הרא"ש עיין (מחזיק ברכה, שה"ג).
- 48 פה אחד עיין (רכש לפי).
 49 פני דוד דרושים ופשטים על התורה ואחרי
 כל פרשה (נמוקי החומש) לרבינו
 ישעיה די טראני הראשון ובסופו (צוארי שלל)
 על הפטרות וקונט' (סכר פנים) הגהו והקוני:
 ליורנו, תקנ"ב, 2. עוד כ"ל וניסף בו קונטרס
 (ורוע ימין) חידושים: שם, תקס"ב, 2. (פ"יט).
 50 פני חמה עיין (תורה אור).
 51 פתח עינים, פי' על עין יעקב ב' חלקים:
 ליורנו, תק"ן, 2. ועיין (שמחת
 הרגל).
 52 צוארי שלל עיין (פני דוד).
 53 צפון שמיר עיין (עבודת הקדש).
 54 קילורית לעיין עיין (יעיר און).
 55 קשר גדול הנהגות האדם בבקר וריני
 ציצית ותפילין וברכות ותפלה
 וכו': ליורנו, תקס"ב, 8. וז"ו.
 56 ראש דוד דרשות על התורה: מנוכח
 (יו"א ורח"ס. ודלא כפירשט:
 ליורנו), תקל"ו, 2. (ועיין מחזיק ברכה, שה"ג).
 57 ראשי אבות עיין (שם הגדולים).
 58 רוח חיים עיין (ככר לאדן).
 59 שומר ישראל למודים ותפלו וכו': ליורנו
 תקנ"ו, 8.
 60 שירי ברכה הנהגות והשמטות ל"ס (ברכי
 יוסף ומחזיק ברכה) וחי' על כל
 ד' ש"ע: ליורנו, תקנ"ה. שאלוניקי, תקע"ד, 2.
 וכתב יוא"ל ואחרי פירשט וז"ל: שירי ברכה
 א"ח תוס' על ס' (מחזיק ברכה): ליורנו, תקל"ד
 2 ע"ל. ונראה שכונתו על ק"א אשר בס'
 (ברכי יוסף) ד"א ע"ש. ותימה דס' (מחזיק
 ברכה) גופיה לא נדפס עד שנת תקמ"ה כמו
 שיראה הרואה, (עיין מחזיק ברכה).
 61 שכינת ההמדה סדר קריאה ותפלות ע"פ
 סוד לכמה ענינים: ליורנו.
 תקע"ו, 8. כ"כ באוצרות חיים לרח"ס 4496 ושם

1703 מיחכו להמחבר שלנו ול ע"ש. אבל אני ראתיו והוא לר"ד פארדוול סדר הקריא' והלמוד לר"ח ניסן להנהגת ערתו באיספאלטרו כמנהג א"י וכו' ונרפס בוינציא שנת תקכ"ב וז'. ואולי הוא ט"ס או ניספו בו איזה ענינים כאלה מהג"מ חידא' ול וכן נרפס אחרי מותו.

65 שמחת הרגל ב' חלקים: ח"א ג' למודים רמוים לפסח ואח"ז הגדה ש"פ עם פי'. ח"ב ג' למודים רמוים לחג השבועות ואח"ז מגלת רות עם פי', וג' למודים לסוכות וקצת הערות על חוה"מ והור' וש"ת, ואח"ז קונט' (פתח עינים) על עין יעקב מסכת סוכה והשמטות בשם (שלמי שמחה) ובסיפוי מס' גרים אחת ממס' קטנות שהעתיק מכ"י ישן: ליוורנו, הקמ"ב. 4.

66 שמע יוסף שיטות ושו"ת. (כרמולי. ולא מצאתי זכרו וז').

67 שער יוסף חי' על מס' הוריות ובסופו (פתח השער) מפתחות: ליוורנו. תקיז' (ויואל' ואחריו פירשט: תקכ"ז וגם שו"ת ע"ש) 2.

68 שפה אחת עיין (אהבת דוד).

69 תורה אור חומש עם ת"א ופירשי ובעה"ט וכו' ונוסף בו (נחל קדומים פי' מלוקט מקדמונים על התורה. גם (פני המה) פי' על חמש מגלות בשם (נחל אשכול) ופי' על הפטרות בשם (נחל שורק): ליוורנו. תקס"ט. 4 וז'.

70 תורה ונו"ך עם פי' קצר בשם (חומת אנ"ך) ד' חלקים: פיסא. תקס"ד (ויח"ש: תקס"ט) 8.

71 תורת השלמים עיין (לדוד אמת). גם נמוקים על הוהר וז'.

1703 מיחכו להמחבר שלנו ול ע"ש. אבל אני ראתיו והוא לר"ד פארדוול סדר הקריא' והלמוד לר"ח ניסן להנהגת ערתו באיספאלטרו כמנהג א"י וכו' ונרפס בוינציא שנת תקכ"ב וז'. ואולי הוא ט"ס או ניספו בו איזה ענינים כאלה מהג"מ חידא' ול וכן נרפס אחרי מותו.

62 שלחן במדבר עיין (שם הגדולים).

63 שלמי שמחה עיין (שמחת הרגל).

64 שם הגדולים מערכת סדר יוחסין משפחי' סופרים וגדולי עולם בדור ודור

מימות הגאונים עד זמנו וכל המחברים וספרים בסדר א"ב עם כמה הוספות ומהדורות ד' חלקי' ולשני חלקים האחרונים קרא בשם (ועד לחכמי'). ח"א ובסופו (חסדי אבות) פי' על פ"א: ליוורנו, תקל"ד 8. עוד כנו' ואחר כל אות (ועד לחכמי') ח"ב הוא חיד מכל חלקי חס' כנו', ובתוך (חסדי אבות) חנו' נוספות רבות בשם (ראשי אבות).

ובסופו (שלחן במדבר) הגהות והשמטות לכל חנו' ולוח מפתחות: ליוורנו, תקנ"ח 4. — ח"ב כנו' ובסופו (פאת הראש) קצת השמטות לספריו (ראש דוד, לדוד אמת, שמחת הרגל) ג' סימני' סי' ד' מס' תמורה כרו"ל והוציאו לאור מכ"י קדמון. סי' ה' (משג"ב לר"ך) השבטות לשג"ב ועד אחרן עלה א' בשם (כל אשר נשמט): ליוורנו, תקמ"ו. 4. — ח"ג כנו' בשם (ועד לחכמי') ח"א ובסיפוי קונט' (בית ועד) הגהות והשמטות כנו' ואח"ז ס' (טוב עין) חי' וקצת שו"ת ועד אחרן עלה א' השמטות לועד זה: ליוורנו, תקנ"ז 4. ועיין (ככר לאדן). — וד' חלקי שה"ג חנו' נרפסו מחדש בקראטאשין ופפד"מ בהשמטת

אם גדול כבוד ספריי בישראל מצד עצמם כי כאיש גבורתו ורב חיליה בכל מקצועות התורה הגה רבה מעלתם ויקר ערכם עוד מצד אחר, כי עלו ובאו במ דברים עתיקים מגדולי הר' אשונים. כמו מס' גרים כותים ועבדים ממסכתות קטנות אשר חסרו בכל דפוס' התלמוד, סדר תנאים ואמוראים, לקומים מפירושי התורה לר"א מגרמזיא ורבינו אפרים וזולתם נמוקי החומש לרבינו ישעיה די טראני הראשון, העתקות מחדושי רבינו חננאל בר שמואל ופירושי קדמון אחר שמצא בגליון ירושלמי כ"י ישן נושן, ענינים מבאורי ר' שלמה שיריליו והגהות

הר"מ די לונזאנו שהעתיק מכ"י ממש וז"ו. לזאת נודה בכל לב את הגאון המחבר ז"ל על יגיעו ועל עמלו להוציא לאור העלומות אלה וכאלה אשר לא נודעו לנו לפניו. ואולם הספרים אשר עשו לו שם כשם הגדולים אשר בארץ ישראל ובעמים, הם המה ספרי שם הגדולים וספרי ועד לחכמים ולקושי זעיר שם בספרו כבר לאדן, ראום חכמי ישראל ויהללו אותם, קמו חכמי הגוים ויאספום אל בתים.

הספרים הנחמדים האלה יעידון ויגידון על טוב טעמו בספורי דברי הימים לגרולי ישראל, ועל עוצם בקיאותו בתולדותם ומעשה ידהם להתפאר. כי הם הולכים ומונים יותר מאלף ושלוש מאות שמות גדולים ומחברים אשר אסף בהפניו מאשר היו מוזמן הגאונים עד זמנו ורשימת ספרים וחבורים מהם וזולתם העולים יותר משני אלפים ומאתים וחלק רב מהם מדורות שלפניו אשר אין לנו מקור אחר זולתו, ובלעדו אין מגיד אין משמיע אותם ואת קורותם לנו. הספרים שהוציא מהם תולדות אנשי שם האלה וקורות ספריהם, רבים מאד ולמנותם לא יכלם ספר שלם. כי ע"פ רוב הוציא דבריו ועניניו מספרי המחברים עצמם או ע"פ שמועה מפייהם. ויש מהם שהלך אחרי חוקרי הדורות שהיו לפניו והם: ס' דורות עולם הוא ס' הקבלה להראב"ד, צדה לדרך, ס' היוחסין, תשובות רש"ל, שלשלת הקבלה, צמח דוד, קורא הדורות. סדר הדורות וכ"י ישן שהוא הרב האזרי בהקדמת ספרו בית הבחירה (כב).

והנה כל מה שכתוב מפי ספרים שהיו לפניו, ע"פ רוב מדוקדק מאד ואמת, כי בעיון יפה ובשקידה רבה שקד על דבריו לא כן מה שכתב מפי סופרים וקורא הדורות, כי העתיק לפעמים גם טעותיהם ושגגותיהם. ופעמים רבות השיג עליהם בכל חוקף ובפרט ע"ס שלשלת הקבלה והנמשכים אחריו ונפלאות היא בעיני שלא ישם פניו אל דברי ר' שלמה עתיה ולדברי ר' סעדיה לונגו שנדפסו בישנת ש"ט ושנ"ד (כג) גם נעלם ממנו דברי ר' יוסף ו' צדיק (כד) ודברי רב סעדיה אבן דאנאן (כה) אשר כתבו בישנת רכ"ז ורמ"ה (כו).

(כב) אינו נראה, כי את ס' בית הנחירה כלה הכז המחבר ז"ל כ"י ומוזכיר גם פתיחת הספר ומוסדו וסקדמות הספר לא הזכיר כלל. ובכל מקום שזכיר דבר בשם כ"י ישן כותב חמידי: קצר כ"י ישן או כ"י ישן קדונון או ס' ישן כ"י או קובץ ישן כ"י. עיין לונגאס כ"ח אה"ב ז' 46. י" 22, 135, 206, 241, 325, 374. מ' 191. מ" 4. ט' 125, 150, 177. — מ"ב ס' 69, ה"א].

(כג) דברי ר' שלמה בן ש"ע עמים מירושלים הם כהונים על פיכחו לם' תהלים בפקדוהו חיקרה ודברי ר' קעדיה בר אבדס לונגו מקושטנדינס על ס' זאנים [שגן].

(כד) כבר דברתי על המחבר ועל ספרו קלור זכר לדיק בכתב פתי ח"א דף תקנ"ג וסק"ד ומ"ב דף קי"ב ונחת אהה ה' לידי ש"ח הכד"ז חלק חמישי הנה' למעלה הכרה ג' ורחימי טבעל המוליח לאור זה הסבור הזכיר ג"כ קלור זכר לדיק לזכרה לר' יוסף בן רבי לדיק ז"ל שחיברו בארזאלו שנת זכ"ר לדיק לזכרה והוא קלור מדיני ח"א וי"ד בדך יפה ומקור צנ"ט שערס, ובשער הנה' ומדבר מחולדות אבות עולם עד סתכן קושטנדינא ויגריסונונו.

(כה) הכז הגדול והשלם כהמ"ר קעדיה בר מיינון אבן זלמן חיבר בשנת כ"ח צעיר גלאנעס ספר יכונה דור וסמיוו ומאה"ר עד הכונס"כ כ"י אלהי צדוקות הראשונים נמשך לרוב אחר ספר הקבלה להראב"ד אבל צדוקות האשכנזיים הולך בדך עלונו ומוזכיר ענינים רבים חשובים ומועילים אשר לא נאלחו בספרים זולתו.

(כו) על דברי הכז כרמולי אלה כבר זכרנו אחרים בפקדוהו בהערס ע"ס].

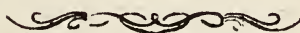
גם שני בנים היו לו ושתי בנות שם בנו הגדול רב ישעיה (וברבות הימים ר' רפאל ישעיה) היה איש חכם ובעל תורה ומזכירו פעמים ושלש בספריו כז) ושם השני ר' אברהם הוא היה גדול בתורה ובחכמה, ומזכירו בתאר החכם השלם והכולל גם בספריו אלה כח) ובנותיו האחת השיא במצרים כמובא למעלה והשנית נתן לר' אברהם בהג'מ דוד פארדו דל לאשה כט).

אלה תולדות איש האלהים הזה ואלה קורותיו, כל ימיו היה איש צדיק תמים, חסיד ומתחסד עם קונו ועם הבריות ודבריו נבחת וענות צדק בתורתו לש"ש. ובכבוד ויקר השיב על דברי זולתו אם לפעמים לא ישרו בעיניו, ולא בסופה ושערה דרכו כרבים אחרים כ"א במענה רך והדרת לשון ואמרי נועם ומי יתן והגיעו כל חכמי הדור למדה זו ומלאה הארץ רעה את ה'.

(כו) ובפירוט בספרו אומץ יוסף קימן ד' ושם מביא ממנו טבלה טעלל לו.

(כז) פיין מזה הסנופס ד"ה וכטלס בני וכו' בס"ב.

(כט) מזכירו לטעם בספרו אומץ יוסף קימן ו' ובנקומם לסכים.

מערכת גדולים

מערכת גדולים

הרצ ונענה לשון. ואזי חונק דע כי לא ונחמה שאלה על
 זם סק כי לא להזכיר, מלח דים אינו פשוט על שהרצ
 נענה לשון יכחידו תחת לשונו וה"ל להאריך ולבאר כל
 זה. ומו חס שנעם צסם העלם שנקרא אבא חלונר היבא
 דקרו ליה משום חשיבות על כן יאמרו שאין מכירין בין אבא
 לאבא. ומו אימור דלכ' חלפתא דוקא לזום יחידים קרו
 ליה הכי וכו'י עלמא קרי ליה ר' חלפתא ואין להאריך:

(ה) עפא חליתי ו"ש הרצ הגזול מופס סדור כוהנ"כ
 חיים חלפתארי זל"ה"ם בהגהתו לדרוסי ונח"י קלצי בקפס
 כר יוסף צדוקיים דף י"ד חילק בין סם אבא לשאר שמות
 עיין סם:

2 (ו) **מהר"ר אבא**, תשובותיו בשו"ת ב"ח
 ח"ב סי' י"ד וסי' ט"ו וסי' ס"ז:

3 (ז) **רבינו אבא מרי בר יוסף**,
 פירש ההלכות כמ"ש הרשב"א
 בחידושי שבת על דף קכ"ח:

4 (ח) **רבינו אביגדור הכהן** היו שנים,
 א' תלמיד רבינו שמחה תלמיד

רש"י וקנו של ר"י בעל התוספות, והשני בימי
 מהר"ם בר ברוך כאשר תראה בתשו' מהר"ם
 שחולק לו כבוד גדול ומהם בתשובו' מהר"ם
 הקצרות סי' י"ב וסי' ט"ו. ובס' שבלי הלקט
 ח"א וח"ב מביא הרבה תשובו' מרבינו אביגדור
 שהשיב לו ולמורו יעלה ולרבינו אהר"ם ע"ש
 דלא זו מחבבו ושמתת' בפומיה כולי יומא.
 ונראה שהיו רבינו אביגדור שהביא המרדכי
 שה' תלמיד מהר"ם. וסיהו כמה פעמים כותב
 בשבלי הלקט רבינו אביגדור זצ"ל:

5 (ט) **רבינו אביגדור הכהן** ה' תלמיד מרבינו
 שמחה משפירא ומרבינו שמריה כמ"ש בהגהת
 מרדכי פרק החולץ. ונראה שאין זה רבינו
 אביגדור הכהן שמביא תדיר בס' שבלי הלקט
 בח"א ובח"ב ושמהר"ם מכבודו, אלא תרי הוו
 וכמו שכתבתי לעיל:

6 (י) **מהר"ר אביגדור קאסמילאץ**
 בנו של מהר"ר שמעון. ולמך
 ספיה למכ"ס י"ג צנים ונמו וסכרצית מדל
 לסיות לה ולמ"ו כיחס הוא ית' ויהן לה סכיון
 וקלחו לציו אביגדור שיגדור סלכת י"ג אחיו
 גינו' אצ"י. והיה רב מופלג וחסיד ונפטר שנת
 ת"ש

הרצ ונענה לשון. ואזי חונק דע כי לא ונחמה שאלה על
 זם סק כי לא להזכיר, מלח דים אינו פשוט על שהרצ
 נענה לשון יכחידו תחת לשונו וה"ל להאריך ולבאר כל
 זה. ומו חס שנעם צסם העלם שנקרא אבא חלונר היבא
 דקרו ליה משום חשיבות על כן יאמרו שאין מכירין בין אבא
 לאבא. ומו אימור דלכ' חלפתא דוקא לזום יחידים קרו
 ליה הכי וכו'י עלמא קרי ליה ר' חלפתא ואין להאריך:

(ה) עפא חליתי ו"ש הרצ הגזול מופס סדור כוהנ"כ
 חיים חלפתארי זל"ה"ם בהגהתו לדרוסי ונח"י קלצי בקפס
 כר יוסף צדוקיים דף י"ד חילק בין סם אבא לשאר שמות
 עיין סם:

2 (ו) **מהר"ר אבא**, תשובותיו בשו"ת ב"ח
 ח"ב סי' י"ד וסי' ט"ו וסי' ס"ז:

3 (ז) **רבינו אבא מרי בר יוסף**,
 פירש ההלכות כמ"ש הרשב"א
 בחידושי שבת על דף קכ"ח:

4 (ח) **רבינו אביגדור הכהן** היו שנים,
 א' תלמיד רבינו שמחה תלמיד

1 (א) **אבא**, הוא שם העצם של רב כמ"ש
 בש"ס בכמה דוכתי וכ"כ הערוך
 בראשו בשם תשובת רבינו שרירא ורבינו
 האי גאונים, וראיתי בס' כנפי יונה ח"ג סוס"י
 ס"ב שכתב וז"ל ורב דאיהו רבי אבא הנזכר
 בזוהר לדעת רבינו שחיה ת' שנה והוא ה'
 גדול החברים אצל רשב"ו ור' אלעזר בנו וה'
 רבו של רבי חייא בחכמה הוו ושימש אח"כ
 את רבי ור' חייא במשנה וגמרא עכ"ל, וכ"כ
 הרב חות יאיר סי' קנ"ב משם הרמ"ע (ועמ"ס
 צעמיות צעין וזכר דף ס' ע"ג). ואני בעניי
 אומר אם קבלה נקבל שהענין קשה מאד ומה
 גם דבזה הקדוש אמרו פעמים אין מספר על
 רבי אבא חד ממאריהון דמתניתא:
 (ב) ואפשר דכוונתו על המשני' והברייתו'
 שהיו להם בסתרי תורה וכמ"ש הרב הקדוש
 מהר"ם קורדובירו' ז"ל. אמנם כבר כתבתי
 שהענין כולו מקשה אחת. (ג) ודע דכתבו
 הגאונים דהוזכר בכרייתות תלת זמני ר' אבא
 והוא רב וגם בתוספתא הוזכר ר' אבא. וכתבתי
 אני בעניי קצת בזה בקונטרס יוסף אומץ סי'
 מ"ז בס"ד:

(ד) ואבז חונק דליש אשר שמו אבא וכו'י עלמא זה
 שמו אשר יקראוהו אבא והוא ניכר לכל צסם זם, כנראה
 דאסור לצנו לקרותו אבא, חע"ג דלנו היה לו סם אשר
 נוסח לצן לקרותו אבא ולרצבא ונכדו וקורא אותו אבא
 לשון חשיבות; ואזי זה שהוכגל שמו צפי הכל והכי קרו ליה
 אבא כ"ל דאסור לו לקרו' אבא. ואין ראה ונח"ש
 סתום' ישנים צבילהי ייווא בני חזיל אבא לנעקל בצכא
 דהגס דהוא חלמיו ורב שמו אבא, ונ"ל דכך חשיבות אורכ
 לו אבא ולא ספיה קורא לו בשמו ח"ו; דשאני הסם דרע
 כ"ע קרו ליה רב ונשתקע סם אבא כנעט לגמרי וצכ"ג
 יכול חלמיו לקרותו אבא דכך חשיבות, אצל איש עלמא
 דכל הטולם קרין אותו אבא בשמו כנל' דאסור לצן לקרותו
 אבא. ועוד דהסום' צלשון אבא חלמיו. וענין זה כתבתי
 בצננון אחר בצפרי הקטן פסח עינים ח"א דף י"ח עיי"ש
 וס עיקר. ויש מי שטען לאורו וס זלפי וס סכרצתי
 סן כפח"ר אשר דברתי בצונטרס עין זוכר נעכת ח' אות
 ז"ך לציו סל ר' יוסף קרו ליה אבא חלפתא, ולוח כ"ס
 דקדקתי על הרצ ונענה לשון דק"ל איד ר' יוסי קרי לציו
 צשמו אבא חלפתא דהרי כמ"ס חלמיו ונח"ש; וכפי ו"ש חס
 כ"ע קרו ליה אבא אסור לצן לקרותו אבא ושמיר נקטס

(ד) וכלא ל"ג. (ב) צ"ו ה'. (א) וכל"ב י"ד. (ד) וכלא ל"ג.
 וכלא י"ע. (ט) וכל"ב כ"ב. (י) שבאל ו"ט:

(ה) וכל"ב י"ד. (ו) ס"ב י"ד. (ז) סנ"ב ע"ב. (ח) ונח"ב ז'.

א"ח סי' רכ"ה אות ז' בס"ד. והרב אב"ד הי' בזמן הר"י ז' פלג כמ"ש הר"ד אבודררה שער ג' :

(א) כתוב בס' האמונות דף ל"ז דלחיו זכור לעזב נהגלה לרבינו זכרס אצ"ד וזמנו קיבל הראצ"ד חתנו ורבינו ילמך עכ"ד. וחסה חסוה הלשון שב' הרצ יש"ר מקדיח בס' מלך למכמה דף ע"ז סוף ע"א משם ענודת הקודש וזמנ"ס הרסא שיש ע"ס סס. ורלחיו כתוב כלשון סה"ר ילמך נזיר קיבל מאלחיו הנביא ז"ל וחסריו ר' יעקב נזיר וזמנו הראצ"ד זכור רבינו ילמך בני נהור רביעי לחליו עכ"ל. והנה ומסר"ו ז"ל כ' דלחיו ז"ל נהגלה להראצ"ד דבנו רבינו ילמך בני נהור, וחלוי דעיקרי הסכמה בצורך לא גילה אלחיו ז"ל חלל אלחיו רבינו ילמך נזיר, וזמנו נהגלה אלחיו ז"ל קלה גם להראצ"ד זכור כמ"ס ומסר"ו וכן כתב מהר"ם ריקלנטי פ' נשא ע"ס. וכתבו על רבינו ילמך ז"ן הראצ"ד דהגם שסיה בני נהור היה מזכיר באלס בגלגוליו וסיה ומגיש בהגשט האזיר לומר זה סי וזה מה וסיה גדול צהפלתו כרבי סהנא ז"ן דוקא כמ"ס הרצ יש"ר בס' מלך למכמה דף ע"ז ע"ש בצורך :

(ב) הרב אב"ד חובר ס' האשכול ומייתו ליה הראשונים. (ג) ומזכירים ספר האשכול כמה דוכתי בס' תמים דעים ושאר פוסקים וביותר בפסקי מהר"ם ריקאנטי. (ד) ומדברי הרב מהרל"ה סי' קכ"א ומרן בית יוסף י"ד סי' ט"ל בדין דבב מוכח שמחבר ס' האשכול הי' אחר זמן הראב"ד כי לפי דבריהם ספר האשכול כותב משם הראב"ד. והמביאם למהרל"ה ומרן לזה הוא אשר כתוב בספר רבינו ירוחם נתיב ט"ו אות ו' :

ואכן יי ענייני לאו דמקסימא חלף דלמתי שהכתוב צב' רבינו ירוחם מקסר האשכול הוא צלומס לדופן וכו' דוקא. ומ"ש סס חל"ב דבב כהצ"ד דוד וכו' הלי לחוד' קלי וחיו מקסר האשכול. והמכריס לזה הוא שצנכר צבסר המים דעים סי' קל"ג שספר האשכול חיברו רבינו זכרס אצ"ד הנזכר שסיה חמיו של הראצ"ד. וחלוי שהרצ אצ"ד כותב על חתנו הראצ"ד קסס או חרי הוו. (ה) ובספרי קטען דברי יוסף ח"ס קוף סי' ל"ו חסר שם צדוק הקיטון לשון זה. ולפטר שהראצ"ד שכתוב צבסר שנלי הלקע הגם שכתוב הי' אצרכס צר דוד צעירוס חיו חלף הרצ אצ"ד חמיו של הראצ"ד שהוא הרצ המחבר ס' האשכול והי' כתוב צבסר. הראצ"ד והמעמיק כתב הר"א צר דוד :

11 א הראב"ד השלישי (רבינו זכרס כר דוד צעל הסטגות) הי'

תלמד רבינו משה הדרשן ורבינו משולם. ומהר"ם ריקלנטי פ' נשא כתב שנגלה לחיו אלחיו הנביא וכו' רבינו ומסר"ו ז"ל שהקומה הרכוכה לך' ען חמיס כ"י כלומר. וכתב עוד שזהו שכתב הראצ"ד צהשגות פ"ח דלנב וז"ל דעים בהמיה כך נגלה לי מקוד ס' לרלחיו. זה מחסיס למ"ס מהריב"ל ח"צ סי' קע"ו וכן נראה בתורה חייס

למהר"ם ס"ג סי' ס"ס דף ק"ז ע"א, ולכל כהנסיס ו' סבי צב' כפוח חמריס דף י"ב ע"ב צחון צסס ומקור חסס :

(ז) הראב"ד הנזכר חיבר חידושים על התלמוד כאשר הרמב"ן והרשב"א ובשיטות המקובצות מביאין משמו, וגם אני ראיתי בכ"י חידושו על קצת מס'. וגם חיבר פסקי הלכות ושונ"ת והשגות על הר"ף והרב המאור וספר בעלי הנפש ושאר חבורים. ופירוש הראב"ד על ספר יצירה המודפס כתב רבינו מהר"ו זצ"ל כי אינו מהראב"ד בעל ההשגות :

(ח) הראב"ד חיבר פי' תורת כהנים ומייתו ליה הרא"ם והרב קרבן אהרן ויתר אחרונים וישנו אצל קצת חכמי הדור כ"י. וחזיתיה להרב חות יאיר סי' ק"ח שב' דמפירש תורת כהנים אינו בעל ההשגו'. ועמו הסליחה שהרי בהשגות פ"ב דכלים כתב הראב"ד שעשה פי' תורת כהנים. (ט) וכן ראיתי שכתב בפירושו לעדיות סוף פ"ג וכבר פירשתי כל זה בפירושו תורת כהנים עיין שם. (י) וכן ראיתי לרבנן קשישאי בכ"י :

(כ) הראצ"ד צהשגות פסק ו' דכלחיס חזיל ומורה להרמב"ם שמהלכה גדולה עשה בצקסיפס צבלי וירושלמי וסוקספס, והעטס שהסיג עליו בכל חוקף הוא כדי שהדוכו' לא יסמכו עליו ויסבירו דלין לנעוה מדבריו, וזה גם שקבל ספרו ונשה חורה שחחר חורה שכתב ספר הרמב"ם הוא משנה להורה, וגם יברו חסריו צב' המורה וכמ"ס הרמ"ע צהשגות סוקי ק"א ומהר"ם ח"ג צב' נשמה (ז"ל משנת) חכמים, וגם הרמ"ה ז"ל טעיר ספר זה על שם משנה חורה :

(ל) וחסוה חכמי צבסר קר דדוכות דף ל"ז ע"ד שהציח מ"ש שפלחט הקבלה על הראצ"ד צעל צהשגות חז"ל ורלחיו צקונעטס שחיבר ס' צבסרן והיחר וקלחו חיקור משוה והור ובעל המאור לעדו יחד וכסא ר"ס. וכתב ע"ז הגאון הר"ל ח"ל' : צבלי דברים יש בלחן כי צעל השגות הוא רבינו זכריה הלוי שהי' סתקי' ורלצ"ד כלשון סתק"ל עכ"ל וחסמהת סי' מ"ש שפלחט הקבלה כהגון כותב עליו שהוא הצבול, די' להי' הראצ"ד צעל צהשגות סחוככו יחד הוא והר"ה והי' : צבלי ישיבה חסח צעולס כנרסח צחוקצבול למליעח צבוקי' שחי פרוה פ' השולל שחחוככו ויחס גדול וכתבו זה על דברי זה וזה על דברי זה כמה פעמים ע"ש, וצחמים דעני' סי' רנ"ה כתב הראצ"ד על דברי הר"ה ציחור נגוד הוא מחחי סבכר כצחתי חסור לפני הרצ ר' מושלס וצב' וצב' חסוי על מ"ס צבלי הנפס להראצ"ד ובספר צחוקצבול כסא מי הוא הנפסרש וכבר נודע מכוה שני' מי הוא המפסרש וכו' ע"ש. (מ) ועוד נראה כן וחסר לחיו והראצ"ד חסיג על צעל המאור צקלה ומסכתוה כמו שכתבו צב' חמיס דעני' והר"ה חסיג על ס' צבלי הנפס להראצ"ד ובספר צחוקצבול צצ"ח לחמי חודה צוינילחיל וחל"כ נלפסו עס ספר צעלי הנפס צבכלין. (נ) חלל חסח סצדברי ש"ק יש צבליניס גדולים צכמה וכיוה ענייניס וצענין זה וזה שהציח אחר כך שחלנו

א) שבי' ע' וקלחו גם שבי' ג'. ב) שבי' ד'. ג) ולי' ז' צבוקו. ד) שבי' ד'. ה) חסגי' צ'. ו) שבי' ה'. ז) סס ו' ח' סס ז'. ח) שבי' ז'. י) שבי' ז'. כ) סס ע'. ל) שבי' ז'. מ) ולי' צ'. נ) שבי' י' :

ששאלו להכחזר ודכוהו בשנת דתקע"א אינו אמת וכבר
 העיר צדק הדוכות ריש דף ל"א ואסקיה בל"ע, ולדידי אין
 כלן מקום עיון ואין להאמין בכל המלא כחוב, וכנ"ש
 מהכ"ל בהסבוחיו לשערי דורא דף ל"ד על צד פלוגתיה
 שאנו על כל אשר מלא חני מחמין ע"ש. והכחזר"ו כתב דלין
 לסמוך על הנה"ה עד אשר ידע הולדה והנחמיקה צעתי"ס,
 וכ"ש שאין לסמוך על קונטרסים מלאי השגחה ועשות
 המעתיקים:

(א) הראב"ד והראב"ע היו בימי רבינו תם,
 כ"כ התשב"ץ ה"א ס' ע"ב. וראה זה הדש
 שהרב אב"ד המיו של הראב"ד כתב והרב
 רבינו יעקב מרומרוג ז"ל כתב וכו' כמי"ש בס'
 תמים דעים סימן רי"ז וידוע שרבינו יעקב
 מרומרוג הוא רבינו תם. ואולי מ"ש ז"ל הוא
 מ"ס או הרב אב"ד האריך ימים. (ב) ועלה
 הראב"ד אל האלהים שנת ד' אלפים תתקנ"ח:
 (ג) ומאשר כתבנו ידענו שיש ג' הראב"ד,
 הראשון הראב"ד שחבר ספר הקבלה, והשני
 הרב אב"ד ומשום הכי קורין אותו המהברי'
 הראב"ד והוא רבינו אברהם בר יצחק המיו של
 הראב"ד בעל ההשגנו' שהוא הראב"ד השלישי.
 ודבר זה ידוע לנכון חלמידי דבי רב דהאשכ"י יכלו צומחכים
 הכלא"ז ויקסע עליהם מדברי הכלא"ז בהשגות, עין צעין
 יכלו אם הרב המהבר שכותב משם הכלא"ז כוננו על הרב
 אב צית דין שמיבר ק' השכול:

12 * הראב"ד המפרש ספר יצירה. (עיין
 לפני זה ד"ה הכלא"ז מיצר חידושים
 וכו', ועיין קצלה צקונטרס אחרון):
 13 * ה"ר אברהם אבולעפאי (עיין
 סיי עולם הכל צמ"ב):

14 (ה) מה' אברהם אבלי מקאליש
 חיבר מגן אברהם על א"ה ודבריו
 בקצור ועומק ישר ובקיאות, וכתבו רבני
 אישכנו שיש בו מ"ס לפעמים מההעקות,
 וספר זית רענן על הילקוט תנ"ך ופי' קצת
 תוספתא מניקין, והיבר שמן ששון עה"ת
 מדרושים נחמדים וחרפים אך לא נדפס כ"א
 על קצת ס' בראשית. והרב אליה זוטא כתב
 עליו בריש הלכות שבת אלוף נעורי, וחתנו
 הרב לחם הפנים וכו' :

15 (ה) מה' אברהם אזולאי בכמה"ר
 מרדכי במה"ר אברהם אזולאי
 הי' ממדינת פאס ממשפחות חכמי קשטיליאי
 אשר באו תיכף מגרוש ספרד לפיס הוא הרב
 החסיד מר קננו זצ"ל ודרך אניה בא לקפומקאי

(ו) ויצאו ליבישה והניהו כל אשר להם בספינה
 ותיכף קם רוח סערה ונשברה הספינה ונטבע
 הכל והיתה נפשם לשלל ולזכור גם זה
 שניצולו עשה התימתו דמות ספינה וראיתי
 חתימתו ז"ל. (ז) ומשם נתיישב בעה"ק הברון
 בזמן הרב הגדול מהר"ד אליעזר ו' ארחא, והי'
 מ"ה חכם בכמה חכמות וסופר מהיר ומקובל
 גדול. ובנו של הרב הי' מהר"ר יצחק מקובל
 וסופר ודבר ומנהיג, וחתני מ"ה הם הרב הכולל
 כמהר"ד בנימין זאבי והרב החסיד מהר"ר דוד
 יצחקי ונכדיו בני בנותיו הרבנים הגדולים מה'
 אברהם ישראל זאבי ומה' אברהם
 יצחקי זכר כולם לחיי עד. וכבר נודע
 בשערים שמש ונפלאות מתורתם בקצת
 ספריהם שיצאו לאור הרפוס. וכן מהר"ד
 יצחק הנזכר הוא עמרת ראשי מר זקני מהר"ר
 ישעיה מרביץ תורה בתלמידים והיה תלמידו
 של הרב פר"ח ונפטר בעה"ק ירושלים ת"ו יום
 הששי לאדר התצ"ב. ובנו אדוני עמרת ראשי
 אבא מארי מהר"ר יצחק זר היה זלה"ה
 מלכי צדק מלך שלם ונפטר בעה"ק ירושלים
 ת"ו יום כ"ג טבת תקכ"ה תנצב"ה:

(ח) מו"ס מהר"א אזולאי הנזכר מיצר ק' סדר לנצחיה
 והסי חמס ונדפס, ועוד לו בכ"י פי' הכ"ד ופי' הפעיות
 והגהות על הלבושים והסי חמס ח"ב, ופי' אור החמס ופי'
 אור הלצנה ופי' אור הגנוז, ופי' מעשה חושב והזכירו גם
 וקדים להם כלל ב' סי' י"א ופי' כנף כניס והזכירו יד אסון
 לח"מ סי' קצ"ב. והכוונ' צפ"י הוסבר כ"י נחמדי פי' מו"ס נחמדי
 בשם קריית ארבע והוא ס' אור החמס הנזכר שהוא ג'
 קובצים גדולים, וכל הפסדים הנזכרים הם צדי ב"כ חוץ
 מאלו הגנוז שנגזבו, ובס' סקת הסוכה לפרס מהר"א חוקני
 נחמדי ספר כנף כניס ותמה שספר נחמדי כונה ענינים ולא
 ראה ס' מעשה חושב שהוא ח"ב נחמדי. ומו"ס עולם לשמים
 יום הששי פ' חיי סרה שנת הח"ד צפה"ק חנוון חוב"ב,
 ובנו מה' יצחק הנזכר מיצר ספר זרע יצחק והלאה ופי'
 נפשיה צקונטרסאלינע יצ"ל ורבו עניניהם ומסירותם זל"ע:

16 (ט) הרב החסיד המפורסם
 המקובל האלהי מהר"ר
 אברהם אזולאי הוא הקדוש א' מרבני
 עיר מארוויקוש, תלמיד הרב המובהק מהר"ר
 יצחק די לוייה חברו של הרב המפולפל
 והמפורסם מהר"ר שלמה עמאר. שמעתי שהרב
 מהר"א הנזכר הי' קרוב למו"ה חסד לאברהם
 אשר ישא את שמו, והפליא לכתוב בפי' הזדר
 וכיוצא הכל על דרך אמת ותלמידיו הרבנים
 המובהקים

א וכל"ב ב' ב' שפ"ט ע' ג' וכל"ז ז' ד' שפ"ח ס' ה' שפ"ח כ"א ו' שפ"ב ל"א ח' שפ"ב מ"א ט' שפ"ב פ"ה :

23 ו) רבינו אברהם בן אסמעאל
 תלמיד הרשב"א רבו של רבינו
 ירוחם, מזכירו בספר שבלי הלקט ח"ב כ"י
 בכמה ענינים:

24 ז) מהר"ר אברהם ן' אשר המחבר
 פ" המדרש ונרפס בראשית
 רבה בשם אור השכל ופ" רש"י נצב על ימינו
 כש"ר ומשמאל פירושו אבא. כבר כתבתי
 (עיין רש"י ועיין לוח הסכני) שהוא תלמיד מרן
 כמבואר בשו"ת מרן א"ה. ועתה נדפסה תשו'
 אהרת בספר אבקת רובל למרן סי' ע"ב וישם
 מבואר שהיה רב בארם צובא, וכתב על
 תשובתו הרב מהר"ם אלשיך לאהבת נעורים
 שלמדו שניהם לפני מרן, והתומים שם
 הרבנים כמה"ר יצחק מישען וכמה"ר חיים
 בן הרב יצחק החבר ומרן ז"ל חתם עליהם,
 וכתב שבבואו לעיר הקדש צפת ת"ו עבר
 מאנדרינופלא לקונשטאנטינא לבוא בספינה
 ושמע שכך הורה הרב הגדול מאריה דאתרא
 אשר האיר הארץ מתורתו ממזרח שמש,
 ונראה שכוונתו על הרב הגדול מהר"ר אליה
 מזרחי ז"ל:

25 ה) מהר"ר אברהם די בוטון,
 תלמיד מהרשד"ם חבר מהר"ם
 קלעי, ותלמידיו מהר"ש חיון ומהר"ש יונה,
 ובנו מהר"ם די בוטון, ונכדיו אחד היה מרבני
 עה"ק ירושלים ממזנה אנישי ואחד מרבני
 שאלוניקי, ובנו הרב עדות בעקב, וחבר הרב
 שתי הלחם, עבד לחם רב מתשוכות ולחם
 משנה הנור נכבד על הרמב"ם, והתחיל לחבר
 ספרו לחם משנה קודם שנדפס ספר כסף
 משנה למרן ז"ל:

26 מהר"ר אברהם ב"מ יהודה
 די בוטון (עיין עמוד ארכסס צמ"ג):

27 מהר"ר אברהם בן בולש (עיין
 טבעט עינים צמ"ג):

28 מהר"ר אברהם בן ביבאני
 ספרדי מארגון (עיין
 דרך אמונה צמ"ג):

29 מהר"ר אברהם נכד מ' אריה נכדו
 של הב"ח (עיין טלגת ארכס צמ"ג):

המובהקים מהר"ר יעקב פינטו ומהר"ר ישעיה
 הכהן ונרפסו קצת באוריו בספר מקדש מלך
 ושמענו נפלאות ממעשיו וחכמתו והסידותו.
 ושעתי מפי ונגדי אמת שהרב שמע שהיו אומרים כי
 הניבא אלוזאי הוא ר"מ אשם זונה וחללה לא יקחו והסכים
 הרב על זה שפול לא יאמרו כן והאומר ילכד בחרם, שמעתי
 זמן אחד מוסלג והחיל העליון ששם כמלא ושמע מפי הרב
 הסכים שהסכים ע"ז, והרב הוזר ה' מלמדו צנקים ודרכיו
 נשמעו בשמים והפלתו אינה חזרת ריקם ז"ע. א) ושעתי
 מהרב המופלא ח"ק מהר"ם ן' עמר שהוא הכיר להרב ז"ל
 וכשהיה אדם חולה שואל ממנו קמיעא לוקח ממנו כ"י
 וכוחו עליו צנקה רש"י ימי רגון שהחלה כשואל להפ"ש מחולי
 פ' א"ס ומו לא צלי שום שם והולך זה הקמיעא עליו
 ומתרחק לו ובעיניו אחרים, ולאחר הרב מהר"ם הוזר
 שהוא ה' לו איזה קמיעות כחצות מהרב כלאוור, ושעתי
 שפעם אחת נחלקו צ"י הוזר הוא והרב מה' שלמה עמאר
 סבכו, ומר"ם עמאר נפטר שנת תל"ח קודם להרב ואחר
 שנפטר צ"י לו צנחום וא"ל שנחמיכת דקיעא אמרו לו
 שלטון מזרח שנחלקו מה שפירש הוא מהר"ם העיין אמת
 צנחום הקבלה אך כונה רש"י ה"ס כמו שפ" הרב מהר"א:

17 מהר"ר אברהם אזולאי (עיין
 חזק הסנופס צמ"ג):

18 ב) מהר"ר אברהם אליגרי בזמן
 הרב מהר"ח אלפנדראי הזקן
 ויש ביניהם ויכוח גדול בתשובה והוא ל"ו
 נדפס' בספר מגיד מראשית ושקיל וטרי עם
 הרב פני משה ואני ראיתי הגהותיו לטורים
 כ"י, וחבר ספר לב שמח להליץ בעד הרמב"ם
 מאשר השיגו הרמב"ן במצות G ועתה
 שמעתי שנדפסו תשובות הרב ז"ל:

19 מהר"ר אברהם ן' אלשקר
 הובאה תשובתו בשו"ת אבקת
 רובל למרן סי' קי"ח ומרן משיב על תשובתו
 בס"מ קי"ט, ואחשבה שהוא בן הרב מהר"ם
 אלשקר:

20 הגאון מהר"ר אברהם אמיגו
 (עיין פרי טדס צמ"ג):

21 ה) רבינו אברהם בר רבינו
 אפרים הזכירו בספקי מהר"ם ריקאנטי
 סי' ל"ג וסי' נ' וסי' צ"ג וסי' צ"ד ושאר דוכתי
 והזכירו סי' שמ"ב עם ריב"א ורבינו אבי העזרי
 ובסימן תקנ"ה כתב ורבינו אברהם בר רבינו
 אפרים כתב שעם אחר וכו' ע"ש וכן הזכירו
 בסי' תקס"ד ע"ש:

22 מהר"ר אברהם ארדיש (עיין
 מטה אפרים צמ"ג):

(א) וז"ל מ"ס. (ב) שג"ל מ"ס. (ג) וז"ל מ"ס. (ד) שם כ"ו. (ה) שם כ"ו. (ו) שם כ"ו. (ז) שם כ"ו. (ח) שג"ל כ'.

גראה דעשו יו לו הוראה ויעונה וכחז ג"כ שילחק ורבהק קאלוהו כן בשמים לא ענהה לו, דהרי אמרו צ"כ פ' מ"ג ויקראו שמו וגו' הא שוא שבכחאי בעולמי אמר ר' ילחק האון קריתון וכו' חף לא קורא לזני צבורי שם כה אמר ה' בני צבורי ישראל עב"ל ועמ"ל הרב יפ"ה שם ופיצט"ר. ונראה שהעולם נהרלו עשו וכיון שהשם עצמו אינו כבוד וה' שם שמוו חלצו קראו ילחק ורבהק ע"ה ענמו שקאלוהו מצדיה העם בלידהו וזדומן צפי כלם שם הזה, ולמפרע נודע ה' משפט עשה שקאלוהו כן, דרמזו הא שוא שבכחאי בעולמי ועל שהעם קראוהו כן אמר חוקן קריתון וכו' :

(א) ובקשר הדורות דף קע"ה ע"כ ועי"א שחיצר כמה חצורי גדולים הר' יפ"ה הלוי ע"ש :

(ב) (ועדיין לא הונח לנו מדברי הרב המצי"ט) דקסקי וחגי וזמני עמנו אברהם, ולאו היה אומר נמשך ר"ל או שקיבל מקבלת רצוניהו התרשנו, אבל הרב ז"ל כתב קסם כללו הם דבריו ומעטו וזו היא שקשה כמ"ס בענייניו לבע"ל ועין וזה שכחתי ע"ז בקונטרס יוסף ארונן קוף סי' י"א ב"ק"ד :

איברא דיש מקום ללמד דודאי כך קיבל או יש ספק מה"ל מאשר גזר אומר בפשיטות דליתו בכלל מי שעמלו בתורה ועושה נחה רוח ליוצרו ואבג שיטפיה לא אמר אומר עיקר מעיקר ושרש הדבר ח"ל שקשה מונחה העולם קראו בשמותם צנים יולדו אדם יפה מהללאל וכו"ל כמ"ס שם ולא עוד ח"ל דישא ומהללאל כמלאו צניי המנאים והאומר"א כאשר כתבתי שם :

ובלפי מה שזכרנו שרש המצי"ט לאו מדנפשיה אמרה ח"ל קיבל זה מרצוניהו ברם עיקר שרשויה מרז"ל יש לתת טעם לדבר צמ"ס מו"ה צפ"י המשנה כ"ו פ"ג דנדרים והבאחיו ח"י הרל בכמה מקומוה והוא מקבליהם כי קודם דור הפלגה היו כל קשטוה וכו' וילאוה מאלור ח' ונודע הפלגה שנבחר אברהם אע"ה וכו', ומה שטעניתי ח"י ח"י הרל צוה צ"כ הקטן צרכי יוסף ח"ה סי' מ"ז כבר ישבתי בקונטרס שמתח כהנל פסק דף י"ט ע"ב. ועלה צידו דראשית הבואה ישראל הוא מאברהם אע"ה ואילך ויש עוד טעם כי ילד יולד זה שמו אשר יקראו זמון אברהם ח"ה ואילך דבו היה מתחיל שם עם ישראל :

ומה עוז ומה נעים מה שאר"ל לחין קובין אצות ח"ל לשלשה אברהם ילחק ויעקב אברהינו ע"ה דלולר אומה ישראל הוא אולר צפ"ע מאברהם ח"ה ואילך ולכן ח"י קובין אצות ח"ל קודם ולא ח"ה כן כי הם האצות ומאצות ילאו ההולדוה :

ומ"ס למעלה על חסוזה בשמים ראש וההג"ה אשר שם, בקונטרס יוסף ארונן סי' ההוצר הנאחי מאחרי ר"ל מצי"ר והתנוחה ובכחיה הדבר ע"ש דוק :

35 ג) הרב מה' אברהם גאמיניו
 תלמיד הרב כרם שלמה היבר
 ס' נחמד מדרושי' בפלפול הוא ס' שירת כסף
 וספר צרור הכסף משו"ת, והרביץ תורה
 בתלמידים שלמים וכן רבים בעיר תהלה
 שארלונקי ע"א :

36 ד) מהר"ר אברהם גאלאנמי
 הוא הקדוש מופלג בקדושה
 בכתוב בס' שבחי אר"ז צ"ל והוא ה' מגדולי
 תלמידי

ועוד אפשר חף לקבנה הרב המצי"ט דלא וסקינן דאמרו ר"ל כשעלה משה לנרות מלאו להקב"ה שהיה אומר אליעזר בני אומר עגלה זה שנתה וכו' ואמרו יהי רצון ידל"ה או מחל"ה ה"ה"ל החלח המיוחד אליעזר ואל"כ שאני הכא דמשמיח מיהב יבנו ליה כמעט שם אליעזר וכו"ל כתבו חוקפיה סיני' ציווח והרע"צ"א שם משם המום' דשאני ישמעאל דה' קראו כן עי"ה שם ח"י כהן דה"ל להאריך :

ומענה הכה נה ח"ה לדברי הרב המצי"ט ח"י להעלה שם ח"ה ומאברהם ואילך והסקלר בשם קודם אברהם אינו נכלל צמ"י שעמלו בתורה וכו' והדבר קשה על הרב שיאמר כן נדענוו שז"ס סוף מרז"ל או מקבלת הגאונים ואלו היה אומר בדרך עלה עובד המהרשו ח"ל לגזור אומר שאני נכלל צמ"י שעמלו בתורה וכו' וזו דבר קשה והעולה נוגים בהפק קראו בשמותם אדם כח שם מהללאל וכו"ל. והנה הרב כה"ג צ"ד סי' ק"ה הביא דברי הרב המצי"ט הנזכר וכתב עליו וחגי מיהם שהרי מלינו באמוראים רבי בנימין צד יפה וה"ו שאצונו רבי רבי ערן גדר הכמים ורבה לכן גדול בתורה ובתפסוחו כ"ר יפה עכ"ל. ובקשר ומשירי מילה כתב ויש להקב"ה על דבריו דיעה לא מלינו שהיה גדול בתורה ולעולם אינאן לך דעה יפה לפי שפרץ גרל לא זכ"ל לזני תלמיד חכם ח"ה ח"ה גושיה דקני ומתח"א זכה לזן גדול בתורה כ"ר בנימין ונב"ל כתב דכיו"ל יש להט"ו ומעקציהו בן מהללאל וחף ציבדיו יש לפקסו כמ"ס על הרב המצי"ט עכ"ל. ואשמינו מנייה דהרב ס' יוסקין מנה ר' יפ"ה אצונו של ר' בנימין בכלל האמוראים ע"ש וידוע דהרב ספר יוסקין גדול כמו ונקי מאל צ"סם ובמדרשים ועליו ספק הרב כה"ג כמו שכמה פעמים מצי"ר רחמי ח"י מנוו. ועוד ר"ל דהיה ענוה קולמוס להרב כה"ג או למעתיק והיה רלונו לכהוה וא"י חמיה שהרי מלינו באמוראים ר' יפ"ה אצונו של ר' בנימין צד יפה ואבג שיטפיה דהרב ז"ל או מהמעתיק כתב כמו שכתוב לפנינו. ומא"י דכחתי ח"י הרל צרכי יוסף דיש להעיר כיו"ל מעקציהו בן מהללאל היינו דמתמחה מהללאל היה גדול בתורה ועוד דכיו"ל כתבתי ור"ל ח"י צני העיר לא הודיעו לבצ"ו. שוב דכתיבי צ"כ סדר הדורות שפקסו קל"ה על הרב ספר יוסקין שנתה ר' יפ"ה בכלל

48 * הרב החסיד כמה' אברהם חיון (עיין סלמי לזכר צ"ג):

49 * הרב אברהם חיון (עיין למרות טכונות צ"ג):

50 ה) מהר"ר אברהם ח' חנניא תלמיד ותיק למהר"ט חמיו של הרב החסיד מהר"ם הלוי נזיר, חיבר בית אברהם קונטרס עצום ורב על עיגונא וס' על שרשים וכללי הש"ס ומדות חכמים וש"ת רבות ושקיל וטרי עם הרב פני משה:

51 ו) מהר"ר אברהם ח' טוואה חיבר שו"ת ונדפסו בסוף התשב"ץ וכתב על הרמב"ן ועל הרשב"ץ אדוני זקני והוא מרבני אלגזאיר כאשר הרואה יראה בתשובותיו הנזכר:

52 * מהר"ר אברהם טייב (עיין צני יוסף, זכע ילמק צ"ג):

53 ו) מה' אברהם טריויס צרפתי חיבר ס' ברכת אברהם על דיני נט"י והסכימו על הדפסת הספר מן מהר"י קארן ומה' אליה הלוי ומה' אהרן מטרנאני דודו של הרב המב"ט תלמיד מהר"י פאסי ומזכירו מן בב"י, ומהר"א טריויס הנזכר כתב שם שהיה מגזע רש"י, ושקיל וטרי עם מה' ישראל בן הרא"ם, ומהר"א הנזכר בר פלוגתיה דמהרלנ"ה ומהר"ך:

54 ה) מהר"ר אברהם טריקה אהר מרבני מצרים הביא תשובתו הרב גנת ורדים א"ה כלל ד' סי' ג' ובסי' ד' כתב כמוצא שלל רב מצאתי תשובת הרב אברהם טריקה ושקיל וטרי בדבריו, ושם בח"מ כלל ג' הובא' תשובת הרב מהר"א טריקה הנזכר:

55 * הר"ר אברהם בן הר"ר יהוסף חמיו של ר' יהודה החסיד (עיין מוספות צ"ג):

56 ט) הרב אברהם בכ"ר יחזקאל חזקוני תלמיד הרב תוספת יום טוב, קונטרס כ"י:

57 * מהר"ר אברהם חיאל פישל (עיין וידל):

תלמידי רבינו מהר"ם קורובורו זצ"ל וחיבר ס' ירח יקר פי' הזוהר. כי רבו פירושו כשמש בגבורתו והוא אור יקר והוא חיבר פירושו כמו ירח שמקבלת הארה מהשמש מנגה נגדו ולא נדפס, אך נדפס על ס' בראשית ס' זהרי חמה והוא קצור פי' הרב בס' ירח יקר וקצרו ותקנו מזה מהר"א אזולאי ז"ל כמ"ש כבר (עיין זככי חמה) ונדפס ס' קינת סתרים ונקרא קול בוכים פי' הרב מהר"א הנז' לאיכה כידוע. וי"א כי הרב מהר"א הנזכר אהיו של הרב המוסמך מהר"ם גאלאנטי תלמיד מרן ז"ל המחבר שו"ת. ושמעתי מרב א' ז"ל שקבלה בידו שהרב מהר"א הנזכר היה עשיר ובנה מממונו הצר מרון ששם ציון הרשב"י ור' אלעזר ור' יצחק ז"ע (ועיין לוכ סתמה, לוכ יקר, זככי חמה צ"ג):

37 א) רבינו אברהם הגדול, מביאו המדרכי ובתשובות מהר"ם (ד"ס) דף ק"א ע"ג:

38 * הר"א גדיליא (עיין סזכר סקני צ"ג):

39 * מהר"ר אברהם גירון (עיין עקלס סופסיס ומקון סופסיס צ"ג):

40 * מהר"ר אברהם ראב"ד מק"ק גלוגא (עי' זכע לזככס צ"ג):

41 * הרב אברהם דיל ויקייו (עיין ליקוטי לוכות צ"ג):

42 * מהר"ר אברהם ויטמונר (עיין סתמס סקד צ"ג):

43 ו) רבינו אברהם זוטרא, מביאו הרא"ם על רש"י וריש פ' טהרה מקדימו לרבינו הלל, ונראה שפי' תורת כהנים כמו רבינו הלל ואינו מוכרח:

44 * מהר"ר אברהם זכות (עיין נכ"י ילמק לזככס):

45 ו) מהר"ר אברהם זכשן חמיו של הרב האגור והזכירו סימן בשמות:

46 ד) מהר"ר אברהם לבית חזן יש לו תשובה כ"י בס' זרע אנשים כ"י:

47 * הרב המקובל מהר"ר אברהם חזקוני (עיין זלמ סקת סמוכס ושמי ידות צ"ג):

וספרו עלה לרצון ומאמר מכוא השמש אשר בתחלת הספר הזכר בענין בין השמשות הרב פרי חדש כתב עליו ונרפס קונטרס הרב פרי חדש הלז בסוף ס' שמן למאור להרב מה' עזרא מלכי זלה"ה, גם הרב הגדול מהר"א בקונטרס אשר בספר רב יוסף למהר"י קצבי כתב עליו. ומאמר התערובות קצרו וכ' עליו הרב פרי מגדים בפתחתו קודם הל' תערובות עיין שם:

66 * מהר"ר אברהם הכהן מק"ק זאמושטש (ע' זית סזכרס צט"ג):

67 * מהר"ר אברהם לאניידו (עיין נקודות סקק צט"ג):

68 * הרב רבי אברהם הלוי (עיין כנולת הילד צט"ג):

69 * מהר"ר אברהם הלוי ברוכים ז"ל הוא הקדוש ישרא השכינה עין בעין בהקיץ ככותל מערבי.

ולקול הסיפור כפי שז"ל יפקק סוף חסם צלצו חני חננה צניעט האכש חנו מאמינים וחלי צכל דברי חז"ל לכו חזו מחלונס צילקוט יעמיה סימן ע"ו ע"פ חנללה יולדת הסנעה סייעיה חלס חסם נוצשת סחוכים וכו' וחמרה חני חיוול לין וכו' ע"ש:

70 * מה' אברהם הלוי הורוויץ אביו של הרב הקדוש בעל שני לוחות הברית תלמיד מור"ם בעל המפה חיבר ספר עסק ברכה וספר ברית אברהם וס' יש נוהלין וזרע אברהם וזרע קדש רבנים מופלגי' וקדושי':

71 * מה' אברהם הלוי נ' מיגאש בזמן מרן כאשר תראה בשו"ת אבכת וכול תשובת הרב הנז' סימן זך, ושם תשובת מרן על הענין ע"ש:

72 * מהר"ר אברהם הלוי בן הרב דרכי נועם היה אב"ד במצרים ועשיר תורה וגדולה במקום אחד וחיבר שו"ת גנת ורדים וס' גן המלך וס' יאיר נתיב, ושקיל וטרי טובא עם מהר"ם נ' חביב ומהר"א יצחקי ומהר"י פראגי וסיעתם, ויש לו קונטרס מלחמת מצוה בדין מילה בתוקף גדול וכבר השיגו עליו מוריניו הרב מהר"י זאבי בספרו והרב פנים מאירות ה"א סימן ז', ועוד נמצאו אתי פסקים כ"י מרבני דורו לסתור דבריו, ועוד הי"ל

58 * מהר"ר אברהם היכני תלמיד מהרי"ט חיבר ק"ן מזמורים וקרא הספר הוד מלכות ונרפס, וחיבר אשל אברהם דרושי' וס' תוספת מרובה באור על התוספתא. ויש בידי תשובה בדין איני ניונית ואיני עושה כ"י מהרב ז"ל:

59 * רבי אברהם בר יצחק מרמון ספרד (עיין ציטת מנוסח צט"ג):

60 * מהר"ר אברהם יצחקי מורנו הרב בנו של הרב החסיד מהר"ד יצחקי בן בתו של מר זקנינו הרב חסד לאברהם תלמיד הרב המג"ן ואחיו הרב מהר"ר יצחק יצחקי, ומתלמידיו הם גדולי דורנו מהר"ם האג"ו ומהר"י הכהן. ומורנו הרב למד חכמת האמת עם הרב החסיד אבי אמי מורתי, ועטרת ראשי אבא מארי זלה"ה למד לפניו בסוף ימיו בשנת תפ"ט. והוא נתמנה לראש בזמן גדולים, והרב מהר"י חזן מופלג בתורה וזקנה קרא עליו זה יעצור בעמי והי' דבר וסנהיג לאריא דבי עילאי מתיל אך ידענו נאמנה מתוקה חסירותו בצינעא, וחיבר חבור גדול על הרמב"ם ועל יו"ד ועל הלכות גיטין ושו"ת ולא נרפס כ"א שו"ת זרע אברהם ב' חלקים.

ואלי כליפי כנה כתיבה מהכז ז"ל ועניינו ועזוהו ונפלאותיו דכו. ועלה לשוים צחוכי ירושלים יום הששי י"ג סיון תפ"ע והיו לו טוה סיי"ס. וצאשכנתי דכזי נודע חוקף גדולתו וסוף סיה לחשון צווננו סנקצר צחוק ד' לאוהו לזכרים הנציח סנלס"ה. ג) וטועתי חפי דכזי ירושלים חקיים ז"ל שהיו צדורו סקפיוו נוסף על סמנחו סיה מחנה צססיות צססר יודעתי כנה ענינים מהכז ז"ל:

61 * מהר"א (אברהם?) ירושלמי (עיין נהכ"ר יוסעט לונלנין):

62 * מהר"ר אברהם ישראל (עיין ציטת סזכרס צט"ג):

63 * מהר"ר אברהם ישראל זאבי (עיין נהכ"ר אולס, מ' יסכלל זלצי):

64 * מהר"ר אברהם הכהן (עיין זרע ינסק צט"ג):

65 * מ' אברהם הכהן פימינטיל א' מרבני אמשטרדם ואח"כ היה רב בהמבורג וחיבר חבור נחמד ס' מנחת כהן ונרפס שנת תכ"ח. ה) והוא היה ממרעית צאן קדשים של הרב מה' שאול הלוי מורטירא.

א) סג"ל לר. ב) סס ע"ו. ג) כ"ל יוד. ד) סג"ל ע"ר. ה) סג"ב ע"ס. ו) ז"כ יע. ז) סג"ל מ"ב. ח) ז"ל זך. ט) סג"ל ע"א:

פירוש רבד והיה נסון דעמו לכל דבריו, ושם אחריו ושאל לו שאלה עמוקה צ"ס והוא השיב כי הוא ע"ה ולא ייע מאי קאורי רבנן וע"י הפלגות וגזרות פחה פיו והאירו דבריו בחכמה ובקילוח הפלא והפלא. וכתבתי לו שיהיה צדק ולא ידע הדבר ומושך כמה זמן שההרש"ל מפלג עמו והיה מולל קורט רוח סבוח בצדק רבה, וכשהתקשקש צ"סיה של מעלה מהרש"ל לזה לקהל שיקמו לרד לר' אברהם מוכר ירקות כי אין כוונתו ולא צ"ה הפלגות והא"י לר' אברהם לזאת הדבר ז"ל. ומי שיש לו לב יקח מוסר השכל עד כמה הוא גר מורה לשמה וזאת לנועים חכמה והתורה מכוח עליו ירום ונפס וגבה, וה' לא יענוע עוב להולכים בחמנים:

77 (ו) מהר"ר אברהם מונסון תלמיד רבינו בצלאל אשכנזי והיה א' מרבני מצרים והיה סופר מהיר, ויש בידו חלק תשובותיו לר' אברהם מונסון, וכבר מהרש"ך ח"ג ס' ט"ו השב"ח השב"ח להרב ז"ל על כתיבת ידו הגדולה מא"ר לאר"ש.

וכליתי קונטרס כ"י שנתכנס עם מהר"ם די לונזאנו על ס' חמי אמת שחיבר להשיג על מהר"ם ז"ל צ"ה חכמה חלומה וכו'. גם כליתי בקונץ כ"י שחיבר דרושים נסתים, והשבותיו פן הן ספר צ"ה מהרש"ך ומהר"ם ז"ל. והלך לאחסן קונטרסיו יצא והיה מנוחה כבוד ס' (ז) והנראה יראה צ"ה מהרש"ם א"ח ק"ה שיהיה בזמן מן ומהרש"ם והשופע שהיה מהרש"ם ס' ישנה אל"י בכתב ידו של מהר"ם מונסון והיה עלה מוסרם הולך הדבר מהר"ם ככנר"י:

78 * מה' אברהם מונסון האחרון (עיין הוללות חיים צמ"ב):

79 (ח) רבינו אברהם ממנופלייר הוא מרבנותא קמאי והוא הר"א מהרר חיבר חידושים על הש"ס ובספר שתי ידות באור התורה פ' לך לך מזכיר חידושי לחולין, והרשב"א בתשו' הזכיר הכתיבתו ורבינו יונה פ"ק דברכות הזכיר הר"ש מן ההר (ועיין צלגות כמנ"ס):

80 (ט) מהר"ר אברהם מ' מוסה רב מובהק מקובל גדול א' מרבני מערב הפנימי, חיבר שיטה על סוטה כ"י נהמדת. (י) וראיתי שיטה זו ובסופה באור להל' הבין להרמב"ם וקצת פי' ההגדה ער"ה כ' ועל מס' אחרות. ובספר שיה יצחק מביא מחידושי ליומא והיו מתווכחים בקבלה עם הרב החסיד מהר"א אזולאי של מרוויקוס כנראה מהגהותיהם בספר אוצרות חיים:

ה"ל דרשו' הרבה ולא נדפסו גם שו"ת אחרו' שלא נדפסו:

73 א) רבינו אברהם בנו של הרמב"ם וכותבין עליו הרב ר' אברהם החסיד וחי אחד והמשים שנה ומחצה כמ"ש הנגיד רבינו דוד בנו והבאתיו בח"א דה נ"ג (עיין כמנ"ס צלות מ') ובס' יוחסין כתב שחיבר שאלות, ואני הצעיר ראיתי בס' כ"י קצת תשובות מרבנינו אברהם על לשונות מר אביו הרמב"ם שנישאל עליהם. ומהר"ם אלשקר בתשובותיו ס' צ"ו מביא לשון אחד מספר שחיבר רבינו אברהם וקראו בערבי אל כפא"ה, ובתחלת מעשה רוקח על הרמב"ם ה"א מביא הרבה חידושים ממנו:

74 ב) מהר"ר אברהם מדינה היה מרבני מצרים בזמן מהר"ם הלוי ויש לו תשובה בספרו דרני נועם ח"מ סימן נ"ו. ושמעתי שהרב ז"ל הו' צקי בחכמה הזליריג"י על מחכמה והוא חכמה נפלאה כמ"ס בקונטרס מדבר קיומו מערכת ח"מ. ושמעתי ששאל על הנוסח חמתי א"ח והשיבו מי שאל ושל לכן וספרין, וזו לשאל פעם אברהם ששיבו על שאלה זו והשיבו הנס מיתא' והשנונה בל"ס כחמד ולכן לא יקרב. ואני כליתי נייר מחכמה הרב ז"ל נוסח תשובה שהשיבו על שאלה חסד והתשובה היטה בלשון הקדש:

75 ג) הרב הגדול מהר"ר אברהם מוטאל חיבר ספרים הרבה ותשובותיו בס' תורת חיים למהר"ש ח"א ס' כ"ג ובס' בני שמואל למהר"ש חיון בשו"ת סימן כ"ט וס' ל"ה. והנודע מפי ספרים הוא שחיבר ס' מנן אברהם בעניני גישון והביאו הרב מנה"ג בא"ה, גם הרב קול יעקב בחידושי הלכות במסכת נידר מביא משיטה כ"י להרב הגו', והוא רבו של הרב בני אהרן כמבואר בתשובותיו:

ד) ונראה שבנו הוא הרב בנימין מוטאל שסידר עשר תמתי ישרים כמבואר בהקדמתו שם. ושמעתי שהיה מרדקק עצום והיבר כמה ספרים בחכמת הרקדוק:

76 ה) ר' אברהם מוכר ירקות

שמעתי מרד אחד זקן שקיבל כי ציני מהרש"ל ממה ציה מלכטו היה חנוה בל"ס א' שהיה מוכר ירקות וס' היה יסן צמנות וקורין לו ל' אברהם מוכר ירקות והיה לנוע ודבר אין לו עם חלם ולינה א' קס מהרש"ל ושמעתי שר' אברהם היה לומד מוסר עמוקה מאלד ומעפשה

76 (ה) ר' אברהם מוכר ירקות שמעתי מרד אחד זקן שקיבל כי ציני מהרש"ל ממה ציה מלכטו היה חנוה בל"ס א' שהיה מוכר ירקות וס' היה יסן צמנות וקורין לו ל' אברהם מוכר ירקות והיה לנוע ודבר אין לו עם חלם ולינה א' קס מהרש"ל ושמעתי שר' אברהם היה לומד מוסר עמוקה מאלד ומעפשה

א) וכל"ה מ"ז. ב) צ"ז ז'. ג) ג"ב ל"ח ו"ב (מ) ל"ב. ד) ש"ב ט"ז. ה) ו"ל מ"א. ו) ש"ל מ"ו. ז) ש"ב ל"ט. ח) ש"ב ק"ע. ט) ש"ס ק"ז. י) כ"ל ז'. י"א ש"ב כ"ז:

81 * מהר"ר אברהם מיוחס (עיין בני אברהם צמ"צ):

82 א) רבינו אברהם בר משה שקיל וטרי עם מהר"ם בר ברוך בתשובות הקצרות (דפוס קיימונה) סימן ז':

83 ב) מהר"ר אברהם נ' נחמיאס הסכמה על תשובת מהר"ש חיוון בספרו בני שמואל בתשובותיו סימן ט':

84 ג) רבינו אברהם בר נתן הירחי (גם נ' ירמי) חיבר ספר המנהיג והיה בסוף האלף החמישי ונדפס ספר המנהיג בקושטנדינא שנת רע"ט.

ומה שכח צב' יוסקין דרבינו אליקים ורבינו יואל העזרי חתמו על הכ"ף נ' ירמי והוא זקנו של המלכתי, שלטה המה נפלאו רה"ק סב"ר דלצ"ן הוא רבינו אברהם בר נתן וליחא אלה הוא רבינו אליעזר בר נתן ועוד דלצ"ן חתמו על רבינו אליקים והוא חז"ל צמ"ר אשכנז ועוד דרבינו יואל העזרי שכח הוא רבינו יואל הלוי והעזרי הוא שם סבור צו חז"ל העזרי כחצו ומפורש לעיל (עיין חז"ל אשכנז, חז"ל העזרי צמ"צ):

85 * מהר"ר אברהם סב"ע ספרדי (עיין לכוך הסו"ר צמ"צ)

ד) וצ"ל דרבי יוסף כ"י כחצ שרבו המוכי היה צ"ל בפנייה ועוד נחשול של ים לעצמם וכך החוצל נחשול הכרצ הכו' להליכס, והשינו שהוא יליכס אך בחנתי שאס ימות שלא יעליכוהו לים רק יצאוהו לחתם מערי ישראל ולא יהיה להם שום חוק, והשבע לו בר החוצל והפסל לה' ומה הים ואחר שני ימים נפטר הכרצ ז"ל והיה קרוב לעיר ויכונל והפסל בר החוצל הגיע ליריכונל וקצבוהו יכאל שצויכונל צכור גדול ז"ע:

86 * מהר"ר אברהם הסו"ר (עיין ברוך שלמ"ר צמ"צ):

87 ה) מהר"ר אברהם סכנדרי תלמיד מהריק"ש. כתב בס' באר מים חיים להרב כמהר"ח מוצירי נר"ו שהי' בנו של מהר"י סכנדרי שמביא מרן בב"י (עיין"ש צ"ד ק"י ט') ואינו הרב בן אלא היה מבני בניו, ויש לי פסקים מהרב וחתמתו וכך חותם אברהם בן לאדוני הרופא יוסף יודיע סכנדרי, ונראה דאביו לא היה בר אוריין אלא רופא, ובעל קורא הדורות למד בשיבתו והעיד שהרב ז"ל היה אומר שהוא מבני בניו של הר"י אסכנדרי שמביא הבי' ע"ש דף ל' ע"ב, ומ"ש בך מ"ש לאו דוקא והוא אגב ריהמיה:

88 * הרב אברהם נ' עזוז (עיין למס' צניקים צמ"צ):

89 ו) רבינו אברהם נ' עזרא מופלא בחכמות ואת הגלוי חכמת הדקדוק שחיבר הרבה ספרים בדקדוק וקצתם נדפסו, ופי' הכ"ד והיה תוכן הרבה והיה יודע גורל החול על מתנותיו, ואני הצעיר ראיתי כמה ספרים שחיבר והם בכ"י בכמה חכמות. והיה בימי רבינו מהר"י נ' מינאש כמ"ש הרדב"ז בשו"ת (ד' פירדא) סי' תקל"ב והאריך ימים והיה גם בימי הרמב"ם ונה נפשיה קודם הרמב"ם, והרמב"ם באגרותיו המודפסו' משבחו לבנו אך מדרש"ל בהקדמת ים של שלמה מגמגם ומסתפק קצת אם הם דברי הרמב"ם ע"ש. והתוס' בדקדושין סוף דף ל"ז כתבו הקשה הרב ר' אברהם אבן עזרא וכו' ואומר ר"ת וכו' וכתב הרב שרה יהושע פ"ב דהלה סוף דף זק"ן דסוגיין דכ"ע אולא דהראב"ע שהזכירו התוס' הוא המחבר והמפרש. והרמב"ן בפירושו על התורה יש לו תוכחת מגולה עמו במה שפי' בפירושו על החומש. והיכרו כמה פירושים על פירושו לתורה ונדפסו קצת פירושים וחזרו להדפיסם באמשטרדם וקורא לו ס' מרגלית טובה, ויש עוד הרבה פירושים בכ"י. ולפי הנשמע מפי סופרים סיפורים שהי' מופלא בחכמת המספר והתשבורת ובקבלה מעשית, ואידעו לו הרבה ענינים עם הרמב"ם, ובסוף פי' קהלת כ' שחיברו שנת ד"א תת"ק. ומצאתי בפי' מגלת אסתר להרב המובהק כמהר"ר זכריה נ' סרוק שהי' רב בקהלו' היותר חשובות מספרו ואיגון וחיבר הפי' הזה אחר הגרוש שנת גרי"ם ונדפס בוויניציא ש' שכ"ה ובדף ז' ע"א הפליג בשבח הראב"ע וכתב ה"ל ואנו ראיתי חדושי הראב"ע ממס' קדושין והם בתכלית הדקות והאימות עכ"ל. וראה זה חדש כי הראב"ע חיבר חידושים על הש"ס:

ז) הרב בנימין איספנווא ז"ל עשה באור לפירוש הראב"ע לנביאים וכתובים ובהקדמתו מביא מ"ש הרב רפאל אשכנזי ורבי אשליא בכ"י שנחברר להם שתלמידיו של הראב"ע שלחו יד בפירושו והוסיפו מדעתם דברים אשר לא כן, וכל לשון שימצא בהומש ובנביאים שהוא מנגד לדברי רבותינו ז"ל איננו מהראב"ע

א) וליא ס"ז. ב) ס"ז י"ג. ג) ס"ז א"ו. ד) וליא צ"ב. ע"ש. ה) ס"ז א"ה ומובלט צמ"צ וליא. ו) ס"ז ע"ו. ז) וליא וליא:

רפאל קארו שהיה רב בק"ק אנדרניופלא יע"א והיה מזרע מרן הקדוש והיה חורגו ותלמידו של מורינו הרב מהר"א נחום, היה שקדן בתורה פלפלא חריףא והן בעין נפטר בקצרו שנים וקצת קונטרסים כתבם מורינו הרב הנו על שמו בס' הזון נחום:

101 * מהר"ר אברהם קונני (עיין ספק דרכים, מנסת קנאות צמ"ג):

100 * מהר"ר (אברהם בן) אריה ליב (קלמנקש אשכנזי (עיין מעין סכסס צמ"ג):

101 * מהר"ר אברהם קשטיל (עיין מסכ"כ יסכאל זכ"ג):

102 * מהר"ר אברהם רודריגז (עי' סכס ללזיק צמ"ג):

103 * מהר"א (אברהם) רויגו (עי' מסכ"כ זכ"ג זכ"ג):

104 * מהר"ר אברהם רזאנים (הראשון, שקיל וטרי עם הרב פני משה, ובש"ת מהר"ש פרימו בריש ס' בהונת עולם יש תשובות מהרב ז"ל והוזכר במצול מאש ובס' רב יוסף, והיה חמיו של הרב משנה למלך והיה סיני ועוקר הרים וכתב הרבה בגליון הספרים וכל הדברים קצרים שיש במש"ל על מהרש"ך בתוקף הם מהרב ז"ל והעתיקם חתנו המש"ל בספרו והמסדר חישוב תורה דיליה היא. ואני הצעיר ראיתי ספר גדולי תרומה וכלו כמעט כתוב בגליונות מכ"י הרב השגות עליו. גם בתשו' מהריט"ן כתב בגליון בתוקף ובמקום שכתב כאן חסר שאכלוהו העכברים דרך בדיחותא כתב הני עכברי רשיעי נינהו דאכלי משופרי שופרי והניחו יתרם הנדחה והצולעה, והשיג על הכתוב:

104 * מהר"ר אברהם רזאנים (הראשון, שקיל וטרי עם הרב פני משה, ובש"ת מהר"ש פרימו בריש ס' בהונת עולם יש תשובות מהרב ז"ל והוזכר במצול מאש ובס' רב יוסף, והיה חמיו של הרב משנה למלך והיה סיני ועוקר הרים וכתב הרבה בגליון הספרים וכל הדברים קצרים שיש במש"ל על מהרש"ך בתוקף הם מהרב ז"ל והעתיקם חתנו המש"ל בספרו והמסדר חישוב תורה דיליה היא. ואני הצעיר ראיתי ספר גדולי תרומה וכלו כמעט כתוב בגליונות מכ"י הרב השגות עליו. גם בתשו' מהריט"ן כתב בגליון בתוקף ובמקום שכתב כאן חסר שאכלוהו העכברים דרך בדיחותא כתב הני עכברי רשיעי נינהו דאכלי משופרי שופרי והניחו יתרם הנדחה והצולעה, והשיג על הכתוב:

104 * מהר"ר אברהם רזאנים (הראשון, שקיל וטרי עם הרב פני משה, ובש"ת מהר"ש פרימו בריש ס' בהונת עולם יש תשובות מהרב ז"ל והוזכר במצול מאש ובס' רב יוסף, והיה חמיו של הרב משנה למלך והיה סיני ועוקר הרים וכתב הרבה בגליון הספרים וכל הדברים קצרים שיש במש"ל על מהרש"ך בתוקף הם מהרב ז"ל והעתיקם חתנו המש"ל בספרו והמסדר חישוב תורה דיליה היא. ואני הצעיר ראיתי ספר גדולי תרומה וכלו כמעט כתוב בגליונות מכ"י הרב השגות עליו. גם בתשו' מהריט"ן כתב בגליון בתוקף ובמקום שכתב כאן חסר שאכלוהו העכברים דרך בדיחותא כתב הני עכברי רשיעי נינהו דאכלי משופרי שופרי והניחו יתרם הנדחה והצולעה, והשיג על הכתוב:

104 * מהר"ר אברהם רזאנים (הראשון, שקיל וטרי עם הרב פני משה, ובש"ת מהר"ש פרימו בריש ס' בהונת עולם יש תשובות מהרב ז"ל והוזכר במצול מאש ובס' רב יוסף, והיה חמיו של הרב משנה למלך והיה סיני ועוקר הרים וכתב הרבה בגליון הספרים וכל הדברים קצרים שיש במש"ל על מהרש"ך בתוקף הם מהרב ז"ל והעתיקם חתנו המש"ל בספרו והמסדר חישוב תורה דיליה היא. ואני הצעיר ראיתי ספר גדולי תרומה וכלו כמעט כתוב בגליונות מכ"י הרב השגות עליו. גם בתשו' מהריט"ן כתב בגליון בתוקף ובמקום שכתב כאן חסר שאכלוהו העכברים דרך בדיחותא כתב הני עכברי רשיעי נינהו דאכלי משופרי שופרי והניחו יתרם הנדחה והצולעה, והשיג על הכתוב:

104 * מהר"ר אברהם רזאנים (הראשון, שקיל וטרי עם הרב פני משה, ובש"ת מהר"ש פרימו בריש ס' בהונת עולם יש תשובות מהרב ז"ל והוזכר במצול מאש ובס' רב יוסף, והיה חמיו של הרב משנה למלך והיה סיני ועוקר הרים וכתב הרבה בגליון הספרים וכל הדברים קצרים שיש במש"ל על מהרש"ך בתוקף הם מהרב ז"ל והעתיקם חתנו המש"ל בספרו והמסדר חישוב תורה דיליה היא. ואני הצעיר ראיתי ספר גדולי תרומה וכלו כמעט כתוב בגליונות מכ"י הרב השגות עליו. גם בתשו' מהריט"ן כתב בגליון בתוקף ובמקום שכתב כאן חסר שאכלוהו העכברים דרך בדיחותא כתב הני עכברי רשיעי נינהו דאכלי משופרי שופרי והניחו יתרם הנדחה והצולעה, והשיג על הכתוב:

104 * מהר"ר אברהם רזאנים (הראשון, שקיל וטרי עם הרב פני משה, ובש"ת מהר"ש פרימו בריש ס' בהונת עולם יש תשובות מהרב ז"ל והוזכר במצול מאש ובס' רב יוסף, והיה חמיו של הרב משנה למלך והיה סיני ועוקר הרים וכתב הרבה בגליון הספרים וכל הדברים קצרים שיש במש"ל על מהרש"ך בתוקף הם מהרב ז"ל והעתיקם חתנו המש"ל בספרו והמסדר חישוב תורה דיליה היא. ואני הצעיר ראיתי ספר גדולי תרומה וכלו כמעט כתוב בגליונות מכ"י הרב השגות עליו. גם בתשו' מהריט"ן כתב בגליון בתוקף ובמקום שכתב כאן חסר שאכלוהו העכברים דרך בדיחותא כתב הני עכברי רשיעי נינהו דאכלי משופרי שופרי והניחו יתרם הנדחה והצולעה, והשיג על הכתוב:

104 * מהר"ר אברהם רזאנים (הראשון, שקיל וטרי עם הרב פני משה, ובש"ת מהר"ש פרימו בריש ס' בהונת עולם יש תשובות מהרב ז"ל והוזכר במצול מאש ובס' רב יוסף, והיה חמיו של הרב משנה למלך והיה סיני ועוקר הרים וכתב הרבה בגליון הספרים וכל הדברים קצרים שיש במש"ל על מהרש"ך בתוקף הם מהרב ז"ל והעתיקם חתנו המש"ל בספרו והמסדר חישוב תורה דיליה היא. ואני הצעיר ראיתי ספר גדולי תרומה וכלו כמעט כתוב בגליונות מכ"י הרב השגות עליו. גם בתשו' מהריט"ן כתב בגליון בתוקף ובמקום שכתב כאן חסר שאכלוהו העכברים דרך בדיחותא כתב הני עכברי רשיעי נינהו דאכלי משופרי שופרי והניחו יתרם הנדחה והצולעה, והשיג על הכתוב:

104 * מהר"ר אברהם רזאנים (הראשון, שקיל וטרי עם הרב פני משה, ובש"ת מהר"ש פרימו בריש ס' בהונת עולם יש תשובות מהרב ז"ל והוזכר במצול מאש ובס' רב יוסף, והיה חמיו של הרב משנה למלך והיה סיני ועוקר הרים וכתב הרבה בגליון הספרים וכל הדברים קצרים שיש במש"ל על מהרש"ך בתוקף הם מהרב ז"ל והעתיקם חתנו המש"ל בספרו והמסדר חישוב תורה דיליה היא. ואני הצעיר ראיתי ספר גדולי תרומה וכלו כמעט כתוב בגליונות מכ"י הרב השגות עליו. גם בתשו' מהריט"ן כתב בגליון בתוקף ובמקום שכתב כאן חסר שאכלוהו העכברים דרך בדיחותא כתב הני עכברי רשיעי נינהו דאכלי משופרי שופרי והניחו יתרם הנדחה והצולעה, והשיג על הכתוב:

104 * מהר"ר אברהם רזאנים (הראשון, שקיל וטרי עם הרב פני משה, ובש"ת מהר"ש פרימו בריש ס' בהונת עולם יש תשובות מהרב ז"ל והוזכר במצול מאש ובס' רב יוסף, והיה חמיו של הרב משנה למלך והיה סיני ועוקר הרים וכתב הרבה בגליון הספרים וכל הדברים קצרים שיש במש"ל על מהרש"ך בתוקף הם מהרב ז"ל והעתיקם חתנו המש"ל בספרו והמסדר חישוב תורה דיליה היא. ואני הצעיר ראיתי ספר גדולי תרומה וכלו כמעט כתוב בגליונות מכ"י הרב השגות עליו. גם בתשו' מהריט"ן כתב בגליון בתוקף ובמקום שכתב כאן חסר שאכלוהו העכברים דרך בדיחותא כתב הני עכברי רשיעי נינהו דאכלי משופרי שופרי והניחו יתרם הנדחה והצולעה, והשיג על הכתוב:

104 * מהר"ר אברהם רזאנים (הראשון, שקיל וטרי עם הרב פני משה, ובש"ת מהר"ש פרימו בריש ס' בהונת עולם יש תשובות מהרב ז"ל והוזכר במצול מאש ובס' רב יוסף, והיה חמיו של הרב משנה למלך והיה סיני ועוקר הרים וכתב הרבה בגליון הספרים וכל הדברים קצרים שיש במש"ל על מהרש"ך בתוקף הם מהרב ז"ל והעתיקם חתנו המש"ל בספרו והמסדר חישוב תורה דיליה היא. ואני הצעיר ראיתי ספר גדולי תרומה וכלו כמעט כתוב בגליונות מכ"י הרב השגות עליו. גם בתשו' מהריט"ן כתב בגליון בתוקף ובמקום שכתב כאן חסר שאכלוהו העכברים דרך בדיחותא כתב הני עכברי רשיעי נינהו דאכלי משופרי שופרי והניחו יתרם הנדחה והצולעה, והשיג על הכתוב:

מהראב"ע עצמו רק תלמידיו בלי ידיעתו אחרי מותו שלחו יד והראב"ע וכסאו נקו, זהו תורף דבריהם, ואם כנים הדברים תנוח דעתנו:

אך מה נענה דומנין רבינו הרמב"ן כותב עליו בתוקף כגון מ"ש פריש' שמות יוצק זהב וכו' והרמב"ן הי' סמוך לזמן הראב"ע ונתאמת אצלו כי הוא זה פי' הראב"ע עצמו. אמנם ז"ל לא ידך גיסא דאם כל אותם הלשונות הזרים נגד הדין ורז"ל הם מהרב"ע אמאי לא העיר הרמב"ן עליהם? אלא מוכח דאיכא בנייהו שאינם מדברי הראב"ע ושלטו יד זרים לכתוב אשר לא עלה על לבו. ובס' עומר השכחה יש שיר אשר שר ר"ת שכותב בכבוד גדול להראב"ע. ורבינו אשילא הביאם הרב בנימין הנזכר מזכירים כמה ספרים שחיבר הראב"ע שאינם גלויים, ואני הצעיר ראיתי בכ"י כמו ז' ספרים שחיבר הראב"ע בחכמות. והרבנים הנזכרים כתבו שענין אגרת שבת שנדפסה אין הדברים כן אמנם יש לו להראב"ע חבור מיוחד על זה והארזך למעניתו:

90 * מהר"א (אברהם?) ז' עזרא (עיין מסכ"כ יעקב ז' כע"ס):

91 * מה' אברהם ז' עקר עקרא (עיין סכס לזכ"ג כללים למדכס כזה צמ"ג):

92 * רבינו אברהם מפיזרו יש תשובות מהרב ז"ל בשבלי הלקט ומהם בח"ב ס' ו' וס' צ"ב:

93 * מהר"ר אברהם פישל (עיין סכס לזכ"ג צמ"ג):

94 * מהר"ר אברהם מפראג עשה הגהות על הטורים ומביא מדבריו מור"ם והאחרונים. א' ומהר"א מפראג חבירו של מהר"י מברונא:

95 * מהר"ר אברהם מפרימסלא (עיין סכס סכסל צמ"ג):

96 * מהר"ר אברהם צלה הביא תשובתו מהר"ש ח"ג סימן י"ב:

97 * מהר"ר אברהם צמח (עיין צמ"ג סכסס צמ"ג):

98 * מהר"ר אברהם קארו בן הרב

בן רבינו מאיר והכל בשרשי לשון הקדש ודקדוק ופתרון התיבות של המקרא, ובבית הישר המרום הנזכר ראיתי גמרא קדמונית כמ"ש במערכת ג' אות ד' עיין שם. (עיין גמלא צמ"ג):

116 ד) מהר"ר אברהם אביוב בימי מהרשד"ם. וזמנן דמביא תשובותיו ושקיל וטרי עמו:

117 ה) מהר"ר אהרן אזוביב הנה באה תשובתו בתוך תשובות מהר"ר אליעזר בן ארחא ז"ל וכמדומה שהרב מהר"ר אהרן הנזכר היה חמו של הרב משה יוסף ז"ל כפי מ"ש חתנו הרב מהר"ר זיין ז"ל וכעת אין ס' הנזכר בידי:

118 * מהר"ר אהרן אחי הרמ"א (עיין נור"ס אסקלסט):

119 ו) מהר"ר אהרן אלפנדרי חיבר יד אהרן ע"ד הרב ננסת הגדולה והספרים שיצאו לאור אחר הרב כנה"ג ושקלא וטריא, ונדפס על א"ח ועל א"ה שני חלקים. ועתה נדפס ח"ב על א"ח בסוף ס' מטה אפרים להרב מהר"א ארידיט, ונדפס להרב ז"ל מרכבת המשנה על הרמב"ם ח"א, וזכיתי להכיר להרב הנז' בוקנותו בעלותו בעה"ק הברון ת"ו ונהגיתי מזו אור תורתו וקדושתו. ושמעתי מפיו פה קדוש שחיבר על כל ד' חלקי הרמב"ם ועל כל י"ד קצת על ח"מ ונשרף הכל. גם גילה לי שמסורת בידו שהוא משבט יהודה ממשפחת יהודה ממשפחת בצלאל, והוא היה תלמיד הרב בנימין הלוי בן מהר"ש הלוי אב"ד אומיר ומביא בספריו כמה קונטרסים מתורת רבו כידוע:

120 * מהר"ר אהרן אמאיריליון (עי' פני אספן צמ"ג):

121 ו) הרב המקובל החסיד מה' אהרן ברכיה ממודינא

הרב המהבר ס' מעבר יבק חיבר פירו' לתקוני הזהר הקדוש וחבור גדול על פי גורי האר"י זצ"ל ד' חלקים. והם ח"א שמן משחת קדש, ח"ב שמן זית זך, ח"ג שתיל פורה, ח"ד אמרי שפר ראיתים מכ"י יד הקדש בעיר מודינא אצל הקצנים יראי אלהים אנשי חסד ואמת בני

ויש לו תשו' בספר בתי כהונה ח"א והפליג בזקנה ועלה לעה"ק ירושלים ת"ו. ואני הצעיר בנעירותי זכיתי להקביל ס"ק כמה פעמים ונתבסמתי מתורתו וקסתי' נהדר"ת כמפורסם מהקדמות והסכמות שנדפסו בשמו בכמה ספרים:

106 א) רבינו אברהם מרוטנבורג הרב שבלי הלקט מביא תשו' ממנו ז"ל:

107 * הרב אברהם רומאנו (עיין מלחמת חובים צמ"ג):

108 * הרב אברהם הכהן רפאפורט (עיין סלת צלוס צמ"ג):

109 * הרב החסיד מה"ר אברהם בעל שבלת הלקט (עיין סגלה הלקט צמ"ג):

110 * מהר"ר אברהם שונצינו (עי' מוסכ"ר נסים כויליון):

111 * מהר"ר אברהם בכ"ר שמו"ל (עיין סדס הארץ צמ"ג):

112 * מהר"ר אברהם שער אריה (עיין סלמי גרוכים צמ"ג):

113 ב) מה' אברהם שרביט הזהב בתשובת פ"מ ח"ב סימן פ"ה:

114 * הרב אברהם תלמיד האר"י ז"ל (עיין גלי רזא צמ"ג):

115 ג) ר' אדונים הלוי בן לברט המעריבי ממדינת פאס חיבר

מחברת בשרשי הדקדוק ורש"י בפירושו מזכירו בשם דונש בן לברט כמה פעמים גם הראב"ע בס' מאזנים הזכירו בכלל זקני לשון הקדש. ואנכי איש צעיר ראיתי בבית נכאתו של אהובנו הגביר המרום הישר והמספר סיני' משה בנימין פואה יצ"ו מעיר ריגיון ספר ישן נושן והוא מחברת דונש והשגות מנחם הספרדי ב' סרוק עליו ותשובת תלמידו דונש ותשובת תלמידו מנחם, ושם ראיתי אמרי קדוש התייר הגדול רבינו חם מכרע ביניהם. וכל כת בראשית מחברתו שר בשרים והרוזים יפים. גם רבינו חם שר לו נאמר שיר ארוך והלא בראשי הבתים הראשונים היו לאותות יעקב

129 • מהר"ר אהרן הכהן (ע' עמ' כטו 333) :

130 ה) רבינו אהרן הכהן מלוניל

חיבר ארחות חיים מקרוב נדפס חלק אחד ועוד יש חלק שני כ"י מדיני אסור והיתר. ובס' קורא הדורות דף כ"א ע"ב כתב שהיה בזמן הרמב"ן והרמ"ה והוא רבינו אהרן הכהן אשר לפניו ובית דינו השיג הרמ"ה על הרמב"ם כמ"ש מגדל עז פ"ה דתשובה :

ואני בעניני אומר דצדקו דברי הרב ספר יוחסין שכ' שה' נזמן רבינו ירוחם שהרי בס' ארחות חיים מפורש שתדיר כותב הרשב"א ז"ל ומזכיר הרבה להר"ט אשבילי תלמיד הרא"ה והרשב"א כאשר ידוע אצל עי"ן רוג"ל בספר ארחות חיים ואיזה לשונות מייתי מרן בב"י כגון בא"ח סי' תרמ"ו ויד' סוף סי' קכ"ז שכותב בא"ח בשם הריטב"א :

(ו) ועתה ראיתי לרבינו ירוחם חלק אדם נתיב ט"ו אות כ"ה שכתב כתוב בארחות חיים וכו', ומרן ב"י סי' ס"ט הביאו בשם ארחות חיים ג"כ. ומ"מ אין לומר דקדם לרבינו ירוחם שהרי מביא תדיר להדיטב"א כמדובר, וצ"ל דהיה בדור רבינו ירוחם ור"ו ראה ספרו :

(ז) אמנם אח"כ נתברר לי שרבינו אחרוני' כתבו בגליון רבינו ירוחם איזה חדושים מהמחברים ואח"כ הכניסו המדפיסים הכל בתוך ס' רבינו ירוחם. ולפ"ז קרוב בעיני שאלה הדברים אינן דברי ר' ירוחם רק הגה"ה מבחיץ :

(ח) ספר הכלבו הוא מעתיק על הרוב ס' ארחות חיים ועמ"ש מרן בכסף משנה ריש הלכות שופר :

131 ט) מהר"ר אהרן הכהן פרחיא

תלמיד מהר"ר הסי"א הרב המחבר תורת חסד. והיה רב בשאלוניקי וחיבר שו"ת פרח משה אהרן, פרחי כהונה, בגרי כהונה, זכרון דברים, ושקיל ומרי עם הרב פני משה ומהר"ש גאון, והיה עשיר תורה וגדולה ומראהו כמלאך ה', ומתשובותיו ניכר תוקף גדולת תורתו :

132 י) רבינו אהרן הלוי נכדו של

הר"ה בעל המאור כמ"ש הריטב"א

בני משפחה הרמ' והמיוחסת משפח' סאנוונימי אשר הם משלשלת בת בנו של הרב ז"ל. והרב הגו' הוא תלמיד הרמ"ע א) ועלה לשמים שנת שצ"ט. ב) ושעמתי סהים לו מגיד ושעמתי ענינים רבים עוזרו ונפלאותיו ז"ע :

122 • מהר"ר אהרן המון (עיין מהכ"ר כלזון מזכמי לבלן, ועיין דונס ספמי יסנים 333) :

123 • מהר"ר אהרן וירמיש דיין ק"ק מיץ (עיין מלוכי זוכ 333) :

124 • הרב אהרן חיון (עיין מהכ"ס גלגלטי) :

125 ג) מהר"ר אהרן ז' חיים ממדינת

פאס מבית דינו של הרב וידאל הצרפתי בא לויניציא והדפיס חבורו הנכבד קרבן אהרן אחר ד' מהדורות, ולב אהרן על נביאים ראשונים ושם נאמר כי חיבר על ספריו ומכילתא ועוד לו ס' מצה אהרן ומצנפת אהרן בכ"י. ועבר בארץ מצרים והרביץ תורה שם וראיתי התימתו בפסקי רבני מצרים כ"י. ונכדו אשר ישא את שמו היה אחר מרבני עה"ק חברון ת"ו וראיתי תשובותיו כ"י בספר הרב חנניה אישפריאל מרבני חברון בזמן הרב המוסמך מהר"ה אבואלעפיא הזקן. גם ראיתי תשובתו כ"י שקיל ומרי עם הגאון מהר"א אמיגו איש ירושלים. ובס' דרכי נועם ושו"ת הרב כנה"ג הגדפסות ובשו"ת מהר"ש הלוי אב"ד איזמיר כ"י הובאו קצת תשובותיו, והיה רב באיזמיר ויכפר על בני ישראל ברעש. (ד) ומדרוש אשר דרש הרב בינה לעתים בהספרו מוכח דנפטר בוניציא כאשר בעיניו יראה הרואה מתוך דברי הדרוש הגו', ובספר קורא הדורות דף מ"ז כתב דנפטר בעיר הקדש ירושלים ת"ו :

126 • מהר"ר אהרן ז' חיים נכד הגו' (עיין לפני זכ, ועיין מה' חנניס ליסטייליס) :

127 • מהר"ר אהרן ממראני (עיין מהכ"ס מטלחני) :

128 • מהר"ר אהרן יימלים (עיין זכע פלכן 333) :

א) סב"א מ"ג. ב) סב"א ע"ג. ג) סב"א מ"ד. ד) סב"א ק'. ה) סב"א ל"ג. ו) סב"א כ"ז. ז) וז"ל י"ב. ח) סב"א ז"ד. ט) סב"א י"ע. י) סב"א כ"ס :

על רבינו ירוחם ונאבד, ובעיר איזמיר ראיתי שימות מקיבצות מהרב כ"י שעשה מלאכת הרב בצלאל אשכנזי, והיה תלמיד מהר"ר אברהם מוטאל והוא היה חתנו של מהר"ש אלגאזי, ובספר בני אהרן שקיל וטרי עם מהר"ש ומהרימ"ט ומהר"י איסקאפא והרב כנה"ג, וחתנו מהר"י נ' נעים הרב המחבר משכנות יעקב:

134 * החכם השלם אהרן הסבעוני

מעיר סלא (ע"י סיכל קדש נס"ג):

135 * הגביר אהרן פרדו (ע"י מכ"ס גללנטי):

136 * רבינו אהרן מעיר קרדינא

(ע"י קכ"ט נס"ג):

137 * מהר"ר אהרן רוזאנים (ע"י מכ"י כוזאנים):

138 ח מהר"ר אהרן שמעון אב"ד

ור"מ בק"ק פראג איש אלהים קדוש ובנו מהר"ר בנימן וואלף אב"ד דק"ק פיהם ונכדו הרב אליהו רבה וזוטא וחתנו של מהר"ר בנימן הרב שבות יעקב ומנחת יעקב. והרב אליהו רבה וגיסו לפעמים מזכירים אזה חרוש דין מהגאון הרא"ש ואירע דבר להרב שפתי כהן עם הרב הרא"ש ט) כמ"ש הרב שבות יעקב ח"א ס' ל"ו:

139 * מהר"ר אהרן ששון תלמיד

מהר"ם מטאלון חתנו של מהר"ש הלוי הזקן, ונדפס חלק משונובותיו בפלפול עצום הוא ס' תורת אמת, ותלמידיו גדולי הדוד מהר"ש ומהר"ש יונה. והיה בזמן מהרשד"ם ומהרש"ך, ונכדו הוא הרב אהרן ששון דשקיל וטרי עם הרב פני משה בח"ב סימן ק"ה, והיה בן אחותו של הרב כנה"ג. והרב משנה למלך מזכיר מקונטרס הן ישלח שחיבר ומחודשיו לפעמים ומהם ריש פח"י דאסורי ביאה. והרב בני יעקב מזכיר להרב תורת אמת בשם מר זקני ולנכדו בשם מר דודי.

140 * הרב אהרן ששון נכד הנ"ל

(ע"י לפני זש נסמוך):

הרישכ"א סוכה דף ל"ד ובארחות חיים דף י"ז ע"ב וכ"כ מהר"ח זצ"ל בשער הגלגולים, ודלא כס' קורא הדרות דף כ"ב ע"ב א) דנסתפק אם הוא ממשפחת הר"ה וכתב ואולי כולם משפחה אחת עכ"ד ע"ש באורך ומס' קצור שב"י הלקט נראה כן ודאי שהוא קורא הר"ה בעל המאור זקני ולהרא"ה דודי. (ועיין קנ"כ ענני סלקט נס"ג). ב) ועתה ראיתי להרישכ"א בה' סוכה על דף ל"ד ע"ב בסוף המשנה שכ' והנכון כמו שפי' הרב בעל המאור זקני של רבינו ג"ר ע"ש, וידוע דהרישכ"א כיתב רבינו סתם על הרא"ה שהוא רבו מובהק, וכבר רמזתי בן למעלה ע"ש. ג) ובהקדמתו לבדק הבית צ"ל בר זרחיה בר יצחק בר זרחיה. וכפ"י מהכ"ז ז"ל טס ספכ"ס נפשו משכ"י קין וסוף גלגול כ"כ חס"א משכ"א גלגון:

ד) הרא"ה תלמיד הרמב"ן ואחיו רבינו פינחס הלוי, ותלמיד הרא"ה הרישכ"א ועלה לשמים שנת נ"ג, ועיין בתשובת הריב"ש סימן שפ"ח:

ה) הרא"ה חיבר חידושים על התלמוד ונדפסו חידושי הרא"ה לכתובו וגם אני ראיתי חידושו על קצת מס' כ"י, והרישכ"א ומהר"ר בצלאל בחידושיהם הנדפסים ואשר המה בכתובים שמעתייה בפומייהו. וראיתי פסקי הלכות להרא"ה כ"י, וחיבר פי' על הלכות הרי"ף כמ"ש הר"ן פ"ק דמגילה והה"מ פ"ב דשבת. ונדפס בדק הבית לו ז"ל השגות על תורת הבית להרשב"א:

ו) מרגלא בפומייהו דרבנן בתראי הלא בספרתם שהרא"ה חיבר ס' החינוך וכ"כ מהר"א אלפאנדרי בסדר אליהו דף ס"ז ובס' החינוך עצמו בהגהה שבדפוס ריש פ' תרומה. ויש לפקפק קצת דעל הרוב כשמוכיר הרמב"ן כותב ז"ל וכמה פעמ' כותב מפ' מורי ישמרהו אל. עוד זאת אדרש דאשכחן כמה זמני דדעת הרא"ה נגר מ'ש כס' החינוך:

ודע דבמצוה שכ"ו בסוף נראה דהי' שנת ה' אלפים י"ז והרמב"ן בשנת כ"ו עלה לעה"ק ירושלים והוא כותב עליו ז"ל כנזכר, ואולי הוא ט"ס:

133 * מהר"ר אהרן לפפא חיבר

בני אהרן שו"ת ועוד לו חבור

א) ז"ל ל' . ב) ז"ל ל' . ג) סג"ל כ"ס . ד) טס כ"ט . ה) טס ל' . ו) טס ל"א . ז) טס כ"ז . ח) ז"ל מ"ב . ט) טג"ב ט' ל"ה ע"ש . י) טג"ל מ"א :

141 * מהר"ר אהרן תאומים (ע')
גנדי אהרן, סטן אהרן נמ"ג :

142 * הרב אור שרגא פייביש
(עיני דת אש נמ"ג) :

143 א) מהר"ר אורי דלונטאש
מק"ק סטנאב, חיבר על ש"ע
ח"מ ותוספות על סמ"ע והוא
בכ"י.

144 ב) רב אחא משבחה גאון
בעל השאלות כחזקוניו סל"י
ז"ל סבוכ גלגול כז אסאי כנו' [לסלן נסמוך]
והיה שנת ד' אלפים תק"ו והלך רב אחא
משבחה לארץ ישראל והיתה מנוחתו כבוד :
ג) רב אחא משבחה היה תלמיד מר
שמואל ראש כלה. רבינו האי גאון הביאו
הרשב"א בחי' ברכות על דף מ"ג בסופו :
ד) רב אחא משבחה חיבר שאלות
כמדובר ומזכירין אותן גדולי הפוסקים :

ודע שיש כמה מעיות בשאלתו הנדפסו'
וראיתי שאלות כ"י ובהם מצאתי לשון קשה
בנדפסות דשם היה מתוקן. וכתב הרמב"ן
במלחמות פ' יורה רב אחא רב מובהק אצל
הגאונים והריב"ש סימן שצ"ד כתב שבדבריו
מקובלים כאלו נכתבו בתלמוד ע"ש. ובסמ"ג
לאוין קמ"ו דף נ"ד ע"ב כ' משם ר"י אחרי
שישאלות דרב אחאי שהוא בר סמכא וקדמון
וגם רב יהודאי גאון מביא מדבריו ראי' בהרבה
מקומות וכו' ע"ש. ובס' הפרדס כ"י בברכת
אירוסין כתב אין לנו להטות מדברי הגאון
אדוננו רב אחא משבחה כמפיימשה ע"ה עכ"ל.

145 ה) רב אחאי מרבנן סבוראי, יש
מן הראשונים נ"ן שאמרו דכי
קאמר בש"ס פשיט רב אחאי פריך רב אחאי
מר ניהו. ורשב"ם כ' שהוא בעל השאלות
ור"ת אומר שהוא אמורא כמ"ש התוספות
ריש כתובות, ורבינו האר"י זצ"ל בשערי
הגלגולים כ' בפשיטות דמ"ש בתלמוד פריך
רב אחאי הוא מרבנן סבוראי.

וכתב שם סה"י ונשכ ענין כוכב ונשכ קין נמינח נשכ
ומיינ"ו ור"ע וכי ייבא סכא ונאני וכי עש"ב :

ו) רב אחאי, כתבו התוספות בנכחים דף
ק"ב ע"ב ד"ה פריך רב אחאי דאומר רבינו

שמואל דהוא רב אחאי שעשה השאלות
שהיה מרבנן סבוראי דבתר רבינא ורב אשי
דהוסיף הוראה וכתבו אח"כ דבריו בסוף הש"ס
עכ"ל ותיבת דהוסיף נ"ל להגיה דהו סוף הוראה
והיינו כדאמרין פ' הפועלים דף פ"א אשר לו
כתוב בספר דאדה"ר רב אשי ורבינא סוף
הוראה ע"ש ובפירש"י. וקשה דרב אחא
שהיבר השאלתו לא היה מרבנן סבוראי אלא
בדורות הגאונים כמבואר בתשובו' רב שרירא
גאון הובאה בספר יוחסין. ודברי התוספות
ריש כתובות שהזכרתי מנומנמי' שכתבו שפי'
רשב"ם דהיינו רב אחאי גאון שעשה שאלתו'
והיה בסוף כל האמוראים וכו' ע"ש. ולשון
גאון והיה בסוף אמוראים לא סליק דאם ה'י
גאון לא א"ש לומר סוף אמוראים דהאיכא
דורות רבנן סבוראי ביניהם. ז) וק"ק על הרב
סדר הדורות דף ע"ה ע"ב שלא העיר ע"ז הגם
דתיבות שעשה שאלות נתונים המה בספרו
בין הצאי לבנה וע"ש בסדר הדורות דף מ"ד
ע"ד. ח) שוב נזכרתי דבתשובת רב שרירא
מכנה אפי' לאמורא בשם גאון :

ותו ק"ק על רבינו שמואל דמפי הי"ל
למיטר דרב אחאי מרבנן סבוראי לאור ומי
הכריחו לומר שהוא בעל השאלות. והכין
חונין לרבינו שמשון בספר כריתות בהקדמת
הלק ימות עולם שכתב דרבנן סבוראי הוסיפו
מעט על הבור רב אשי כמו בתחלת קדושין
שבל הגמרא עד בכסף מנ"ל מדברי' שהוסיפו
מדעתם או מקבלתם וכן בתלמוד בכמה מקומו'
פריך רב אחאי הוא מרבנן סבוראי עכ"ל. והא
דריש קדושין כתבה נמי רב שרירא גאון
בתשובה הנזכרת דנקיטי מן הראשונים דכל
אינך קישיי ופרוקי רבנן בתראי תרצינהו
וקבעינהו ע"ש. והרישב"א בחדושיי לקדושין
כתב קבלנו מרבתינו דכולא סוגיין עד הכא
דבתר הוראה היא ומרב הונא גאון מסורא
איהו תני לה ואידו דאסר כנתא וביומוהי תקינו
תקנתא דמורדת דנהיגי בה הגאונים :

ט) [הנהגה מבואר כי] רב אחאי ורב אחא
משבחה תרי הוו.
וכמו כסוף ס' גלגולי נסומס ונכעניע שקיבל מנהכ"י
סרוק ז"ל וסוף נדפוס שאלותיו אש ונאסחב נלך נכאל
נמקני נכז אסאי וכז אסא. ונאסחב אכ צעטיי אסד
נמקני פ"י כצינו סל"י ז"ל וס נמו אכסחס :

וכבר

א) טב"ב פ"ו. ב) טב"ב ז'. ג) ול"ב ד'. ד) טב"ב ה'.
ה) טב"ב ח'. ו) טב"ב י'. ז) טב"ב י"א. ח) טב"ב י"ב.
ט) ול"א ח' :

ואנכי לא ידעתי מי הגיד לו דסבר ספה כריתו' דמחבר השאלתו' הוא רב אחאי מרבנן סבוראי שזכר, ואימא דס' כריתות לא אידי במחבר השאלתו' ומודה הוא דמחבר השאלתו' הוא רב אחא מהגאונים. ואעיקרא רש"י ותוספות מנ"ל דאינהו לא סברי דמחבה השאלתות רב אחא גאון וכבר בכתובות דהו דברי רשב"ם. ומ"ש דתלמיד מועה הגיה ע"פ תשובת רב שרירא לישראל' לן מד דאל מי מקדושים נסמוך אכ לא על פי תשובת רב שרירא דהוא מן הגאונים ונחית להכי הוה מסדר סדר המערכה גרולה. ועוד הנה מקום אתי לצדד ולהעיר על דבריו לא ע"ט האסף, ומה שהעיר על מנין המסכתות הנה בר"מ והתקונים כמה זמני אמרו שתין מסכתות. ונראה דמעשרות ומעשר שני נחשבות לאחת והכי מוכח מ"ש מ"ה ז"ל בחס"ל ברפוס ובכ"י במשתו של שלמה שהיו לו ס' דפי' ובכל דף כתוב מסכתא, ובכ"י מפורש שסדר זרעים הם עשרה מסכתות וכתבי א"ש, ודוק הישב כי קצת'.

146 א) מהר"ר אייזיק מירנא חיבר מנהגי אשכנז והביא קצת מדבריו הרב הלבויש בסוף חלק א"ח ע"ש.

147 ב) רבינו אייזיק שמיין בסוף סמ"ג נדפס: באוריו לסמ"ג ובא לירי ספ" כ"י מבאוריו לסמ"ג באורך, ומה שנדפס הוא קצור מבאוריו. ג) ונראה מדברי מהר"י קולון בתשובותיו שרש קס"ט וק"ע שהיה בזמן מהריק"ו ומהר"י מברונא. שוב ראיתי ש"כ בספ" קורא הרורות.

148 ד) רבינו אלחנן הוא בנו של ר"י בעל התוספות וע' בתשובת מהר"י קולון שרש נ"ב. ובנו רבי שמואל בר אלחנן וכ"כ הרשב"ץ בתשובותיו ח"ג סימן רמ"ו:

149 ה) הג"מ אלחנן (פיין סלכי טכסס מ"ג):

150 ו) מהר"ר אליה אביי הזכירו הרב פני משה ח"ב ס' נ"ז והתם על תשובתו הרב פני משה שם ס' ק"א.

וכבר ידעת דרב אחא משבחה הוא ניהו מחבר השאלתות כמתבאר מתשובות רב שרירא גאון כי באה כס' יוחסין (ד"א) דף פ"ה. ומכואר שם דהיה בזמן הגאונים אחר כמה גאונים והלך רב אחא לארץ ישראל וכו' ע"ש. והדבר ידוע כי בסדר הגאונים יש לסמוך ודאי על רב שרירא גאון דמיניהו הוי. ואם בדברי רש"י ותוספות ושאר גדולים כתוב לפעמים רב אחאי בשאלתו' הוא אנכ שיטפא או טעות המעתיק:

ועוד הן בה דרבינו האר"י זצ"ל אשר רוח ה' דבר בו גלה סודו למהרח"ו ז"ל דרב אחאי היה מרבנן סבוראי והוא דזמנין הש"ס קאמר פריך רב אחאי ורב אחא משבחה מחבר השאלתו' היה גלגול רב אחאי והבאתי דבריו לעיל:

והגם דהתוספו' כתבו משם רשב"ם בריש כתובות דמחבר השאלתות היה סוף אמוראים והוא ניהו רב אחאי דקאמר הש"ס פריך רב אחאי וכ"כ בזבחי' ד' ק"ב דהיה מרבנן סבוראי; אלו שמיע ליה תשובת רב שרירא כי העד העיד בנו דרב אחא מחבר השאלתות היה אחר כמה גאונים הוה הדר מד משמעתיה. וכ"כ הרב צידה לדרך שהוא תלמיד הר"י בן הרא"ש דרב אחא משבחה חיבר ס' השאלתו' ע"ש בהקדמתו. וכתב הרשב"א בחי' ברכות על דף מ"ג בשם רב האי היה נוהג מד שמואל ראש כלה רביה דרב אחא משבחה ע"ש.

וחוה הוית בס' שאילת שלום פירוש השאלתות שנדפס מחדש ובא לידינו מקרוב והרב המחבר הוא הרב הגאון זה סיני מהר"ר ישעיה ברלין נר"ו ובהקדמתו מד מייתי הדעו' אך לא בירר הרב לאסקו' דרב אחאי לחוד והוא מרבנן סבוראי ואינו רב אחא מחבר השאלתות דהיה מן הגאונים. והביא דברי ס' כריתות דרב אחאי הוא מרבנן סבוראי וכתב דהיינו מעמא דרש"י ותוספות כי מייתו השאלתות אינם כותבין גאון ואם איזה פעמי' כותבין גאון הוא הגהת תלמיד ע"פ תשובת רב שרירא וגמגם על התוספות דכתובות וזבחי' ואנכ מייתי שכתבו ז"ל דגאון קרו ליה על דידע שתין מסכתות והקשה דהם ס"ג ואי כולא נזיקין חרא הם ס"א. זהו תורף דבריו בקצור ע"ש.

151 א) מהר"ר אליה אלפאנדארי
אחד המיוחד מרבני קושטנדינא

בזמן הרב מהר"י רואנים חיבר חבורים הרבה
ונדפסו מכתב מאליהו וסדר אליהו והיה תלמיד
הרב פני משה:

152 ר' אליהו המדקדק (עי' טו"ו
טעם, סמטוני צ"ג):

153 מהר"ר אליהו אב"ד בילגוריא,
(עיין סכ סכמל צ"ג):

154 ב) מהר"ר אליה בכ"ר בנימן
הלוי הובאה תשובתו בשו"ת

אנקת רוכל למין הקדוש הנדפס מחדש סי'
ק"ט ומין משיב בסי' ק"י (אין סי' זקן אהרן
מצוי אצלי לעת הלוים):

155 ג) מהר"א גאליפאפה חיבר
ידי אליהו לבאר התקנו' דתקן

רבנן על סדר הרמב"ם וקצת לקושים והיה
תושב עיר רוזים בזמן הרב מהר"ם ישראל
בעל משאת משה רב המקום. ובסוף הספר
איזה לקושים:

156 * מהר"ר אליהו דוויך מארם
צובא (עי' צכמ עליהו צ"ג):

157 ד) רבינו אליהו די ויראש
תלמוד הרמ"ק חיבר ספר הקדוש

ראשית חכמה וס' תוצאות חיים שהוא סלת
מהראשית חכמה ובסוף ימיו יצא מצפת ויבוא
עד חברון ויקבר שם.

וכתב מהכח"ז ז"ל שהיה הרב המכיר ומהר"ם קורנוב"ז
ז"ל נפס ודום זכריו בן יחידיע לכן היו אופכים זה לזם,
ובכ"א מלחתי כחוב ספר צליוס סנו' צמינת נפש מאצטליין:

158 * הג"מ אליהו ז"ק (עיין טעמם
שליהו צ"ג):

159 ה) רבינו אליהו הזקן ניסו של
רבינו האי גאון תיקן אזהרות

למצות והחזיקו בהם אחינו בית ישראל אשר
באשכנז ופולין (ועיין אצמכות צ"ג):

160 ו) רבינו אליהו הביאוהו התוספו'
במנחות סוף דף ל"ה בקשירת

התפילין ושאר דוכתי. ובשו"ת מהר"ם ד"ק
סי' קכ"ו בפי' ואנא אפלה ובסוף סימן קס"ב:

161 * מהר"ר אליהו האקו (עיין
כוס שליכו צ"ג):

162 ז) מהר"ר אליהו ז' חיים רב
במתא קושטנדינא והי' בזמן

מהרש"ם ומהר"ש יפה וכשהלך מהרי"ם
בבחרותו לקושטנדינא לפלג עמו בשם סיתי
כמ"ש בס' שמות הגיטין, ונדפסו שני חלקי
תשובותיו העמוקות ודרושויו הנחמדים אך רוב
חבוריו נאבדו. וכן בתו הוא הרב פני משה:

163 ח) הג"מ אליהו אב"ד דק"ק
חעלם זקנו של הגאון מו"ה

צבי כמ"ש בתשובותיו סי' צ"ג.
וסי' נקי בנספך יליכה וצדל גבדל כמ"ש נכלו הנזכר עס
ושמפתי מעט"כ אמין ששמוע מפי בנו של הגאון עשר אפרים
ז"ל נשלחות שפעם הגאון מהר"ר אליהו סנו' צכמ קבלם
מעשים אמתים לעם הולךך וסכסם. ורליפתי צכ' שליכס
יעב"ז ח"ב סי' קי' סי"ב ששמוע מהרב צליו ז"ל כי אדום הנולד
פי"ק יליכה פי"ג הגאון מו"ה שליכו סנו' כדס שסיס הולך
וגדל מאל ונחירל שלל ימריב הפולס על כן חקק השס
ממלחו ונכנעל וחצ לעפריס. ועמ"ש במדבר קדמות מערכס
י"ד לוח ז"ך צ"ס ד ועיין צוקר כס דף ק"ד ע"ב צכסס כילס
מנעל זס שולכ פי"ק יליכה ע"ס:

164 * מהר"ר אליהו טוביה (עיין
ילקוט דוד צ"ג):

165 * מהר"ר אליהו ישראל (עי'
כסל שליכו, קול שליכו צ"ג):

166 ט) מהר"ר אליהו הכהן אחד מרבני
איזמיר, חיבר יותר משלשים חבורים

מספר הסמוך לארבע', והיה אפוסטרופוס גדול
לעניי' שהיה הולך וקובץ על יד עד להגברים
ומחלק לעניים, ורבים השיב מעון בדרשותיו
ותוכחותיו ומתק לשונו, וכבר בא לו אדם
מישראל בביתו יום ש"ק אחר הדרוש ונשק
ידיו ואמר לו ידיע להוי להרב כי הוא הד
מוכן לעשות עבירה והיום הזה בשמעי דרוש
הארון חזיתי בי ונפקחו עיני. ונדפסו איזו

ספרי' מחבוריו והם שבט מוסר, מדרש תלפיו'
ח"א, מעיל צדקה, מדרש אליהו, אנדה

אליהו, והיה בזמן מורינו הרב מהר"א יצחקי
והיתה מנוחתו בשנת תפ"ט ואל שמועה כי
באה דרש מורינו הרב מהר"א יצחקי הנזכר
בהספרו בתוככי ירושלם עה"ק תוב"ב:

אפוסטרופוס נדול
לעניי' שהיה הולך וקובץ על יד עד להגברים
ומחלק לעניים, ורבים השיב מעון בדרשותיו
ותוכחותיו ומתק לשונו, וכבר בא לו אדם
מישראל בביתו יום ש"ק אחר הדרוש ונשק
ידיו ואמר לו ידיע להוי להרב כי הוא הד
מוכן לעשות עבירה והיום הזה בשמעי דרוש
הארון חזיתי בי ונפקחו עיני. ונדפסו איזו

ספרי' מחבוריו והם שבט מוסר, מדרש תלפיו'
ח"א, מעיל צדקה, מדרש אליהו, אנדה

אליהו, והיה בזמן מורינו הרב מהר"א יצחקי
והיתה מנוחתו בשנת תפ"ט ואל שמועה כי
באה דרש מורינו הרב מהר"א יצחקי הנזכר
בהספרו בתוככי ירושלם עה"ק תוב"ב:

אפוסטרופוס נדול
לעניי' שהיה הולך וקובץ על יד עד להגברים
ומחלק לעניים, ורבים השיב מעון בדרשותיו
ותוכחותיו ומתק לשונו, וכבר בא לו אדם
מישראל בביתו יום ש"ק אחר הדרוש ונשק
ידיו ואמר לו ידיע להוי להרב כי הוא הד
מוכן לעשות עבירה והיום הזה בשמעי דרוש
הארון חזיתי בי ונפקחו עיני. ונדפסו איזו

ספרי' מחבוריו והם שבט מוסר, מדרש תלפיו'
ח"א, מעיל צדקה, מדרש אליהו, אנדה

אליהו, והיה בזמן מורינו הרב מהר"א יצחקי
והיתה מנוחתו בשנת תפ"ט ואל שמועה כי
באה דרש מורינו הרב מהר"א יצחקי הנזכר
בהספרו בתוככי ירושלם עה"ק תוב"ב:

167 * הג"מ אליהו בהג"מ משה לואניץ (ע"י מו"ס סיכללסט):

168 * מהר"ר אליהו מלובלין חיבר שו"ת יד אליהו ונרפס באמשטרים שנת תע"ב והיו לו הרבה חבורים יועל אליהו בעה"ק חברון ת"ו והיה מופלג בזקנה ובתורה והיתה מנוחתו שם :

169 * מהר"ר אליהו הלוי הרב המחבר מאמר כל דאי וחיבר שו"ת חנא דבי אליהו והיו תנ"א סימני' ואחר כמה זמן נרפס המורס מהם בשם זקן אהרן, והיה תלמיד הרב משה קאפסאלי והוא יצא לישע רבו נגד מהר"י קולון במחלוקת העצום ורב שהיה ביניהם כמבואר בשו"ת מהר"י קולון והי' מהר"ר אליהו הנז' תלמיד מהרא"ם וחיבר שירים לאלפים והוא יסד החזניא של רומניא, וחיבר לויית הן וחלקו לג' מחנות מהנה ליה מהנה ישראל שכינה ופרקיו ר"ם, וחיבר בקשה מאלף תיבות וכל התיבות מתחילות בבי"ת והיא אלף בי"ת וקרא בי"ת הלוי כמ"ש הרב בנימן מוטאל בהקדמתו לס' זקן אהרן ושם האריך בשבח הרב, והרב ז"ל נתמנה עם חבריו אחרי פטירת הרא"ם לרבני' בקושטניניא כדמוכה בשו"ת זקן אהרן סי' קי"ט. ושם סי' ח' שקיל וטרי עם הרב מהר"ר ישראל די קוריאל חבירו של מרן ורבו של הרב בצלאל אשכנזי:

170 * מהר"א הלוי רב דק"ק אלישאנדריא (עיין ככסיס דלניסו צמ"ב):

171 * מהר"ר אליהו הלוי הזקן רבו של הרא"ם (עיין מסכ"כ אליס מזכמי צמנוך):

172 * מהר"ר אליהו מזרחי בזמן מהר"ם קאפסאלי וידוע כי מהר"ר אליה פרנס שמזכיר בשו"ת מהריק"ו הוא הרא"ם, והוא תלמיד מהר"ר אליה הלוי הזקן וחיבר באורו על רש"י עה"ת וקצת תוספות לסמ"ג ושני חלקים תשובות וס' המספר וכל זה בדפוס מלבד הרבה חבורים שלא נדפסו. וכתב מהרח"ש בתשו' א"ה סי' ג' דף ק"ה ע"א

שהוא מקובל שהרב מהריב"ל היו בעיניו דברי הרא"ם כביכול כמשה מפי הגבורה, והרא"ם שקיל וטרי עם מהר"ם אלשקר ומהר"ן חביב:

173 * רבינו אליהו מנחם מלונדריים הביא מתשובותיו הרב מנחת יהודה פ' משפטים דף מ"ז מספר דעת זקנים ע"ש:

174 * מהר"ר אליהו בכ"ר מנחם הובאה תשובתו בתורת חיים למהרח"ש ח"ג סי' פ"ו:

175 * מהר"ר אליה עובדיה הביא תשובתו בספר גנת ורדים א"ה כלל ד' סימן ו' וכתב בקצרה שהיה מרוד בשליחות מצוה ויש לו תשובה בספר זרע אברהם ח"מ סימן כ"ב הסכמה על תשובת מורינו הרב המחבר ז"ל:

176 * מהר"ר אליהו מפולדא בזמן מהר"ד אופנהיים ומהר"ר נפתלי כ"ץ ומהר"ר צבי, חיבר פי' זרעים ובבות מהירושלמי ושמעה אוני מהפלגת שקדיתו וקדושתו:

177 * הרב אליהו פלקון (עיין מ' מסע אלמדין):

178 * מהר"ר אליהו הצרפתי (ע"י מסכ"כ וידלל סלכמני):

179 * מהר"ר אליה קאפסאלי בן מהר"ר אלקנה מרבני קנדיא והוזכרה תשובתו בתשו' מרן בס' אבקת רובל והשיב מרן בס' ס"ג, ובס' ס"ד מחזיק טובה לרבני צפת (עיין בתשובות הרא"ם ח"א סי' נ"ד וס' נ"ה והוא אחר) ועיין בתשו' מהר"ר חס' סי' ב':

180 * מהר"ר אליהו קובו בזמן מהר"י אלפאנדארי ונפטר שנת תמ"ט כמ"ש מהרא"ה הכהן פרחיא בררוש י"ט וחיבר שו"ת אדרת אליהו:

181 * מהר"ר אליהו שפירא בן הרב מהר"ר וואלף נכד הגאון הוא הרא"ש אב"ד דק"ק פראג, היה דרשן בק"ק פראג וראש ישיבה ואב"ד דק"ק מיקסין, וחיבר

א) שג"ל ק"ו. ב) שם ל"ו. ג) שג"ל מ"א. ד) שג"ל ל"א. ה) ויל"ל ל"א. ו) שג"ל מ'. ז) צ"ל ע'. ח) שג"ל ס"א. ט) ויל"ל ל"א. י) שג"ל ק"א. כ) שם ק"א:

194 * רבינו אליעזר ממול (עיי' מוספות צ"ג).

195 ה) מהר"ר אליעזר ז' יעקב נחום אב"ד בק"ק אינדירני

תלמיד הרב החסיד מהר"ר יעקב שטרנברג ומגדולי תלמידיו הרב מגילת ספר והרב המופלא מהר"ש שלם הרב המחבר דברי שלמה שונה הלכות לב שלם והוא אב"ד מק"ק אמשטרדם היו. והרב מהר"א הנז' לעת זקנתו עלה לעה"ק ירושלם ויהי לראש כעשר שנים ועיני ראו תוקף גדולת תורתו ושקידתו ורוב ענותנותו ועד סוף ימיו ממש כותב פסקים ומפלא ביישיבה והגיע לגבורה. וחיבר חזון נחום על קדשים וטהרות ונדפסו. ועוד לו על זרעים ומכילתא וספרי והרמב"ם ועמוך ודרושים ושו"ת וכו'.

196 ו) רבינו אליעזר הלוי הוא ראבי"ה והוא בן בתו של ראב"ן שחתנו היה רבינו יואל כמ"ש להלן (עיי' כל"ג).

והוא היה רבינו יואל בר יצחק כמ"ש מהרש"ל בתשובה סי' כ"ט וכמו שהוכיח בספר קורא הדורות סוף דף י"ד. וראבי"ה הוא רבינו אליעזר רבני יואל הלוי.

ז) ראבי"ה תלמיד רבינו שמשון ורבינו אליעזר ממיץ וחיבר ס' אב"י העזרי וס' אב"י אסף, וס' אב"י העזרי מזכירין אותו לשבח המירכי והרא"ש והטור ודעמייהו. ואשתכח באחתא דרבנן בתראי נמי הרב ת"ש כמו שתראה בתשובותיו שבס' שו"ת גאוני בתראי ומהר"ם די לונזאנו כמ"ש בס' שתי ידות, וס' אב"י אסף ראתה עיני כתוב על קלף ישן גושן על סדר גזיקין.

197 ח) רבינו אליעזר ממיץ הוא תלמיד ר"ת. ור"י בעל התוספו' השיב על דין שה"ל למהר"א ממיץ. ככתוב בתשובו' מהר"ם (ד' פראג) סי' תע"ד. (ט) וכל הגדול' במדרכי והגמ"י וב' שו"ת מהר"ם איוכו' וקצרות מביאים פסקי הלכות משם גדול. וביותר בפסקי מהר"ם ריקאנטי שמעתיה בפומיה כולה יומא. וגם רא"ם חיבר תוספות על הש"ס ואני הדל ראיתי תוספותיו לחלוין כ"ז: (י) הרא"ם הנזכר חיבר ס' יראים, ומטרת

וחיבר הבורי רבים ולא נדפס כ"א אליה זוטא ואליה רבה א"ה ושיטות על קצת מס' דרך חורפא. והוא גיסו של הרב חק יעקב:

182 * מה"ר אליהו שפירא מרבני פולין (עי' זככת עליכו צ"ג):

183 * רבי אליעזר (עיי' רבינו שמעון זלות ט')

184 * מהר"ר אליעזר די אבילה (עיי' מ' מייס ז' עטר לסלן, ועיי' עגן גזכיס צ"ג):

185 * מהר"ר אליעזר אחי הרמ"א (עיי' מור"ם סיסקלס):

186 א) מהר"ר אליעזר ז' ארחא חיבר ספרים הרבה וראיתי דרשותיו כ"י וחלק מתשובותיו כ"י וכתוב שם שהוא אחד מחמשים מחבוריו, והרב הנזכר זמ"ה קבורים במערה אחת בקרית ארבע תנצב"ה:

187 ב) מהר"ר אליעזר אשכנזי חיבר דמשק אליעזר על כל הש"ס באריכות ופולפול ונדפס על חולין לבד. והדושויו בשמות הגיטין הובאו בספר שמות למהר"ר שמהר:

188 * מהר"ר אליעזר בר"א רופא (עיי' ענעס ס' צ"ג):

189 ג) רבינו אליעזר הגאון בר יצחק הזכירו רש"י בס' תהלים מזמור ע"ז:

190 * רבינו אליעזר הגדול (עיי' גדולי לומיך לסלן, ועיי' גס כן לכחות מייס צ"ג):

191 * הרב ר' אליעזר דשינו (עיי' ס' העזר צ"ג):

192 * רבינו אליעזר חזן (עי' רבינו אליעזר צ"ג כחוקק):

193 ד) רבינו אליעזר ממוך הוא אשר קיצר תוספות שאנץ וחיבר התוספות שבידינו. ומ"ש בגליון תוס' הוא מהדושויו. שיטה מקובצת פ' אלו נערות דף ס"ג ע"ג:

יד (א) שניא ליג. ב) עס ליו. ג) ולא קיז. ד) עגל כז. ה) עס עיג. ו) עס יז. ז) עס ימ. ח) עס כ' ט) ולא קיס, י) שניא כ"א:

ז' אלמים רפ"ו שהורה דהפליגן של ר"ת יכול לעשות דרש"י
 וזלילה הכוזבו בחלומו שלא הורס יפה ומזר בו. וזל וכלא
 גדולגן של רב צוהינו דבדבר שפיו נותים מהלכו בחלום דבד
 גם על דרך שפיה נעשה להנאי ולאוראי כמזוזר בחלמו
 ובמדדסים כמה זימנין ומסא ערק הזרוע דלקריבו לרב
 ספרא מעדה צגד כלפי רבא דלמך לשמעיה זכה יז מתחנח
 ולא לקריבו לרבא משום דמוך הוה, ופירש"י דמוך הוה
 משום הלי מעשה ולא הוה צנא שמוע דהוה מוך משו
 דהניח כלפי מעלה וכו', וכן הכריע הרמ"ש צסקוין סס
 ופ' חלו גנלחין דמוך הוה מהאי מעשה שלא דקדק צדבר
 ולאמולו הכין לא לקריבו בחלמיה :

וקף על רש"י דבדעניות דף כ"ד ע"ב כחצ צסקיני
 שרלו להוכיח וחסכו חס מעשו והיינו דלמרינן פ' הזרוע
 רבא מוך הוה ולא מלינו לו כימס בכל הס"ס חלל צוה
 המעשה עכ"ל. הכי למסיים הולך דמאי דלמרו פ' הזרוע
 מוך הוה היינו מהסוה עוצלז דבקס מער צמוח שלא לזרוך,
 וחלו פ' הזרוע הניח פ' ז' זמני השמועס ובהורות נתן
 שאינו כולה צקיומו ופירש"י דמוך מהסיח גופיה דלמך
 לשמעיה זכי ליה מתחנח. ויש סמך קלח לפירושי דרש"י
 פ' הזרוע והרמ"ש דעמייוו דלסיח הוכסא גופיה הוה
 מוך מירושלמי דהנווה דעל דר"ב"ל דמך לעולל צר קושצ
 לא לחסחי ליה חליהו משום דלח עבד משנח סקידים, וה"כ
 לשכסן בחלמונין פ' שני דייני צהסיח דרב ענן דלסחלק
 מיניה חליהו זכור לעולל על שפי' גורס דגורס דלסחוס
 עענפיה דהסוה גבוצא קמייה צי דינח דרב חמון וקף כי
 לוסידי צעטיסיה ודכר לחסי מצעיה ליה צעוסי, ויש חלקק:
 ואל חמנה דהרי רבצין הורה הוכסא ולקריבו
 בחלמיה וחלו לרבא כפי פי' רש"י והרמ"ש לא לקריבו
 בחלמיה, דכמה חסונו צדבר דרבצין לעמו לא סהה ולא
 עבד עוצלז צכפסיס, ועוד דלחסי חסס דרב ספרח לא
 חכיל. אי נמי דלא שאל רבא חס פי רב יוסף כמיש
 מהרש"ל ציס על שמוע סס קיומן י"ג, ועוד יש להשיב
 ופשוט. חמסן צדברי מהרש"ל הנה מקוס חסי דלקדק על
 דברי צוה וכמ"ש צנול ופירש"י צימוח י"ג ע"ב דלמרו סס
 וחס לקרינן בחלמח קפה לרין וכו' ע"ש :

ומן חלמו מפורש דהו רבוחלח קנאי ובהכרחי
 זסיכי ומיישי בחלמונו ולא עוד חלל חלינו לחלוס עוצד
 כוכבים כמזוזר צמדדסים וכמ"ש מהרש"ו זל"ל צמגילה
 סחרו כ"י, ומחענין ס"ח חף צצה וצו הלכס רוחס.
 ולשכסן חיסכא כל קבל דנח דלמרו פ' ז' צורר דף ל' חס
 חמרו לו צכוסן סך מעשו צמוקס פלוגי ושל מעשר שני סס
 ומללס צלווה מקוס וצמיניס הכי סס שלו וצברי חלמווה
 לא ענלין ולא וצוריינין. והול סלכס כמזוזר צכרי"ף
 וסרמכ"ס וצבור ס"מ קיומן רניס ונכסייע מזה הרב ע"ף
 ס"מ קי' סל"ג סק"פ ס"ה ועיין צחשוס מהרש"ע קי' רע"א
 ע"ש. וזה כככסה ר"מ צגינין דף ל"ב וסילה סיריוס.
 ועי' צחשצין ס"ב קי' סכ"ח וסכמ"ל :

- ג) ראב"ן קיבל מרבינו יעב"ץ, בן כתב
- מהרש"ל בתשובותיו סי' כ"ט :
- ד) ראב"ן חתנו של רבינו אליקים בר
- יוסף, כמ"ש הרא"ש בפסקיו שילהי ראש
- השנה ופ' בתרא דמ"ק, ומייתיה חתם עובדא
- דהוה קמיהו שנת תתק"ה ע"ש :

הרא"ש

יד הקדש מהר"ם די לונזאנו ראיתי ששינו
 סדרו של ס' וראים ולא נדפס כמות שהוא
 כאשר חברו הרב וכ"כ בס' הקורא דף כ"א.
 א) וכבר נודע שס' וראים שנדפס הוא קצור.
 זוכתי לראות ספר וראים כ"י במילואו בתוך
 ספרי כ"י מישראל שהם בכיבולאושקה
 הגדולה ויקרה של מלך צרפת בעיר פאריז
 (ששם יש יותר מהמשה וחמשים אלפים
 קובצי כ"י מכל הדתות והלשונות כמה חדרים
 מלאים ובתחלתם בית גדול מספרי ישראל
 כ"י ויש בו יותר משני אלפים כ"י משלנו)
 ושם ראיתי ספר וראים כלו כמות שהוא והוא
 גדול ובו חס"ד סימני' וכתב שם שהלך בדרך
 רב יהודאי גאון בהלכות גדולות וכלל כמה
 מצות לפעמים בסימן אחד וכמדומה שהנרפס
 הוא בכמות פחות משליש הספר הגז'. וראיתי
 בספר שלשלת הקבלה שר' ל"ז ע"ב (דפוס
 אמשטרדם) שכתב רא"ם שברור הנה נראה
 שהי' תלמיד רבינו יעקב בר יקר שידעה היותו
 רבו דרש"י עכ"ל. וסמך על מ"ש בדרך לה'
 ע"ב שרא"ם בספר וראים דיני אתרוג כתב
 מורי הזקן ר' יעקב בר יקר וכו' ולא השגיח
 ששם בס' וראי' מייתי דברי רש"י שכתב מורי
 הזקן וכו' כמבואר שם. והאמת שהי' תלמיד
 ר"ת וכמ"ש הוא שם דף ל"ח משם הגמ"י
 וזה פשוט :

198 * מהר"ר אליעזר גין מניקלשפורג
 (עיין משנת אליעזר צמ"צ) :

199 ב) רבינו אליעזר בר נתן הוא
 ראב"ן ורלא כס' יוחסין וכבר
 השיגו בס' קורא הדורות דף י"ד והן בפיו
 תוכחות מדברי המרדכי והגמ"י, ואין צורך
 לזה דספרו כאן והוא עדי כ"י ראב"ן מודפס
 וזה שמו אב"ן העזר ושקיל ושרי עם חתנו
 דבינו ואל טובא ועם רשב"ם ור"ת. ובדף
 קמ"ח כתוב שאל מרבינו מאיר חתנו של
 רש"י ומבניו רשב"ם ורבי"ם ור"ת והשיב לו
 ר"ת שהיה סר וזעף על סילוקן של צדיק אחיו
 ריב"ם, ורשב"ם לא היה אצלו וכתב שם אבי
 יקרא אלי ואני הקטן וכתב ברמע :

וכתוב בחמלת הספר קי' כ"ז דף י"ד סחסי כלי יין
 וכו' כי סמך חלמו סהי נגוז ולקרינן בחלמיה סחוסיס
 צמוקי יין ולסר סיין צכפסיס וסחענה סוה וסחוסיס
 ע"ש. וכיוכל צוה רחיהי להכריז' צחשוס כ"י סכתב צס' :

(א) הרא"ש בפסקיו ותשובותיו כותב וקני ראב"ן ותמה על זה בס' קורא הדורות דף כ"ג ע"ב והאר"ך בזה. ואנן בעניותן אמינא דראב"ן הפליג בוקנה שהרי בס' ראב"ן ס' מ"ח כתוב על שטר שנכתב שנת תתצ"ג, ובס' כ"ו בחלום הגו' כתוב שהי' ש' תתק"ב וברך ק"ם ע"א כתוב במופסי גיטין ה' אל"פ"ם ושבע. ור' יהיאל אבי הרא"ש עלה אל האלהים שנת כ"ד לאלף השישי כמ"ש בספר יוחסין דף ק"ו דפוס אמשטרדם ובצמח דוד כתוב שנת כ"ח, ולפי זה יתכן מאד שרבינו יהיאל אבי הרא"ש היה חתנו של ראב"ן:

(ב) וענה כראוי למרס ומכ"י חב"ו שכלכות קטנות מ"ב ס"י שי"א דנשאל אם יש לכתוב לאביו וקנו זקני והשיב הרמ"ש כותב על הרצב"ן וקני והטור כותב קמס כתב רצב"ן ותלה אז בדין אם שלישי בראשון כבר לעדות ע"ש, יש להכניס דמשיעא ליה דרצב"ן הוא זקנו ומש של הרמ"ש וכפי מה שהעיר צ"ח קורא הדורות ליתו זקנו ומש חלף זקנו של אביו או של אמו כ"ש שם צ"ח קורא הדורות דף כ"ב ע"ב. הן חמה שחתי הלעיר הכתתי לעיל דרצב"ן הפליג בזקנה וחדל כפי הנראה ממהם מקומות ומספרו שהכתיב סם ויחסן שיהא זקנו ומש אמוס אין הדבר פטור ודבור. ותו יש להעיר על הרב הלכות קטנות דלמאי חלף אי נייח ביכול הדח"ץ מדבר אי מלי למימר וקני על אביו זקנו הא פשיעא דאי צבי למימר שפיר מלי למימר למעלה מזה כמו שהוכחתי שני גדל בספרי הקטן חיים חלף סוף ס' ודאי לא ע"ש. והא הרב ז"ל קאי אם מייד לומר ה' ודאי לא מסייד ולא שייך בזה טיוב. וי"ל דהרב ז"ל מיירי למשן דעת היכי הוה סדר העולם ודרך בני אדם ודו"ק:

(ג) ויש שאלתי צמיתה סתריו על רבינו מהר"ץ ז"ל ומה שכתב ידו יד הקדש ומש וז"ל זה רבינו צאנאה רבינו יהודה בן הרמ"ש חתי רבינו יעקב צעל העוריים ולא העסקתים כולה ז"ל, ולפי שילמתי קטן מחשכתי לא שגמתי לשמוע העשירה רק מעט מזער אשר שומעתי מח"א ז"ל ונחלתי זקנתי ז"ל אשר קשרו לו כי זקני ה"ר יהיאל ז"ל נולד בשנת תתק"ע ובהיותו בן ע"ף שנה היה לו חבר נאמן בשיעור ושמו ה"ר שלמה הכהן ז"ל וכדבר ברית יחד שכל אחד מהם ייחס לו חלק עם הצדור בכל מלותיהם ומשיעיה. ויהי צליל ידו הכפופים כי בהם נר של שמוס על ה"ר יהיאל אשר עם צבית הכספים כזה מנהג השלכמזים הולד"ן שמוס שהדליק כל הלילה וכל היום וכיוון שרחה שצבה נרו כתיבל מחד ובחור המועד נעטר. והיה מנהג של אשכנז שהיו מניסין ארון של מה על אבן גדולה סמוך לבית הקברו' ונכמת עמדי, והא לחלוח אש מומתה לעלוו נחמקס הנותן הוך הארון או אש הוא ישר, וקרב ה"ר שלמה הכהן ז"ל אלף ארבע אמות וצבה בקול רם ולאמר צפני כל הקהלות אני מזכיר לר' יהיאל צבירי וצבירי לפניכם שיזכרו מעבדיה שלמה עמדי, והא לחלוח ה"ר יהיאל נחמקס בחוף הארון ורחלוח כל הקהל. והיה היום חמרי אוחו ונייס וה"ר שלמה יושב לומד צבית המדעס ציום ויכל אש ה"ר יהיאל יושב אללו וקורא עמו בהלכה ושאל לו ונענינו ולאמר לו כי הוא בגן עדן צבוט מחד וסהים לו כסא מוכן לעלמו צין כל

ספרי הדור, וא"ל ה"ר שלמה חלף חדוני צעל בריתי תמ' חתי אש כי לך נשות ההתרחות לבני אדם, וי"ל ויואמר דע לך כי י"ד נשות לילך לבתי כשתהי"ה אשן לא שאני רולה שמה יאמרו כמה מנהגים עלמו לדיק אז יוחר מכל הלדיקים שב"ע. ויהי בששם חדישים לאחר זה ולאחר פשיעתיו צביל שנת חמלי הלילה נראה לאשמו בספקו ואמר לה ומה אם עומה הנם מכרי וקומיו וקמי צינד צבנותיך והוליאם ממך מהמקום הזה י' מחר יכרנו כל היהודים אשר צמקוס הזה וכן נזכר על כל הסביות והשפלתנו עליה' והתקבלה תפלתו מין מעל המקום הזה, ותקס ותעס כן ותזרה להליל אש אשר לה אחר אשר הוליאה משס לח"א ז"ל ונלחשו וכולם ילאו צביל חלף ז"ל וחסיו ה"ר חיים ז"ל והיא ושסס אסיות וכו'. זה לקעתי מהאגרת הגו' ואשר כתב לבניו ולבתי צב וקלמתי הסגון עכ"ל רבינו מהרמ"ו ז"ל ומחיתת יון יד הקדש עלמו:

ומ"ש שמה יאמרו כמה מנהגיה וכו' אף שיש לפרש שנוח יאמרו הלדיקים שב"ע כי גם הם יש מקום להסתיר ומעשיו וכמו כדאשכחן ס"פ המדרי דריב"ל צב"ע לא לחיות עיבותא לנפשיה לומר שלא נראה הקשה צימיו וכי שחיל ליה רש"י נראה קשה צימיק ח"ל לא ע"צ. והה קלת סיוע לבידע"י והתקפות פ' חלו מליאות דף כ"ב בני רבין דמטרו צאמית ע"ש וכמ"ש צעניוטי צפחה עינים שם צב"ד:

ומ"ש כח"ן הדברים שפי' שלא יאמרו היינו צב"ה. והא דלא אמר כדלמרינן פ' הכניס בני רבינו הקדוש הדום חתי כל צי ששעי וכי ייעס שציציה תוב לא אחי שלא להוליא לנו על לדיקים הרמ"שונים. ואשר דרבינו יחיאל עממח עעים בני חל לא יודע הדבר כי חל לבני ביתו שמה יאמרו בני ביתו עלמס. ותו דלמרינן בחתי צב"ה שיהא נראה דכל הלדיקים י' להם כח זה והוא מדרך ענוה שלא לומר כי הוא עדיף ממחר לדיקי הציוניים. ועוד יש להכתיב הדבור ואין כאלן מקומו, רק זה או חומר כי כמה שנים הייתי תמים על מנהג ישראל שמהפל"ן ציהר"ם חלף קבוחו הלדיקים ואין לקבוחו ק"ם חל שמהפל"ן הוך ד"ל של מה או צבית הקבוחו כמ"ש צא"ח ס' ע"א ולהרמ"ם לא י"א אף צדיע"ד. וביול"א צום הייתי תמים על מ"ש צב" עמק המלך דלחע"ה השלים מנין וכן על משהס שפעה רבינו האר"י ז"ל צבה"ג וביול"א. עד שאלמתי צב" חסדיו ס' ההשכ"ע שכתב רבינו הקדוש היה נראה צבדי תמדות שהיה לוצס צפחה ולא בחכריכין ופוער צ"ב מקידוס כי הלדיקים קרכלוס חיים ולא כמחר מתיס שהם חשפים מן המלות עכ"ד. וצום תווס דעלמו צכל המקירות הגו' ויושר מהמק, וצום חפער לפרס מלי לחמרינן פ' נהם מלדיקין ח"ר יוסמן עמי דכתיב צמהים חפשי כיון שמה חלס נעשס חפטן מן התורה ומן המלות, ויבך כמציבל צעניוטיין בספרי הקטן פחה עינים על העין יעקב צמחרם אז ס' חך לפי דרכנו עוד מילתא צמוטלי ויהים לצלר, וקדים מ"ש מהרש"א צמיוטי אגדות פ' גט פסוע חלף דלמרי' ג' עבירות אין חלס ילול צכל יום וכו' דדייק לנחקע חלס דהוי חלס דעלמח חלס חסדיוס וילוי"ס. ור' יוסמן ק"ל צבוחו הול"ל המתיס חפשיים וצום פליגס דהוכנה צמהים שלמורא עינים עם מתיס וכולל חסדיוס וציוניים דלא דיבר הכתוב חלף צמקיד וציוני חלסד חפשי דהוא הציוני חפשי חלס חסדיוס וצום חפשי ומוקיים המלות סם וכמ"ש פ' הפועלים שהצרות חתפללים. חה כחו ל' יוסמן צמחרו כיון

חבורים ונשרפו כתבי הקודש המורס בהם נדפס ס' דת ודין:

203 ה) רבינו אליעזר בר שמואל מוירונא רבו של רבינו

אביגדור כ"ץ ומביא דבריו בכמה תשובות שמביא הרב שבלי הלקט בח"א וח"ב כ"י. והרב המבי"ט בח"א סי' קפ"ו דף פ"ט ע"ב כתב דמ"ש ברוקה רבי אליעזר בר שמואל מוירונא צ"ל מורדנא והוכיח מהמרדכי, אך בשבלי הלקט בכמה מקומות כתב מוירונא ונראה שהוא רחוק שכל כך פעמים יהיה מ"ס בשני חלקי שבלי הלקט, וצריך להתישב בזה ולחפש היטב:

204 * רבינו אליקים בר יוסף (ע"י רבינו אליעזר צד נמן):

205 ו) רבינו אליקים הלוי כתב הרא"ש בתשובה כלל א' סי' ה' שפירש כל התלמוד ורבינו בצלאל בלקוטי סדר קדשים שלו כ"י מביא פירושו על סדר קדשים ובשו"ת מהרש"ל סי' כ"ט כתוב דרבינו אליקים היה חבירו של רש"י ופירש ארבעה סדרים מהתלמוד ע"ש:

206 * הרב ר' אליקים בן הרב רבי מנחם (ע"י חזקוני צמ"ג):

207 * מ' אלישע בהג"מ אברהם (ע"י פי ט"ים צמ"ג):

208 ה) הרב מהר"ר אלישע גאליקון חיבר תשובות ומזכרים הרב כנה"ג בכמה מקומות והוא היה תלמיד מרן ומזכר בשו"ת מרן אבקת רוכל בכמה מקומות ומתה בס' פ"ד וחתום עם רבני צפת מרן והרב המבי"ט וסיעתם שם בס' אבקת רוכל סי' קכ"ד ונדפס פי' שיר השירים להרב ז"ל:

209 ה) הג"מ אלכסנדר סענדר שור חיבר שמלה חדשה ותבואות שור ובכור שור ונדפס בזאלקווא שנת תצ"ג והוא ס' נפלא על שחישה ושרפוי וענינים בש"ס ופוסקים והרגיל בו עיניו יהו כי העמיק בעיון ישר ובקיאות גדול וחדש כמה חדושי דינים, וס' שמלה חדשה הוא קצור דינים בטעמים קצרים ע"ד הרב הלבוש, וס'

כיון שמה אלס דייקא אלס דעלמא ללסוקי חסיד כמ"ט מהרש"ל להפיל דגב פטו:

א) ראב"ן, הספר שבידינו שנדפס בפראג שנת ש"ע הגאון מהר"ד אופנהיים בתשובה כי באה בשו"ת שכות יעקב ח"ג סי' ס"ה כתב וסדרא רבה פרת שמימו פרים ורבים ומבארו אנו שותים ה"ה מופת הדור הראב"ן שב' בספרו צפנת פענח סי' ר"ב וכו' ע"ש. ועמו הסליחה כי הוא כיון על ס' ראב"ן הנז' כמו שיראה הרואה בס' הראב"ן שבידינו סי' ר"פ. ואיברא כי ראב"ן חיבר ס' צפנת פענח מדיני' וגם ספר אבן הראשה והני בי תרי לא נדפסו רק מזכירים אותם הפוסקים, ואבן הראשה אני הצעיר ראיתיו בכ"י, אבל זה הס' שבידינו שעליו רמז הרב נקרא אבן העזר כמבואר בתחלתו כי כן קראו ראב"ן עצמו:

ב) רבינו אליעזר שכותבין התוספות בשבת הוא ראב"ן ובספרו תמצא כל מה שכותבין התוספות על שם ה"ר אליעזר, כ"כ יד דוד ד' כ"ג ע"ד. ועפ"ז כתב דמ"ש התוספות בדף ס"ו הקשה ה"ר אליעזר ממי' לרשב"א צ"ל ה"ר אליעזר לרשב"ם ע"ש:

ולו הדל אינו מוכרח כי רבינו אליעזר מציין תלמיד ר"ת ורשב"א תלמיד ר"ת, ובתשובות מהר"ם יש תשובה אחת לר"י על דין שה"ל לרבינו אליעזר ממי' ע"ש:

200 ג) הרב אליעזר נחמן פואה

רב חסיד ומקובל תלמיד הרמ"ע והיה לו חברה קדושה בעיר ריגיו נקראת חברת העלובים, והרב הנז' חיבר ספר מדרש בחדוש פי' ההגדה ונדפס בוניציא שנת הת"א. ועוד חיבר ס' גן ארנן על התורה דרשות בדרך פיר'ם חמשה קובצים ראיתים כ"י בערי איטליא, ותיבת ארנן אותיות ראשונות ואחרונות משמותיו אליעזר נחמן:

201 * ה"ר אליעזר השמעוני (פי' סכך שמטון אשכנזי ומ"ס):

202 ה) מהר"ר אליעזר ז' שנגי אחד מרבני קושטנידיא אביר הרועי' תלמיד מהר"י קצבי קרוב להרב כנה"ג ושקיל ומרי עם הרב מהר"י רואניס ומהר"ם שלטון והוא ואחיו מהר"ר יעקב תנו רבנן וחברו כמה

(א) זכ"ל סי'. (ב) כל"ז. (ג) שג"צ פ"א. (ד) שג"א סי'. (ה) זכ"ל צ"ע. (ו) שג"א י"ד. (ז) זכ"ל למ"ד. (ח) שג"צ פ"ו:

וס' תבואות שור פ' ובאור רחב על שמלה
 הדשה בפלפול עצום ורב תבואות בכה שור.
 וס' בכור שור הוא חדושי הלכות ופוסקים
 שמעתא ואגדתא על מסכת הולין ושאר
 מסכתו, והגאון בעל תורת היים היה מר דודו.
 ומחדש נדפס ס' פרי מגדים על הלך ש"ע מ"ד
 ושם מהלל ומשבח להגאון הנז' מקצת שבחו:
 210 * אלכסנדר בר שלמה (עיין
 מסכ"ס מכוונצנורג):

217 * רבי אלעזר הקליר (עיין קליק
 צלות ק"ף):

218 ו) הגאון החסיד מהר"ר
 אלעזר מקראקא בן הרב
 שמואל חיבר ספר מעשה רוקח רמזם נפלא'
 במשניות על דרך האמת והדפוס כשהיה מוכן
 ליסע לא"י תוב' בוועלה לעה"ק צפת ת"ו ואחר
 שנה נסע לג'ע ושמעתי נפלאות מחסידותו
 ובקיאותו:

211 * מהר"ר אלעזר (עיין סוכ מדס
 כתנות סוכ, פנים מאיכות צמ"ז):

219 ו) רבינו אלעזר בעל ס' רוקח
 הוא בנו של רבינו יהודה נכדו
 של רבינו קלונימוס והוא תלמיד רבינו יהודה
 החסיד. ושלשלת יחוסו וקבלתו הביאו מצרף
 לחכמה דף י"ד ודף ט"ו מס' רוקח כ"י. ויש לו
 פ' התורה ובו רמזים וגימטריא' ואני ראיתו
 כ"י. והיה בשנת ד' אלפים תתקצ"ה והוא
 רבינו אלעזר מגרמזיא והוא עיר וירמישיא
 אשר הוסב שמה היום כך ע"י מעשה נורא
 ככתוב בספר מעשה נסים שאירעו בעיר הנז'
 וראיתו כ"י. (ח) ועיין מ"ש בריש מערכת
 רי"ש מי הם רבותיו ע"ש (עיין קסא צמ"ז):

212 א) מהר"ר אלעזר אזכרי תלמיד
 מהר"ר יוסף סאגיס ונסמך
 ממהר"י בי רב ומזכירו מהר"ם"ט בתשובותיו
 והיבר ס' קדוש הוא ספר החרדי' בענין המצו'
 וענפיהם ודברי כבושין והאריך במצות הגוהגו'
 בארץ, וממנו נשתלשל ספר זובח תורה
 למהר"ם אצבאן כידוע. (ב) ושמענו מקדושתו
 ופלאות שנעשו לו בקושטנדינא יע"א:

213 ג) רבינו אלעזר אלוף גאון דמן
 אספמיא. תשובותיו הובאו
 בשו"ת שערי צדק שו"ת הגאונים הנדפסות
 מזהרש:

ט) רבינו אלעזר המחבר ס' הרוקח חיבר
 פ' התפלות וסודו וכן שהוא מקובל מרבינו
 יהודה החסיד שקיבל מרבו ורב מרב עד שמעון
 הפקול'. וכ' שם שרבינו שמואל החסיד אבי
 רבינו יהודה החסיד קבל מרבינו אליעזר הזן
 שקבל מרבו עד רבינו שמעון הגדול ורמב"ה.
 כ"כ הרב יש"ר בס' מצרף לחכמה דף י"ד ע"ב
 ע"ש באריכות:

214 * רבינו אלעזר מגרמזיא (עיין
 רבינו אלעזר צמ"ס רוקח):

215 ו) רבינו אלעזר מוורדון שמביא
 המרדכי היה רב קדמון והוא
 תלמיד ר"י בעל התוספות ושקיל וטרי עם
 הרב הרוקח, הרב המבי"ט בראשון סי' קפ"ו
 דף פ"ט ע"ב. וכל זה להודיע גדולת הרב
 ז"ל ותמה על מרן שרחה דבריו. ומרן ז"ל
 בתשובותיו לא"ה דבינו משאל"ס השיב שגם
 הוא ידע גדולתו מכל המקומות אשר הורה
 אך לא מפני זה יסוב לאחור שלא להשיג
 עליו ע"ש דף ג"ה ע"ג ד' מנשובה:

וכתוב בשו"ת מהר"ם ד"פ בסופו דף ק"ג
 ע"ב שיסוד התשובה קבל הרב רבינו אלעזר
 בן רבינו יהודה מרבינו יהודה החסיד אב החכמה
 בן רבינו שמואל הקדוש הנביא בן רבינו
 קלונימוס משפיר"א הזקן בן רבינו יצחק ז"ל
 והמה קבלו רב מרב גאון מאון חכם מחכם
 הלכה למשה מסיני עכ"ל:

216 ז) מהר"ר אלעזר ז' יודאיי הובא
 בשו"ת אבקת רובל למין סי'
 ג"ב וסי' פ"ה וסי' ק"ה וסי' קמ"ד. ומספר
 החזיונות למהרז"ו ז"ל כ"י ניכר מעלתו והוזכר
 גם בתשובות הרב המבי"ט:

ואסא אנות אלוף נלחש אל סתמה על הספן כי לפי
 סאמור זכאי הסתובב אשכ חיון וסיק רבינו צבל סקס
 קצלס מרבו ורבו מרבו עד סלכה למשה מסיני ול"כ איך
 סכז סאכ"י זל"ל פור"ס לו לעסות לו דלך מדס צעניני
 ססתובב וזיאל עליס לכל עון ולכל סעלס מסוס פגמו
 סשכסי ססמסו וכיולל מילין ללד עיילס ימלל ספלל ופלל.
 סל"כ סולל כלס וססקין מססובב סלצני"ס זסיני סססוכי
 אשכ לס לו צמסכר סמנו סקדס וכיולל מפללות סמיס
 דעיס

א) סג"ל מ' (ב) זל"כ ס' ס' ע"ס. ג) ס"ב ו'. ד) זל"כ כ"ג. ה) סס כ"ס. ו) סג"ב ס"ט. ז) סג"ל כ"ס. ח) זל"כ
 ט"ז. י) סג"ב י"ע:

בחלומות הקדוש, וגם זדיים המכרים בש"ס לא נכהנו כל העונקים האשים שיש צורך הקדוש. הן הנה אחרי נשכיל ורש בהרפתה:

ולפי שעה זאת אשיב, הלא נראים הנה זאת תקרנה ראשונים שאלו אחי לא אחא משיא ציוני שקיים הראשונים וציוני 'ש שמעון' יומאי וכל קדושים עמו אשר היו זבקים זו יח' והיו נשמות עליונות וקדושים צמורה אחא אש"ס שפנינה, והיתה האש מלהטת קצינים ומלאכי השנה וקופים תומה, ואלהיו זכור לטוב הוא מתרחש לנו כאשר יזכר איש אל רעהו וכביכול גזר גזרה וליהו בעולי בעלותו דהוו מתקפי בראשו ונהר"ם המושכין עד לחצמסם עלמא ומלך להיות לר"ם. ומיוע בושט לא צא צן שי הלא דוד מתאחר באחוס הימים:

ועוד יש לתקור מדוע ס' הזהר הקדוש לא נהגלה לאמוראים ורבנן בצוראי והגאונים ולגדולי הרבנים, ואיך נהגלה אח"כ זכורות הגרונים ומס, והנה כל הקרים ראשונה החשובה ומבוארת כי גזרה כחמות יחברך שיהיו חלף שנים בצעמוד זה כרכיב נחתי שמומם כל היום דוח והוא יומו של הקצ"ם ואחוריו צורך וממדת איכה בכמה דוכתי וכל הנחלים והמוראים היו קטון לתרנן בתוך האלף שנים שהיו רב אשי סקידר ההלמוד היה בשנת ש"ס לתרנן וכן לא הועיל כל קדושה להביא המשיח כי גזרה עומדת:

ומנואל דבר אשכר נומר כי ודאי הכל בשקול אל דעוה ולו נחכנו עלילות ואפשר דלפיהם גזרה המתרנן חלף שנים וכל הקדושים היו בתוך האלף שנים לא רלה הקצ"ם שיגלה ס' הזהר שיש צו כמה סומרות ועושים כרחם אב על צנים כי בצאותו פרק היו רעות וקורק הלות והיו ישראל בלעבר גדול, וחס היו מהגלים דברי הקדושים רש"י ומציריו וכל העושים רעה' מקום לשטן לקטרנ יוסר על ישראל לרעות' ציעקב רעה אחר רעה, אצל אחר שעבר חלף שנים מהתרנן שנשלמו שנת ד' אלפים תתכ"ח אז היה יכול לצווא משיח ובעוה"ר אשההוי אשההי זה מעט נוסף כלל שער על כל מעשים ותולד שמו ח"ו ותורתו, ונתהבד היל"ם' מאל יען כבר נחברר הרבה ועתה נצטרפה צבליים וכמ"ס בעקבות משיחא תולפא יקבא שהיה התאווה שמתבצרת בצחותה כי כלתה אליה רעה ומנו שביאר באורך רביו האר"י ז"ל ומהתבצרת להמשיח אצל כשל כמה בענין הרעות וקורק הלות כי כבר הוצרך הרבה כאמור מפי כבוד האר"י ז"ל (בלרות ח"ט עטס יש גרנר) ולכן קטון לזרות אשכר האלף שנה מהתרנן נהגלה אור הזהר להגן על הדורות ואחס נוכח להפעק בתחרי מורה כדת מה לנשות צמות זה הפרה יעו שינעה ישראל, ונחגלו הסומרות והפוענן למעון שימעו ויראו כי שפתה לריכס הצבורות החלוה ובמעט נוסף מעבד המשיח וצוראי וגדולי הדורות היו עקיינין כל הסומרות והקדושות אך המון העם לא ידעו אח כל תוקף הסומרות והפוענן ומוטב שיחיו שובגין בעיני עקא"ס, אצל עתה צדורות אחרונים כי גבר הילל המהמשיח אנו לריכיס כל הסומרות שיתבגלו, שמועט שיער ואשר לא שומע יענש כי עוותיו לר"ף ילפ"ו בשנת והתבצרות החלוה ותולד שמו ח"ו ור"ק היעב:

א) והנה יש להטיר על מ"ס דבנות האלף שנים לא היה לו אשכר שיבא עוה"ס מ"ס' חלק דל"ר ריב"ל למשיח חיימת אחי מר ור"ל היום ופירם לו אליהו זכור לטוב היום אם בקורו השמענו, ומשמע דלם ישאו תשובה יבא סיכך המשיח אפילו ציוני ריב"ל. ויש ליבט דכותה המשיח שאל"ה היום

דעים הן הן הדברים עלמן מעינין על אחיותן בצלצון ובקוונתן. וכילד יתקיימו שני מתקרא"ם הללו:

דע כי אלו חלו דברי אלהים חיים וכמה שנים לפני' צרכי החשובה נחמרים באמת למשה רבינו בקיני מפי הגבורה ויושר ויהר מחשר גילו' ההולרות הגדולים רבותיו הוכריים יש בכללות ובפרטי צעותו כפי ערך האדם דבש עכך שמתו וכמה מצב העולמו' שמה היו וכפי תוקף ילדו וכפי האלחו וכמתו וכפי מלנו אל עירי ואל שער מקומו וכהנה וכהנה פרטי פרטים ושמיים רבו מקטר לפי גלגוליו ולפי שרשי נר"ף וכיואל. אמנם דרך כללי כללות גילו לנו רבותיו הנוכרים והמקיים דבריהם צעוד כונחו וחמימות מרעו והכנעו אלהים יראה לו הן חונן והן מרחם להקן אשר עומו וללקט אשר פיזר וליחד אשר הפריד כדת מה לנשות כי אל רמוס הוא ולא כלו רמזיו הכרי"ם ואור"ם רחבי ידים:

ואולם לימים ראשונים נקחה כל חזון והסתמה העמוקה חכמה האמת ובסת"ה והיא נחמה"ה וראשי הדורות ידעי רבנן איזה שרשים בכללות וכבר אמרו צורה דלחרי סקור רש"י לא כשאר כל"ל מלא העומת נר למשמרה לאלנעא. והגם שלא פסקה שיתכאל חכמה זו וכאשר החרין הרב המושלם ימ"ר מתקדיש בם' מלכך לחכמה אשר טעלה ואשר הביא ספרי הגאונים שחיברו בתחמת האמת וביולא ע"ש באורך, מ"מ הכל היה למשמרה לאלנעא בכללי כללות ולפי הדור ולפי מצב העולמות מנתה החרנן וביולא נהגלה לרבינו יהודה החסיד דרכי החשובה וכשאר קצלה רבו מרבו וכו' אורו הדרך הטוב בעיני ה' וראוי לזרז אחרון שלא היה להם ידיעה כל כך בתחמת האמת ומעיינות החכמה עדיין לא נפתחו. וכן לענין סודי הפסלות שקיבל רבנו הרקח מרבו רבנו [מרנר] עד שמעון הפקולי כמדובר לעיל בשאר בקבלתם מה כבלה הקצ"ם לזכותם כפי מצב העולמות והדורות והכל אמת ודק:

האוננים ציוני רביו האר"י ז"ל לא הקצ"ם לפתוח שערי אורות הפנייות החכמה בע ידי נחמי האר"י התי כי היספ שמתו ועולם התקון מקוד עמיות שיהיו כל הפנייות שדבר נבדכו כמה יולדות ולא נשאר אלא ברירת הרבלי, והיה זמן כשר להסתלות שרשי עיקרי פנימיות החכמה ולנמיה שאלו אלהים והיולא טמה מנחתיקו והתויר עערה ליושנה לגלות סקוני עמוני קדי קדישים:

ומענין לענין אחריי אעלה אשר השבתי למשיכיל אחד שאלו שאל האיש לנו, דהרי החלמוד הקדוש נעשה ונמר מרצות אלפי רבנן אשר כבד זור ודור מיונות רבי ועד רב אשי אשר היו לומידים שמליות פמליות, ועד אחרן ציוני רב אשי וקופו אקיספ ומעויות מליות, ועד אחרן זיהו ציוס כל"ה כלה דלדר וכלה דלחלו היו לומידים מוסכה אחת בכל אלה באקיספ גדולה וזמן קהלה לכל היא וכדורו עליהם יראה שמואל דאש כאשר קיבל רביו מורה בר צבולי שיהי עמוד אש אש יורד מן השמים כבלה דלדר ובכלה דלחלו, והיינו דקאמרינן ק"ף' היה קורא דף י"ו אמר רב אשי בני מנחא מתקיא אצירי לב ייהו דקטרו יקרא דלויחאל ולא רבו' וכמו שכתב התוספות סס. ולא היה נכח החלמוד הקדוש על ידי על יד הספקתה על האמוראים אלפי רבנה ולכן מיידיים כל ישראל לנשות ולשומר כל הכתוב בחלמוד כמלות ה' אליהו עפי' התורה אשר יורד. אי"כ אשוח זויי שקשה שחלנו כמה סומרות ועושים בם' הזהר דדיים מדיים שונים אשר לא נראו

וקבלוהו לרב ק"ק אשכנזים בעה"ק ירושלים.
 חיבר שו"ת שער אפרים בבקיות ופסול
 ושקיל ומרי עם רבני אשכנז שבזמנו הרב
 עבודת הגרשוני והרב צמה צדק וסיעתם, ועם
 הרב המגן והרב מהר"ם נ' חביב והיה לו מהנה
 אפרים על התורה ונאבד. ובנו הרב החסיד
 מהר"ר יהודה ליב ונפטר בעה"ק צפת ת"ז ובן
 בתו הגאון מהר"ר צבי אשכנזי:

227 ה) מהר"ר אפרים נבון הורחו
 ולדתו בקושטנדינא והיה בן
 גילו של הרב בני יעקב ואח"כ בא עם חמיו
 הגביר כה"ר יהודה אירגאז ונתישב בירושלים
 ת"ז ושם נתבודד למעלה מעשרה שנים ולמד
 הש"ס והר"מ ובית יוסף והלך בשליחות
 לקושטנדינא ומהר"ר רואנים מינהו לדיין וגדל
 מאד והי' רב בקושטנדינא, וחיבר מהנה אפרים
 וחכמתו ובקיאותו ניכר מספרו הנורא, ושמענו
 נפלאו מתורתו ובקיאותו וחסידותו, ובנו הרב
 החסיד הרב המהבר קרית מלך רב:

228 * מהר"ר אפרים קארו (עיין

מקו מ' יוסף קלנו):

229 * מהר"ר אפרים במ' שמואל
 זאנוויל העקשיר (עיין לויט סן
 צמ"ג):

230 ה) רבינו אפרים בר שמשון
 חיבר פי' ורמזים וגמטריאות על
 התורה והוא בידי כ"י ובפי' וילך כתב ושמעתו
 מרבינו תם ששאל לבעל החלום וכו' כנראה
 דכיון על רבינו יעקב ממרויש שהיה שואל
 שאלות מן השמים ומשיבין לו וכמ"ש א"י
 הדל בח"א (עיין רבינו יעקב כמקור). והנה
 הגיע לידי קונטרס מע' שו"ת הללו בכ"י
 ובשאלה אחת כתוב הדיתה בשנת ד' אלפים
 תתקס"ג, ורבינו אפרים בפירוש הנזכ' כתב
 ששמע ממנו א"כ הוא סביב לזמן הזה. ובפי'
 הנזכר הגביר הרמב"ם וי"ד ספריו שהיבר הי"ד
 החזקה:

231 ה) רבינו אפרים תלמיד הרי"ף
 עשה השנות על דברי רבו
 הרי"ף ועל הרב המאור והרי"ז במאור לפעמים
 מביא מדבריו. ובס' קורא הדורות דף ט' ע"ב
 כתב רבינו אפרים בר יצחק מרגנשפורק
 הצרפתי

היום היינו דעה לא שייך שאלה נתיבם היום כלומר גזרה
 כל היום דוח שבוט יומנו של הקב"ה ואי אפשר לבוא.
 ואלוהו זכור לעבוד רמו היום ואח"כ אם נקולו השמענו מהלוי
 בחשש. והו' יש להבטיר מתי"ש ע"פ ה"ק דלאמר כד כל
 סקילין כלו וכן דוד לא נא ומואל חמר דיו לבלב שימור
 באלבו וכו' שנים בחוך הלך סנים מתי ומוי קאמר כלו כל
 הקילין, ואפשר היה לומר דיו כונה שמואל שאמר דיו לבלב
 שימור באלבו כונה דיו הים שימור באלבו גזרה האלף
 שנים יומנו של הקב"ה ואח"כ יצוא גואל. אך יש לעמוד
 מואמר מדרש הנעלם בזכר מדס דף ל"ז דפוס ויניח
 דבימי רבי אחא אליהו זכור לעבוד ואמר לרבי דמיכאל שאל
 להקב"ה ידסקון וכו' דהא קלנו כל ענייניא על מה לעבדו
 והיה ויכוח על ז' וכוף דבר אומר הקב"ה שפעם שיהיו
 כן עד שיסתו וכו' עש"ג, ואמאי לא ח"ל דלכתי פשו סני
 עובא מהאלף שנים. והנס שיש לדמות מ"מ כלכו עטוי
 דסיקי יכנהו:

לכן נראה כעה דלס כל ישראל היו שנים בחשש
 אליהו בחוך אלף שנים סוה אחי משיח ולא היה מספיק
 מה שהיו צישראל קדושי עליונין דכשצב הקב"ה שיהיו בן
 עד שיסומו ומתי דלמרו סם צמדס הנעלם הני' לעיל סמוך
 ונכלס דלשילוי כנישתח חדל דמיביצין צכותס אשכניס וכו',
 אסכר דכא דכנישתח חדל לא סוה סני בחוך האלף שנים
 סהים לכיך שישנו כל ישראל או רונס כדי שיגאלו בחוך
 סאלף שנים אכל חמר האלף שנים עכתי סא דכתי כנישתי
 או כנישתח חדל וכו' יצואו על כיון כל המאמרים כפעטן.
 ועוד יש ללמד זכר:

220 א) מהר"ר אסתרין נ' שנגי
 הזכירו הרב שירי כנה"ג א"ה
 ס' קע"ד ע"ש:

221 ב) מהר"ר אפרים אלנקוואה
 רב גדול בעיר תלמסאן ומלומד
 בניסים ומפלג בחסידו' וקדושה. ג) ומצאתי
 בכ"י רבינו מהר"ז ז"ל שכתב מצאתי בתשובה
 להרב הגדול רבינו אפרים בן הר"ר ישראל
 בן אלנקוואה וקראה שער כבוד ה' עכ"ד:

222 * מהר"ר אפרים ארדיט (עיין
 מסיס אפרים צמ"ג):

223 * רבינו אפרים ויראל (ע' כמס"ג ז):

224 * רבינו אפרים בר יצחק
 מרגנשפורק (עיין רבינו
 אפרים תלמיד כתי"ף, רבינו יואל בן יצחק סלוי):

225 * רוג"מ אפרים ריכהן
 מאוסטרא (ע"י זכר עמנו צמ"ג):

226 ד) מהר"ר אפרים כ"ץ מוילנא
 עמית בתורה עם הרב ברכת
 הזכה והרב שפתי כהן והיה אב"ד בק"ק בודון

232 ג) מהר"ר אריה יהודה בן

הרב בית חדש תשובות
בשו"ת הרב ב"ה מר אביו בשני חלקים
ובשו"ת גאוני בתראי:

233 * רבינו אשל א' מרבנותיו של הרקח
(עיין קמח נמ"ג):

234 ד) מהר"ר אשר ז"ל זקנו של

הגאון מהר"ם מלובלין היבר
ספר בקבלה והיה תופס ישיבה בק"ק קראקא.
כן כתוב בהקדמת בן הגדול של מהר"ם
לתשובותיו:

235 * רבינו אשר בר חיים נביו

(עיין רבינו יונס מגינזבורג, ועיי'
ספר ספרדס נמ"ג):

236 ה) רבינו אשר בן רבינו יהואל

אביו רבינו יעקב בעל הטורים,
חיבר פירוש על התורה ופ' המשניות על
זרעים וטהרות ונדפסו, ופ' על התלמוד כפ'
מס' גדרים הנדפס, ואני ראיתי פירושו לנזיר
כ"י, ורבינו בצלאל בלקושי סדר קדשים וסימטה
מזכיר פירושו. והיבר חוס' על התלמוד ויש
בידיו תוספותיו על קצת מס' כ"י, ועוד חיבר
תוספי תוספות על התלמוד מלבד הלכותיו
כהלכו' הרי"ף ותשובותיו הנדפסות. (ו) וכתב
מהר"א שטיין בנימוקיו על הסמ"ג דף רצ"ד
ע"א בתשו' הרא"ש בהבור של ש"ץ סימן
תשעה ע"ש. (ו) ויש מי שכתב שהוא חיבר
פסקי תוספות, ובספר המגיד למרן (ד"א) סוף
דף ל"ו הכי קרא לרבינו הרא"ש אשר קדישי.
וכתב מרן ב"י א"ח ס' נ"א משם הרב מהר"ל
שבספר החזקוני הרא"ש לרבן וכו' בתשובת
מהר"י קארו בסוף תשובות מרן א"ה ומהר"ר
בצלאל בתשו' סימן כ"ב וכתשובות רבינו
ברכיה הלוי כ"י:

ח) הרא"ש, מהרדב"ז סימן תצ"ה ד"ז
משמע קצת דהיה תלמיד הרמ"ה ועיין מ"ש
הרב כנה"ג בא"ה סימן פ"ב הגהות בית יוסף
אות י"ט. ט) ונרא' פשוט דהוא ש"ס בהרדב"ז
וצ"ל מהר"ם במקום הרמ"ה וכן כתבתי בעניותי
בקונטרס יעיר און מערכת האל"ף דף י"ד
סוף ע"ב:

הצרפתי עשה השגות על דברי הרי"ף רבו וגם
על הרז"ה ע"ש וזהו כמו שכתבתי אך בספר
יוחסין דף צ"ה ע"ב כתב רבינו אפרים תלמיד
הרב אלפס שהשיג על הרז"ה בזמן הזה עכ"ל
ורואה אני בהקדמת הרז"ה למאור שכ' ומצאתי
להרב ר' אפרים ז"ל בענין הזה לא מסודרים
ולא מחוברים כי אם מסודרים ומסודרים והמעט
הנכון מהם בעיני אספתיו אל מקומו עכ"ל.
וממ"ש רבינו אפרים ז"ל מוכח שכבר רבינו
אפרים נפטר לב"ע, ולפ"ז רבינו אפרים לא
עשה הגהות כ"א על דברי הרי"ף רבו לא על
הרז"ה כמ"ש ס' יוחסין וס' קורא הדורות:

גם מ"ש בס' קורא הדורות שרבינו אפרים
תלמיד הרי"ף הוא רבינו אפרים מרגנשבורק
הצרפתי אינו נראה, כי מדברים' יוחסין משמע
קצת דתרי הוו. ועוד ראיתי בס' הישר כי
לרבינו תם ובסופו שאלות ששאל רבינו
אפרים מרגנשבורק לרבינו תם ורבינו תם
משיב לו בכח גדול וביד חזקה ושם דף ר"ז
כתב רבינו תם לרבינו אפרים וז"ל יודעים לבי
ולבך ילדות היתה בך ואם לבך הוא בקרבך
על לבי מה שיבך ויש ממש שאל לרבך
העומד בישובך או אלי ואשיבך מיום דעתך
מורה לא שמעתך עכ"ל והרב ר' אפרים בזה
ובשאר תשובות כותב בכבוד גדול לר"ת
ומזה משמע ל' ההדיוט בפשימות דאין זה
רבינו אפרים תלמיד הרי"ף. גם התוספו' בע"ז
דף ל"ד סוף ע"ב כתבו רבינו תם הקפיד על
רבינו אפרים וכתב והמורה ידה כבן סודר
ומורה ועלי יערה רוח הבורא, (א) ויותר לרואה
כל התשובות מר"ת לרבינו אפרים. והגם
שראותי פראב"ן דף קי"א ע"א דמיתתי דברי
רבינו אפרים מרגנשבורק וכתוך דבריו כתב
ששאל את פי רבינו יצחק הודה לו ע"ש.
מ"מ כעת נ"ל דכונתו על רבינו יצחק בעל
התוס' בן אחותו של ר"ת ולא כיון על הרי"ף:

ב) ושמעתי מרב א' נר"ו שראה פירוש
התורה כתיבת יד לרבינו אפרים ז"ל ורבינו
יהודה אביו של רבינו הרקח הי' שואל שאלות
מרבנו אפרים בר יצחק כמ"ש בשו"ת הרשב"א
סימן אלף ק"א ובפסקי מהר"ם ריקאנטי סימן
ח"ן ע"ש:

(א) דע דהרא"ש הנדפס בקסר הרי"ף והר"ן נכלכות קטנות אשר הלבנות הרי"ף באחלצ ומלך חסד הכל"ש ומלך בני ננוקין יוסף, הנס דברי הכל"ש לקומים הם משקיון שחיבר הלבנות קטנות בחוק פסקיו ע"ד הלבנות הרי"ף כאשר נדפסו בחוק פסקי הכל"ש ופירושם הכב מעדני מלך. וזלזל כמו שנראה מדברי הכב יד מלאכי דף קכ"ד ע"ב שהרא"ש פירש דברי הרי"ף וגם עשה בחוק פסקיו הלבנות קטנות :

שוב ראינו ב"ק קרבן נהגלל בחתולים בכללים שכתב בכלל ז' ומס הש"ך ב"ק תקפו ספן ק"י מ"ו שכתב וז"ל ולבי אומר לי שהרא"ש כשעשה הסוכו מהחלה עשאו סביב הרי"ף כמו פירוש על דברי הרי"ף כמו עשה הר"ן רק חל"כ עשו מהגורו הרי"ף ומן הגורו הכל הצור חסד, ונראה כן מהלכו קטנות שמקלפן נדפסים הרי"ף ופירוש הרא"ש סביב הרי"ף ומקלפן נדפסים הכל הצור חסד עכ"ל. ולי הפדוע נראה פטוע שהרא"ש חיבר פסקיו כמו שהם צדיקו ולא כיון לעשות פירוש על הרי"ף כלל, וכן נראה ממש' רבינו יוחסין שהקדמה ספר מיתרים למהנזן דבריו וממש' הכב זה לדבר בהקדמה כחבר יראה המהכל צנין יפה. וכן נראה ממש' הכב ב"ק יוספין דף ק' ע"ב וז"ל חיבר פסקים על כל הפלמוד ע"ד רב הלפ"ז ז"ל עם מה שחסיף מפלפול כ"י בעל התקופות כמו שכתב בשאלות כלל פ"ע דין ו' עכ"ל. ונראה שאלו הם דברי הכל"ש בחד"ו וסינו כמא"י דכהנין חלל שכעת לא מלאחי דברי הכל"ש בחד"ו הנה' וגם מניע פסקי הכל"ש בונים וחומרים שלא נחשבו בדרך מ' להרי"ף חס פטוע לקולו דעהו. וכן תראה מפי' הכל"ש לדרך זכרים וטהרות שקילר פירוש רבינו שמשון ולפעמים מוסיק דבר, וכן תראה מתוספי הכל"ש על הפלמוד שמקלר הסוף ומוסיק קלם :

אונס למא"י דלחי עלה הגאון הש"ך עם דליכא לחקשו"י על הכל"ש חס כהב לפון הרי"ף במקו' ח' ובמקו' אחר פובק לפסק דליו מקפיד להעתיק לפון הרי"ף וסומך על מ"ג במקום אחר, דזה דבריו נלחמו אחד :
ואני צנניגו לחצונה ולמדתי שכן הוא דרך הכל"ש גם במקום צבורות ודברים שצויא דברי הרמב"ן שהלכותיו על דרך שהוא מציא דברי הלבנות הרי"ף חף ללא שמיט ליה ובמקום אחר מנגל דעמו :

וכן חני אומר כי לרך זו דרך רבינו הכל"ש גם בפריסתו לזכרים וטהרות שהוא כותב דברי רבינו שמשון חף חי לא כביח ליה ובמקומו מנגל דעמו דעה עליון וקדוש :

(ב) הרא"ש חיבר ס' באסור והתר ומזכירו הרדב"ז בתשובות החדשות אשר נדפסו בעיר פירדא ס' ת"ט :

(ג) שמעתי מאדם גדול שהוא ראה פירוש על התורה שחיבר הרא"ש כ"י וכן כתבתי לעיל, וכפי זה יקשה שרבינו בעל המורים בהקדמתו לפירפראות שנדפסו כותב שהוא מלקט מדברי הרמב"ן הדברי' הפשוטים ויחבר אלהם איוה פשט או טעם ע"ש ולא הזכיר פ' אביו הוא הרא"ש, אם לא שנאמר שלא הגיע לידו והוא דבר זר :

(ד) הרא"ש, מהקדמת ס' פי שנים והוא פירוש הרא"ש לסדר זרעים נראה שהרא"ש פירש גם שיתא סדרי משנה, ועמ"ש במערכת ב' (?) ולפי מה שידענו דהרא"ש פירש כל הש"ס בדרך פירוש כמו שנדפס במס' נדרים וראיתי ג"כ פירוש הרא"ש מניד כ"י ומביאו בשיטה מקובצת נזיר ורבינו בצלאל בלקושי סדר קדשים כ"י מיתו פ' הרא"ש וגם תוספי הרא"ש. אם כן אינו רחוק שפירש ג"כ שיתא סדרי משנה :

237 ה) רבינו אשר מלוניל היה בזמן ר"י בעל התוספות כמפורש בתוס' קמא דף ס"ד ע"ב והוא רבינו אשר שמוזכרים בעל התרומות והמרדכי והגמ"י ואינו הרא"ש אביו של הטור כמו שכתבו ז"ל. וגם הכלבו כשמוזכר הרא"ש כונתו על הרא"ש מלוניל או מפלוז"א כמ"ש הרב שיירי א"ח סוף ס' רצ"ד :

(ו) רבינו אשר שמוזכר בעל התרומות סבר הרב מהר"ר אהרן אביוב ז"ל בתשובה כי באה בשו"ת מהרש"ם א"ה ס' רמ"א שהוא הרא"ש אביו של רבינו בעל המורים וכן תפס הרב מהר"ם מלובלין ז"ל בתשובה סימן י"ד ; והאמת הברור הוא שהוא הרא"ש מלוניל שמתביאים התוספות. וכבר ענין זה הארי"ך אותו הכהן גדול הרב שפתי כהן בח"מ סוף ס' ק"ז והראה באותו' ובמפתים דלא אפשר שהרב התרומות יזכיר לרבינו אשר בר יחיאל אבי המור והשיג על הרב מהר"ם מלובלין ע"ש באורך. וגם הרב כהנ"ג כתב כן שם במהדורא קמא, אלא דבמהדורא בתרא הביא דברי הרב מהר"ם מלובלין ושקל, ולפחות הול"ל ועמ"ש בנדפס, כי אחד הראה דבריו במהדורא בתרא יסבור דשתיק בהודאה :

238 ז) רבינו אשר בן הרב ר' משולם, בספר תמים דעים סימן ק"ך מיתית הלכות יום טוב מהרב ז"ל :

239 * כמה"ר אשר שלם (עיין עמוד סופכים צ"ג) :

קונטרס אחרון

1 ה) אלקליאון בן הדיסה מוזכר כמה פעמים במדרש חזית, והרב

(א) טג"כ כ"ד. (ב) טס כ"ה. (ג) טס כ"ו. (ד) זכ"א י"א. (ה) טג"א י"ע. (ו) זכ"א ע"י. (ז) טס ל"ב. (ח) טס כ"י.

מהר"ש יפה בס' יפה קול פירש ברך מ"ד
מס' יפה קול חכם גדול ושם רף י"א כתב
דלא גרסינן ליה. אמנם הרב מהר"ם די לונזאנו
גלה סודו והיה אחד מעתיקי ספרים ומדרשים
והיה לו בן אחותו ושמו אלקליאון ובכל

מקום שאומר המדרש חכמה או תורה כותב
אלקליאון כאלו מתפלל שיזכה לתורה, ולכן
לא גרסינן ליה:
2 * אחרוני הרבנים (עיין גלוני
כחאשונים):

ב

1 א) רבינו בחיי חיבר ספרו הקדוש
חובת הלבבות בלשון הגרי
וזמנו שנת תתקכ"א לאלף החמישי והקרא
בספרו ובהקדמתו יראה תוקף קדושתו ודבריו
חיים וקיימים והיו למאורות. וכבר לקט
מפנינו אמרו הרב ראשית חכמה, והרב צידה
לדרך קיצר שערינו בעשרה פרקים בתוספות
מספרים אחרים לקרותם בעשרת ימי תשובה,
עיין בספרו:

2 ב) רבינו בחיי בר אשר
מסרקסטה חיבר פירושו
על התורה והי' תלמיד הרשב"א. ורבים
חשבו שהוא בן הרא"ש ועוד בה ספורי"ם
יקנו ונכתב בס' עומד השכחה; ולא היא,
שלא הזכיר בספרו לא הרא"ש ולא בניו
הרבנים. והרא"ש יצא מאשכנז בשנת ס"ו
לאלף הששי ורבינו בחיי חיבר ספרו בסרקסטה
שנת נ"א, והרא"ש בא לטולישולא והגדול
שבכניו רבינו יהואל, ועוד שכאשר המהברי'
כתבו הרא"ש ובניו לא נזכר שם רבינו בחיי.
ג) והרב צידה לדרך מזכיר ח' בנים שהיו
להרא"ש ומזכיר שמות כולם ולא הזכיר רבינו
בחיי. ד) ועוד שלא הזכיר לאביו בלשון
כבוד רק בר אשר:

ה) רבינו בחיי כתב בסוף פ' חקת כתב
מורי הרב הגדול רבינו שלמה נ"ר בפירוש
ההגדות אשר חיבר, ומוכה שהוא הרשב"א.
ועיין בעין יעקב סוף פ' הרואה שהרב הכותב
מביא דברי הרשב"א מחבורו לאגדות בפירוש
הגדה ההיא דקאי עליה רבינו בחיי ע"ש. וכן
כתב הרב ס' יחסין שהוא תלמיד הרשב"א

ועי' בהקדמת רבינו בחיי וכן כתבתי לעיל
בפשיטות:

3 * רב ביבי גאון (עיין צכר ע"ג גמלי'
: 3'3)

4 א) מהר"ר בירך בן בתו של הרב [בע"ס
זרע בירך] הפליא עצה הגדיל
תושיה וחיבר כמה ספרים על הש"ס ועל ד'
טורים ועל הפרשיות ועל תהלים כמו אלף
ומאתים בוי"גן שהם פליגוס בקירוב, ואירע
לו עסק ביש ששללו וגזלו הס' ממנו ולא
נדפס כ"א על קצת ברכות ועל ס' בראשית
ונקרא זרע בירך ח"ג וישא משלו ובוצע בירך
נאץ ה' ובודאי שנראה מזה שגדפם כמה גדול
כהו ושהוא מלא ומעין נובע מקור חכמה:

5 ז) רבינו בכור שור בספר פענה
רוא מזכירו כמעט בכל פרשה
וגם בס' התוספות ובס' מנחת יהודה הביאו
אותו בכמה דוכתי. ובששלת הקבלה רף מ"ל
ע"א מביא מסמ"ק דיני גיטין רבינו יצחק
מאורליאנש המכונה בכור שור. וכעת לא
חינא כהאי סימנא בסמ"ק שם:

6 * מהר"ר בנימין אהי בע"ס שבלי
הלקט (עיין רבינו לדיקס):

7 * מהר"ר בנימין קרובו של בע"ס
שבלי הלקט (עי' רבינו לדיקס):

8 * מהר"ר בנימין איספנווא (עיין
רבינו לנכרסן ו' עזכר, ועיין
צ"ח סעזר, יסוד קיום צמ"צ):

9 ה) מהר"ר בנימין אשכנזי תלמיד
מהרש"ל ומור"ם חיבר שו"ת

משאת

18 ד) מהר"ר בנימין הלוי זל בן הרב הגדול מהר"ש הלוי בן הרב עיר

וקדיש כמהר"ר בנימין הלוי זל רבו של הרמ"ז זל היה אחד מרבני עיר ואם בישראל איזמר יע"א עם הרב מרקשישא מהר"ר אליהו הכהן ומוריני הרב מהר"י הכהן זל, אפס קצה מחדושו מביא תלמידו הרב יד אהרן בספריו ויש לו תשובה בשו"ת ארח לצדיק:

19 ה) מהר"ר בנימין בכ"ר מאיר הלוי, ויש לו תשובה בשו"ת אבקת רוכל למרן סי' ע"ד:

20 * הרב בנימין מומאל במ' אברהם (עיין מ' סזכס מוסל, מ' סליסו סלוי):

21 ו) מהר"ר בנימין מלמד אחד מרבינו איזמר בזמן הרב כנה"ג וחתום בהסכמת ס' כנה"ג מהרבנים, והוא היה רבו של הרב מהר"א הכהן בעל שבט מוסר וכו' ואפטר באשכנזיה, והוא דרוש ראשון מספרו מדרש אליהו:

22 * מהר"ר בנימין אב"ד במדינת טרק (עיין טעמי מלות נס"כ):

23 ז) מהר"ר בנימין בכ"ר מתתא מארץ המוריה, היה בזמן

מהר"ד ופ"ן ומהר"י סאטנאצק וחבר ס' בנימן זאב שנת רצ"ד, ואף שנרפס בימי מרן לא הוזכרו בבית יוסף. ועיין בשו"ת זקן אהרן סימן קצ"א ומהרש"ל בים של שלמה ס"ח דקמ"א ס' ע"ח וגבורת אנשים להש"ך דף ו' ע"ד. ח) ועיין עוד בשו"ת זקן אהרן סי' קי"ט ובתשובת מהר"ר יצחק גרשון מרבני ויניציא הובאה בתשובות מהר"ט צהלון סימן קמ"ח במ"ש משם מהר"ם מפאדובה ע"ש:

24 ט) מהר"ר בנימין קאזים אב"ד

ור"מ מק"ק צפת עיר קרשנו ת"ו. הוא היה תלמיד מוריני הרב מהר"א נחום בעיר אינדייני ואח"כ היה מרבני קושטאנדינא. ולעת זקנתו הלך לעה"ק צפת תוב"ב וקבלוהו לרב ושם היתה מנוחתו כבוד. חיבר ס' מגילת ספר על הסמ"ג ונרפס ח"א לבד ועוד לו חבורים רבים ככתוב בס' הגז' ובהיותי בעיר רבתי ברעות

משאת בנימין והי' בזמן הרב סמ"ע ומהר"ם מלובלין. ובנו של הרב הוא הרב נחלת יעקב על רש"י עה"ת:

10 א) מהר"ר בנימין וואלק חיבר עיר בנימין ב' חלקים. ח"א על עין יעקב ח"ב, וח"ב על אגרות ירושלמי זרעי' ומועד:

11 * מ' בנימין זאבי (עיין מ' סזכס סולסלי):

12 * מ' בנימין מראבוטו (עיין מ' יסילל סלסוטו):

13 ב) מהר"ר בנימין הכהן זל אב"ד בקק"י ריגין. תחלתו מקק"י

אלישאנדריא די לא פאליא ולמד חכמת הקבלה מהרב עיר וקדיש הרמ"ז זל והיה מפורסם בחסידות ויש לו חתימו' על תשובו' בס' משאת משה וס' שמש צדקה. וחתניו היו גדולי הדור מהר"ר ישעיה באסן ומהר"ר מנשה פאדובה זל. והרב המופלא מהר"י אירגאז זל ישב עם מהרב"ך הגז' שבעה שבועות ללמוד ממנו חכמת הקבלה. ויש לו ס' גבול בנימין וכו' כמ"ש בש"ג ח"ב סוף מערכת ג', (עיין גבול בנימין נס"כ):

14 ג) מהר"ר בנימין הכהן מעלי

זל הי' מעה"ק ירושלם ת"ו והלך בשליחו' עיר פרס ואח"כ הי' רב במצרי' רבות בשנים ויש לו חתימו' על קצת תשובו' הרב מהר"י זיין זל בספר שערי ישועה. ושמעתי כי היה מפורסל בעומק העיון וכמעט היה לו על פה דרושי הרב האר"י זל. וזכה שחזר לעה"ק ירושלם ת"ו והיה רב כשתי שני' והיתה מנוחתו כבוד. ואחר סמוך בא מוריני הרב כמהר"א נחום זל והיה רב בעה"ק ירושלם ת"ו כעשרת שנים:

15 * מ' בנימין הלוי רבו של הרמ"ז (עיין מ' מסס זכות):

16 * כמה"ר בנימין הלוי תושב קוישט' (עיין זכ זכ"כ נס"כ):

17 * רבי בנימין הלוי במ' יחיאל (עי' גענת בנימין נס"כ):

ברעות קושטאנדינא יע"א ראיתי קצת חבריו בכ"י :

25 * מהר"ר [דוב] בער נכד הגאון בע"ס גאון צבי (עיין מ' לני סג"ל כוכוץ) :

26 * מהר"ר (יששכר) בער כ"ץ (עיין פסוקים כסוכה צמ"ג) :

27 * מהר"ר (יששכר) בערמאנן סג"ל (ע"י כנס לו כנס צמ"ג) :

28 א) מהר"ר בצלאל אשכנזי תלמיד הרדב"ז ומהר"ר ישראל די קוריאל כמ"ש ריש תשובותיו, והפליא בעסק התלמוד בשקידה עצומה במיעוט שינה במיעוט אכילה וכו' כמ"ש ריש סי' ט"ו. וחיבר שיטות על התלמוד מקובצות מרבואתא קמאי ונדפסו על ביצה כתובות קמא מציעא. זראיתי מכ"י על שבועות וחולין וסדר קדשים וגיטין סוטה נזיר, והרב המב"ט ח"ג סי' רכ"ה מזכירו. ובתשובות מהר"א מונסון והרב מהריק"ש כ"י הוא חותם על כמה פסקים. ובס' שבחי האר"י זצ"ל כתוב שרבינו האר"י היה תלמידו בפשט ובס' קורא הדורות דף מ' חולק. ואין הוכחתו הוכחה כן וראיתי בקובץ כ"י שהיה רבו של האר"י וכתוב שם שהוא ביטל שם נגיד בארץ מצרים משום מעשה שהיה. (ב) [ועתה] מקרוב נדפסו שיטה מקובצת על בתרא ועל נזיר ואני מסתפק אם הם מקובצות מהרב בצלאל, לפי ששמעתי מחד גברא רבא דשיטות אלו הנמצאות בעיר צימיר הם שיטות מקובצות מהרב מ' אהרן לפסא הרב המחבר שו"ת בני אהרן שגם הוא עשה פעולות הרב בצלאל כמ"ש באות א' (עיין מ' סכך לפסא) ובס' קול יעקב להרב מהר"י שאול בח' הלכות בנזיר [מביא משיטה מקובצת נזיר וגם שם הביא משיטה מקובצת לנדר' ע"ש. ובס' גופי הלכו' מביא ממקובצת ליבמות :

ג) רבינו בצלאל אשכנזי, נודע בשערים מעשה רב בשיטות המקובצות הנדפסות על י"ט נזיר כתובות קמא מציעא בתרא (אף דאפשר דבתרא שנדפסה אינה מהרב ז"ל כמ"ש לעיל) וראה זה הדרש שבאה לידי ליבמות :

ד) רבינו בצלאל אשכנזי, נודע בשערים מעשה רב בשיטות המקובצות הנדפסות על י"ט נזיר כתובות קמא מציעא בתרא (אף דאפשר דבתרא שנדפסה אינה מהרב ז"ל כמ"ש לעיל) וראה זה הדרש שבאה לידי ליבמות :

שיטה מקובצת למציעא כ"י מהרב בצלאל ז"ל והוא חומש או שתות מהשיטה מקובצת מציעא הנדפסת וזה מוכיח כי הרב ז"ל עשה מהדרות וזו שראיתי בכ"י היא מהדורא קמא. ואח"כ באו לידו עוד מחדושי הראשונים ועשה מהדורא בתרא תוספת מרובה על העיקר וזה ברור :

ד) ועתה זכני ה' ובאו לידי כללי הרב ז"ל ודיועו הוא קבצן מח' הראשונים ומסדר עולם להרמב"ם שהוא על כללי התלמוד ומכללי רבינו סעדיה גאון. וכבר הרב גופי הלכו' מביא הרב' מכללי הרב בצלאל כידוע. ועכשיו שבאו לידי יד כהה לקטתי מהם עלו זה בקונט' עין זוכר בס"ד התהלה והתפארת ורוב ההודאות לאל חי העולמים שזכני לכך ברוב חסדיו והמון רחמיו ית' שמו לעד ומרומם על כל ברכה ותהלה כי באו לידי בהיסת הדעת בעוד שהייתי מדפיס עין זוכר ויהי לנ"ס :

29 ה) מהר"ר בצלאל הדרשן המופלא חיבר ספר עמודיה שבעה דרושים נחמדים ומתוקים וס' קרבן שבת על עיני שבת עינים נאים. והי"ל הרבה דרושים וחיבר ספר זית רענן על התורה ולא נדפסו :

30 ו) רבינו ברוך ברבי אליעזר הזכירו רש"י פ' וארא :

31 ז) מהר"ר ברוך בן אליקים רב משאלוניקי הובאו דבריו בשו"ת הרב המב"ט ח"ב סי' מ"א :

32 ח) מהר"ר ברוך אנגיל בזמן מהר"ם קלעי ומהר"ש אחד מרבני שאלוניקי וחיבר שו"ת ושיטות. ובס' דורש משפט מביא חדושים ממנו על ח"ט :

33 * מהר"ר ברוך בנימן (עיין מ' יסכל בנימן) :

34 ט) מהר"ר ברוך ברזילי רב מובהק בעה"ק צפת ת"ז והיה רבו של הרב המג"ן ואני הצעיר ראיתי ספר אחד מחבריו כ"י :

35 י) מהר"ר ברוך וויזל אב"ד דק"ק ברעסלא חיבר קצת שו"ת ונקרא

(א) סג"ל י"ד. (ב) סג"ל י"ב. (ג) כ"ל ח'. (ד) וילא ע"ז. (ה) סג"ל כ"ט. (ו) צ"ו י"א. (ז) ול"ז י"ב. (ח) סג"ל י"ס. (ט) וילא י"ע. (י) סג"ל ע"א :

ונקרא הספר מקור ברוך ונדפס פעם שנית באמשטרדם על יד בנו בתוספות קצת שנת תקל"א:

36 א) מהר"ר ברוך ז' חיים יש לו

תשובה בספר פני משה ה"ב ס"ה' וחתימה כס' לחם סתרים:

37 ב) רבינו ברוך מאריך יון ורבינו

ברוך מרגנשפורק. בפסקי

מהר"ם ריקאנטי מביא הרבה דינים משמש וכן במדרכי ושאר גדולים:

38 ג) רבינו ברוך (בן יצחק) תלמיד ר"י

הזקן בעל התוספות חיבר ספר

התרומה ביני אסור והתר וכו' והוא חבר רבינו שמשון משאנץ. ובתוספות בזבחים

בסוף כמה דבורים כתוב: ברוך, הוא רבינו ברוך הנזכר:

39 * רבינו ברוך בן יצחק בן אלכאליא

(עיין סכ"ג"ז סכ"סון):

40 ד) מהר"ר ברוך כ"ץ ראפאפורט

שהיה ר"מ ואב"ד בק"ק פיורדא

זקן ויושב בישיבה. ובילדותו מדי עוברי בשליחות מצוה ראיתי בעיר הייצפילד לבנו

מהר"ר אריה שהיה רב שם ואמר לי כמה חדושים מהגאון אביו ז"ל:

41 ה) מהר"ר ברוך מפולוניא חיבר

ספר גדולת מרדכי על המרדכי

וכפר אגודת אוזב על קצת ה"ט ונדפס שנת שע"ה:

42 ו) מהר"ר ברוך צאני * זלה"ה

אחד מרביני נא אמון ויש לו

איזה תשובות כ"י אשר מפיו יקרא ותלמידיו כותבים, כי הוא היה סגי נהור שלא ראה

מאורות מימיו והיה מעיין גיזול ביושר ועומק העיון הרקף ובקי. ואנכי איש צעיר בלכתי

לנא אמון זכיתי ונתבסמתי מתורתו כמה חדשים תנצב"ה:

43 ז) מהר"ר ברוך קלעי תלמיד

מהר"א הסון חיבר שו"ת מקור

ברוך ושקיל ופרי עם מהר"ש הלוי הזקן.

ואהיו מהר"ר מידכי, ובספר קורא הדורות הפליג בשבח מהר"ם הג' בתורה ובמעשים ע"ש באורך:

44 * רבינו ברוך מרגנשפורק (ע')

כנינו זכוך מלכץ יון):

45 ח) רבינו ברוך בר שמואל

כתשו' מהר"ם ד"ס ס"י התע"ב

שואל מרבינו דוד ברבי קלונימוס והשיבו לו רבינו דב"ק ורבינו הרקח ושם בסימן תתקל"ג

יש תשו' רבינו ברוך בר שמואל:

46 ט) רבינו ברוך (בן שמואל) תלמיד

רבינו אליעזר מסיף י) היה

אשכנזי מעיר סגנצא, כן מצאתי בקובץ ישן כ"ז. כ) חיבר ס' ההנמה כ"כ הרב בית הדיש

א"ה ס' ל"ז סעף ה':

והזיתיה להרב כנה"ג א"ה ס' צ"א הגהת

ב"י אות ח' שצידד דרבינו ברוך מסגנצא שהביא המרדכי ורבינו ברוך מאריך יון שמביא

בהגהות אשרי הד גברא רבא הוא ע"ש. ולי החדושי נראה דתרי הוו וכמאי דכתיבנא

בעניותין בספרי הקטן היים שאל ח"א סימן ס"ט בס"ד, ועיין בס' קורא הדורות דף ס' ע"ב

ודף ס"ז ע"א:

47 ל) הגאון רבינו ברזילאי הזכיר

רבינו האי גאון בתשובה הובאה

בשו"ת מהר"ם ד"ק סימן קמ"ט, ובס' הכלבו סימן קמ"ז כתב וכן נמצא בספר ברזילי ע"ש:

48 מ) מהר"ר ברזילי יעבץ הרב

המחבר לשון למודים על

הטורים בפלפול עצום ולשון ערומים דרושי' נחמדים ועל לשונו' הרמב"ם והרא"ם ודרושים

ממר אביו, והיה חתנו של הרב מהר"א האקו הרב המחבר רוח אליהו, ותלמידו הרב ברזילי

הנזכר שני המאורות הגדולים הרב חתנו מהר"ר יהודה אישכנזי שהרביץ תורה וחיבר

כמה חבורים, והרב שער המלך על הרמב"ם ס' נחמד מאד ויהללוהו בשערים המצוינים:

49 נ) מהר"ר ברכיה תלמיד הגאון

המקובל בעל מגלה עמוקות

א) ס"ב כ"א. ב) ול"א ל"ב. ג) ט"א ו' ד) ול"א כ"ה. ה) ט"א י"ט. ו) ול"א כ"ד. * וזכ"ל ס' דאני, וכל הפעם כפול
ס' בקלת סנוי לסקן. ז) ט"א י"ז. ח) ול"א כ"ט. ט) ט"א ס' י. י) ט"א י"א. כ) ט"א ס' ל. ול"א י"א.
כ) ט"א ס"ב. ג) ט"א כ"ז:

חיבר דרושים נחמדים והם ספרי זרע בורך
ח"א וח"ב:

50 א רבינו ברכיה הלוי יש לו
תשובות ותשובה אחת הבאתי
בבר"י ה"מ ס' כ"ה אות כ"ט:

קונטרס אחרון

נראה שהוא רבן גמליאל דיבנה לעמיה לר' יהושע ובבב
היינו גדול הדור כמותו. וכן מלינו שקראוהו לרבן גמליאל
ר' חליבו ור' יהושע צרבי בקדושין דף ל"ג. וזו היא שקשה
איך תכל ולי"ר צדעה הרב כפתור ופרח שזהו רבן גמליאל
בנו של רבינו הקדוש, שהרי רבינו הקדוש הוא תלמיד
תלמידי ר' עקיבא ר' שמעון ור' מאיר וכו' ואיך ר' עקיבא
רב דרבוותאיה ילקה על יד צנו. וזהו דפ"ה הפלה שפסק
מבואר דעלה על לב לאקומי רע לנשיא במקום ר"ג דיבנה
אי לא משום זכות אבות ע"ש:

ומ"ש רש"צ"ג הנהרג היה אבי רבינו הקדוש ליחא
אלא היה זקנו של אביו של רבינו הקדוש. ומה שהביא
מדברי הרמב"ם שהקדמות לפי' המשנה נקחה מועתה
מדמנה לו. ובפ' בכל מערבין דף מ"א ע"א אמרין לאמר
פעייהו של רבן גמליאל ככנס ר' יהושע להפרח אח דבריו
עמד רבי יוסמן בן נורי וכו'. הרי רבי יוסמן בן נורי היה
דבור ר"ג דיבנה ובקידושין דף ע"ב אמרו כמות ר' עקיבא
נולד רבי שהוא רבינו הקדוש:

גם ידוע שהעשרה הרוגי מלכות לא נהרגו בזמן אחד
וקדם הריגת רש"צ"ג הריגת ר"ע כמ"ש צ"מ יוסמן דפוס
חמשעשרים דף כ"ד ועיין פ"ח דשמות:

ואמרו פ' כל כתיב דף קע"ו ע"א ועשה אבא
תלפחא שהלך אלל ר"ג צרבי וכו' אמר ליה זכור אני צר"ב
אבי אביך וכו'. ופירש"י ר"ג צרבי לא שהיה בנו של רבי
אלא אדם גדול קרי צרבי, ר"ג אבי אביך הוא ר"ג הזקן
זה שהיה בדורו של רבי תלפחא הוא אבי אביו של רבינו
הקדוש עכ"ל:

והרשב"א פתשבותיו ח"א סי' קל"ו הביא דברי הרמב"ם
בפירוש המשנה בנפחם הערב והביא לחוס:

אך חוסף לבציע להרשב"א שם שכתב דשני בני
רבינו הקדוש היו נקראים רבן גמליאל צרבי ור"ש צרבי,
ולפי כל האמור נראה דנתי דקלמתי צ"ס ר"ג צרבי ור"ש
צרבי אינו מוכרח לפרשו על ציוו של רבינו הקדוש אלל
צרבי לשון משיבות כאלמר והוא דבר הלמד מעניינו אי
הש"ס איירי צבני רבינו הקדוש:

ואחר זמן רב הגיע לידי יד כהה ס' מוגן אבות
להרשב"א והוא פ' ומ' אבות הנדפס מהדש ורואיני שם
דף מ' ע"ב שהוא קלה פוסה על שתי הסעיפים צפ"י היבנה
צרבי וע"ש צדציו ובדף י"ג דף י"ג ומקור בהם כי יש
לדקק קלה צדציו לפי' ונתי דלמחר ואין להאריך:

שוב ראיתי להרב כפתור ופרח דף קט"ו ע"א שכתב
דבן גמליאל דיבנה הוא ר"ג הזקן כי ר"ג לא היו כי אם
שנים ר"ג הזקן ור"ג בנו של רבי וכו' ע"ש. והדבר קשי
בעיני כי ר"ג דיבנה הוא בנו של רש"צ"ג הנהרג כדור של
ר"ג הזקן ור"ג דיבנה הוא זקנו של רבינו הקדוש. וכל זה
פשוט ומבואר ויש תבילות ראויה לזה מוצלי וירושלמי
והמדרשים ואין להאריך בדבר המפורסם. (ה) ועו"ש
בקרר הדורות דף פ"ה ע"ג ובש"ס זכרון יוסף ח"א סי' י"ג
וכי' י"ד ובש"ס שאילה יע"ב ח"א סי' פ"ג, ועי' מתי דכתיב
בעינותין צפרי הקטן ומחיק צרכה ח"א סי' קי"ב צ"מ:

1 ב בן ציון, ראיתי שכתב אחד קדוש צ"י משם
ירושלמי שמי שמחיס ציוו יקרא
לצנו אשר יולד לו בן ליון וימיה:

2 ג ברבי, כתב רש"ס פ' ע"ב דף ק' ע"ב אמאי
לדמרינן ח"ל רש"צ"ג לר' יוסי צרבי
לרוך נפקי וכו'. ח"ל צרבי כך קראו רש"צ"ג לר' יוסי צר
תלפחא כלומר גדול הדור עכ"ל. ופשוט דכוונת רש"ס דר'
מהבאר מו"ש רש"י קידושין דף ל"ב ע"ב ר"ג צרבי כלומר
אדם גדול וכן כל צרבי שבגמרא. וכ"כ עוד רש"י שם
בקדושין דף כ"א ע"ב וידן צרבי וידן שמו וגדול צדורו היה
וכל היבא יקרו ליה צרבי לשון חכמה ודפיהו הוא. וכ"כ
צ"ע"א דף מ"א ע"א ופ' אלו עריפות דף ל"ז ע"ב דף ז'ן
ע"א ובעירובין דף ג"ן ע"א וחולין דף כ"ח ע"א ודף פ"ד ע"ב:
ומ"ש רש"י במכות דף ה' ע"ב צרבי אומר כך היה
שמו כבד פירש דבריו בחולין דף י"א צרבייתא זו עלמה
צרבי אומר לא ידענו מנו אלל אחד גדול צדורו היה, ומהאי
לישנא דרש"י דחולין תשובה מולאת למ"ש מהרש"ל בחכמה
תלמה שם במכות ע"ש:

ומהתחילת על הרב שיה יהושע ריש פ' ע"ב שכתב
ר"י ח' תלפחא וכו' צבצלי דפרקין יהושע האי עובדא קאנ'
ר"י צרבי כלומר בן גדול הדור והיינו רבי תלפחא דהכא
דכתב רש"ס עכ"ל. ועמו הפליטה שהוא חשב דפירוש
צרבי היינו בן רבי וא"כ רבי שפירשו גדול הדור קאי על
ר' תלפחא ואין הפירוש כן כי צרבי אינן הכוונה בן רבי רק
הוא כינוי שררה ורבות אללם עלמון. ומ"ש רש"ס גדול הדור
קאי על רבי יוסי פלמו ולא לאציו והרי הוא מבוזר'
מלהקת לשונות רש"י הני'. וכ"כ רש"י עוד בקדושין דף פ'
ע"ב ובמזמור דף ק"ה ע"ב מדציוו של צרבי כלומר פירש"י
ל' יוסי בן צרבי לשון אללם גדול. ובמכות דף ל"ד ע"ב
פירש"י יהודה צרבי יהודה החכם, וכ"כ בסוטה דף כ"ט ע"ב
ובבבב דף כ"ד ריש ע"ב וחולין דף קל"ז ע"א וסוכה דף
כ"ז ע"א:

והתחילת על הרב כפתור ופרח פרק ה' דף ע"ז ע"א
שכתב וע"ש בערבין דף ע"ז אמר רבי יוסמן בן נורי כמה
פעמים לקה עקיבא בן יוסף על ידי שהייתי קוצל עליו לפני
רבן גמליאל צרבי, שזהו בנו של רבינו הקדוש וההמשנה
היה ציווי רבי שהרי ר"ע מעשרה הרוגי מלכות היה עם
רש"צ"ג אבי רבי ע"ד ע"צ. והבדל נפלה ומניי כי אם
ר"ג צרבי דלמר רבי יוסמן בן נורי שהיה קוצל על ר"ע

א (השמות וז"ל. ב) כ"ל ד'. ג) ש"א ח"ד. ד) שב"א ח'.

אני בעניי לפנים בראש הועד בהאי מנינא ע"ש באורך (עיין גלוניס לכהן).

2 ז) **גאון** סתם כשמביא הרי"ף יש מי שכתב שכוונתו על רבינו האי גאון.

3 ח) **גאוני לותי"ר** רבותיו של רבינו מאיר חתנו של רש"י הלא אב אחד לרשב"ם ור"ת ודיב"ם. כ"כ בשבלי הלקט סי' י"א. ובתשו' מהרש"ל כתב גדולי לותי"ר רבותיו של רש"י וכו' כמ"ש בנדפס ע"ש (עיין גדולי לותי"ר).

4 ט) **גאוני הראשונים** כתב קודם פסקי סוטה שנדפסו להרב המאירי ובהליכות אלי שהוא על רבינו האי, ואינו מתיישב כל כך דרבינו האי אחרון הגאונים, אלא אפשר שהיה אחרון בזמן וראשם בחשיבות. ושם כחוב דכשכותב אחרוני הרבנים הוא על בעלי התוספות ע"ש. וכתבו ז"ל הדראב"ע בפירושו שככותב גאון סתם כונתו על רבינו סעדיה, והרי"ף כשכותב גאון סתם כונתו על רבינו האי גאון.

5 י) **גאונים** כבד נודע שחברו הגאונים כמה חבורי' בתלמוד ובכמה מחדושי הראשונים מביאין פירושי הגאונים וראיתי תוס' לתעניות כ"י שכמעט בכל ענין מביא פי' הגאוני, והי' להם קבלה מהמוראי ורבנן סבוראי ונסחי דווקני מהש"ס.

וענה נדפסו תשובות הגלוניס חידושים ונעמה וקבלא הספר שעני' לדק, נפתח השער נכתבה תשובת רב שריכל הגאון ובתוך דרכיו כתב שנמלחו אלל גאון ח' בהר דתם נפשיה כל הוויי דרבנן קמאי דא עס דא וסיים סדרי משנפ' דלסיגניחו מיומי הלל ושמאי ע"כ. ומה מוכח להלל ושמאי עס עשו שיחא סדרי משנפ' וכדכתיב הקדוש בירך ותיקן וקבל וסיכר שיה סדרי משנפ' כמו שפס דזיננו, וזה מוכיח כמ"ס נחזור ויערי והוא נגד מ"ס מנין הקדוש והכר יצין שמונה כמ"ס צעניתי צוקנערס עין זוכר דף ל"ה ע"ג. וחלל הגאון כהוב נמלאו שיהא סדרי משנפ' וקבלו הלל ושמאי. שיתר על תשובת הגלוניס המודפסות מישן והחדשות עוד יש לחלפים תשובות הגלוניס ואני הדל ים לי קובץ משפחות הגלוניס כ"י, ונודד לחיסי קובץ אסר מש"ס הגלוניס כ"י, וגם כתבו כמה חבורי' בקבלה וקלמס היו צדי רבינו מה"ס קורבונני' ז"ל.

כ) גלוניס, סיפר צנחנס רב שריכל גאון צנחנסה כי דכריהס הוא הדבר אשר לזה ה' אל משה וכו' הניח' מה"ס' אללסקר צנחנס' קי' ל"ה, והכי תשובה זו צניולתס צניס

א) רבינו גרשום מאור הגולה תלמיד דבינו יהודה בר מאיר הכהן הזקן ונקרא רבינו ליאונוטין, כן כתב בתשב"ץ למהר"ם סי' תקע"ד תקע"ה. וראיתי בס' מצרף לחכמה להרב יש"ר בהקדמת נובלו' שמפירושו קצר וחיבר רש"י על הש"ס. ואנכי איש צעיר ראיתי פירוש דגמ"ה כ"י על סדר קדשים ומתוך הפי' הגי' יראה דליתנהו להני מילי, אלא רש"י מדעתו הרבה וקבלת רבותיו עשה את כל הכבוד הזה:

14 * **הרב גרשון צונצינו** (עי' חוספוט סלחן צמ"צ):

15 ב) **רבינו גרשום בר שלמה** אבי רלב"ג חתנו של הרמב"ן חיבר ס' שערי שמים וכמ"ש בשה"ג ח"ב במערכת שי"ן אות ג"ן (עי' סעני שמים צמ"צ):

16 ג) **מהר"ר גרשון אשכנזי** אב"ד דק"ק מיין, חיבר שו"ת עבודת הגרשוני וס' תפארת הגרשוני וס' חדושי הגרשוני ושקיל וטרי בתשובותיו עם הרב ש"ך בס' קי"ו וס' קי"ה, גם בתשובות חות יאיר ושער אפר' שקיל וטרי בהריהו כמבואר בספריהם. ותלמיד הרב היה גדול הדור הגאון מ' דוד אופנהיים ועשה הקדמה נפלאה בתשובות הרב. ובצמח דוד הזכירו בשנת תנ"ב:

ד) מהר"ד גרשון הרב המחבר שו"ת עבודת הגרשוני וכו' היה מהרפים הראשונים בימי הגאון מהר"ר העשיל ולבו כלב האריה ומשנתו סדורה. כ"כ הרב פנים מאירות ח"ג סי' י"א:

17 * **רבינו גרשון ממיין** (עי' גדולי לותי"ר צק"ב):

18 ו) **מהר"ר גרשון האבלענין** תלמיד הרב שבות יעקב ז"ל ויש לו כמה תשובות בשבות יעקב ח"ב. ומקורב נדפס ספר קרית חנה מתשובותיו:

קונטרס אחרון

1 ז) **גאון**, אמרו קדמונינו שנחרו בשם זה שהוא גימטריא ששים לרמוז שהוא בקי בשישים מסכתות. ועמ"ש

א) עב"ד ה' ב) ונ"ב צ' ז) עב"ד ו' ד) עב"ד י"ד. ה) ונ"ב י"ג. ו) צ"ז ע"ד. ז) עב"ד ח' ח) עב"ד ו' ט) ונ"ל י"ג. י) עס ע"י. כ) ע"ב כ"ב:

צרכים כ' שני לזק ונחשבות הגדולים הנדפס מקורו, וכינוי האר"י ז"ל כהז כי כל דבריום בקבלה אמתיים רק סהם קצתים מאלד וזה עמוקים, וכינוי סמוך ז"ל וצינא מדברי הגדולים בקבלה. וכליתי צקפנים ושמעתי דברי סופרים כי נגלה לקחת גדולים אליהו זכור לעו"ב:

7 ב) גדולי לות"ר כתוב בתשובות מהרש"ל סימן כ"ט שדם רבותיו של רש"י ורבינו אליעזר הגדול ורבינו שמעון הגדול ורבינו שלמה הבבלי ורבינו גרשון ממייץ וסיעתם.

6 א) גדולי הדורות שלפנינו, כתוב

8 ג) גדולי המחברים הוא הרמב"ם גדולי הפוסקים הרי"ף, גדולי הרבנים רש"י, גדולי הראשונים רבינו האי, גדולי הדורות הראב"ד, כ"כ בספר ישן הביאו הרב הליכות אלי כלל ר"ו. וכן ראיתי למהר"ר בצלאל בתשובה סימן ל"ד דכשאוטר הרב המאירי גדולי המחברים כונתו על הרמב"ם וכ"כ בשיטה מקובצת פ' אלו נעורת דף ק"ג ע"ד:

קורם פסקי סוטה שנדפסו להרב המאירי משם הרב מרדכי בן מהר"ש שיריליו שכונתו על הרשב"א ע"ש, וזה אינו כי הרב המאירי היה תלמיד רבינו יונה וא"כ היה חברו של הרשב"א וגם שקיל ומרי עם הרשב"א כמ"ש בה"ב, (לזני ז"ל דמ"א, ועיין נ' מנחם דר ט"זא לניס מ"א). אך גדולי הדורות שלפנינו כשכותב כונתו על הראב"ד, וכן הוא בס' הליכות אלי להרב מהר"ש אלגאזי אות ר"ו שמצא כתוב בס' ישן גדולי הדורות שלפנינו הראב"ד ושם כתב שאר לשונות אלו, אך לא זכר הרב מהר"ש אלגאזי דלשונו' אלו משתמש הרב המאירי ז"ל, אלא כתב סתם כשאומרים הפוסקים ע"ש. ולפי הנראה הרב המאירי ז"ל הוא הרגיל בלשונות אלו:

- 9 • גדולי הפוסקים
- 10 • גדולי הראשונים
- 11 ד) גדולי הרבנים כתוב הרב המאירי ז"ל על רש"י בהבורו בית הבחירה:

(א) ול"א י"ב. ב) ט"א ל'. ג) ט"א ב' ויין נס ול"א י"ד. ד) י"א י"א:

ד

1 א) מהר"ר דוד אבודרהם תלמיד רבינו יעקב בעל הטורים היה בשנת ק"א לאלף הששי וחיבר פי' התפלות וכו':

ואב"ד דק"ק פראג שמו נודע בשערים והיה מליץ גדול ולשונו שלשלת גדולה מלשון תלמוד חיבר ישו"ת נשאל דוד הזכיר בס' לקט הקטח. ונדפסו קצת חי' גפ"ת להרב בתהלת ס' בית יהודה. ובתשובות חוות יאיר ושבות יעקב יש תשובות מהרב:

2 ב) רבינו דוד בן רבינו אברהם בן הרמב"ם נולד בארץ מצרים שנת אלף תקל"ד לשטריו, כ"כ בסוף פ' גמרת ר"ה להרמב"ם כ"י. וחיבר רבינו דוד מדרש על התורה וההפטר' בלשון הגרי ומצוי בארץ מצרים כ"י. ובק"ק מסתערב אשר שם קורין בו בכל שבת בהעלו' המנחה לזכו' את הרב':

5 * הרב דוד בן אלעזר בן בקודה (עיין לזכרות דמ"א):

3 ג) מהר"ר דוד אגוזי מרבי קושט' הובאה תשובתו בשו"ת תורת היים הג"ס ס' ס':

6 ה) רבינו דוד בונפיד (או בונפיר) תלמיד הרמב"ן חיבר הדושים על התלמוד, ודר"ן בהדושי סנהדרין מזכירו תדיר וראיתי הדושו כ"י. ועתה ראיתי בס' מרכבת המשנה הנדפס מחדש בה"ג פ"ג דמלכים שחשב שה"ר דוד שמזכיר ה"רן כהדושי סנהדרין הוא ד"ק, ועמו הסליחה שאינו ד"ק המפרש אלא הוא ה"ר דוד בונפיר

4 ד) מהר"ר דוד אופנהיים אב"ד דק"קניקלשפורג ומדינת מערין

(א) ט"א י"א. ב) ט"א ל'. ג) ט"א כ"ע. ד) ט"א י"ב. ה) ט"א י"א:

הסמוך ומתקיים יומך ולהלן צאיקוסים וחסום כחלשיסם. וידענו שכלשכ הים סעוע ח' היתם מלענת נפשו מלד ובשמים היו מתקפין אורו ומכניזין עליו על כל סעל קל ר"ב:

וכבר העד העיד צנו הכז הקדום כחלשיס חמם שחלם חליו נפש מלחמו עולם וכלל חשכ קישרם לו חמרה כי בשמים מדקיקים מלד יומך מלשכ יחשוב חלרם דעמו ע"ש. על כן הן צעודנו מי חלרם יחשוב ומשנות כי התפלות והעלמות לעו"פ הם מנעב מזויף וסוח עולם חלמתי ויכיר כמחלמי ובהתפללותו כחוסה ותפלס ומלח וימחק לשון חל ס' ויחממו ואל חלמינו כי ידעם לקלות:

12 ה) מהר"ר דוד דישבעק יש לו

תשובה בס' באר יעקב ב"ד ס' ק"ז דף ס"ג ע"ד מהספר:

13 * מהר"ר דוד בן הרב מ' הירץ פוזנר (עיין ילקוט דוד צמ"צ):

14 ו) מהר"ר דוד ויטאל חתנו של

מהר"ך חיבר ס' כתר תורה בענין המצות ויש לו תשובה בשו"ת אהלי חם ס' קס"ח ושם כתוב וידאל וצ"ל ויטאל וע"ש ס' ק"ע:

15 * מהר"ר דוד בן זכרי (ע"מ' יוסף ו' גליל):

16 ז) מהר"ר דוד ו' זמרא תלמיד

רבינו יוסף סאראנוס המלומד בנסים וראיתי בקובץ כ"י שהרדב"ו היה מיוצאי ספרד והלך לעיר פ"ס ויירד מצרימה ותיקן המשמרות של הקברים, אף הוא ביטל חשבון השמירות שהיו מוגין מומן אסכנדרוס. והיבר שלשת אלפים תשובות ומחם גרפסו שלשה חלקים. והיבר על הרמב"ם בכל מקום שלא נמצא מגיד משנה ומקרוב גרפס על הפלאה וזרעים. והיבר מכתם לרוד פ"י שיר השירים ע"ד האמת, וס' מצודת דוד מעמי המצות ומזכירו הרמ"ח בספריו, וגרפס ס' מגן דוד להרב והיה הרב הרדב"ז מיישיבת הנגיד רבינו יצחק הכהן שולאל וחתום בהסכמת הנגיד ובית דינו משנת הרע"ד כמ"ש בתשובותיו ס' תימ"ד, ומהר"י קורקים היה חבירו כמ"ש בתשן' ס' ש"ם. ושעמי מוכני עה"ק יושלם ח"ו סוקים שקצנו סנגלם חליו חליסו סניח' זכור לעוב. ותלמידו רבינו בעצאל אשכנזי, ולעת זקניתי עלה לעה"ק צפת ת"ו. ח' ושמעתי שכנוי הרב היה מתחלה ו' זאמירו ועד היום יש כמשפחתו

בונפייר תלמיד הרמב"ן והזכירו הר"ן בריש ח' סנהדרין שכ' וה"ר דוד בונפייר ז"ל סובר זכו' אלא שבדפוס כתב בונפר ואני ראיתי בכ"י בונפייר, ועמ"ש הר"ן בח' סנהדרין על דף כ"ג ודף כ"ח מהש"ס ומש"ס בא"ה שה"ר דוד תלמיד הרמב"ן. ועיין בכנה"ג ח"מ ס' ז' הגב"י אות'א דף י"א ע"ג וברינא דחיי עשין צ"ח דף ק"ד ע"ה. וכ"כ קורא הדרות דף כ"ב ע"ב.

7 א) מהר"ר דוד בלומיש בזמן מהרש"ל

ומור"ם, ובשו"ת מהרש"ל ס' ל"ז הובאה תשובתו:

8 ב) מהר"ר דוד בנבנשת רב מובהק

ומופלא בזמן מהריב"ל כמ"ש מהר"ש הלוי בתשובותיו ח"מ ס' כ"ח:

9 * מהר"ר דוד אבד"ק ברלין (ע"י קצנז

פדס צמ"צ):

10 ג) מהר"ר דוד גרינ הומ החכם

בכל החכמו' למודיות טבעיות הרפים ס' הגלגולים ויש לו בן הגהות אך בכ"י בספר הגלגולים יש כפלים לתושיה. והיבר מגדול דוד דרשות על ס' בראשית זטוב רואי על שחימות ובדיקות ונדפסו. ועי' בח"ב מערכת ג'. (עיין גלגולים צמ"צ):

11 ד) הרב מהר"ר דוד גרשון אב"ד

בעיר רישיד בזמן הרב רבני דרכי נועם ובנו הרב גנת ורדים, והרב לקט הקמה מביאו. ומבית דינו היה הרב מהר"ר שבת' גאוואווי דשקיל ומדיע הרב גנת ורדים והרב משאת משה, ועי' בגן המלך ס' קל"ד שכתב שאלתי לאדונינו הרב דוד גרשון וכו'.

ונקט קמה ח"ס סוף דף י"א כתב סנה"ה עלמי להסכ ונהלתיק ספי"ח של עלצחק"ו מנכ של חלז מפני סרסחי גלחון הכז כ' דוד גרשון סהיס כוסר מחמת כי חלס כמלמו ססיו עונשין אורו ושאל על מה ועל מה, וענו אורו כי חלז חלז וסוח חזר לומר סידיעו לו כילד חלז חלז וסמרו לו לפי סהיס מלתיק העשז סוח משלכנס הכז של חלז סהיס נחשז לו חלזו חלז עכ"ל:

ובעל נפש חסור סערת צערו כי דצדק סהכז סח' כחלז לו ע"ס חזין סוח גמור סיו עונשין אורו כחולב חלז, וזרחי ספעעס סוח כמ"ש סגגס חלמוד עולה זון זחמרו סגגות נעשות לסס כחזונות. ולכן סה"ק לריכיס לריכז ציורח, ולפנסו מוסק חיקור סמוון סהס לומדיס סחס ומקיליס יומך חלז סני גנוסן סלסס חלז חס סמוון כוליס חלז סני וחלח סכס של סח"ס עושס כמו סעושין

(א) ולי"ס ח' (ב) ולי"ס י"ח. (ג) ס"ס י"ד. (ד) ס"ב י"ד. (ה) ולי"ס י"ז. (ו) ולי"ס י"ט. (ז) ס"ב י"ח. (ח) ס"ב י"ח.

- 18 ד) מהר"ר דוד האסן ז"ל חיבר על ש"ע א"ה וקצת על הש"ס והרמב"ם וכו' והיה תלמיד הרב המופלא ח"ק מהר"ח ז' עשר זצ"ל:
- 19 * מהר"ר דוד ב"מ חיים חזן (עיין מוזס דוד צ"ט):
- 20 * מהר"ר דוד טעבלא (עיין סומך דצרכי צ"ט):
- 21 * מהר"ר דוד ז' יחיאל (עיין דיני טכפיות צ"ט):
- 22 * מהר"ר דוד ז' יעקב (עיין סוכ יקר צ"ט):
- 23 * הרב דוד בכמהר"ר יעקב הכהן (עי' מנדל דוד צ"ט):
- 24 * הרב החסיד מהר"ר דוד יצחקי (עי' מ' אצרכס סוללסי):
- 25 * הרב דוד בן רבינו ישעיה (עי' רבינו יעקב סוקן סלסוקן):
- 26 * מהר"ר דוד הכהן (עיין דעת קדושים, קקן סוכ ומלכס ככסן צ"ט):
- 27 ה) מהר"ר דוד הכהן מעיר קירפו, בזמן הרא"ם ומר"י טאישאצק ומר"י בי רב וסיעתם, חיבר שו"ת בפלפלא אריכתא, ובענין עגונה נחלק על בעל בנימן זאב אך גדולי הדור הסכימו להתירה היסך מהרד"ך כמבואר בס' בנימן זאב. וחתנו של מהרד"ך הוא מ' דוד ויטאל המחבר כתר תורה על המצות. ותלמידו של מהרד"ך הוא הרב משפטי שמואל:
- 28 * רבינו דוד ככבי (עיין צית אל צ"ט):
- 29 * רבינו דוד בר לוי (עיין מנחס צ"ט):
- 30 ו) מהר"ר דוד לחמי הובאה תשובתו בשו"ת גנת ורדים חא"ה כלל ב' סימן י"ב:
- 31 * מהר"ר דוד לירא (עיין טעמי סמנות, סוד ס', עיך דוד, עיך מקלט צ"ט):

ממשפחתו במערב, ואחר זמן רב ראיתי בתקון יששכר דף ע' שכתב כן כנוי משפחתו. וראיתי העתק מהקדמת פירוש שיר השירים הנדפס בקושטנדינא שכ' ה"ר יצחק עקריש מגלות ספרד שהיה עשר שנים בבית הרב"ז, ויצא יצחק לשו"ח לספר מגדולת הרב"ז אשר ראו עיניו. שהיה לו כתר תורה לאור פלפולו ולכן ההולכים בהשך והשובותיו לכל שואל מכל העולם, ובביתו ישבו כסאות למשפט כסאות לבית דוד. וכתר העושר אוצרות מרגליות ותרישיש וספיר, וכתר שם טוב עולה על גביהם. ושפט את ישראל במצרים ארבעים שנה ובירושלים וצפת ת"ז כ' שנה. פניו כפני הארי אין לפניו לא עולה ולא משוא פנים ולא מקה שוחר לפניו יכרעו שרים נדיבים וישתהוו, ורוח ה' גוססה בו והלך לעה"ק ירושלים ת"ז לחזות בנועם ה' ולבקר בהיכלו כי קדוש הוא כמלאך ה', ולא הונח לו מיוב המס המוטל עליו, והלך לעה"ק צפת חוב"ב ושם היתה מנוחתו כבוד זכותו יגן עלינו, זהו תורף דבריו בקצור. ושם כתב ה"ר יצחק הגז' שהיו ישראל בצרפת וספרד כפלים כיוצאי מצרים ורובם באו עליהם צרות ולא נשארו אלא שנים שלשה גרגרים א' מעיר ושנים ממשפחה ונמלטו לנאפול"ם ויבא רגז הגרוש ויברחו לשלונקי מווקקים שבעתים בעירום וחוסר כל וישישו בקיום התורה כאשר יגילו בחלקם שלל:

א) הרב"ז כ' בתשובותיו הנדפסו' בויניציא סי' תקצ"ו שהכיר בעה"ק צפת ת"ז בהיותו בן י"ג שנה למר"י אסכנדרני וכו' ע"ש. ונראה שאחר זה הלך למצרים ובסוף ימיו חזר לעה"ק צפת ת"ז. ומרהי"ט א"ה סי' מ' מנה ג' דורות זה אחר זה, הרב הגדול הרב"ז בדור מהר"י בר רב, והרב המובהק הריב"ל דוד ב', ודוד ג' הרב מהר"ש יפה ע"ש:

ב) עתה מקרוב נדפס קובץ תשובות הרב"ז בפורד'א וקרו ליה הרב"ז ח"ג והם תשובות מחודשות, והסימנים מכונים כסימני תשובות רב"ז שמוכר מהריק"ש:

17 ג) מהר"ר דוד האביליון שמעתי מוקני הרבנים בעה"ק שהיה בשנת ב"ת והי' אדם גדול וקדוש והי'ל מגיד:

32 א רבינו דוד ממינצבורק הביא דבריו בתשובות מהר"ם (ד"פ) סימן תשנ"ג:

33 * מהר"ר (דוד) מלמד (עיין מ' יטלל זלצני):

34 ב מהר"ר דוד ז' נחמיאש תשובתו בשו"ת תורת חיים למהר"ש ח"ג סי' מ"ה:

35 * מהר"ר דוד נייטו (עיין עטס 17 צ"מ 3):

36 ג מהר"ר דוד בכמהר"ר נתנאל קקשוני יש לו תשובה כ"י בס' זרע אנשים כ"י:

37 ד מהר"ר דוד סג"ל אב"ד דק"ק אוסטרא וק"ק לבוב חיבר דברי

דוד על פירש"י בחומש וחיבר טורי זהב על ש"ע ד' טורים ונדפסו. והוא התנו של הרב בית חרש והזכירו בכ"ה י"ד סוף סימן קמ"ז שכתב והעירני לזה התני הרב הגאון מהר"ד הלוי וגם בתשובות הכ"ה מזכירו. ומר אחיו הגאון מהר"ר יצחק סג"ל ונדפסו תשובותיו. ותלמידו מהר"ש סג"ל המהכר נחלת שבעה:

38 ה מהר"ר דוד סימליץ מקאקא הובא בעטרת זקנים על א"ח סימן קל"ז וס' קל"ח:

39 ו רבינו דוד בר סעדיה חיבר חבור בלשון הגרי להשיג על הלכות גדולות. שישה מקובצת מציעא דף ר"ז ע"א:

40 ז מהר"ר דוד עראמה חיבר פירוש הרמב"ם ונדפס בראשונה שנת ה'ש"ה ונדפסו תשובותיו אך אינם בנמצא כמ"ש בלקט הקמח משניות ביומא. (ועיין סגכות על סלמנ"ס עכ"ל צ"מ 3):

41 * מהר"ר דוד פאלקון (עיין צני דוד צ"מ 3):

42 ח מהר"ר דוד פאררו ז"ל נודע בשערים מהפלגת שקדתי ושלמותו, וחיבר שושנים לדוד על ש"ס משנה ב' הלקים, משכיל לדוד על פירש"י

על התורה, למנצח לדוד על הש"ס, ככתם לדוד שו"ת על ד' טורים, חסדי דוד פי' על התוספתא שיחא סדרי ונדפסו על ד' כדרים וקדשים וטהרות בכ"י, ופירוש על הספרי ז"ע. ומפורסם חסירותו ותמיד על משענת הקנה משהו יפרח ערוגות מטעיו ציצים ופרחים לתורה והלכתא גברותא:

43 ט מהר"ר דוד בכמהר"ר פנחס הכהן בפ"מ ח"ב סי' ק"ד:

44 * מהר"ר דוד פינצי (עיין זכע ענטון צ"מ 3):

45 י מהר"ר דוד קונפורמי חיבר ס' קורא הדורות והיה תלמיד מהר"ם קלעי ומהר"ד אישט"ומסא וחיבר שו"ת (ועיין בדרכי נועם א"ה סי' כ"ד):

46 * מהר"ר דוד קורניאלדי (עיין צ"מ דוד צ"מ 3):

47 כ רבינו דוד בר קלונימוס מביא כמה תשובות ממנו בתשובות מהר"ם (ד"פ) ובשבלי הלקט כ"י ובתשובות מהר"ם סי' תתע"ב יש תשובה לרבינו דוד בר קלונימוס ולרבינו אלעזר בר יהודה ע"ש. ורבינו דוד הגו' שקיל וטרי עם אביו רבינו יהודה בשבלי הלקט כ"י ח"ב סי' ק"ח. וכמ"ש לקמן במערכת יו"ד אות כ', (עי' כזינו יכודס צ"מ קלונימוס):

48 ל רבינו דוד קמחי בן רבינו יוסף אחי רבינו משה, פי' הכ"ד

פירוש רחב וגברה ידו בדקדוק וחיברו הוא ואחיו כמה ספרי דקדוק ואמרו עליהם אם אין קט"ח אין תורה. ורד"ק חיבר חבוריו בשנת ד' אלפים תתק"ץ והרמב"ן בפירושו מזכירו. ורד"ק אור חיל כנגד הדוכרי' על הצדיק הרמב"ם ועברו דברי ריבות בינו ובין הנשיא רבי יהודה אלפכר ככתוב באגרות הרמב"ם, ושם הרואה יראה אגרת הרמב"ן להליץ על הרמב"ם מצד תורתו וחסדותו עש"ב מתק שפתיו וחין ערכו בחכמה רמה:

49 * מהר"ר דוד שירירו (עיין סוכס דוד צ"מ 3):

א וילא ל' ב ט ע"ב כ"ס. ג ט צ"י י"ע. ד ט"ב י"א. ה ט"ז כ"ז. ו ט"ב ל'. ז ט ע"ב י"ד. ח וילא י"ז. ט ט ע"ב י"ז. י ט ע"ב י"ד. י"א וילא כ"א. י"ב ט ע"ב י"ז.

- 50 * מהר"ר דוד בר שמואל חלאיו (ע' סמואל צ' דוד מלאיו) :
- 51 * מהר"ר דוד תמ"ך הלוי (עיין ס' סמלכות צ"ג) :
- 52 * רב דוסא בר סעדיה גאון (עיין סכ"ג) :
- 53 א) רב דוסתאי גאון כתב מהכח' זל"ל שפיס משוכש קין צנחית נפש משכש כתב נבילים ותנאים ואמוכאים, ע"ש צלונך :
- 54 * הרב ר' דין (עיין סכ"ג) :
- 55 ב) מהר"ר דניאל איסטרומסה תלמיד מהר"ם קלעי ושקיל וטרי עם מהר"ש בתשובותיו. והיבר שו"ת מגן גבורים ונדפסו עוד קצת תשובותיו בסוף בית שלמה למהר"ש חסון. ובס' חוסן ישועות וס' דורש משפט מביאים מחידושי. ובס' מגן גבורים שקיל וטרי עם מ' שמה בעל שמות הגיטין :
- 56 * מהר"ר דניאל שמואל (עיין זקן סמואל צ"ג) :

א) סג"א ח' . ב) סס י"ב :

ה

- 1 א) רבינו האי גאון בן רב שירא גאון בן רב חנינא גאון בן רב רב יהודאי גאון בר מר רב שמואל ריש כלה מדע רבה בר אבוה מבני זרובבל בן שאלתיאל ואריה חקוק על הותמו. וה' רבינו האי התנו של רב שמואל בן הפני, וגיטו בעל אהות רבינו האי רבינו אליהו הוקן שיסד אזהרות שאומרים באשכנז. ותלמידיו רבינו נסים גאון ורבינו גרשון מאור הגולה, ויש מי שכתב דגם רבינו הננאל למד לפניו. וכתב בתשובת מהרש"ל סימן כ"ט דרב שרירא סמך לבנו רב האי לגאון כשהיה בן עשרים שנה בשנת ד' אלפים תשל"ו :
- 2 ג) רבינו הושעיא תלמיד הרמב"ן חיבר הדושים על התלמוד כאשר תראה בתשובות הרב מהר"ם אלשקר ס' צ"ה :
- 3 ד) רבינו הילאי גאון תשובותיו בס' שערי צדק תשובות הגאונים שנדפסו מקרוב :
- 4 * מהר"ר הירץ (עיין נפמ"ג) :
- 5 * מהר"ר הירש אב"ד בק"ק ברלין (עיין מ' סעסג) :
- 6 * מהר"ר הירש הרב קב הישר (עיין מ' סמואל קאיידינוב) :
- 7 ה) מהר"ר הירש שור תלמיד מור"ם בעל המפה רבו של הרב בית חדש ורבו של הרב מל אורות ישן. כ"כ בס' יד דוד שבת דף ל"ה ע"ג :
- א) הראב"ד בספ' הקבלה כ' דבשנת תשנ"ח נסמך לגאון והיה גאון ארבעים שנה וימי חייו ס"ט שנה, ובצמח דוד כתב תשנ"ז ועלה לשמים שנת תשצ"ו. ובס' קורא הדורות סוף דף ד' כתב וז"ל וכתוב שם בתשובת רב שרירא ואחר פטירת רבינו האי בני ישיבתו וכו' ע"ש. והוא אגב שיטפיה כי לשון זה ליתיה בתשובת רב שרירא ואי אפשר שהי' זרק הם דברי הראב"ד בספר הקבלה. והיבר רבינו האי כמה חבורים בתלמוד ודינין וע"ד האמת. ואין בידינו אלא ס' המקח וס' משפטי שבועות. וכתב מהר"ח זצ"ל שכל דבריו בקבלה חיים וקיימים אך הם בהעלם נמרץ :

א) סג"א ח' . ב) סג"א ח' . ג) סס מ' . ד) ס"ג ל"א . ה) כ"ל ח' :

8 • מהר"ר (יחיאל) הלל (עיין צנין סניט 3"ב)

9 א) רבינו הלל בר אליקים פי' ספרא וספרי וראיתם כ"י והתוספו' בסוטה דף ל"ה הזכירו פירושו לספרי.

10 ב) מהר"ר הלל אשכנזי היה פרנס ומנהיג בק"ק ווילנא ואחר כך היה אב"ד בכמה ק"ק והיה בזמן הרב ברכת הוזהב והרב חלקת מחוקק וחיבר ס' בית הלל על ש"ע י"ד וא"ה ונדפס שנת את"ן.

11 ג) מהר"ר העיזאל בק"ק קראקא היו ציינים רב שהגאון עיר וקדיש

מהר"ר נתן שפירא היה זקן מאד ושאלו ממנו בעצתו ינחם ועשה שאלת חלום והשיבו לו פ' הנני עומד שם לפניך ר"ת העשל, ע"ל הצו"ד גימטרי' קראקא. כה אמר אלי בני ידידי ואור עיני מנן אברהם בעורו ששמע מפי גדולים כהיותו בשליחות מצווה בק"ק קראקא והוא פלא. והגאון מהר"ר העיזאל הנז' בנו היה הרב הגאון מהר"ר יעקב מלובלין. ובנו היה הגאון המפורסם מהר"ר העשל רב בקראקא ומזכירו הרב ברכת הוזהב ושאר

(א) טב"ל ל' ב) טס ס' ה' (ג) ול"א ל' ד) טג"ב י"ז:

גדולים. ובנו הגאון מהר"ר שאול רב בקראקא. ובנו הגאון מהר"ר ליב אב"ד באמשטרדם בק"א. ובניו הגאונים מהר"ר שאול אב"ד מאמשטרדם וזכר כולם לחיי עד, ומהר"ר הירש נר"ו אב"ד בק"ק ברלין ה' ישמרתו ויחיהו. ואני ההדיוט זכיתי להכיר להגאון מהר"ר ליב בשנת תקמ"ו ולבנו הגאון מהר"ר שאול בשנת תקל"ח ולהתבסס מתורתם תנצב"ה.

12 ד) הגאון מהר"ר העשל אב"ד

בק"ק קראקא בן הגאון מהר"ר יעקב מלובלין (עיין לפני ז"ל צמנון) בכל הארץ יצא קוהלתו והרב ברכת הוזהב מזכירו בספרו כמה פעמים ובספרי הדרשנים מרבני אשכנז כותבים משמו כמה דברים חריפים ומתוקים כואשר תראה בספר לב אריה וספר לקט שמואל ואסיפת הכהן וכיוצא בהם. ופעמי מאלס גדול זקן סקיבל סהגיד סגאון סססיד צעל טג"ס צמלוס סהסכ סעסל סמ' סיה סשמת ל"ס ויזכרו מאלס צכינו. ורבו כמו רבו רבנים וגאונים יוצאי חלצין קדושים אשר בארץ החיים המה. ויבדלו החיים רבני גאוני הדור נכדיו וקרוביו יהי שמם לעולם כ"ר.

ו

1 • מהר"ר וואלף חמיו של ר' יוסף וואשיר טרילינגען (עיין זכרון יעקב צמ"ב).

2 • ר' וואלף (ואב) הלוי (עיין סדוסי כ' זל"ב סלוי צמ"ב).

3 א) מהר"ר וואלף שפירא אביו של הרב אליה רבה וחמיו של הרב מנחת יעקב ולפעמים מביאים חדושים משמו. ושמו מהר"ר בנימן כי וואלף בלשון אשכנזי הוא זאב ולכן למי ששמו בנימן קורין אותו באשכנז וואלף ולמי ששמו יהודה קורין ליב שהיא א"יה בלשון אשכנז וכיוצא

בשמות אחרים. ובאישליא קצת נוהג' לשום לבניהם שם היה כי אומרים שקבלו כי בזה יצאל מחולאים, ולכן קראו בשמותם צבי או איל או אריה וכיוצא.

4 ב) רבינו וידאל די טולושא חיבר מגיד משנה על הרמב"ם.

וכתב מרן בהקדמת כסף משנה שהיה חבירו של הר"ן וכן כתב מהר"ח זצ"ל. וכספ טס סהילל לסכ"ב סהגיד סשמה עליונה וסיה סגגול סגאלוסי וסנחסי. גם סהיל' סייכות וקורכס עס סכמז"ס ולכן סיכב ספסרו לזאל צכדי סכמז"ס וסלחיד סככס צענין סמ' וסדכסיס עסיקסיס עש"ב. ובס' קורא הדורות הוכיח מתשובת הריב"ש ס'מן שפ"ה דגח נפשיה דרב המגיד קידם הר"ן ע"ש. והר"ן בבאורו

(א) ול"ב צ' ב) טג"א צ':

בבאורו להלכות ריש פ"ב דמועד קטן כתב ומגיד משנה השיב.

ומכאן תשובה למ"ש הרב ספר יוחסין כי זמן הה"מ שנת קל"ה והר"ן זמנו קודם. גם בתשובת הר"ן סי' ע"ז דפוס רומי נראה שהיה הר"ן בשנת קל"ד וכן מוכח מתשובת הריב"ש הגו' ונראה דמ"ס הוא בס' יוחסין שסמוך לזה כתב דהר"ן היה בשנת ק"ס. וכ' מהריק"ש בתשובותיו כ"י סי' קי"ג דהר"ן והרב המגיד כל א' כותב על חבירו ויש מי שכתב:

וראיתי להרדב"ז בתשובה כ"י סי' שני אלפים שי"ו שכתב בענין אשת ישראל שנחבשה ע"י ליסטים ונגמר דינה להריגה דמותת המדורו של הרשב"א וכתב שכן הכריחו האחרונים והם הרמב"ן והרשב"א והרישב"א שהיו קרובים לדורו עכ"ל. ומ"ש דהרב המגיד היה תלמידו של הרשב"א הוא קצת רחוק. כי האף אמנם שמעתתי דהרשב"א בפומיה לא זו מחבבה, מ"מ לא ראינו שמזכירו בתאר רבו כלל. גם מסדר זמנים אינו נראה כן. לכן היה נראה דמ"ש תלמידו של הרשב"א לאו דוקא רק כונתו שהולך בעקבותיו תמיד:

אבל אנן מה נענה ביום שיחבר בנו אמרי קדוש מהרח"ו זצ"ל בשער הגלגול כ"י שכתב דהרב המגיד היה תלמיד הרא"ה והוא חידוש שאין נראה כן לא מסדר זמנים ולא מדברי הה"מ. גם מ"ש הרדב"ז בתשובה הגו' דהה"מ כיון לרמוז דעת הרישב"א הוא חידוש דהרי הר"מ אלשיקר בתשובה סי' קי"ג כתב שהר"ן אינו כותב משם הרישב"א, וכן כתבו האחרוני' כי אות היא על פי' קמא וכו' שהוא נמוקי שכותב משם הרא"ש והרישב"א ואין זה דרך הר"ן, וכבר נידע שהרב המגיד חבירו של הר"ן כמדובר. ושוב ראיתי בס' יד מלאכי הוכיח במישור שפי' מ"ק הוא מהרב הנמוקי ע"ש באורך:

א) רבינו וידל די טולושה, כתב הרדב"ז שהוא סומך עליו בפירוש דברי הרמב"ם שהיה אדם גדול ובקי ורוב שיפותיו כהרשב"א, וכיון שהוא בא לפרש דברי הרמב"ם דקדק הם כל הצורך, כ"כ בה"א סי' קע"ד ושאר דוכתי. ומה שכתב איזה אחרון דכשהה"מ לא סבירא ליה כהרמב"ם מזכירו בשם מחבר

וכשסובר כמותו מזכירו בשם רבינו ולדעתי הקצרה הרי זה בבל יאמר, והעיקר דומנין כותב הכי וזמנין הכי. ולומר מחבר אינו זלול ח"ו ואין להאריך:

ב) רבינו וידאל די טולוסה וכו', ועיר טולוסה היא עיר בספרד, אלא שיש כמה עיירות ששמותיהם שונים, וכן יש עיר טולוסה היום והיא במלכות צרפת, ואינה זאת העיר שהיה בה הרב מגיד משנה. ופסע פספסו כס זכסא כזכסר הכיד רבינו סגול סלכ"י זל"ל לכרינו זככס"ו זל"ל וסלכ"י עתיקים. והריב"ש בתשובותיו סי' שפ"ח כתב גם הרב אנוידאל די טולוסה נטה לזה בספרו והוא על הרב המגיד. ואל תתמה שכתב אנוידאל שהרגיל בתשובות הר"ן והריב"ש והרשב"א וזכרונותיהו יתברר לו שהיו מוסיפים על השם אותיות א"נ שהוא אות ראשון ואחרון מתיבת ארון ולזה כתב אנוידאל. וכבר כתבתי בזה בעניתי והוכחתי בשב"ס אנשי"ם במקומות אחרים בס"ד.

5 * מהר"ר וידאל הצרפתי הראשון, (עיין בסמוך):

6 א) מהר"ר וידאל הצרפתי אהרן מגאנוני המערב הקדמונים והרב קרבן אהרן היה מבית דינו, חיבר השגות על הרא"ם ונדפסו בספר נימוקי שמואל להרב נכדו ועוד חיבר ס' צוף דבש וכו', והיה אב"ד ק"ק פיס יע"א, ד) ושעתי שחיבר ס' אמרי יושר באור על מדרש רבה ודבריו בקצור מופלג וצריכי' עיון ועומק ואח"כ ישעוס המעיין מחכמתו כי רבה, והס' הגו' הוא ככ"י. ועוד שמעתי שחיבר הרב פי' על ספרא. ה) וחיבר קצת פי' על התורה כ"י ואני הרל לקטתי קצת מפירושו וכתבתיו בקונטרס סבר יוסף בס"ד. ו) והנה הרב הוא נכד הרב הגדול מהר"ר וידאל הצרפתי הראשון. והרב המובהק מר קשישא מהר"ר אליהו הצרפתי ה' יאריך ימיו ושנותיו אב"ד ור"מ בעיר גדולה לאלהים פיס יע"א הוא נכדו של מהר"ר וידאל בעל צוף דבש, ויש לו יחס עד רבינו תם בן בתו של רש"י. ושמעתי שהרב רבי אליהו נ"ו הגו' הוא דור חמשה עשר לרבינו תם הגו' הידוע זי"ע, והרב אליהו הגו' תלמיד מהרב המסלא ח"ק כמהר"ן עטר ז"ל.

7 א) מהר"ר ולק שמזכיר הרב תוספות
 י"ט בכמה דוכתי ומהם פ"ב דיבמות הוא הרב בעל סמ"ע ודרישה ופרישה וכן הרב ב"ח בקונטרס אחרון ב"ד וא"ה ובב"ח בח"מ מזכירו בשם מהר"ך ר"ת מהר"ר ולק כהן, אך לפעמים הרב תי"ט כותב מהר"ר פאלק כמו פ"ד דבתרא וכן בנחלת צבי א"ה מזכירו בשם רפ"ך ר"ל רב פאלק כהן והוא הדרישה, וכבר בח"א (עיין מ' יהוסע פאלק) כתבנו דנעלם זה מהרב גש פשוט שכתב בן כתב הדרישה ובנחלת צבי בשם רפ"ך והרב מנאם לשנים והוא באחד דגם נחלת צבי באומרו רפ"ך כונתו על הרב דרישה והחלוקה הזו ככה התקומות למוצאיהם כדיוע. ומהר"ר יוסא [בגנן] בהקדמתו לדרישה י"ד הוא היה מונה כמה חבורים שחיבר מה אביו הרב ז"ל כמ"ש בח"א מערכת יו"ד אות ס"ז (ע"ט כ"ב).
 ואנחנו לא זכינו כ"א לם' דרישה ופרישה על ארבעה טורים וסמ"ע על ח"מ וקונטרס (ב) אזהרות על דיני שבת ורביית ג) ושאר דינים נצרכים ונקרא קונטרס סמ"ע ונדפסו שנית בסוף ס' מזבח אדמה. וכמה תשובות מהרב ז"ל נדפסו בשו"ת ב"ח הישנו' ובחדשו' שנדפסו מקרוב ובשו"ת משאת בנימין ובשו"ת גאוני בתרא'.
 ומהר"ר יוסא הנו' השצח השצח להכריזתו אלו וכזה שם שכתה ליקצר צעיר קדשנו ירושלם ת"ו במקור ד' אמות לקצר זכריה הנביא. ובזמנינו לא נודע תקום קצרות כי שם אלל זכריה הנביא נקצר וזכרו הרב מהר"א ילקוי צ"ס השש"י ס"ן התפ"ע ולח"מ מאלתו זמן עד עתה נחמלל המקום. ובנו של מהר"ר יוסא הוא החסיד מהר"ר שמואל שחיבר לקט שמואל ודרוש שמואל, ובנו מהר"ר חיים כ"ץ שחיבר כמה חבורים ולא נדפס כ"א ארץ חיים על תהלים כמ"ש לעיל במערכת אל"ף אות ל"ז. (עיין סוף חיים צ"ג).

ומהר"ר יוסא כתב שם כי שני מדושי דינים חידשה סבניית אמו וכתיב עליו הרב מנן אצרהו אין כהמה לאשה אלף צפקן ולו צנניוהו כחצונו ענקומו דהם שמים כהלכתן. ועשה לא משיה לבד אלו חיים כי אם מנחמה אלם מהר"ר יוסא נכרז צבובין ונחממהו מפכ"ים הולך על הדין ועל האמת.

קונטרס אחרון

1 ד) ויידא
 שם חכם צירושלמי פ' כילד לולין ויידא אמר דל, כ"כ הרב שיערי כנה"ג צשיליה כללי הנלמד.

וחלף צריה קזה חומר כי לא לבד פ' כילד לולין נזכר זה צירושלמי כי במקומות הרבה שם נלמד, ומהם צירושלמי ריש מס' שבת ופ' נראהו צ"ד הלכה ג' וריש פ"ב דקדושין ובקטנה פ"ב וריש פ"ג דמליעא וריש פ' המוכר פירות, אבל עם הרב כנה"ג הפליחה כי לא מן הש"ס הוא זה כ"כ הפ"י הוא וזימן חומר זה. וכן נראה להרב מהר"ש שיערילי' בפתיחה לזכורו לירוש' כ"י כתב ויידא אמרה כמו וסי דל אמרה. וכן פ' הרב יפה מראה פ"ב ופ"ג דקטנה וזימן מלינו זה. וכן פירש הרב חמיו צשה יהושע פ"ל דקדושין, ועל הרב יפה מראה יש להרביש דפ"ד דמליעא אות ג' פירש והנס עובדל דר' הייכל חומרת זו והול"ל כי אורחיה והימן מלינו זה. וכן פירש שם מהר"ר אליהו, וגם מקונויית הצירושלמי בקלה דוכתי מוכח שכן הפ"י, וחומר וזימן דקספ' ק' יד מלאכי להרב הפסוקי ז"ל ונראה שם אות רכ"ד הצ"ח משה יהושע זכתי' וקדושין וכתובות והשיב על הרב כנה"ג.

וזו אחת מההשמועות שכתבתי בקונטרס העלם דבר מהשמועות, דאשמינו לנרצוחתא קמיה ובתחילי דלגנן יעדיהו נשמע מהם לשעה חיה דבר. וכמו שהלכך הגאון בעל שו"ת מנחת שמואל צ"ג סוף השני ק"י ד' דמלינו גדולי עולם שנשמע מהם לשעה חיה בקיאות והוא בעלם פירוש אשמינוייה קלומר דבעת שהיה נשמע וזכרונם הקדוש חוהו בקיאות, והוא לסוף הרג"ל בהלמוד דפריך על האמורא אשמינוייה מנחיתין או מנחית' או שמעתא מלמודא הקודם לו צמנעה.

והזכיר להם כהנא הרב יד מלאכי אות ל"א דלייתיה ציד"ה דברי מהר"ר צללאל במקובלת כתובות פ"א דף ע"ז דלין להקשות אשמינוייה אלף מדבריו של גדול, ובכח עליו ויש לתמוה דפריך עשה יוסקין דף ע"א קאמר על ר' יוסקן אשמינוייה הו דל"ר אלעזר אף דרבי יוסקן רבו מנכר דל' אלעזר עכ"ל. ומלמד דלין זה תימה על מהר"ר צללאל כי דבריו ששעוים אלף חומר ואלף דמאן סקין ומאן קרעי נהוון משיח ללריח דרבי' ללוחותיה מבגדל דלל מנחשי מיניה, ולא על רבינו צללאל הלכותו כ"א בגופא דשמעתא הוה דליכא למייק הכי. עוד זה דאשמינוייה כי כבר עמד צוה מהר"מ"ע שם צירושין וליהו מפרק לה צללאל פירוקי ע"ס.

ואתה תחזה להרב הוה יאיר שם צמנעה הנו' שרעט וכתיב ועיין דוגמא כמה השמועות וצ"ל דרך קשהו על גדול דלזכורו הרמב"ם דפרכיו בהקדמת זכריהם הוא היה מונה דמפרש שמות ההנאים שלל חומריו צמנעה אלף הלכה אחת והרב הנו' מלא שזכורו רובם כרליים השמעה גמורה. ובצמנה שהוה דבר פלא על הרמב"ם דנחיה למינאל ולא שטעו מלורי אור עיניו צבל המקומות שהזכיר הרב הנו' והם שאינם חסם נתן להשצון רובם כרליים השמעה גמורה. וצו צפקן אמרתי אל לבי דהרב הנו' מדויל ידיה משתלים כי לא זכר שר ער מקומות ואשר כבר עשהו הרב ס' יוסקין שהשיב על הרמב"ם צוה ציהר שאל ויתר עו.

וכבר נראה להרשב"ץ צ"ג מנן אצות סוף פ"ג שהחמיל להעיר על הרמב"ם צוה צמ"ס שר"ל סמאל לא נזכר כי אם פ"ג דתרומוה. וכבר הרשב"ץ וחיני מלאחיו נזכר צמנעה מקולות צשחי נסמאות וגם צמנעה נבעים פ"ז עכ"ל. וק"ל ללא זכר שזכר נמי פ"ז דמליעא ופ"ג דנבעי. וכן ק"ל על הרב תוספות י"ע שם סוף פ"ג דלוחות שכתב דר"ל סמאל גרסיין וכן נזכר פ"ג דתרומוה ולא זכר שזכר צמנעה

צמותה תלחא פ"ו דנליעא ופ"ו ופי"ג דנגעים . והכח מוח
 יאיר צהובתה הנזכרת לא זכר ר"ל המלא צפסטיג על
 הצמ"ס ואין להחזיק. ולחכי כוונתי ראיתי שהכח הנז'
 צפספו מוח יאיר קוף סי' ח' נזכר וס' יוסקין ע"ש .
 א) ועתה צא לידי סי' א' לחכי לכופה להכח המלא'ג
 מהכ"ר הצרכים יחיל עי"ש וכדמס' צבלין שנת תקי"ו
 והוא שיטות על חייה מפקחות ולא רליתיו עד הנה .

(א) ט"ז ח' :

ז

- 8 * כמה"ר (פנחס) זעליג אב"ד דק"ק
 לאסק (ע"י עזרת פז צמ"ג) .
- 9 * רבי זעליגמן (ע"י פי שנים צמ"ג) .
- 10 * הרב זעקל עטהויזן (עיין אור לו
 צליון, אור נעלם צמ"ג) .
- 11 * מהר"ר זרח איידלליץ (עיין אור
 ליסקים צמ"ג) .

12 ה) מהר"ר זרחיה גוטה תלמיד
 הרב מהר"ר יחיאל באסן והרב
 מהרי"ט ויש בידי תשובה גדולה כ"י מבני
 הרב נתן גוטה ארוכה ורחבה ושם נאמר וז"ל
 והגאון אבי בחבורו הגדול על ד' טורים זרח
 יעקב האריך הרחיב וכו' . ושמענו מזקני עה"ק
 ירושלם ת"ז שהרב מהר"ר הנז' הוא קבור שם,
 ושוב ראיתי בכתבי בני הרב הנז' שהרב אביו
 נפטר שנת הת"ח בארץ מצרי' והעלו עצמותיו
 בעה"ק שנת הת"י . וחברי פי' על הרמב"ם
 ועל פי' רש"י בחומש . וראיתי קובץ
 תשובותיו כ"י ועל קצתם מסכימים הרב יחיאל
 באסן והרב מהרי"ט .

13 ג) רבינו זרחיה היוני הוא היבר
 ס' הישר של מוסר המפורסם
 ואינו לר"ת כאשר יש רבים סוברים, ובא להם
 זה ממה שידעו דר"ת חיבר ס' הישר וראו זה
 הס' הישר סברו שהוא הוא דמיתו ליה
 הפוסקים ס' הישר לר"ת . אבל הוא תימה
 אך השבו כזאת והרי התוס' והפוסק"י מביאי'
 ס' הישר בפירוש סוגיות ודינין וזה ס' הישר
 ממוסר לבד . והנאני כאשר ראיתי למהר"ם
 די לונזאנו בדרך חיים דף קכ"ב ששמע דס'
 הישר

1 א) מהר"ך שמוכר לפעמים הרב מהר"ר
 אישראלן בתרומת הדשן ובכתביו
 נראה שהוא מ' זיסלן [או זוסמן] כ"ץ והוא
 הרב המחבר ספר האגודה כמ"ש הגאון מהר"י
 כ"ץ בהקדמת ס' האגודה, ומשמע קצת מדברי
 מהרי"קו שרש קפ"ג שהיה בזמן רבינו יעקב
 בעל הטורים . ב) ועתה ראיתי בפסקי' וכתבי'
 סי' קי"ג שכתב שמעתי מדורי מהר"ך שהגיד
 לבחורים משם מהר"ר זוסלן ע"ש . גם בסוף
 הקדמת מהר"ם מפדו"ה לתשובותיו כתב
 מהר"ך הוא מהר"ר זלמן כהן ע"ש ודוק .

2 ג) מהר"ר ז'סקינד רוטנבורג
 היבר שו"ת ונרפסו קצת
 מתשובותיו בקובץ קטן . והיה בזמן הרב
 עבודת הגרשוני והרב הות יאיר .

3 ד) מהר"ר זכריה זכשן הרב המובהק
 מר חמיו של מרן הקדוש הזוזר
 בתשובות אבקת רובל למרן ז"ל שנדפס מקרוב
 בסי' כ"ט וס' קט"ו . ונראה שהיה בית שלישי
 כי בב"א ח"ס' שמ"ג כתב מזרי חמיו הרב
 חיים בן אלבלג . ובס' תכ"ח הזכיר חמיו הרב
 יצחק סבע .

- 4 * הרב זכריה ידידיה מאורבינו (ע"י
 ג' יחיאל טולצנוטו) :
- 5 * מהר"ר זכריה ז' סרוק (ע"י דצינו
 לצרכים זן עזכ"ל) .
- 6 * מהר"ר זלמן כהן (ע"י סכס"ך לעיל) .
- 7 * מהר"ר (אפרים) זלמן שור (עיין
 תנולות סוכ צמ"ג) :

והרמב"ן השיגו בכתוב בספר תמים דעים, ויש אומרים כי ס' הישר של מוסר חיברו הר"ה, והרא"ה ורבינו פינחס הלוי נכדיו. והר"ה חיבר ס' המאור שנת תתק"י.

(ב) רז"ה אינו מזכיר בספר המאור להרמב"ם כמ"ש בנדרס ד' פ"א (?) אמנם ראיתי למהר"ם די לונזאנו באור תורה שמביא נסחת הרמב"ם כ"י שהיה של הר"ה. ונראה שהיה בסוף ימי הר"ה אחר שחיבר ספר המאור אז בא לידו ספר הרמב"ם. והר"ה במאור גבי כחל מביא שיטת רבינו יעקב שמצא בכתב ידו ומבואר בחדושי הרשב"א שם שהוא רבינו תם. וראיתי בקונטרס כ"י משאלות רבינו יעקב ממרויש מן השמים ומאי דמתעני ליה משמאי שכתב דנסתפק בג' שמועות ר"ה בתכונה ושאל אם יש לסמוך על פירש"י או אם העיקר כמו שפירש הר"ה והשיב מה זה מהרת למצוא בני זר"ה בחשך אור לישירים ובסוף שבט יהודה כתוב דנח נפשיה דהר"ה ש' תתקמ"ו ועיין לעיל מערכת א' אות יו"ד (עיין סלא"ד סעלסי):

הישר של מוסר חיברו הר"ה רצונו רבינו זרחיה היוני כדבר האמור. וכפי זה מה שכתוב בנדרס (ע"י רבינו זכאס צמוך). די ש אומרי' דס' הישר של מוסר חיברו הר"ה בעל המאור אין הלכה כיש אומרי' דעמו בשמועה כי הוא הר"ה היוני ולא הר"ה בעל המאור.

14 א) רבינו זרחיה בעל המאור' תלמיד רבינו משה הדרשן, וקרא ספרו מאור רמז שמו ושם עירו. וכך כתוב בפתיחתו לס' המאור ליציהרי זרחיה במגדל ירחי חיברו בעבור הזכיר שמו ומקומו. כלומ' קראו בשמו מזר"ה זרח, ומכון שבתו לזניל עשה ידה והיו למאורות. וכ' מהכ"ז ז"ל ספיה משכס סבל משכס צנא צן צועל וכס שסס וכ'. והיה הר"ה בזמן הראב"ד והראב"ד השיג על ס' המאור בקצת מסכתות נכתוב בספר תמים דעים והר"ה השיג על ס' בעלי הנפש להראב"ה. ובמקובצת למציעא פ' השואל כתוב ויכוח הראב"ד והר"ה בסוגית שתי פרות באורך. וחיבר הר"ה ספר הצנא במדות התלמוד

(א) סג"ל ח'. (ב) סג"ל ז' :

ח

ע"ד האמת בהקדמות האר"י זצ"ל וצוה לגנוזם וכאשר נגנזו אגב טרדייהו גם אשו"ר נלוה עמם פר"ח הלכות שבת נגנזו עם כתיבותיו ע"ד האמת. וכבר ידוע הסכמת מצרים שלא ללמוד ספרו כמ"ש גנת ורדים י"ד כלל ג' ס' ג'.

ובא וראה מפלאות תמים דעים שאחרי הדור ההוא מעט נתקבל לרב בארץ מצרים תלמידו מופת דורנו הרב החסיד מהר"ש אלגאזי זלה"ה והיה רב שם מ"ה שנים וכל הוראותיו היו על דעת רבו הרב פר"ח. וגם מופת דורנו הרב המופלא בעל בתי כהונה היה תלמידו של הרב פר"ח, ושמעתי מפה קדוש כמה ענינים מגדולת הרב פר"ח. וכהיו' הזה כל חכמי ישראל שותים בצמא את דבריו. (ג) מהר"ר חזקיה די סילוא ז"ל הרב המחבר פרי חדש, עיר מולדתו בליזורנו ויש למד

1 א) רבינו חזקיה אל אהר מארבע גאונים שנשבו בימי רב שרירא גאון קרוב לשנת ד' אלפים תש"ן, ופדו לרבינו חזקיה באפריקא והיה לראש במדינת איל קירוואן שהיתה עיר גדולה והוקה מכל מדינו' ישמעאל שבארץ המערב. והן היום מדינת איל קירוואן היא במלכות תונס וקבלה בידם ששם קבורים גאונים.

2 * מהר"ר חזקיה (עיין סוקוני צמ"ז).
3 ב) מהר"ר חזקיה די סילוא תלמיד הרב מהר"י שאראף והרב המג"ן חיבר ס' הנחמד והנורא פרי חדש ג' חלקים ומים חיים ותוקף גדולת תורתו ובקיאותו ניכר לאוכלי פרוי קדש הלולים. וגם אני שמעתי מרבינו עה"ק הזקנים את יקר תפארת גדולתו וחורפתו, וגם כתב שמוות בתלמוד

(א) סג"ל ח'. (ב) סס כ"ח. (ג) וז"ל ס' :

למד עם מהר"ש קוסטא ז"ל ואח"כ בא הרב הגדול מהר"ר יהודה שאראף ז"ל בשליחות זבחירתו נתעכב זמן בליוורנו ולמד עמו הרב מהר"ר הזקנה הגו' והלך לעה"ק ירושלם ת"ו אחר שהי"ל קרוב לכ' שנה. ושמעתי מפי תלמידו מורנו הרב מהר"י הכהן בעל בתי כהונה ז"ל שביום ראשון שהלך לישבת הרב המג"ן וכל קדושים עמו לפלל בחכמה והביא כ"ב בקיאות בו בפרק. ובסוף פר"ח מים חיים יש דבור תוספות שנשאל מהרב המג"ן ומשיב על דבריו. ושמעתי שהרב הגדול מהר"ש אלגאזי ז"ל הזקן מחבר הספרים בעת זקנותו שהיה אז בעה"ק היה לו נחת רוח מהורפתו והיה מביאו לפלפל עמו.

4 א) מהר"ר חייא רופא הרב המוסמך חיבר שו"ת והדושי התלמוד והוא ס' מעשה חייא והסכים בס' באר שבע שנת שע"ב. והי' תלמיד הרב מהר"ר שלמה סאגיס.

5 ב) מהר"ר חיים אבואלעפיא בכ"ר דוד היה תלמיד מורינו הרב מהר"ך הרב המחבר בתי כהונה והיה בצפת מרבני העיר ואח"כ היה רב בעיר לארסו ואח"כ היה רב באיזמיר יע"א ובישראל גדול שמו וחיבר חיבור גדול בפלפול עצום על הסמ"ג ונשרף בשרפה גדולה שהיה באיזמיר ויש קצת תשובות מהרב ז"ל בספרי אחרוני זמננו, וקצת שו"ת וענינים ולשונוות סמ"ג ופירושי הגדה להרב ז"ל נדפסו בסוף ס' אשדו' הפסגה למהר"י האנדאלי.

6 ג) מהר"ר חיים אבואלעפיא הזקן הרב המוסמך בן הרב המוסמך מהר"ר יעקב אבואלעפיא היה אחד מרבני עה"ק חברון בימי הרב מהר"ר אברהם ז'לניא ובימי מד זקני הרב מהר"ר יצחק בן הרב חסד לאברהם זלה"ה. אך הרב הנזכר נפטר בעה"ק ירושלם ת"ו ונקבר שם והוא תלמיד מהרי"ט. והוא זקנו של מופת דורנו הרב הגדול מהר"א שחיבר עץ החיים ומקראי קדש יוסף לקח ישרש יעקב שבות יעקב חנן אלהים, ותיקן כמה תקנות בעיר איזמיר ולעת זקנתו בנה ק"ק טבריא ורבו נוראותיו ועניניו וקדושתו כאחד מהראשונים כמפורסם.

7 * מהר"ר חיים אבואלעפיא נכד הג"ל (עיין לפני זכ).

8 * הר"ח (היים) מאוסטרא (עי' דקך מייס צמ"צ).

9 * הרב חיים ז' אלבלג (עי' נ' זכ"ל זכסן, ועיין מנן סכ"י).

10 ד) מהר"ר חיים אלגאזי מאיזמיר היה רב ברודים ובסוף ימיו על מות לבן חזר לאיזמיר והיה תלמיד הרב מהר"ש אלגאזי הזקן חיבר ס' בני חיי על ד' טורים, ותלמידו מהר"ם דאנון.

11 ו) מהר"ר חיים אלגאזי מקושט' תלמיד מהרי"ט חיבר ספר נתיבות משפט על קצת ס' מישרים והיו לו תשובות ודרושים.

12 ה) מהר"ר חיים אלפאנדרי הזקן חיבר שו"ת מגיד מראשית בזמן מהרי"ט והרב מעשה חייא והרב לב שמח. ובניו הרבנים מהר"ר יעקב אבי המליצה רבו של מהר"י ששון ונרפס מוצל מאש להרב, ואחיו מהר"ר יצחק אביו של מופת דורנו הרב המופלא מהר"א שחיבר איש דת דרך הקדש והגהות בס' בני חיי ומתק שפתיו ורבו גבורו' עניניו ונוראותיו רבו.

13 * מהר"ר חיים במ' יצחק אלפאנדרי (עי' לפני זכ).

14 ו) מהר"ר חיים בן אסמאעליץ שקיל ושרי עם הרשב"ץ בתשובה ושואל שאלות ח"ב סימן כ"ח עד סימן נ"ב.

15 * מהר"ר חיים באכנער במ' בנימן (עי' לוח סדס צמ"צ).

16 * מהר"ר חיים באסן (עי' נ' ימיאל זכסן).

17 ח) מהר"ר חיים בבבנשת תלמיד מהרי"ט כידוע, וראיתי בכנה"ג א"ה ס' י"א שהיה תלמיד ג"כ ממהר"י סאמיגה ובישרי א"ה סימן ר"ס כתוב שדוה תלמיד דמהר"ר

דמהר"ר צמח נרבוני, ואחיו הוא הרב שדה יהושע וקרובו הרב פני משה. ושמעתי מפום דבנן זקני שער שהרב מהרי"ט רבו נפלות אהבתו אתו עמו וחובה יתירה נודעת לו על כל חביריו והשתדל הרב מהרי"ט להשיאו בת גביר עצום גדול והיה מברכו שיחבר חיבור על הסמ"ג.

והכי חזינא בתשובות מהרי"ט ח"א סי' קנ"א דפליג ליה רביה יקרא ורבו יתירה, והן בעודנו בן אחד ועשרים שנה בשנת השפ"א התחיל לחבר החבור על הסמ"ג אשר קראו דינא דחיי ככתוב בהקדמת כנה"ג א"ה. והיה ממונה על אסור והותר בקישטנדינא בזמן רבו ומהרי"ט ו' יעיש כמ"ש בכנה"ג י"ד סימן כ"ז אות ס"ב. ומתוך חבורו על הסמ"ג העיר ה' את רוחו לחבר החבור הגדול כנסת הגדולה, ואח"כ היה רב בכתא תיריא ומשם בא בכתא איזמיר בזמן הרב מהר"י איסקאפה שהיה זקן מופלג מאד והיה באיזמיר הרב בני אהרן ועברו דברי ריבות ביניהם ככתוב בשו"ת פני משה ח"ג סי' ב' וסי' ל"א ורמזה הרב בספר כנה"ג ח"מ סי' תכ"ד הגה"ט אות י"ב. ושמעתי שהרב היה מאריך בזה בכנה"ג שם והשמיטוהו מהדפוס מפני הכבוד. וכן אחותו ה' הרב אהרן ששון נכדו של הרב תורת אמת כמ"ש הרב בכנסת בכמה דוכתי ומהם בא"ה סימן קע"ה והרב דת ודין ה' קרובו.

(א) הרב הנזכר מאיר עיני גולה הוא צסקרי כנסת הגדולה אשר נדפסו חצונות חלקים ונלעזו לא יריס איש מורס הוראה הצקי בדרכי הוראה ופלא' מירכילי הוראה אם ידו צטום הוראה על שילך ומכרס לבית הכנסת ויראה מה צפיו ומה יזמוון עיני סכמוח, ואסר לאחו מצית הכנסת צנחס כוח יערה יורס יורס. וכבר הפליג מהר"ר ישכאל פולס צצמוח חצונות כי צהא צטר"ה הרב הירשפוט ח"ב מו"ח"ה גם הרב העוב"ן לא זו מוצדקו ל"כ כנה"ג כמ"ש הרב המני"ח משמו צטר"ה הלכות קטנות ולמשורסמות אין לריך כחיה ידני רבנן מורי הוראות יעשי כקאוח ומחברי ספרי כי גבר עלינו סקרו ויסקרו ה' בערו כן ימן לידיו כח לצעות סיל ציוד ס"ח הרב כבודו. ועשה הרב מהדורא צחאל למלך ח"ס ונקלח ס"ח אשר העלה ואשר הביא על מוצנס הדפוס קול צטס סיירי כנה"ג. ולא היוסר סיצר מההדורות קמל וצחאל וסיו לחסדים. ולכן לא ילדק סס סיירי על חלק י"ד החסרון.

ויען כי ספרי כנה"ג נדפסו ספקי ספקי אין להקשות על החסונים מוצקי כנה"ג ומתחשבות כ"י אשר רמזים צהובו עד אשר ימקרו חס ציעוי החסרון הסוול היה נדפס חלק הסוול מהכנסת. ולהיות כי שונעני ונקלח ס"ח אשר לא נחמו חל לצס צצר זה אשר סיו מנהים על החסונים

אח"כ העירוהו לכנח המלחמה אשר לפני ולרגל הילדים צחוריו חמד חילני ומללצני ה' עליסם יסיו.

(ב) דע שס' שפתי כפן ח"מ נדפס ציעוי הרב כנה"ג וכן נדפסו חצונות מהר"ס צר ציוד דפוס פחלא ציעוי חך לא הגיעו ליד הרב כנה"ג. ומעולם לא זכר צסקרי ספר שפתי כפן ח"מ וכמזוונה לי שגס חצונות מהר"ס לא נזכרו כלל צסקרי. וס' שפתי כפן ח"מו כחוק דולחי קודס שדפס כצר הסלים כנה"ג ולריסון מתקומות חך אסר שדפס לא הגיע ליד הרב ויחסן ששנה או שנהים קודס פטיחו הגיע לידו ומסרה לא עלר כח לעסקו צו ולא הזכירו כלל. ומכאן נחשפה להרב חלנים רבה סינון קל"ה דהסיג על הרב דאישחמיעיסיס דגרי הסך וסין זו הסגס חלא מוסכר אסר נחפסע ציעוי וסיסה עמו וקחל צו.

(ג) הרב הנז' חיבר דינא דחיי על הסמ"ג ולפי מ"ש בהקדמת כנה"ג נראה שאחר כך כשחיבר ספר כנה"ג שינה מעמו מהסדר אשר עלה במחשבה לחברו. ומ"מ נראה כי לא נדפס ספר הנז' בשלימות אף שמתוכו יראה כי לא שלם כאשר ישכיל אנוש. (ד) עוד חיבר תשובות רבות ואני הצעיר ראיתי כמה חלקים מתשובות הרב כנה"ג מכתבת ידו בקושטנדינא יע"א. ומקרוב נדפסו תשובות א"ה ח"ב ונדפסגס ס' פסח מעובין להרב ז"ל. וגם ראיתי שיטת סנהדרין כ"י מהרב, וגם יש לו ספר דרושים בכ"י, ומפתחות חלק מתשובותיו ל"ד נדפסו בסוף ס' קול בן לוי, והיתה מנוחתו י"ט אלול תג"ל.

(ה) ספר כנסת הגדולה ה' חלקים, וס' תשובותיו ה' חלקים, וספר דינא דחיי שני חלקים וס' פסח מעובין כל זה נדפס, ועדיין חסר ה"א מתשובות א"ה ותשובות א"ה ושיטותיו ודרושויו. ובנו הרב מהר"ר ישראל ז"ל היה רב באיזמיר, וכן י"ד שנה עשה הקדמה לס' כנה"ג, והזכירו הרב מר אביו בסוף כנה"ג ח"מ ח"א בהשמות. וימי חייו של הרב כנה"ג ד"ע שנה בקירוב זלה"ה.

18 * מהר"ר חיים בר בצלאל (עיין ויכח מים חיים צמ"צ) :

19 * מהר"ר חיים ברוך תשובותיו בס' בני שמואל למרש"ח מסימן מ"ג עד ס' מ"ו.

20 * רבינו חיים בן דוד תלמיד הרשב"א חיבר צרור הכסף וספר צרור החיים ואני ראיתי צרור הכסף מכ"י. ודלא כהרב המבי"ט בתשובה ח"ב סימן כ"ב שמיחס ספר צרור הכסף להרשב"א. ואפשר

ואפשר כוננת הרב המבי"ט דסכרת הרשב"א הביאה תלמידו. א) והיכר הדושים על הש"ס ורבינו בצלאל בכלליו כ"י מביא מחידושו (והוא הרב המחבר צרור החיים וצרור הכסף) ועיין לקמן במערכת צד"י בס"ד, (עיי' לזכר הכסף צמ"ג).

21 ב מהר"ר. היים ויטאל בישראל

גדול שמו וצ"ל והיה תלמיד בפשט מהרב מהר"ם אלשיך, ומרן מהר"י קארו היה מזהירו בקטנותו של מהר"ו משם המלאך הדובר בו על התורה ועל העבודה. והוא היה בן מהר"ר יוסף ויטאל קאלאברים סופר התפילין. ונשמתו היפה גדולה מאוד ונקים יוחי מכל צני זכרו והיה גלגול סבב הנביא, ומלכד הכתוב ששעכ פגלגולים זכיתי וכליתי ס' סחוינות ונכחיתם די ונכחיתו ממש ומכל מה שליכע לו ונקודים יליכתו עד סוף ימיו וכבו עניינו ונוכחותו. והוא קיבל מרבינו האר"י וצ"ל חכמת האמת וכתב אשר שמע מרבו בס' עין החיים כ"י כמפורסם. ועין אבדורי אבדור כתבי הקדש על ארבע כנסות הארץ בכמה מיני סדרים ונסחאות, אמרתי אעלה בקצר אמין להודיע לבני אדם. הנה רבינו האר"י צוה ששום אחד מתלמידיו לא יכתוב זולת מהר"ו, אך הם להשקם בתעלומות חכמה היו כותבים, ומאלו הקונטרסים משאר תלמידים נההו מעיות ונסחאות. ועוד כי מהר"ו לא נתן רשות להעתיק מכתביו לשום אחד וחלה הולכי גדול וכבוד. ועי' ממון לקחו מבני ביתו ת"ר ניירים ונתנום למאה סופרים והעתיקום במהירות בעוד שלשת ימים וזו סבה שנית למעיות ושנויים. וזה שלשים שנה ויותר שיצאו לאור שמונה שערים מסודרים מבן מהר"ו מ' שמואל ועליהם יש לסמוך, אך אין בשערים הנז' מהדורא ברא כי מהר"ו צוה לגנוזה בקברו ורבני קדישי אשר בדור עי' יהודים הוציאוהו מקברו ברישותו עי' ש"ח ובאה ליד מהר"ר יעקב צמה ומהר"ר באיר פאפריש כ"ץ. ולכן תמצא בס' הדרך עין החיים שסדר מהר"ם הנזכר מהקדמות והה' קריין אותו הכל עין חיים, הידושים רבים ועמוקים אשר אינם בשער ההקדמות אשר סדר מהר"ש ויטאל הנז' כי לא היה ביד מהר"ש המהדורא ברא. ולכן הוצעה ללמוד בספרים היותר מדויקים ילמוד שמונה שערים

שסידר מהר"ש ודרך עין החיים שסידר מהר"ם פאפריש הנקרא ע"ח שבו המהדורא ברא. אך לענין המהדורא קמא לשון שער ההקדמו' הוא יותר מיופה ומסודר ונראה שלשון שער ההקדמות הוא מהדורא אחרת מציעתא, גם ס' מבא שערים היה עם מה"ב כי לא היה ביד מהר"ש הנז'. וס' אוצרות חיים הוא סידור מהר"י צמח והוא מובלע הלשון ממש בתוך ס' הדרך עה"ח להרמ"פ הנז'. ואני הצעיר ראיתי בארץ מצרים הח' שערים מכי מהר"ו עצמו, רק דמהר"ו סידר שער הפסוקים ומצות שער אחד ושער אחד אשר נמצא מטהרת יד הקדש האר"י וצ"ל עצמו. גם בסוף כל שער יש קונטרס מאשר שמע מהר"ו משאר החברים ששמעו מחבר וה עשאו קונטרס מיוחד בסוף כל שער. ובנו מהר"ש לקח השער אשר נמצא מכי האר"י וגם הקונטרס שבסוף כל שער הנז' וסידר ועירב הכל כאחד והלך בסדר הרב אביו רק שחילק שער הפסוקים ושער המצות לשנים והו"ח' שערים. גם ראיתי מכי מהר"ו כמה חבורים בכל חכמה, וס' עין הדעת טוב דרשות על כל התורה ממנו ע"ד פרד"ס, גם חידושים על הש"ס והתוס' מכתב ידו. ובס' חיונות הנז' כתב שנולד מהר"ו שנת הש"ג ודמשק מנחתו שנת הש"פ. גם ראיתי פתקא מכתב יד מהר"ם אלשיך עצמו וכתוב בה שבכח אשר נסמך ממרן מהר"י קארו הוא סמך את מהר"ו יורה יורה דין דין ככל דיין מוסמך והזמן כ' אלול שנת הש"ן. ומהר"ו דר קצת זמן בעה"ק ירושלם ועי' מעשה הלך לדמשק. ואני ראיתי שטר הנכתב בעה"ק ירושלם בשנת השמ"ד ומזכיר בו למהר"ו. ובנו מהר"ר שמואל היה מרבני דמשק והיה התנו של מהר"י פינשו בזקנותו. ואח"כ הלך למצרים והיתה מנחתו שם. והוא היכר חמשה קובצים דרשותיו ודרשות למשמרת החדש וס' שו"ת וס' חכמת נשים בסדרי גיטין והליצות וספר המדת ישראל וכמה ספרים בחכמות. ובנו מהר"ר משה ויטאל היה מרבני מצרים ושקיל וטרי עם הרב גנת ורדים בריש א"ח. ומכ"ל יוסף לזי ונכח"ו היה ילמן עולה הסופר. ונמקום חסר מיכ שט"ס כ' מליכ ונח"ס כ' צמ"ג הסופר.

ג) ועין כחכמי לעיל דע' ונעשה הלך לדמשק רבים שאלו לי וסיפה הפלי"ס, אכתוב על ספר ונעשה ז"ל

זה אף שאין ראוי לכתוב מעשיות וכו' והפסוקים אמרתי
 לגולה מה שקבלתי מרבינו זקני עירי ירושלים הו' ידוע
 דהוקיה המלך עם מפני פסוקים מהם את מי גימון ועד
 היום יום הששי צלוח שנקברים פתחי עירי ירושלים כי כל
 הישמעאלים הולכים צבועים לניח המוקדש ושכרה העיר
 כיועט ריקנות ומשרה סוגרים המוקדש וההולך עם ה' ל
 שער אחד אשר הוא סמוך למגדל שער קול עים רבים
 שהולכים ומתחם לארץ. וזמון שערב ומרסו' היה צפה"ק
 ירושלים בא שר אחד הקיף הנקרא לבו סיפין וידע שומך
 ישראל מהם מי גימון ושאל אם נמלא היום מי שיוכל
 לפותחו, וא"ל הגויים יש חכם שהוא חלמי ושמו רב חיים
 ויעל ורמי שהוא יכול לפותחו. ושאלו חסריו יום הששי
 וא"ל נחריני עליך שצדוד שהולך הוא לניח המוקדש פתוח
 הפתח את הכר הזה שפחה ומלך שלכם ויחור נלךך הרבה
 לעיר ועליון מוטל לפותחו ולא חין דמך צדאשך. ומרסו'
 עשה קפילת הדרכ והלך למושק וצא אליו רבינו הארי'
 ז"ל ובחלום ידבר בו הסכלה עשו כי זה הכר היה בגלגול
 סתריבו וכן נקרא לבו סיפין שצבעני פירושו אני המכרז'
 והמה יש כך נילוף חזקיה המלך והיתה עשה הכוסר להקן
 ולפתוח מי גימון כי שלא צלון כחמיים עשה חזקיה הע"ה
 שהוא מנהיגים שלא הורו וצוה היתה חתמלחם גבולה.
 והשיבו מרסו' לא רליתי להשתמש בשמות הקדש, וא"ל
 הארי' אלו לא נשתמשה לצא למושק המרסמי, אבל מאסר
 שנתמשה לזה היתה יכול להשתמש לפותחו והיה קדוש
 מהם המוקדש גדול, וא"ל מרסו' א"ל חסרו לירושלים לפותחו
 א"ל חסרין שפתח ולאו זימניה הוא. ע"כ שמעתי.

22 (ב) מהר"ר חיים החבר בן הרב
 יצחק החבר הוזכר סימן ע"ג
 וכמה פעמים בתשובות מרן הקדוש אבקה
 רובל וחתום בכלל רבני צפת סי' קכ"ד וחתום
 עם הרב המב"ט בתשובות של הרב המבי"ט
 בחלק ראשון סי' רפ"ז ובשו"ת מהר"ם אלשיך
 סימן ג'.

23 (ג) מהר"ר חיים חבריא חיבר פירוש
 על ספרא וספרי וקראו חבר
 הקני וראיתו כ"י קובץ גדול. ומהר"א גריליא
 בפירוש הילקוט מביא איהו פירושים ממנו.

24 (ד) מהר"ר חיים חזן הרב המחבר
 ספר שנות חיים ויש לו תשו'
 בס' גנת ורדים בא"ה כלל ב' סי' ג', (ועיין
 שנות חיים צמ"ג).

25 * מהר"ר חיים הייקא (עיין נ' לצי
 סג"ל כונויץ).

26 * רבינו חיים בן חפין זהב (עי'
 רבינו שמואל זר ענחס).

27 (ה) מהר"ר חיים יאיר בכרך חיבר
 שו"ת חוות יאיר ונדפסו אך
 כל שאר חבריו שהזכיר שם לא נראו בעליל.
 ואת יקר תפארת גדולתו ניכר מספרו, רוב
 בקיאותו נודע אצל עין רונל בספרו ובפרט
 סי' צ"ד וסי' קצ"ב וחוש השני סי' כ'. ויהי
 תוכן הרבה כמ"ש סימן ר"ט, ובדרך האמת
 כמ"ש סי' ר"י, ובקי בהגדרה ותשובות כמ"ש
 סימן עק"ב, ובחכמת המספר כמ"ש סימן א'
 ובסוף חוש השני, ויודע פרק בשיר כמבואר
 בסוף הספר, וזכה למרת הנשתון כמ"ש
 בהקדמת חוות יאיר, והוא בן גדולי ישראל
 כמבואר בתשובותיו ובס' חוש השני.

ודע שבס' כריתות ותחלת חכמה שנרפסו
 באמשטרדם נדפס קונטרס אסיפת הכללים
 וזה

ודע דגימון זה שפחה חזקיה הע"ה אינו גימון ונד'
 הכירו וכמ"ש רש"י פ"ק דברכות דף י' ח"ל מהם מי גימון ניי
 שילוח ולא זהו גימון הכיר הגדול דהכור לאו בא"י הוא,
 אלא מעין קטן כור סמוך לירושלים שנלווה והורדסה אותו
 אל גימון והתרגומו והספון יהיה לשלוח עכ"ל. והגם
 דכבש רש"י ז"ל שהיה מעין קטן כבש הרב גע פשוט קיון
 ק"ה ס"ק ל"ז דהיה נחל שוקן צינני חזקיה וכשעלה סתריבו
 עמד חזקיה וקחה מי גימון כמ"ש צ"ה צ' סי' ל"ב והוא
 יתקופה מהם אלו מולא מיני גימון העליון וייערם לנעה
 מערבה לעיר דוד. והנכחה דרשם זה הנחל היה בחוק
 ירושלים ועד היום יש מרחץ סמוך לבר הציה ולאוונרים
 דמיני מרחש הענין הזה אשר היה צירושלם, ותקופה מהם
 את מולא הים והנהיגם דרך ים ומתחם לארץ לכל דרונית
 מערבת של ירושלים, וכן היום מעיין זה ידוע לדרומה של
 ירושלים. ומה שאמר הכחוש מערבה לעיר דוד חין הכונה
 שהם המים למערבה של עיר דוד כי ארצה צנומה של
 עיר דוד הם עומדים היום. אלא ס"ק הנחיה היוםם ללד
 מערב כלפי עיר דוד שהיא צנוענית דרונית ירושלים וא"כ
 מים הללו היום הם צנומה של עיר דוד היא ליון אשר
 הם קברות ונלכי בית דוד עכ"ל הרב מהר"ם נ' חצי צגט
 שזעט עם, ועמ"ש צלוחו קיון ס"ק צ"ן.

(א) מהר"ר ז"ל רבים אמרו דכשבא
 ללמוד עם רבינו הארי' זצ"ל היה יותר גדול
 בשנים מהרב ז"ל ושכך מצאו כתוב בכתבים.
 ואני ענית' שאני הצעיר זכיתי וראיתי ספר
 חיונות ממהר"ר ז"ל מכתבת ידו וכתוב שם
 שנולד שנת הש"ג, והוא כשבא אצל הרב

(א) ז"ל ור"י. (ב) ז"ל ור"י. (ג) ז"ל ור"י. (ד) ז"ל ור"י.

זוה הקונטרס הוא מהרב חוות יאיר ונדפס בספר הנז' סי' צ"ד ואסיפה זו עלה בקביץ המופלג הארי הח"י ונרמז קצת בדברי המרפס. וק"ק על הרב יד מלאכי אות ד' שכתב כן העתיק בעל חוות יאיר סימן צ"ד ובעל אסיפת הכללים ע"ש, והרואה יראה שהכל אחד ודי בזה.

33 (ו) מהר"ר חיים הכהן מעיר ארם

צובא תלמיד מהרח"ו חיבר טור ברקת וכו' על כל ש"ע א"ח ונדפס. גם נדפס ס' תורת חכם להרב גם מגדול דוד על רות שהדפיסו אחרים הוא ממנו ודי בזה. ואני ראיתי חבורו על ש"ע י"ד כ"י על דרך שחיבר בא"ח. (ז) ומתקדמתו לס' מקור חיים פ' על תחלת ש"ע א"ח שנדפס באמשטרדם שנת תט"ו נראה שהרב ז"ל חיבר על כל ד' חלקי ש"ע וחילק כל חלק לג' טורים וראיתי בגניזה דפין מטור יהלום מסוף י"ד מודפסות ולא ידענא מה אידון בה דמזה נראה שנדפס כל י"ד ובא עד קצו שיש דפין לאמעט מודפסות מסוף י"ד, ומה היל' לס' זה כלו שלא נראה בעולם אלא דפין אלו בגניזה. ובא ליד ס' עשרת זהב פ' מגלת אסתר וס' מגורת זהב פ' קהלת להרב הנז' ונ"ל שהם כתביד הקדש הרב ז"ל עצמו. (ח) ועוד היו לו חבורים רבים וסידר כוננות התפלה על פי האר"י זצ"ל ועלה לשמים בק"ק לזוורנו יע"א.

28 (ב) מהר"ר חיים יהודה היה תלמידו

וחתנו של הרב כרם שלמה וראיתי ס' תשובותיו כ"י, ויש לו תשובות בקונטרס עוללות הכרם אשר בסוף שו"ת תורת חיים ח"ג, ויש לו תשובה בספר זרע אברהם ח"מ ס' ו'. והיה רבו של הרב מהר"ר שלמה עבדלה ז"ל.

29 * ה"ר חיים בר יחיאל (עיין כזינו

לביעזכר זכ נתן ד"ס ודע שגמלתי וכו').

30 * ה"ר חיים יעקב (עיין סגס דהיי,

לכור סהיים זכ"ג).

31 (ג) רבינו חיים בנו של רבינו יצחק

מווינא, היה בזמן הרשב"א כמ"ש בשו"ת הרשב"א סי' תקע"ה. והוא מהר"ח דמיית הגהות אשרי כמ"ש מהר"ל בתשובה סי' קצ"ג.

32 (ד) רבינו חיים הכהן אחד מבעלי

התוספות אבי אמו של הרב הסמ"ג כמ"ש בהל' המגן סי' ע"ח. (ה) וכתב בס' קורא הדורות דף י"ו ע"א וז"ל רבינו חיים כהן הובא בהרבה מקומות ואולי הוא רבינו חיים כהן עצמו ה"ר חיים בר מרדכי זבחים דף כ"ג עכ"ל. ומ"ש ואולי הוא רבינו חיים כהן עצמו כפי הנראה קאי על ה"ר חיים בר מרדכי, ואין כאן ספק כי ה"ר חיים כהן הוא

33 (ו) מהר"ר חיים הכהן מעיר ארם

צובא תלמיד מהרח"ו חיבר טור ברקת וכו' על כל ש"ע א"ח ונדפס. גם נדפס ס' תורת חכם להרב גם מגדול דוד על רות שהדפיסו אחרים הוא ממנו ודי בזה. ואני ראיתי חבורו על ש"ע י"ד כ"י על דרך שחיבר בא"ח. (ז) ומתקדמתו לס' מקור חיים פ' על תחלת ש"ע א"ח שנדפס באמשטרדם שנת תט"ו נראה שהרב ז"ל חיבר על כל ד' חלקי ש"ע וחילק כל חלק לג' טורים וראיתי בגניזה דפין מטור יהלום מסוף י"ד מודפסות ולא ידענא מה אידון בה דמזה נראה שנדפס כל י"ד ובא עד קצו שיש דפין לאמעט מודפסות מסוף י"ד, ומה היל' לס' זה כלו שלא נראה בעולם אלא דפין אלו בגניזה. ובא ליד ס' עשרת זהב פ' מגלת אסתר וס' מגורת זהב פ' קהלת להרב הנז' ונ"ל שהם כתביד הקדש הרב ז"ל עצמו. (ח) ועוד היו לו חבורים רבים וסידר כוננות התפלה על פי האר"י זצ"ל ועלה לשמים בק"ק לזוורנו יע"א.

34 * מהר"ר חיים כ"ץ בן נכד הסמ"ע

(עיין סגס סהיים זכ"ג).

35 (ט) מהר"ר חיים כפוסו הוזכר בחלק

ד' שבתשב"ץ בטור הראשון סימן מ"ג ויש לו תשובה בתשובות מהרי"ץ ואני הדל יש לי חתימתו על פסקי רבני מצרים בדורו. וכבר כתבתי קצת מעניניו בשו"ת ח"א מערכת מ"ם אות ס"ד, (עיין מ' מליך גלציון, ועיין ספסי סיים זכ"ג).

36 * מהר"ר חיים הלוי (עיין סלכס

למסע עסקי זכ"ג זכו"ב).

37 * מהר"ר חיים מוצירי (עיין מ'

לזכרס סכנדרי).

38 (י) מהר"ר חיים ממערב הפנימי מעיר

דרעא, כמזכר בספר חזיונות סהיס גלכס

(א) הרב חוות יאיר כתבתי לעיל תרומות מדותיו. והיה מדקדק כנראה מתשובותיו, וההזיק טובה להרב מנחת יעקב שהקשה על דבריו והסיר ממשול מספרו כמ"ש בהשמשות שבות יעקב ח"א דף י"ב ע"ב, וס' הוט השני עיקרו לאביו וזקנו הגאונים ודלא כסדר הדורות דף קס"ז ע"ג שיחסו להרב חוות יאיר עצמו מתשו' והשגות על ג"ש.

וחתנו של הרב כרם שלמה וראיתי ס' תשובותיו כ"י, ויש לו תשובות בקונטרס עוללות הכרם אשר בסוף שו"ת תורת חיים ח"ג, ויש לו תשובה בספר זרע אברהם ח"מ ס' ו'. והיה רבו של הרב מהר"ר שלמה עבדלה ז"ל.

29 * ה"ר חיים בר יחיאל (עיין כזינו לביעזכר זכ נתן ד"ס ודע שגמלתי וכו').

30 * ה"ר חיים יעקב (עיין סגס דהיי, לכור סהיים זכ"ג).

31 (ג) רבינו חיים בנו של רבינו יצחק מווינא, היה בזמן הרשב"א כמ"ש בשו"ת הרשב"א סי' תקע"ה. והוא מהר"ח דמיית הגהות אשרי כמ"ש מהר"ל בתשובה סי' קצ"ג.

32 (ד) רבינו חיים הכהן אחד מבעלי התוספות אבי אמו של הרב הסמ"ג כמ"ש בהל' המגן סי' ע"ח. (ה) וכתב בס' קורא הדורות דף י"ו ע"א וז"ל רבינו חיים כהן הובא בהרבה מקומות ואולי הוא רבינו חיים כהן עצמו ה"ר חיים בר מרדכי זבחים דף כ"ג עכ"ל. ומ"ש ואולי הוא רבינו חיים כהן עצמו כפי הנראה קאי על ה"ר חיים בר מרדכי, ואין כאן ספק כי ה"ר חיים כהן הוא

(א) טב"ס י"ט. (ב) צ"ל ז"ב. (ג) טב"ל ט"ו. (ד) טס ס'. (ה) וז"ל ט"ו. (ו) טב"ל כ"ה. (ז) טב"ל ז"ס. (ח) טב"ל כ"ס. (ט) וז"ל י"ב. (י) וז"ל י"ד.

נגלה אליו אליהו זכור לטוב וסיח יודע עמידות
זיכה שולח שמועה למסכתו ז"ל ומחזק לנו .

39 * הרב חיים בכ"ר משה ן' הביב (עי' ס' סתמים צמ"ג) .

40 א) רבינו חיים בר נסים מאור הגולה חיבר פסקי דינים והם בכ"י ונקרא הם' עין חיים .

41 * מהר"ר חיים סאראנוסי (עיין מ' יוסף סאלאנוסי) .

42 ב) מהר"ר חיים ן' עמר עיר וקדיש מק"ק סאלי ובא לעה"ק ירושלים ת"ו סוף שנת תק"ב . ואני הצעיר זכיתי והייתי בישיבתו הרמטה ועיני ראו גדולת תורתו עוקר הרי הרים וקדושתו הפלא ופלא . ולפי דורנו היה לב הרב מבעית בתלמוד והיה כמעין המתגבר , והן בעון הדור כמעט שכ"ב ובחדש תמוז תק"ג עלה לשמים בן מ"ז שנה זלה"ה . וחיבר חפץ ה' ראשון לציון , אור החיים , פרי תאר , והכמתו ניכרת מספריו , אך זה אחד מעשרה מחכמתו ורוחב לבו וחורפתו הפלא ופלא וחופף עליו כל היום סדר קדושה והבדלה מעיני העה"ז ורבו עוזו נוראותיו . וכן אחותו דיה נר מערבי הרב המפולפל מאד מהר"ר אליעזר די אבילה ולשמע און שמענו נפלאות מתורתו זלה"ה .

43 * הרב חיים עשאל (עיין סס מיי צמ"ג) . עשאל (עיין סס מיי צמ"ג) .

44 א) מהר"ר חיים פיזארו תשובתו בספר בני שמואל למהרש"ח סימן ד' .

45 ד) מהר"ר חיים שבתאי תלמיד מהר"א ששון וחיבר שו"ת הרבה מאד ונדפסו ד' חלקים מהנמצא מתשובותיו . ובח"ב מס' תורת חיים ס' ל"ב היה לו יוכוח עם מהרש"ץ וכתבו לו מהר"ם גאלנטי הזקן ומהר"י אבואלעפאי בכבוד גדול . ובתורת חיים ח"א ס' ס"ה השיב בתוקף על תשובת הרב כנה"ג בבחינתו והיא נדפסה בסוף פני משה ח"ג והיה רב גדול בשלונקי מ' שנה . ובספר קורא הדורות כתב מגדולי תלמידיו והארץ בשבחיו . ה) ומחדש נדפסו

חידושיו על תעניו ועל הר"ן פ' בתרא דיומא בסוף תשובות הרב בנו הנדפסות מחדש , וזה עד ממחר שמהר"ש חיבר שיטות על הש"ס וחידושים על הר"ן מלבד ס' דרושים שכתב בס' קורא הדורות . ו) ואף שהיה בסוף ימי מהרש"ך והוא תלמיד מהר"א ששון והיה ברור מהר"ם גאלאנטי הזקן תלמיד מן כמבואר מתוך מ"ש לעיל וא"כ קודם בזמן , מ"מ חלקי תשובותיו שלשה המה קראו בשמותם תורת חיים ג' חלקים נדפסו אחר כמה וכמה שנים . וכן אין להקשות על החכמונים ומשנות מהר"ם עד שיחברו נדפסו חומס המשנות בזמנו זה זכר פשוט . וחזיתיה לרב זכרון יוסף במשנות אכן העזק סוף סימן ג' הביא משנות מהר"ם ח"ג שהיה נגד הרב שנות יעקב צמ"ט צמ"א ס' ל"ג וכזה דרכו שנות יעקב לא ראה ולא ידע ומשנות מהר"ם מללא הזכירו וכו' ע"ס . ואין להקשות צמ"ט ובהכניע שלל לאה מללא הזכירו , שהי' ס' שנות יעקב ס"א נדפס שנת חס"ע וחורח חיים למהר"ם ס"ג נדפס שנת חס"א . ועמ"ס צמ"ט נדפסות י"ע ע"ס . (עיין מ' חיים צמ"ט ד"ס הרב הנו" וכו') .

46 ג) מהר"ר חיים שור אשכנזי

חיבר ספר תורת חיים שיטות על מ' מסכתות בפלפול וסברא ישרה וקצת לענין דינא . וחיבר צאן קדשים על סדר קדשים ושם הרבה ענינים מהרב נכדו דרך חורפא , וכל מקום שמזכיר הרב ברכת הזבח ודפוס חדש מפפד"מ הוא מהרב נכדו . גם נדפס קונטרס ברק הבית מהרב על ב"י הלכות גיטין וכו' . ובצמח דוד מזכיר להרב שנת של"ב אך בס' תורת חיים על הבבות שנדפס בחיי הרב כתוב שנדפס שנת שפ"ד .

47 ח) רבינו הנוך הספרדי בן רבינו

משה אחד מארבעה גאונים שנשבו (עיין כזינו מוסיאל) . ורבינו הנוך היה עם אביו ונשבה עמו ופדאוהו בספרד בעיר קורטובא . ורבי נתן הדיין החסיד שהיה שם אמר אני איני דיין זה האורח הלובש השק הוא רבי ואני תלמידו , ומינהו הקהל עליהם לדיין לרבינו משה הנז' .

ט) רבינו הנוך פי' כל התלמוד בערבי כמ"ש בהקדמת מעתיק פי' הרמב"ם נזיקין . ורבינו משה בר הנוך שמביאים גדולי המחברו' כבעל התרומות ודכותיה הוא בנו של ר' הנוך הנזכר .

א) וז"כ יוד' . ב) שג"ל ל"א . ג) ש"ב מ' . ד) שג"ל ע"ז . ה) ש"ב ל"ב . ו) ש"ב ע"ז . ז) שג"ל כ"ד . ח) סס ה' . ט) סס ו"א .

ט

1 א רבינו טוביה אחר מבועלי התוספו' כמ"ש בקמא דף ס"ט.

2 ב רבינו טוביה כתוב בתשובת רבינו אביגדור כ"ץ הביאה הרב שבלי הלקט שבלת רב"ה ז"ל וכן ראיתי בכתב שאלת דברי תורה אשר שאל הרב רבי טוביה מבורגוניא מלפני מורי רבינו גרשום משפירא ז"ל. ורבינו טוביה סתם מביאו המרדכי ובפסקי מהר"ם ריקאנטי תדיר. (ואולי סוף ס"ל?).

3 ג רבינו טוביה בר אליא מזכירו המרדכי.

4 ד רבינו טוביה ברבי אליעזר חיבר פסיקתא זוטרתא הנדפסת בויניציא מפרשת ויקרא עד גמרא. ומדברי ס' הפרדס בתחילתו ומרבינו ירוחם נתיב י"ט חלק ה' ומס' תניא ס' פ"ה ושבלי הלקט ס' ק"ח ומהרא"ש הל' תפילין נראה דשם הס' מדרש פסיקתא הוא לקח טוב, ושמו נאה לו כי הגאון המחבר רבינו טוביהו, וגם בכל פרשה מתחיל בפסוק שנאמר בו כי טוב.

ואחר זמן רב בא לידי פסיקתא זוטרתא כ"י מבראשית ושמות ע"ד פסיקתא הנדפסת והיא מרבינו טוביהו ושם כתוב בפירוש דשם הספר לקח טוב. וכתוב שם פ' שמות ז"ל בשנת ד' אלפים תת"ן שהיא אלף ופ"ה לחרבן אני טוביה בנו של רבינו אליעזר הגדול ז"ל בינותי בספר אלהינו ואתנה לבי על אורך גלותנו כי אזלת יד וכלו כל הקצים ואין הדבר תלוי אלא בתשובה וכו' עכ"ל, ולפ"ז היה בזמן הר"ף וסיעתו. ה) וחיבר מדרש רות ומדרש אסתר הביא מדבריו הרב מהר"ש בן אלקבץ בספריו הקדושים שרש ישי על רות זס' מנות הלוי על אסתר ומכנה אותם לקח טוב בשם העיקרי לפסיקתא שהוא לקח טוב. ו) ובביבליאוטיקא של הדוכוס בפירינצי

מצאתי שם בס' בלוי קרוע פסיקתא על בראשית שמות כתוב בקלף ישן. ז) וכבר כתבתי בשה"ג (פיין לעיל) דבעיר הקדש כבר ראיתי פסיקתא מבראשי' שמות כ"י. ח) וחיבר גם על ה' מגלות כמו שנראה בספר מנות הלוי. וכבר כתבנו כמה זמני ששם הספר לקח טוב.

5 ט מהר"ר טוביה הכהן חיבר מעשה טוביה והיה בנו של הגאון הרב המחבר ברכת טוב, י) [כאשר] כבר כתבתי לעיל במערכת ב' (פיין זככת טוז צס"ג), והוא היה ממשפחה מיוחסת הנקראת מאנו איסקריבי, והיה לו שם בחצר המלכות מקושטנדינא ברפואה, ועלה לירושלם עה"ק בזקנתו והיתה מנוחתו כבוד שנת תפ"ט. ובקטנותי ראיתי בכ"י שהתחיל לחבר שקלא וטריא על ספר זהב שיבה להרב מהר"ש אלגאזי ז"ל.

6 כ מהר"ר טוביה הלוי תלמיד הרב הגדול מהר"ר שלמה סאנים זל"ה חיבר ס' הן טוב דרושים. וראתה עיני לאבי התעודה מהרי"ט בס' דרשותיו פרשת חיי שרה כתב וראיתי להחכם השלם עמית בתורה ובמצות כמה"ד טוביה הלוי נר"ו שכ' בספרו וכו' ועם שהוא אהובנו האמת אהובה יותר אצלנו וכו'. ושם בס' הן טוב מביא הרבה פירושים ודרכים נחמדים משם רבו זל"ה:

7 ל רבינו מורדום מטוליטולא אבי הרמ"ה ומכונה אבואלעפיא כמ"ש הקורא דף י"ט ע"ב.

8 מ רבינו מורדום בן אחיו של הרמ"ה חיבר חירושי יבמות הזכירם הרב מהריק"ש ח"מ סוף סימן ז'. ואני ראיתם בכ"י ישן מאד ונפטר שנת מ"ג לאלף הששי.

א) סג"צ י"ב. ב) זל"ה ח' ג) סג"צ י"ד. ד) סג"צ ח'. ה) סג"צ י"ג. ו) זל"צ ג'. ז) סג"צ ח'. ח) זל"צ ג'. ט) כ"ל ח'. י) זל"ה וז"ל. יא) סג"צ ד'. יב) סג"צ ג'.

11 * מהר"ר יהודה אלגאזי ז"ל הוא הרב המפולפל הביאו הרב גופי הלכות דף ט"ו וכתב שם שהוא בר פלוגתיה מהרב אבי זקנו מהר"ר משה בנבנשת די שיגוביא ז"ל ע"ש. ובס' דובב שפתי ישנים בראשו יש שקלא וטריא מהרב מהר"י עם הרב מהר"ם הנז' ע"ש.

12 * רבינו יהודה אלמדארי (עיין סכ"ף ד"ה ודע סהכנס גלוני סדוכות וכו').

13 * רבי יהודה אלפכר הנשיא (עי' כזינו דוד קנתי).

14 (ח) מהר"ר יהודה אריה ממודינא אחד מרבני וויניציא מדרק

ומשורר ודרשן חיבר בית לחם יהודה תוס' על עין יעקב ויתר הכורים מדרשות ומפתחות. אף הוא דרש דרך לחות והפסדו כל עלתי ותוכחתי לא אציתם, וכתיב שמועו מוסר ותכנוו ואל מפסדו הוא היה אומר כי כשאלם קונה חפץ אחד צמעותיו הוא רשאי לזלזל בחפץ ההוא ולהשליכו ולצדו ואין מי יאמר לו מה תעשה כי כספו הוא ולא הייס צמעי"ם. אך חס חלם השוד נותן להצדו חפץ צמתה אין המקבל רשאי לזלזל בחפץ כחפלו כי הדברים מוגיעים לכבוד הנותן, ומשום כבוד הנותן לריב להשתמש בחפץ ההוא כהלכת בוצרין כפי מהות החפץ בשלם שצפנים. ולאכי הרוחא אשך הן צפי תוכחות יום יום ואחס עבזים תוכחתי ואין איש עם על לז, ונכאין הדברים כי כיון שאתם קובעים לי שכל על הדעות א"כ נראה צמעי"כם שאתם קונים ההוכחות שאני דורש באשר כספכם זא אלי, והנה כי כן הו"ל כלנו קניהם חפץ וכשאיס אחס לשבדו ולאצדו, וד"ש והפסדו כל עלתי יתנה פריע"ם על עלתי שם הדרכות וההוכחות וצבאף מלא קניהם אחס ועל כן תוכחתי לא אציהם כי אחס רשאי צמפץ שקניהם לעשות רלוונס. לכן אני אומר מכלל ולהבא לא תתנו מלאוהם ונמלא שאני נותן לכם מתנה חלו תוכחתי ולריב לקבלם כבצר פנים יפות ולא נצמות מואחר שם מנה, וד"ש שמועו מוסר ותכנוו שחקבלוהו ותתכנוו לקיימו ולא הפקדו"ו לא הפסדו הדרכות והיו לכם תמונים כתונים הנה. אלו דבריו דרך לחות.

(ט) ראייתם חיי יהודה ב"י להרב הני' יודיע דכיון שכותב שם כל העובר עליו צמיי חיי הן לטוב הן למועב וראייתו לכהוב דבר פטרי. כחז הרב הני' שהוא צהלה לא היה מלאוין צבלגול, ויקר מקרה ששכחתי ילדו צן וכמעט צחוד חדש ללידתו חלה הילד צחולאים קשים שונים ולסוף ששה חדשים ללידתו הגיע קלו ומיה גוסס, ושכנחו קראם להרב המוכר שיאמר פקוקים ודצני מרס צלאת כפשו כמנהג המורים צזיעיליא. והוא הלך ואלה הילד מלעמק ובע והוא גוסס וקרא איזה מוזמורים וסילד פתח עיניו ואמר שמע יכאל הא' ה' אחד ואלה צממו צלאת והוא

1 * מהר"ר יאיר חיים בכרך (עיין מהכ"כ חיים יאיר).

2 (א) רבינו יאיר בן הרב רבינו מאיר, מזכירו בשבלי הלקט ח"א שבלת ר"ח.

3 (ב) מהר"ר יאשיהו פינטו חיבר כסף נבחר כסף מזוקק כסף צרוף ונרפסו. ועוד חיבר כסף נמאס פי' איכה קבוצת כסף קצור דיני נשים וממונות כש"ע כ"ו וחיבר מאור עינים על עין יעקב וחיבר שו"ת ולא נרפסו. ויש איזה תשובות מהרב בשו"ת מהריט"ץ ובס"ם יד אהרן א"ה ח"א ומהר"ש ויטאל התנו.

4 * מהר"ר ידידיה הנקרא טיאה (עיין מ' נחנאל ווייל).

5 (ג) רבינו ידידיה בר ישראל מנורבירק הובא בתשובת מהר"ם ד"פ סי' (3) וד"ק סי' י"ג.

6 * מהר"ר ידידיה הכהן (עי' מ' ל"ז צו של כרז שער אפרכים).

7 * מהר"ר ידידיה שלמה מנורצי (עי' מנסת צי צ"צ).

8 (ד) רב יהודה גאון כבר כתבנו באות ה' (עי' הלכות גדולות צ"צ)

דאיכא מרבוואתא דאמרי שחיבר הלכות גדולות. והסבורים דלא חיבר ה"ג אומרים דחיבר הלכות פסוקות ומה"ג קבצם. וסני נהור הוה ויהי בשנת ד' אלפים תקמ"ו. וכתב מהס"ו ז"ל כי הוא משכס יזכר עילאה לזכר, ועיין בצמח דוד. (ה) וראיתי בס' כ"י ישן נושן שכתב כמה סוגיות ופרקים בגמרא והי' בשנת ד' אלפים הצ"ט. ועמשי"ל ריש מערכת גימ"ל (עיין גמרא צ"צ?).

9 * רבינו יהודה (עיין כמנ"ץ).

10 (ו) מהר"ר יהודה איסקירא הביא תשובתו בספר אבקת רובל סימן מ"ח.

(א) וילא ל"ז. (ב) שבי"א ע"ה. (ג) וילא ס"ו. (ד) שבי"א ח'. (ה) שבי"א ד'. (ו) השמעות וילא. (ז) כ"ל ע"ה. (ח) סב"ב ע"ה. (ט) עם ע"ה.

והוא פלא. ומהיום הוא והלחה האמין בגלגול כי עין צעין ראה ילד בן ששה חודשים קולה חזירי מלעמק ועד והוא חומר כגדול צצטוי שפטים פ' שמוע כלו צקול רס. ע"כ זכריו שראיתי בכ"י ב'ס' הו'.

15 * מהר"ר יהודה אשכנזי (עיין מ' ברזילי יעצן).

16 * מהר"ר יהודה בן אשר (נינו של הרא"ש) (עיין צקנווק).

17 א) רבינו יהודה בן הרא"ש אחיו וחתנו של רבינו יעקב בעל השורים. וכתב ס' יוחסין ברף ל"ב דפוס אמשטרדם שבזמן צרה הרגו עצמם רבינו יהודה ואשתו וחמותו אשת רבינו יעקב בעל השורים בטולישולה. ועם הגיל ס' יוסקין ועם מרכיזי דהיכל דירא שליטו יכול לעמוד צקסין וכו', וכחצ שיש לו רחיה חזקה ע"ז מההוא כובץ שהפיל עלמו מהגב על ס"ל זכא להזמון צאשכנתיא דרבי וילחא צח קול שמוזמן למי העה"צ כמ"ש פ' הנושא, עכ"ז הרב ס' יוסקין ע"כ. וחף דמזן צב"ק צדק הצית י"ד ס' ק"ז' כחצ דיש אורקין, רחיה להרעינ"ל צמ"י ע"ל דף י"ח שהחיר ועם ר"ח וכחצ שכבר הודע זקן וגדולי לרפ"ל הפירו הלכה למעשה ע"כ.

ומהרי"ט צמ"דושי לכחוצות סוף פ' הנושא כחצ דעסס ההוא קלחא שהפיל עלמו היינו על שהפיל שבת וכללה לו, וכ"כ מהר"ש צלל"ל צביטע מקובלת עס וכחצ שכן שמוע מפי רבינו קלונימוס צירושלם ע"ש.

ומכלן קלח רחיה דשאני ועשום שמוצה לככר ענותיו וכטובלד דיקים חים לרבות צצ"ר וכו' אלעזר בן דודליא פ"ק דמ"א. וכל מהר"ש יפה ציפה חל"צ צ"ר פ' ס"א כחצ דחינו רחטי וכו' משום שמוצה ע"כ והרב שכות יעקב ח"צ ס' ק"ל דהא זכריו ע"כ. ומיהו חל"צ הרוחא צעיניו ירחא דיש מקום לכברת מהר"ש יפה ויש להלין צערו. ומ"מ נכחא דלף לדעת מהר"ש יפה דהוא צכלל חף חס דעכס היינו חיסורח לחוד חל"צ חינו צכלל מחל"צ עלמו לדעת שאין מחל"צלין עליו וכו' כ"ל.

ומ"ש הרב ספר יוחסין שם דהאי עוברא דרבינו יהודה היה שנת קנ"א נראה דהוא פ"ס, והוא עצמו ברף ק' ע"כ כתב נפטר ה"ר יהודה בן הרא"ש שנת ק"ט. ושם בסמוך כתב נהרג ה"ר יהודה בן אשר הכס גדול רומה לאבותיו יודע כל התלמוד ועשה ס' חקות שמים הוא נינו של הרא"ש וכו' ס' השנה אל קנ"א עכ"ל. ונראה דזה ה"ר יהודה מזרע הרא"ש ואינו בן הרא"ש הגו'. ועמ"ש בהקדמת צידה לדרך.

18 * מהר"ר יהודה די בוטון (עיין מחזה אצרכס צמ"צ).

19 ב) מהר"ר יהודה בן בולאש יש לו הרבה תשובות בס' אהלי חס שהוא תשובות למהר"ר חס ו' יחי"א שבס' תמת ישרי, ועיין ס' ז' וס' ל"ה ושאר מקומות.

20 ג) מהר"ר יהודה ביטון תשובתו בס' זרע אנשים כ"י.

21 * רבינו יהודה ב"ר בנימן הרופא (ע"י רבינו לדיקס צ"ל אצרכס הכופל, רבינו שלמה מטראני).

22 ד) רבינו יהודה בן ברזילי אלברצלוני תלמיד רבינו יצחק בר ראובן שבזמן הרי"ף, חיבר ספר העתים כמ"ש התוספות ס"פ היה קורא. והרשב"ץ ח"א סוף ס' מ"ו כתב שחיבר עוד ספרים והרב העיטור כתב עליו הרב המחבר סתם. ה) רבינו הרב הנשיא ר' יאודה אלברצלוני חיבר חבור גדול ונכבד בכל התלמוד דרך פירושו ופסק ארוכה מאריך מדה ורחבה מני ים שם חישך לאור ומעקש"י למישור והוא הרב המחבר ספר העתים. כלשון הזה כתוב בס' קדמון כ"י ישן נושן. וחיבר הגאון הלז ס' יחוס שאר בשר בדיני נשים ותקון שטרות גדול ונכבד כמ"ש הרשב"ץ בתשו' ח"א ס' מ"ו ורמתיו לעיל.

23 ו) מהר"ר יהודה בריאל הי' בק"ק מנטובה אביר הרועים והיה מבית דינו של הרב הגדול מהר"ם זכותו, ואחריו היה ר"מ ור"מ שם בק"ק מנטובה, ושמענו שחשקה נפשו בתורה וגדול שמו בכל ערי איטליא כאשר תראה תשובותיו בס' שמש צדקה וס' פחד יצחק והיה מרדק עצום ונרפסו כללי הרקדוק להרב ז"ל.

24 * מהר"ר יהודה לבית גדליה (עיין נסוכת ירושלמי צמ"צ).

25 * מר יהודה בן גיאון ממרוויקום (עיין מ' יוסף בן גליס).

26 ז) מהר"ר יהודה ו' וירגא הובאה תשובתו בשו"ת מרן אבקת רובל ס' צ"ט ומרן ז"ל השיב על תשובתו בס' מין ק'.

27 א) מהר"ר יהודה האביליין היה רב בעיר נא אמון ויש לו תשובות בס' גנת ורדים וקורא לו הרב גנת ורדים נזר החסידים ולעת זקנתו עלה לעה"ק חברון ת"ו והיה לראש ושמענו כמה ענינים מפרישותו וקדושתו, וראיתי מכי הגהות על ש"ע א"ה.

28 * הרב יהודה חסיד (עי' זכר סדס צ"מ 3).

29 ב) רבינו יהודה החסיד שחיבר ס' החסידים תלמיד ר"י הוקן בעל התוספות ורבו של הסמ"ג כמ"ש בעשין ר"א דף רכ"ג ע"ד. וכבר כתבנו בזה לעיל במערכת ההי"ת אות ז' בס"ד (עי' ספר סקילי צ"מ 3). א ואנכי איש צעיר בספרי הקטן מחזיק ברכה י"ד ס' נ"ה אות ד' צדדתי שאפשר דרבינו יהודה החסיד הוא רבינו יהודה מפארי"ש הנז' (עי' כ"י סזקן צ"מ סמואל). ויש קצת הוכחה לזה דבמרדכי פ' כל שעה כתב משם אור זרוע כשהייתי יוצק מים ע"י רבינו יהודה מפארי"ש, ובמרדכי פ"ק דברכות כתב משם אור זרוע מורי רבינו יהודה החסיד ומהר"ר אברהם ע"ש. וזוהו משמע קצת הרבינו יהודה החסיד הוא רבינו יהודה מפארי"ש.

ואם כנים אנחנו בזה מבואר נגלה מ"ש מהר"י קולון שרש צ' וז"ל שהרי ידוע הוא שהרמב"ם קדם הרב"ה להר"י אור זרוע שהרי רבינו יצחק אור זרוע היה תלמידו של רבינו יהודה מפארי"ש וכו' ואלו הרמב"ם קדם לרבינו יהודה עכ"ל. ובס' קורא הדורות דף כ' ע"ב כתב על דברי מהריק"ו וז"ל ויש קצת תימא במ"ש שהרמב"ם קדם לרבינו יהודה מפארי"ש שהרי הרמב"ם היה בזמן רבינו תם שהוא ראש לבעלי התוספות והר"י יהודה מפארי"ש הוא מבעלי התוס' שהרי נזכר בע"א דף כ', ונראה דמ"ס הרמב"ם היה בזמן תחלת בעלי התוספות והר"י יהודה מפארי"ש היה אחר עכ"ל. ולפום מאי דאמרן דה"ר יהודה מפארי"ש הוא רבינו יהודה החסיד עצמו יפה אמר מהריק"ו בפשיטות דהרמב"ם קדם, שהרי בס' חסידים ס' כ' מעתיק לשון הרמב"ם פ"א ופ"ב מהלכות תשובה, והגם שאינו מזכיר הרמב"ם הדבר ידוע שהוא מועתק ממנו ולא

הש להזכירו כיון שהדברים הם מר"ל, וצ"מ ניכר שהר"ם קדם לרבינו יהודה החסיד כלומר שחיבור הר"ם קדם שנתפשמ. אמנם מסדר זמנים נראה שהרמב"ם והר"י יהודה מפארי"ש היה להם ישיבה אחת בעולם, אלא שחיבור הר"ם בחייו כבר היה מתפשמ. ועמ"ש במערכת ת"ו אות י"א (צ"ל סוף ט', ועי' תוספ' צ"מ 3).

ואעיקרא דיניא לא יש להסתפק בדבר כלל שהרמב"ם קדם הרבה לרבינו יצחק אור זרוע, שהרי הסמ"ג ורבינו יצחק אור זרוע שניהם תלמידי רבינו יהודה החסיד והסמ"ג בנה יסוד ספרו על הרמב"ם כידוע. וגם מסדר זמנים מבואר דהרמב"ם עלה לשמים שנת תתקס"ד והסמ"ג היה בתחלת האלף הששי, ומ"ש בקורא הדורות דהרמב"ם הו' תחלת זמן בעלי התוספות ואח"כ היה הר"י מפארי"ש הם דברים פשוטים מאד שמתחלת זמן התוס' עד סופן היו שנים רבות כמ"ש בנדפס מערכת ת"ו בס"ד (עיין תוספות צ"מ 3). ואלו היה זוכר שמהתוספת בע"א שישם הזכירו הר"י מפארי"ש מוכח בדף ט' שהיו בשנת י"ב לאלף הששי לא היה צריך להקשות ולתרוץ, ועמ"ש בנדפס מערכת ת"ו בס"ד (עי' תוספ' צ"מ 3). אלא שהרמב"ם לא היה בזמן התחלת התוס' ממש ודוק היטב.

אמנם כהאי דכתבנא דרבינו יהודה מפארי"ש הוא רבינו יהודה החסיד לא נתברר לי ואני מסתפק שראיתי בתשובות מהרש"ל ס' כ"ט שכתב דתלמידי ר"י אשר שמשו לפניו חד מיניהו רבינו יהודה בר יצחק מפארי"ש, ואלו רבינו יהודה החסיד שחיבר ס' החסידים הוא בן רבינו שמואל החסיד ונביא. גם שם בסוף תשובת מהרש"ל הנז' כתב דרבינו שמואל ורבינו יהודה החסיד בנו היו משפיר"א וכ"כ בסוף תשובות מהר"ם ד"פ. הן אמת דבסוף ס' יוחסין כתב דרבינו יהודה החסיד בר יצחק תלמיד ר"י ועשה ספר הכבוד, וכמדומה שראיתי בס' חסידים שרומז לס' הכבוד ועמ"ש בנדפס מערכת הי"ת בס"ד (עיין ס' סקילי צ"מ 3).

30 * מהר"ר יהודה טיקטין (עי' בלח סיט צ"מ 3).

31 ד) רבינו יהודה בר יצחק מהר"ם ריקאנטי מביא דינים משמו בכמה

בכמה דוכתי ומהם סימן קצ"ט וסימן ר"ד וסי' רמ"ו.

32 א) רבינו יהודה בר יקר פי' הירושלמי כ"כ הרשב"א בתשובה סימן תקכ"ג והיה פירושו ביד הרשב"ץ כנראה ממ"ש בס' מגן אבות פ"ה דף ס"א במשנת רבי יוחנן הסנדלר.

33 ב) מהר"ר יהודה הכהן אחד מרבני עה"ק ירושלים ת"ו מבית מדרשו של הרב פרי חדש חיבר חבור גדול על הרמב"ם וראיתו כ"י. וקצת חרושים ממנו מביא בספר מרכבת המשנה להרב מהר"א אלפאנדרי נר"ו והוזכר הרב הנז' בשו"ת גנת ורדים ושו"ת זרע אברהם ובס' בתי כהונה ובסוף מים חיים להפ"ח.

34 * הרב יהודה כהן מנוני (עי' סג"ג ישמעאל סכסן).

35 * ר' יהודה הכהן תלמיד רגמ"ה (עי' ס' דיניס צס"ג).

36 * מהר"ר יהודה ז' כלץ (עיין ס' פוסק צס"ג).

37 ג) רבינו יהודה הלוי משורר עצום והיה אומר שירותיו נכח פני ה' בדבקות גמור וחיבר ספר משירו' ותשבחו' נמצאות והלציות ומליצות. והוא העתיק ס' הכוזרי הידוע והיה אנדלוסי בזמן רבינו מהר"י ז' מיגאש כמ"ש הרדב"ז בתשובות החדשות ד' פיורדא ס' תקל"ב. ובמחזורנו מחזור הספידים שם אתה מוצא כמה פיוטים להרב הנז' ארש עריבה ושיחה נאה מתוקים מדבש לדבר צחות בארש נכחות. אף הוא ראה והתקין שבה ישפ' מאמר המתוק לשבת זכור מי כמוך. ואחר הא"ב ראשונה חתם שמו בראשי התרומים אני יהודה הלוי הקטן ברבי שמואל הלוי.

38 ד) מהר"ר יהודה ליאון הובאה תשובתו בשו"ת פני משה ח"ב ס' י"ד והרב המחבר שקיל וטרי בדברי תשובתו ע"ש.

39 ה) מהר"ר יהודה לירמא תלמיד מהר"י באסן ותלמידו מהר"ר שמחה הרב שמות הגיטין. חיבר כמה חבורי' ולא יצאו לאור כי אם קצת שו"ת פליסת בית יהודה.

40 ו) מהר"ר יהודה לנדא אביו של הרב המחבר ס' האגור והזכיר לאביו בספרו בכמה מקומות ומהם סימן א' וסי' ד' וסי' תקי"ז תקי"ח תקי"ט וסי' תשס"ג וסי' אלף שפ"ג.

41 * רבינו יהודה בר מאיר הכהן הזקן (עי' כזינו גרסון מלכוד סגולס).

42 ז) מהר"ר יהודה בן הגאון מהר"ם מפאדובה שקיל וטרי עם מור"ם בתשובותיו ס' קכ"ו וסי' קכ"ז ומור"ם משיבו ס' קכ"ח ומהר"ר יהודה כתב לו ס' קכ"ט וע"ש ס' ק"ל.

43 * מהר"ר יהודה מהללאל בכ"ר מצליח (עי' נלס ישאלל צס"ג).

44 * מהר"ר יהודה מילר (עי' מ' יעקב צב"ב).

45 ח) מהר"ר יהודה מיניץ גרפסו קצת מתשובותיו עם תשובות מהר"ם מפאדובא והיה בזמן הרא"ם, והרא"ם מזכירו לשבח. ט) וכתב בהקדמת חסדי ה' ל הרב מהר"י יעבץ שראה להרב הגדול מהר"י מיניץ בן מאה שנים שעלה ובירך ברכת החמה ע"ש.

46 י) מהר"ר יהודה מסעוד יש לו תשובה כ"י בתשובות רבני מצרים כ"י ובס' זרע אנשים כ"י.

47 כ) מהר"ר יהודה בכה"ר משה אלבוטניני זצ"ל חיבר ס' על הלכות אישות וקצת גירושין מהרמב"ם בעה"ק ירושלים שנת הרע"ט וראיתו בכ"י הפ' הזה ישן נושן.

48 ל) מהר"ר יהודה בכ"ר משה מפאנו יש לו כמה תשובות במקוה רוויגו ויש לו תשובה בסוף ס' שלום הבית למהר"ם קאזים ז"ל כ"י.

(א) טג"א זי. (ב) טס"ל. (ג) טג"ב י"א. (ד) ול"ב מ"א. (ה) טג"א ל"ב. (ו) צ"ו ל"ט. (ז) ול"ב ול"ו. (ח) טג"א מ"ג. (ט) טג"ב מ"ה. (י) צ"ו ל"א. (כ) כ"ל ז"ל. (ל) ול"ב מ"ב.

תניא במכילתא מ"ם הוא וצ"ל תניא בספרי עב"ל, ולא היה הרב צריך למחוק הספר הדראשונים הי"ל מכילתא. וכ"כ הרב מגדל עז בדין ההוא דאיתיה במכילתא פ' דברים ובספרי.

וכן מודעת זאת דמדרש תנחומא שבידינו אינו מדרש התנחומא שהיה לראשונים כמו שכתב הרב נחלת יעקב בהקדמתו ובפרשת בראשית, וכן כתב הר"ם די לונאנוז במע"ך דף מ"ה ע"ש, וכן חסר לנו כמה מדרשי רז"ל.

54 * מהר"ר יהודה עזיאל (ע"י בית כעזיאלני צמ"צ).

55 ג) מהר"ר יהודא ז' עמר הרב הגדול והקרוש אב"ד ור"מ בעיר פ"ס חיבר פ"י למדרש רבה בכ"י ושמעתי מרב אחד הי"ו שהוא סלת נקיה.

וכבר ז"ל היה נמוך צניקים וכמה נפלאות אוני חסונתה סאירעו לו הן בעולמו מי וגם אחר פטירתו הן לנהפ"ל על מלכתו הן לנשבע בשם הרב ז"ל וכילול צדקי נפלאי. (ד) ושנעמי מפי רבנן קדישי חכמי הווערב כי היה איש החלשים קיום ולא נהנה בצנוד הורה ולא קבל הספקה ומסקה, והש"ך נבזז חריות וילול אחר שנשכר שם יום וילילה והיה קיום ה' גדול, וכיו נשבעים כל אדם צו והנשבע על שקר ימות ועוד נפלאות שנעמו וכדעם הן בעולמו מי ואף כי אסרי נוחו למשתעם על מלכתו נכל"ס ז"ע ועיין לעיל.

56 * מהר"ר יהודה עייאש (ע"י בית יכודס צמ"צ).

57 ה) מהר"ר יהודה עלוש הביאו בח"ד מהתשב"ץ טור הראשון סי' י"ג וסי' כ"ה.

58 * רבינו יהודה מפארי"ש (ע"י כרינו יכודס הסקיד).

59 * מהר"ר יהודה פריץ (ע"י פנס לכוון צמ"צ).

60 ו) מהר"ר יהודה קורדובירו הביא תשובתו הרב גנת ורדים א"ה כלל ד' סי' ה'.

61 ז) רבינו יהודה בר קלונימוס בר משה הוזכר ויש לו כמה תשובות בס' שבלי הלקט ח"ב כ"י ובס' ק"ח שאל

49 * מהר"ר יהודה נבון (ע"י קצית מלך רב צמ"צ).

50 * מהר"ר יהודה בן ניסן אב"ד דק"ק קאליש (ע' בית יכודס צמ"צ).

51 * רבי יהודה הנשיא (ע"י מגדלים צמ"צ).

52 א) רבינו יהודה בר נתן חתנו של רש"י שהשלים לפרש סוף מכות מביא כמה פעמים משמו בספר שבלי הלקט ח"א וה"ב כ"י דבריו לענין פסקי הלכו.

53 ב) מהר"ר יהודה עבאס חיבר כסא כבוד פ"י המסכתו קטנו כלה סופרים אבלות ר"ת כסא כבוד דרך ארץ וישנו בידי בכ"י והסכימו עליו הרב מהר"ר יונתן גאלנטי אבי הרב המג"ן ומהר"י שאראף רבם של מהר"ש פרימו והפר"ח ומהר"ש אלנאזי הוקן ומהר"ח האביליו ומהר"ש וישאל והרב מהר"ר דוד גרשון רב רושיד ושאר רבני מצרים.

ואגב אודיע לתלמידי רבי רב כי אלו המסכתות קטנות הם שבעה כמ"ש הרמב"ן בסוף ס' תורת האדם בענין אבלות ישנה וז"ל ובמס' סופרים משבעה מסכתות קטנות וכו' ומסתברא דהך מכילתא מנהגי תניא עב"ל. ונראה דהשבע מסכתות הם אלו: סופרים. שמחות הנקראת אבל רבתי בכתובות דף כ"ח ע"ש ופירש"י ושיטה מקובצת, כלה, דרך ארץ רבא וזוטא, והני ארבעה נרפסו. ועוד ראיתי מס' גרים כ"י והזכירה הרב מגדל עז פי"ג דאסורי ביאה. ומס' ארץ ישראל ומס' כותים הזכירה הרמב"ן הובא במקובצת מציעא דף קנ"ט ע"ג וז"ל מצאתי בהיצונה במס' כותי משבעה מסכתות קטנות וכו' ע"ש. והרי מבואר דבצרי לן שלשה מסכתות מהזכור. וכן חסורא מהסרא תלמודא דבני מערבא מסדר קדשים שהיה לראשונים כמו שנראה מדברי הראב"ד בהשגות פ"ב דבכורים דין ו' והרב המגיד פ' כ"ז דמכירה דין ח"י.

גם מהקדמת הרמב"ם ל"ס היד מוכח דהי"ל מכילתא משמות ע"ם התורה מה שאין בידינו. וק"ק על הרב דינא דהיי לאוין קצ"ד שכתב

(א) וז"ל כ"ל. (ב) ט"ג פ"ע. (ג) ט"ג ק"י. (ד) וז"ל ל"ע. (ה) וז"ל כ"ע. (ו) צ"ו מ"י. (ז) וז"ל כ"י.

והיה אומר מה יתן זה לפוס רבנן. ועלה לשמים זקן ושבע ימים שנת תפ"ז.

(ב) כבר נודע שהרב הגדול הנו' היה כותב ונעלה על ס' עינים נפרדים עפ"י סימנים. והמקור מהר"ב יעקב כולי זל"ס שכל חזו ידיו נחת אוחו לנחתיו וזכרו בסדר הכומצ"ס, גם סידר כל אשר מלא בגליונות והגהו פ וכתב בספר. ועם היות שהגדיל לעשות מלאכה וחכמה בסדר כלה אפריין נמטייה, נ"ח לגדול המלאכה בכמות ולחיות וזכו הטורח השליח ליהוה גבירי בחוק מלאכת הקדש. וזכר לזכר פ"ט ומכבדים דין ח' שדמה לזכר הרב צ"ח וקושייתו קושיא עלומה לאל ללא שייך שם וכיוצא בזה בחלום והמעייין יפקח עיניו אם יתכן שנמחה הסדור הוא הדבר הקשה על הרב.

עוד נזכר חרש שבכונה נקומוה שיש ליהוה לזכרים קלרים צב' מש"ל ונפרט כסוכה בחוקה להשיג על האחרונים כל זה ללא מר מהים עלה ולינו מהורח הרב. רק סן הן לזכר הרב מר חמיו מהר"ל כחלניס והרב העסיק לזכר מר חמיו בגליונות ומלאס מהר"י כולי ונכתבת ידו ופסד דחורס דליס היול. זה קבלתי מפיס רבנן קדיש, וכיוצא מלאס ידי יד כהס בצפריס אפרים, ודי בהערה זו.

(ג) מהר"ר רזאנים גאון עזנו הרב המחבר משנה למלך ופרשת דרכים, ראיתי בס' חדש שנדפס בפרנקפורט דאדר שנת תקל"ה זה שמו מכלל יופי שבהקדמתו נסתפק מי היה הקודם בזמן אם הרב מהר"ם אלשיך או הרב מהר"י רזאנים וכתב שישאל להכמים וגם עיין בסדר הדרות פשפש ולא מצא מי קודם ע"ש. והוא פלא דהרב מהר"ם אלשיך היה בזמן מרן הב"י והרב מהר"י רזאנים קרוב לדורנו, ואני הצעיר דברתי ונשאתי ונתתי עם אחיו של הרב ז"ל ה"ה כמה"ר אהרן רזאנים ועם כמה רבנים שהכירוהו ושקלו ומרו בהדיה וכתוב בפרשת דרכים בהקדמה דנה נפשיה דרב בפסח שנת תפ"ז.

64 (ד) מהר"ר יהודה רפאל קמחי הובאה תשובתו בשו"ת פני משה ח"ב ס' קכ"ג וה"ה משיבו ס' קכ"ד והרב הזה הזכירוהו הרב פרשת דרכים והרב דת ודין.

65 (ה) מהר"ר יהודה שאראף רב גדול תלמיד מהר"ר זרחיה גוטה והיה בארץ עבדים והסכים בספר כסא הכבוד כ"י למהר"י עבאס כמ"ש בנדפס (עיין מהר"כ יודס ענאס). ומהר"ם נ' חביב בס' גמ פשוט דף פ"ז ע"א בכתבת שם עיר רמלה כתב שהיו ב' גדולי הדור הרב מהר"א נ' חנניה והרב

שאל רבינו רוד בר קלונימוס והשיב רבינו יהודה בר קלונימוס, ובסימן ע"ה בח"ב יש תשובה ארוכה וכתב שם בחתימה מני יהודה בר קלונימוס השואל בשלומך בחיבות מאירי ואהבות פליאות שבינינו המשרפות והמלהיבי תוכי הקרבים אשר לא יכבוס נחלים קרים שוטפים ונהרות המושכים, ואודיע לכבודך ר' יהודה בר משה ז"ל שעשיתי כמו שכתבת בנשתוונך והרציתי הדברים לפני רבי התורה גדולי החכמה ונמנו והסכימו לדעת אחד כמו שכתבתי. ומינה קלונימוס כלל חסר וי' צין קוף ללמ"ד וכמו שכתבתי צנעוהי בצפרי הקטן חיים שלל ח"ל צפ"י ל"ח אות וי' וע"ש בחוקך צפ"ד. וכ"כ קלונימוס בהשבות מהר"ם ל"פ דף ק"ג ט"ז דף כ"ד ע"ג דף ל"ח ו"ל ועלך דוכתי.

ודע שהוא אביו של רבינו בעל הרקח כמ"ש הרב הרקח עצמו והביאו מצרף לחכמה דף י"ד ע"ב מכ"י שכתב אני אלעזר הקטן קבלתי תפלו מאבא מורנו יהודה בר קלונימוס בן רבינו משה בן רבינו יהודה בן רבינו קלונימוס בן רבינו משה בן רבינו קלונימוס בן רבינו יהודה וכו' עש"ב. ומסתמא הרב הזה היה אביו של רבינו הרקח והוא היה שואל שאלות מרבינו אפרים כמ"ש בפסקי מהר"ם ריקאנטי סימן ג"ח ודוק כי קצתו.

62 * ר' יהודה בן קדיש (ע"י סז ולס בח"ב).

63 (א) מהר"ר יהודה רזאנים תלמיד מהר"ש הלוי ומהר"י משיאני נכד מהרי"ם חתן הרב מהר"ד אברהם רזאנים הזקן, חיבר פרשת דרכים וספר משנה למלך. ויותר שניכר חוקה גדולת תורתו וסדר לימודו ובקיאותו בספריו הנוראים, עוד מדובר בו נכבדות עשר ידות חכמה ובקיאות ועונה גדולה ורבו עניניו אשר שמענו ונדעם. והרב פריתואר בס' פ"ד ס"ק י"ג כתב ששמע שהרב לא רצה להדפיס חבורו בחייו לבל יעמד חי וישעה בכונת דבריו ויחשוב שהשיג עליו עכ"ד. והרב אור החיים הגו' כתב לפי אשר שמע הוא זצ"ל.

אמנם ידענו נאמנה מוקני רבני קושטנדינא יע"א שידעו שמה שלא הדפיס הרב הן בעורנו חי היה לפי רוב העונה הקבועה באמת בלבו

(א) ט"ל ל"ג. (ב) עס ל"ד. (ג) ט"ז ל"ז. (ד) ו"ז ל"ז. (ה) ט"ז ל"ז.

בבית ועד למורנו הרב הנז' ואה"כ נתישב בעה"ק חברון ת"ו, ועשה חבור לסמ"ג ואני הצעיר ראיתי איזה קונטרסים ממנו כי רובו ככולו נאבד. גם כתב תשובות רבות ואני ראיתי איזה תשובות בכ"י והיה בן אחיו של מהר"א קונקי המתבר אבן סופרים, וגדול הדור מהר"ח אבואלעפיא מזכירו לפעמים בספריו הקדושים.

71 (ו) מהר"ר יהושע בנבנשתי אחי הרב כנה"ג תלמיד מהרימ"ט

אחד מרבני קושטנדינא, חיבר אזני יהושע דרשות, שדה יהושע על הירושלמי ונדפסו ג' חלקים, עבודה תמה פי' סדר עבודה, וכל זה נדפס. וחיבר שער יהושע משו"ת ד' טורים ונשרף, וקצת תשובות להרב הם בס' פני משה ובשו"ת מהרימ"ט. ועוד חיבר משמרת המצות והם אזהרו' מנין המצות כדעת הרמב"ם בשקל ובשיר ופירשם בשקלא וטריא, והרב אחיו בספר דינא דחיי מזכיר ספר זה תדיר. ועוד חיבר לבוש מלכות מאמר שבה זמרה לאלהינו מעין דוגמא מכתר מלכות מהר"ש ז' גבירול, אך בחלקות' ישכתר מלכות' נתן הידאה בסדר חכמת התכונה, ולבוש מלכות השבת השביח בסדר חכמת הרפואה לפעולות אדם הרכבת אבריו ותכונתו היאמר חומר' מכלכל' הצורה' יהי הגשם בצורות' בקע יאורי"ם וגשמ'ו אומר מפלאות תמים דעים וכל כי הני מילי ידבר יהושע שר לו נאמר כמין חומר. ואני הצעיר ראיתי הני בי תרי כמו לבוש ומשמרתו ביד רב אחד מקושטנדינא. והיה קיוב מהרב דן ודין.

72 (ז) מהר"ר יהושע האנדאלי תלמיד מהר"ש ונדפס מקיוב שו"ת פני יהושע בס' מאורות הגדולים.

73 (ח) מהר"ר יהושע ז' נוז בזמן מהר"ח היה רב בעה"ק צפת והלך לדמשק אצל מהר"ח והיה משמש לפניו ותכליתו להעתיק כתבי האר"י ועלתה בידו, ע' בעמק המלך ובח"א (ע' מ"כ"ט ויעל?). ויש לו תשובות בספר זרע אנשי' כ"י.

74 (ט) מהר"ר יהושע פלק כ"ץ חיבר דרישה ופרישה על הטורים וסמ"ע

והרב מהר"ר יהודה שאראפי ע"ש. והלך בשליחות ובכפר א' הרגיש שהשוחט ע"ה והיה הרב מצטער הרבה ושאל לו השוחט מה ה"ל וא"ל שמתו בנותיו שהיה חלדה וכו' (מ"ל) (?) והלך ליוורנו ונפטר שם כמ"ש בסוף קורא הדורות. ותלמידו הרב מהר"ש פרימו בדרשותיו תמיד רומז דרכים משם רבו והוא הרב הנז', וגם היה רבו של הרב פר"ח כנודע לנו מפי זקנים.

66 (א) מהר"ר יהודה בנו של הרשב"א מזכירו בס' הפרדס כ"י על ברכות. והוא חתום עם רבני ברצלונא בענין החרם על הפלוסופיא אשר בשו"ת הרשב"א סימן ת"ג.

67 * החכם ר' יהודה בן שלמה הספרדי הידוע בן חריו, (עיין פי' כנסתים של כנסת"ם צ"ג).

68 * הגאון מהר"ר יהונתן לויים ותומים קליר תקפו כס' צ"ג.

69 (ב) רבינו יהונתן הכהן שפי' עירובין מהלכות הרי"ף כתבו שהיה מחכי לוניל ובזמן ה"מב"ם. ובתשובת מהר"ם אלשקר ככמה דוכתי ומהם סוף סימן ס"ח נראה דפי' כל הלכות הרי"ף. ג) ובדפוס לא יש כ"א פי' עירובין ואני הצעיר ראיתי על מציעא כ"י. ד) ועתה ראיתי להרשב"ץ ח"א סי' קכ"ט שהזכיר פי' רבינו יהונתן להל' שבועות מריא"ף ע"ש. ובס' תמים דעים סי' רי"ו מזכיר פי' רבינו יהונתן להרי"ף מסנהדרין. ושם בס' תמים דעים מביא הרבה חידושים מרבינו יהונתן והרבה תשובות הרי"ף ע"ש. ובפסקי מהר"ם ריקאנמי סימן שע"ט הזכיר תשובות לרבינו יהונתן.

70 (ה) מהר"ר יהוסף קונקי רב מובהק והיה בעה"ק ירושלם תוב"ב מכלל הרבנים בזמן מורנו הרב מהר"א יצחקי והוא חתום בהסכמת רבני ירושלם על פר"ח הל' פסח שנת תס"ה. והיה שקדן בתורה ומורנו הרב בעל בתי כהונה תלמידו ושקיל זשרי עמו בס' דאוריית' לדעת הרמב"ם כמ"ש

(א) ויל"א מ"ל. (ב) סב"ל י"ד. (ג) סב"ב ו'. (ד) ויל"א ג'. (ה) עס כ"ט. (ו) סב"ל פ"ו. (ז) עס פ"א. (ח) צ"ו מ"ט. (ט) סב"ל ס"ו.

75 • מהר"ר יהושע אב"ד מק"ק פרנקפורט (ע"י מ' יכוסע זצ"ל) דק"ק קלאקא, ועיין פני יכוסע זצ"ל,

76 א) מהר"ר יהושע צונצין חיבר שו"ת ושיטות ונדפס ס' נחלה ליהושע להרב והיה בזמן מהריב"ל שנת הש"י וכמבואר בתשובותיו סי' ג'. ותשובתו אשר בסימן א' הובאה בשו"ת מהרש"ל סימן ל"ז. ומהר"ר ישראל במהר"ר שכנא בתשובות מור"ם בעל ההגה"ה סימן כ"ה שקיל וטרי בתשו' מהר"י צונצין הגו'. ובתשובת נחלה ליהושע הגו' בס' מ"ב כותב על מרן מהריק"א גר"ו וחותם עם מהר"א ירושלמי ומהר"ש סבע. והרב כנה"ג כותב על הרב מהר"י צונצין הגו' לעיל מורי זקני.

77 ב) מהר"ר יהושע אב"ד דק"ק קראקא תלמיד הרב סמ"ע חריף מופלא קולע אל השערה, ותלמידו הגאון שפתי כהן כמ"ש הרב בהסכמתו לשפתי כהן י"ד, חיבר שו"ת פני יהושע ושקיל וטרי עם הרב ב"ח וחתנו הט"ו ושקיל וטרי עם הרב מהר"ם אבי הרב ש"ך בשו"ת אשר בס' גבורת אנשים. וחיבר ספר מגיני שלמה להליץ בעד רש"י מקושיות התום' ונדפסו קצת מסכתות, וכסוד שם טרלס אח כש"י שחזיק לו טוזה. והוא זקנו של הגאון מופת דורנו מהר"ר יהושע אב"ד מק"ק פרנקפורט שחיבר פני יהושע ד' חלקים על הש"ס.

78 ג) רבינו יהושע בן שועיב חיבר דרשות על התורה והוא היה תלמיד הרשב"א כמ"ש בדרשותיו פ' בשלח ופ' ויקרא ובדרוש ראשון לפסח, והיה רבו של הרב מנחם נ' זרח בעל צדה לדרך, ומזכירו מרן בב' א"ח ס' תצ"ג. ונדפסו דרשותיו בקושטנדינא סביב לשנת ר"פ ובקראקא שנת של"ג.

79 * ר' יהושע שלמה בן הח"ר ישראל נתן איש סונסינו (עיין גמלא זצ"ל בקו"ב).

80 ד) מהר"ר יהושע שפירא חיבר ד' שיטות על פסחים ר"ה ביצה מגילה ושו"ת השייכים למס' הגו', אך לא ראתי

וסמ"ע על ש"ע ח"מ, ודרישה בא"ח לא ראתי בדפוס אבל שמעתי מקרוב שנדפס ומזכירו בס' אליה רבה. וכתב בנו בהקדמת דרישה י"ד שחיבר חבורים על הש"ס והר"י"ף וסמ"ג ורש"י ודרושים ושו"ת וחיבר חבורים בשאר חכמות. והיה בזמן הרב בית חדש והרב משאת בנימן, והרב ב"ח טכנהו מהר"ך ר"ת מהר"ר ולק כהן. והרב נחלת צבי מכתהו רפ"ך ר"ת זה פאלק כהן. והרב גט פשוט נעלם ממנו זה שכתב ריש ספרי הנזכר כן כתב הפרישה וכ"כ נחלת צבי משם רפ"ך עכ"ד. וכבר נודע דרפ"ך הוא ניהו הרב פיישעה עצמו ואינו רב אחר, (ועיין מ' ולק צלות ויו').

וכבר נודע כי הסמ"ע הוא מזכיר לדרישה ודרישה בכל קיינן כמה פעמים והאחרונים זימנין דמוחזי על סמ"ע והנענין בדרישה צעניו ירחא כוונה סמ"ע והיה על נחל ציבור רב. ואין זה סתרון בחיק הראשונים כי הפרישה של ח"ו שהחזיקו כולו שפתי כהן. ובהיכל שמונים שנה מעלה ומה שחר שדפס סמ"ע. ובהיכל דמתייה לחד מצדני זמניו ככ"י אבז ריהטיה תמ"ה יקרא על הרב כנה"ג שלא השגיח בדרישה ח"ו. מה העלם דבר כי דרישה של ח"ו נדפס תמשים שנה והוא שחר שדפס כנה"ג ח"ו ח"א. וכמה קושיות כלו שדפס חזני תמשים רבין חילני דמלכזבי וחרפי דמוצדיחא דרכו קשה על האחרונים וקפרי דבואחא קאלי וצרחאי שלא נדפסו צימיהם או וקצרה רב חמרון שדפס קודם. ולא ידעו שהקפרי ההוא עם שדפס קודם זמן רב לקפרי שדפס מקרוב, עכ"ל ומהר"ר שדפס עתה קודם צונן למחבר הספר שדפס ראשון.

וכיולא צום זה תמשי' שנה בקירוב אשר עד כה צרכנו ה' סיום יום החל"עולין דלפוס מיוזמי הראשונים להלמוד ושיטות המקובלות. ובדברי הראשונים המלא יונלא חבילות אשטבות לרבין צרחאי הן לנענין שקלא ועריא וכן לענין דינא צהבילות נגלות קצרה הראשונים גדולי עולם הפך ספרת האחרונים. וכן לענין קים לי דכונה דיינים שהעלו ספרת האחרונים שאין לומר קים לי כקצרה הסופק פ' שלא מלאו לו הבר והוא צדק והיו הדברים קצרי תשובה האחרונים והן דייני חכמי הדור שלפנינו כדברי האחרונים. והן עתה שדפסו מיוזמי הראשונים ושיטות המקובלות שם אלה מולא כי קצרה הסופק שהאחרונים קצרו שהיה קצרה יחידה יש לו חברים רואים צדק והדר דינא לזכותי מריני עול דגל קים לי דגולי המוחזק לומר קים לי כקצרה הסופק ההוא דהיא קצרה שנים מכל ואל השגשה. ובענין קים לי עלאו אשר זמון לזמן נשתנו הדברים דבהחילה היו נוהגים דלא מלי למוצרי חלם קים לי וכיולא וחל"כ פשטה הבורחא לכל עתה מרצה ספיקות חין מולא חין מיד המוחזק, ונל עתה צדקא אחד עלאו פעם כקצרה זו ופעם כזו ותלוי הדבר צעניו הזמנים וכמו שמופיע בתשובה הרב דבר משה זצ"ל ח"א ק' ה'. וכל כי פני מילי נלרכים להלמידי דני רב ללמוד צני יהודה קס"ח כיולא ספר ומשנה.

(א) שני"א ס"ג. (ב) שם ק"ע. (ג) שג"צ ת"ח. (ד) שם ק"ר.

87 * רבי יוחנן אלימאן (עיין סטק שלמה זכ"ל 3).

88 ד) מהר"ר יוחנן (מקדעמניץ) חיבר אורח מישור פי' דרכי משה י"ד ונדפס שנת תנ"ב, ושנת תפ"ח נדפס אורח מישור הידושי נזיר ומ"ב על י"ד.

89 ה) הריטב"א (רבינו יוסטוב בן אברהם בן אשכנז) תלמיד הרא"ה והרשב"א, וזמניו דמשכחת דאומר מורי סתם על הרא"ה ונראה שלמד יותר לפני הרא"ה והרב יד מלאכי דף קפ"ה הוכיח דגם הרב רבינו מאיר הלוי רבו של הריטב"א, והוסיף עוד לומר דהרמ"ה היה רבו מובהק ולא הרא"ה שכן כ' וכן דעת מורי המובהק הר"ם ואין מובהק אלא אחד. וק"ק שהוא בעצמו בסוף הלשון הביא שכתב הריטב"א בכמה דוכתי מורי הרא"ה המובהק, וא"כ הרי מציינו דגם לרא"ה מכה מורי המובהק כמ"ש על הרמ"ה ואיך כתב דהרא"ה לא ה' רבו מובהק דאין מובהק אלא אחד. ו) וכתב הרב פרי מגדים על ש"ע י"ד בהקדמתו כפי הנראה הריטב"א למד אצל הרא"ה עיי"ש. וזה דבר פשוט ונודע דהרא"ה רבו מובהק של הריטב"א כמ"ש הוא עצמו בכמה דוכתי והבאתיו לעיל. ז) וכפ"ל מהכח"ז זל"ל דהריטב"א נשכח אחד מזהכ"ל עילא ולכ"ל נשכח מושי' הלכתי וכתי' מיניל' בן זקא וכתי' מיניל' בן עקטיאל ושאר גדולי טולס.

ח) הריטב"א חיבר הידושים על התלמוד וכבר נדפסו הידושי קידושין עם תוספות ר"ד. ובאמשטרדם נדפסו הידושי עירובין תעניות מ"ק כתובות מציעא. ובקושטא נדפסו הידושי סוכה בכלל ד' שיטות הרשב"א והידושי יומא, ובשלוניקי נדפסו הידושי גיטין וע"א, ובאשכנז נדפסו ח' חולין ומכות. ובכתובה ראיתי יבמות נזיר נדרים שבועות נדה.

ודע כי הידושי הריטב"א מציעא שנדפסו באמשטרדם הם מכוננים עם הידושי פ"ק דמציעא שנדפסו בסוף תש"ו מהר"ם גאלנטי, אמנם לא יכוננו עם מה שהביא רבינו בצלאל באסיפת זקנים מציעא כלל, ונראה שהם מהדרוא אהרת. ובסוף הידושי ע"א כתוב שהשלימה בעיר אלקוליא דייסינקא שנת ק"ב.

ראיתי בדפוס כ"א על תרי פרכי קמאי דפסחי' וכ"ג שו"ת השייכים להם. וכתב הגאון הנז' בהקדמתו שנדפס בכללין שנת תק"ו קונטרס הסוגיות שלו ובכלל סוגית נשר עם חק יעקב.

81 * ה"ר יואל אופנהיים (עיין נ' יסכאל זכ"ל).

82 * ה"ר יואל בעל שם (עיין מולדות חסד זכ"ל 3).

83 א) רבינו יואל בר יצחק הלוי חתנו של ראב"ן כותב לרבינו אפרים ובתוך דבריו כתב כך פירש רבינו חמי השעם בספרו, ורבינו אפרים השיב לו בתוקף ובתוך דבריו כתב ובצדפת ראיתי רבינו חם זצ"ל. וכל הענין הביא הרב שבלי הלקט שבלת ל"ה. ורבינו אפרים הזה נראה שהוא רבינו אפרים מרגנשפורק, ועיין בח"א מערכת אל"ף אות ד'. (עיין זכ"ל זכ"ל).

84 * מהר"ר יואל נכד הט"ז (עיין מניני זכ"ל 3).

85 ב) הרב הגאון גדול בדורו מהר"ר יואל (סורקיש) אב"ד דק"ק קראקא זקן ויושב בישיבה חיבר בית חדש על הטורים בעומק העיון, ולא היתה קריאה אשר שגבה ממנו וכמעט בכל ס' העמיק דרחיב. ושלשה הלקי הבית נדפסו בחיי הרב, ובעוד שהיו מרפסים חלק א"ה שנת ת' נסע הרב ארח חיים לאור באור החיים. והיה לו תוכחת אהבה עם ספר דרישה וסמ"ע ועשה קונטרס אחרון השגות עליו. ונדפסו תשובות הרב ועד אהרן נדפסו קצת תש"ו הרב בשו"ת גאוני בתראי הנדפס מקיבו ושם אתה מוצא דהרב שקל ושרי עם הרבנים בניו ועם הרב תוספות י"ט. והוא היה תלמיד הרב החסיד מהר"ר שלמה מלובלין כמ"ש א"ה סימן א'. וחתנו של הרב הוא הרב טורי זהב כידוע.

ג) ראיתי להרב מהר"ר רפאל בספרו תוס' שבת שבא לידי מקרוב שכ' בהקדמתו שהוא מבני בניו של הרב ב"ה והרב חלקת מחוקק, ומה כהן עם זכ"ל אחד מהנהל צדיק אחד וסוכה זכ"ל זכ"ל חסד מנין לפי מומו דלכאשר עלה לשמים הכ"ל זכ"ל כדווא קרי צמיל פנו וקוס ל' יואל זכ"ל זכ"ל.

86 * מהר"ר יוזפא כ"ץ (עיין נ' ולק).

שהוא הרב ד' דן אשכנזי דשקיל ומידי בהדיה הרשב"א סי' אלף רכ"ט והו' בסוף ימי הרשב"א ותחלת ימי הרישב"א. ד) ועיין בחידושי יבמו' הנז' דף ק"ס מהם' דמזכיר ג"כ להרב דן ע"ש. ה) הרישב"א, כבר נודע שהפליא לעשות כמה מהדורות חידושים על התלמוד ובאור להיר"ף ותשובות וספרי' אחרים כמ"ש לעיל. ובחידושי יבמות שנדפסו מקרוב כתב על דף פ"א ובחידושי הארוכים כתבתי. ועתה נדפסו חידושי מגילה להרישב"א וצריך להתבונן בהם כי הם מלאים טעיות. גם נדפסו חו' הרישב"א ובאור על הלכות נדרים מהרמב"ן. וכבר כתבתי אני בעניי בח"א (עיין לעיל) שחו' הרישב"א למציעא שנדפסו בתוך חו' הרישב"א באמשטרדם אינם מכוונים לחידושי הרישב"א שמביא הרב בצלאל בשיטה מקובצת, אך הם מכוונים עם חו' הרישב"א פ"ק דמציעא שנדפסו בשו"ת מהר"ם גאלנטי ונראה שהם מהדורא אחרת כך כתבתי בח"א דף ל"ח (עיין לעיל). ומ"ש (?) דחידושי הרישב"א ממציעא הם מהרישב"א קדמון בעל התוס' שכן כ' המדפיס, עמו הסליחה דמה ראה מביא מהמדפיס. והגם דד' רבנים גאונים בהסכמתם שם כתבתי שהרישב"א מבעלי התוספ'. אפשר שכונתם שעשה כמו תוספות ואין להשיגה בדברים אלו. ועוד שהם כתבו כך על כל חידושי ה' מסכתות הרישב"א שמדפיסים ובהדא מחתא מחתינה, ושאר חו' הרישב"א ל"ג ק ותעניות וכתובות ועירובין הם להרישב"א המפורסם כאשר יתבאר לרגיל בחידושי הרישב"א. ועוד דחידושי כתובות הנה הגם מ"ש רבינו בצלאל בשיטה מקובצת בשם הרישב"א כידוע ומאן פלג לחי' מציעא. ועוד איך יתכן שהוא לא' מבעלי התוספות חידושי הרישב"א למציעא והוא מזכיר כמה פעמים הרמב"ן. ואפשר שהם מהדורא אחרת מהרישב"א עצמו כמ"ש לעיל כמדובר.

ואיברא דעתה אני מסתפק דחידושי מציעא הרישב"א הנז' אינם מהרישב"א הידוע מסוגית לשונו שאינו מזכיר להרמב"ן כדרכו לומר עליו רבינו הגדול, וגם שדוחה דברי רש"י ודברי הרמב"ן בלשון שאינו כדרכו ושאר שינויים שירגישי הרגיל בדברי הרישב"א ואין להאריך, אבל אינו מבעלי התוספות קדמון וה'

א) הרישב"א חיבר שו"ת ומייתי מהם מרן בב"י והרב פר"ח במים חיים, גם חיבר ספר הזכרון להליץ על הרמב"ם מהשגות הרמב"ן בפ"י התורה כמ"ש מהרי"ט שברשותיו דף ק"ה. ב) הרישב"א מרגלא בפומיהו דרבנן שהוא רבינו י"ט בר אברהם. אבל נראה שהוא רבינו י"ט בן אשבילי שהרי מהריב"ל ח"ד סי' ח' כתב והר"ר י"ט בן אשבילי כתב בחידושי פ' האיש מקדש וכו' והלשון ההוא הוא בחידושי קדושין להרישב"א דף נ'. גם בס' אורחות חיים מייתי תדיר דעת הרי"ט אשבילי והם דברי הרישב"א בחידושי, כגון בריש הל' סוכה בא"ח דף ק"י ע"א כתב משם הרי"ט אשבילי ויש לשאול על מה סמכו והוא בחידושי הרישב"א דף כ"א, ומ"ש דף ק"ד ריש ע"א משם הרי"ט אשבילי הוא בחידושי הרישב"א הנזכר. גם זמנן דכותב בא"ח משם הרי"ט אשבילי וכי מייתי ליה מרן בב"י כותב הרישב"א, כמו בא"ח סימן תרמ"ו זהלשון הזה הוא בחי' הרישב"א סוכה דף ל"ד. גם ראיתי חידושי קדושין וערובין להרישב"א המודפסים והמה בכתובים כ"י וכתוב בהם שחיברם רבינו י"ט בן אשבילי. ועוד הראה לי אחד מאוהבי הי"ו שהר"ם אלשקר סוף סי' ל"ד מביא לשון הרי"ט אשבילי והוא לשון הרישב"א בחידושי כתובות. ויתכן שהרי"ט אשבילי הוא בן אברהם והכל מתוקן.

ודע שש' חקות הדיינים נסתפקו מי חיברו והנה נמצא אתי בכ"י וכתוב שם שחיברו רבינו י"ט אשבילי תלמיד הרשב"א וס' זה הזכירו הרב הנמוקיפ' זהבוררומהר"ש בן הרישב"ן בס' תיקון סופרים והר"ם אלשקר והרב"ז בתשובותיהם. ג) הרישב"א חיבר פירוש להלכות הרי"ף כמ"ש בחי' מ"ק סוף דף י"א מהש"ס ובפירושי ההלכות הארכתי יותר וכ"כ עוד ריש דף כ"ב מהש"ס. ומקרוב נדפסו חידושי שבועות וחידושי יבמות להרישב"א וחידושי שבועות שנדפסו הם מהדורא בתרא שעשה בזקנותו כמ"ש הוא עצמו בחידושי הנז' דף ק"ו מהספר ע"ש. ובחידושי יבמות דף ק"ט מהספר כתב ובקונטרס שכתבתי במחלוקת שהיה לי עם הרב ר' דן ע"ש. והר"ן בתשובותיו סימן ל"ב הזכיר תשובת הרב דן ושחלק עליו הרישב"א בענין אחת לא מפקדא אפוד"ר ע"ש. ואפשר

וזה ברור . א) ועתה אני אומר דקרב לודאי שהם מהדורא קמא מהרישב"א מאחר שבתשו' מהר"ם גאלנטי ייחסם להרישב"א וכן רבני גדולים אשכנז שהיו בידם שיטות אלו הרב של"ה ובניו ייחסום להרישב"א כן הוא האמת והם מהדורא קמא בילדותו שעדיין לא נהג סלסול בכתיבתו . ואהרי כן תפס לו דרך הקדש לדבר בכבוד גדול לראשונים וזה נכון .

ב) הרישב"א כבר כתבנו שחיבר באור על הל' הרי"ף כמ"ש הוא עצמו בהודושי מ"ק על דף י"א ועל דף כ"ב . ויען שהרמב"ן השלים הלכות הרי"ף וחיבר על נדרים ובכורות כידוע נראה שהרישב"א עשה באור על הלכות נדרים ובכורות של הרמב"ן . וכבר נדפסו באורי הרישב"א על הלכות נדרים של הרמב"ן כמ"ש בח"א , (עיין לעיל) .

ג) הרישב"א חיבר דיני הלכות על דרך הרמב"ם ובא לידי קונטרס על קלף ישן נושן כ"י הלכות ברכות להרישב"א ומסודר לפרקים . וממ"ש שם נראה דעשה הלכות אחרות לפסח וכיוצא . וכבר ראית חקת הדינים בכ"י לו ז"ל על דיני ה"מ וכמ"ש בשם הגדולים , (עיין לעיל) .

ד) ודע רבינו בצלאל מביא בכלליו כ"י מחדושי בנו של הרישב"א שהוא תלמיד הרישב"א .

90 * מהר"ר יום טוב אלנקוה (עי' שניהם י"ט צ"ג)

91 * מהר"ר יום טוב ז' יעיש (עיין ג' ע"ט צ"ג צ"ט)

92 ה) מהר"ר יום טוב הלוי העליר

תלמיד הגאון מהר"ר יעקב גינצבורג אב"ד דק"ק פריבורג והגאון שלמה אפרים אב"ד דק"ק פראג . חיבר צורת הבית על בנין הבית ונבואת יחזקאל במקרא . ובמשנה חיבר תוס' י"ט ובתלמוד חיבר על הלכות הרא"ש . ונדפס תוס' י"ט כשהיה בן ל"ה שנה שנת שע"ז . ובשנת שע"ט נדפס פלפלא חריפא על סדר נזיקין מהרא"ש ובשנת שפ"ח על הרא"ש בברכות וחולין והלק"ט וכו' . והיה אב"ד בק"ק פראג ומפני סבה ברה מק"ק פראג והיה אב"ד בק"ק לאדמיר כמבואר

בהסכמתו לס' קול יהודה ואח"כ היה אב"ד דק"ק קראקא וחיבר על כל הלכות הרא"ש ולא נדפס כ"א ב' הלקים הנז' . וחיבר מלבושי י"ט השגות על הרב הלבוש ומזכירו בספר אליה זוטא ורבה . וחיבר תורת האשם על תורת הטאת ומביאו בס' סלת למנחה והסכים על ש"ך י"ד שנת בקר"ש והיתה מנוחתו שנת ת"ט . ו) ואשר כתבתי דנתבקש בישיבה של מעלה שנת ת"ט הוא מס' צמח דוד . ועתה ראיתי להרב אליה רבה א"ח ס"י תקס"ו ס"ק ג' דמביא דברי הגאון בס' מלבושי י"ט וכתב דהורה כן בשנת ת"ב .

ז) מהר"ר י"ט הגאון בעל תוספות י"ט היה אב"ד בפראג וביניא וברוסיא ובקראקא ונתגדל באשכנז וידע מנהגן של ישראל בכל תפוצותיהם . כ"כ הרב צמח צדק ס"י י"ד ושם מביא תשובת הרב תו"ט והתם בשנת בקראקא שהוא שנת ת"ד .

93 * רבינו יום טוב מיוני (עי' רבינו יעקב עכונוב)

94 ה) מהר"ר יום טוב צהלוץ אב"ד בתורה חיבר שו"ת הרבה ונדפס חלק מתשובותיו שנת תנ"ד ושם בסימן ל"א וס' ל"ג כתב דהיה בשנת הש"ס רך בשנים ויהיה בזמן מהר"ם גאלאנטי ומהר"י אבואלעפיא ומהר"י פינמו . והלך לקושטנידיא והיו אומרי' רבינו קושטנידיא על קושיותיו אסיריו לא פתח ביתה כמ"ש הרב עצמו בתשובותיו . וראיתו מנן אבות להרב כ"י פ' על אבות דרכי נתן .

95 ט) מהר"ר יונה חיבר אסור והתר שהארזך והיה מן האחרוני' . ומה שהביא מור"ם מדבריו בס' תורת הטאת לקטו מס' אסור והתר הארוך כ"י שעדיין לא הי' נדפס כמ"ש מור"ם עצמו בתשובה ס' קל"ב אות י"ב . ויעין אסור והתר הארוך בח"ב .

96 * מהר"ר יונה אשכנזי (עיין עליו דיוניס צ"ג)

97 * רבי יונה בן גאנח המרקדק (עיין קקטס צ"ג)

98 ב) רבינו יונה החסיד מגירונדא תלמיד הרמב"ן . כ"כ בס' יוחסין ובספר

א) ולי"ז ל"ו . ב) ע"ס י"א . ג) ע"ס י"ב . ד) ולי"א ע"י . ה) ע"ס י"ב . ו) ע"ס י"ב . ז) ולי"א ל"ה . ח) ע"ס י"ב . ט) ע"ס י"ב . י) ע"ס י"ב . כ) ע"ס י"ב .

להרמב"ן, ואלו היה תלמידו היה מזכירו, והגם שיש לדחות מ"מ בצירוף כל הנז' נראין הדברים והיה חבירו ובפרט מ"ש מרן בבדק הבית שהבאתי. ואל תשיבני דבפ' רבינו יונה להר"ף ברכות בריש פ' שלשה שאכלו גבי אמן דקודם שמע כתוב ומורי הרמב"ן, דידוע הוא לשון תלמידי רבינו יונה, ואם רצה תראה דהרשב"א זמני דכותב מורי רבינו יונה ומורנו הרמב"ן ומהם בח"ג סימן ק"א, היינו טעמא דרבינו יונה נתבקש ביישיבה של מעלה בחיי הרמב"ן, דכלתו של הרמב"ן אשת רבי שלמה בנו היתה בת רבינו יונה והיתה מעוברת והמליטה זכר ורצה הרמב"ן שיקרא על שם זקנו אבי אמו רבינו יונה ע"ד ורחש השמש וכן היה כמ"ש הרב מהר"ש נ' הרשב"ן בתשובותיו סימן רצ"א ע"ש. ואחרי רבינו יונה איזה שנים שהיה הרמב"ן בקטלונא היה רב כולל ומשו"ה כותב הרשב"א מורנו הרמב"ן. ובספר הפרדס כ"י לרבינו אשר בר חיים נבין כ' דהקדוש רבינו שלמה בן אברהם ממנוסלייר היה רבו של רבינו יונה. ואחרי כותבי ראיתי לס' יוחסין שקודם הרמב"ן וסמוך לו כ' ח"ל ובוזה הזמן היה רבי שלמה ממנוסלייר אשר הי' סכה לשריפת המורה והיה רבו של רבינו יונה ובוזה הזמן פרח ציין נור הקודש המאור הרמב"ן גירונדי וכו' עכ"ל. ואח"כ לקטן אחר כמה רבנים כתב ה"ר יונה מגירונא תלמיד מובהק להרמב"ן, ולעיל כ' דבריו בשנת תתקנ"ו, וזה כתב סביב לשנת ט"ז לאלף השישי, ונראה שהם שני רבינו יונה. ועיין שיירי א"ח סי' ח' הבי' אות ח' וכבר כתב שם בס' יוחסין למטה בהגהה כן שהיה ר' יונה אחר שניו ע"ש. ואפשר דרבי יונה שהוכיח להרמב"ן ושכותב לו הרמב"ן בכבוד והוא אומר בשמו הוא ר' יונה תלמיד הר"ש, אך תלמיד הרמב"ן ורבו של הרשב"א ומ"ש הרשב"ש הוא על ר' יונה גירונדי שניו, ועדיין צ"י. ב) ובתלמידי רבינו יונה על הר"ף ברכות ריש פ' מ' שמתו כתוב וכן ראיתי הלכה למעשה למורי הרמב"ן וכו' ע"ש. ובריש ברכות גבי פסוקי יראו עינינו כתוב וכך היה מנהגו של מורי הרמב"ן נ"ז אבל מורי רבינו יונה קרובו וכו' ודוק היטב.

(ג) רבינו יונה כבר נודע שהוא רבו של

הרשב"א

ובס' קורא הדורות דף י"ט ע"ב השיגו מתשו' הרמב"ן סי' רפ"ד שכתב לו בכבוד גדול ע"ש. ואין זו ראייה דכיון דהפליג בחכמה וסדר קדושה פליג לי' רביה יקרא.

אך ראיתי במרדכי סוף ג"ק שכתב ובהל' שמחות מהר"ם כתב אמר לי הרמב"ן מפי רבינו יונה וכו' ע"ש. ובענין זה כתב הרא"ש שם כ' רבינו מאיר בשם רבינו יונה. ועיין בתשו' מהר"ש בן הרשב"ן סי' רצ"א. ותלמיד רבינו יונה הוא הרשב"א ומכאן כחידושו ותשובותיו. והיבר רבינו יונה ספר היראה וס' שערי תשובה, והקורא בהם ישכיל קיושתו וחסדותו ולבו ימהר לשוב כי דברי קדושתו נכנסים בלב והיו למאורות. ומשם נראה כי חיבר עוד שערים בתורה ותפלה. ובס' היראה הזכיר לרבו רבינו שמואל בר שניאור, וחיבר באור להלכות הר"ף ונדפס מס' ברכות, אך הלשון הוא מתלמידיו וכך מכנין אותו הפוסק' לפעמים תלמידי רבינו יונה. וחיבר חידושים על התלמוד ויש אתנו חידושו על בתרא וסנהדרין כ"י ורבינו בצלאל מזכירו בשיטותיו המקובצות וכן הרא"ש והמור ושאר פוסקים.

(א) רבינו יונה החסיד מגירונא, כבר ידעת שם יוחסין כתב שהוא תלמיד מובהק להרמב"ן ובס' קורא הדורות השיגו דהרמב"ן בתשובתו הנה באה בתשובות המיוחסות סי' רפ"ד כ' לו בכבוד גדול וכמ"ש בנדפס אות כ"ג (עיין לעיל), ושם כתבתי דאין ראייה דפליג ליה רביה יקרא. אמנם עתה ראיתי למרן בספרו בדק הבית י"ד סי' קנ"ד שהביא תשובת הרשב"א דרופא מותר לעשות רפואה וכו' ושכן עשה מעשה הרמב"ן עצמו. וכתב מרן שמצא כתוב דהר"ר יונה כתב להרמב"ן על מעשה זה תבא עליך ברכה שאתה מרבה וכו', ונרא' ודאי דאלו רבינו יונה תלמידו הוה לא היה כותב לרבו לשון זה. והרב כנה"ג שם תמה על ר' יונה מה חרי האף הגדול הזה וכו' עש"ב ומה מוכח דלא היה תלמידו. גם ממה שהבאתי לעיל שכתב המרדכי סוף מ"ק דכתב מהר"ם אמר לי הרמב"ן מפי רבינו יונה וכן הביא סדר הדורות משם המרדכי פ"ק השוכר דף נ"ח ע"ג ע"ש משמע קצת שהיה חיברו. גם כמדומה לי דבחי' סנהדרין לרבינו יונה כ"י ובעליותיו לבתרא כ"י אינו מזכיר

הרשב"א כמ"ש הוא ז"ל עצמו בכמה דוכתי. וקשה על הרב שבות יעקב ח"ג סימן ע"ד שנראה מדבריו דרבינו יונה לא יחליק על הרשב"א ונשמר מסברת הרשב"א וכיוצא בלשון זה שניכר ודאי שסבר הרשב"א גדול מרבינו יונה. וכבר אני עני דקדקתי על הרב הנז' בקונטרס יוסף אומץ ס' כ"ג בס"ד ע"ש.
 99 * רבינו יונה גירונדי (שני) (עיין לפני זכ צמנוך).

100 * מהר"ר יונה (לאנדסופר) (עיין מעיל לרקס צמ"ג).

101 א) מורי הרב מהר"ר יונה נבון זלה"ה בן הרב מהר"ר חנון נבון שהיה רב בעה"ק ירושלים ת"ו חיבר ספר נהפך בכסף ונדפס. ועוד לו חבור בפלפול עצום על הלכות גיטין סוכב הולך ע"ד הרב גט פשוט, ובאור לכל תוספי רא"ם לסמ"ג ובאור לה' פסח וחלק שו"ת ודרושים ולקוטי. והיה אחר מרבני הדור בעה"ק ירושלים וכמעט לא הניח פסקן כמותו בגלילותיו והיה חסיד ומקובל. והז' בעון הדור נח נפשיה בן מ"ז שנה יום ו'י שבט תק"כ תנצב"ה. והרב מר אביו הנז' חיבר ס' דרושים נהמדים והמה בכתובים.

102 ב) מהר"ר יונה ז' ריי אב"ד ור"מ דק"ק קושטנדינה העיר רבתי עם. וקצת תשובותיו נדפסו בסוף דבר משה ז"מ ויהיו נקראים בני יונה.

103 ג) מהר"ר יונה תאומים מפראג אב"ד דק"ק ניקלשבורג חיבר קיקיון דינה, ובנו מהר"ר יצחק מאיר פרנקל הדפיס עין יעקב עם כל המפרשים וקראו כתנות אור.

104 * הרב רבינו יוסף (עיין מוספות צמ"ג).

105 * מהר"ר יוסף (עיין כחוכת פסים צמ"ג).

106 ד) מהר"ר יוסף האזובי חיבר ס' המילואים כמ"ש בנדפס מערכת ג"ם (עיין ספר מלואים צמל"ג) דמוכרו

בשו"ת הרשב"א, ואפשר שהוא הוא ה"ר יוסף האזובי מפירפיני"אנו שחיבר קצת כסף כסף נבחר לשון צדיק את הגזר ואת העדות ביהוסף שמו בצאתו על ארש המדה בן יתן לידידו בנו המודו מוסר מלכים שריו"ן מהלכין שיר ידירות מדובר בו נכבדות עשר ידות, ולי מה יקרו דבריה והמון שיריה ובעינא למיכס צעא.

107 ה) מהר"ר יוסף איסקאפא זקן ויושב בישיבה ומפלג בתורה ובזקנה רב ק"ק איזמיר חיבר ראש יוסף על הטורים ונדפסו ב' חלקים על קצת א"ח וקצת ח"מ בזמן מהרח"ש ומהרי"ט וסיעתם. ונדפסו קצת תשובותיו, ותלמידו מהר"ש ז' עזא.

108 ו) מהר"ר יוסף אירגאז אחד מרבני ק"ק ליורנו תלמיד מהר"ש די פאס ובקבלת ממהר"ב הכהן חיבר דברי יוסף, שומר אמונים. ומהר"י רוזאנים הסכים עמו בפסק אחד.

109 * מהר"ר יוסף אלבו (עי' פקדים צמ"ג).

110 ז) מהר"ר יוסף אלמושנינו חתנו של מהר"ר שמחה הרב המהבר שמות הגיטין תלמיד מהר"ר חנניה טייטלצק חתן מהר"ש גאון אב"ד בק"ק בילוגראדו בזמן הרב פני משה. והרב שער אפרים והרב המגן ומהר"ם ז' חביב, חיבר ס' עדות ביהוסף ב' חלקים שו"ת. ח) ומהמת המציק ברה לעיר ניקלשבורג ונח נפשיה שם בשנת תמ"ט וימי חייו מ"ו שנה. בן ראיתי בקונטרס כ"י שכתב מהר"ר משה הכהן בן הרב מורה צדק שהוא נמצא אתו עמו.

111 * ה"ר יוסף הארוך (עיין קנלס צמ"ג צקו"ה).

112 ט) מהר"ר יוסף אישכנזי היה בעה"ק צפת בזמן מרן והאר"י ז"ל והיו קורין אותו תנא שהיה שונה המשניו' בנגון. ומז"ה מהר"א אזולאי ז"ל בעל הסדר לאברהם בפי' המשינה אישר לו כ"י בסוף כל מסכתא מביא מחידושי מהר"ר יוסף הנזכר במסכתא ההיא.

א) טב"א ק"ג. ב) טב"ז ק"ה. ג) טב"א ק"ד. ד) טב"ז קב"א. ה) טב"א פ'. ו) טס ק"ו. ז) טב"א פ"ה. ח) ו"א ז"א. ט) טס כ"ט.

- 113 * מהר"ר יוסף בהתית (עיין עשירי נח"צ).
- 114 א) מהר"ר יוסף בנבנשת די שינוביא אבי אמו של הרב הגדול מהר"ש אלנאי ז"ל היה תלמיד רבינו הארי" ז"ל ומהר"ר אלישע גאליקן ז"ל ומהר"ש אווידה ז"ל והיבר כמה ספרים ולא נמצא כ"א קצת לקוטים והרפיסם הרב נכדו הגו' בספר דובב שפתי ישנים. ושם נמוקי החכם החסיד מהר"ר משה אחי הרב הגדול מהר"ש הנזכר.
- 115 ב) רבינו יוסף בעל שמועות אחד מהגדולים קדמון שהיה נותב על ספר דברי חכמים בשם אומרם. ומזכירו רבינו ירוחם חלק אדם נתיב מ"ז אות ו' וז"ל וכן כתב הר"ר יוסף בעל שמועות משם רבני לוניל וכו' ע"ש.
- 116 ג) מהר"ר יוסף גאלייגו נזכר בתשובות מהר"ש א"ה סימן מ"ח.
- 117 * הרב יוסף גאנסו (עיין נח"כ ספר סגמזי).
- 118 * מהר"ר יוסף ג' גיא (עיין טל פורום מדס נח"צ).
- 119 * רבינו יוסף גיקיטיליא (עיין נח"כ סגז, סערי פורס נח"צ).
- 120 ד) מהר"ר יוסף ג' גליל בזמן הרשב"א וכימו היו מר דוד ג' זכרי ומר יהודה בן גיאן ממרוויקוס ומר יצחק עמאר מסיפתא כנראה ממה שמצא כתוב הרב כנה"ג בכ"י והוא בכנה"ג חלק א"ה בהשמטות דף ר"ח. ואשר היה לו להרב כנה"ג גמגומים באיתו לשון כמבואר שם, הרב החסיד מהר"י ג' סאמון ז"ל בס' עדות ביהוסף הנדפס מחדש לו ז"ל בירר הענין מס' הבתים להרשב"א כ"י והעמיד הדברים על בוריינן.
- 121 ה) מהר"ר יוסף דוד אב"ד בק"ק שאלוניקי הוא דקדוש. ושמענו מקדושתו והתבודדותו והיה בזמן הרב מהר"י קובו והרב כרם שלמה. והיבר בית דוד על ד' שורים ויש לו כמה חבורים אחרים.
- 122 * מהר"ר יוסף דיין באמשטרדם (עיין נח"כ נח"צ).
- 123 * מהר"ר יוסף ררשן מפוזנא (עיין ויכלכל יוסף נח"צ).
- 124 * מהר"ר יוסף העם (עיין נח"כ פתח יוסף נח"צ).
- 125 * מהר"ר יוסף וואשיר טרילינגען (עיין וי' יעקב כ"ז, ועי' זכרון יעקב נח"צ).
- 126 ו) מהר"ר יוסף ויטאל אבי הרב מהר"ח נותב התפילין בקדושה ובטהרה בכונה וטבילה. וכבר השבח השביח הרמ"ע ז"ל בתשובותיו סי' ל"ח את מהר"י הגו'. ובס' סזינות כתוב כי מן מהר"י קלחו ז"ל אמר למהר"ח זצ"ט סגמזי כי חלי פטולס ומקיים זכות נח"כ ע"י הפפילין כספרים שכותב.
- 127 ז) מהר"ר יוסף ז' וירגה היבר שארית יוסף כללי התלמוד והיה בזמן מהר"ד תם ג' יחיא כמ"ש בתשובות מ' תם הנזכר שבספר תמת ישרים סימן קנ"ה ושקיל וטרי עם הרדב"ז בתשובה סי' י'. ונדפס ספר שארית יוסף הגו' בקושטניניא ש' שד"י.
- 128 ח) רבינו יוסף חביבא היבר נמוקי יוסף וראיתי בדרישות מהר"ם ג' חביב כ"י שכתב שלשלת יחושו עד הרב הנמקי חומר מגזע גאוני ספרד. ובספר קורא הדורות דף כ"ו כתב וז"ל הר"ן עשה פירוש על כל ספר הר"ף אלא שהמסכתות שלא נדפסו פירושם עשה עליהם פירוש בעל נמקי יוסף וכו'. ועוד שהר"ן בתשו' סימן נ"ח וסי' ע"ו מביא תשובת הרא"ש וגם בפירושו להר"ף מזכיר הרב הרא"ש בקצת מקומות ואשר ריש פ' הגזול עצים עכ"ל. ואחד הוואה כמשה ירדף הקור"א מריהטא דלישניה מקול הקור"א יורה יורה שבימי הרב הנמקי ה' דפוס ונדפס פ' הר"ן בזמנו, והמסכתות שלא נדפסו עשה פירוש הרב הנמקי; ולי ההדיוט פשיטא לי שבימי הרב הנמקי לא נדפס הר"ן, והק"וב אלי שבימי אבתי לא ה' דפוס לספריישראל, ועוד שגם הרב הנמקי עשה פירוש על כל הר"ף וכמו שמביאים קצת אחרונים נמקי מכ"י ומהם הרב בני יעקב סוף דף מ"ז ודף קכ"ז. ומ"ש

ומ"ש דהר"ן בפירושו מביא הרא"ש ומייתי מפ' הגזול לא דק דהר"ן בחידושו הנדפסים ואשר בכ"י ולא בניאור ההלכות אינו מזכיר הרא"ש וכ"כ מהר"ר צבי בתשובותיו סי' נ"ב. גם פ' קמא הוא להרב הנמקי כמ"ש מהר"ן שם ובס' דרך תמים ומסוגלת לשונו מוכיח.

ודע שבדפוס אמשטרדם הגיהו הר"ן ונמקי ע"פ דרך תמים. ובמס' מכות אשר לא הגיה בדרך תמים כתוב עלה גם בדפוס חדש הגז' הר"ן. וזה גרס להרב מופת דורנו מהר"י בר דוד בספרו הנכבד דברי אמת ריש קונטרס ה' שהקשה דברי הר"ן דשבועות עם דברי הר"ן דמכות, ונעלם מהרב ז"ל דפירוש מכות הוא מהנמקי. וכן תראה להרב תי"ט והרב כנה"ג והרב ש"ך כי מייתי פ' מכות הם מייחס' אותו לנמקי ואכזהו דכלהו מרן בב"י י"ד סי' קפ"א ושאר דוכתי.

גם פירוש טועד קטן הוא מהרב הנמקי וכמש"ל במערכת הוי"ו משם הרב יד מלאכי. (ט' כנינו וידלל די טולוסל ד"ס אלל פלן וכו'). ודע כי מה שמביא מרן בב"י מפירוש בתרא בשם הר"ן רבים חשבו שכונתו על נ"י אלא שמרן כותב הר"ן מפני שכך כתוב בדפוס שה' בזמנו ע"ד מה שכתב מרן גופיה על תשובות הרמב"ן דאף דידע כי הם מהרשב"א כותב הרמב"ן מטעם שכך כתוב בדפוס ויד כל אדם מטשמש בספרי הדפוס וימצאו מבוקשם. וכן נמי חשבו שכך הוא כמ"ש משם הר"ן בתרא כי הוא דכתב בח"מ סימן רמ"ו בד"ן אומדנא שהר"ן מסתפק וכו' ומהר"ם מלובלין סי' ק"ה והרב ש"ך שם בח"מ סימן רמ"ו כתבו דלא כמ"ש מרן דהר"ן מסתפק רק פשיטא ליה.

אבל בקושטא מ"ש מרן בשם הר"ן הוא הר"ן בחידושי בתרא וכן הוא כה' הר"ן לבתרא כ"י כדברי מרן שהוא מסתפק וכו'. ובב"י א"ה סי' נ' מזכיר דברי נמקי בבתרא ודברי הר"ן. ועמ"ש הר"ן פ"ק דע"א וכתבו משם הר"ר אשר ועיין בב"ח י"ד סי' קמ"ט.

(א) הרב הנמקי מזכיר הרישב"א תדיר. ויש מי שכתב דרוב מ"ש הנמקי סתם הוא מהרישב"א. והרב הנמקי מזכיר להר"ן בשם היגב"ר כי הר"ן הוא בר ראובן וכתב בספר

הקורא דף ז'ך שהרב הנמקי היה בזמן הריב"ש ורבו מהר"ם תלמיד הרישב"א. (ב) ועתה נדפסו חידושיו לכתובות ונדרים ושבועות.

129 (ג) מהר"ר יוסף חזן מרבני איזמיד ועלה לעה"ק ירושלם ת"ו והגיע לגבורות והיתה מנוחתו בתוככי ירושלם תוב"ב, והיבר כמה חבורים והנדפס הוא שתי עינים עין יוסף עין יוסף ושקיל ופ"י עם הרב תורת הסוד סי' ו' ובנו הוא הרב שנות היים. 130 * ר' יוסף חזן מטרויים (עיין ידילות צמ"ג).

131 * מהר"ר יוסף חזון (עיין מילי לזנות צמ"ג).

132 (ד) רבינו יוסף חיים תשובתו בתשובות מהר"ם (ד"ם) סימן אלף ב'.

133 * כמהר"ר יוסף חמיץ (פ' יודעי ציני צמ"ג).

134 (ה) מהר"ר יוסף מאיטאצק ארבעים שנה לא ישן במטה וזהו ישן על גבי תיבה ורגליו תלויות וקם בהצות ונודע זה אחר פטירתו כמ"ש הרב ראשית הכמה שערי הקדושה פ"ז. ויקר תארת גדולתו בפשט מבוא' בשארית הגדה דף ס"ח, ובדף ע' ע"ב כתב הרב הי נפשי בכל כ"ד שעות איני נהנה מהם לחיי גופי רק ששה שעות וכל הי"ח שעות אני צריך לתמידן כהלכתן ומהשש שעות הגז' אני צריך להוציא בדברים הבאים מחוץ עכ"ל. וכתב בויוכחו עם מהר"ש הכהן הלוי שיש לו יותר מעשרים תלמידים בעלי הוראה ראויים לראשי ישיבות, ומרן ב"י הזכירו בהל' מקואות והלכו' ענונא, וזהו רבו של מהרש"ם כמבואר בתשובותיו, וכילל מודי ע"ד סה"ס למתן. ובכתיבי מר זקני בן סני סק לאזכרם ז"ל כחמי פמניל ענין לכוך עולם ונלל עמג"ל למסכ"י עילעלך ז"ל. (ו) ויש לו היבה תשובות בשו"ת אהלי הם למהר"ר תם ז' יחי"א ובפדט תשובה שלימה גדולה וארוכה כס' ר"ג.

135 (ו) רבינו יוסף טוב עלם כתב בקורא דף ט' שהיה בזמן רש"י ורבינו יטמחה תלמידו כדמוכח בשו"ת מהר"ם ד"ם

(א) ג"ח ל"ד. (ב) ו"ל א'. (ג) ג"ח ל"ו. (ד) ו"ל א'. (ה) ג"ח ל"ו. (ו) ו"ל א'. (ז) ג"ח ל"ב.

ד"פ סי' קמ"ה. וכן מוכח שהראב"ן היה בזמן רבינו מאיר חתנו של רש"י דמייתי תשו' רבינו יוסף טוב עלם בספרו סי' ק' דף ל"ב. א) וחיבר חבורים רבים ונכבדים ופירש תורה שבכתב פירוש נחמד מאד כ"כ בס' קדמון כ"י ישן נושן, ועמ"ש ל. ב) והובאה תשובתו זהלכות מס' שלו בתשו' מהר"ם ד"פ סי' התק"ם ותתקמ"א. ורבינו שמחה קורא אותו חיברי בתשו' מהר"ם ד"ק סי' קמ"ה.

136 א מהר"ר יוסף מטרנאני בן פורת

להרב המב"ט וכי נח נפשיה דרב המב"ט הי"ל י"ב שנה בעה"ק צפת ולמד לפני הרב הגדול מהר"ש סאגיס. ואח"כ קרא ושנה כל התלמוד עד שהי"ל הש"ם כמאן דמנח בכיסתיה והלך בשליחות לקושטנדינה ועכבוהו שם לאב"ד והרבי"ן תורה בישראל בתוקף עינו ובקאותו והרגיל בספרי האחרוני' עינו יחזו שגדולי ישראל היו תלמידיו, ואזכיר מה שנתברר לי מתלמידיו מתוך ספרי דבי רב הגרפסיס וכ"י ואלו הם: הרב שדה יהושע ואחיו הרב כנה"ג, הרב נתיבות משפט, הרב מהר"ח אבואלעפיא הזקן. הרב מהר"ר אברהם היבני, הרב מהר"ר אברהם נ' חנניה, הרב מהר"ר יוסף קצבי, הרב מהר"ר יצחק אלפאנדרי, הרב מהר"ר רפאל איספיריאל, הרב מהר"ר יוסף הכהן חסיד. הרב מהר"ש הלוי, הרב מהר"ש עדילה, ובני הרב מהר"ר משה ומהר"ר ישעיה מטרנאני, ומהר"ר יצחק אלנקווה, ומהר"ר נתן גוטה, כל אלה תלמידי מהרי"ם. והוא תיקן כמה תקנות בקושטנדינא ומכללן שבכל שנה יהיו שלשה ממנוי אסור והתר. והוא חיבר שו"ת ב' חלקים ודרשות ושיטות ואלו

גרפסו, מלבד כמה תשובות ושיטות וחבור על הרי"ף והרמב"ם והרא"ם והשגות על הערוך שלא נרפסו. ובר פלוגתיה הרב מהר"ש בן וילייסיד. ונתבקש בישיבה של מעלה בקושט' שנת שצ"ט.

ד) כתב בנו מהר"ם בהקדמתו לספר תשובות הרב ח"א שחי' שבעים שנה ובארץ מצרים למד רוב הש"ם בעיון נמרץ והיו לו שמונים תלמידים. ושם בהקדמת מהר"ם ובהקדמת אחיו מהר"י יגידו צדקתו וענותותו וחסידותו והוא פלא, ובודאי דלא זכה לכתר'

של תורה להיות כוליה תלמודא כמאן דמנח בכיסתיה ולהרבי"ן כל כך תורה ולחבר כל כך ספרים עמוקים אם לא קרמה לו יראת חטא וענוה וחסידות. וראית' בספר עין אבית להרב יעב"ץ פ"ד ראבות משנה יו"ד שכתב ושמעתי מפי אבא מורי ז"ל שכך עשו האחים הרבנים המובהקים וגבירים גדולים בני יעיש למהרי"ם ז"ל ושלקחוהו לביתם על מנת שיתפיינס מניסם בשוה וישול חלק בנכסיהם כשותף ומשם זכה לכל הגדולה שלמד תורה ברוח בלי שום טרדה שהם עסקו במו"מ והוא חלק עמהם ולא ט"ח כלל, לומר עולם יהיו צדיקי' כאלו שהרבו והרביצו תורה בישראל בדרך זה באופן היותר שלם האפשרי, כי כגון זה אוכל הת"ח לחמו בלי בושח ולבו פנוי לתורה. וכן מצינו ברבי שנהג כן עם ר' חייא כנראה מתליתר בניתא דאתא לבי רבי ואשתכחו שית בי ר' חייא עב"ל הרב יעב"ץ. וכשהיה הגאון אביו מהר"ר צבי בקושט' היה במספר הסמוך לארבעים שנה אחרי פטירת מהרי"ם ובודאי שידע דברים על ברויין.

ומ"ם כנראה מחליקך צניסא וכו', צנילה 77 כ"ח סס כחור סב צניסא דלסו לצי רבי ונשתכח חמשס מייכיסו צי ר' חייא ולא קפיד ר"ש צבדי ופירש"י סנעה זגיס סנחלו לרצי ונחלל סנעל רבי חייא חננס וסוליקן לציסו ולא קפיד ר"ש צבדי לומר משל אצי סול חזן יוסר מנח"י.

137 ה) מהר"ר יוסף בר יוסף הובאו

תשובותיו בספר גנת ורדים א"ה כלל ג' סי' כ"ב כ"ג ובח"מ כלל ג' סימן י"ט וסימן כ"א ובספר זרע אברהם י"ד סימן י"ד ע"ש.

138 * מהר"ר יוסף יחיאל (עיין צני יוסף צמ"ג).

139 * מהר"ר יוסף יעב"ץ (עיין עכ"י ויינץ).

140 * מהר"ר יוסף בר יצחק בן אלופלא (עיין סי' הסנסה טל הכנע"ס צמ"ג).

141 * מהר"ר יוסף בר יצחק הלוי (עיין גצעת הסוכס צמ"ג).

142 * מהר"ר יוסף הכהן חסיד (עיין מ' יוסף נעטל"י).

143 א) מהר"ר יוסף כ"ץ אב"ד דק"ק קראקא חיבר שו"ת שארית יוסף והיה בזמן מהרש"ל ומור"ם בעל ההגה"ה. והוא הדפיס והגיה ס' האגודה והיתה מנוחתו זקן ושבע ימים שנת שנ"א והיה אב"ד וראש ישיבה קרוב להמשים שנה והגיע לגבורות.

144 * ר' יוסף כספי (עיין גניע כסף צמ"ג).

כסא הרי"ף משנת ד"א תתס"ג עד שנת תתק"א. ט) ומקרוב נדפס חלק מתשובותיו כי אין ספק שיש עוד תשובות לרבינו ז"ל ועדיין לא יצאו לאור.

י) רבינו יוסף הלוי נ' מיגאש ז"ל תלמידו של הרי"ף ורבו של הרמב"ם זכרם לברכה נדפסו חידושי שבועות לרבינו ז"ל בס' אוריין תליתאי. ובאו לידי חידושי' לשבועות לרבינו ז"ל הנזכר כ"י וראיתי שיש בהם תוספת על הנדפס.

147 ב) מהר"ר יוסף הלוי נזיר בן הרב הקדוש מהר"ם הלוי נזיר היה בעה"ק ירושלם חיברו של הרב פרח ואחר זה נתישב בעה"ק חברון ת"ו ואח"כ היה אב"ד במצרים חיבר שו"ת משה יוסף ב' חלקים וחתנו הרב מהר"ו זיין חיבר פרח שושן ועוד לו בכ"י שערי ישועה ושערי אורה ושערי תורה.

148 * מהר"ר יוסף במהר"ר מאיר (עי' סכי ונגלים צמ"ג).

149 ג) מהר"ר יוסף מיליריאה חיבר תשובות כ"י והרב כנה"ג מביא מתשובותיו. וראיתי בס' שלום הבית למהר"ם קאזיס ז"ל בכ"י שהסכים עליו הרב הנזכר כשהיה בשליחות עה"ק צפת ת"ו שנת שצ"ט. מ) ותשובתו בס' זרע אנשים כ"י.

150 * מהר"ר יוסף נחמולי (ע' אסד סנקלים צמ"ג).

151 ד) רבינו יוסף נחמיאש היה תלמיד הרא"ש. כ"כ בסוף הקדמת ספר החרדים עיין בדבריו.

152 ט) רבינו יוסף מניקולא. מזכיר שלמי הגבורי פרק אין מעמידין.

153 ע) רבינו יוסף סאגים רבו של הרב ס' חרדים ע"ש דף כ"ג ע"ב ד' ויניציא והזכירו מרן בכ"י א"ה סימן י"ז ובתשובותיו לא"ה והוזכר בתשובות הרב המב"ש.

154 * מהר"ר יוסף נ' סאמון (עיין עדות זיכוסף צמ"ג).

145 ג) מהר"ר יוסף נ' לב חיבר שו"ת ד' חלקים והיה בזמן מרן ומהרשד"ם ומרן בכ"מ הל' גירושין העתיק מתשובותיו. והלשונות הכתובים בשם בנו בתשו' ח"א קיבל מהרש"ך שהם תורה דיליה דמהריב"ל עצמו כמ"ש בשו"ת מהרש"ך ח"ג סי' י"ב. ג) וכה הראני אחד מאוהבי נר"ו שבס' חשק שלמה סי' ד' הגהת ב"י אות ה' הביא ממהרש"ח בתשו' סי' ל"ז שכל הכתוב על שם בנו גם בח"ב הוא מתורת מהריב"ל עצמו והשיג על הרב דבר משה ע"ש. ד) ובספר חשק שלמה נסתייע מתשו' הרב גנת ורדים ח"מ כלל ג' סי' כ"ט וכעת לא מצאתי בגנ"ר. אך ממהרש"ח בשו"ת סימן ל"ו וסימן ל"ז משמע הכי.

ה) מהריב"ל ד' חלקי תשובותיו וחידושי מפורסמים לכל. ובסדר הדורות דף קע"ז ע"א יש ערבוב בזה ע"ש ואין צורך להאריך.

ו) מהריב"ל חי איזה שנים אחרי מרן כי בח"ד סי' ב' מביא שטר משנת השל"ט ושם סי' כ"ד כתב וזו התשובה הביאה הרב המובהק המהבר בית יוסף וכתב הוא ז"ל וכו' ע"ש.

146 ו) רבינו יוסף הלוי נ' מיגאש תלמיד הרי"ף וישב על כסאו.

וכ' מסכתו ז"ל סה"ה מסכת הכל מסכת שנתון הלויק שנתון בן זומא שנתון נ' נכס שנתון חסי עזרים ושטר סנאליס ולאוכלים עש"ב.

ח) רבינו יוסף הלוי נ' מיגאש פירש כמה מס' ונדפסו חידושיו לבתרא ושבועות והרבה להשיב שו"ת ומהם הביא רבינו בצלל בשיטותיו, ואני הצעיר יש בידי קובץ אחד מתשובותיו כ"י. וזימנתי הפוסקים קרו ליה הרא"ם פי' הרב אבן מיגאש. וישב על

א) סג"ל ס"ז. ב) סס כ"ט. ג) וצ"ב ט"ז. ד) ס"ב כ"י. ה) סג"ב כ"ב. ו) סס כ"ג. ז) סג"ל ג'. ח) סג"ל ד'. ט) וצ"ל ד'. י) ס"ל י"ב. י"א) סג"ל ל"ט. י"ב) סג"ל כ"א. י"ג) ס"ו מ"ה. י"ד) וצ"ל כ"ו. י"ה) סג"ל כ"ז. י"ו) וצ"ל כ"ז.

155 * מהר"ר יוסף סאמינה (ע"י נ' קיים בצנצנתה, כהנ"ע מפלגו).

156 א) מהר"ר יוסף סאראגוסי ראיתי במכתב להר"ח סאראגוסי מבני בניו שכתב שהיה מגרוש סיסיליא וקדש את ה' ובא לארץ מצרים והוא רבו של הרדב"ז ועלה לעה"ק צפת תוב"ב ונעשו לו כמה נסים והאריך בשבח הרב.

וכן ראיתי להרב ספר המדעים שכתב דף י"ד שהיה נשים שלום ואלה חליו הכציל זכור לטוב אלל הפלג רבי יהודה צר אלעזרי וסם נקצר ישי עמה"ג.

157 ב) מהר"ר יוסף ז' עזרא תלמיד מהרש"ם ושיקול ומרי עם מהרש"ך. חיבר עצמות יוסף ומשא מלך ושאר חבוריו לא נדפסו, אך בהקדמת ספריו מבואר שהי' ספרים אחרים נחמדים.

158 * מהר"ר יוסף פאסי (ע"י נהכ"נ מטכאלי).

159 ג) מהר"ר יוסף פיגון חיבר מנהגי הבריקה הנוהגי בעיר שאלוניקי ומביא דבריו הרב כנה"ג בטרפיות תדיר.

160 * מהר"ר יוסף פיאמימה (ע"י טנש לזקס צמ"ג).

161 ד) מהר"ר יוסף פירמון בישראל גדול שמו רבו של הרב מהרש"ך. ה' ויש לו כמה תשובות וחתומות בספרי אחרונים. ו' והזכיר שני תשובות שלו הרב המבי"ט בשו"ת ח"ג סי' ע"ז וסימן ע"ה והרב המבי"ט שיקול ומרי בדבריו ויש לו כמה תשובות וחתומות בספרי האחרונים והרב המבי"ט בח"ג סי' קס"א סיפר בשבחו כי הוא רב מפורסם בחכמה וזקנה והוא גדול ויחיד מומחה ואין שום אדם ראוי להורות בפניו וכו' ע"ש.

162 * מהר"ר יוסף פרעמסלא (ע"י מק יוסף צמ"ג).

163 ה) הרב מהר"ר יוסף ז' צאייאח לזמן מרן בית יוסף וראיתי ס' גדול מתשובותיו כ"י. גם ראיתי ספר שארית

יוסף ס' גדול כ"י בחכמת הצירוף ופי' ס' יצירה וכתוב שם שחברו בעה"ק ירושלם ת"ו שנת ש"ט, ושם כתב שחיבר בחכמת האמת ס' אבן השהם וכתבים אחרים, וס' אבן השהם ראיתו כ"י. ח' והוזכר בתשו' אבקת רובל למרן ז"ל ויש לו שם איזה תשובות, ע"י סי' יו"ד וסי' ג"ד וסי' ג"ח וסי' קמ"ו וסימן קל"ט וסימן קפ"ו וסי' קפ"ח וסי' קפ"ט.

164 * מהר"ר יוסף צרפתי (ניין יד יוסף צמ"ג).

165 ט) מרן מהר"ר יוסף קארו כהנז מנהכ"ז זל"ז שהיה משלש רבי יהודה צר אלעזרי והוא צנצק אדו"ר השוואליט והוא נבמח' אלילום, ונמקום אחר כהנז סהוא משלש הכצ"ל והכ"ה והכ"ס המגיד וכמה פנאים ולמוראליס וגלוניס. וזכ"ס למגיד המללך הדובר צו כמפורש צמ"ג מגיד מייסדים וצככס הרב הסקיד מהכ"ס בן אלקצן צמטפס אור חג השמועות והניחה הרב של"ה. ותוקף גדולתו והשיבותו מפורסם שנתפשו הוראותיו וספריו הקדושים בית יוסף וכסף משנה וש"ע בכל תפוצות הגולה. ומגדולי תלמידיו הרב מהר"ם קורדנביר"ו והרב מהר"ם גאלאנטי והרב מהר"ם אלשיך. ועוד חיבר מין כללי הגמרא ושו"ת א"ה ומגיד מיישרים ובדק הבית ונדפסו, אך חסרו כמה קונטרסים מבדק הבית וגם ס' מגיד מיישרים לפי המשוער בדעתי הקצרה הנדפס הוא אחד מהמשים. ועוד חיבר שו"ת הישיבות לשאר מורים וראיתי קובץ תשובותיו כ"י בעיר איזמיר יע"א. ועוד חיבר פי' המשניות והזכירו בכ"מ פי"ט מטומאת מת. ועוד חיבר פי' על רש"י והרמב"ם על התורה כמ"ש בהקדמת בן הרב בתשובות א"ה.

י) וכן לפי רוב הטעות ונכלל דבריו צסקווי הקדושים. וראיתי למהר"ל אלפאנדארי צקונטרס עיגולא דף כ"ט ע"ל שכתב לחין דרך וכן לפסר צגנות מיי ספוסק ללא כוחותיו ומשכחו היל משכח סקדקים, ולשר שינה מדתו צצ"י ח"ס סי' י"ז על תשובת הר"ל מורדוקן זל"ה סוככ"ה ונפני נעספס והסיכ הרב המבי"ט ח"א סי' קפ"ו וצב"י קפ"ז כהנז דנהכ"ר יוסף עמד לו נוגד, ולבי אומר לי שנהכ"ר שזכר הוא דבריו צים יוסף וכו' עכ"ל ע"ש שהכריח. ואין לורך לדברים שכלל והכי הדבר מפורסם בלורך צכס"ו וכן צדיני משל"ס שם נקבלו דיו"ט וכמה תשובות מונקן על דבריו הרב המבי"ט והתשובות גדולי הדור ע"ש.

כ) מרן הזכיר אביו מהר"ר אפרים בא"ה סי' צ"ז בבי' וסי' תרנ"א ובי"ד סי' ס"ב. ובא"ה ס'.

א) שג"ל ל"ב. ב) ס"ס ע"ז. ג) צ"ו מ"ה. ד) ס"ס מ"ד. ה) השמועות זל"א. ו) וז"ב י"ט. ז) סג"ב כ"ו. ח) זל"א י"ז. ט) שג"ל ל"ב. י) שג"ל ל"ד. כ) ס"ס ל"ה.

סי' שמ"ג כתב מורי חמי הרב חיים ז' אלבלג, ושם סי' תכ"ה הזכיר חמיו הרב יצחק סבע. ומר דודו הרב מהר"ר יצחק קארו בעל תולדות יצחק ובסוף תשו' א"ה יש תשובות מהרב דודו. ומן האריך ימים פ"ז שנים ועלה לשמים בעה"ק צפת יום ה' י"ג ניסן של"ה כמ"ש בסוף הרמב"ם ח"ד דפוס ויניציא ודלא כמ"ש קורא הדורות דנה נפשיה הרב שנת של"ד. ובנו הרב שלמה קארו היה אחד מרבני קושטנינא והובאה תשובה אחת ממהר"ש הנזכר בתורת חיים למהר"ש ח"א סי' נ"ה.

(א) מרן, כתב קורא הדורות' שהיה תלמיד מובהק מהר"י בי רב ע"ש דף ל"ה ע"א. ואני מסתפק מאד בזה שהרי בשנת רפ"ב בעיר אנדריופלא התחיל לחבר הבית יוסף, נמצא שהיה גדול בתורה וכבר היה לו מגיד והיה המעשה נורא כליל שבועות עם הרב מהר"ש אלקאבץ כמו שהביאו הרב של"ה, ועבר מרן דרך שלוניקי וחתם עם הרבנים בהסכמות כמ"ש קורא הדורות שם באופן דכשבא לצפת ה' מגדולי הדור בחכמה ויראה, וא"כ אך יתכן שיהיה בתורת תלמיד עם מהר"י בירב וכ"ש לומר עליו שהיה תלמיד מובהק ממהר"י בי רב, ומהר"י בי רב נראה דמספרד הלך לפיט והיה רב שם ואח"כ הלך דרך מצרים ונא לצפת באופן שנראה שלא היה בגלילות טורקיא"ה ומרן לא ראהו כ"א בהליכתו לעה"ק צפת ת"ו. ולכן נראה כי הרב מהר"י בי רב אחר שהוא ז"ל קיבל הסמיכה הסמך למרן בצפת ומשו"ה מרן קוראו מורי הרב.

(ב) ודלא זה משם קודות עגילפ וכן ז"ל חסד פעילמו צמלוס ללדס גדול אחר וקונטרס זה סהילוו הגאון הססיד צבל ע"ה צספרו טעל סטויס צפיריו וכונות הקדוסס. וכיס הקונטרס ומחיל כך ליל ססי צצצח צחלד לחודס חסון ט' ססס"ס ליליכ סה לפס לחיטי צחלווי לחוריוו סרצ כסח"צ יוסף חלכו זוק"ל יוסב על כסא ססוב חלד ופניו מחלייס כוכר סקקיע וסיו סס חכמיס רצני עולס לחין וספסר. סככתי סרצס צניססס סנח"ר יסכ"ל יסכס סכסן סולל ולרציוו כסח"ר יעקב צי רב וכו' וסיס סכסס לחור קק"ק וכו' ע"ס צלוקר.

166 * מהר"ר יוסף קובו (עיין צנעות עולם צמ"צ).

167 * מהר"ר יוסף נכר הנ"ל (עיין צנ פוכס יוסף צמ"צ).

168 * מהר"ר יוסף קולון ה' במלכו' סאבויו כמ"ש בשרש קמ"ט. ומהריק"ו כותב על מהר"ל ומהר"ו ז"ל, וחולק על מהר"י מברונא כמ"ש בשרש קמ"ט ובשרש ס"ג דרך קשתו על מהר"ם קאפסאלי מקושט'. ובקורא הדורות כתב דמשרש קכ"ג נראה שהיה תלמיד מהר"ל, וליתא כי התשובה היא [היא] ממהר"י ווייל כמ"ש' ואינה מתורתו של מהר"י קולון. ומהר"ל קדם למהריק"ו כמ"ש הגאון מהר"ר צבי בתשובה סי' קכ"ד והשיג על הרב שבות יעקב.

ומאי דתריין דבוריה, הרב שבות יעקב בח"ב ריש סי' ק"ב ותלי זיניה במ"ש סוף ס' יוחסין נראה שהוא ט"ס וגם מה שהביא מתשובת מהריק"ו סוף סי' נ"ב וסוף סי' ע"ב וסי' קכ"ב אינה ראויה, דמי זה אמר שהרב שמזכיר שם הוא מהר"ל הידוע דעסיקנא ביה. והרב יחיאל טראנוט מבני בניו של מהר"י קולון כמ"ש בשו"ת מהר"ם זכות סוף סימן כ"ה. ומהריק"ו נתבקש בישיבה של מעלה שנת ר"ס. ד' ובשרש ע"ב נאנח על עבודתו מקרי דרדקי בחיזוי' יפ"ס ע"ש בסופו. ובשרש ס"ט כתב מורי אני מופת הדור זצ"ל.

169 ה' מהר"ר יוסף קורקוס היה מיוצאי גרושספרד וחיבר חבור נפלא על הרמב"ם ומביאו מרן בכ"מ ומקרב גרפס על ספר זרעים להרמב"ם. והרב חזון נחום מביא כמה לשונות ממנו והרדב"ז כותב עליו הר"י קורקוס חברין ושקיל וטרי בהדיה בתשובה סי' ש"ס.

(1) מהר"י קורקוס מלבד חבורו שחיבר על הרמב"ם כידוע חיבר שו"ת על לשונות הרמב"ם ששאלו ממנו וכמו שעשה הרדב"ז שחיבר חבור על הרמב"ם וראיתו כ"י וגם חיבר שו"ת כמ"ש בתשובו' שנדפסו בוניציא. ובאו לידי קצת תשובות מהר"י קורקוס על לשונות הרמב"ם וזכיתי והדפסתיים בסוף קונטרס חיים שאל ח"ב בס"ד. והוזכר הרב מהר"י קורקוס בתשו' אבנת רוכל סי' ק"א וסי' ר'. ודע דתשובת סי' י"ו שנס' אבנת רוכל אין תשובה זו ממרן אלא היא תשובת מהר"י

(א) ולי"א מ"ד, (ב) סב"צ כ"א, (ג) סב"א ו"ב, (ד) ו"צ ג', (ה) סב"א כ"א, (ו) ו"א י"ס.

תשו' שלא השלימם הרב המחבר או איזה שאלות שלא מצא תשובה אור חיל מהר"ר יוסף הגו' וסיים התשובות ולשאלות שלא נמצא תשובה השיב, וכתוב שם המסיים יוסף שלום או התום א"ש. גם בסוף דרך תמים הגהות הרי"ף שבספר תמת ישרים יש סיומא דפסקא למהר"ר יוסף שלום והוא בדיני ד' אבות נזיקין תשלום למ"ש הרב מהר"ר תם בשו"ת סי' י"ב.

178 * מהר"ר יש"ר (יוסף שלמה רופא) מקנדיא (עיין אליס צמ"ג).

179 * מהר"ר יוסף במהר"ש אבוהב (עיין סדוסי קופכי צמ"ג).

180 * הרב יוסף שמואל מודיליאנו (עיין סוכיין חליחלי צמ"ג).

181 ט) מהר"ר יוסף שמואל מקראקא אב"ד בק"ק פרנקפורט הוא הגאון אשר הפליא לעשו' בהגהותיו לתלמוד רוש"י ותוס' והרא"ש והרבה לזכות הרבים להציב ציונים ומורה מקום בש"ס והרמב"ם בכל התלמוד עשר ידות ממה שהיה קודם בדרום אמשטרדם שנת או"ת לטובה.

וטעמיה טענה וטעמו כל סמ"ס וצ"ב טעמים וסקר וסקק חיקק סמ"ס וקיים וזכנה צ"ס ויקדש צ"ס. ולזה לזכו סקן סרז כוס סיסועות לסדפס סחלמוד ע"פ ספוססין ודפסיס קלסו סלחוסטרדס וכלו ספכנספורט. וטעמיה כפלאות על סרז סגז' סלמוד כ"ס סנה סורס וטעמוד ולמד סורס לסנה וסזו דכריו לסעעיס סעמייס סלסד וסכסלסוסיס זכסו יגן עליו.

182 * ר' יוסף ברבי שישת בן לטימי (ע' ויכוס סכסס עס סכסיד צמ"ג).

183 * מהר"ר יוסף תלמיד מהר"ל מפראג (עיין יוסף דעת צמ"ג).

184 * הגאון מהר"ר יחזקאל סג"ל לאנדא (ע' גודע ציכודס צמ"ג).

185 * הרב הגאון מהר"ר יחזקאל קצנאלנבוין אב"ד ור"ם דק"ק אהו"ב והפליג בזקנה וחיבר שו"ת כנסת יחזקאל.

מהר"י קורקוס, כמ"ש הרדב"ן בתשו' [ד'] ויניציא סי' ש"מ וכמ"ש אני הדל בספרי הקטן מחזיק ברכה י"ד סי' ס"א וגם בשו"ר ברכה שם. ועיין בתשובות הרב המבי"ט ה"א סי' ר"ץ דשקיל וטרי עם מהר"י קורקוס על תשובותיו.

170 א) מהר"ר יוסף קצבי אחד מרבני קושטנדינא בזמן הרב פני משה. ומקובל נדפס ספר רב יוסף מקצת תשובות להרב.

171 ב) רבינו יוסף קרא (עיין נט"י ד"ס טעמתי וכו'). וראיתי בפי' רשב"ם על התורה פ' וישב על פ' הלא אחיך רועים בשכם שכתב זה שמעתי מר' יוסף קרא חברינו והנאה לי עב"ל. הא למדת דהיה בזמן רש"י וכן גילו של נכדו רשב"ם, ועיין בתוס' ערכין ד' ס"ו ע"ב. ובשבלי הלקט ח"ב סי' ט' כתב ור' יוסף קרא זצ"ל פירש בענין טיבל בת שאול בתרפ"ס וכו'.

ג) רבינו יוסף קרא, הוזכרו רש"י בפי' משלי סימן ו' פ' כ"ג וסימן י"ח פ' כ"ב ושאר דוכתי. ולעיל הכאתי מרשב"ם פ' וישב.

172 ד) מהר"י (יוסף) קרימניץ תלמיד הגאונים מהר"ם בעל ההגה"ה ומהר"ר ישראל בן מהר"ר שכנא, חיבר באורי חלק הלאוין מדסמ"ג ונדפס בעיר ויניציא שנת שס"ה.

173 ה) מהר"ר יוסף קשריש הוזכר בתשובות הרשב"א ח"ג סימן מ"ג וסי' שנג'.

174 ו) מהר"ר יוסף ז' רבי היבר דרך המלך על סדר הרמב"ם.

175 * הג"מ יוסף שמיינהארט (ע"י זכרון יוסף צמ"ג).

176 ז) רבינו יוסף המכונה שין בנדיש הביאו הכלבו דף ס"ה ע"ג.

177 ח) מהר"ר יוסף שלום בתשובות מהר"ר תם [נ' יחיאל] באיזה

א) סב"א ס"ג. ב) ולי"א ל"ה. ג) ולי"א ח'. ד) סב"א ע"א. ה) ולי"א כ"ז. ו) צ"ו כ"ז. ז) ולי"א כ"ו. ח) ולי"א ע"ס. ט) סב"א ל"ה. י) סב"א ק"ב.

186 * מהר"ר יחיאל אשכנזי (עיין סיכל כ' צמ"ג).

187 * רבינו יחיאל אבי הרא"ש (עיין כלפי"ן ד"ה ודע שמלמתי).

188 א) רבינו יחיאל בנו של הרא"ש אחיו הגדול של רבינו יעקב בעל הטורים נראה שחיבר איזה ספרים וכן רבינו בעה"ט אמר בפירושו כתב אחי ה"ר יחיאל כמה זמני, ונפטר בחיי אביו.

ובמסו גילה ששטר סהים עולה צומטה עליונה וסמוליס בני עליה לולי שלא סיל ציט.

189 ב) מהר"ר יחיאל באסן רב בק"ק קושטנינא יע"א בן הרב מהר"ר חיים דשקיל ושרי עם מהרש"ך בח"א סי' כ"ה. והרב מהר"ר יחיאל בזמן מהר"ש ומהרי"ט ושקיל ושרי בהרייהו כמבואר בתשובותיהם. ומקורב נדפס שארית הפליטה מתשובות הרב.

190 ג) הרב מהר"ר יחיאל טראבטו צרפתי קולון נכדו ותלמידו של מהר"י קולון. ובנו הגאון מהר"ר עזריאל טראבטו מאסקווי חיבר שו"ת וראיתים בכ"י ונפטר בעיר מצירטא אשר במדינת למארק"א שנת שכ"ט. ובנו הרב מהר"ר יחיאל טראבטו חיבר שו"ת וראיתים בכ"י ושקיל ושרי עם מהר"ם פרוניצאל מרבני מנטובא בשנת של"ד. ואחיו של הרב יחיאל הוא כמה"ר בנימן ובנו הגאון נתנאל טראבטו מרבני מורנא יע"א. והרב יחיאל הנזכר תלמידו של מהר"י קולון עליו רמז הרמ"ע בתשובותיו סי' ל"ו שראה בתשובה לגדולי תלמידיו של מהריק"ו. והרב נתנאל הנזכר נכדו כתב נגד דודו בנדון הדבוק שכתב הרמ"ע. וכתוב בשו"ת הרב יחיאל הנזכר דמהר"י קולון היה מגוע רש"י. וראיתי בתשובה כ"י מהרב משה מאריו מזקני קדמוני רבני איטליא שכתב דמהר"י קולון היה צרפתי וגר בבולוני"א. ומבני בנות הרב יחיאל הנז' היה הרב זכריה יודיה מאורבינו וראיתי תשובותיו כ"י.

191 * מהר"ר יחיאל טראבטו נכד הג"ל (עי' לעיל צמקן).

192 * הרב יחיאל מיכל (עיין חסכה לחס צמ"ג).

193 * הרב יחיאל מיכל רב בברלין (עיין יפס וכלה צמ"ג).

194 ד) מהר"ר יחיאל מיכל מגלוינא חיבר ספר נזר הקדש חבור גדול על בראשית רבה ונדפס שנת תע"ה. ושקיל ושרי עם הגאון מהר"ר צבי בתשובה הובאה בס' שאלת יעב"ץ סי' ב'.

195 * כמה"ר יחיאל מיכל סגל (עיין שעכי שמים צמ"ג).

196 * הרב יחיאל מילי (עיין קלוז כלשית חסכה צמ"ג).

197 * הגאון מ' יחיאל אב"ד רק"ק מינסק (ע' סקל כדוכוס צמ"ג).

198 * הרב יחיאל בר משולם מווארניק (עי' יגיעות שלמה צמ"ג).

199 ה) מהר"ר יחיאל ענבי הרב כנה"ג בתשובות א"ח ח"ב סי' מ"ד הזכיר תשובה כ"י להרב הנזכר.

200 ו) מהר"ר יחיאל קאסטילאין אבי מהר"ר שמעון היה בזמן מרן והרדב"ז. ויש בידי תשובה כ"י מהרב הנזכר. משנת השי"ג ומקשה על מין ב"י בתיקף.

201 * רבינו יעב"ץ (עיין רבינו ילמק סלוי ד"ס סך נדצכי כס"י וכו').

202 ז) מהר"ר יעקב אבואלעפיא בן בחו של מהר"י בי רב תלמיד מהר"ש אבאסבאן ותלמידו מהר"י פינטו חיבר שו"ת הרבה ויש בידי פסקים כ"י מהרב מכתב ידו והתימתו. ושקיל ושרי עם מהר"ש ומהרי"ט בתשובותיהם. והיה רב בדמשק בזמן מהר"ו זצ"ל. ובנו הרב המוס"ך מהר"א זקנו של מופת דורנו מהר"א.

203 ח) מהר"ר יעקב בכמה"ר אברהם בכמה"ר רבינו מהר"י בי רב יש

(א) שצ"ב כ"ס. (ב) שג"א ע"ס. (ג) שצ"ב כ"ס. (ד) שס"ל ע"ז. (ה) וצ"ב ז'. (ו) שג"א ק"א. (ז) שס"ל ע"ז. (ח) וצ"א כ"ס.

יש לו תשובה בתשובות מרן אבקת רוכל
 ס' קמ"ו ומרן מסכים עמו וכתב דליחדי
 רבינו הרב הגדול מר זקנו בפסקו ובתורתו
 ופלאולו.

204 * מהר"ר יעקב אור שרגא
 (עיין כספי ט"ז צמ"ג).

205 * מהר"ר יעקב אלבעלי (עי'
 קבלת יעקב צמ"ג).

206 א) הרב רבינו יעקב בן הרב ר'
 אליהו לבית לאטש קבל מאביו
 ומחתנו הרב בעל ההשלמה וחיבר חבורים
 נודאים להעמיד ולבאר דברי הרמב"ם. ס'
 כ"י קדמוני.

207 * מהר"ר יעקב אלפנדארי
 (עיין נ' חיים סלפאנדרי).

208 ב) רבינו יעקב בן הרא"ש
 קורא אותו המגיד למרן יעקב
 דחילי וחיבר ארבעה טורים קרוב לשנת ק'
 לאלף הששי. וגדולי דורות עשו חיבור עליו
 כמו מהר"י אבוהב ומהר"י נ' חביב ומהר"ם
 אלשקר. וזכה מרן בית יוסף שהיכורו יצא
 לאור ונתפשט לכל ישראל, ואחריו הרב
 דרישה והרב בית חדש. ורבינו יעקב כתב
 פרפראות על התורה, ולפי מ"ש בהקדמתו
 מוכח שזה שבידינו אינו כל החיבור בשלימו'
 אפס קצהו.

ג) רבינו בעל הטורים חיבר קצור פסקי
 הרא"ש כמו שנראה מדברי מרן ב"י בכמה
 דוכתי ובא"ח ס' ש"ח כתב דהטור ברמזים
 מסדר דברי הרא"ש בקצרה אבל בטור כתב
 דעתו הלכה למעשה. וכן כתב רבינו בצלאל
 בתשו' ס' כ"ב וכתב שבאו לידו קצור פסקי
 הרא"ש כתובים בקלף וקצור התשובות. וגם
 הרב ת"ט באו לידו קצור פסקי הרא"ש כ"י.
 וכן כתב רבינו ירוחם בהקדמתו שרבינו יעקב
 כתב קצור פסקי אביו הרא"ש ודלא כהרב
 בית חדש א"ח ס' תנ"ז סעיף ו' דמסתפק
 בזה ע"ש. ורבינו יעקב בעל הטורים נסע
 מאשכנז לבא לארץ ישראל ובעיר כ"א'
 נתבקש בישיבה של מעלה והיתה מנוחתו
 כבוד.

ד) רבינו יעקב בעל הטורים נדפסו
 פרפראותיו על התורה, וכתבתי לעיל
 דמהקדמתו נראה שאין בידנו כל החבור אפס
 קצהו, וכוונתי אל האמת. כי נמצא החבור
 בשלימות בעיר מנטובה והוא פירוש גדול
 כמו שלש מאות פוליו"ם ובתחלת הפרשה
 כתב הגימטריאות ושעמי המסרות ואח"כ
 חזר על כל הפרשה ומפרש כל פסוק הדק,
 הטיב, ועל הרוב מביא פירשי' והרמב"ן ושקיל
 וטרי עליהם ולפעמי' מביא דברי הרב אברהם
 נ' עזרא, ובהקדמתו הפליא לשבח פירוש
 הרמב"ן. ונכתב זה הספר בעיר קדשנו ירושלים
 תוב"ב ע"י הסופר יצחק בר יוסף ממלכות
 פורטוגאל בשנת חמשת אלפים קמ"ט.

ה) רבינו יעקב בעל הטורים כתבתי אני
 הדל לעיל דיש לו חבור עה"ת, והפרפראות
 שנדפסו הם בחבור הנזכר בתחלת כל פרשה
 ע"ש. וכן כתב בספר מאורי אור ח"ב על
 הש"ס דיש בידו חבור זה כ"י ובגליון יש
 חידושים מהרב מהר"ר מברונא ז"ל.

209 ו) מהר"ר יעקב באק בן מהר"ר
 יוסף רישר מפראג חתנו של
 מהר"ר וואלף בן הגאון הרא"ש גיסו של
 מהר"ד אופנהיים ומהר"א שפירא, אב"ד בק"ק
 מיץ. חיבר מנחת יעקב באור על תורת חסאת
 ובנו מהר"ש חיבר שמן למנחה לישב מה
 שהקשה על הרב אביו בס' אורח מישור.
 והרב עצמו חיבר סלת למנחה וחיבר חק
 יעקב וס' עיון יעקב ופאר יעקב וש"ת שבות
 יעקב ג' חלקים וח"ג לא נדפס (עיין סנות
 יעקב צמ"ג). ותלמידו מהר"ר יהודה מילר
 אב"ד רק"ק דייץ.

210 ז) מהר"ר יעקב די בוטון בן
 הרב מהר"ר אברהם שהיה
 נכדו של הרב לחם משנה חיבר ס' שו"ת
 ערות ביעקב וכתוב שם שהי"ל היבור על
 ספר העטור ונאבד ומן המשואר נדפס איזה
 דבר שם והיה בזמן הרב כנה"ג בסוף ימיו
 והרב פרח מטה אהרן והרב כרם שלמה.

211 ח) מהר"ר יעקב בי רב מגרוש
 ספרד ובבחרותו הי' רב בעיר
 פ"ס ועלה לעה"ק צפת וממנהו ע"פ דברי
 הרמב"ם ועברו דברי ריבות בענין הסמיכה
 עם

219 ד) מהר"ר יעקב האגוז מגוש
אנשי היחס והמעלה מגרוש
ספרד היה בליוורנו יע"א ועלה לעה"ק ירושלים
ת"ו והרביץ תורה בבית מדרשו ישקבע בתוככי
ירושלים ת"ו. וחיבר עץ החיים פ' המשניות
ותחלת חכמה כללים ואינו פ' ס' כריתות
כמ"ש קורא הדורות דף מ"ט וחיבר שו"ת
הלכות קטנות וספר פתיל חבלת פ' אזהרות
וס' קרבן מנחה ואלו נדפסו. מלבד חבור על
ש"ע ושאר חבורים שנאבדו. ובנו הרב
מהר"ם בעל לקט הקמח וכו' והיתה מנחתו
בקושטנדינא שנת תל"ד.

220 ה) מהר"ר יעקב ז' חביב תלמיד
הרב שמואל ואלאנסי והיה
מגרוש ספרד מעיר סמורה. וחיבר ס' עין
יעקב בשלונקי ומזן מזכיר ס' עין יעקב בא"ח
ס' תצ"ד. ועוד חיבר מהר"י ז' חביב תשובו'
ושקיל וטרי עם הרא"ם בתשובותיו סימן נ'
ועוד חיבר באורים לסוד א"ח וי"ד ומביאו
מזן ב"י. והוא אביו של הרב מהר"ר לוי
ז' חביב.

ו) מהר"ר יעקב ז' חביב היה ספרדי והיה
דר בירושלים תוב"ב, כ"כ בס' מצרף לחכמה
דף כ"ד ע"ב. ופשוט שיהיה ספרדי והיה דר
בסאמור"ה והיה מגרוש ספרד כמפורש בריש
תשובות מהרל"ה בנו. אבל מ"ש דהיה דר
בירושלים נתחלף לו מאב לבן כי מהר"י ז'
חביב בא מהגרוש עצמו ונתישב בעיר שלונקי
ונה נפשיה שם ט"ם סיום הרפסת עין יעקב
אשר יסד הרב הגו'. ולכן בח"ב מהעין יעקב
לא יש חידושים ממנו כמו בח"א שיש הרבה
חידושים ממנו ומתחיל החידוש אמר הכותב
אבל בח"ב לא מתחזי כהאי סימנא. וגם
מחי' הראשונים אין בח"ב כמו שיש בח"א
והושמט הרבה ומבואר בדברי בנו מהרל"ה
הנרפסים בעין יעקב כאשר ראה הריאה.
אבל בנו הרב מהר"ר לוי ז' חביב בא לעה"ק
ירושלים ת"ו והיה רב שם כמה שנים כנודע.

221 * מר רב יעקב החבר בן מר
רב נסים (עין רזינו נסים נר
יעקב).

עם מהרל"ה כמבואר באורך בתשובות
מהרל"ה. ועוד עכרו דברי ריבות ביניהם
ובין רבני מצרי' בעסק גיטין וקידושין ומבואר
הכל בתשובותיהם. ומזן כותב עליו מורי
הרב הגדול, וגם הרב המב"ט היה תלמידו.
ואת יקר תפארת גדולתו כתב הרב המב"ט
בתשובה ח"א ס' מ"א דהיה בקי בתלמוד סדרי
כמאן דמנח ליה בכסתיה, ובתלמוד אחרוני
ידע לאהדורי סברא. וחיבר הרב על הרמב"ם
בכל מקום שלא יש מגיד. גם חיבר שיטות
על התלמוד וחיבר שו"ת ונדפסו קצת שו"ת
וישיטת קידושין. והיתה מנחתו ליל ש"ק
ר"ה אייר שנת אש"ה כמ"ש הרב המב"ט
בתשובה ח"א ס' ק"ג.

212 * מהר"ר יעקב ברלין (עין נכח
יעקב נכ"ס).

213 * הג"מ יעקב גינצבורג (עין
נ' יום טוב כלוי העלוי).

214 * ר' יעקב דליקמאש (ע' סלמי
ניסס נכ"ס).

215 * הרב יעקב היילפרין (עין
נחלת יעקב נכ"ס).

216 א) מהר"ר יעקב ווייל תלמיד
מהר"ל כדמוכה בתשובות
מהר"י ווייל ס' עק"ב ושאר דוכתי. וחיבר
תשובו' ושחיטות וברדיקות. ומזן ב"י מזכירו
לפעמים כמו בא"ח ס' תקס"ח ובי"ד ס' רכ"ה,
זע"ש בכנה"ג י"ד הגהת ב"י אות צ"ט. והגאון
מהר"ר נתנאל אב"ד מקארלסרוא הרב המחבר
ס' קרבן נתנאל הוא שמיני להרב ז"ל.
ב) וכתב מהרשד"ם בתשובותיו בי"ד
סוף ס' קט"ו הר"י וייל שמענו שהיה גברא
רבא והוא אחרון. וכתב בסוף תשו' מהר"י
מינץ דמהר"ו היה פוסק כמהר"ם לפי שהיה
מתיחס אחריו שהי' קרובו ע"ש.

217 * מהר"י יעקב ווילנא (ע' סלמי
זוכ, סיקוני זכ"ס נכ"ס).

218 ג) רבינו יעקב מווירצבורק הביא
דבריו בשבלי הלקט ישבלת
שנ"ה.

(א) סג"ל ל"ז. (ב) סג"ל ל"ה. (ג) וז"ל ל"ז. (ד) סג"ל ס"ד. (ה) סג"ל מ"ח. (ו) סג"ל ל"ו.

222 * רבינו יעקב בן רבינו הננאל צקלי (עיין מורה מנחה צ"ג).

223 * מהר"ר יעקב בן הרב משאת בנימן (עיין נחלת יעקב צ"ג).

224 א * רבינו יעקב החסיד היה שואל שאלות מן השמים בהלכות ובספיקי דינין ולהכריע בין הפוסקים ומשיבים לו. וכ"כ הדרב"ז בהשובה בח"א סי' י"ד דהיה אחד מהגדולים בקבלה הכי קרא שמו יעקב. ובח"ב סי' ש"ם כתב דאמרו שהוא ר"ת וכ"כ באיסור והיתר הארוך בענין חומי דם.

ואני הצעיר הן כל יקר ראתה עיני קונטרס כ"י משאלות אלו והתשובות שהשיבו מן השמים ומשם מוכח שאינו ר"ת וכן ראיתי בס' שבלי הלקט כלל ב' דין כ"א וכלל א' סי' ד' וס' י"ב שכתב שהוא רבינו יעקב ממרו"ש. ונראה מס' חרדים סוף דף מ"ב שהיה גיסו של הרב המרדכי.

ב) ועתה נדפסו תשובות הדרב"ז בפירד"א ושם סי' תקל"ב כתב יש בידי קצת שאלות שישאל אחד מהראשונים מן השמים ע"י התבודדות ותפלה והזכרת שמות והיו משיבין לו על שאלותיו עכ"ל. ולעיל הבאתי מהרב שבלי הלקט שהוא רבינו יעקב ממרו"ש, ועתה בא לידי העתק קונט' השו"ת הללו כי בתחלה ראיתי קונטרס השאלות הללו כמו רבע, ושם ראיתי עתה ששמו רבינו יעקב הלוי ואפשר שהיה ממרו"ש ותרתי איתגהו.

ובכלל השאלות ראיתי שאלה אחת שישאל ליל כ"ט לחדש אלול שנת תתקס"ג וא"כ היה בסוף ימי הרמב"ם כמבואר.

ג) ומ"ש באגור סי' ת"ו שרבינו יעקב מרויים עשה ש"ח וכו' נראה שהוא ט"ס וצ"ל רבינו יעקב ממרו"ש.

ד) חיצנה דיש לחקור על סאי גנדה כנח דהיה שחל מן השמים בקפיקא דרינח ובמחוקת הסוקקים סלכחא כחאון והיו משיבים מן השמים וכו' דהיה עבד כחשך וירוחו מן השמים, דהכי עבד הכי והרי ספק רמב"ם ס"ע מיקודי הכורה דין ד' דלס הכניח עקר דבר עמי השמועה או אמר ס' אמר שהדין כך יתכן שהנחל לא צמיחם היל. ומקן כל"מ הביא חוסה שאמרו אמר' חמרה יאושע זון קן לא לייחנאל לים. וכתב הרב ס"ס בנימוקיו

לכפר המדע והוא צלי דקוק דהסיה לאו דברך כנראה קאמר חלף דברך כפרה, ואשחמייע מיניה דהרמב"ם עלמון צהקדמוהו לפני' המעשה כתב כדברי מן ח"ל הכניח כשיספור כפרה וכו' ויחמר הכניח כי הקפ"ה אמר חלף ספקדתי חמה לא השמע חלף וכו' וכן אמרו הפוסקים האלהיים חלו חמרה לי יהושע ו' נון צמוימה לא לייחנאל לים ולא שמענא מיניה וכן עוד אמרו חס יצח אלהיה וכו', יכלה לומר שאין לוסקיף ולגורע צמלוה על דרך כנראה צמוס פנים. וכן חס יעיד הכניח שהקפ"ה אמר חלף שהדין צמלוה ס' כך וכי כפרה ס' חמה יכרב הכניח ההול שהול כניח עקר כמו שיסדו שאין הורה נחונה אחרי כניח הכרשון ואין להוסקיף ואין לגרוע כמו שהנחל לא צמיחם היא ולא הכרשו הקפ"ה ללמוד מן הכניחים חלף מן הפוסקים חשגי הפכרות והדעות, לא אמר ובח"א חל הכניח אשר יהיה צמיחם הכס חלף ובח"א חל הפכתיים הלויים חלף דמוע עכ"ל. חמה הכרש לרעה דהרמב"ם עלמון סבר דשאלתי דלמרו חפיו חמרה יהושע על דרך כנראה קאמר כמ"ס מן ולא הפסד"ם.

והו ק"ק על הרב פכ"ה דהאי ליטנח חיסיה צמולין דך קכ"ד ע"ל חמיומכר כ' יוסקן דמחני לה כ' חמי חסיפאל ועולא מחני לה חרישאל וחמר כ' חמי האלחים חי חמרה לי יהושע ו' נון חשמייה לא לייחנאל לים חממע חלפילי יהושע כנצוה חמר לי חשמייה דר' יוסקן הכי לא לייחנאל לים. ה) ועיין צמיל דהכניח צמניוחין צפספי הקען כרכי יוסף י"ד סימן רמ"ב חות ל"ו וצקונטרס מחזיק צרכה חלק צ' סס האכתי צוז סכ"ד. ו) ועמ"ס צמניוחי צקונטרס סיורי צרכה. י"ד סוף סי' רמ"ב ע"ס ובפחה עיני' חולין על דף קכ"ד.

ז) ומחוך דברי הרמב"ם צפי' המענה הכיטנין נוועלה חמעע כמו שהדין נוקן צמ"ל כנראה הרמב"ם חפ"י שהכניח כיון חל האמה כל שהכניח יצח צסס ח' על דין חף שחל פקצור הלככה הוא כניח עקר שהקפ"ה ליונו וצחא חל הפכתיים חלף השופע ולא הכרשו ללמוד מן הכניחים דברך כנראה כמבואר כדבריו.

וק"ק על הרב מהר"ם חלנאזי צפסר קלוריה לעין דך ח' והרב מופת הדור מהכח"א צען חסיים דך ק"ט ע"ל והרב ניוקיי שמואל דך כ"ב דקאמטון רבנן למחיל דהכי עלה מן מצה קול דציה הלל דכוונה רציוו שהכניח חומר הפך רצים וצ"ל דציה הלל הים נשקים הולך לאחרי רצים ורציוו נמי סבר כתידין תפוס'. ובקסר ניוקיי שמואל חד"ד חסימ"ל יח"ד נמיש ע"ל מכן ז"ל, דהכי הוא כמצדח"ס דעתה שפתי הרמב"ם צרוו חללו צפי' המענה כדקסר לה רב מן כי חלף חמנס נניח לצב הכונה וחוכין חלף חמנה עקוני קאשקק והיה עעמו עעס כעיקר דקרא קאמר ובח"א חל הפכתיים חלף השופע. ומחחר עלות דהכי סבר הרמב"ם מ רן דקונטרס שפיר קונטרס דהכי קי"ל כציה הלל חמעס צח קול.

וחמרה חכבי להרב פכ"ה חרין יסיב לקושות מן דקי"ל כרבי יהושע חלף חמניוחין צצ"ק וחמי דנמיק צבל קול דהלכה ככ"ה היחל חמוס כדיון דצ"ה וסא דקי"ל צבל דוכהח דהלכה ככ"ה לחו חמוס צ"ק חלף דחמעס מן כפשע אחרי רצים צחר רובח חמוס חלף צחר סידור עמי עכ"ל. וחמי חמרה צמחיו חמרי גנבי רבכדי סיועי חמיע"ב להפסד"ם, זה ילא רחשונה הרב"ז דהשופע כ"י סכתה

פנים

א) סג"ל י"ח. ב) סג"ל י"ח. ג) צ"ל ל"ו. ד) סג"ל י"ח. ה) סג"ל י"ח. ו) סג"ל י"ח.

שנים אומרים דבר הוראה ויש מהם גדול צחכמה ומינין
 חלק צטל יסוד צמיעועו ורליה דק"ל כ"ה סהס רביס
 אף ד"ש מחדדי עפי, ובעל היסיד אף שהוא גדול צחכמה.
 וזאת שניה דברי הגהות, שיש אור זרוע פ"ק ד"על
 שכהצ הלך אחר הגדול צמנין אף שהאחר גדול צחכמה
 וכחצ הרצ שער אפרים קימן י' דעעונו דק"ל כ"ה אף
 דב"ש מחדדי עפי.

אומנס כד דייקת פורחא דברי הרצ פ"ה מועתי
 כי קשים דריטעל דלכוו שמועי משמעטן איפכא דמאי
 דק"ל כ"ה היינו משוס צ"ק, וצפרט מאזתה שאמרו פ"ק
 דעירובין ד' ק' דקודס צ"ק הכולה לעשות כ"ש עושה
 הכולה לעשות כ"ה עושה וכו'. וגם צפסקים ד' ק"ד
 פריך והלכה כ"ה פשיעל דהא נפק ז"ל אלאוה עמוס
 צ"ק פון אור דק"ל הלכה כ"ה דאי ל"ה ה"ה לעשות כ"ש
 עושה כמ"ש צ"ק דעירובין ופ' אלו עריפות. וז"ל מתצטרף
 דמונת הרא"ז וז"ל לאו כדצבר הפ"ח אלא לעולם דאי
 לאו צ"ק לא הוה הלכתא פסיקתא כ"ה והרלה לעשות
 כ"ש עושה ומכא ה"ק הלכה כ"ה לגמרי והצ"ק גילה
 דפי' אחרים רביס היינו דבר צמנין ולא משמיתן צומחדי
 עפי.

ותינין ג'הון רבינו שהיי צחצובה הציאה הרמזין
 צמיושו"ס י' זה צובר שכתב אס נחלקו ד"ד שהס' א' אחד
 אומר כך ושנים אומרים כך אס שוים צחכמה מניסין
 דברי היסוד ועושיין דברי השנים וחס האחד עדיף משהנים
 הולכים אחר גוי שנתן עעס לדצרייו. וכחצ עליו הרמזין
 ולא נחזור לו ומהימיתין דקפחדין וגו' ז"ע. ומי"ו פ"ק
 דיבמות גבי מחלקת צ"ש ובי"ה אמרינן כגון דב"ה רובא
 וז"ל לא עשו דהא ד"ה רובא וז"ל עשו כי אזלינן אחר
 רובא היכא דכי הרדי יניחו הכא צ"ש מחדדי עפי וק"ל
 התס כמ"ד עשו אלאוה אף אחד תסס גדול מכל צמיו
 אין דצריו צטלים. וי"ל התס לא וישצין דין עושה כרלון
 עלמו לפי שצ"ו נועה אחר החכמה אצל כסהדרין כולם
 לריבין לרין ורלוי הים ש"סיכיוו כולם לאיתו הדעת אלא
 דרמנתא אחר אחרים רביס הלכך צ"ג' דייניס נמי הולכין
 אחר רוב. ועדיין ק"ל הך דיבמות מ"ה א"ל דצריו וכו'
 ושמש י"ל ר"א ור"מ יסיד צמקוס רביס אין דצריו של א'
 צמקוס צ' ובי אהני עעמאל דמחדדי עפי היינו גבי רביס
 ורביס זהו תורף דברי הרמזין.

ודברי הג'הון והרמזין ומוחסי דאף דהלכה צמיה הלל
 נועטס הצ"ק ונעטומה שהס ענותינן כמ"ש פ"ק דעירובין
 מ"ע בעלמא לא אמרינן אחרים רביס אלא היכא דכי הרדי
 יניחו אצל כי לז אחד הים עפי הולכין אחר החכמה.
 אף צחלקו"ה לדצרי הג'הון אף אי חד צמרי לא צטיל
 ולדצרי הרמזין דוקא כי הוה הלך אחר רביס מיהא אז
 הוה אזלינן אחר החכמה. וכל הוה כמ"ש"ל דפשת
 השמועות דק"ל כ"ה א' משוס צמ קול ולא ב' משוס
 דהו רובא שלל כמ"ש הפ"ח לדעת הרמזים.

ומדברי הרמזין הללו ש"ק על הרשצין צ"ב' וגן
 אצות פי' דף י"ב ע"ב צמשת אל הסי דן יסיד צחצ"ה
 דברי הרמזים ש"ב שאל לכתת עמך אחרים לרין ושלקו
 עליך ואתה יסיד וסס רביס אל תאמר קבלו דעתי וכו'.
 וכחצ עליו הרשצין זה לפי דעתי הוה מדברי הסקידות
 כי מן הדין אין הולכין אחר הרוב אלא כשהס שוים וכמ"ש
 דב"ש מנין צמנין אף אזלינן אחר רובא היכא דכי הרדי

יניחו ושאיני צ"ש דמחדדי עפי עכ"ל. ולכוס ריהטעל נראה
 דנפלאו ממונו דברי הרמזין זקן ציחו ונחצבו צמיר שעל
 מוצוה זו ישז אסיק דאין הלכה כיה"ד יתושצ לרין עס
 אחרים והסיד דיבמות שאני כמזכור א' וענ"ש צחצ"ה
 אצות על משנה זו. ד' והרצ תוכה חסד קי' ה' הקשה
 על דברי הג"ח הנכרז ומקויג'ה יצמות וסילק מנחפשיה
 כסילוק הרמזין. ואני צעונין אומר דלהרא"ז אגהות
 אשרי ל"ק מקויג'ים יצמות ושפיר מהלכתא אלא שאין לרואי
 להאריך כאן. ומיחו יש ומקוס לוור דהגהות אשרי קברי
 הרמזין.

ומדברי הג'הון והרמזין והרשצין יש לי להציג רליה
 למ"ש מהרשד"ס א"ח קימן ל"ה דנשאל על קהל אחד אף
 יתהגו צלריכהס א"ח הולכין אחר רוב קהל צמס א"ו
 אחר רוב צעלי כיסים, והסיצ הרצ דלחרי רביס היינו
 כשהס שוים אצל כש"ס הצדל לא וקמוכות שלו מהסיד דפ"ק
 דיבמות דמ"ד עשו ה"מ כי הרדי אצל צ"ש מחדדי עפי,
 וגדול צדורו מוריני הרצ הגדול שאלנו מהרא"ז יתקי' זל"ה
 תמה עליו מדברי התוס' ע"ס דיבמות ושאר דוכתי. ולי
 הסידוע לא תצרח מדברי התוס' כאשר יראה המעיין.
 ודברי מהרשד"ס קיימיין ונחלתא קרלי סרכין תלתא הג'הון
 והרמזין והרשצין כמזכור.

תורכט לענין רששון למאי דתלמח עלה דנעפוש יולא
 מדברי הרמזים ללא צמניס היח אף חס אמרו כהלכה
 ונציא האומר קברה פ' אחת יהרב הנציב כי הוה נציא
 שקר, ומחלטר שכן סקריפתו צמקומה אף דצריו יעקב
 הנו' צגוי' הלכות ופסיקא דיינא ופולגתא דרצווחתא שולל
 שאל האש מן השמים יזכירו ומשיי'ם לו ודחלי הוה
 והקריס למשמעתו עבוד עובדא כאשר השמים ומפריס,
 והלא לא צמניס היח וכלל כי האי גוונא חס נציא אומר
 כי אומר אלהים קברה פ' אחת יהרב.

ומעיין דגומא ארכי העירוחתיו חקור דבר צמ"ש
 הגמיי' פ"א דאצל וצמיונן קי' ש"ץ והרשצין ח"ג פ"ב
 ונורן צב"מ פ"ה דעומתה מה וצב"י י"ד קימן שע"ב דק"ל
 כ"ש דקצרי עובדי כוכבים אינס מעמיל'ם צחלל משוס
 דהכי אמר אליהו לרבע צר אצוה צמליעא דף ק"ד, והלא
 לא צמניס היח ואין משמיתין צבציא חס יאמר קברה פ'
 אחת כמ"ש הרמזים, והכי משמע מדלומרינן צמב' דף ק"ח
 מאי חס יבא אליהו ויאמר ופירש"י היסר וליסור אין סלוי
 צו ללא צמניס היח, והכי משמע מדלומרינן צמירובין דף
 מ"ה גבי מ"ה דשאל אף אליהו דהוה שכי' צמחי'תח דצ"ב
 דפירש"י חס דלומרי' דליסור והיסר לא משיי'ל' וז"ל אף
 הני רצווחתא אומר רבנן צעמטא דק"ל כ"ש צקצרי עובדי
 כוכבים דהכי אמר אליהו.

וכוחא של להעיר על מ"ש ג'הון תוספות כ"י פ"ק
 דגיטין דהקשה אף אליהו דהוה שכי' צמחי'תח דצ"ב
 לא פשיע כל תיקון ומשיני דמרי אליהו יניחו והציחו רציו
 צללצל צלקותיו כ"י. וכיולא צוה כחצ הרשצ"ה צמיושוין
 למנחתו כ"י דף מ"ה צוה שאמרו אליהו עמיד לזרכס
 דאליהו יכול לפרשח צחמס נצתי מדרש'תו דשכי'תס התס
 עכ"ד, והכי לא צמניס היח וכדנשמע מכל האומר.

וכזה רליתי למתריצ"ל ח"ג קי' ק"ו שכתב דהרמזין
 חלק על הרא"ז אף כי אומר כו"ק הופיע צמית מדרש'תו
 ללא צמניס היח. ומהר"ס י' חציב צכפות ממריס דף י"ב
 חלק על מהרש"ל כי אין כוונת הרא"ז לזכות הקדש ממש
 הופיע

(א) ש"ב מ"ו. (ב) ש"א י"ח. (ג) ש"ב מ"ו. (ד) ש"א י"ח.

הופיע אלף שאמר כן צדק גזומא . ומ'ו קושעל דמיילחא שאח יאמר פוקק פ' אחד שמועה צסס רוח הקדש יכולין לחלוק עליו דלא בשמים ע"כ . וצ"ב חכמו לעיל דדברי מהרי"ל עיקר , ולענין דינא שוים הס מהרי"ל ומהר"ם ק' חצי כמזכיר ולי"כ הערותיו קיימין בדוכתיהו . והיה אפשר לומר דכל הני רבואתא פליגי על הרמב"ם והנה ס' דק"ל כצ"כ ג' ומוס' ז"ק ופצ"י דלס הנביא ומן השמים יאמרו כפי ההלכה משמחין ועדיין כותיהו וה"ה אם יצא אליהו ויאמר הלכה כפ' , והכי שירושל דמילתא וכך הוא דין ופצ"כ לן בעממא צספיקא דדינא מקבלין מייס ואמרוט הכין יבזי עממא רבואתא דק"ל כר"ס דלליהו אמרה וס' דעת גלין חוספתו הרשצ"א . וס' דעת הרצ"ד שכחז דרוס הקדש הופיע צצ"ה ודרשו בלומר דצוה דיש פנים הנחלין לדין ז' כמו שהוכיח הוא ז"ל צ"כ תמים דמים הכי נקיעיין . אלף דרמנצ"ן חלק עליו דהוא קוצב כהרמב"ם דג"ס צוה אמתיין לא צשמים היא , או דמכה העיין קצר דהדין להפך וחסד דהין לומר לא צשמים היא כלשכ יחזי אכן דעתמו להפך ע"פ התורה שצדיקו .

פנים הנחלין לכאן ולכאן והצ"ק הוא הכלכה דקודס הצ"ק ידענו עסס צצ"ד או וכי מלית הכרעה סהכנים והשופטים דלין ומכרע צוה שמועין לצ"ק ורוח הקדש שאמר הכלכה , וצוה ומחלתח נמי קושיה מרן נצ"ק דצ"ה לדעת הרמב"ם , שהאני מחלוקת צ"ה כי איש לין חלצן להכריע וצכ"ה לא אמרה הרמב"ם וכ"ס צומן רבנים אחר הגאונים כי הן צצ"ן חלק הלך סדר ליימד סמלי ואמוראי ורצ"ן סבוראי נחמד למראה ויה ויהא סהוי לומדים צצ"ן גדול ונורח למאות ולחלפים ומבאי ישראל חצודי חצודו על ד' כנפות דליכא חן וצוה אל סהכנים הלויס ואל השופע . וא כלשכ שפיר לו זכו והופיע רוח הקדש על גדול הדור איסו גופ' ופיר שמועני' חצויו שמוענה כלשכ יורו משמים וכל אשר נגע אליהם צצ"ו צאלו אמרו לכוון מחלסר דלין ציילשו צבחימו הדור להכריע , וגס דהין סהול והצצ"ה סהיא י"ה פנים מקצרות הכלכה וה"ע דהרצ"ד ורצ"ו יעקב סנ' . ומייסו אי גבול רצה נראה צעניו מוחך התלמוד וכללי סהלכות להפך יכול לחלוק דלא צשמים היא וכמו שהרמנצ"ן חלק על הרצ"ד כן נראה לפוס ריהעס . ומקוגיית חולין דף קכ"ד סנ"ל סהצחתי לעיל ס' נראה להצ"ה רצ"ה לדברי מהר"ם ק' חצי צחוספת ס"כ דף ג' ע"א שכחז דלין הולכין אחר הנביא אפילו צספק מליחות כגון ז' לראשון או צן ע' לחסרון או פ' מוכ עבדו לפ' וכיולא . וסקספה לפ" צמ"ש סהמון סיס מוגד סהפיקות וכן צהסיה דרשצ"י פ"צ דשצ"ה , וייסח ליה דע"ס דהינים והסכלות סיה פוקק דהין ומסס צצ"ו ולחנת דצכ"ו צ"ה סהות סעומ"ר סכנגדו מוכיס , וכן רשצ"י אגמריה סומין עיין דצכ"ו צחורך , ולמדנו ומצדנו דלא מייצעי' צספק דין דלין לכוון על דצ"י נציא חלף חף סה דהין פשוע לכו אלף שאנו לקספיקס צמוליות וגס צוה לין סומיין על צכ"ה וכיולא . ולכאורה מקוגיית חולין סהכרז דפירסו הרמב"ם אפי' סה אמרה יוסעט צדך כצוה לא לייסחל לס והסס קיימיי צמוליות אי אמרה כ' יומין אריסח או אסיפח סוי קיימחל לצדרי סכז סר"ס ק' חצי וכן משמע קלח מהסיה דצמיי דף ק"ב , וכן סהצחז ססכר סכז צני דוד צריס ספרו .

וא"ה סה הרצ"ד חולק צוה על הרמב"ם אחאי לל השיגו כי אורכיה , וי"ל דלשון סהצור לין רצ"ה דלפילו אמר סהכלה ואמה הדבר דלשפ"ר לפרס כהרמנוס רצ"ן צכרצי כמס"ל ומוס"ה לא השיגו ומ' הושגה לא רחשו הרצ"ד כי ע"ד זמן הרשצ"ה סהו סהושעק מל' סגרי . לכן ק"ק דמך כצ"ו סיי סעיס לרהרמב"ם דצכ"י עוצדי כוכבים איסס מעמחין מוסס דלליהו קצר סכי וסל לדעת הרמב"ם צכי סה נמי חמריין לא צשמים סיה כו"ס צצ"כ ספירוס המסנה וכמו שהצ"ן סהו צדכ"י סר"מ והוקסס על צמ"ק דצ"ה לחמנו . והיה אפשר לומר דמך צכ"ה אעממא דכחז ססס דצכ"י קצר כפי סומין . אמנה נראה צצ"ה סכי דל"ק"ו מהני רבואתא דיהבי עממא דלליהו קצר כר"ס ולא מדצ"י סגלין והרשצ"ה סנ' , לכונתס סיינו שאליו הנביא קצר כך או יפרס כך ומה סכמוס סהסס ודיעשו סלימס לא שיליחך כן צדך כצוה דלא סמרה צדך כצוה לא לייסין דלא צשמים סיה חסו כוונה מרן כצ"כ . ולין זס קוצר דעת הרמב"ם דלס הנביא אמר סכרה פ' אמח יסכר דכח לאו מעסס כצוה חמין עלה כמזכיר .

לכן מוסס יתוצי דעתא צמאי דלחלחן עלה צכאי דשלי' שאלתא סהכלתא גצרוחא עומיקתא ומסרתתא וסלגורח דרצווחתא רצ"ו יעקב מומרו"ס והרצ"ד כחז דר"ק סופי' , סה כגון לומר כדשייין דצכ"י דול סהרמב"ם דלס משמ' מייס יכזי סלימס על חצ"ו צנין אחד סהכלס לייסין לה , ועד מוסר דק"ל כצ"ס מוסס צה קול וככל אשר דצכ"ו , וסכוו סגויס אסר זכרו יס ליסכס דלא ליהו כנגד סיקוד סזס כלשכ יסחא העעיין . וי"ל חפסר וצור סה הרצ"ד ורצ"ו יעקב סנ' הן סן יוד"ל לצכ"י הרמב"ם דלס צכ"ה כצ"ה צסס ס' דצכ"ה פ' אמח צ"ה סהות כי סהו צכ"ה ססקר יוסכר דלא צשמים סיה , דלא רסכו סקצ"ה ללמוד מן הנביאים אלף מן ססק"ים כו"ס ויכח סל סהצ"ה סליס ואל השופע . אמנה צדכ"י סחלקו צומן ססהדרין ועצודו צמלקותן ולין ומכרע ולא אמר סהכלת לא כמר ולא כמר , צוה סה יצ"ה צה קול או רוח הקדש לומר סככת פ' אמח לייסין לה ומסר דססהדרין והשופטים לא יכלו לסכ"ס צדכ"י ויש

אמנה סני צעוניי סוכסתי מנחה סגויס ומיקודן של ראשוניס רש"י וסוס' ורשצ"ל וסר"סל צמנה דוכסי סצכ"י להפך דצספק מליחות כן סודע וכניא לייסחל ליה . וכמו סהסכרתי סני סהדיוט צעניוטי צוה צספ"ס סקטן צכ"י יוסק ח"ס ס' ל"ב . א) ועמי"ס צעניוטי צכ"י דוד פ' צלסל צ"כ וסכ"ל .

225 ב) מהר"ר יעקב יהושע מקראקא הוא הגאון אב"ד ור"מ דק"ק פפד"ט שנת תק"א ויצא שמו בכל העולם באמצעות חברי מטהיה פני יהושע ארבעה חלקים על הש"ס . ואני הצעיר זמיתי לקבל פני שכניה אזיה ימים ומראה כמראה מלאך האלהים ונתן לי במתנה ספר פני יהושע על סדר מועד שנרשם בו בפרק . ונה נפשיה דרב שנת תק"ו .

226 * מהר"ר יעקב יוסף (עיין ספנת פענא צכ"ז) .

227 * רבינו יעקב בן רבינו יצחק הלוי
(עיין רבינו יצחק סלוי).

228 א) רבינו יעקב בר יקר רבו של
רש"י וכתוב בתוספות שאנץ
ניסין כ"י דף מ' שהוא תלמיד רבינו גרשון
מאור הגולה. ב) והיבר פ' התפלות כמ"ש
בארחות חיים דף מ"א ע"א.

229 * מהר"ר יעקב (ישראל) אב"ד
דק"ק בעלז (עיין ילקוט סדס
33"ג).

230 א) הרב יעקב (ישראל) פינצי
מריקאנטי חיבר שו"ת כ"י וכו'
שם שהוא נין ונכד מבני בניו של הרב המקובל
מהר"ם מריקאנאטי.

231 ד) מהר"ר יעקב הכהן תלמיד
הרב מהר"ש יונה ורבו של
הרב מהר"ש גאון. עיין בח"א מערכת שו"ן
אות מ"ז, (עיין מכל"ס גאון). ה) והזכיר
תשובתו תורת חיים למהרה"ש ח"א סי' כ'.

232 ו) מהר"ר יעקב כ"ץ הוא הגאון
אב"ד ור"מ דק"ק פפר"ם

שקבלוהו לרב שנת תע"ח והרביץ תורה
בישיבתו החשובה והגדולה מת' בחורים
מופלגים והעמיד שם תלמידים הרבה וכמה
רבנים היו תלמידיו ומהם הרב מהר"ר יוסף
שטיינהארט אב"ד דק"ק פירדא הרב המחבר
שו"ת זכרון יוסף והרב החרוף והבקי מהר"ר
יוסף וואשייר טרילינגין דיין מדינת אנשכך
והרב מהר"ר יעקב כרלין הרב המחבר באר
יעקב והגאון הגז' חיבר חבורים הרבה ויצא
לאור שו"ת שב יעקב ונה נפשיה דרב שנת
הת"ק.

233 * מהר"ר יעקב כ"ץ שפירא
(עיין סה"ל יעקב 33"ג).

234 * מהר"ר יעקב כולי (ע' נ' יכודס
דזאנסיס ד"ס ככז נודע, ועיין
סימניס דלורכיימס, עזרת נשים 33"ג).

235 * הג"מ יעקב מלובלין (ע' סג"מ
סעס"ל).

236 * רבינו יעקב הלוי (עיין רבינו
יעקב סהס"ד).

237 ו) מהר"ר יעקב הלוי תלמיד הרב
מהר"ר אהרן חסון חיבר שו"ת
וגרסמו שנת שצ"ב. וקודם לזה עשרים שנה
הדפיס קובץ קמן ואח"כ הוסיף וגרע והדפיס
קובץ גדול הנז'. והעיקר הוא קובץ גדול ואל"ו
רומו הרב כנה"ג והקטן נתבטל. ח) והיה תורה
וגדולה במקום אחד שר וגדול יוצא ובא
בחצרות השרים ומרבה בסחורה ועם כל זה
היה ריוז ומלא בתורה ועם שהיה שמן ובעל
בשר לחם עצלות לא אכל. ונה נפשיה דרב
שנת שצ"ו כמבואר בס' בינה לעתים דרוש
ע"ג וחתמו על פסקיו מרבי ויניציא ומהר"ש
חיון ומהר"ש והרב קרבן אהרן ורבו מהר"א
חסון כמבואר בספרו.

238 ט) מהר"ל (מהר"ר יעקב סג"ל)
תלמיד ממהר"ר שלום מויינא

וכתב מהרש"ל בתשובה סימן ע"ט דמהר"ר
שלום היה גדול מאד ולא היה חושש לדעת
הטור. ומהר"ל חיבר שו"ת ונס יש ספר מנהגי
מהר"ל.

ודע דמהר"ל הוא מהר"י סג"ל והוא
מהר"ר מולן כמבואר במנהגי מהר"ל וכן כתב
מור"ם בס' יחסין דפוס אמשטרדם דף קכ"ה.
וכמדומה שנעלם זה מהרב כנה"ג דבא"ח סימן
רכ"ה וכו' שז' על מ"ש מין בבי' בשם מהר"י
מולן כתב בכנה"ג וכן כתב מהר"ל בתשובה,
משמע דסבר דתרי הוו. ונעלם זה ג"כ מספר
קורא הדורות שכ' דף ז' וז' ובזמן הזה היו
באשכנז הרב יעקב מולן וגם באותם הימים
היה הרב יעקב הלוי ונקרא מהר"י סג"ל שחיבר
שו"ת בן מהר"ם סג"ל עכ"ל. הרי שבהדיא
גילה דעתו שהרב יעקב מולן ומהר"י סג"ל
תרי הוו ומנאם בשתים ולא עלתה לו והוא
באחד כמבואר.

וגראה שמכנין להרב מהר"ל מולן ע"ש
אביו שנקרא משה כי משה מכנין אותו מולן
כמ"ש בשמות הגיטין דף נ"א משה המכונה
מולין, ולכך קראוהו רבינו יעקב מולין על
שם אביו כמו מור"ם בעל ההג"ה שקורין
מהר"ם איסרלאס על שם ישראל אביו ובשם
ישראל יכונה.

ועוד מכנין למהר"ל הרמ"ה הר' מולין הלוי ע"ש אביו כמו שתראה בסוף תולדות אדם מהרשב"א הדפיסו שם קצת תשובות מהרמ"ה והם תשובות מהר"ל כמו שתמצאם בתשובותיו. ומורנו הרב הגדול שארנו מהר"י זאבי זלה"ה בדרשותיו פ' וירא כתב עיין בתולדות אדם להרשב"א בשו"ת להרמ"ה וכו'. וק"ק ההר"ל להביא מעיקר תשובת מהר"ל סי' א' ולא מאותן תשובות שהן מקושעות זעיר שם. וכמדומה לי דתשובת מהר"ל הגו' נעלמה מהרב פנים מאירות ח"ב סי' ל"ב ע"ש.

וכן בתשו' מהר"י קולון סי' קס"ג קראו שם מהר"ל מולין ז"ל למהר"ל ואותה תשובה שכתוב שם בשו"ת מהריקו שהיא לתלמיד מהר"ל מולין היא תשובת מהר"י וייל והרי היא בשו"ת מהר"י סי' קס"ג. ועי' בהגה"ה בי"ד סי' רמ"ב דין ז' ודין ח'. ובשו"ת מהר"ל סימן קס"ח הזכיר למהר"א בעל תה"ד בשם חבר. ומהר"ל נתבקש בישיבה של מעלה שנת קפ"ז.

(א) מהר"ר יעקב סג"ל הנקרא מהר"ל הוא עצמו מהר"י מולין הזימנין קרו ליה הכי וזימנין הכי כמו שהארכתי לעיל וכתבתי שם דנעלם זה מהרב כנה"ג א"ח סי' רכ"ה. וגם בסימן תקס"ח שם בא"ח בכנה"ג משמע הכי דלא זכר דמהר"ל הוא ניהו מהר"י מולין שכ' עיין מ"ש מהר"י וייל משם מהר"י מולין על תענית אדר דיתענה בשתיהן אבל מהר"ל בתשובה ותה"ד וכו' והו"ל להקשות למהר"י וייל דאיך כתב משם מהר"י מולין דיתענה בשתיהן והרי הוא עצמו כתב להפך בתשו' ואם האמת כדברי מהר"י פליג דידה ארדייה, אלא משמע דלא זכר דהו' וחדית לן דמהר"ל ותה"ד והר"י מינץ פליגי כי ארחה להשימענו סברות הפוסקים האחרונים.

ברם אנא הזיתיה לרבינו הרב כנה"ג עצמו דממ"ש לכנה"ג י"ד סי' ע"ג הגהת ב"י אות ע"ח ואות פ"ג מוכח להדיא דידע שפיר דמהר"ל ומהר"י מולין חד הוא וכן מוכח ממ"ש בכנה"ג א"ח סי' תקנ"ד ע"ש. ולא ידענא מה נידון בה דפעם נראה שהרב כנה"ג סבר דמהר"ל אינו מהר"י מולין ופעם מוכח דסבר דחד הוא.

אמנם מהרב משפטי שמואל סימן קכ"ג דף קנ"ז ע"ב ומהרב בית דוד א"ח סי' רי"ח נעלם זה דמוכח מדבריהם בהדיא דסברו דמהר"ל ומהר"י מולין תרי הוו וזה העלם דבר. ועמ"ש בענינותנו בס' הקטן ברכי יוסף א"ח סי' תנ"ג אות י"ב, ובס' הקטן מחזיק ברכה י"ד סוף סי' ח"י ע"ש.

(ב) בימי מהר"ל ורבנותיו התחילו באשכנז לעשות סמיכת מורנו ומשם נתפשט באיטליא וקרא תגר על זה מהר"י אברבנאל בס' נחלת אבות פ"ו. ואמר הנאון סיני בר בצלאל דטעם הרבר שקודם זה כל משכיל היה נותן גיטין וקדושין ועשו תקון זה לומר שלא יתעסק בגיטין וקדושין כי אם הנסמך בשם מורינו, צמח דוד (ס"א קפ"ז לאלף סססו). ג ועמ"ש מור"ם בהגה"ה י"ד סי' רמ"ב דין י"ד.

239 * מהר"ר יעקב יהודה ליב מפרששא (עיין לסס זנס זכ"ט).

240 (ד) מהר"ר יעקב לנדא אישכנז חיבר ספר האגור בשנת ר"מ ובס' שכ"ז מזכיר למהר"ר איסרלן בעל תרומות הדשן ולמהר"ר קולון, ובסופו יש חידות מדינים.

241 (ה) רבינו יעקב בר מאיר נכדו של רש"י בן בתו הוא הנקרא רבינו תם ורבינו יעקב שמביא העטור הוא רבינו תם כמ"ש הרב כנה"ג ח"ט סימן קע"ה הגהב"י אות קמ"ג, וכן סמ"ג כותב רבינו יעקב על ר"ת. וחיבר ס' הישר על התלמוד והיה נמצא לראשונים ועד אהרן מהר"י קולון נמצא אהו כמ"ש בשרש ק"ן וס' הישר של מוסר שמיחסים אותו לר"ת אינו אמת כמ"ש מהר"ם די לונזאנו בדרך חיים. וחיבר ר"ת מחזור כמ"ש הרא"ש והמרדכי בכרכות והראב"ד בס' הקבלה מזכיר לר"ת שהיה בדורו. ובשו"ת מהר"ש"ל סי' כ"ט כתב הגדולים ששימשו לר"ת. וראיתי למהר"ם דאנון מפורטונאל תלמיד מהר"י אבוהב בכלליו כ"י שכתב וז"ל כתב גברא רבא על ר"ת דרב נובריה כרש"י ור"ח ובה"ג והוא כאחד מהם ואולי יותר בחריפות ובקיאות וכל חכמי ישראל הנמצאי' היום כלם כקליפת השום וכנגיד שומשום נגד אחד מתלמידיו הקטנים

(א) סג"ל ז"ל. (ב) סג"ל ז"ל. (ג) חס"ד ז"ל. (ד) סג"ל ז"ל. (ה) סס ס"ז.

הקטנים עכ"ל. ואחר זמן ראיתי שהם דברי הריב"ש בתשובה סי' שצ"ד.

וחזה הוית להרב דבר שמואל סי' כ"ו כתב דריב"ם שכותבין התוס' הוא רבינו תם, ולי ההדיוט נראה דהתוס' אין מکنים לר"ת ריב"ם. ומה שהתוס' כותבים ריב"ם כונתם על רבינו יצחק בר מאיר אחיר"ת ורשב"ם או ד"י בר מרדכי.

א) רבינו יעקב מרומרוג הוא הגקרא רבינו תם, מצאתי בקובץ ישן כתיבת יד התלמידי רבינו תם רבו ומגדולי תלמידיו רבינו אליעזר ממיץ כמ"ש ספר ריא"ם מצוה קל"ט ורבינו ספר ורבינו יצחק הזקן בן אחותו והר"ם מפונטיזא והר"ם מאיבורא ור' משה בר שלמה הכהן כנראה במרדכי סוף יבמות ורבינו יום טוב מיזני כמבואר במרדכי פ"ג דמ"ק. ומהר"י קולון כתב דבעל העמוד תלמיד רבינו תם וכ' בעמוד ומודי רבינו יעקב מרומרוג ומסתפק אם גם ר"ת מאורליניש תלמידו גם כן עד כאן כתוב בקובץ ישן הגו'. ובשלשלת הקבלה כתוערבב מאד שכתב שרבינו יעקב מרומרוג הוא אהר שיהיה בזמן הראב"ד בעל ספר הקבלה ותמה על הרשב"ץ וזו כחו מהגהת המרדכי בנישין דאמר ר"ת דשנת השמיטה ה' אלפים ול"ט ע"ש דף מ' ומיסוד זה נשתמש במקומות אחרים והביא דבריו בסדר הרורות ריש דף ג' והוסיף לערב דברי שפתי ישנים.

ובאמת בחנם טרח דהגהת מרדכי רידיה אמר דשנת השמיטה לדש"י שנת ל"ח ולר"ת שנת ל"ט כלומר דמחבר לשון זה שמביא הגהת מרדכי מחשב השנה מהשמיטה לרעת רש"י ולרעת ר"ת בשנים שהוא עומד. וזה אמת וצדק ופשוט דר"ת הוא רבינו יעקב מרומרוג והוא היה בזמן הראב"ד בעל הקבלה ובזמן הראב"ע כמ"ש החוספות. (ב) וכ"כ בתשב"ץ ה"א סימן ע"ב והבאתיו לעיל במערכת אלף (עיין הכלל"ד פסליטי). וכן מוכח בקונטרס שבידי משו"ת רבינו יעקב ממרו"ש כ"י שה"ש שואל פסקי הלכות מן השמים שכתוב בו שיהיה בשנת תתקס"ג ובכלל דבריו כותב ר"ת ז"ל. הן אמת כי אני הצעיר כתבתי והיה בזמן הראב"ד בעל הקבלה והרשב"ץ נראה שכיון להראב"ד בעל ההשגות, ויש לישב ודוק הטיב.

וכבר כתבנו במערכת אלף (ע"י כנינו לזכרם ו' עזאל) כי השבחה השביח ד"ת להראב"ע ויהי שירו לכבודו הובא בספר עומר השבחה ע"ש. ג) ורש"י ור"ת קדמו להרמב"ם וכמו שכבר כתבתי בנדפס במערכת תי"ו אות ד' (עיין חוספות). אך שם לא היה בידו ספר שלשלת הקבלה ולא ידעתי במה כחו גדול.

ד) כ"ח חייב ס' הישר וחייה ונחל לזי כ"י וכו' פי' פוגזים וזכופו חשונות ושם חלי מולח החשונה שהכיל הכב גנה וזכים צל"ם כלל ג' סי' י"ם מחשונות קשר הישר וכמו צחלחלו קשר הישר קלחתי צסס לח הספר הזה יען כל עקודי כל יסחתי בשמועות הרלשונות והגכסלות אשר נעולס. ושם כתב דמעולס רש"י זקנו לח הגיס צגמ' קכ צפ' כתב ה"ג לו ז"ב, חלחל דשומי ימיעי הביחו על פי פירושוו וכתב ושאר ליה מלכיס לכנינו שמואל לחי כי על לחת שהגיס רבינו שלמה הגיס כול עשרים וידעתי גם חלי כי מגדל פלסולו ועומק לבו עשה זלח והלכיו צדו.

242 ה) מהר"ר יעקב מאראגי רב מקובל מהמעריב הפלא

והרבה לכתוב פירושים על הזהר הקדוש ואני הצעיר ראיתי פירוש האדרות מהרב ז"ל בכ"י. (א) ושמעתי מפי רב ספיד עוזרו ונשלחומו ושהיה נלכך מולח ועוקים הסורס מעוכי וכך נזכרו מן השנים שחס בל לזיו כסף לו כלים חיקף נלכד וכשחר נעור וזיק שזה היה הקונו. ועם לחת נחלק צלשון זכר עם הכב הסקיד מהכ"ל חולני' עוק' מוחלוקי' והודס לזכניו מהכ"ל ז"ל וסיה לו קלח הסבג. (ז) ופתח בלחיי להרב מעכ"ל לזכרם לו מוקס ז"ל צפ' שהגדה שלו כ"י שכתב וז"ל ושמעתי מאלוסי ומיחתי אשר יסדיו נוחיק קוד צבית חלסים ספיה לומר ונגלה לי כמה קדוה נעלום ועמוקים מופתם לוף מחוקים והדברים עזיקים הסכס הסלס המוקבל הלחתי כהמכ"ר יעקב מולכני חלל"ס.

243 ה) מהר"ר יעקב מולכו הרב החסיד א' מרבני עיר הקדש

ירושלם ת"ו ברור שלפני פנינו אחר מרבני בית מדרשו של מהר"י האגוז גיסו של רבינו מהר"א יצחקי היבר שר"ת כ"י וישנם בידי. ועוד חיבר דרושים נחמדים וראיתים כ"י.

244 ט) רבינו יעקב בר מכיר הזכיר בשו"ת הרשב"א סימן שצ"ה

ובשו"ת בשמים ראש הודשים מקרוב סי' ש"א וכתוב שם דהגיד דבריו להרמב"ן ז"ל והרמב"ן נשקו על ראשו ע"ש. ועיין בריש מערכת ב"ת, (עיין צמחים כלס צט"ג).

245 י) מהר"ר יעקב מלכה ז"ל רב מובהק במעריב הפנימי בר פלוגתיה

א) טב"ץ י"ג. ב) וז"ל סי'. ג) טב"ץ י"ג. ד) סס י"ד. ה) טב"ץ ל"ד. ו) וז"ל ס"ל. ז) כל"ו. ח) טב"ץ ל"ו. ט) וז"ל י"ב. י) ט"ז י"ב.

253 (ד) מהר"ר יעקב פראגני רב בנא

אמון בזמן הרב גנת ורדים והרב משה יוסף והיה מדקדק גדול כמבואר בתשובתו בספר גנת ורדים. ותלמידו הרב מהר"ר שמואל לאניידו בן מהר"ר לוי המגיה במ' כלי פז והיה גיסו של הרב מהר"ר שבתי נאוואוי רב בק"ק רושיד, וישב על כסא הבו בנא אמון. ומהר"ר יעקב פראגני מהמה הנזכר חיבר שני חלקים מתשובות וחלק אחד ראיתי בכ"י וממנו נקח ציצים ופרחים וילדו על ברכי יוסף בס"ד.

254 (ה) מהר"ר יעקב בן הגאון מהר"ר

צבי המפורסם בתשובותיו ובחכמתו כמ"ש בנדרס מערכת צ' (עיין מ' לני לטכניו). והגאון בנו אביר יעקב הנזכר שיכל את ידיו אשר פרו יתן בעט"ו עם סופר מהיר קולו כנה"ד שאינו פוסק בנועם שיה ומליצה יפה. וחיבר לחם שמים ב' חלקים ומשנה לחם על המשניות, שאלת יעב"ץ מתשובות ב' חלקים, מר וקציעה על סוד וב"א"ח ונראה מספריו שחיבר על כל ד' טורים. ועוד חיבר עמודי שמים סדר תפלה מלא מכל טוב דינים מחודשים והנהגת האר"י וצ"ל ופירושים מתוקים, מגדל עז על מוסר ומדות, עץ אבות על מס' אבות, לוח ארש ב' חלקים לברר ע"פ הדקדוקי נסחאות התפלה וכיוצא, הקשורים ליעקב מדרושים ונדרסמו מהם איזה ררושים חוליות מהחבור הנז' תפלת ישירים פסח הגדול קול בעזרה שאנת אריה, פ' לסדר עולם רבא וזוטא ומגלת תענית, מטפחת ספרים, ציצים ופרחים, משפט שלום. ועוד רומז בספריו מחיבורים שעשה אם לבינה על כל המקרא. חידושי גמרא ועל הרא"ש ועל מדרש רבה ועל הערוך. והאריך ימים ושנים על התורה ועל העבודה בק"ק אלטונא. ובבחרותו היה רב בק"ק עמדין איזה שנים ואח"כ נסתלק ולא רצה לקבל רבנות והיה אוטר ברוך שלא עשני אב"ד. ונת נפשיה בן ע"ה שנה.

255 • מהר"ר יעקב (אב"ד בציומיר)

(עיין צ"ח יעקב צ"ח).

256 (ו) מהר"ר יעקב ן צור בן איש

אלהים קרוש מהר"ר ראובן

היה

פלוגתיה דהרב מהר"ר יעקב ן צור ושמענו מהפלגת בקיאותו והפליג בזקנה.

246 * ר' יעקב נזיר (עיין כזינו לזכרסם 33 צ"ח דין).

247 (א) מהר"ר יעקב ן נעים אב"ד

ור"מ דק"ק איזמיר חתנו של מהר"א לפסא הרב המחבר בני אהרן ושקיל וטריעם הרב כנה"ג בתשובותיו ח"ב הנדרסמו. ותלמידו הרב הכולל מהר"א ן עזרא אשר היה אב"ד ור"מ בעיר איזמיר. והרב הנז' חיבר ספר משכנות יעקב מדרושים.

248 * מהר"ר יעקב סורויינה (עיין

סנכות סניז סו"צ צ"ח).

249 * רבי יעקב בן עכסאי (עיין

סנכות ס"ס עשה סנכות וכו', ועיין פ"י סנכות סל סנכות צ"ח).

250 (ב) מהר"ר יעקב פולאק בר יצחק

הלוי, הוא בפלפולו המציא חרוד החילוקים באשכנז ומגדולי תלמידיו מהר"ר שכנא ומהר"ם מפאדובה. ויש תשובה בדפוס מהגאון מהר"ל מפראג ועליו כותב תשובה בפלפול עצום מהר"ר יעקב פולאק הנז', ולפי סדר הזמנים כעת לא נתישבו לי הדברים, כי מהר"ר שכנא נפטר בשנת ש"ז וזמור"ם תלמידו שנת של"ג, ואיך מהר"ר יעקב פולאק יכתוב בנדון שכתב מהר"ל מפראג, ואחיו של מהר"ל הנז' חתנו של מור"ם ושניהם מים חיים שהיה חבירו של מור"ם ושניהם תלמידי מהר"ר שכנא כמ"ש בשם הגדולים ח"ב מערכת וי"ו אות ה' (עיין ויכוח מים מים צ"ח), באופן שמהר"ל מפראג היה אחרון, ובצמח דור וסדר הדורות כתבו דנפטר מהר"ר יעקב פולאק סביב לשנת ר"ץ. ועוד דבשאלה שנכתב עליה פסק מהר"ל ומהר"ר יעקב פולאק מזכיר השואל שהיה שנת גש"ם ואיך יכונה הדברים.

251 • מהר"ר יעקב פינמו (עיין מ'

לזכרסם סוללי עמכוויקוט).

252 (ג) מהר"ר יעקב פירמון הזכירו

הרב כנה"ג ח"מ ס' קס"ג הגהת השור אות כ"א.

ע"א כתב על הרב מהריק"ש ז"ל ושמעתי מפי זקנים שהריק"ש הלך לצפת ת"ו לבקר על קברות הצדיקים ונתאכסן בבית מוהר"י קארו ז"ל והרב עשה לו כבוד גדול ונפטר שם ע"כ. וממה שכתב שהלך לבקר וכו' נראה שלא עקר דירה מארץ מצרים אלא הלך לבקר וכו' כמו שרבים נוהג' כמפורסם בארץ הצבי.

וממ"ש ונפטר שם נראה דאנסו ליה עירניה באותם הימים ונח נפשיה דרב, וזה אינו כי מן עלה לשמים שנת של"ה והרב מהריק"ש שנת ש"ע כמ"ש נכדו בהקדמת ערך לחס. גם הוא חתם במעשה ב"ד הנכתב במצרים שנת שס"ו כמ"ש בתשובותיו סיק"ב בסופו ע"ש. וא"כ נראה ברור דבס' קורא הדורות יש דילוג וכצ"ל והרב עשה לו כבוד גדול וחזר למצרים ונפטר שם כצ"ל. (ה) ודע שמה שכתוב בתשובות מהריק"ש הנרפסות מהדש בפתי השער מאיש לוקח בעל ספר קורא הדורות ואינו אמת כי הוא ט"ס בספר קורא הדורות כמ"ש לעיל. (ה) וחיבר תשובות ונקרא חס' אהלי יעקב והם בכ"ו וישנם אצלי. וראיתי שיטות על התלמוד כ"י להרב. והרב המכ"ט בח"ג ס' רכ"ה שקיל וטרי בהדיה. ובתשובותיו שקלי וטרו בהדיה מהר"ד אברהם מונסון ומהר"ד ישראל בנימן וחתים עליה מהר"ד בצלאל אשכנזי. ופשטו הוראותיו בכל גבול מצרים.

- 260 (ו) רבינו יעקב מקינון הביאו הכלבו דף כ"ה ע"א.
- 261 * מהר"י (יעקב) שאול (עיין מ' זלללל אשכנזי).
- 262 * מהר"ר יעקב ז' שאנגי (ע' מ' אליפזר ז' סלנגי).
- 263 * ה"ר יעקב כש"ה (?) (ע' כס"י).
- 264 * מהר"ר יעקב שמרימר (עיין אליפזר ז' יעקב נחום).
- 265 * מהר"ר יעקב קמחי (עיין מ' סמואל קמחי).
- 266 (ז) רבינו יעקב בר שלמה תשובתו בתשובות מהר"ם הקצרות ד"ק ס"י ע"ט ושאר דוכתי וגם בארוכות.

היה רב עם הרב מהר"י ז' עשר בעיר פיס ואחריו כמה שנים ה"ו עם הרב המו' מהר"ש ז' אלבאז וחיבר חבורים הרבה. ומלבד רוב ספרים שחיבר כל הספרים שהיו לו מלאים על כל גדותם מכתובתו בגליונות. וה"ל יד בקבלה מעשית, (ועיין עט סופר כמ"ב).

257 א) מהר"ר יעקב צמח הרב המקובל בא' מפורטונאל והיה רופא מובהק והוא התחיל לסדר כתבי רבינו מהרח"ו זצ"ל וחיבר כמה ספרים בחכמת האמת. הן לסדר דרושי הרב והכוונות ובאורים בסדר נכון ובידור וסילת וזיקק הכתבים עצמם, והן שעשה הגהות מדעתו על כל הכתבים. וחיבר כמה חבורים והיה בזמן מו"ה מהר"א אזולאי ומהר"ש וישאל. והתחיל לחבר פירוש האדרא הנקרא קול ברמה בשנת הת"ג וקודם לזה י"ח שנים שהיה עוסק בחכמה זו כמו שמפורש בהקדמתו לפירוש האדרא הנזכר ושם כ' דבתחלה עסק בעה"ק צפת ת"ו ששה שנים בתלמוד והרמב"ם ויש"ע ואח"כ התחיל לעסוק בחכמת האמת י"ח שנים קודם שהתחיל לחבר ס' האדרא ושם כתב שבאו לידו הרבה דרושים עמוקים שאינם אצל הרב מהר"ש וישאל והיו קבורים שגננם מהרח"ו עצמו והמכתב מכתב יד הקדש של מהרח"ו עצמו שקבלם מהרב האר"י זצ"ל. גם באו לידו כמה וכמה דפים ממהרח"ו עצמו בפי' הזוהר ונתברר לו שהבאורים ההם כתבם אחר שלמד עם הרב האר"י זצ"ל, ושם כתב מהרי"ץ כל הספרים שחיבר ע"ש באורך. וכתב שכתבי מהרח"ו הגנוזים באו לידי מו"ה ומהם חיבר פהסודות עמוקים ספר אור הגנוז, ועיין לקמן במערכת קו"ף (עיין קנלס כמ"ב זקו"ב).

258 * מהר"ר יעקב אב"ד ור"מ מצפת (עיין דעת קדושים כמ"ב).

259 ב) מהר"ר יעקב קאשטרו חיבר הגהות על הש"ע וכתוב שם בא"ה ס' קס"ו דראה למרן מהר"י קארו נוהג וכו'. ג) והיינו דהרב עלה להשתמש על קברות הצדיקים כמו שנוהגים גם היום איהו גבירים מארץ מצרים וגלילות טורקיא והיה הרב טוהריק"ש ימים אחרים וחזר כמנהג העולים ליזרא"ל. ובספר קורא הדורות דף מא' סוף

(א) זצ"ל ל"ה. (ב) זצ"ל ס"ה. (ג) זצ"ל קכ"ב. (ד) זצ"ל ל"ג. (ה) זצ"ל ס"ה. (ו) זצ"ל כ"ה. (ז) זצ"ל ס"ה.

282 א) מהר"ר יצחק נ' אלברגלוני

אחרון, תשובתו בספר זרע אנשים כ"י.

283 ב) מהר"ר יצחק אלגאזי זל

תלמיד הרב כנה"ג והיה מ"ן בעיר כיא' וחבר ס' דרושים בהיותו בן ט"ב שנה וקראו דורש טוב ויש לו הסכמה מהרב הגדול מהר"ש אלגאזי ז"ל וכתב דוכות אבותיו הרב הגדול מ' אברהם אלגאזי והרב הגדול מהר"ש יפה ז"ל סיעוהו לחבר ספרים ויש לו תשובות כ"י ושקיל ושרי עם הרב הגדול רבו הרב כנה"ג וכמה תשובות נדפסו בשו"ת בעי חיי שהרב ז"ל כותב על פסקיו. גם הרב המו' כמהר"א נ' חיים ז"ל כתב כמה תשו' הסכמות על תשו' ושקלא וטריא. וראיתי ס' תשו' הנז' כ"י ושם כתוב סמיכה על השחיטה שנתנו לו רבני קושט', והרב מהר"י קצבי ז"ל בראש.

284 * מהר"ר יצחק אלנקווה (עיין

מ' יוסף נטלני).

285 ג) רבינו יצחק ברבי אלעזר מביא

דינים משמו הר"ם ריקאנטי וע"ש ס' קכ"ד.

286 * מהר"ר יצחק אלפאנדר

(עיין מ' מייס סלפאלדני, מ' יוסף נטלני).

287 ד) הר"ף (רבינו יצחק אלפסי),

תלמיד רבינו חננאל ורבינו נסים. ור"י בעל התוס' היה אומר כי ודאי רוח הקדש שרתה על הר"ף כשהיבר ההלכות. ואני ראיתי קונטרס מרבינו יעקב ממרו"ש שהיה שואל שאלות מן השמים בדינים שהיה מסתפק בהם ומשיבים לו, ופעם אחת שאל בפרט דין אחד אם הלכה כהר"ף או כחולקים והשיבו לו מן השמים שודאי הלכה כהר"ף דחשיב טובא וקראו עליו ויזע יצחק ויגדל האיש וילך הלוך וגדל עד כי גדל מאד. והרב העשור ובעל התרומות ושאר פוסקים מיתו תשובות הר"ף, ואני הצעיר ראה ראיתי קובץ תשו' הר"ף כ"י. ותלמידיו רבינו יוסף הלוי נ' מינאש ורבינו אפרים. ובזמן פטירת הר"ף יש קצת חילוף ובס' קורא הדורות מביא

הדברים ולא יעיר כי הם דברים מתחלפים ע"ש דף ז' ע"א ועי' בתשב"ץ ח"א ס' ע"ב. ה) הר"ף, עתה מחדש נדפסו שו"ת להר"ף ש"ך תשובות והן הן התשובות שכתבתי לעיל שראיתי קובץ תשובות הר"ף כ"י. ועתה עלו זה על מזבח הדפוס.

ודע שהרבה גאוני הדורות עשו פירושי להלכו' הר"ף כנראה מספרי הראשונים, דהיינו: ב) רבינו יהונתן נראה שפירש כל הלכות הר"ף (ועיין רבינו יונתן). ג) רבינו יונה עשה פ' על כל הר"ף ולא נדבס' כ"א על מס' ברכות ובמקובצת כתובות מית' פ' על הר"ף כתובות מתלמידי רבינו יונה. ד) רבינו יהודה בר בנימין הרופא חיבר פ' על הלכות הר"ף וראיתי בכ"י פירושו על רוב הלכות הר"ף. וכמדומה שהוא רבו של הרב שבלי הלקט ועליו כתב מורי יעלה על שם יהודה יעלה. ד) רבינו יאודה אלמאדארי פ' הלכות הר"ף וראיתי ס' ישן נושן בלוי כ"י באור הלכות הר"ף מפסחים ומגילה וכתוב שם שהוא פ' מרבינו יהודה אל מדא"ר ואינו מזכיר בפירושו כ"א דברי הגאונים רב סעדיה גאון ורב דוסא בנו ורב שרירא ורב האי גאונים וזולתם הכל גאונים. ה) הרא"ה פירש הלכות הר"ף וראיתי איזה מסכתות כ"י. ו) הרשב"א פירש הלכות הר"ף כמ"ש בהדושויו למ"ק סוף דף י"א מהש"ס וריש דף כ"ב. ז) הר"ר ישמעאל עשה פ' להלכות הר"ף כמ"ש מהר"ם אלשקר בתשובותיו ס' מ"ו. ח) רבינו תם עשה הגהות על הר"ף כדמוכח בסמ"ג עינין ס"ז דף קמ"ה ע"ב. ט) הר"ן פירש הלכות הר"ף. י) נמוקי יוסף פ' הלכות הר"ף. יב) רשב"ם כ' הגהות על הר"ף כדמשמע מהגמ"י. יג) ר' אבא מארי בר יוסף פ' על ההלכות כמ"ש הרשב"א בהדושויו שבת על דף קכ"ח. יד) הרב העשור חיבר על הר"ף עיין מערכת מ"ס. (עיין מ"ס טעמים נח"ג).

ודע שהר"ף במס' כתובות יעד לפרש ג' הלכות באור הרב ופירשם בלשון ערבי. והרב הרמ"ע טרח להעתיק אותם בלה"ק ע"י ב' חכמים וכתבם בתשובותיו ס' קכ"ז קכ"ח קכ"ט ע"ש. ובס' תמים דעים נדפסו ס' ג' הלכות האלו בלשון הקדש בס' ר"ח ר"פ ר"כ. אמנם ס' תמת ישרים נדפסו אחר שנדפסו תשובות

(א) צ"ז מ"ו. (ב) כ"ל י"ג. (ג) ולי' פ"ב. (ד) ט"ב כ"י. (ה) ט"ב ב"ו. (ו) ולי' ב"ו.

וכשאני לעצמי לא נתקרה דעתו כי האף אמנם מריש ועד כי כאן זה דעתי הקצה כדל מסכים הולך שהוא תלמיד רש"י, אפס כי עז שהרב ס' יוחסין גמרי ודייק יכתוב ידו דברים ההפכיים סמוכים זה לזה, וממסבע הלשונות אינו נראה שהוא מ"ס. אמנם עתה אפשר דדברי הרב ס' יוחסין נאמני אר"ש לשב"ט מישור וכמתדו לכל רוח חכמה, ורבינו יצחק סג"ל רבו של רש"י הדועכמש"ל אות ה' בס"ד (עיין רזינו ילמק סלוי) היה בר אשר וכשנתבקש בישיבה של מעלה נולד רבינו יצחק בר אשר וקראוהו על שמו זה האחרון היה תלמידו של רש"י והוא מבעלי התוס' ולא נפל דבר אחד מדברי ספר יוחסין והכל מתוקן.

ד) רבינו יצחק בר אשר בעל התוס' בהרבה מקומות בספר תמים דעים מייתי מתוספות שלו. ועמ"ש לעיל ועיין בתמים דעים ס' ר"ז ר"ח ר"ט ועיניך תחזינה הכתוב בסוף ס' ר"ט.

ה) ריב"א, ראיתי להרב פרי מגדים הכולל ב' חבורים משכחות זהב על ס"ז י"ד ושפתי דעת על ש"ך י"ד שכתב בהקדמתו שריב"א הוא ר"י הכחור ובספר חק יעקב כתב דריב"א בעל העשור עכ"ל. ומבין ריסי דבריו ניכר קצת שסבר שהם דברים מתנגדים, ואין הדבר כן כי רבינו יצחק בר אשרם משנ"ץ הוא ר"י הכחור והוא ריב"א שכותבים התוספסו. ולפעמים שכותבים ריב"א על הרוב הוא רבינו יצחק בר אשר שמכניז אותו בעל התוספות ואיזה מהם יהיה רבינו יצחק בר אשרם ואגב שיטפא במקום ריב"א כתבי ריב"א ודברי הרב חק יעקב אינם על דברי התוס' אלא על איזה ספר שכותב ריב"א על העשור שהוא רבינו יצחק בן אבא מארי. ובספר שלשלת הקבלה יש בלבול בזה ואינו רוצה עוד לכתוב עליו, רק כתבתי שנים שלשה גיגרים להעיר און.

ודע שכתב הרב בנה"ג י"ד ס' צ"ג הגהת ב"י אות י"ב דמסורת בידו שר"י הלבן הוא ר"י הכחור והוא ריב"א והביאו בהקדמת פרי מגדים הנזכר.

292 (1) מהר"ר יצחק בארקי תלמיד מהר"ש

תשובות הרמ"ע וגם נראה שנדפס אהרי פטירת הרמ"ע ז"ל, ועתה המעיין בהם עיניו יחזו בשתי העתקות האלה וטוב לו.

288 * הרב יצחק אפומאדו (עיין סכ"ז ז"ט).

289 א) מהר"ר יצחק אריפול אהר מרבני מצרים בזמן הרב גנת ורדים ויש לו תשובות שם בס' גנת ורדים ובס' דרכי נועם, ובדורו היה משוכח בעומק העינין ישר. והרב ישועה זיין היה תלמידו ומזכירו בספריו.

290 * רבינו יצחק בר אשר (ריב"א תלמיד רש"י על צמחן).

291 ב) רבינו יצחק בר אשר הלוי כתב ספר יוחסין שהוא רבו של רש"י וגם בס' קורא הדורות מסתפק בזה. ולי ההדיוט פשיטא שאינו רבו של רש"י שהרי מוכח בס' תמים דעים ס' קצ"ד וסימן קנ"ח וסימן ר"ז שהוא אהר מבעלי התוס' והוא ריב"א שמזכירים התוס' כדמוכח שם בתמים דעים ובשול"ת הרא"ש כלל מ"ה ס' יו"ד. ובעינין זה שכתב הרא"ש התוס' ריש גיטין הקשו על רש"י וכתבו ומפרש ריב"א, גם בנדה דף מ"ל כתבו התוס' שריב"א הקשה לרש"י והשיבו. וגם בס' יוחסין כתב הוא עצמו אחר זה שריב"א תלמיד רש"י וכן הוא האמת.

ג) וראיתי להתוס' בפ' החומש ס' וארא שכתבו רבינו יצחק בר אשר נולד ביום שנפטר רבינו יצחק בר אשר וקראוהו על שמו וקראו עליו וזרח השמש וגו'.

ואחרי הודיע אלהים אותנו דרבינו יצחק בר אשר היו שנים אפשר לקיים דברי הרב ס' יוחסין שמנה לרבינו יצחק בר אשר סגן לוויה מרבנותיו של רש"י. ואנכי איש צעיר לעיל הוכחתי דרבינו יצחק בר אשר היה תלמיד רש"י ושכ"כ הרב ס' יוחסין עצמו אח"כ. וכתבתי דהגם שבס' קורא הדורות מסתפק בזה לי ההדיוט פשיטא לי שהוא תלמיד רש"י וקיימתי דברי הרב ספר יוחסין האחרונים עיין לעיל.

מהרה"ש ז"ל והביא תשובתו במהרה"ש ח"ג ס' כ"ט ונדפס פסק ממנו בסוף ס' התרומו' שנדפס בשלוניוקי.

293 א) מהר"ר יצחק בואינו רב אחד מרבני עה"ק ירושלם בדור שלפני פנינו חיבר שלחן מלכים על ש"ע א"ח וי"ד מהדושי מהריק"ש והדושי דינים מרבני עה"ק שלפני זמנו ותוך זמנו. ונמצא ספר זה בעיר קדשנו ירושלם ת"ו והוזכר ס' זה בס' פרי הדש ובספרי אחרוני זמננו.

294 * מהר"ר יצחק ביטון (עיין מ' שמואל גלכמיזון).

295 ב) רבינו יצחק בר ברוך השיב על הרי"ף ברין ציצית באורך והובאה תשובתו בס' תמים דעים ס' רכ"ד. והקרוב אלי שהוא אחד מהחמשה רבנים שבדור הרי"ף ששם כבוד כולם יצחק ואחד מהם שמו רב יצחק בר ברוך ואפשר שהוא זה.

296 * ה"ר יצחק ברוך שאמר (עיין ברוך שלמך ד"ס צכס סזה וכו' צכ"ג).

297 * מהר"ר יצחק ברכה (עי' נדך ילמך צכ"ג).

298 ג) מ' יצחק בן ג' אמיל א' מרבני עה"ק חברון ת"ו זקנו של מופת הדור הרב הגדול מהר"ח אבואלעפיא חיבר ספר חיים והסדר דרושים וזאת לפניו נדפס בקצור בסוף ישרש יעקב.

299 * מהר"ר יצחק גרשון (עיין מ' זינמן זל"ג).

300 * מהר"י (יצחק) בר דוד (עי' דצכי חנה צכ"ג).

301 ד) מהר"ר יצחק דון דון הוזכר בשו"ת אהלי תם למהר"ר תם ז' יחייא כס"ו קט"ו וס"י קע"ו וס"י ר"ח וסימן ר"י רי"א רי"ב ושאר מקומות.

302 * רבינו יצחק מדופירא (עיין רבינו ילמך מרונפיק, ע' תוספו' צכ"ג).

303 ה) רבינו יצחק מדורא בזמן רבינו יוחם שנת צ"ד כ"כ צמח דוד ועיין בקורא ד' כ"ו סוף ע"א. והיבר שערים באסור והיתר קראו בשמותם שערי דורא. וגאוני הדורות חיברו הגהות עליהם הרב תרומת הדין ומהרש"ל ומבוא שערים למהר"ן שפירא אב"ד הוראדנא, ומהר"ם חיבר תורת הטאת כפי סדרו.

304 ו) רבינו יצחק מויינא תלמיד רבינו יהודה מפריש וראב"ה ותלמידיו הרמ"ה ומהר"ם בר ברוך.

ודע דהפוסקי' זימנין דקרו ליה הר"י מיינא וזימנין קרו ליה רבינו יצחק אור זרוע וזימנין קרו ליה ריא"ז והוא ר"ת רבינו יצחק אור זרוע שהרב הוא המחבר ס' אור זרוע, ואני הצעיר הזה הוית ספר אור זרוע כ"י על נשים וניזקין כסוגיית התוספות באריכות וגדול האיכות והכמות. וקרא סס הס' אור זרוע על ידי סיבה כמ"ש צ"כ שמות הגיעין דף כ"ז ע"ב ח"ל הכ"י ילמך אור זרוע מחאוסטייך תולק לחומר במדעש אור זרוע ללדיק ולישכי לז שמחה ס"ה רבי עקיבא ח"כ ס"ג דכותבין ליה צ"ה ו"ל חל"ה צל"ה ומכזב שמחה סמאל אחוה לדיק רמח בלוחו פסוק קרא ח"כ ילמך חנו' הס' שחיבר אור זרוע עכ"ל. ז) ואני הצעיר עתה צא לידו ספר כחז על קף יפן נוסן והוא ס' גענעריאלות מרבינו יהודה הסקיל, וסס כחז עקבי הללן חיבא עקבי ה' מחיצת הללן הוא עקיבא רומז לרבי עקיבא על משכנות הרועים שסידר משניות וברייכות במשכנות יסכאל עכ"ל. וק"ק דהר"ל לרבינו ילמך לבציא מרבו רבינו יהודה הסקיל ש"כ קוצב דכחצ צה"ל ולסמכיה אקרא דעקיב הללן כמדובר. ושפער דלחינא ליה ללחויי רחיה ממדעש רז"ל (ס"ל) שמות הגיעין ליכנו פה עמנו). ח) ורחיטי לכבז מהר"ם הללן צהלכות קטנות בקונטרס גיעין שכתב וז"ל עקיבא צה"ל, לחת, כחז בגלגולים אור זרוע וכו' ס"ה עקיבא מלכא נכחא לכוחצ צה"ל עכ"ל. ונעלם מהס שהרמז מרז"ל צמדעש והכחיה מרבינו ילמך מויינא.

ט) ועוד חני מוקיף להעיר דערצ הכזכר דמייטי וס' הגלגולים לחאי לא זכר לרבינו הח"י רמז בפקוק מילי לחיב יעקב סוד גדול כי לחיב יעקב לחיותה רבי עקיבא והוא סוד משז"ל משמח רבי עקיבא בטלו זרועות עולם כמ"ש בלקויעי תורה שמעס מקובז והכי מזה נכחא שכתב צל"ה.

וכחתי לכבז יד הלכין בשמות דף קע"ו ע"ב צכס עקיבא שהציא מהס מהר"ם ויעלל ללדיק שני גיעין אחד צל"ה ואחד צה"ל מפני שיש סגן בפקוקים לסייהם אור זרוע ללדיק ולישכי לז שמחה ס"ה ר' עקיבא, וכתיב ויגאלך לחיב יעקב שהוא לחיותה ר' עקיבא צל"ה וכמדומה שהמנהג שאין כותבין הלל גע אסד צה"ל וז"ל שכן הלחתי מלמך

א) שג"ל ס"ז. ב) ז"ל כ"ב. ג) שג"ל ק"א. ד) ז"ל מ"ט. ה) שג"ל כ"ה. ו) סס י"ט. ז) שג"ל י"ט. ח) שג"ל י"ט. ט) שג"ל י"ט.

הועתק פסק שלו בסוף ספר שלום הבית
למהר"ר מנחם קאזיס ז"ל.

306 * מהר"ר יצחק ז' זאזית (עיין
שצנעם עינים צמ"ג).

307 * מהר"ר יצחק זרחיה (אזולאי
אבי המחבר ז"ל) (עיין מ'
שצנעם אזולאי).

308 ו מהר"ר יצחק האנין א' מרבני
עיר ואם בישראל שלוניקי
בזמן הרב עדות ביעקב חיבר ס' בני יצחק
דרושים ובסופו קצת תשובות.

309 * מהר"ר יצחק חריף (ע' סג"מ
שצנעם צדוק).

310 ו רבינו יצחק בר יהודה
מזכירו בפסקי דינים מהר"ם
ריקאנטי בפסקיו במקומות הרבה.

311 * רבינו יצחק בר יהודה (עיין
רבינו יצחק כלוי).

312 ח רבינו יצחק בן רבי יהודה
בן גיאת בזמן הרי"ף והוא
מהחמשה רבנים שהיו בדור ההוא ששמש
יצחק, וחיבר פסקי הלכות ומביאים הראשונים
מהלכותיו. ומ"ש בשלשלת הקבלה כי בן
אחרות רש"ם ור"ת היה הרי"ף גיאת ואביו
היה רב שמשון וכו' ע"ש דף מ"א פוסם
אמשטרדם באמת דברים אלו קשים לשמוע
וביותר תמיהני על הגאון סדר הדורות שהביא
דברים הנז' דף ג' ע"א. והדבר ברור כי רבינו
יצחק ז' גיאת בזמן הרי"ף ושם אביו הרב
יהודה, ובן אהות רש"ם ור"ת הוא ר"י בעל
התוספות בן רבינו שמואל. ומהסמ"ג שהביא
שם אין ריח ראה ודי בזה כי אלו הם דברים
פשוטים מאד.

313 * רבינו יצחק בר יהודה הלוי (ע'
שצנעם כזח צמ"ג).

314 ט רבינו יצחק בר יהודה בשם
רבו רבינו אליעזר זצ"ל וכו'
ור' משלם בר משה שאל את פי אריות יושבי
ירושלם וכו'. שבלי הלקט ח"א שבלת רפ"ו.

מאמר שה"ח ולכ"ף מנוול אחס עכ"ל. וכענה לא מלאמי
כמו זה צ"ל וגולדך לזכר יעקב שהוא לוחיות רבי עקיבא
צאל"ף לא שבער הפקוקים שקידר מהר"ם ויעלל גופיה
ולא בליקוטי תורה שקידר מהר"ם פלפיס. אך ראיה
צ"ל הגלגולים כ"פ מ' ת' ופ' מ"ח שדורש הרב ז"ל עקיבא
צאל"ף וצ"ל מ"ח כחז דעקיבא לוחיות יעקב ולכ"ף כוונת
למהר"ר וצ"ל מ"ח הפירוש משם מהרס"ו וישפחו זרועי
ידי מידי לזכר יעקב שהוא רבי עקיבא כוונת בליקוטי
תורה שהבאמי, וכל זה סול"ל לזכור למהר"י לנחם ולמהר"ם
ועל"ל. א) והיה הר"י מיינא בתחלת האלף
הששי.

ב) אור זרוע היה בזמן הרמב"ן, כי רבינו
יצחק מיינא אור זרוע היה בתחלת האלף
הששי והרמב"ן בשנת ז'ך לאלף הו' עלה
לע"ה ירושלם ת"ו אלא שודאי רחוק שיכתוב
א"ז על דברי הרמב"ן. ודלא כהרב מהר"ר
עזריה יהושע וגם הרב כנה"ג מסתפק אם היו
בזמן אחד כמ"ש ב"ד ס' ת"ב ע"ש ודו"ק.
וידוע דתלמיד רבינו יצחק אור זרוע הוא
מהר"ם מרוטנבורק ובמדרכי בסוף מ"ק מביא
דכתב מהר"ם אמר לי הרמב"ן מפי רבינו
יונה וכן הרמ"ה תלמיד רבינו יצחק אור זרוע
זכתב כתב להרמב"ן והוא באגרות הרמב"ם.
הראת לדעת שהיה הרמב"ן בזמן אור זרוע,
אמנם ודאי שא"ז לא יכתוב על דברי הרמב"ן,
ואפשר דא"ז קשיש מהרמב"ן.

ג) ריא"ז שמוכר בפסקי הרב המקובל
מהר"ר מנחם מריקאנטי ז"ל קרוב אני לומר
שהוא רבינו יצחק אור זרוע ולא רבינו ישעי'
אחרון. וא"כ מה שכתבתי בה"א מערכת מ"ם
אות כ' (עיין נכ"ה צד צדוך ל"ה כחז צמ'
קוס"ר וכו') שגורא ממה שכתבתי שם
דריא"ז דמייתי מהר"ם ריקאנטי הוא רבינו
ישעיה אחרון, דא ועוד קאמינא התם, דאפי'
במונה שהוא רבינו ישעיה אחרון הכונה
דקדק מפירוש וכו' כמ"ש שם.

ד) רבינו יצחק בר משה מיינא השיב
על דברי הרב בעל התרומה תשובה אחת
ועל תשובתו השיב רבינו אליעזר בר שמואל
מזירונא תשובה ארוכה בשבלי הלקט שבלת
רמ"ז כ"י כל התשובות באורך ועיין לעיל
במערכת האלף אות מ"ל. (ע' רבינו אליעזר
מזירונא).

305 ה מהר"ר יצחק ניטורא מפיסארו

א) שני"א י"ט. ב) ש"פ ס'. ג) ול"ז מ"ג. ד) ול"ח ל"ה. ה) ול"ז כ"ד. ו) שג"ב ק"ו. ז) ול"ח ע"ב. ח) שג"ב ע"ב.
ט) ול"ז ל"א.

315 * מהר"ר יצחק במ' יוסף העם (ע' זן סוכה יוסף צמ"ג).

316 * הסופר יצחק בר יוסף ממלכות פורטוגאל (עיין רבינו יעקב צמ"ט).

317 א) הרב מהר"ר יצחק יצחקי בן הרב החסיד מהר"ר יצחקי אחיו של מורנו הרב מהר"א יצחקי חיבר ס' נחמד דרושים וראיתים כ"י. והיה תלמיד הרב המגן כנראה בתשובתו הכאה בשו"ת זרע אברהם י"ד ותשובת הרב המגן עליו ע"ש.

318 * ר' יצחק הישראלי (עיין יסוד עולם צמ"ג).

319 ב) מהר"ר יצחק הכהן אחיו של הרב מהר"א הכהן היה חסיד מופלא הפלא ופלא כאשר סיפר עליו מר אחיו בספרו מדרש אליהו דף כ"ב ע"ב. והקורא שם יראה שבזמניו היה חסיד מופלא במעשים כאלו ויבוש במעשיו כי עין בעין יראה כי גדלה מאד עבודת ה' אין חקר, וכמ"ש הרמב"ם לחסיד אחד והבאתיו בכמה מקומי.

320 * מהר"ר יצחק הכהן מק"ק אוסטרא (עיין קלור מזכמי צמ"ג).

321 ג) מהר"ר יצחק הכהן בן מהר"ר יאודה הכהן ממשפחת רפאפורט מגזע כהונת עולם אישר בלובלין חיבר בתי כהונה ב' חלקים כמש"ל מערכת בית (עיין צמי כסוטה צמ"ג). ומר אביו בא לעה"ק ירושלם ת"ו ונשא בת הרב מהר"ך בר פלוגתיה דהרב המגן וזכה להוליד הרב הגו. והוא היה תלמיד הרב פר"ח וחבירו הרב מהר"ש אלגאזי אב"ד במצרים. והלך בשליחו מצוה מעה"ק צפת ת"ו ובהזרתו קבלוהו בעיר אויזיר להרב והיה שם מ' שנה ולעת זקנותו הזר לעה"ק ירושלם ת"ו וקבלוהו לרב ואנכי הצעיר כתבתי שטר הרבנות מכוללות עה"ק. ותלמידיו הרב הכולל מהר"י שאול והרב המו' מהר"ח בכ"ר דוד אבואלעפיא והחכם

השלם המחבר קול בן לוי והרב המו' חסידא קדישא מהר"ם רובין ומהר"ש נעים.

322 * רבינו יצחק הכהן שולאל (ע' מ' דוד י' זנבל, תכן תכ"י קלור).

323 ד) מהר"ר יצחק די לאמיש שכ' פסק להדפיס ס' הזהר עיין לעיל במערכת ח"ת אות ב' מה שכתבתי (עיין ססק סלנס צמ"ג).

324 * מהר"ר יצחק לאמפרונטי (עיין פחד יצחק צמ"ג).

325 ה) רבינו יצחק הלוי היה רבו של רש"י כנראה מפירש"י בכמה דוכתי וכתב בס' קורא הדורות דף ח' דרביה דרש"י רבינו יצחק בר יהודה הלוי ואיבדא דהכי מוכח מהתום בסוכה דף ל"ה דמיתא.

אך מדברי רש"י בגיטין סוף ד' ג"ט נראה קצת דר"י בר יהודה לחוד ור"י הלוי לחוד. וכן נראה מדברי הרב מהרש"א בחידושי הלכות שם ומתשו' רש"ל סימן כ"ט וממהר"י הלוי סי' ל'. וזו מצאתי בקובץ ישן נושן כ"י רבינו יצחק בר יהודה היה אשכנזי והיה תלמיד רבינו האי גאון כמ"ש המדרכי פ' בל כתבי, ורבינו יצחק סג"ל היה אחר ורבו הזקן של רש"י היה רבינו יעקב בר יקר עכ"ל. וזוה ראיתי להרא"ש בפסקיו בתולין פ' המקשה שכתב וז"ל כן קבלה רש"י מפי רבותיו גאוני עולם רבינו יצחק סג"ל מושרי ורבינו יצחק בר יהודה ורבינו יעקב בר יקר ז"ל. ובהגהות מיימוניות סוף חמץ כתב ר"י בר יהודה מפי רגמ"ה. ושמעתי מהרב המופלא חסידא קדישא מהר"ה בן עטר זלה"ה שקבל מרבותיו דכאשר רש"י כותב בתוך דבריו לוי"ה כמו בשבת דף מ' ודף ג"ט ע"ב ודף ס' ע"ב ר"ל דפ"ו זה מרבו רבינו הלוי. ובנו רבינו יעקב ונקרא רבינו יעב"ץ כמ"ש בתשו' מהרש"ל סי' כ"ט.

326 ח) רבינו יצחק הלוי בן אחיו של הרא"ה. הוכירו הרישב"א בחי' גיטין דף ל' ע"ג מהספר.

א) ע"ב ק'. ב) ו"ל ס"ג. ג) ע"ב ק"ז. ד) ו"ל ס"ד. ה) ע"ב ס'. ו) ע"ב ס'. ז) ע"ב ס'. ח) כ"ל י"א.

ארון האלהים בעוה"ר זכותו יגן עלינו ועל כל ישראל.

(ד) רבינו האר"י זצ"ל קצת מכללי גדולתו נכתבו בכמה ספרים כמו שרמזתי לעיל. ובבחרותו כתב שיטה על מסכת זבחים בחברת רבו הרב בצלאל. ושמעתי מפי הרב מהר"א אלפנדארי הרב המחבר יד אהרן שהוא ז"ל היה בידו שיטה זו והיה מפורש שם על כל חידוש שמא דמאריה עליה הרב בצלאל או האר"י ובעוה"ר נשרפה בשרפה אחר היתה באזמיר עם כל ספריו, גם בתוך ש"ת מרן כ"י ראיתי שכתוב שם שאלה ששאל החכם השלם המקובל כמה"ר יצחק אשכנזי, ולפי הרשום בדעתו היתה השאלה בנדרון א' מדיני ממונות והיה מצד צדדים בשאלה מכלי הזכיר שום ספר. ומרן יסר תשובתו על השאלה וכתב נראה שהחכם השלם השואל אמר צד זה משום ס' פוסק זה וכתב דבר זה לצאת י"ח פוסק זה וכיוצא כל החשובה כמעט לבאר דברי השאלה שעל אדני פז סברת הפוסקים היא והסכים למה שנראה שנטה דעת הרב השואל. גם בהקדמת ס' תמת ישרים כתב שה"ל הר"ן מונה משני מאורות הגדולים הרב בצלאל והאר"י זצ"ל. וכבר נודע ששאלו תלמידיו אמאי אינו מחבר ספר מהכמתו הגדולה בקבלה והשיב שלא הי"ל מציאות כי תיכף נפתחים לו מעינות החכמה ואין בו כח לכתוב ואפילו כשהיה מדבר היה לו טורח למצוא צנור קטן לדבר אליהם. וכתחלת דבר ה' בו כתב פי' ספרא דצניעותא ואיזה ענינים בחכמת האמת ומרה"ו קבצא ועשה שער אחד ממה שמצא מטהרת יד הקדש רבינו האר"י כמ"ש בנדרס מערכת ח"ת (עיין מ' מ"ס ויטל). וכבר נודע דנשאר יתום קטן מאב, ואמו עשרת נשים הלכה לארץ מצרים לבית אחיה שהיה בעל המכס ושם נחגדל האר"י זצ"ל בבית דודו הגכיר ונתן לו בתו לאשה. ושמעתי מפי ת"ח זקן קרוב למאה שנה מארץ המערב והוא סיפר לי שבבחרותו הלך למצרים וגם הלך לקושט' והיה רגיל אצל רב תנא מהר"י רוזאניס, וכשהיה במצרים ידע בבירור שחמיו של האר"י זצ"ל ודודו בעל המכס ושמו מרדכי פראנסיס וכמדרומה שאמר לי שראה בן במכתב

327 א) מהר"ר יצחק הלוי אחיו של הרב מהר"ש הלוי שהיה חבירו של הרב מהר"י רוזאניס היה מפורסם בחכמה ובקיאיות ונפטר במבחר ימיו והיו לו שלש מאות והמשים תשובות בכ"י ונזכר בס' כהונת עולם בהל' נדרים ס' ר"ט. והרב מהר"ש לוי שקיל וטרי עם הרב מש"ל בהל' אישות. ובנו של הרב מהר"ש הלוי הוא מהר"ר יעקב שקיל וטרי עם מורנו הרב בתי כהונה ברין זכייט קמן וגם הוא נפטר במבחר ימיו. והיה להם להרבנים מהר"ש ומהר"ר יצחק אח אחר ת"ח פשוט. והרב מהר"ש אחר איזה זמן שנפטר הרב מהר"י רוזאניס היה הוא רב בקושטנדינא רבתי.

328 * מהר"ר יצחק הלוי (עיין גלגל מ"ס מ"ס צ"ג).

329 ב) מהר"ר יצחק לוי ואלי מרבני מודינא בזמן מהר"ש אבוהב ומהר"ם זכות, חיבר ס' לחם הפנים על הש"ע כמ"ש בס' גבול בנימן בדרוש להספדו. ואני ראיתי בכ"י קצת ש"ת וקצת מלחם הפנים שלו. ובכתב הרמ"ז עצמו מידו יד הקדש ראיתי שכתב שני עמודי איטליא בהוראה מהר"ש אבוהב וכמה"ר יצחק הלוי ממודינא ואמרותיהם אמרות מהורות וכו'.

330 * מהר"ר יצחק די לוייה (עיין מ' סזכסס סולולי מנכויקוס).

331 * מהר"ר יצחק לומברוזו (עיין זכע ילמס צ"ג).

332 ג) רבינו האר"י (ר' יצחק לוריא) זצ"ל בישראל גדול שמו ניצוץ משה רבינו ע"ה אפס קצה מעלותיו כתב מהרח"ו זצ"ל בהקדמת עין החיים, ועוזו נוראותיו כתובים בס' עמק המלך ומצרף לחכמה וס' שבחי האר"י והיה לו רוה הקדש ובקי בכל חכמה. וראיתי מכ"י מהרח"ו זצ"ל טופס הסכמה מרבני מצרים משנת שי"ח והתום הרב האר"י שם. עוד ראיתי במגילות סתריו של מהרח"ו מכ"י ממש כי כל מה שקיבל מהאר"י היה בשנה אחת וקצת ירחין והם שנת של"א ושל"ב עד יום ה' אב שנלקח

הסומך וכומו הוא קבלן, והדברים מובנים ופשוטים ואין להאריך.

333 מהר"ר יצחק די ליאון תלמיד

מהר"י קנפאנמון חבירו של

מהר"י אבוהב. וכחז מהכח'ו ז"ל שהיה ממש כחם הנאים ולמורכאים ממש זיכרה עילאה לדאם. ומרן בב"כ כותב עליו רבינו הגדול, ותלמידו הר"א בן בולט בתשובה בסוף ספר שבעה עינים מאריך בשבחו. וכתב הרב ס' יוחסין שהיה מלומד בנסים ולבו כלב האריה, ונתבקש בישיבה של מעלה זקן בן שבעים שנה. וכתב בספר קורא הדורו' שהוא חיבר מגילת אסתר להציל הרמב"ם מהשגו' הרמב"ן בס' המצו'. ה' ועתה בא לירי קונטרס פסקים שנרפס ברומא שנת קרא'ו ובראשו פסק הרב יצחק ליאון בכמה"ר אליעזר ז' צור ספרדי וכתב הפסק שנת ש"ו

וכתוב שם שהיה תושב אנקונה. ונראה בעיני פשוט שהרב הזה של הפסק הוא הרב המחבר ס' מגילת אסתר על המצות שכ"כ בהקדמת ס' מגילת אסתר ששמו יצחק ליאון בן הרב אליעזר ב"ר שלמה ספרדי ז' צור.

גם נראה דמהר"י די ליאון חבירו של מהר"י אבוהב משפחתו ליאון והוא שם עיר זהו שמכנין אותו די ליאון, אבל הרב המחבר מגילת אסתר ליאון הוא שם, וכן בפסק הנז' ובהקדמת מגילת אסתר שהם דבריו של המחבר כתוב יצחק ליאון די מחסורו ומשפחתו ז' צור. וכן תראה שהרב מגילת אסתר מזכיר ס' זהר הרקיע להרשב"ץ שנרפס שנת רע"ה.

ובימי מהר"י די ליאון קרוב הדבר שביטוי לא נתפרסם כל כך הרפוס מספרי ישראל וכ"ש שלא ראה זהר הרקיע מודפס שרבו מהר"י קנפאנמון נח נפשיה שנת רכ"ג. וגם משמע מדברי ספר יוחסין דנפטר מהר"י די ליאון קודם הגירוש כי מהר"י אבוהב היה קטן ממנו ונפטר שנת רנ"ג ע"ש, וא"כ מאין בא לידו זהר הרקיע בכ"י שהרב הרשב"ץ הי' בעיר אריג'ל, והגם דאפשר להיות אבל הדבר רחוק.

334 * רבינו יצחק בר מאיר (ריב"ם)

(ע' רבינו יעקב צד מליכ, ר"ת.)

335 * מהר"ר יצחק מאיר פרענקל

(ע' נ' יונה חלומים מפראג.)

במכתב ממרהר"ו. והרב מהרי"ט בדרשותיו דף קנ"ג מביא ממה ששמע שדרש הרב האר"י זצ"ל בצפת בק"ק אשכנזים ע"ש.

ושמעתי עמי ס"ח מלרן המערכ הפנימי חכם כ' וקסוד שאלה שהגיד האר"י ע"פ עליה למרום שניה שני שב"י ל"ח משען בן יוחאי וא"פ חכם הו' וא"י רמזי עליו כי שב"י למען ר"ח ילמך צד שלמה שהוא האר"י זצ"ל ע"ד מעה היחה שם אני עכ"ל.

א) רבינו האר"י זצ"ל שאל שאלה ממרן

מהר"י קארו ז"ל והיא בס' אבקת רוכל ס'י

קל"ו ומרן השיב על שאלתו ועי' לעיל. וכבר נודע דרבינו האר"י זצ"ל נולד בעה"ק ירושלים ת"ו ומפי זקני שער נודע הבית שנולד בו וזכינו לראותה ולראות מדרשו ובית תפלתו בארץ מצרים, והמקום אשר נתבודד במצרים הישנה ישיבה שנים כל ישת ימי המעשה.

ושמעתי ומהם זקן אחד שקיבל מהזקנים שרבינו האר"י זצ"ל אחרי פטירה רבינו הרמ"ק זצ"ל התחיל לדרוש קלה בקבלה. והרב הגדול שהיה רבם דרביה הרב זללאל הוא הרדב"ז זצ"ל אמר לו שלא ידרוש צדדים בנסתרות, וחזר פטם אחרת לדרוש וזכה לקרותו הרדב"ז וזיני בניו נכנסה אליהו זכור לעוד להרדב"ז וכשבא האר"י לפניו אמר לו כך צדקך לדרוש על דרך האמת כי כך נהג. זהו מורף הדברים בקלור.

ב) האר"י זצ"ל והרב ילמך אשומאלו והרב ילמך

פאקי היו שלטנים תלמידים יושבים לפני הרב הגדול הרדב"ז זצ"ל והאר"י זצ"ל כשהיה בן עו"ב שנה יום ח' נכנס ולאחר לפני הרדב"ז ג' י"ח כחן ששם ילמך והמה הרב על דרכיו וח"ל מה כונהך בני ומה חידוש אמרת, ח"ל רבי נחמי ששלטתו שנים ששם וכל ח' נפטר נבנין ילמך, אני אהעסק בקבלה וחבירי כמה"ר ילמך אשומאלו ילא שמו שכל העולם צמחום העיון וחבירי הפסך. ונתקיימו דבריו שהאר"י זצ"ל גדל מאל צמחום הקבלה וכמה"ר אשומאלו הרבא כמו ונשלחו עיונו בשלוקיני צימי מהכש"ם, ומהר"י פאקי היה משל"ר בכל עיון. כן כתב הרב מהר"א פהקן בספר מדרש חליטו ד' צ"ב ע"ד ושם האריך וכחז גושא דעובדא של מהר"י אשומאלו וגם הפלגיה שפטה מהר"י פאקי ע"ש בחריבות.

ג) רבינו מהר"ר ילמך לוריא זצ"ל שמענו שהיה

ממשפחה מהרש"ל זצ"ל והיו בני הצורה מספרים כבוד שבחי הרב זצ"ל והא"ח מכלל דיום השבת היה יסן וז' מהסדכים

דאם להרב דרשושי מרחשן שפוחיה ועמד שם לראות אם יצין חייה דבר ונתעורר הרב זצ"ל וח"ל שני ליה מלריה כי עשה קבלה נשמתי ריין עילאין שלריך כמה שנים

לחורם וצטור כבוד התעוררתי. וא"י הלע"ר אז אמתי להם אין פסק כי כל הישבים כאן מחויבים צדרי רז"ל, והנה צילקוט שמואל על ס' וילך דוד אל שמואל בטיוח

אמרו שחזום ליה למד דוד מה שחלמיר ותיק אינו למד צמחה שנה. ח"כ אפוא אין לחמוה על זס, כי כל המעבד הוא הסומך העטור, ודוד הפיה צמח שמואל הנביא הפשיט

336 א) מהר"ר יצחק די מולינא בר פלוגתיה דמרן נכתוב בשו"ת א"ה למרן בדין הרם רבינו גרשון והסכימו עם מרן הרב המבי"ט והרב ישראל בר מאיר. ובשו"ת אבקת רוכל יש לו תשובה סי' ק"ל ומרן כתב עליו בס' קל"א. ועתה נדפסו שו"ת בשמים ראש שקבצם מהר"י די מולינא כעמיר גורנה וזר"ח יצחק בהגהותיו ובהקדמתו כתב הרב מהר"י די מולינא הנז' שיש לו שו"ת וחידישים על הש"ס והרמב"ם והיה חוזר לארצו וינציא להדפיס בשמים ראש קודם להיבוריו.

337 ב) רבינו יצחק בר מלכי צדק שפי" סוף מסכת בכורים * ונדפס סוף פי' רבינו שמשון וכתב בקורא דף י' שהיה בזמן רש"י. ואנ"י ראיתי פי' זרעים כלו כ"י להר"י בר מלכי צדק וכתוב שם שהוא הר"י מסימפונט. והפוסקים מיתו הר"י מסימפונט על סדר טהרות. והרב העמור דף כ"ה הזכיר לר' שילה בן הר"י מסימפונט. ג) רבינו יצחק בר מלכי צדק הרב שבלי הלקט מביא דינין משמו ומהם בשבלת קמ"ט, ומר ניהו שיש לנו פירושו על סוף בכורים. אמנם הוא פירש כל סדרי זרעים וטהרות והוא מהר"י מסימפונט כמש"ל במערכת מ"ת (ע' פ"כסו, פי' סדר וכו' צמ"ג).

338 ד) רבינו יצחק בר מנחם הובאה תשובתו בתשובת מהר"ם ד"פ סי' תתקכ"ב.

339 * רבינו יצחק בר מרדכי (ריב"ם) (עיין רבינו יעקב צר עליה, כ"ח).

340 ה) מהר"ר יצחק בכמה"ר מרדכי מתתיה צורף, הגה באה תשובתו בסוף ס' שלום הבית למהר"ם קאזיס ז"ל כ"י.

341 ו) רבינו יצחק בן מרן הלוי מזכירים אותו הראשוני והרבה מביאים משמו רבוואתא קמאי בס' תמים

דעים בכמה מקומות ומרם סי' קכ"ב וסימן קס"ט וסי' קפ"ח.

342 * רבינו יצחק בר משה מויינא (עיין רבינו יצחק מויינא).

343 * כמה"ר יצחק משען (עיין מ' בצרכס ו' אסר).

344 * מהר"ר יצחק נונים בלימונטי (ע' טעכ העלך צמ"ג).

345 * מהר"ר יצחק נונים ואים (עיין צ"ט יצחק צמ"ג).

346 * רבי יצחק נזיר (ע' רבינו בצרכס' אב צ"ט דין).

347 * רבינו יצחק נרבוני (עיין נכור הכסף צמ"ג).

348 * הרב יצחק סבע (ע' מ' זכ"ה זכסן, מנן מכל"י קאלו).

349 ז) רבינו יצחק סגי נהור בן הראב"ד ונגלה אליו אליהו זכור לטוב והיו תלמידיו רבינו עזרא ורבינו עזריאל רבותיו של הרמב"ן (וע' רבינו בצרכס' אב צ"ט דין).

350 * הגאון מ' יצחק סג"ל אחי הט"ו (עיין מ' דוד סג"ל).

351 ח) רבינו יצחק מסימפונט שמביא בס' שבלי הלקט והמרדכי בכמה דינים הוא הר"י בר מלכי צדק כמש"ל (עיין כ"י צכ מלכי דק). ובס' שבלי הלקט מביא תשובות מהרב ז"ל.

352 * כמה"ר יצחק עונקינירה (עיין מ' גסס עונקינירה).

353 ט) רבינו יצחק דמן עכו מביא הרב ראשית הכמה, והוא תלמיד הרמב"ן וחיבר ספרים הרבה. ובכמה ספרים כ"י כתוב היד"ע והוא ר"ת הרב יצחק דמן עכו. וראיתי בכ"י ספרו מאירת עינים לפרש

א) וז"ל מ"ד. ב) עב"א י"א. * ונש"ב לוח מ"ה כמז ע"ז ח"ל: הוא ליטא קייטל, דהוא ז"ל דהוי פ"כס כל המסכתא וכל פסקה, אך מה שחלפו צענינו אשר הוא נדפס הוא פירושו לטקן צרכים עכ"ל: ג) וז"ל ל"ה. ד) וז"ל ס"ה. ה) וז"ל כ"ב. ו) וז"ל ל"א. ז) עב"א י"ד. ח) וז"ל ל"ז. ט) עב"א כ"ב.

לפרש סודות הרמב"ן וכתוב שם יה"ב שג"ר דעתו, ר"ת יצחק הצעיר בר שמואל ג"ר דמן עכו ת"ז. ומתרח"ו זצ"ל במגילת סתרו כ"י מביא ממנו הרבה ענינים.

א) רבינו יצחק דמן עכו, כ' בסוף גובלות הכמה דה"י תלמיד חבר ובעל סודו של הרמב"ן. ורח"ה קונטרסים כ"י ממנו מפורטת שפיה עושה על ידי חכמה ללידוף זבאים חליו מלאכים ומגלים לו קודות ופעולות, ומדע דרש פועלה השמות נמלחה בדור אחרון מהרב יצחק דמן עכו.

ובדרכי הללו מכוונים למ"ם מז"ה הסקוד בצפר חסד לאצברתם משמיו שני עין הקודש נכר י"א דלמרוך שם היה וזולת המסמנים מהם נחשב ידעה פעולה השמות, ומעני שנעלם ממנו הלידוסים לזה נעלמה ממנו ידיעה פעולה השמות. ואם ימלא חסד ממנו חיה דבר אזי ימלא מורו' שהנים בדובשו כי אפשר לו להרכיב עוב צרע או לפחות לבגלל ליעו אצו וזו יוקץ ס"ו. ועם כל זה האדם רשאי להשתדל בידיעתם כדי לדעת גדולת האל ושהי' בן הפה"ב עם אלוהם המציינים עטם בידיעה קפתי חורה, אבל לא כדי לעשות מעשה עב"ל מוספר מונה. וכן הרב יצחק דמן עכו פת' לפרשמו מקובל מרבואת חכמה הלידוף והיה צ"ק עם זבאים חליו מלאכים ומגלים לו הפעולות.

ידענו כי בדורנו חסם מופלג ורך צננים צערי המעבצ למד זקוק מקובל חכמה הלידוף וכשתחשם בחכמה זו ללרכו וצבור"ר מה בלא עהו חל"ם. לכן הזהרה שמענו כי הגם שימלא רב בחכמה זו וילמד להצין לא יתעסק בה ללרכו כי בנפשו דיבר.

והוא"ל שהביא אחריו משך הענין משיכה לזויריחא אדברה וירוח לו דבריה שחיס צבחה הבורה הקדושה והאזויריה ירוח חלו בן הנלפ"ן לידוף לזויריחא ובה דבר בקדשו מז"ה שם לדין אזויריה הבורה אזויריה הפכמיים שיוצן כונת המדבר בהם, אכן הם האזויריה רוחות שנימיות כי כל אוח רוחות בלורחה לפימיות רוחיו' ידוע ומציינת הפסידה ולכל אוח יש רוחניות ואור נכבד חלול מנעם הפסידה משתלשל עד שגיע האור ההוא בלוח ההוא ומהבט פיו החינה לזרות עלינות מתקשרות צטרפן צבלם הלידיות. ובכתיבתם רוחיות טורה בהם והוא קוד קדושת הפ"ה. וכשיוכר חסד חיבה מתחיצות יגיע כח האזויריה המלורפותה צה ומקיימת הנועה כחותהם והכחם זה צוה עוד יהסוה בהבט פיו רוחניות ומליחות מדש יהיה בנו מללך וזה קוד הוכרת השמות וכונה השלה והוא כהרכבה המרכקה, וכשיקרא בחורה אף שאינו מנין א"ן יגיעוהו לריק. והאריך עוד צוה מז"ה ע"ש בהרכבה וזה הוא כללות הדברים.

וממילא רוחא ישוב סקיכה הכלטונים למאחר שה' יסבך בנותן לצ חוקר כליות אמאי לריך להסתכל בצעו' שפחים והקבי דכל מי שים לו לבקש מהקב"ה יחשוב בלבו שאלהו ויכוין לבו ורעיוניו וס' יודע מעלותו ימלא משאלות לבו אס לחיו לכן וזה היה מתקדם שמו כביכול ואי בצדק לא חזי אף שיסתכל בקול א"ן דבריו נשמעים, וכבר כתבו המפרשים שירוק לזה. אך על פי האמור יש עוב טעם כי בלא בהללח החיצות כחקקן מעורר רוחניות ומגיע כמות האזויריה המלטרפות ומנועתם והכחם זה צוה ועי"א יהיו

אזרות מדשות על דרך הרכבה המרכקות והם מדשות ממש לפי העה והכגע והוא ולידוף שם המיוחד המתגבל בלוחו רגע וכיולא. ומוס"ה לריך להסתכל בצעו' שפחים כי מוכן מפנין התפלה והבקשה יאירו אזרות מדשות לא שיעוים המתפעלים בהללח החיצות בלוחיות קדושות מעורר שרפן ויהסוה הכס שרם מהרכבה הנעשית בהכחח רוח חיות האזויריה לפי מלכ העולמות צרבע הפהו.

וכבר אמרו בהנח דבי אליהו שאפי' קרא כל היים סקוק ואסוה לנותן חמנע הוא בן הפה"ב והטעם כי אזויריה וחיצות הפס יעוררו רוחניותם וגם יהיה טועלה עלום בהרכבתם וכל פעם יולד חור מדש לפי מלכ העולמות ולידוף השם המיוחד אשר שולט צרבע הפהו, בלחפן כי הקורא בחורה בכל מקום אף שלא יצין, מ"מ האזויריה והחיצות עלמן הן הן המרכבה הרכבה לזכות הקדושות ורוחניותם.

ויחפן דקנע בהנח דבי אליהו פ' ואסוה לנותן חמנע דהאי קרא גופים יש בו רוח דמי שאינו עופק בחורה לא חפן צרכה ילצם קללה כמוד. כי מודע דצמדש הנעלם מהאזר דרשו לוע מלשון ארמיו ליעח שהוא לשון קללה וז"ש ואסוה לנותן מתחבר עם הקללה מלשון קרועני ולא מלשון זכו חמנע, כלומר חמנע עמו מללמוד לא חין לך משיק הילה"ר וסיעתו אלא העוז חורס ס', וכבר כתבו גורי האר"י ז"ל כי חמנית משיבת נפש עדות ר"ח חמנע ע"ש, ויומחק לפי דרכנו שמונע ללמוד הרמוו צר"ח חמנע. וכבר הארכתי צעיותי צענין זה צע"י כמה מקראי קדש ומלונרי ד"ל בפי' הקטן דברים אחרים דרוש י"א בפי'.

והוי יודע דצשיירי הלשון מז"ה שם צפס"ל כתב דחשבון אזויריה האורה ומנלפ"ן עוליים הם ומילוחן ומיילוי מילויין ק' צווא ע"ש בלוחך. ושאלני רב אחד כי לא יעלה החשבון מכוון וסבך הרבה, ואני צעני' כי אעצור צפ"ן ערמתי הרבה בכמה אופנים ולבסוף לא לעלה לי. ומלאח צפ"ן בצפר חסד לאצברתם כ"י דצמקוס וד"ק אשר דפוס כתוב ול"ע והנחלי כי גם מז"ה העיר על הדבר וללריכס עיון.

ובענין ספר מאירת עינים שזכרתי עיין במערכת מ"ם מ"ש בס"ד. (עיין מאירת עינים צח"צ).

354 * מר יצחק עמאר מסיפתא (עיין מ' יוסף ו' גילין).

355 * ה"ר יצחק עקריש (עיין מ' דוד ו' זמרא).

356 ב) מהר"ר יצחק עראמה שקיל ושרי בהריה הרב המב"ש בח"א סי' רפ"ד. ונרא' שהיה נכדו של הרב העקידה.

357 * מהר"ר יצחק פאסו (עיין האר"י ז"ל).

358 ג) מהר"ר יצחק פארדו בר נתנאל, הובאה תשובתו במתרח"ש ח"ג סי' צ"ז.

359 * מהר"ר יצחק אב"ד ספונז (עיין נהכ"ס זכור).

360 א) מהר"ר יצחק פראנסיץ בס' פני משה יש איזה תשובות מהרב ז"ל ונראה מפני משה ח"ב סימן ע"ו שהוא תלמיד הרב הגדול מהר"ש ז"ל וע"ש סימן מ"ח וס' מ"ט.

361 * רב יצחק ז' פרחי (עיין טעמי 362 * רב יצחק ז' פתחיה) מלומד צ"ב.

363 ב) מהר"ר יצחק בכמה"ר צדיק ז' לב הזכר בשו"ת אהלי תם סי' קי"א ושאר מקומות ובשו"ת הרב המבי"ט ובשו"ת בשמים ראש בהגה"ה סי' קס"ו והוא קרוב למהריב"ל ומזכירו לשבח בח"ג סי' ק"ב. ג) והובא בתשובות אבקת רוכל למרן סימן קס"ה.

364 * כמה"ר יצחק קאבאליירו (עיין ספר לנזון צ"ט).

365 * מהר"ר יצחק קארו (עיין עין ת"י יוסף קלכו).

366 * רבינו יצחק מקורבייל (עיין עמודי גולה צ"ט).

367 * הרב יצחק קמחי בר מרדכי (עיין לזכרות צ"ט).

368 * רבינו יצחק קנפאנטון (עיין כזינו ינסק לזכר, נהכ"י די ליאון).

369 ד) רבינו יצחק בר ראובן איל ברגלוני היה בזמן הרי"ף וחיבר פ"י בפרקים ממס' כתובות ומהם ניזר חכמתו. כן כתב הראב"ד בס' הקבלה, והוא חיבר אזהרות איזה מקום בינה כמש"ל במערכת אל"ף (עיין לזכרות צ"ט). והרמב"ן היה ממשפחתו כמ"ש הרשב"ץ בתשו' ח"א סימן ע"ב.

370 * רבינו יצחק בר ראובן נכד הרי"ף (עיין סע"כ ס 277 ללפסי צ"ט).

371 ה) רבינו יצחק מרונפיר הזכר ויש לו כמה תשובות בספר שבלי הלקט ח"ב כ"י ומהם סי' מ' וסימן מ"ו.

ואפשר שהוא רבינו יצחק מדופירא שכתוב בתשובות מהר"ם הקצרות סי' קל"ד שיש לו תוספות.

372 * ר' יצחק בר ר' שבתי (עיין כזינו יטעניס זקון).

373 * רבינו יצחק אבי רש"י (ע'כס"י).

374 ו) רבינו יצחק בעל התוספות הוא ר"י בר שמואל והוא ר"י הזקן והוא בן אחות רשב"ם ור"ת וריב"ם והוא נכד בת רש"י והוא אבי רבינו אלחנן והיה נכדו של רבינו שמחה בר שמואל שחיבר מחזור ויטרי תלמיד רש"י. ז) וכ"כ ר"י עצמו בתשו' הביאה המרדכי ריש מ"ק ז"ל ראיתי במחזור ויטרי שיסד זקני רבינו שמחה מתלמידי רש"י וכו' ע"ש. ומכאן תשובה להרב ב"ח בא"ח סי' צ"א שכתב דרבינו שמעי' חיבר מחזור ויטרי ע"ש. ח) והתימא על הרב כנה"ג ביד סי' ק"י אשר בתחלה חשב שר"י בעל התוס' בן רשב"ם ושוב אמר שהוא בן שמואל אחר וכן מצא בספר יחסין ע"ש והוא דבר קשה על גדול שכמותו וכבר אנכי העירותיהו בעניותי בקונטרס שיורי ברכה י"ד שם סימן ק"י ע"ש באורך. ט) ורבינו ברוך בעל התרומה תלמידו ומזכירו בספרו בשם רבינו הקדוש, ועיין במהריק"ו סוף שרש נ"ב. ובשו"ת מהרש"ל סי' כ"ט כתוב הגדולים ששמשו לפני ר"י בעל התוספות.

י) וראית בקובץ ישן כ"י שכתב שרבינו יהודה מפאר"ש ורבינו שמשון משאנ"ץ ואחיו ריצב"א המכונה ר"י הבחור תלמידי ר"י הזקן. וכתב מהר"י קולון שר"ת מקינזן שמביא המרדכי היה תלמיד ר"י הבחור. עכ"ד קובץ ישן הגז'.

כ) וצופה הייתי להרב שיירי כנה"ג א"ח סי' תמ"ז סוף הגהת הסוד שכתב שר"י הבחור הוא בן אחותו של רבינו תם ואין זה ר"י הזקן שכתב הרשב"א עכ"ד. ועמו הסליחה דר"י הזקן הוא בעל התוס' בן אחות ר"ת. ופוק חזי במימר קדישין הרמב"ן והרשב"א בחידושיהם בכמה

(א) וז"כ י"ד. (ב) וז"ל כ"ב. (ג) ס"ב כ"ד. (ד) סג"ב ז'. (ה) וז"ל י"ט. (ו) סג"ל ע"ז. (ז) סג"ב ע"ז. (ח) וז"ל ו'. (ט) סג"ל ע"ז. (י) סג"ב ע"ז. (כ) סג"ל ע"ז.

שבדינו כסדרן. גם ראיתי כב"י פ' הריב"ש על התורה ממאמרי רז"ל ופשטי הכתובים. גם חיבר חידושים על התלמוד ורבינו בצלאל במקובצות מכיא קצת מחידושויו.

ד) הריב"ש, מהר"ם אלשקר בתשו' סי' ל"ב כתב וז"ל וגדולה מזו כתב הריב"ש בתום דכתובות שלו וכו' ע"ש. ומן הקדוש בשו"ת אבקת רוכל הגדפסות מחדש כתב בסימן ע"ג וז"ל כבר אמרתי אליכם פה אל פה וגם במכתב לאמר כי מורי הרב הגדול מהר"י בי רב זלה"ה היה רואה תשובות הריב"ש וסומך עליהם יותר מפוסקים אחרים שבזמנו ותופס סברתו יותר מפוסקים אחרים עכ"ל.

וכבר רמזתי לעיל דברי ריבות שעברו בין הריב"ש והרשב"ץ וניכר מתשובות הריב"ש סי' ל"ה וסי' ק"א ושאר דוכתי כי רבי דוראן שמוכר שם הוא הרשב"ץ ומבואר בתשובו' הרשב"ץ בראשון סי' קנ"ה והנמשך, ושם סי' קס"ב כתב הרשב"ץ דנשתנו הענינים לטוב, ובהקדמת הרב מהר"ש צרור לספר התשב"ץ אשר למטה חתמו ג"כ כל רבני אלגזוי"ד כ' כי הריב"ש סילק עצמו מהרבנות ולהרשב"ץ הניח המעלה לשבת על כסא ההוראה ע"ש.

380 • רב יקותיאל הלוי מוירמיש (עיין כס"י כי סלך וכו').

381 ה) רבינו יקר הלוי בתשו' מהר"ם בכמה דוכתי ומהם בתשובות הקצרות סימן פ' פ"א וסימן קנ"ה וסימן ק"ס.

382 ו) רבינו ירוחם היה בשנת צ"ד לאלף הששי והוא תלמיד

רבינו אברהם בן אסמעאל תלמיד הרשב"א, וגם היה רבינו ירוחם תלמיד הרא"ש. והיבר ספר אדם וחוה וס' מישרים, וספרו מלא טעיות המעתיקים כמ"ש הרלנ"ה בתשובה סי' ק"ט. ועתה אמת אני כי בא לידו ספר מישרים כ"י ונשתוממתי על המראה בראותי כמה טעיות והשטמות יש בדפוס. ה) והמגיב לזכר קדשו צמחו ירוחם עמיני, וכן כמה דוכתי שמבינו בלור לפסדו כמו הכז מהכ"ס יונה והכז בני אהרן והכוהניו או נחצקשו ציטיבה של מעלה או נחצלו הסחורים ומעט מזער מק' מישרים ביאר הכז נתיבות משפט. ומלמדי כמה זמני שכוסב דעם כדוכתי סהם והוא נגד הכל"ש כמו שכתבתי בצאקוס אחר. ובכס מהכשד"ס א"ס סוף סי' קנ"ח דעלוי יש לקמון יזכר מהכ"ס.

בכמה דוכתי כותבים ר"י בר שמואל הזקן הידוע בעל התוס'. וכן מבואר בהקדמת צדה לדרך וכ"כ הרשב"ץ בתשובה ח"ג סימן רמ"ו שר"י בר שמואל שקרוין אותו ר"י הזקן בעל התוס' הי' בן אחות רשב"ם ור"ת ורבי"ם נכד בתרשי" ע"ש. ור"י הבחור הוא ריצב"א אחיו של רבינו שמשון משאנ"ץ וכותבים עליו ריצב"א אהורות שאינו ריב"א שהוא רבינו יצחק בר אשר הלוי כמש"ל (עיין דבינו ילמך כז אשכ סלוי).

ועוד תמיהני על הרב שיירי כנה"ג שם שכתב דר"י שכתב הטור הוא ר"י הבחור מרלא הקדימו לר"ת, והרב פר"ח שם נראה שמסכים עמו דמוכח שאם היה ר"י הזקן היה מקדימו לר"ת, וזה אינו כי ר"י הזקן היה בן אחות ר"ת, וגם אם כונת הפוסק על ר"י הזקן בדין הוא להקדים לר"ת דודו אחי אמו.

א) כ"י זכ שמואל בעל הסוף, ככז בק' סלנוקי' י"ב דדעם הטור לגבי כ"י זכ שמואל אינה משכס ע"ש.

375 • הג"מ יצחק בר שמשון הכהן חתן מהר"ל מפראג (עיין מהכ"ס מרוטנבורק. ועיין ויכוח מ"ס מ"ס, פענח כזא כח"ג).

376 • מהר"ר יצחק ז' שנגי (עיין זלכ ילמך, זלכ כסונות כח"ג).

377 • מהר"ר יצחק שני (עיין מלס פערים כח"ג).

378 ג) רבינו יצחק משפירא רבו של רבינו אביגדור כהן צדק שמזכיר תדיר בשבלי הלקט תשובו' והוראות משמו, ובשבלת קמ"ב בסוף כתב משם רבינו אביגדור כהן צדק בשם רבו רבינו יצחק משפירא ע"ש.

379 ג) הריב"ש (רבינו יצחק בר ששת) תלמיד הר"ן ורבינו פרץ הכהן ורבינו חסדאי קרשקש כמבואר בתשובותיו. וראיתי בקובץ ישן שבבא הריב"ש לאלגזוי"ד לא נהגו בו כבוד והלך לעיר לאמד"י הוביזוהו והחרימם. והרואה יראה להרשב"ץ בתשוב' ח"א מסי' קנ"ה ואילך שכתב שנתמנה הריב"ש לדיין ע"פ המלך ובלעדו וכו'. ויש לו תשובו' ג' חלקים ומרן בב"י מזכיר תשובותיו מה"ג. ואני הצעיר ראיתי תשובות הריב"ש ח"ג כ"י והם חלק אחד מקובץ ס' תשובות הריב"ש

א) כ"י ל"ז. ב) וז"ל ל"ז. ג) ע"ל ל"ס. ד) וז"ל י"א. ה) ע"ס ק"ס. ו) ע"ל כ"י. ז) ע"ל כ"י. ח) ע"ל כ"י.

383 * מהר"ר ישועה הכהן מנוגי
(עיין זכר ילמך צ"ג).

384 א) מהר"ר ישועה הלוי חיבר הליכות עולם בדרכי הגמרא שנת רכ"ז ומרן מהר"י קארו חיבר עליו ספר כללי הגמרא ועליהם חיבר מהר"ש אלגאזי ס' יבין שמועה.

385 ב) מהר"ר ישועה שבאבו ידיע זיין היה אחד מרבני מצרים ובן ט"ב שנה כתב פסקים והיה מרצה אותם לפני הרב גנת ורדים כמו שתראה בספר גנת ורדים. והיה חתנו של הרב משה יוסף והוא השתדל להדפיסו ב' חלקים. והיה עניו ובעל מעשים ומתנהג בחסידות והיה סופר בק"ק מצרים וכשנתמנה לדיין הניח הספרות משום לתא דשחדא כמ"ש בעניותי בס' הקטן ברכי יוסף ח"מ ס' ט' אות י"ג, והיה הרב הנו' בקי מאד בדנינים ובספרי הפוסקים, ושמעתי שהרב הגדול מורנו שארנו כמהר"ר ישראל זאבי זל"ה היה משבח שיעל הרוב בפסקיו מכיון אל האמת והלכה כמותו. ושקיל וטרי עם חמיו הרב משה יוסף ועם מורנו הרב הגדול שארנו מהר"א יצחקי זל"ה בס' זרע אברהם, והוא חיבר ספר פרח שושן סובב על ס' גנת ורדים והרוב במ"ש עליו ולעצמו הוא מציל. גם חיבר ב' חבורים מדרושים וקראם שערי תורה שערי אורה. גם חיבר ס' גדול משו"ת וקראו שערי ישועה שני חלקים ושם שקיל וטרי עם רוב רבני הדור דפקיע שמייהו.

386 * מהר"ר ישי אלמולי (עיין מ' מליכ די צוטון).

387 ג) מהר"ר ישמעאל ז' חכמון חיבר חידושים על הש"ס ועל הרמב"ם והזכיר מחידושו בחידושי הגדולים המועתקים בתהלות ס' מעשה רקח על הרמב"ם חלק ראשון כאשר עינדך תהוינה.

388 * מהר"ר ישמעאל חנינה (עי' סכמ"ע עפאלו).

389 ד) הנאון מהר"ר ישמעאל הכהן חיבר ס' הזכרון בארץ מצרים שנת הש"ג והם פסקי ההלכות בלשון קב

ונקי על סדר התלמוד ונדפס שנת קר"ה. ה) וכתב הרב בהקדמתו שהוא ממשפחת מנוגי מתונס. ושמעתי כי מראש מקדם היה כהן אחד מעיר טאנג'א שנתישב בתוניס וממנו היא מוצאת ממשפחת מנוגי. והרב ישמאל הכהן והרב יהודה בנו שהיו מרבני ירושלים עה"ק ת"ו בזמן רבינו מהר"א יצחקי היו ממשפחה זו, ועד היום היא ממשפחה גדולה מיוחדת ומיוחדת בעיר תונס יע"א. והרב ישמעאל הכהן הנו' חתום ראש לרבני מצרים בהסכמות שבשו"ת מהראנ"ח ח"ב ס' נ"ה. ויש בית הכנסת נודע במצרים שהיה מתפלל בו הרב הנו' ונקרא עד היום על שמו.

390 * ה"ר ישעיה בר אבא מרי (עיין מליכ צ"ג).

391 * הג"מ ישעיה באסן (עיין למתי מורס צ"ג).

392 * מהר"ר ישעיה ברלין (עיין כ"ח ספסל מצמסל ד"ס וסזס סוית וכ"ו).

393 ו) רבינו ישעיה הראשון כה"ק מנכס"ו זל"ל סכסל מנכס זיכסל פילסל דלסס. והוא רבינו ישעיה מטראני, והוא רבינו ישעיה שמביאים הרא"ש ושבלי' הלקט וס' תניא והטור והפוסקים. והוא הרב המחבר תוספות רי"ד על קדושין הנדפס ר"ת רבינו ישעיה מטראני ודלא כמהריב"ל וכבר על זה ירדוף הקור"א דורות והש"ג ישי"ג על מהריב"ל. והיבר ספר המכריע ואני הצעיר ראיתיו כ"י ומזכירו הרב מגלת ספר. גם ראיתי קובץ חשובותיו כ"י ובס' האגור מביא מתשובותיו. ועוד יש אתי פסקי שבת עירובין פסחים חולין על קלף כ"י מהרב. ובתשובות הרא"ם ח"ב ס' ל"ה הובאה תשובת רבינו ישעיה להר"י אור זרוע עיין שם.

ז) רבינו ישעיה הזקן הראשון מטראני, ראיתי עוד להרב ז"ל בכ"י מלבד מה שזכרתי לעיל: פסקיו לזמא כתובות גיטין נדרים קדושין נדה זבחים מנחות תמורה כריתות מעילה תמיד. ופסקי קדושין הם פסקי הלכות קצת בהרחבה ואין להם יחס עם תוספות רי"ד דקדושין הנדפסים. ונראה שהרב ז"ל חיבר חידושים על התלמוד ופסקי הלכות ובתלמוד

ובתלמוד חיבר כמה מהדורות כמ"ש במס' קדושין הנדפסת עם הרישב"א ותוספות ר"ד. גם ראיתי בכ"י פסקי הלכות קטנות להרב ז"ל ע"ד ה"י"ף. וע"ד ראיתי נמוקי רבינו ישעיה כ"י על ההומש ושם משיג כמה השגות על פ"י רש"י בהומש (עיין נמוקי סמום נס"ג). באופן שהרב ז"ל הפליא לחבר כמה וכמה חיבורים, תוספות על התלמוד כמה מהדורות ופסקי הלכות ותשובות ויתר הכורים, ולא נדפסו כ"א תוספות ר"ד קדושין, ומקרוב נדפס ס' המכריע וקצת חידושי תעניות. אחר זה ראיתי עוד פסקי הרב ז"ל לכל סדר נשים ונדה בקובץ אחד, ובסוף הספר כתוב וז"ל אני דוד בן הרב רבנא ישעיה וצוק"ל מורה ביום זה ישהוא ב' בשבת יום הששי לחדש אב שנת חמשת אלפים ל"ב לבריאת העולם שקבלתי מיד ר' יצחק בר ר' שחתי מעיר קפואה שלישי אונקאות זהב ערים מעיים טובים של סקיליאה ומכרתי לו בהם ס' מועד כלו' וס' נשים כלו' עם נדה כלם מפסקי אבא מרי וכתבתי פה כדי להיות לו לזכות ולהאיה, והכל שריר ובריר וקים.

א) רבינו ישעיה הראשון מראני הוא ניהו דמוכדי הרב שבלי הלקט בח"א וח"ב. וזה פשוט וברור אצלי כאשר ראיתי פעמים רבות בכמה ענינים. וראיתי להרב שיירי כנה"ג בא"ח ס' ש"ך הגהב"א אות ה' שכתב ולדירי חזי לי שהרב יאשיה שכתוב בשבלי הלקט צ"ל הרב ר' ישעיה והוא ריא"ז או זקנו שנקרא ג"כ הרב ישעיה ע"ל. ועמו הסליחה כי בטאי דעסיק הרב בדון הסוחט' לימוני כן כתוב בהדיא בשבלי הלקט הנדפס דף י"א ורבינו ישעיה כתב ע"ש. ומ"ש שהוא ריא"ז או זקנו אין כאן ספק דרבינו ישעיה דמיתו הרב שבלי הלקט הוא רבינו ישעיה הראשון הזקן ולא ריא"ז כמו שכתבנו. וכמדומה לי שכתבתי במ"א שהרב כנה"ג לא הגיע לידו שבלי הלקט הנדפס וכ"ש כתיבת יד.

ב) רבינו ישעיה אחרון הוא ריא"ז שמביא בשלטי הגבורים וכתב ומסכ"ז ז"ל ט"ס כול משכס זיכסל עילסס דלסס. והוא נכדו של רבינו ישעיה הראשון. ומה שכתוב בדברי ריא"ז שבשה"ג מ"ה הוא מ"י זקני הרב. וכן כתוב בפירוש בשלטי

ובתלמוד חיבר כמה מהדורות כמ"ש במס' קדושין הנדפסת עם הרישב"א ותוספות ר"ד. גם ראיתי בכ"י פסקי הלכות קטנות להרב ז"ל ע"ד ה"י"ף. וע"ד ראיתי נמוקי רבינו ישעיה כ"י על ההומש ושם משיג כמה השגות על פ"י רש"י בהומש (עיין נמוקי סמום נס"ג). באופן שהרב ז"ל הפליא לחבר כמה וכמה חיבורים, תוספות על התלמוד כמה מהדורות ופסקי הלכות ותשובות ויתר הכורים, ולא נדפסו כ"א תוספות ר"ד קדושין, ומקרוב נדפס ס' המכריע וקצת חידושי תעניות. אחר זה ראיתי עוד פסקי הרב ז"ל לכל סדר נשים ונדה בקובץ אחד, ובסוף הספר כתוב וז"ל אני דוד בן הרב רבנא ישעיה וצוק"ל מורה ביום זה ישהוא ב' בשבת יום הששי לחדש אב שנת חמשת אלפים ל"ב לבריאת העולם שקבלתי מיד ר' יצחק בר ר' שחתי מעיר קפואה שלישי אונקאות זהב ערים מעיים טובים של סקיליאה ומכרתי לו בהם ס' מועד כלו' וס' נשים כלו' עם נדה כלם מפסקי אבא מרי וכתבתי פה כדי להיות לו לזכות ולהאיה, והכל שריר ובריר וקים.

הגבורים ריש ברכות וכ"כ הרב כנה"ג בח"מ ס' מ"ו הגהב"א אות ל"ב. ועיין מאי דכתבינא בעניוחין לקמן במערכת השי"ן נס"ד (עיין סלטי כגזכוס נס"ג). ג) וראיתי בכ"י פסקי לכל סדר מועד וכל סדר נשים וכל ס' נזיקין וברכות הלכות קטנות וחולין וכתוב שם פסקי רבינו ישעיה בן אליה ושם מביא מפסקי מ"ה תר"ד.

395 * מהר"ר ישעיה מראני (ע"י מ' יוסף מעלכני).

396 * מהר"ר ישעיה אזולאי (עיין ס' סזכסס אזולאי זכ' מנדכי).

397 * מהר"ר ישעיה הבהן (עיין מ' סזכסס אזולאי ממנויקוס).

398 * מהר"ר ישעיה הלוי מבראד (ע"י סזכסס ספיסוס נס"ג).

399 ד) מהר"ר ישעיה סג"ל הורוויץ הוא הקדוש המפורסם בתפוצות ישראל היה אב"ד בק"ק פראג ובק"ק הראשיות שבאשכנז. ועלה לעיר הקדש ירושלים ת"ו והי"ל צער שם מתגרת צר הצורך על הארץ ככתוב בס' הרבות ירושלים ועלה לעה"ק סבריא תוב"ב והיתה מנוחתו ודלא כמ"ש בס' קורא הדורות דף מ"ז ע"ב. והרב חיבר חבור על כל המדרכי ומקרוב נדפס בגדי ישע על ס' מועד. וחיבר הגהות על ספר עמק ברכה ברכת אברהם הגאון אביו. ובעה"ק ירושלם חיבר שער השמים ככוונת התפלה. וס' שני לוחות הברית חבור נורא וגדול לול כפרד"ס וחידושי דינים וכללים ומסר וכל סדר קדושה. והרב הן בעודנו בעה"ק ירושלים חתם בהסכמת ס' אור התמה למ"ה ויש אצלי חתימת ידו הקדושה.

ד) מהר"ר ישעיה סג"ל הורוויץ הגאון החסיד בעל של"ה בן הגאון מהר"ר אברהם הנ"י בכל הארץ יצא קו תהלתו וקדושתו וקדושת משפחתו הרמה והנשאה הפלא ופלא מיוחדת ומקודשת כאשר כתב הגאון מהר"ר שעפמל בנו של הגאון בעל של"ה בצוואתו הנדפסת בסוף יש נחלין דפוס אמשטרדם. ו) הגאון בעל של"ה בא לעה"ק ירושלם ת"ו שנת שפ"ב יום הששי סדר מה נורא המקום

א) וז"ל ז' . ב) סג"ל כ"א . ג) סג"ל כ"א . ד) סג"ל ע"ב . ה) סג"ל ע"ב . ו) סס ע"ד .

לאחרונה כ"כ מהרש"ל פ' גיד הגשה סי' מ"ה והביאו הרב פרי מגדים על י"ד בהקדמתו. (ז) ובאורים על רש"י בפי' החומש ומרן בתשובותיו דיני גרושין סימן י"ג (ז"ל ט') הפליג לעשות יקר להרב תה"ד וכו' מהרשד"ם בתשו' א"ה סי' קנ"ה וסי' קצ"ו ובח"מ סימן קכ"ג דרבו מהר"י מאיטאצק הי' מחשיב דברי מהר"א כדברי הרא"ש ועיין להרב פרח מטה אהרן ח"ב סי' פ"א.

(ח) מהר"א חיבר שערים באסור והתר ומזכירם מור"ם בתורת הטאת ובדרכי משה, ועיין לקמן במערכת שו"ן, (ע' טעמים נמ"ג).

(ט) מהר"א חיבר פסקים וכתבים. וכתב הרב פרי מגדים הנז' דפסקים וכתבים הם אחרונים לתרומת הרשן. ולי ההריוט נראה דלאו מלחא פסיקתא היא דיש קידם תה"ד ויש אחרונים כמ"ש הרב הנז' עצמו לעיל על תשובת הרשב"א וזה פשוט.

וראיה להרצ ציה דוד י"ד סימן קל"ג שכתב סיכא דפליגי מהר"א ומהר"ט ראו לפסקו כהרשב"ץ נגד מהר"א שאע"פ שמהר"א גדול כבודו מ"מ ידענו שהרשב"ץ גדול ממנו הרבה ורע"ב ומהר"א שכתב וכו' וכן נראה מפסקות דברי מהר"א דודאי אלו כלה דברי הרשב"ץ היה מחיבו עכ"ל. ונראה דנעלם ממנו מ"מ מהרש"ל שכתב חסודות דרכו הגהון מהר"י טל עאלק הי' מחזק סבו' פרוחה הרשן כהשו' פה"ש ועלה סוף תפכד"ם ואחריו הרב פרם מעט אחרן ח"ב סי' פ"א, גם מן כהסודותיו דיני גירושין סי' ט' הפליג בכזה ההכ"ד וכזה שהר"ם הוסיף דבריו כהרגלים ע"פ. ומ"מ דמהר"א בחרל כפי סקל זמנים מהר"א הי' ציני הרשב"ץ, דהרשב"ץ נח נפשיה סנה ר"ד ומהר"א שקיל ועמי עם מהר"ל שבער סנה קפ"ז ומהר"ל מצדוה פסקיקל ומהר"א הי' סנה רי"ג כת"ם מור"ם סוף סקר יוחסין עם שאפשר דמהר"א מי סנים מועטות אחר הרשב"ץ ומ"מ דאלו כלה מהר"א דברי הרשב"ץ היה מחיבו אין להסתפק בזה כי הרשב"ץ ומהר"א בזה עורר צניעות והגם שהיו צדיק אחר ליהוק המקומות ודאי לא כלה חסודות הרשב"ץ הם פשוט יחד. ועימו בזהו סוף דין כהרשב"ץ דל"א כדווחת כוונתו.

(י) מהר"א, וידענו מפי השמועה מהרב הסק"ד ייסר"ל ח"ב כ"ז צנו כל הרב ספר אפרים סה"ל להרב מהר"א קבלה מפשיה ובעת לרם ולוקם הפליח לעיני והליב ישרא בסמכותו.

403 • הרב ישראל אשכנזי (ע"מ) מליכ פאטינס).

404 • מהר"ר ישראל באסן (עיין סקד לנכרס נמ"ג).

המקום הזה וזה שער השמים ומפני זה קרא החבור שער השמים פירוש וסודות התפלה וגם השמים גימט' ישע"ה. ונרפס ב' פעמים באמשטרדם ובדפוס ראשון יש שם הסכמה מהגאון בעל ב"ה ומפליג בשבחיו. ושם הסכמת הגאונים הרב ת"ט והרב מהר"ר יהושע סקראקא ושאר גאונים בתוך זמנו ואחר זמנו.

(א) כתב בסדר הדורות דף קל"ט ע"ג שאלא כהנסי הסק"ד ר' ליב מקולק שהגאון בעל של"ם היה נשמה רוח ולכן כל פסקיו רוח ווי"ן סוף משוונת, ור"ל הפסקים ההם הוא ישע"ה ח"ה ר"ה צן אכרסם הלי עכ"ל, והוא ט"ס ז"ל צ"ל והוא ר"ה צן אכרסם לוי רוח פאל.

ואלי שטעמי מפי רב זקן וגדול במורה סקבל שהגניד אחר להרצ הסק"ד והס"ר שמואל מק"ק פולנישדורף כשהיה טעם בק"ק לייזנסטעט דבעו כשנפח אלו רוח וגו' והוא נשמה הרב של"ם ונרנו בפסקיו רוח כה' פ"כ שטעמי. וכבר ידעם מ"ם רבינו פה"י ז"ל וגו' עש"ב. ולא כ"ס הדברים נראה לי לנחמו כי ר"ה ס' פסקיו רוח פלינס בווי"ן הם לחיות ישע"ה צ"ל כמו שכתב. לא וסודו ישע"ה צ"ל ומלל סורא גינעריאל וגו' וזהו נחמו עם הרב כהמכ ארנו שרם כשמו.

400 • מהר"ר ישעיה סג"ל הורוויץ נכד השל"ה (עיין צית סלוי, ווי סעמודים נמ"ג).

401 • מהר"ר ישראל אבא בזמן מהר"ש והרב משפט צדק והוזכר כמה זמני ומהם בתשובות מהר"ש בה"א סי' מ"ו וח"ג סי' פ"ד ובריש תשובות משפט צדק ח"א.

402 • מהר"ר ישראל המכונה מהר"ר איסרלאן, רבו הוא תלמיד תלמידו של מהר"ם מרוטנבורק דהיינו שה"ר יואל אופנהיים תלמיד מהר"ם וה"ר עוזר משלעו"א תלמיד ה"ר יואל ומהר"א תלמיד ה"ר עוזר. כ"כ מור"ם במקום ספר יוחסין.

(ד) הרב מהר"א חיבר שו"ת תרומת הדישן ואינם הלכה למעשה רק הרב עצמו עלה ונחמ"ק ופתח בתשובה. כ"כ הרב ש"ך י"ד סי' קצ"ו ס"ק י"ט והרב בית שמואל א"ה סי' ק"ל ס"ק כ' והרב שער אפרים סימן מ"ב ושאר אחרונים.

(ה) ועוד חיבר פסקים וכתבים והגהות לשערי דורא. (ו) והגהות לשערי דורא חיבר

א) טב"ט ע"ה. ב) וז"ל ל"ס. ג) שאל ל"ס. ד) סס ל"ט. ה) סס מ' וי טב"ט ל"ז. ו) טב"ט מ'. ח) טב"ט ל"ז. ט) סס ל"ה. י) וז"ל ע"ה ונשנו הדברים בקבלה שני לפי צ"ל ח' ע' ע"ס.

405 * מהר"ר ישראל בנבנשת (ע) זית יסכלל נס"ג).

406 א) מהר"ר ישראל בנימן היה בזמן מהריק"ש כאשר יראה הרואה בשו"ת מהריק"ש הנדפס מקרוב. ואני ראיתי כמה תשובות להרב ז"ל בכ"י ומז"ה בהגהותיו מביא הידושי דינים ממנו. והרב הגדול מהר"ם ז' הביב בס' גט פשוט סימן קכ"ט ס"ק קכ"ז כתב וז"ל וכן היה רגיל להתום פה עה"ק ירושלם ת"ו גדול דרונו הגאון הישיש מהר"ר ישראל בנימן זלה"ה וכן הדיינים המצויינים כמהר"ר ברוך בנימן ובנו כמהר"ר ישראל בנימן ז"ל כלם היו הותמין בנימן חסר ומינה לא תזון עכ"ל. ועיין מ"ש בספר הנחמד מנחת שי על שם בנימן ומ"ש אני הדל בקונט"ס לדוד אמת.

407 * כמהר"ר ישראל בנימן במ' ברוך בנימן (עיין לפני זס).

408 * מהר"ר ישראל בעל שם טוב (עיין אור חמים, לפנת פענח סדס נס"ג).

409 * מהר"ר ישראל בעל ילקוט הדש (עיין ילקוט סדס נס"ג).

410 ב) מהר"ר ישראל מברונא מביא דבריו מור"ם בדרכי משה ובהנה"ה. ואני ראיתי קובץ תשובותיו כ"י. והוא נספך למורנו ממהר"י וייל ומהרא"י כדמוכח בשו"ת מהר"ו סימן קנ"א ובפסקים וכתבים ממהרא"י סימן קכ"ו והנמשך, וחבירו היה מהר"א מפראנ.

ג) מהר"ר ישראל מברונא נדפסו תשובותיו בשלונקי אך עדיין לא באו לידינו.

411 * מהר"ר ישראל גאנז (ע' אור יסכלל נס"ג).

412 ד) מהר"ר ישראל זאבי מורנו הרב זלה"ה בן הרב הכולל מהר"ר בנימן זאבי בן בתו של מר זקנו הרב חסד לאברהם זלה"ה. היה תלמיד מהר"ש אבוהב אחד מ"בני עה"ק חברון ת"ו והתנו של הרב מהר"ר אברהם קונקי בעל אנק סופרים יאבק דרכים בכ"י. והכתתו וקדושתו נודע

ביהודה ובישראל גדול ישמו, והיה רב בעה"ק חברון ת"ו כשלשים שנה. ומורנו הרב מהר"א יצחקי זלה"ה היה מר שניו והתנו. ומתלמידיו היו התנו הרב החסיד מהר"ד מלמד והרב מהר"ר אברהם קשמיל. ואהרי מופלג מפמדות הרב מאשר נמצא מכתבי הקדש הדפוס רב אהאי בנו הי"ו ס' אורים גדולים. ומורנו הרב הנז' היתה מנוחתו כבוד זקן ושבע ימים באי"ש שנת התצ"א תנצב"ה.

413 * מהר"ר ישראל הזקיהו באסן (עי' מלמד מלכדי נס"ג).

414 * מהר"ר ישראל במ' חיים בנבנשת (עיין מ' ס"י כ נבנשת).

415 ה) מהר"ר ישראל יעקב אלגאזי הרב החסיד אב"ד ור"ם בעה"ק ירושלים ת"ו חיבר שמע יעקב שארית יעקב נאות יעקב מדרושים נהמדים ומתוקים, ושו"ת בתחלת נאות יעקב. ארעא דרבנן, אמת ליעקב. ועוד לו הרבה חבורי' בכ"י ביד הקדש בן יא"ר הרב המופלא ח"ק אב"ד ור"ם בעה"ק ירושלם ת"ו ונדפס ס' גט מקושר להרב בנו גר"ו בס' נאות יעקב הנז'. והרב מהר"י ז"ל הנז' מר אביו היה נכדו של הרב הגדול מהר"ש אלגאזי בעל יבין שמועה וכו'.

416 ו) מהר"ר ישראל בעבון הביאו בהלקד' מהתשב"ץ טור הראשון ס"י י"ב.

417 * מהר"ר ישראל מאיר מזרחי (עיין נכ סמוכסי נס"ג).

418 * מהר"ר ישראל בר מאיר די קוריאל (עיין מ' סמועון נס"ג) יחיאל קאסטינלץ).

419 ז) מהר"ר ישראל מזרחי בן הגאון הרא"ם יש לו תשובה בתשובות אבקת רובל למרן ז"ל ס' ק"פ ומרן השיב עליו בס' קפ"א ישיקל ושרי עם הרב מהר"א טריויס צרפתי הרב המחבר ברכת אברהם.

— * הרב ישראל נאגארה (עיין זמירות יסכלל נס"ג).

א) וילא מ"ב. ב) טגיל מ"א. ג) וילא ל"ו כל"ד. ד) טגיל ל"ט. ה) טגיל ק"ט. ו) וילא כ"ה. ז) וילא כ"ד.

ואלה שמות הגדולים הנאמרים בו ברת ולא גודע
לי בשמם הפרטי לסדרם במקומם כפי הראוי,
והצגתם בסוף האות, וכן באות ל' ס' ושי'.

420 * מהר"ר ישראל נרבוני (עיין
מ' למס כרבוני).

421 * מהר"ר ישראל נתן (עי' במלס
צמ"ג צקו"ב).

422 * מהר"ר ישראל סרוק (עיין מ'
שלמה לוריא, ועיין מ' יסלאל
לשכנאי כי אולי זה סוף).

423 * מהר"ר ישראל פואה (עיין
מ' סיים צנצנא).

424 * מהר"ר ישראל קמחי (עיין
ענדוס יסלאל צמ"ג).

425 * מהר"ר ישראל מקרמזיר
(עיין הנכות לשכי צמ"ג).

426 א) מהר"ר ישראל בן מהר"ר שכנא
שקיל וטרי בתשובות מור"ם
סי' כ"ה ובמדרות יאנה על פטירת אביו ע"ש
באורך.

427 ב) מהר"ר יששכר (בער) אב"ד
דק"ק גוריציארה במדינת

פריז, תלמיד הרב סמ"ע כמו שכתוב
בתשובותיו סי' ל"ב ותלמיד מהר"ם יפה בעל
הלבושים כמ"ש בספרו בכמה דוכתי, חיבר
תוספות על התלמוד במקום שלא נמצא
תוספות וחיבר שו"ת וקרא ספרו בא"ר שבע.
ומבואר בהקדמתו שקרא התלמוד וספרא
וספרי ומכילתא וספרי הראשונים. ושלח
ההביר לעה"ק צפת אצל גא"י עולם והסכימו
עליו כמבואר בספר הנזכר ומכללם מהר"ם
גאלאנטי ומהר"ח רופא ומהר"ר סלימאן ומהר"ר
מסעוד אזולאי, גם מהר"ם יפה רבו והרב
קרבן אהרן ושאר רבני הדור הסכימו עליו.
ובתשובותיו תמצא שהרב גדולי תרומה
שקיל וטרי עמו בתלמיד אצל רבו. ובסוף
ימיו קבלוהו לרב בק"ק אשכנזים אשר בצפת
ת"ו, וחיבר ס' צידה לדרך עה"ת וכתבי הרבנות
שם בס' צדה לדרך, אך בעוה"ז בדרך הילוכו
היה קרב קרבן לה' ועלה לשמים.

428 * רבינו יששכר הלוי בר יקותיאל
(עיין קלוז ס' סכנוס צמ"ג).

429 * ר"י מאורלינש (עיין פענס כוז
צמ"ג).

430 א) הר"י ז' יחייא בפסקיו ס' המפקד
כן כתב סדר הדורות דף קע"ו
ע"ב משם פרח שושן. ובפרה שושן ראיתי
שהביא שם דברי מהר"ר תם ובתוך דבריו
הזכיר דברי הר"י ז' יחייא בפסקיו ע"ש.

— מהר"י הכהן מנוגי (עיין צני
יוסף צמ"ג).

431 * מהר"י לומברונו (עיין סכמ"ע
עפאלו).

432 * מהר"י לינגו (עיין מ' סמואל סער
לכיה).

433 ד) מהר"י ז' מניר בסוף שבועת
הדיינים. בלשון הזה כתב מרן

הקדוש בכ"י ח"מ סי' צ"ב. ה) וכ"כ מרן ב"ד
סי' רכ"ח וכן מצאתי בשו"ת הר"י מניר. וכ'
הרב כנה"ג שם הגהת"י אות קצ"ו שהרב
משפט צדק ח"ב סי' ס"ו הבין שהוא מדברי
הרשב"א ואינו כן שמים והוסף הרא"ה,
והרשב"א אינו מזכיר הרא"ה כ"ש לר"י מניר
המביא דבריו, אלא הם דברי מרן ע"ש עכ"ד
הרב כנה"ג. ובכלל דברי הכנה"ג בתפיסת
לשון מרן כתב בדברי מרן וכן מצאתי בתשו'
הר"י ז' מניר והוא ט"ס כי בכ"י כתוב בשו"ת
הר"י ז' מניר, והוא ע"ד שכתב בח"מ סי' צ"ב
הנזכר. ו) ועתה ראיתי בתשובות הריב"ש סי'
שצ"ו הזכיר רבינו יצחק מניר ג"ד. וקרוב
לשמעו שהוא הר"י מניר שהזכיר מרן וצדקו
דברי הרב כנה"ג שהשיג על הרב משפט צדק
ב"ד סי' רכ"ח הגהת ב"י אות קצ"ו שנתגלה
שהיה בזמן הריב"ש.

434 ז) הרב מהר"י סכנדרני שמביא
מרן בכ"י, כתב הרב הרדב"ז

בתשובותיו דפוס וויניציא סימן תקצ"ו דהכיר
בעיר עז' לנו צפת ת"ו והיה חסיד גדול וירא
שמים ובקי בתלמוד ומרדשים והיו בדורו
גדולים וכו' עיין שם.

א) ולי"ב ה'. ב) סג"ל ע"ל. ג) סג"ל כ"ז. ד) ולי"א י"ד. ה) ולי"ב ט'. ו) כ"ל ס'. ז) סג"ל ל"ס.

- 435 * מהר"י סמוט (עיין מכנסד"ס).
- 437 * הר"י ז' פלמ (עיין רבינו אברהם לב בית דין).
- 436 * מהר"י פוייטו (עיין קלור כלפיט סכמה נ"ג).
- 438 * מהר"י קרמי (עיין ס"ג נח:לב סכמותו).

ב

- 1 א) רב כהן צדק גאון הזכירוהו רבוהינו בעלי התוספות מסכת סוכה דף נ"א.
- 3 * מהר"ר כליפה מלכה מק"ק אנאדיד (עיין כף ונקי נ"ג).
- 2 ב) מר כהן צדק הביא תשובתו בשבלי הלקט שבלת דע"ח. ואפשר דאיהו ניהו רב כהן צדק גאון שהביאו התוספות והמדרכי.
- 1 ג) כרי שם חכם, כתב הרב באר שבע דרש"י פירש שם חכם וכתב סדר הדורות דלא מצא בן ברש"י ולא זכר דכן כתב רש"י בניטין סוף דף ס"ה.

א) ט"ל ב' . ב) ו"ל ב' . ג) ט"ז ב' .

ג

- 1 * מהר"ר לוי אשכנזי (עיין בית כלוי נ"ג).
- 2 א) רב לוי בן גרשום בן בתו של הרמב"ן חיבר ס' הכ"ד ושאר ספרים והוא קרוב להרשב"ץ ובתשב"ץ ה"א סימן קל"ד בהגה"ה שם אתה מוצא הקרבי"ם הללו שיש להרשב"ץ עם רלב"ג, ודלא כס' קורא הדורות שכתב שרלב"ג אבי אמו של הרשב"ץ עיין שם ובספר יוחסין. והרשב"ץ חיבר ספר ליות חן הגות על פירוש התורה לרלב"ג.
- 3 ב) מהר"ר לוי ז' חביב בר פלוגתיה דמהר"י בי רב בן הרב מהר"י ז' חביב והוא מיוצאי ספרד ובא והיה רב בעה"ק ירושלם רבות בשנים. חיבר ספר תשובות ובסוף קונטרס הסמיכה דף שכ"ה ע"ד כתב אם היה בחיים הרב מהר"ר אליה מדחי יהיה מזכה אותי תמיד שכמעט הי
- 4 ג) מהר"ר לוי מיליון התנו של הרב מהר"ר אברהם אליגרי כמ"ש בספר לב שמח. והביא תשובת מהר"ר לוי הגו' הרב פ"מ ח"ב סי' ס"ז והרב המהבר משיב לו סי' ס"ח.
- 5 * מהר"ר לוי אב"ד ור"מ דק"ק קאדני (עיין עטרת דלש ועטרת תפארת נ"ג).
- 6 * רבינו ליאונמין (עיין רבינו גרמוס נסוח כגולס).
- 7 * מהר"ר ליב אופנהיים (עיין מנחת יפודה נ"ג).
- 8 * מהר"ר ליב אב"ד ור"מ דק"ק בוסק (עיין לב לכו"כ נ"ג).

א) ט"ל ב' . ב) ט"ז ב' . ג) ו"ל ב' .

גור אריה על רש"י בהומש וס' גבורת ה' וס' דרך היים ועוד חבורים אחרים. ובצמח דוד הביאו שנת שג'ב והאר"ך לספר בשבחיו.

(ד) מהר"ר ליווא מפראג נודע בשערים שמו וחבר כמה ספרים ככתוב בה"א ובה"ב (עיין לעיל ונח"ל). והנאמן מהר"ר נפתלי הכהן בתשובתו הבאה בשו"ת הנאמן מהר"ר צבי סי' ע"ו כתב אבי זקני מהר"ר ליווא מפראג אשר שימש ברוה"ק כמפורסם. ואני הדל קבלתי מרב אחד אשכנזי מעשה נורא שעשה על ידי מה שנילו לו מהשמים. ומה נמשך שדיבר עם הקיסר ביחוד כמו שעה וחצי ועשה לו כבוד גדול כמו שכתב בס' צמח דוד. ולעת זקנתו רצה לילך לפונק ואה"כ הלך לקראקא והיותה מנוחתו כבוד שם בקראקא. ויש אדיבות דבריו בענין מינו מהר"ר שלמה אפרים, וחתנו של הנאמן הוא מהר"ר יצחק ב"ץ נשאר במקומו עם מהר"ר שלמה אפרים איש לונגשיץ הנזכר. ואח"כ היה רב בפראג הרב של"ה עם כמהר"ר שלמה אפרים כמו שהתומים בהסכמת ים של שלמה על קמא ומשיגות ת"ם הנדפסות ראשונה בפראג.

18 ה) מהר"ר לפידות איש קדוש ויודע עתידות מזכירו הרב הקדוש מהר"א די וידאש ז"ל בס' ראשית חכמה. גם בס' מיונות למחמ"ו כ"י כנז סיגס אחד הולך מחמ"ו ז"ל לילך אללו וכנז לפיות לא נכז צו כנז, וחמ"כ סאל לו מחילה כי חמ"כ הגילו לו רוס מפלג נסתרו וכסות סס מחמ"ו ז"ל סהרס סה' יודע עתידות אנשימות ומניא לקניו נכס סי אלן כסעס משנים קדמוניות ומגיד לו כל ספלו עכ"ל.

19 * הגאון מהר"ל רופא אב"ד דק"ק וינא (ע' עטרת זקנים נח"ל).

קונטרס אחרון

1 ו) לוי'ה. לפעמים רש"י בתוך דבריו כותב לוי"ה. ובשה"ג חלק א' מערכת י"ד אות ח' (עיין כזינו ילמק סלוי ל"ה סך וכו') כתבתי משם הרב המופלא ח"ק כמהר"ח ין עשר ז"ל שקיבל דכונת רש"י ז"ל דפירושו זה הוא מרבו רבינו הלוי. ויש מי שאמר כי לוי'ה ר"ת למורנו ורבינו יצחק הלוי.

9 * מהר"ר ליב במ' יוסף רופא (ע' קול יכודס נח"ל).

10 * הג"מ ליב אב"ד דק"ק מ"ץ (עיין טוכי סנן, סלגת סלכס נח"ל).

11 א) מהר"ר ליב סאראוואל אחד מרבני ויניציא הקדמונים בזמן הרב באר שבע והרב גדולי תרומה והרב מהר"י הלוי ויש לו איזה תשובות בס' באר שבע ובשו"ת מהר"י הלוי. ומורנו הרב מהר"י הכהן בתשובתו הובאה בס' משאת משה חלק א"ה בפסק עינוגא של שמואל קארו טרח לישב דבריו הרב מהר"ר ליב הנז' באורך וברוחב כי השב"ח השביח למעלה הרב הנז' ע"ש.

12 * מהר"ר ליב סג"ל הורוויץ (ע' ערכניסס סנל נח"ל).

13 * החסיד ר' ליב מסלוצק (עיין ת' יעצים סג"ל בכוויץ ל"ה ססז נקדל כדוכות וכו').

14 * מהר"ר ליב פוחאוויצר (עיין דנכי סכניס נח"ל).

15 * מהר"ר ליב פינסק (עיין דניין סלכס נח"ל).

16 ב) מהר"ר ליב בנו של הרב שער אפרים יש לו הנהגות בספר שער אפרים וזאת ליהודה וקונטרס אחרון שם ויש לו כתבים אחרים והיה חסיד שבכהונה וראיתי לו ז"ל הנהגות כ"י והי"ל חבור על התורה מאביו הגאון ונקרא מחנה אפרים ומהנה יהודה לו ז"ל ונאבדו. ובנו הרב מהר"ר יודיה הכהן חתנו של מורנו הרב מהר"א יצחקי ויש לו שתי תשובות בספר דע אברהם למורנו הרב הנז' בח"מ. וראיתי לו ספר א' מתשובות ולשונות כ"י.

17 ג) מהר"ר ליווא (מפראג) היה אב"ד במדינת מערין עשרים שנה ואח"כ אב"ד וראש ישיבה בק"ק פראג, ושם בעודו בפראג דיבר עם הקיסר והסביר לו פנים יפות. ואח"כ היה אב"ד בק"ק פונק. והרב ת"ס קורא אותו רבינו הגדול. וחבר

מ

1 * רבינו מאיר (בע"ס המאורות) (עין ק' המאורות צמ"3).

2 * רבינו מאיר אבואלעפאי (ע' רבינו מאיר צמ"3).

3 * הרב מאיר אב"ד דק"ק אישינגען (ע' מאיר סקטן צמ"3).

4 * רבינו מאיר מאינגליטיירה (ע' רבינו סמסון).

5 א) מהר"ר מאיר אשכנזי נכד אהות הרב ש"ך אב"ד בק"ק איינשטאט חיבר פנים מאירות שו"ת וחדושי הש"ס ד' חלקים ומקורב נדפס כתנות אור על התורה להרב ומחבר לו אור חדש להרב החריף המופלא נכדו. והיתה מנוחתו זקן ויבע ימים סיון תק"ד.

6 ב) מהר"ר מאיר די בושון חיבר כמה חבורים ולא נדפסו אלא קצת מתשובותיו והיה בימי מהרי"ט ומהר"ש וילייסד ורבי דורם ושקיל וטרי עם הרב כנה"ג והרב פני משה בבחרותם. והרב מהר"ש אלגאזי למד בשיבתו. וחתנו מהר"ר ישי אלמולי ושקיל וטרי עם הרב כנה"ג בתשובותיו הנדפסות.

7 * רבינו מאיר בר ברוך (ע' מסכ"ס נכוטנצוק).

8 : מהר"ר מאיר ברזילי רב מובהק בעד"ק צפת ומזכירו הרב המג"ן בזבח השלמים.

9 ד) מהר"ר מאיר גאביוון אחד מרבני מצרים הקדמוני' בזמן מהרי"ט ומהריק"ש וסיעתם וראית בארץ מצרי' קובץ תשובותיו בכ"י באורך. (ה) והזכיר תשובותיו הרב גנת ורדים בריש תשובותיו לאבן העזר. (ו) ושקיל וטרי עם רבני דרוז ומכללם הרב החסיד מזר"ר חיים כפוי בעל הגם זלה"ה. ס"ה לין ונכתמו וסיו מנניס עליו ס"ו לקס שוסד ולאח נמוך קהל וע"ה כי. שנת צ"ח כניס

יחדיו יכניו שלקם שמד ולאם כלעמם לחס כן יסיה חמדי סעקן יכסנו ולאם הוא נוסך מחד צוה יחיר עיניו ככלשונה וכתקבלה ספ"מו צהלו כנו. ולמי הלעיר כליתי סחימתו כסיה סני כחור וסיה סוחס מלמוד וכמעט חין סחוסיות נכרות כמי שלא רחם, וכליתי סחימתו לח"כ ס' כפי סויס כסופי כחיה מלסוסה. ועד היום כל סנסצע לסקר על קברו נעס, סלכ"ס זכורו יגון עליו.

10 * מהר"ר מאיר ז' גבאי (ע' דרך סמונה צמ"3).

11 ז) רבינו מאיר חתנו של רש"י אביון של גדולי עולם רשב"ס ור"ת וריב"ס חיבר תוספות על התלמוד, וכן ראיתי בספר הישר כ"י לר"ת שמזכיר תוספו' רבינו מאיר אביו, ובתשובת ר"ת הביא בספר שבלי הלקט כ"י שבלת כ"ה. ובנדפס כלל א' ס' י"א כתב ר"ת קבלתי מאבא מאיר שקיבל מ"בותיו והם גאנוי לות"ד וכו'.

12 ח) רבינו מאיר בר טודרוס הלוי מ"טול"טולא חבירו של הרמב"ן כנראה מכתב אשר כתב להרמב"ן והוא באגרות הרמב"ס והוא הרמ"ה אשר השיג על הרמב"ס לפני חכמי לונלי כמ"ש הרב מגדל עוז פ"ה דתשובה וכן רמז בכתב הגו'. והוא רבינו מאיר אבואלעפאי שמזכיר הרשב"א בתשובה ס' תתקט"ו ובהודושו הביאו הרב המגיד פ"ב דשכנים.

וראיתי להרב כס"ה של ס"ה אלפרנני אחד מרבני מצרים הקדמונים שכ' בתשובה כ"י זול' והרב רבינו מאיר אבואלעפאי הלוי ז"ל ממשפחתי ומבית אביו כתב בחבורא דידיה דעביד לכוליה תלמודא ושמיה דחיבורא פרטי פרטין כתב פ' חוקת וכו' ע"ל. ויש בידי הצעיר פרטיו להוריות ואבות על קלף ישן כ"י וכתוב בהם שחיכרם באייר וסיון שנת ד' אלפים תתקס"ו וקראם פרישי הוריות ופרישי אבות.

ודע דבתוספי הרא"ש הוריות מביא הרבה חידושים מהרמ"ה ולא מצאתים בפרטי הרמ"ה כ"י שבידי, ולכן כתבתי אני הצעיר בספרי הקטן שע"י יוסף דף ל"ג ע"ג דפרישי הרמ"ה אינו הרמ"ה שמזכיר הרא"ש. אך עתה דקדקתי וראיתי שקצת מדברי הרמ"ה שמביאי בפ"ג הרא"ש והרב עין יעקב הנה הנם בפרטי הרמ"ה שבידי, וכשכתבתי אני ההדו"ט על רוב

(א) סג"ל פ"ט. (ב) סס ס"ז. (ג) זול"ה כ"ה. (ד) סג"ל ס"ד. (ה) סג"ל קל"ט. (ו) סג"ל ס"ד. (ז) סג"ל כ"ה. (ח) סג"ל פ"א.

19 ה) מהר"ר מאיר מזרחי אחיו של הרב מהר"ר משה מזרחי הרב המחבר שו"ת פרי הארץ ג' חלקים וח"ג לא נדפס. גם היכר ס' גדול בכמות ואיכות מדרושים נחשדים והוא בכ"ו וקרא לו שם תפארת ישראל והרביץ תורה ותלמידיו היו גדולי הדור.

20 ו) מהר"ר מאיר מלמד מגליל המוריאה בן הרב מהר"ר שם טוב המחבר ס' כתר עצם טוב תלמיד מהר"י ו' עזרא הרב המחבר עצמות יוסף והיה בזמן מהרח"ש ומהר"ש חייזן וסיעתם. והיבר ג' חלקים משפט צדק וח"ג לא נדפס, ועיין בס' תורת חיים למהרח"ש ח"א ס' ק'. ובמשפט צדק ח"ב ס' ל"א חתם מהרש"ך על תשובתו וכנראה שתיכף נפטר מהרש"ך כמ"ש מהר"ש חייזן שם בחתמתו כי מרים הם בסילוקו של צדיק מהרש"ך.

21 ז) רבינו מאיר המעילי הזכירו הרדב"ז בתשו' דפוס ויניציא ס' קס"ה ועיין בשה"ג ח"א וח"ב (ע"י סגז כעניניו להלן).

22 ח) רבינו מאיר בר משה כמה תשובות מסנו ז"ל מביא הרב שבלי הלקט בח"א וח"ב כ"י.

23 ט) רבינו מאיר בר משה היה רבו של הרב שבלי הלקט כמ"ש בשבלת קס"ב ובשבלת רצ"ו. ועמ"ש בח"א מערכת צ' אות י"ד ובשם הגדולים ח"ב דף ק"ב (עיין כזינו לזקיק צ"כ לזככס הכוסף).

24 * הרב ר' מאיר בן הר"ר נתן (ע"י ס' סעור צמ"ג).

25 י) מהר"ר מאיר עראמה בן הרב מהר"י עראמה בעל עקידת יצחק חיבר פי' תהלים איוב ונרפסו וכתב בספריו שחיבר פירוש התורה. ומזכיר להרב הגו' מרן בבית יוסף ועיין בשו"ת מהרשד"ם ח"מ ס' רכ"ח ובס' תורת חיים שו"ת למהרח"ש ח"א סוף ס' ב'. וכתב בהקדמת פי' תהלים שהיה

הרב פ"ג הוריות לא הוו בידיא פרישי הרמ"ה ולכן לא דקדקתי בדבר. והשתא פשיטא לי הנא ניהו הרמ"ה שמביאים הרא"ש והסור דק שהרמ"ה חיבר שני מהדורות אחת קצרה ואחת ארוכה כמ"ש בפירוש הרב צידה לדרך למהר"ם ו' יזה בהקדמתו ולכן אנא דאמרי דפרישי הוריות שבידי הם המהדורא קצרה. ומה שמביא הרא"ש הוא מהמהדורא ארוכה אישר בה האריך בקושיות והיות. והרמ"ה הוא תלמיד רבינו יצחק מוויינא אור זרוע. וכתב הרב ס' יוחסין שעלה לשמים שנת המשת אלפים וארבע, וכתב בס' שושן סידו' כ"י שהרמ"ה זכה לתורה תמימה ולחכמה פנימית נעלמה. וכבר כתבנו במערכת למ"ד שהרמ"ה חיבר ספד ע"ד האמת הכי קרא שמו ס' לפני ולפנים (ע"י זכ נס"ג).

א) הרמ"ה, מחדש נדפסו חדושי הרמ"ה על בתרא שני קובצים באריכות גדול והיא המהדורא ארוכה כי הרב ז"ל חיבר שני מהדורות ארוכה וקצרה והיה בשנת תתק"ס. וכבר בעניניו הארכתי בזה לעיל ושם נאמר היה ג"ב מקובל גדול. ב) ומחדש נדפסו ססקיו לסנהדרין. ועמ"ש לעיל בסמוך לך נא ראה.

13 * הרב ר' מאיר מטרנקטאלייש (ע' ס' סעור צמ"ג).

14 * רבינו מאיר הכהן (ע' הגהות ניימוניות צמ"ג).

15 * מהר"ר מאיר כ"ץ אבי הרב ש"ך (ע"י נזוכה לנסים צמ"ג).

16 ג) הרמ"ך שמביא רבינו בצ"ל אל בשיטות המקובצות הוא רבינו מאיר הכהן מסרקסטה, ובאו לירי הצעיר הידושי גיטין כ"י מיוחסין להרמ"ך.

17 ד) מהר"ם (מאיר) מלובלין התנו של הגאון מהר"ר יצחק הכהן חתן הגאון מהר"ל מפראג חיבר מאיר עיני חכמים על הש"ס ושו"ת והיה בזמן הרב הלבוש והרב משאת בנימן והיתה מנוחתו שנת שע"ו.

18 * רבינו מאיר הלוי (הרמ"ה) (ע"י כזינו נולכי צכ טודרוס סלוי).

(א) ויל"ג ג' (ב) כ"ל ב' (ג) עני"ל י"א. (ד) עס כ"י. (ה) עני"ב קמ"ז. (ו) עני"ל פ"ו. (ז) ע"ג פ"ה. (ח) ויל"ג כ"ו. (ט) ויל"ג כ"ז. י' עני"ב מ"ז.

שהיה מסיקסטא ואביו הרב ז"ל נפטר בנאפולי
מד אחר הגרוש ונקבר שם. ובשנת רנ"ה
נתגרשו מעיר נאפולי ובאו לשלזניק.

26 א) מהר"ם (מאיר) מפאדובה חתנו
של מהר"א בן מהר"י מיניץ
וחיבר שו"ת והדפיס הרמב"ם שנת ש"י והגיה
בו הגהות ולפעמים אומר בכ"ט כתב הרב
המגיה וכונתו על הגהת מהר"ם פאדוב"ה.
ז"ס' הרמב"ם עם הגהותיו לא ראתיו אך נראה
שמה שהשיב הרדב"ז בסוף תשובות חדשות
על הגהות א' מחכמי הדור כונתו על הגהות
מהר"ם מפאדוב"ה הנז'. (ואחר זמן כל לירי
הרמב"ם עם הגהות מהר"ם מפאדוב"ה ז"ל
וכאשר דמיתי כן הוה דהרדב"ז עליה קא"י).
ומהר"ם הנז' חבירו של הגאון מהר"ד שכנא
ושניהם מתלמידי מהר"ד יעקב פולאק ושקיל
ופרי מהר"ם פאדוב"ה ובנו מהר"ד יהודה עם
רבינו מור"ם בעל ההגה"ה בתשובותיו. ונתבקש
בישיבה של מעלה מהר"ם פאדוב"ה שנת
שכ"ה.

27 ב) מהר"ר מאיר פאפירש איש
ירושלם ת"ו תלמיד הרב ישראל
אשכנזי והרב המקובל יעקב צמח חיבר מאורי
אור ערכי הכנויים לדעת רבינו האר"י זצ"ל.
ואני ראיתי בכ"י קצת הבוריו: אור זרוע על
עץ החיים, אור פני מלך כונות התפלות, אור
נר בנלגולים, אור צה כהשתלשלות, מתוק
האור פי' עין יעקב עדה, אור רב פי' הזהר
להפליא כי רב הוא. ושמעתי כי חיבר ספרי'
פ"ל אורות. וכתב ג"ס הרב נתן גומה דנח
נפשיה דרב אדר התכ"ב.

28 ג) הר"ם (מאיר) פרנקיל בן הרב
קיקין דיונה היה חכם בן
הכמות ככתוב בעין יעקב כתנות אור דפוס
ראשון סוף הגינה ושם נאמר שהיה מנזרש"י
נאהו בסכך משפחות המיוחסות ע"ש.

29 ד) מהר"ם (מאיר) מרוטנבורק
תלמיד רבינו שמואל ורבינו
יצחק מויינא אור זרוע. ונתפס מהר"ם ונח
נפשיה בבית הסודר. ועי"ז זכ"ס ומודק ככנס
כמו שאלט כמגיד למתן כמתוך נפסק מגיד
פייעסיס.

ומראש מקדמי אר"ש ומסדב"ד קדמות
עתה שלחתי את ידי שלוח הקץ נוהג באר"ש
ואומר עם קני להעמיד דבר על בוריו מאשר
רבנן בתרא' אחד הרואה יראה נבוכים הם
באר"ש אי מהר"ם מרוטנבורק מר נידו
מהר"ם בר ברוך וחד נכרא רבא הוא או
דילמא תרי הוו וכנוייהם יתנו עדיהם נפ
שניהם שני המאורות מר נידו רבה דהרא"ש
ומר נידו רבה דהמדרכי והלא כה דברי.

כי אזכרה ימים מקדם כד הוינא פליא
קרבת על חד מן קאמיא מוריני הרב שארנו
נדול בדורו מהר"א יצחקי זלה"ה בספיו הנכבד
זיע אברהם אשר נראה בעליל לארץ מקרוב
וחזה הוית בי"ד סי' ג' דף ל"ד ע"ד פוס ממלל
רברבן כי הש"ג ישי"ג על תרי נכרי רברבי
מארות נכרו הרב נתיבות משפט דף רמ"ג
והרב מוצל מאש סי' ל"ה דרבנן סכרי דמהר"ם
מרוטנבורק איהו גופיה מהר"ם בר ברוך, ועל
שניהם הוא אומר דלא צדקו יחדיו וקושמא
דמלתא דרבו דהרא"ש הוא רבינו מאיר
מרוטנבורק הלוי ובהר"ם בר ברוך הוא אחד
רבו של המדרכי עכ"ד. וגם ראיתי לרוב סרי
הארץ ה"א ח"מ סי' י"ג דף ע"ו ע"א שכתב
דמוכה מדברי ספר שלשלת הקבלה דתרי
הוו. וגם מוריני הרב הנזכר תלי זיניה בדברי
הרב ס' יוחסין.

וכזה ראיתי לרוב יד אהרן נר"ו בא"ח
סי' קס"ה שכתב דלא קשיא מ"ש השור שם
משם מהר"ם מרוטנבורק למ"ש הגהות
מיימוניות והמדרכי משם מהר"ם דהאי מהר"ם
לאו מהר"ם מרוטנבורק הוא אלא מהר"ם
בר ברוך וכן כתב בתשובותיו אות באות
עכ"ל.

ואנא בריה קלה אמינא ולא מסחפינא
דהעיקר כמיטר קדישין הרב נתיבות משפט
והרב מוצל מאש אמירה נעימה, דמהר"ם
מרוטנבורק גם ברו"ך יהיה והוא כאחד חד
שמא, אחד מאיר לארץ שם עירו וגם הארמה
מתדבק בברו"ך אב"א שם אביו אב בחכמה.
והא מילתא יוצאה בהינומא, למאיר וכא
כרה כחמה אשתמיט מינייהו והיה העלמ"ה.
אמבואה דספרי' תורה שלימה, ונדולי הדורות
אשר ברמה. זה יצא ראשונה מפי אריה
דבי עילאי מהרלנ"ח בתשו' סי' ק"ל כי
דהרא"ש

מאיר מרוטנבורק וגם זה אות שלא דקדקת בדברך.

וכוצא בזה השיג הרב כנה"ג בא"ה סי' פ"ב הנהגת ב"י אות י"ט על הרב משפ"י שמואל סי' צ' שכתב הרה"ש שותה מימי הרמ"ה ע"י בדבריו.

ואחר זמן רבות בשנים האיר וזרח ספר יד מלאכי להרב החסיד הרמ"ך זלה"ה וראיתי בדף קצ"ו ע"ד שכתב וז"ל ר"מ שהוא רבינו מאיר סתם הנו' במדרכי הוא רבו מהר"ם מרוטנבורק וכו' והוא הוא מהר"ם בר ברוך וכו' כל תשובות מהר"ם המוכחות במדרכי הם ממהר"ם בר ברוך רבו של המדרכי ורבו של הרא"ש הוא רבינו מאיר מרוטנבורק הלוי שו"ת זרע אברהם ע"ש שהביא מי ששגג בזה וכו', וכל מקום שהזכיר הרא"ש ר"מ סתם ואינו אומר הלוי הוא מהר"ם כ"כ נתיבות משפ"י. ודע שבמצול מאש תמה על הרא"ש למה פסק נגד הר"ם בר ברוך רבו ובס' זרע אברהם השיב וכו', ואנא דאמרי כי דבריו נאמנו על פי דברי ס' יוחסין דס"ל דתרי נינהו אמנם בתשובת מהר"ם סי' קט"ו אשר בר יחיאל תלמידך וסי' צ"ב וכו' עכ"ל. והני

מילי דרב כהנא נראים קצת כמעוררובך. דברישא כתב דרביה דמדרכי הר"ם מרוטנבורק והוא הר"ם בר ברוך. ותיקף באות ח' כתב דברי מורינו הרב זרע אברהם והוא סותר הקודם. והרב סידר דברי שיירי ושו"ת ב"ח ודברי זרע אברהם סמיכי אהרדי והיו לאותות לשבעה וגם לשמונה כאלו הם דברים אחרים או אינם סותרים וקשה לזווגם כמין גם סתראי נינהו. ותו דמלשונו שכתב והוא הוא מהר"ם בר ברוך עיין שו"ת ב"ח משמע דהכי סבר הוא. וממ"ש בסמוך על דברי מורינו הרב זרע אברהם ע"ש שהביא מי ששגג בזה לשון זה משמע דסבר וקבל דברי הרב זרע אברהם וחשב לאיש שונה האומר הפך. והם דברים סותרים. ותו שהוא הביא משם מורינו הרב זרע אברהם דרביה דהרא"ש מהר"ם מרוטנבורק הלוי. ובסמוך כתב דכל מקום שהזכיר הרא"ש ר"מ סתם ואינו אומר הלוי הוא מהר"ם ומצי בה מה"ב נתיבות משפ"י. והוא סותר הקודם שכתב דרביה דהרא"ש לוי. ותו דאח"כ הביא דברי מצול מאש ודברי זרע אברהם פעם אחרת וכתב דמתשובות מהר"ם וכו' מוכח הפך. והרי זה נמי סותר

דהרא"ש והמדרכי והרב הגהות מייטניות במעמד שלשתן תלמידי מהר"ם. וזאת שנית אשר דיבר משה גדול הדור מהר"ם אלשקר בתשובה סימן ל"ג כתב מהר"ם בר ברוך מרוטנבורק. ועוד בה שלישיה אוריין תליתאי פום בדתא מרן בית יוסף המלמדנו להועיל לא במקום אחד ולא בשני מקומות דמוכח מגיה הכי כי ברבים היו, והרי בא"ח סי' קס"ה דמי מ"ש הסוד בשם מהר"ם מרוטנבורק אמאי דכתבי הגמ"י ומדרכי בשם מהר"ם. ובח"מ סי' שפ"ח כ' וזאת השיב הר"ם מרוטנבורק ומייתי תשובת מהר"ם בר ברוך. ובכמה דוכתי דהסוד מייתי סברת הר"ם מרוטנבורק וכוהב מרן שכ"כ הגמ"י והמדרכי בשמו ומהם בח"מ סי' ע"ה דין יו"ד וסי' רמ"ח דין ה' וע"ש בבדק הבית.

ואת רב"ע אוסף להביט להרב המבי"ט מגדולי האחרונים שכתב בח"א סי' ר"ץ דמהר"ם בר ברוך הוא מרוטנבורק והוא רבו של הרא"ש והוא מהר"ם והוא רבינו מאיר והוא הר"ם נ"ע והוא שישב בכית הסודר ע"ש שהארך.

ואוסף חומש דבריו של גדול הדור האחרון הרב שיירי כנסת הגדולה בא"ח סי' של"ט הנהב"י אות ז' שמתבאר כן מדבריו וכ"כ כנה"ג ח"מ סי' רמ"ח הנהגת ב"י אות ג"ה דידוע דמהר"ם בר ברוך הוא מהר"ם מרוטנבורק.

ישתות מלגיו מניפיה מברך ועדיה בצד. דבתשובות מהר"ם עצמו דפוס פראג שם מספור דמהר"ם בר ברוך הוא מהר"ם מרוטנבורק כאשר הוראה בעניו יראה.

והכין הזנא לשלשת הרועים גדולי הדור האחרון הרב שער אפרים סי' ס"ח והרב משנה למלך פ"ב דטוטה דין א' והרב מחנה אפרים ה"ל צדקה דף כ"א ע"ב דהרואה לדבריהם הרבנן ישר יחזה דפשיטא להו דמהר"ם בר ברוך רביה דהרא"ש והוא עצמו מהר"ם מרוטנבורק.

אינו השתא נדעה נרדפה מ"ש עוד מורינו הרב זרע אברהם הנו' דרביה דהרא"ש הוא מהר"ם מרוטנבורק הלוי. ועם נשיקת הרצפה גם בזה נעלם מעיני חכמתו מ"ש גדול המורים הריב"ש בתשובה סי' תמ"ו וז"ל גם הרמ"ה מרוטנבורק לא ידענו מיהוא כי הרמ"ה הוא רבינו מאיר הלוי אכל הר"ם הוא רבינו

מ"ט בסמוך ע"ש שהביא מי ששגג בזה דמוכה שהסכים לדברי מורנו הרב. ותו דלא זכר שהרב נתיבות משפט כתב כהרב מוצל מאש ועל שניהם השיג מוריני הרב זרע אברהם. ותו שכתב דבריו נאמרו ע"פ דברי ס' יוחסין ולי ההדיוט אין ראייה מדברי ס' יוחסין כלל כאשר הרואה יראה דברי הרב ס' יוחסין ד' ק' ע"ב. ומה שהזכיר גבי הרא"ש מרוטנבורק וגבי המרדכי בר ברוך אינה ראייה ד"ל דהוה פשיטא ליה דכולא חד ולא קפיד. ומ"ש הרב פרי הארץ דמשלשלת הקבלה משמע דתרי הוו כעת אין ספר זה מצוי אצלי. והגם שיאמר כן לא חיישינן ליה כמו שסבואר ממה שהוכחנו, וגם הרב יד מלאכי הוכיח הזכחות אחרות ע"ש. ובלאו הכי מקובלני מרבנן קדישי וקני שער שקבלו מרבוואתייהו דאין לסמוך על דברי שלשלת הקבלה כי הדברים עתיקים מקונטריסים שונים אשר מצא וסמך עליהם ויש מהם מוטעים ולא חקר אם הם אמיתיים. ושוב ראיתי להרב יש"ר מקנדיא במצרף לחכמה דף ז' שהמיה דברים על שלשלת הקבלה.

הגם הלום זרחה השמש ס' יד אהרן א"ה ח"ב וראיתי לו בס' ק' הגהת ב"י אות ה' שהזכירה מתשובת מהרש"ם ומתשובו' מהר"ם הקצרות דמהר"ם בר ברוך רביה דהרא"ש וכתב וז"ל וכן קבלתי מדבותי שמהר"ם בר ברוך היה רבו של הגמ"י ומרדכי והרא"ש ואחר מצאתי הדבר מפורש ביוחסין ד' ס"א וכו'. והוצרכתי לזה לפי שראיתי להרב מהר"א יצחקי וכו' הן אמת שראיתי בספר יוחסין ד' ג"ח שכתב רבינו מאיר מרוטנבורק הנקרא מהר"ם היה בדור הזה וכבר הזכרתיו עם רבינו מאיר בר ברוך וכו' עכ"ל.

והתימא על הרב נר"ו דמה שתמה על מורנו הרב, לימא איהו לנפשיה שהוא עצמו כתב ביד אהרן א"ה ס' קס"ה כדברי מורנו הרב כמ"ש"ל. ותו דהכא בא"ה כתב שכך קבל מבושתיו, ושם בא"ה הגדפם מקדם קדמתה עה שלשים שנה שכה מקבלתו. ומה שהביא מדברי הרב ס' יוחסין ד' ס"א, בדפוס אמשטרדם שלפני לא חזינא כהא סימנא, אך שם דף קכ"ה מצאתי קרוב ללשון זה והוא מדברי מור"ם בעל ההגה"ה ואינם דברי ס' יוחסין.

ומה שהביא מס' יוחסין דף ג"ח לשון זה כעת בקשתיו ולא מצאתיו בדפוס שלפני.

ואחר זמן רב האלהים אנה לידי ס' שלשלת הקבלה דפוס ויניציא וראיתי בדף ג"ח ובדף ס"א כתוב כמ"ש הרב יד אהרן משם היוחסין ונתחלקף לו שלשלת ביוחסין וע"ש דף ג"ד. וכמעט שעברתי קצת בס' הגו' ראתה עיני שיש להשיג עליו כמה השגות ודי בזה.

א) עתה הגיע לידי ספר טל אורות והוא להרב מהר"ר יוסף ג' גוי"א וזה"ה על קצת המרדכי ושו"ת ודרושים. ובפותחי ראיתי שכתב בדף ק"ט ע"ב על ענין מהר"ם אם הוא בר ברוך מרוטנבורק או תרי הוו, מהר"ם בר ברוך רבו של המרדכי ומהר"ם מרוטנבורק רבו של הרא"ש והרב הגו' הביא מהרב כנה"ג דסבר דמהר"ם מרוטנבורק היה בר ברוך והוא חלק עליו דתרי הוו וכו' וז"ל ולע"ד נראה להביא ראייה ברורה לזה דזה לחוד וזה לחוד ומהר"ם בר ברוך אינו ר"ם מרוטנבורק דהרי מצינו במרדכי פ' השוכר את האומנין שכתב וז"ל והרב רבינו ברוך אבי ר"מ הביא ראייה וכו' נראה בהדיא דאביו של ר"מ שמביא המרדכי הי' ת"ח. ובספ' קדושין כתב הרא"ש אמרו עליו על הר"ם מרוטנבורק שמום שעלה לגדולה לא הקביל פני אביו ולא רצה שאביו יבא אצלו ע"כ. ואם איתא דהיה אדם גדול וכמו שנראה מהמרדכי אמאי לא רצה לקבל פני אביו והיא ראייה ברורה ודלא כמרן והר"ם אלשקר ומרן החביב דס"ל דהר"ם בר ברוך הוא מרוטנבורק עכ"ל. ותמהני איך מלאו לבו לחלוק על מרן ומהר"ם אלשקר דהיו קרובים לראשונים וקבלו מרבותיהם רבני גאוני ספרד וגם הרב כנה"ג דכל רז לא אנס ליה. ותו שהאמת הברור הוא כמותם וכמ"ש אני הצעיר בח"א (ע"י לעיני) ושם הבאתי שמהר"ל"ח והרב המבי"ט ובשו"ת מהר"ם עצמו כתוב כן. ויתר מזה הוכיח הרב יד אהרן בא"ה ס' ק' מתשובות מהר"ם והרא"ש, וכן מתבאר מדברי מהרש"ל פ' החולץ סימן י"ח ומס' התשב"ץ ומ"ש בח"ב דף ג"ג (ע"י לקמן ד"ס כח מ"כס"ל וכו') שמהר"ם כ"ב היה בתפיסה כמ"ש מהרש"ל ויצא הרא"ש תלמידו ערב וכו' ואין להאריך. והראיה הברורה שהביא אינה ראייה כי אבי מהר"ם בר ברוך היה ת"ח

תוספות דיומא דקמן, ועוד הוכיחו שתוס' יומא הם ממחר'ם מהגמ' פ"א דק"ש, וכן נ"ל עוד להוכיח כן ממ"ש בתוס' יומא ד' מ"ב ע"א מורי הרב שמואל בר שלמה והוא רבו של מהר"ם כדמוכח בתשובות מיימוניות ריש משפטים ובתוס' הגו' דף ר"ח כתוב מורי ה"ר יהואל מפריש ודף מ' מורי הר"ש בר מנחם (ו) ורבו של מהר"ם הוא הר"ש בר מנחם כמ"ש הגהות מיימוניות פכ"ט מהלכות שבת.

(ז) כתב בס' קורא הדורו' דף כ"א דנראה דבזמן מהר"ם היה ריא' נכדו של רבינו ישעיה בן בתו, שכ"כ במרדכי פ' הגזיקין בתוך תשובות מהר"ם וכן הגיד לי ה"ר ישע' משם ה"ר ישעיה מטראני עכ"ל. ויש לפקפק קצת בזה שאם כונת מהר"ם באומרו וכן הגיד לי ה"ר ישעיה הוא על ריא' הול"ל וכן הגיד לי ה"ר ישעיה משם זקנו הר"י מטראני. ומ"מ נראה דהכי קושטא דמילתא דמהר"ם בזמן ריא'ו, שהרי מהר"ם תלמידו של הר"י אור זרוע מויינא ורבינו ישעיה הראשון השיב לרבינו יצחק אור זרוע מויינא בתשו' כי באה בתשובות הרא"ם ח"ב סי' ל"ה. וא"כ קרוב הוא דמהר"ם בזמן ריא'ו תלמידו ונכדו רבינו ישעיה. (ח) ומ"ש בשבלי הלקט דף ט"ו והאגור דרבינו מאיר הקשה לרבינו ישעיה והוא רבינו ישעיה הראשון אינו מהר"ם בר ברוך הידוע אלא הוא א' מרביתו של הרב שבלי הלקט שהיה נקרא רבינו מאיר כנראה מפירוש ההגדה בספר שבלי הלקט בפסקת רבי יהודה היה נותן בהם סימנים ושאר דוכתי ועיין בח"ב בהשמטות (ט) כזינו ללקי כז' סכרס כדפ"ח). ומ"ש בפסקי מהר"ם ריקאנטי סי' נ"ו דקדק ריא'ו מפי רבינו אלעזר ממיץ הדבר ברור שצ"ל מפירוש רא"ם כי רא"ם היה תלמיד ר"ת וכן מוכח ממ"ש דקדק ופשוט.

(ט) מהר"ם טרושנבורק תלמיד רבינו יצחק אור זרוע. והרא"ש ספ"ב דעידובין הביא דברי מהר"ם שכתב מדברי אור זרוע למדת, והוכחתי לעיל שהוא מהר"ם בר ברוך ובכלל הבאתי מהקדמת תשובת מהר"ם עצמו דפוס פראג. וראיתי בהקדמת חוות יאיר שהקדמת תשובות מהר"ם הגו' היא מהגאון מהר"ר יצחק הכהן

פשוט. והעד ע"ז שמהר"ם הותם בתשובותיו מאיר בר ברוך ולפעמים בר רבי ברוך ואם היה רב ה"ל לו לומר בן הרב ומ"ש במרדכי הרב רבינו היה כתוב רבי והמדרס מעה וא"כ היה למדן לכד וכן מוכח מתשובת מהר"ם לאביו דפוס קרימונה סי' ל"א. ומהר"ם קבלוהו לרב ודינו כרבו מובהק וכמ"ש הרב זכרון יוסף ד' צ"ט ועמ"ש מהרש"ל ביש"ש קדושין. ובר מן דין כי רבינו ירוחם נ"א ה"ד כתב רמ"ה אמרו עליו כי מיום שעלה לגדולה וכו', ואפשר שזו נסחא עיקרית והוא הרמ"ה ונפל ט"ם בהרא"ש. ודוק היטב כי קצתו מאד וק"ל.

(א) מהר"ם היבר פי' סדר מהרות ומביא חידושי הרב תוספות יום טוב והיבר ג"כ סדר ברכות והזכירוהו הפוסקים ומהם הרב תרומת הדשן סי' ל' והיבר הלכות שמחות. (ב) מהר"ם היבר תשובו' למאות ולאלפי ותלמידיו הרב הגהות מיימוניות והרב המרדכי מביאים מתשובותיו חידו'. וגם נדפסו שני חלקים מתשובותיו קובץ גדול וקובץ קטן. ותשובות קובץ גדול הרב ש"ך מכנה אותם תשו' מהר"ם דפוס פראג, והרב בית חדש מזכירם שנדפסו בימיו. וגם יש תשובות מהר"ם רבות בתוך שו"ת הרשב"א ח"א.

(ג) תוספות יומא שנידינו הם ממהר"ם וכ"כ הרב יד אהרן א"ה סימן שכ"ט מפי השמועה. ובספרי הקמן שער יוסף ד' ו' וד' קט"ו הבאתי שכ"כ מהרי"ט בחידושי קדושין. ומה שכתוב בתוס' יומא דקמן דף נ"ד שהוא מתשובות מהר"ם ע"ש וכ"כ עוד מהרי"ט בריש ח' כתובות דף צ"ז ע"ג. (ד) וכ"כ מהרי"ט עוד בתשובותיו חיד' סי' ל"ה והרש"ט פלג בשו"ת המיוחסו' להרמב"ן סי' ק"ז הזכיר ח' בתרא למהר"ם, וכבר כתבתי (עיין כס"ט פלגו) דפלג צ"ל פלגו. (ה) וכן משמע בהגמ' פ"ג מתפלה דין וא"ו. והרב יד מלאכי ריש דף קפ"ה בשפלנו זכר לנו כי מטא לפתח"א בפרט זה. וק"ק דאחרי אשר חזה בתוך הישער דף קט"ו כרמוז שם אמאי אנפל אחר זה להביא מ"ש התוספות דף נ"ד כאלו חדשות הוא מגיד וכבר כתוב כן בשערי. ויש מי שכתב דהרא"ם לא הוה בידיה

(א) עג"ל כ"ז. (ב) ע"ס כ"ס. (ג) ע"ס כ"ז. (ד) ו"ל' ז'. (ה) עג"ל כ"ז. (ו) ע"ס כ"ז. (ז) עג"ל כ"ז. (ח) ו"ל' כ' ונ"ל ע"ס כ"ז. (ט) ע"ס כ"ז.

טורים ולא בא לדפוס אלא איזה שיטות והביאו בצמח דוד שנת שצ"ג.

31 * מהר"ר מאיר במ' שלום (עיין יד לניסלוס צמ"ג).

32 ה) רבינו מאיר בר"ר שמעון הובאה תשובתו בשו"ת מהר"ם ד"פ סי' תתר"ד. ו) והביאו הכלבו דף ל"א ע"ב ע"ש.

33 ז) מהר"ר מנחם בכה"ר שמעון הלוי א' מרבני שלוניקי הובאו דבריו בשו"ת הרב המבי"ט ח"ב סי' מ"א.

34 * מהר"ר מהללאל הללויה (עי' קדש כלולים צמ"ג).

35 * מהר"ר מיוחס במ' שמואל (עיין עוזנס לדמס צמ"ג).

36 ח) רבינו מיימון אביו של הרמב"ם חיבר ס' בלשון הגרי בידי תפלה ומועד הביא מדבריו בשאלה להרשב"ץ ח"א סי' ב' ע"ש. וגם חיבר פירושים בתלמוד כמ"ש בנן הרמב"ם בהקדמתו לפירוש המשנה קבצתי כל פירושי אבא מארי וכו' ע"ש.

37 * מהר"ר מיימון אידהן (עיין מ' משה חידקן).

38 * מהר"ר מיימון יאפיל (עיין סי' נדיק צמ"ג).

39 ט) מהר"ר מיימון נגא"ר שקיל וטרי עם הרשב"ץ בתשובותיו ח"א סי' צ"ד וסי' צ"ה צ"ו וסי' קס"ו והגמשך וסי' קל"א וסי' קנ"ד וח"ב סי' ד' וסימן ס"ח והגמשך וסי' קל"ח וסי' קס"ד ושאר מקומות.

40 * הג"מ מיכאל הכהן (עיין אסות קטנה, מורס לך צמ"ג).

41 * — מיכל (עיין יסאל מיכל).

42 * רבי מכיר בר אבא מרי (עיין ילקוט תכניכי צמ"ג).

43 י) מהר"ר מלאכי הכהן הרב המחבר ספר נחמד יד מלאכי ומשם ניכר גודל בקיאותו. ונרמסו קצת תשובות

הבהן חתנו של מהר"ל מפראג. א) ואחר זמן דקדקתי שרמזו בהקדמה עצמה וראשי פרקים שלה הם תיבות אלו: אנכי תולעת ולא איש חרפת אדם וכוזו עם יצחק בר שמשון הכהן זכרו לביכה חתן הגאון הגדול מהר"ר ליב גר"ו חזק אמן סלה. כל זה ראשי שורות האומ"ר שנגדרו מוכיח עשאה סי' אל אר"ש קד"ם כל שי"ח.

ב) וכן ראיתי בשבלי הלקט ח"ב כ"י שכתב מהר"ם בר ברוך מרוטנבורק.

ג) כתב מהרש"ל בים של שלמה פרק החולץ סימן י"ח דכל היכא שחוחם מהר"ם הנשכח מכל טובה, היה בתפיסה במגדל לסוף ימיו וקבל שלא יצא משם ושם נתחבר ספר התשב"ץ כמ"ש בנדרים מערכת שי"ן אות י"ד (עיין רבינו עמנון זכ לדוק), ונים של שלמה ניעין ס"ד סימן ס"ז דמהר"ם היה הפוסק במגדל איינזיסים כמה שנים והאלדון הצע מן הפקלות קך גדול ופקהלות היו רלוין לסדומו ולא הניס כי חזק אין פודין פשטוים יוחר על כזי דמייס, ומתיק דלע"ז דהיה גדול פודו וטרי וכ"ס שהיה לו קלח בעול סורה מ"מ הש שמה כל חזק כן יעסם לח"ס המוכלט שבדור צפודו רוב הממון עד שלא יספיק ממון הגולה לפיכח ומשחם מורס מישכ"ל ופסק זה העניס לחפוס סחמי הגולה והיה צדעה לחוה אלדון לחפוס גם לחלמירו כח"ס ונכס לעוליעולא ויכלול זה סורף זכריו של מהרש"ל עש"ז.

ד) כל ראיתי בקדו היורות משם ש"ק מאגדה רבינו יכורה ז"ק הרח"ט כי הוא אחד העליל על מהר"ם צננה סי' אלפים ס"ה והיה שואל קך גדול והכז היה עני והאיש לא דלה טוב ערב יהודי אלל כח"ס חלמירו והכמיכו למסר"ס שהיה יוחר מוחס צבוקר וחזק זה נעטר מהר"ם צנים סקרה והכח"ס צנב ולא ניומן מהר"ם ז"ל לקבורה כנה פדטים מחליר עד לחך, ועשיר חסד אלכסנדר צר שלמה שם נפשו ככפו לקצרו ותיקף צל לו מהר"ם צמלוס וח"ל חס יכלה להיות עשיר הוא ורעבו פ"ם כל הזכות או יכלה למוח חיקף ויכזה פשע"ז ונחר הפשע"ז לזכות לעש"ז ומח חקף וצל צמלוס שפוח נחון בעש"ז אלל מסי"לה מהר"ם. אהו משי"ק ומ"שר מלא כהוב סורף מ"ש בקדו היורות ע"ש דף כ"ח ע"ב בחודך.

ו) דועו דהרמל"ע סוחצנים הפוסקים הוא על מהר"ם ומ"ס הרצ דבר שמוחל קי' ל"ה הרמל"ע רבינו משה רבו של הגהות מיימוניות כח"ס דע"ס כוח וז"ל רבינו מליר.

ז) דע שפסנו הפאחרונים שאין לסוק על מהר"ם בקצרה, עיין צננה מהר"ם קי' קמ"ז וצמ"ד ס"מ סימן ז"ל וסופה שנה סימן זכ"ע.

30 ו) מהר"ר מאיר שיף אב"ד בק"ק פולדא חיבר על הש"ם וד'

א) וז"ל ו' ב) ש"נ"ז ל"ה. ג) שם ל"ז. ד) שג"ל ס"ה. ה) וז"ל מ"ל. ו) וז"ל ט"ו. ז) שם ט'. ח) ש"נ"ז ט. ט) וז"ל כ"א. י) ש"נ"ז קמ"ה.

והובאה תשובתו בשו"ת מן דיני גיטין סי' י"ד.

וצופה הייתי לגדול דורנו מהר"י בר דוד בספרו הבחיר דברי אמת בקונטרסיו דף ס"ד ע"ב שכתב וראיתי בס' פני משה ח"ב סימן ל"ח הביא שם משם הר"ר מנחם הכבלי בעל כפתור ופרח שהיה בזמן הרב מהר"י קאריו וכו' ע"ש. ואגב ריהטיה הבין מדברי הרב פני משה שהר"ם הכבלי הוא בעל כפתור ופרח. ואין זה כונת הרב פני משה, אכן כונתו שבתשו"ת הר"ם הכבלי משם בא"ה המחמירים שהם בעל כפתור ופרח ושאר גדולים. וכן מנאר בתשובת הר"ם הכבלי הגורר שהביא ראייה מס' כפתור ופרח המפורסם והלשון שהעתיק שם הר"ם הכבלי הרי הוא בס' כפתור ופרח פרק עשירי דף נ"ב.

48 ה) רבינו מנחם מוררשא הביא דבריו בפסקי מהר"ם ריקאנטי סי' תקצ"ו וכו' רבינו הא"י גאון ורבינו מנחם מוררשא ושאר גאונים פסקו וכו' ע"ש.

49 ו) רבינו מנחם ז"ל תלמיד רבינו יהודה בן הרא"ש ורבינו יהושע בן שועיב חיבר צדה לדרך והיה רב באלקלעה שנת ק"י ונתבקש בישיבה של מעלה שנת קל"ד.

50 ז) מהר"ם (מנחם) מיקמין חיבר הגהות על הרי"ף והיה תלמיד מור"ם בעל המפה כמו שתראה בהגהות במרדכי סוף ביצה.

51 ח) מהר"ר מנחם די לונזאנו אביר בתורה בזמן מהר"ח והרמ"ע ומהראנ"ה חיבר סדר עבודה שנת של"ב והפליא לעשות בס' אור תורה ונרפס ס' שתי ידות להרב. וחיבר עומר מן, אמרי אמת, עדי זהב על לבוש, והיו נמצאים אצלו מדרשי רז"ל כ"ו וספרי הראשונים, כגון אבי העזרי, ישבלי הלקט, יראים. והיה משורר גדול ומדקדק עצום.

52 * מהר"ר מנחם מן הלוי (עיין רציו עוזיז מכרמלית).

53 * הרב מנחם מן מליסא (עיין לנלסס כמנ נס"ב).

חשובות מהרב ז"ל בספר בני יהודה להרב מהר"י עייאש. וכל העם עונים אחריו מקודש מצהגת בחסידות ומקובל והוא מלאך מלי"ץ טוב כנראה מהקדמתו בשו"ת דברי יוסף ושאר ספרים.

44 א) מהר"ר מלכיא אשכנזי שמענו מוקני שער שהרב ז"ל היה סבה שיהיו ישראל בעה"ק חביון ת"ו. והרב של"ה דף זכ"ד זכר עשה לשם כבודו וז"ל והא לך מנהג דק"ק חביון שנה שנה מפי הרב הגדול החכם השלם החסיד העניו מהר"ר מלכיא אשכנזי זלה"ה ע"ש.

45 * הרב דון מנואל כדורו (עיין טעמי כמנוס נס"ב).

46 ב) רבינו מנוח חיבר על הרמב"ם ומרן מביאו. ונרפס בקושטא מדינא שנת תע"ה על קצת הלכות ומסוגית לשונו מוכח שהוא קדמון. וברף י"ח ודף נ"ה מזכיר ס' יראים, גם מזכיר הרב בעל התוספות דף י"ד ודף י"ח וסוף דף כ"ג. וברף מ"ו כתב מחידושי החכם ר' ישעיה. ובס' קורא הדורות כתב ששם הס' ס' המנוחה, ואפשר שהוא הר"ר מנוח שהזכירו תוספות חולין דף כ"ד עכ"ל בדף י"ז.

אך לי ההדיוט יותר נראה שהוא תלמיד מהר"ם שבדף מ"ב ע"א ודף מ"ד כתב ומורי ר"ם ובדף י"ט ע"ב ודף מ"ו ע"א הזכיר לרבינו שמואל בר שלמה והוא רביה דמהר"ם כנרא' מתשובות מיימוני ריש משפטים.

ואחר זמן ראיתי קובץ ישן כ"י פירוש רבינו מנוח על הלכות ק"ש תפלה וברכות ומזכיר כמה זימני להרב בעל התוספות ולהרב אביו, ופ"ו דברכות כתב מורי רבינו מאיר, ופ"י כתב אדוני מורי רבינו ראובן. ופ"ב מתפלה כ' מנהג העיר הזאת נרבונו. וכתב שם שהי' רוצה לחבר פירק בסוף הלכות ברכות להרמב"ם בסדר ולשון הרמב"ם אך יראת הרמב"ם עמדה על פניו ונמנע מזה וקיים לא תוסף עליו. ג) ובשו"ת אהלי תם סימן ב"ה מביא דברי הר"ר מנוח על דין מהל' ברכות ע"ש.

47 ד) מהר"ר מנחם הכבלי בזמן מרן

(א) וז"ל מ' . (ב) שג"ל ל"ה . (ג) וז"ל כ"ס . (ד) שג"ל ל"ו . (ה) וז"ל מ"ג . (ו) שג"ל מ' . (ז) שג"ל קל"ז . (ח) שג"ל ק"ב .

54 א) מהר"ר מנחם מעיל צדק

כתבתי בנדפס אות נ"ג (עין מעיל לדק נמ"ג). ועתה ראיתי בהקדמת מבא שערים פירוש שערי דורא מהרב נתן שפירא שכתב גאונים אחרונים אשר אנו נוהגים אחריהם מהר"ל ומהר"ר יונה ומהר"ר מנחם מעיל צדק עכ"ל. ומשמע שהי' אחר מהר"ר יונה בעל או"ה תלמיד תה"ד או היה בזמנו ומהר"ר יונה גדול ממנו.

55 ב) מהר"ר מנחם מענדיל אב"ד

דק"ק ניקלשבורג חיבר שו"ת צמח צדק ונדפס ישנת תל"ה. ג) והוא תלמיד הרב בית חדש וחתנו הגאון הרב עבודת הגרשוני.

56 * הג"מ מנחם מענדיל (עי' לנלנת נמסס נמ"ג).

57 * הרב מנחם מענדל מקראטאשין (עיי' עטרת זקנים נמ"ג).

58 * ר' מנחם הספרדי נ' סרוק (עיי' ל' אלוניס סלוי צן לנצט).

59 ד) הרמ"ע (מנחם עזריה) מפאנו בזמן

מ"ן ומהר"ם פאדוב"ה וסיעתם תלמיד הרב נהר"ר ישמעאל הנינה, ובזו אלה סיקוני להעתיק כתבי הרב מהר"ם קרדוביר'ו כמ"ש בס' מצרף להכמה. ומהר"י לומברווי בפירושו ריש איוב כתב שראה ושמע אצל רבו הרמ"ע המגיד. וחיבר תשובו' ונדפסו וסידר תקוני תשובה מהרב וצ"ל ונדפסו בראשית הכמה הקצר. וסידר סדר עבודה למועדים ע"ד שסידר מהר"ם די לונזאנו לחול ושבת. וחיבר עשרה מאמרות ונדפסו מאמר חקור דין, אם כל חי, מאמר העתים, מאמר המדות, עולם קטן, ואלו נדפסו עם פירוש ומאמר יונת אלם נדפס בלי"פ. ואני ראיתי בכ"י מאמר הטוטפיות, מאמר המילואים, מאמר שבתות ה' וכיוצא. ועוד חיבר בקבלה הרבה ועלה לשטים שנת הש"ף.

ה) הרמ"ע מפאנו היה תלמיד כחכמת האמת ממהר"ר סרוק כמ"ש במאמר אם כל חי ח"א סי' טו"ב ומלכד המאמרות כ"י שזכרתי לעיל דגם הלום ראיתי מאמר צבאות ה' נדפס בעיר האמבורגו שנת תכ"ג. וככ"י ראיתי מאה קשיטה, יונת אלם ה"ב מאמר הנפש, שברי

לוחות. ועוד ראיתי לו ז'ל ס' אלפסי זמא כ"י קצור רב אלפס שאין בו שום שקלא וטריא רק אותה המיטרא שהיא ההלכה. והוא ספר נחמד בלשון וסדר צה וברור בלשון הר"ף, וכמה דינים הוסיף מדעתו הרחבה בדברים מועטים מובלעים בתוך דיני הש"ס. וכמה הלכות מקדשים שבתוך הש"ס מסדר מועד בגמרא דהר"ף השמיטין. הרב ז'ל כתבינהו להלכותיהן בלשון ברור כנעם שיה הר"ף. ועוד ראיתי בכ"י שחיבר מאמר היסודות ומאמר הרקיעים ומאמר מעין גנים, ועוד ראיתי כמה ליקוטים ופירושים מהרמ"ע בכ"י. ועוד חיבר קונטרס ימין ה' רוממה על הקפת הלולב. והרב מהר"י סאמיגה חיבר דרך ימין נגדו בתוקף גדול, וכתוב בס' מצרף להכמה תשובת הרמ"ע בלשון הזה דף ס"ד: ישאלת מה אני משיב על לשון מדברית גדולות וצפצופי עופות כנגד מה שנתפרסם בשמי על הקפת הלולב, תשו' אני הוא דהתוס' כי רבנן מ"ע זה שמי מעביר עין וכו' וזה זכרי מחל עלבון וזו תשובה נצחת לכל מה שנתתם ולכל מה שעתיד ליכתב נגד ימין רוממה דידן כי לא מראש לכבודי דברתי ובמקום קנטוריא עת לחשות כי האמת יורה דרכו ליראי ה' ולחושבי שמו אני שלום וכי אדבר לעשות רצון אבינו שבשמים כל הנשמה תהלל יה הללויה עכ"ל. ומה מתקו אמרי קדוש זכותו יגן עלינו.

ו) הרמ"ע ז'ל, כבר נכתב בקונטרסי שקדמו כמה מאמרות שחיבר. ועתה מצאתי בכ"י רוב הספרים שחיבר ואמרת להעתיקו והגם שרבים כבר נכתבו מקדם: א) מאמר חקור דין, ב) מאמר אם כל חי, ג) מאמר המדות, ד) מאמר העתים, ה) מאמר עולם קטן, ואלו נדפסו עם פי' די יהודה, ו) מאמר צבאות ה' ונדפס, ז) מאמר מאה קשיטה כ"י, ח) מאמר המילואים כ"י, ט) מאמר הרקיעים כ"י, י) מאמר הנפש כ"י, יא) מאמר היסודות כ"י, יב) מאמר שבתות ה' כ"י, יג) מאמר הטוטפיות כ"י, יד) יין הרקב כ"י, טו) שברי לוחות כ"י, טז) עטים רמונים נדפס, יז) יונת אלם נדפס, יח) נפשי יונה נדפס עתה בפולין, יט) ימין ה' רוממה נדפס, כ) ימין ה' עושה חיל, כא) פלח הרמון נדפס, כב) שפת

להרב פרקי תשובה, וס' בית יד בדיני נטילת ידיים, וקרית ספר שמביא מהר"ם די לינאנאו באור תורה. ה) ועוד חיבר ס' מגן אבות וס' אהל מועד כמ"ש הרב מהר"ש הלוי הזקן בתשובה הובאה בס' אבקת רוכל למינן דף קל"ה ע"ג.

ו) רבינו מנחם בר שלמה לבית מאיר קורין לו הרב המאורי וכבר כתבתי לעיל כי ראיתי פסקיו בקק"י מודינא. אך מה שכתבתי שם שפסקיו הם על כל הש"ס מברכות עד עוקצין שנתתי בדמויני, לפי שכתבתי קנטרס שם הגדולים הנדפס קרוב לעשרים שנה אחר שהייתי בקק"י מודינא ימים אחדים.

ועתה כבואי ביאה שניה בקק"י מודינא ראיתי ספריי ז"ל וכך הוא בירורן של דברים: הרב ז"ל חיבר ס' גדול שמו בית הבחירה פסקי הלכות, וסידר תכורו כפי סדר הש"ס שהיו לומדים הגאונים ברכות תענית מגילה חגיגה י"ט מ"ק ר"ה יומא סוכה פסחים שקלים שבת עירובין חולין, וזה סדר לימוד הגאונים בסדר מועד. קדושין כתובות גיטין יבמות סוטה נזיר נדרים נדה, סדר נשים, סנהדרין מכות שבועות ע"א הוריות אבות עדיות קמא מציעא בתרא, סדר נזקין, סימן ל"ב מהור, ואח"כ האחרונים חידשו לחלק פסחים לשנים, פסח ראשון וכסופו ערבי פסחים ופסח שני ויהיו ל"ג מסכתות, והרב ז"ל פירש אצל נדה מקואות ועוד פ' תמיד ומדות, ובפתיחתו לחבורו האריך לתת טעם לסדר הגאונים, וכתב שם שהיבר פירושים על התלמוד באריכות וחבור זה הוא פסקי ההלכה, והאריך מאד בפתיחתו בסדר ואופן וסגנון חבורו בית הבחירה הג' בדרך פסק, וכתב הרב ז"ל שם דמס' אבות פירשה בחבור התשובה, וס' בית רבחירה הג' הוא ששה קובצים גדולים כקובץ הר"ן, וראיתי שם בגליון איזה הגהות מהרב מרדכי נתן מעיר אוניון שנת רי"ז.

ז) עתה נדפסו פסקי יבמות להרב ז"ל, וכבר כתבנו דכל המסכתות שנדפסו הם מס' בית הבחירה אבל מלבד זה חיבר חידושים על הש"ס.

ח) והנה ראיתי בח"י הר"ן לסנהדרין פ"ב דף כ"א מהש"ס שכתב והרב המאורי תירץ וכו', ואני מסופק דאפשר שתהיה הגהה על הש"ס.

ה) והנה ראיתי בח"י הר"ן לסנהדרין פ"ב דף כ"א מהש"ס שכתב והרב המאורי תירץ וכו', ואני מסופק דאפשר שתהיה הגהה על הש"ס.

ו) והנה ראיתי בח"י הר"ן לסנהדרין פ"ב דף כ"א מהש"ס שכתב והרב המאורי תירץ וכו', ואני מסופק דאפשר שתהיה הגהה על הש"ס.

אמת, (כ) מעין גנים כ"י, (כד) אלפסי זוטא כ"י, (כפ) שו"ת נדפס, (כו) ליקוטים כ"י, (כז) גלגול נשמות נדפס, (כח) תקוני תשובה נדפס.

60 * רבינו מנחם בר פנחס (עיין ועייל לדק צמ"ג).

61 * רבי מנחם ציוני (עיין ליוני צמ"ג).

62 * מהר"ר מנחם קאזים (ע' סלוס כזים צמ"ג).

63 א) רבינו מנחם מרזבורק חיבר ס' דינין גדול והיה ממדינת זבש"ן וקצת נמוקי הרב נדפסו בשו"ת מהר"י ווייל, ושם בתשובות מהר"י ווייל סי' קל"ג משב"ח שאון גלי חכמת הרב הגז', ומהר"ר מינץ בתשובה סי' י"ג מדקדק בדברי הרב הגז' הרבה, ועי' בשו"ת מהר"י הלוי סי' מ"ח.

64 ב) רבינו מנחם מריקאנטי בזמן הרשב"א חיבר באורו על התורה ע"ד האמת והרב הלבוש חיבר פ"י עליו, והיבר מהר"ם ריקאנטי פסקי דינין ונדפסו, ג) וראיתי בס' כ"י דהיה תלמיד רבינו אלעזר מוירמישא, ולפי הנראה הוא רבינו אלעזר מגרמזא בעל הרוקח שנשתנה שם העיר ע"י מעשה ובמקום גרמזא קרו וירמישא כנודע, אך אני מסתפק בזה כפי סדר זמנים, וצריך חיפוש וישוב.

65 ד) מהר"ר מנחם בר שלמה לבית מאיר (המאירי) היה בזמן הרשב"א, וחזה הוית בתשו' הרשב"א כ"י דשקיל וטרי עם הרב מנחם בר שלמה וכמדומה לי שהוא הרב המאירי, ורבינו בצלאל במקובצת קמא ובתשובותיו מביא מחידושו, והרב כנה"ג ובדינא דחיי מזכיר מחידושו לסנהדרין, ומקרוב נדפסו באמשטרדם פסקי מגילה להרב.

ואני הצעיר ראה דאיתי בק"ק מודינא פסקי הלכותיו כ"י על כל הש"ס מריש ברכו' עד סוף עוקצין והם ששה קובצים גדולים כקובץ הר"ן, גם ראיתי בכ"י משיבת נפש

א) שני' ת"א, ב) שס' ל"ב, ג) וז"ל ט', ד) שני' ל"ט, ה) וז"ל י"א, ו) שני' ל"ט, ז) וז"ל ז', ח) שני' ל"ט.

78 ה) מהר"ר מרדכי דאמו מרבני איטליא הקדמונים חיבר הגהות על ס' הפרדס וס' הוהר וראיתים כ"י. זרב אחד כותב עליו המקובל הגדול הגאון מירא דכיא.

79 * מהר"ר מרדכי מעיר דרעא (עיין נענינות סכמס צמ"ג).

80 ו) רבינו מרדכי (בר הלל) חיבר ס' המרדכי המופלא ומעובה בספרות והידושי דינים ושו"ת. והוא תלמיד מהר"ם, נכרו של ראב"ן, חתנו של הר"י מפריש, גיסו של הר"י מקורביל בעל הסמ"ק ורבינו מאיר הכהן בעל הגמ"י. וכתוב בס' הקורא שהוא רבינו מרדכי בר הלל וכן ראיתי בחשובת המרדכי שהביא בשלטי הגבורים פ' המקבל שחתם מרדכי ברבי הלל. וכתב הרב כנה"ג ח"מ סי' נ"ח הגהב"י אות ה' דהריב"ש אפשר שלא הי"ל מרדכי. וכתב הרב בית חרש א"ח סי' תרפ"ב דמרדכי מועתק מכמה פנים זה מאריך וזה מקצר ואין לדקדק בלשון שהוא מנומנם.

וכבר נודע דיומנין דמשכחת לשונות המרדכי שמביאים הפוסקים ואינם במרדכי שלפנינו. ותראה בב"י א"ח סוף סי' שפ"ב חילוק בין מרדכי דרינוס למרדכי דאוסטרייך.

ז) כל דברי המרדכי בהלכות קטנות כמעט הם מתוס' שאנן, מהר"ם איסרלאס בתשוב' ריש סי' ל"ח. ובס"י ק' כתב באות ה' כי לרוב נמצאו בו לשונות מנומנמים להיותו מלוקט ומקובץ מספרים רבים ובאו בו הגהות ודינים שלא במקומן בקצרה.

וראיתי למורי הרב נחפה בכסף זלה"ה א"ח סי' א' דף ד' סוף ע"ג שכתב דהמרדכי בתר הרא"ש גריר כידוע עכ"ל. והן לא ידענו זה דהמרדכי לא ראה פסקי הרא"ש כי היכי דלגרר בתר מ"ש הרא"ש בפסקיו. כי בשנת ס"ו בא הרא"ש מאשכנז לטולישולא ושם נתישב וסידר ספריו, והרב המרדכי נהרג בשנת ע' בעיר נירנבורק. ובצמח דוד כתוב בפירוש שהרא"ש בטולישולא חיבר האשרי על התלמוד.

מבחוץ כי קעת לא ראיתי להר"ן שהזכיר בספריו רבינו המאירי כלל.

ודע דרבו של הרב המאירי הוא רבינו יונה כמ"ש הוא ז"ל בפסקי ע"א פ"ק הביאו הרב ישעיה המלך ח"א דף צ"ד והקשה מזה על מ"ש הטור בשם רבינו יונה ע"ש.

66 * מהר"ר מנצור מרזוק (ע' לזכר מעודה צמ"ג).

67 * מהר"ר מנשה בן ישראל (ע' נשנה סייס צמ"ג).

68 * מהר"ר מנשה פאדובה (ע' נ' צניען כססן).

69 * רבי מסעוד (ע' רבינו סלכ"י ז"ל).

70 * מהר"ר מסעוד אזולאי (ע' נ' יטסכר סג"ק גובליטס).

71 * מהר"ר מסעוד בן גנון (ע' זכר צמ"ג).

72 א) מהר"ר מסעוד רקח חיבר מעשה רקח על הרמב"ם ח"א ובתחלתו יש חידושי גאונים קדמונים. ויש לו על ח"ב מהרמב"ם כ"י.

73 ב) הרב המעילי מביאו בשיטה מקובצת. ובתשובה למהר"ש הברלה [עבדלה?] אחד מרבני ירושלם ת"ו הובאה בס' אורים גדולים דף ל"ה ע"ד הביא הגהה כ"י וכתוב בגווה דוכנא משיטת הרב מאיר המעילי ליבמות. ג) ובתשובת הרדב"ז ח"א סי' ק"ח מזכיר ר' שמעון המעילי.

74 ד) מהר"ר מרדכי האזובי בר יצחק הוזכר בתשו' הרשב"א ח"ג סי' ר"ד וסי' ש"ב.

75 * הר"ר מרדכי אנגיל (ע' נ' נטס גלסניי סוקן).

76 * מהר"ר מרדכי אצבאן (עיין וידי גדול, זונס חודה צמ"ג).

77 * מהר"ר מרדכי אבד"ק ראברי (ע' נאמנר מכלי צמ"ג).

- 81 * מהר"ר מרדכי (חבירו של בע"ט תורת חיים) (ע"י לטן קדשים צמ"ג).
- 82 * מהר"ם (מרדכי) מטאלון (ע"י מ' אבן-עסון).
- 83 א) מהר"ר מרדכי יפה אב"ד דק"ק פוזנא זקן ויושב בישיבה חביר עשרה לבושים כמ"ש בהקדמתו ללבוש ההור וכלם נדפסו. והוא תלמיד מור"ם בעל ההגה"ה, והיה בזמן מהר"ם מלובלין כמבואר בשו"ת מהר"ם הנזכר, ויש לו הגהות על שערי דורא, והרב באר שבע תלמידו.
- 84 ב) מהר"ר מרדכי הכהן תלמיד רבינו ישראל די קוריאל חיבר שפתי כהן פי' על התורה פרד"ם וגימטריאוי.
- 85 ג) מהר"ר מרדכי הלוי אבי הרב גנת ורדים חיבר שו"ת דרכי נועם והיתה מנוחתו בעה"ק ירושלם ת"ו.
- 86 ד) מהר"ר מרדכי נג"אר שקיל וטרי עם הרשב"ץ ח"א סי' קי"ט וסי' קע"ג.
- 87 * מהר"ר מרדכי נתן מעיר אויניון (ע"י מ' ונחם צמ"ט לזית נאליכ).
- 88 * ר' מרדכי פראנסים (ע"י רצינו סאכ"י זכ"ל).
- 89 ה) מהר"ר מרדכי קלעי מחבריו של הרב מהר"ש תלמיד ממהר"א חסון ומהר"א ששון ומהר"ר יצחק פראנקו הרביץ תורה בישראל. ומגדולי תלמידיו הרב מהר"ר דניאל אישטרונסקא וכמה מורי הוראות היו מתלמידיו, והפליא לעשות להרבנות תורה וגמילות חסדים וכתב פסקים רבים ודרושים ונשרפו. ואחר השריפה עוד הוסיף לכתוב שו"ת ודרושים וחידושי. ואחיו היה הרב ברוך קלעי הרב המחבר שו"ת מקור ברוך. ובס' קורא הדורו' דף מ"ה האריך בשבח הרב ז"ל.
- 90 * מהר"ר מרדכי רוביין (ע"י סמן סמך צמ"ג).
- 91 * הרב מרדכי בן מהר"ש שירילוי (עיין גדולי סדוכות צקר"ב).
- 92 * מרים אחות הרמ"א (ע"י מסכ"ס איסקלס לקמן).
- 93 * מהר"ר משה (בהג"מ אברהם ברודא) (ע"י מ' אצמ"ס צדוק).
- 94 א) מהר"ר משה אברהם רומאנין הנה באה חתימתו על תשובו' רבני אישליא הובאו בספר שלום הבית כ"י ממחר"ם קאזים ז"ל.
- 95 ב) הרב החסיד מהר"ר משה נ' אדרת חיבר על כל הש"ס זולת סדר קדשים, וחבור על הרמב"ם ועל הרא"ש ועל הטורים וס' שו"ת ועל המקרא וחבור על כל המשניות כולם. ודרך הרב פרח לקח להתוכח עם גדולים וקטנים בכח סוגיות ופלפול, וסך הכל חיבר י"ב ספרים, והיה בקי בנגעים ואהלות ועירובין וכיוצא כמ"ש הרב עצמו בתשובתו הובאה בעין משפט י"ד סי' יו"ד ע"ש. וגם אני שמעתי שהיה זכרן גדול ובקי מאד וקולו כנה"ר וכמעין המתגבר להפליא ונח נפשיה בעיר אזמיר חל"ש זלה"ה. ובקרב ימים מועטים נשכחו כל צדי ישלח שבעיר וסקהלות, והגם סהים הפסד גדול מאל לא נפקד מהם שום נפש מייסרל, וכמעט קודם פטירתו כזמה הרב ז"ל. ויש שאמרו שנפטר הרב הנזכר ציום הששי אסר שלוש ונעשה נכ צקבורכו ז"ל.
- 96 * הר"מ (משה) מאיבורא (עיין רצינו יעקב נכונכו, כ"ח).
- 97 ה) מהר"ר משה אידהן ואחיו מימון ב' אחים נשואי"ם בחכמה וחסידות במערב הפנימי ושמענו מקדושתם וגדולתם ז"ל.
- 98 ט) מהר"ם איטרלאם בזמן מהר"ש'ל והרב שארית יוסף ומהר"ם פאדובה ומרן. חיבר ס' תורת העולה וס' תורת החטאת וס' דרכי משה והגהות על כל ש"ע וספר תשובות, ובתשו' סי' מ"ח מתוכה עם מרן בדין אחד וכותב לו בכבוד גדול. והיה

א) עב"א מ"א. ב) סס ק"א. ג) סס ע"ה. ד) ול"ז כ"ב. ה) ול"א ל"ג. ו) ול"ז י"ד. ז) עב"ז קל"ו. ח) ול"ז מ'. ט) עב"א מ"ז.

והיה בקי בחכמות אחרות כנראה משובותיו. ובכל פולין ואשכנז פשטה הוראה כמותו אף נגד מהרש"ל ולקולא כמ"ש הרב שני לחות הברית. ובזמן סילוקו של צדיק עיין מש"ל במערכת בית אהרן י"ג, (עיין דקק כז"ט ו"כ צ"ט ו"כ"ג).

הף ע"ד ע"ב שכתב דתלמידי רש"ל הביאו אסור והתר שלו למור"ם. והתורת חטאת בא לרש"ל ואח"כ חזר ויסר רש"ל אסור והתר שלו והוא בתרא, אמנם פשטה הוראה כמור"ם ובעל נפש יהמיר כרש"ל. ועמש"ל במערכת אל"ף בס"ד, (עיין אסור והסר צ"ט).

(א) ועתה אמת אנכי ששמעתי מהבן יקיר לי יריד נפשי מגן אברהם בעזרו שזכה לבקר על מצבתו בק"ק קראקא וכתוב על המצבה של מור"ם כלשון הזה: ביום ל"ג לעומר שנת של"ג בן ל"ג שנה וכו'. ועוד הגיד לי כי בעדו אחיו אהרן ואחותו מרים אשת הגאון מהר"ד פינחס הלוי הורוויץ ז"ל, ובעדו הגאון מהר"ד יוסף כ"ץ בעל שארית יוסף, ומעד אחר הגאון בעל מגלה עמוקות ז"ל, ומעד אחר הגאון בעל בית חדש, ובאותה שורה הגאון מהר"ד העשל זקנו של המפורסם הגאון מהר"ד העשל, ושם הגאון מהר"ד ליווא ודמות אריה על קברו, ובסוף השורה הגאון הרב ת"ש, עוד שם כמה רבנים זכר כולם לברכה. וזה הבית עלמין קטן סמוך לביתו של הרב מור"ם בעל המפה הנז', והקדיש בית מבתין לבית הכנסת וכתוב שם שנת שובה ה'. כל זה הגיד בני ידידי הנז' מה שראה בעיניו וזכה להשתטח על מצבותם ז"ל. וכבר הרב ט"ז א"ח סימן ת"ך כתב כן דנפטר מור"ם בל"ג לעומר שנת של"ג והבאתיו בח"א, (עיין דקק כז"ט ו"כ צ"ט ו"כ"ג).

(ג) מור"ם חיבר גם כן על הזהר. וראיתי באמשטרדם פירוש הזהר כ"י להגאון מהר"ד אליהו בן הגאון משה לואנץ וכתב שם שהי' ממשפחת רש"י והשלים החבור בק"ק וידיבורג שנת ש"פ. וכתב שם שהרב המחבר היה מעתיק ראשון מס' דרכי משה למור"ם שהיה מכתיבת ידו עולים ויורדים וגלינות ומחקים וזיקקו וטיהרו. ע"כ בשכר זאת הגאון מהר"ד אליעזר אחיו של מור"ם נתן לו במתנה פי' הגאון אחיו מור"ם על הזהר. ומביא שם בחבורו דברי מור"ם ופירושו.

99 * מהר"ר משה אלגאזי (עיין ד"ט כ"ט ספמי יס"ט צ"ט).

100 (ד) מהר"ר משה אלפראנג"י שקיל וטרי ושואל שאלות מרבני הגדול מהר"ד יצחק אבוהב ז"ל ומשיב לו כמ"ש בשו"ת הרב המב"ש ז"ל ח"ג סימן ח"ן. ובשה"ג ח"א מערכת מ"ם אות כ"א (ע"י רבינו מנחם צ"ט טולדוס) הבאתי מ"ש רב מרבני מצרים הקדמונים מהר"ר שלמה אלפראנג"י שהוא ממשפחת רבינו מאיר אבואלעפיה הלוי ז"ל ע"ש.

(ב) מור"ם בעל המפה בתורת חטאת מזכיר לאסור והתר דרש"ל ורש"ל באסור והתר שלו מזכיר תורת חטאת. ונראה דאסור והתר דרש"ל היה בכ"י אצל מור"ם ומהרש"ל היה מוסף ומתקן תמיד באסור והתר שלו והיו מעתיקין ממנו עד שהיו העתקות שונות. וכן נראה מתשובות מור"ם סי' קל"ב אות י"ד, ומהר"ש דליט"א המוזכר שם הוא מהרש"ל. וכן תראה בענין ההוא דמהרש"ל הקפיד על מ"ש מור"ם בתורת חטאת כלל מ' לאפוקי סהכס אחד ואמרו לו תלמידיו שכיון עליו וישבו נתוכחו פנים בפנים וגבה מורא בינייהו ונתבקש מור"ם בישיבה של מעלה כמבואר בים של שלמה פ"ק דחולין סי' כ"ט. ושם מהרש"ל מברר דבריו ופרש הדין.

101 (ה) מהר"ר משה אלשיך מהכ"מ ז"ל וז"ל מוכי הכ"ט משה אלשיך צעל סבלה השקנן רבינו מתנגלל צו עפה ורבי שמואל צ"ט כחמי ט"ז עפה בקדו הניכור וכו' ע"ל. ונזקקו אחר מלאכי סרצניו הא"י ז"ל היה קודל הכנת הקבלה עם נהכס"ו וסבד חלבו פלקון ולא היה כולל סמכ"ס אלשיך יקבל והלך חללו סבד מהכ"ס אלשיך ולמנל להכ"ט המניכ"ך יאכז כ"ץ סיי"ס שאל מנך נחם לו ואנסנו למס נגדו וספי"ב לו סבד כי נגלגלו זה לא בא כ"א לכתיבת דעות וכו'. והנה הרב מהר"ם אלשיך הוא תלמיד מרן ונשמך ממנו ו' שיהיה לו דין מוסמך והוא חתום ברבני צפת רביעי בשו"ת אבקת רובל סי' קכ"ד וה"ס נלוץ כ"ס צ"ט נחמני וכיון אל האמת בדרשותיו כמ"ש האר"י ז"ל. ו' החיבר פ' על תנ"ך מתוק ואמיתי, וחיבר יו"ת וחיבר ס' כ"א שיערים ונאבד. וכאמ"ל סמוך דלנכות פולין

(ב) מור"ם בעל המפה בתורת חטאת מזכיר לאסור והתר דרש"ל ורש"ל באסור והתר שלו מזכיר תורת חטאת. ונראה דאסור והתר דרש"ל היה בכ"י אצל מור"ם ומהרש"ל היה מוסף ומתקן תמיד באסור והתר שלו והיו מעתיקין ממנו עד שהיו העתקות שונות. וכן נראה מתשובות מור"ם סי' קל"ב אות י"ד, ומהר"ש דליט"א המוזכר שם הוא מהרש"ל. וכן תראה בענין ההוא דמהרש"ל הקפיד על מ"ש מור"ם בתורת חטאת כלל מ' לאפוקי סהכס אחד ואמרו לו תלמידיו שכיון עליו וישבו נתוכחו פנים בפנים וגבה מורא בינייהו ונתבקש מור"ם בישיבה של מעלה כמבואר בים של שלמה פ"ק דחולין סי' כ"ט. ושם מהרש"ל מברר דבריו ופרש הדין.

(א) ו"כ"ג י"ב. (ב) ט"ג"ב ט"ט. (ג) ט"ט ט"ט. (ד) ו"כ"ג י"ד. (ה) ט"ג"ב י"ט. (ו) ו"כ"ג י"ד. (ז) ט"ג"ב י"ט.

פ"ה וסי' ק"ג והוא חתום עם הרבנים בסימן קכ"ד והוזכר גם בשו"ת הרב המבי"ט.

110 ו) רב משה גאון מדור ה' לגאונים במתא מחסיא, וסמכו רב כהן צדק גאון והיה שנת ד' אלפים תר"ן ושמו רב משה כהן בן יעקב והוא רב משה כהן שהזכיר הר"ף. תשב"ץ ח"א סי' ע"ב.

ז) מלמדי כסוד צפסקר כ"י לא היה שום סנה או אמונה שנקרא משה וסוף פלא וסוד. והיינו לחנני ליכני על הכוזב"ס משה ועד משה וכו' שלא סי' סנה או אמונה שנקרא משה עכ"פ.

111 ח) מהר"ם גלאנטי הזקן הרב המוסמך תלמיד מרן חיבר שו"ת ונדפס ח"א. ובס" קכ"ד כתב שמרן נתן לו רשות בהיותו בן כ"ב שנה לעסוק בגיטין וקדושיין.

ט) הרב מהר"ם גלאנטי הזקן מחבר החשובות היה בן ה"ד מרדכי אנג"ל תושב רומה והאיש מרדכי היה יפה תואר ובעל מדות הגונו', והשרים היו קורין אותו גאלאנטי' אומ"ו ונשתקע כנוי אנג"ל ונשאר להם כנוי גאלאנטי. כ"כ הרב מהר"ש הלוי אב"ד איזמיר שהיתה לו. לאשה בת הרב יהונתן בנו של הרב המוסמך מהר"ם גאלאנטי הזקן הנזכר והביאו הרב יד אהרן הל' גיטין דף ק"ה ריש ע"ד. ובן הרב יהונתן היה הרב המג"ן אב"ד ור"מ מעה"ק ירושלים ועיין בתשובות דרכי נועם ח"מ סי' ל' ול"א.

112 י) מהר"ם גאלאנטי בן הרב יהונתן נכד הרב המוסמך אב"ד ור"מ בעה"ק ירושלים ת"ו. והוא עם רבני דורו הסכימו שלא יהיה תואר רב בירושלים ת"ו כמ"ש מהר"ם חאגיז בשפת אמת. ומבית דינו הרבנים מהר"ר דוד הכהן המחבר דעת קדושים כ"י והרב אהרן חייזן המקובל המחבר פ' הזהר אביו של הרב מהר"ם חייזן אב"ד ור"מ בעה"ק צפת ת"ו, והרב אברהם צמח בן הרב המקובל מהר"י צמח הרב המחבר ס' דרושים מופלאים ברית אברהם, והרב החסיד יעקב מולכו והרב מהר"ם נ' חביב. ומגדולי תלמידיו הרב פר"ח ומורנו הרב מהר"א יצחקי. וחיבר ס' אלף המג"ן שו"ת וענינים במספרם כמשפט אלפ"א לסלת והגהות על הרמב"ם ולא נדפס כ"א

פולין נכלה צסקין למסד אסיה מדיק לומר דכחמוי וכילנו ממוך סהפסה.

102 א) מהר"ם (משה) אלשקר דיין בארץ מצרים ושקיל וטרי עם הרא"ם ומהר"ך ומהר"י בי רב וסיעתם. ומרן מזכירו בכסף משנה הל' יסודי התורה וחיבר שו"ת ונדפסו. וראיתי חבורו על טור א"ח בכ"י ורמזו בתשו' סי' כ"ד הכי קרא שמו גאון יעקב כמ"ש בסי' ק"ח. ובקובץ כ"י ראיתי שהיבר באור על פירוש רש"י בחומש כמו באור הרא"ם.

103 * מהר"ם (משה) אמארייליין (עיין 37 נוסה, הלכה לנסה 37).

104 * מהר"ר משה בולה (עיין סי' עולם 37).

105 ב) מהר"ר משה בנבנשת בן בתו של מהראנ"ח והיו הקרובים מהרב תרי גברי רבירבי הרב שדה יהושע והרב כנה"ג והיה רב בקושטנדינא יע"א וחיבר שלשה חלקי פני משה, וספר ריב לשונות ונאבד. ושקלי וטרו בהדיה שנים קרובים להרב הנזכר ומהר"י נ' יעיש ומהר"א נ' חנניה והרב תורת חסד והרב פרח משה אהרן ומהר"ש אלגאזי והרב שמות הגיטין וחתנו ומהר"ש גאון ויתר רבני הדור.

106 ג) מהר"ר משה בנבנשת די שגיוביא אבי זקנו של הרב הגדול מהר"ש אלגאזי ז"ל כתב כמה שיטות ונאבדו. ונמצא קונטרס מהרב ז"ל בסוגית קמא לפול עמוק משא ומתן עם הרב המפולפל מהר"ר יהודה אלגאזי ז"ל ונדפס בריש ספר דובב שפתי ישנים שהדפיס הרב מהר"ש הנזכר.

107 * סיניור משה בנימין פואה (עי' כ' אדוניס סלוי זן לזכט).

108 ד) מהר"ר משה ברודו הובאה תשובתו בספר פני משה ח"ב סי' ק"ח.

109 ה) מהר"ר משה ברוך הוזכר בשו"ת אבקת רוכל למרן סי'

א) שג"א ז"ל. ב) סס ס"ח. ג) כל ילד. ד) זל"ז כ"ע. ה) זל"ז ע"ז. ו) שג"א סי'. ז) סס ו'. ח) שג"א ל"ע. ט) זל"ז י"ג. י) שג"א ס"ע.

בתשובותיו סי' קכ"ד שהוא מקובל מאבותיו הרבנים כמה תקיף חיליה דהרב הנזכר וכתו בהוראה.

121 (ו) מהר"ר משה זכורת היה רב בויניציא ואחר כך רב בקק"י מנטובה תלמיד בקבלה מהרב בנימן הלוי אבי הרב שלמה הלוי אב"ד איזמיר. ותלמידיו הרב בנימן הכהן מריג"ו ומהר"א רוויגו. וחיבר ספר קול הרמ"ז וראיתו בכ"ו הוא כפלים מהנדפס. וחיבר פ"י הזהר וכמה חבורים בנגלה ובנסתר ומקירוב נדפסו קצת שו"ת להרב. ונדפס זאת לפני תקון שו"ב"ם. שיר חדש, תפתח ערוך. וחכמתו וקדושתו מודעת זאת בכל הארץ.

(ז) הרב הגדול עיר וקריש מהר"ם זכות נולד באמשטרדם והיה תלמיד הרב שאול הלוי מורטירה. וראיתי באמשטרדם ספר מודפס בלשון ספרד מענין ישוב ק"ק ספרדים ומדרש עין החיים אשר להם, והוא נמנהמכת ראשונה מלומדי המדרש בהתיסדו. והלך לפולין ולמד שם והיה חבירו של הגאון מהר"ר יצחק אב"ד מפוזן, ואח"כ בא דרך וירונה ללכת לא"י ועכווהו בויניציא, ובא בשליחות מצוה הרב המקובל מהר"ר בנימן הלוי אבי של הרב מהר"ש הלוי אב"ד באיזמיר והרב"ל הגו' היה תלמיד מגורי האר"י זצ"ל ולמד הרמ"ז עמו חכמת האמת וקבל ממנו סלת נקיה. ומלבד מה שכתבתי בנדפס (ע"י לעיני) מחבוריו שמעתי שחיבר פ"י על הירושלמי

והיבר ספר רמז הרומז והוא היה מונה כל מספר כמה שמות עולה וכיוצא. גם חיבר ס' שרשי השמות לדעת מוצאם ופעולתם וראיתים בכ"ו. גם ראיתי בריג"ו כתביו שכתב לתלמידו הרב"ך וזולתו הם בעצמם ברוכות כמו ספר אחד וכלם בעיני חכמת האמת וקצת גם בנגלה. ואחר זמן רב נדפסו אגרות הרמ"ז, אמנם מה שראיתי בכ"ו היו יותר. ובמנטובה חיבר קונטרס שודא דדייני בדרבי ההוראה להתנהג שם בלשון צה והלצה ונדפס. והיה יודע ש"ם משנה על פה. ושמעתי שחי"ל מוגיל, וככז גור לביה שמינר סגכות על כס"ע וכדפסו צמנטוזה סביב לס"ע הצייד ששעע סמלךך כדונכ צו. ונח נפשיה דהרמ"ז יום ב' סוכות ש' נח"ת כמ"ש תלמידו הרב"ך בספרו גבול בנימן. וחיבר קונטרס בכתיבת ס"ת ע"ד האמת.

כ"א קרבן הגינה וזבח שלמים וקצת תשובות בספרי האחרונים. ומהר"י האני"ז חתנו, ונכדו הרב המני"ח. ובסוף ימיו הרב המג"ן היה חתנו של מהר"ם ו' חביב. וכאשר היו לרב שנות חי"ם משה עלה אל האלהים כ"א שבט תמ"ט בסדר ואל משה אמר עלה. ובימיו היו פ"ז חכמים גדולים שלמים בתוככי ירושלים, והפינס היה הגביר אהרן פארדו. וקרו למופלא בדור בהלמיה על הרב והפינס נחית כצאן עמך ביד משה ואהרן.

113 א) מהר"ר משה גבאי שקיל ומרי עם הרשב"ץ בתשובותיו בה"א סי' פ"ג ואילך.

114 * מהר"ר משה ו' דאנון (עיין מ' סיים אלגאזי, כזינו יעקב צר מליכ, כ"ט).

115 ב) רבינו משה הדרשן רש"י מזכירו בפירושו, ומגדולי תלמידיו רבינו נתן בעל הערוך והראב"ד בר יצחק וחתנו הראב"ד בעל ההשגות והרו"ה ורבינו יהונתן הכהן.

116 * מהר"ר משה הייגרלך (עיין צן דוד סוף ד"ה אמנס ידענו וכו' צמ"ג).

117 * מהר"ר משה בן בתו של הג"מ העי"ש (ע' מפלכת למס' צמ"ג).

118 ג) מהר"ר משה הררי א' מרבני ארם צובה והוזכר בהקדמת זוכה תודה למהר"ם אצבאן. ושעטנו סה"ס בקי מאל צמכמה גורל המול ושאר עניני קבלה ועש"ס, וכן קיסר לי עטרה ראשי חצ"ה מאלי זמ"ס ששמע מפי הכז המוציאה חצ"ר וכו' צמ"ק ירוסלם ח"ו כמח"כ בניוון מעלי הכסן צידעו וזכירו להכז משה הכזי הנו'. ולדס חמד ככז לו לחכי באל"ף וקוי עליה צממות צמרכי אל"ף.

119 ד) מהר"ר משה וידאל ויואש אהר מרבני צפת הקדמונים מעיר פירפיניאן הובאו דבריו בשו"ת למהר"ח ש"א"ה סי' ח"י דף קכ"ו ע"ב.

120 ח) מהר"ר משה אב"ד דק"ק ווילנא והפינסים דק"ק הג"ל בו בפרק היו הרב ברכת הזבח והרב בית הלל. וחיבר חלקת מחוקק על א"ה וכתב מהר"ר צבי

(א) ולי"ב כ'. (ב) סג"ל צ'. (ג) ולי"א כ"ד. (ד) ולי"ב ל"ס. (ה) סג"ל ע"א. (ו) סס ע"ז. (ז) סג"ב קמ"ב.

האמת לדרישת רבני וחסידי ק"ק קראקא כי נועצו לב יחידיו ושואלים הלכו בו להורות להם הדרך לכתוב ס"ת עדה והשיב להם באורך וברוחב. אפס קצהו של הקונטרס הגז' הן לו הובא בס' לחם הפנים י"ד בקונטרס אחרון.

122 א) מהר"ר משה ז' זכרי הובא בתשובות הרשב"א ח"ג סימן רכ"ח ועיין לעיל מערכת יו"ד, (עיין מ' יוסף י' גליל).

123 ב) מהר"ר משה האגני בן הגאון מהר"י בר ברתיה דהגאון הרב המג"ן תלמידו של מורינו הרב מהר"א יצחקי חיבר לקט הקמה על ד' טורים וח"מ לא נדפס כמש"ל מערכת למ"ד (עיין לקט קמח צמ"ב). וחיבר משנת חכמים, אלה המצות ומהדורא בתרא ושר"ת שתי הלחם וכו' והיה קרוב לנ' שנה בח"ל ובשנת תצ"ח בא לצידן ואחר איזה שנים היתה מניחתו בעה"ק צפת ת"ו והארץ ימים קרוב לתשעים שנה.

124 ג) מהר"ם ז' חביב חטר מגזע הרב הנמוקי וגאוני ספרד חתנו של הרב יהונתן גאלאנטי כמ"ש בסוף כפות תמרים. והיה חתנו של מהר"י האגני"ז גם כן כמ"ש בתוספות יוה"כ דף טו"ב והוא ישב על כסא הרב המג"ן וחיבר ס' גט פשוט שמות בארץ עזרת נשים וקצת שו"ת בספ"ר גנת ורדים ויש בידי כמו ספר תשובות כ"י מהרב אך עיקר ס' תשובותיו נטבעו בים. וראיתי דרשותיו כ"י. ונה נפשיה דרב כבן מ"ב שנה וכן בתו מהר"י כולי.

125 ד) מהר"ר משה חיון בן הרב המקובל מהר"ר אהרן חיון שחיבר פירוש על הזהר וקדוש יאמר לו. והרב אביו והרב בנו היו מרבני עה"ק ירושלם ת"ו ומהר"ם בנו היה חבירו של מורנו הרב מהר"א יצחקי והיה חתנו של מהר"י האגני"ז וכ' פסקים הרבה ונדפסו איזה תשובות בס' זרע אברהם וס' גנת ורדים וס' מטה יוסף. ובסוף ימיו היה רב בעה"ק צפת ת"ו כמבואר בתשובה ישבס' מטה יוסף ח"ב.

126 ה) מהר"ר משה חיים בנו של הרב מהר"ח ש עתה חדשות מעתה נדפסו תשובותיו בשלוניקי.

127 ו) רבינו משה בר חנוך שמוכרי' הראשונים בנו של רבינו חנוך אחד מהגאונים שנשבו בימי רבינו שרירא גאון, (עיין רבינו חנוך לעיל).

128 ז) מהר"ר משה מטיבולי חיבר הנהגות והשגות על מרן בבית יוסף ובא"ח מביאם הרב יד אהרן נר"ו. ח) ומפה קדוש של הרב יד אהרן שמעתי שחיבר על כל הב"י והיו אצלו כ"י. והוא חתום על פסק מהריב"ל בצירוף תלמיד הרב מהריב"ל מהר"ר משה הכהן מרבני אלכסנדריא כמ"ש בשו"ת מהראנ"ח ח"ב סי' נ"ה. ט) ואולי הוא המחבר ימין משה מהל' שחיטה וטרפיות הנדפס בראשונה שנת שפ"ב.

129 י) מהר"ם מטראני המבי"ט תלמיד מהר"י בירב בר פלוגתי דמרן. ומשנת הרפ"ה היה הרב המבי"ט מרבי"ן תורה בעה"ק צפת בק"ק בית יעקב כמ"ש בתשובותיו ח"ג סי' מ"ח. והיה הרב חוטר מגזע רבינו ישעיה הראשון והאחרון, ודודו הרב אהרן מטראני תלמיד מהר"ר יוסף פאסי אשר היו קורין לו להרב מהר"ר אהרן בעל התוספות ישעיה מכוין בעונו וחורפתו לעומק התוספות ומרן מזכירו בח"מ בכמה דוכתי. ובניו הרב שלמה שנפט' בארץ מצרים והרב מהרי"ט וחיבר הרב המבי"ט ס' קרית ספר בסדר הרמב"ם ובח"ג יש חדושי' רבים. וס' בית אלהים ושלשה חלקי תשובות הנדפסים.

ודע דזימנין הרב ש"ך בח"מ כשרומן לתשובת הרב המבי"ט בח"ב כותב ח"א וכן כשרומן לתשובת ח"א כותב ח"ב. ונשאר עשרה שנים אחר שעלה לשמים מרן ריש מתא והיתה מנוחתו שנת מש"ה עלה אל האלהים. כ) אך ממ"ש נכדו בהקדמתו לשו"ת אביו הרב מהרי"ט ח"א וכן ממ"ש הרב מהרי"ט עצמו בהקדמתו לשו"ת אביו מוכח שנפט' הרב המבי"ט שנת ש"ם כ"ג ניסן א"כ חי אחר מרן חמשה שנים. ולא דקדקתי במ"ש בכרבי

א) ולי"ב י"מ. ב) ט"ב קמ"ד. ג) ט"ב ע"ד. ד) ט"ב קמ"ה. ה) כ"ל ס'. ו) ט"ב ח'. ז) סס ק"ג. ח) ט"ב קמ"ב. ט) ט"ב קמ"א. י) סס כ"ד. י"א) ט"ב קמ"א.

הרמ"ך הנז' מטעם שמרן אינו מביא שום תשובה מהרמב"ם על שום השגת הרמ"ך, ועוד שראיתי בכ"י השגות חרמ"ך למאות ולא לפים על הרמב"ם. ועוד שנראה קצת מהאחרונים הביאים הרב כנה"ג א"ח בכללי הפוסקים אות ל"ח שהרמ"ך השיג על הרמב"ם אחר השגות הראב"ד ובספר יוחסין מביא הראב"ד והרמ"ך בזמן אחד וכן נצמח דוד מזכיר הראב"ד והרמ"ך בשנת תתקנ"ח. והקרוב אליו שהוא הוא הרמ"ך שמביא מרן בכ"מ ובתחלה השיג הרמ"ך על הרמב"ם ונשלחו אליו בשם חכמי לוניל לכבוד הרמב"ם כי ברבים היו שאלו שאלו ממנו, והרמב"ם השיבם כאשר הרב מגדל עז ומרן מביאים מתשובות הרמב"ם לחכמי לוניל. ואחריו השיג הראב"ד על הרמב"ם ואחר שהשיג הראב"ד הורו הרמ"ך להשיג על הרמב"ם והרבה להשיב בהשגותיו ומהם מביא מרן בכ"מ, (ועיין כזינו מליכ סכסן).

130 ב רבינו משה בר יוסף הד
מרבנותא קמאי והר"ה בספר המאור בסוטה העתיק מרמב"י. גם פרק אלו שרפות בסוגית פירס ועזניה כתב הרב המאור זו דעת הרמב"י והוא הרב המובהק שלנו וכו' ע"ש. ובתשובות הרדב"ז סימן ש"ג שם נאמר שהרב אב"ד כתב ודברתי עם ר' המובהק הרמב"י וכו' ע"ש. גם ראיתי בס' שבלי הלקט ה"ב כ"י שכתב משם ולשון הרב אב"ד וכן אמר לי רבינו משה בר יוסף.

בברכי יוסף י"ד סימן שלא ע"ש ודו"ק. א) ובסוף תשובותיו שקיל וטרי על דברי מהריב"ל.

131 * מהר"ר משה בכמה"ר יעקב עוזאל
(עיין מקון סופכים צ"ג).

132 א רבינו משה ברבי יקותיאל
הזכירו בדין אחד מהר"ם ריקאנטי בפסקיו סי' קפ"ט.

133 ד מהר"ר משה ז' יקר תשובותיו
כ"י בספר זרע אנשים כ"י.

134 * מהר"ר משה (במ' ישעיה) בן
אחי הג"מ נפתלי כ"ץ (עי' פני
מסה צ"ג).

135 * מהר"ר משה במ' ישראל די
קוריאל (עיין מ' אליכו כליו).

136 ה מהר"ר משה ישראל איש
ירושלים היה רב בק"ק רוזים ובק"ק נא אמון חיבר שו"ת משאת משה שלשה חלקים בפלפול עצום וסדר נכון ולשון הזהב, זשקיל וטרי עם גדולי הדור מהר"י רוזאנים ומהר"א נבון ומהר"י הכהן ורבותינו מהר"ז ומהר"א ומהר"ש נאוואווי ומהר"ש קמחי ושאר רבני הדור והיה חתן מהר"ם ז' הביב משלוניקי.

137 ו רבינו משה הכהן הנקרא
הרמ"ך עשה השגו' על הרמב"ם והשיב הרמב"ם עליהם, כן כתב הרב ספר יוחסין דף צ"ט דפוס אמשטרדם. ואני אמרתי בהפזי שאין זה הרמ"ך שמביא השגותיו מרן. ואיברא דגם הרמ"ך שהביא מרן הוא נקרא רבינו משה הכהן מלוניל כמ"ש הריב"ש בתשובה סי' ק"י אבל רחוק היה בעיני שהוא

138 * מהר"ר משה הכהן אב"ד דק"ק
בעלז (עיין קקן סוכ ומלכס
סכסן צ"ג).

139 * מהר"ר משה הכהן תלמיד
מהריב"ל (עיין מ' מלכס ומינול;
לעיל).

140 * מהר"ר משה הכהן בן הרב
מורה צדק, (עיין מ' יוסף
ללמוסנינו).

141 * מהר"ר משה הכהן מרבני
קושטניניא, (עי' כסונט עולס
צ"ג).

142 ז מהר"ר משה הלוי הנזיר הוא
הקדוש מגדולי תרומ' בעה"ק
חברון ת"ו חתנו של הרב הגדול מהר"א ז' חנניה אבי הרב משה יוסף. וכאשר שמענו כן ראינו עוצם קדושתו מטהרת יד הקדש הסייגים וסדר קדושה שהיה מקבל בכל שנה ולתקופת שנה שנה מוסף והולך. חיבר ידי משה על ח"מ בפלפלא אריכתא ושאר חבור' ושקיל וטרי עם הרב תורת חסד. ואיזה עניני' להרב ותשובות נדפסו בס' משה יוסף להרב בנו.

בזמן הרשב"א שנת ג"ה. ט) וכתב מהר"ש"ל בים של שלמה פ"ק דקמא סימן מ"א דהרב תרומת הדשן לא היה בירו פירוש המשנה להרמב"ם.

י) הרמב"ם היבר פי' על הגמרא תלחא סדרי וחולין כמ"ש בהקדמתו לפי המשנה. ומהר"ם אלשקר סי' קכ"א הזכיר חידושי סנהדרין להרמב"ם. ורבינו בצלאל היה לו ג"כ חידושי סנהדרין הנזכר וחידושי שבת להרמב"ם כמ"ש בכלליו הביאו הרב גופי הלכות אות שפ"ט.

ואנכי תולעת בא לירי פי' ראש השנה כ"י להרמב"ם. ומ"ש בס' תדדים במצות תשובה פ"ד שמצא בסוף שיטה אחת לרבינו משה מאור הגולה וכו'. הוא הרמב"ם, כי כל אותו הלשון שכתוב בספר החרדים כתוב שם בסוף שימת ראש השנה להרמב"ם הנזכר, רק שיש מעות בספר חרדים במספר השנים, ובשיטה הנז' כתוב שנת ארבע אלפים ותשע מאות וחמשה ועשרים. והכמת הרמב"ם וקדושתו וחבוריו בכל החכמות הוא מפורסם לכל. ומקרוב נדפס ספר פאר הדור והוא קצת תשובות להרמב"ם מועתקות מלשון הגרי.

כ) הרמב"ם חיבר כללי התלמוד והיו ביד רבינו בצלאל והזכירם הרב גופי הלכות.

ל) הרמב"ם חיבר ס' מורה הנבוכים בל' הגרי ונודע שיצאו עליו עסיקין באתרא דזוקקין. ואני בעוניי אומר בא וראה תוקף גדולת ומעלת הרמב"ם ומעשיו לש"ש כי בחבור זה הפליא לעשות כי איזה מתפלספי' יען שעניניהם ישיתו כי הרמב"ם פילוסוף גדול מטים און לדבריו בס' הי"ד החזקה. וכמדומה לי שראיתי בכתבי גורי הא"י זצ"ל שהגיד הרב שהכמתו הצילתו. ועמ"ש בס' מגיד מישרים שאמר לו המגיד למרן על הרמב"ם.

מ) וראיתי להגאון מהר"ר יעב"ץ בספרו עץ אבות דף ל' שהחליט לומר דלא חיברו הרמב"ם והאריך בזה. ואני בעניי אומר שהרי הרמב"ם נה נפשיה בשנת ד' אלפים תתקס"ג מעלה מטה, והמבוכה הגדולה שהיה ע"ד המורה כמו שבא באגרות הרמב"ם היה בסיום האלף החמישי כמו שתראה כתב א' שם זמנה

143 א) מהר"ר משה ליאון מאורבינו הובאה תשובתו בסוף ס' שלום הבית כ"י מהר"ם קאזים ז"ל.

144 ב) מהר"ר משה די מאיוו הובאה תשובתו במהרה"ש ח"ב סימן י"ד וח"ג ס' ס"ה.

145 ג) מהר"ר משה מאלייא הובאה תשובתו בס' פני משה ח"ב ס' ע' והרב המחבר כתב על תשובתו בסיומן ע"א ע"ש.

146 ד) מהר"ר משה מארוו מרביני איטליא הקדמונים וראיתי קצת תשובותיו כ"י בתוך ספרי תשובות רבני איטליא כ"י והיה בזמן הגאון מהר"ר נתנאל טראבוטו. ועיין במערכת י"ד אות ה"ן ע"ש, (עיין מ' יחאל טרלצטו).

147 * ה"ר משה ממנצא (עיין רזינו שמואל זכ אסון סססן).

148 ה) מהר"ר משה מועמי יש לו תשובה בח"ד שבתשכ"ן בסוד שני סימן ל"ד והזכיר במקומו אחרים ואפשר קרוב לודאי שהוא המחבר ישיר משה פירוש לאזהרות רבינו יצחק בר ראובן אלברגילוני ז"ל שנדפס פעמים.

149 ו) מהר"ר משה מזרחי הרב המחבר שו"ת אדמת קדש ב' הלקים היה אב"ד ור"מ בעה"ק ירושלם ת"ו והיה מתנהג בחסידות בצנעא ועניו מאד ושלום ואמת בימיו.

150 ז) הרמב"ם (רבינו משה בר מיימון),

כחז מהכח"ס ז"ל שטורטו ופסא דדיקנא ז"ל השמאלים ולכך לא זכה לתכונה הזכר עכ"ל. ובספר מוגל עו כחז בחסלתו מהכח"ס כסוף ימיו עסק בקבלה, ולפי דברי הכז מהכח"ס הו' יתכן שסוף ימיו היה עסק הו' צנעא חיה שמוה הקודש כנכלא מונגילת סתרים שמיחסים חוטה להכח"ס וסזכיר מהכ"ס אלעקר סימן קי"ז. אך כלימי כספר טטן קוונס כ"י שנסתפק בכחז מהכ"ס חס הו' מהכח"ס.

ח) הרמב"ם היבר פירוש המשניות וקורין אותו כאור שהוא ז"ל חיברו כלשון הגרי וקראו היסראני. והועתק פירוש הנז' בלה"ק

א) ול"ב י"ג. ב) עס כ"מ. ג) עס ל"א. ד) עב"ז קע"ג. ה) ול"ב כ"ד. ו) עב"ז קע"ו. ז) עב"ז ג'. ח) עס ד'. ט) עב"ז ע"ו. י) עב"ז א'. י"א) עב"ז ו'. י"ב) עס ז'. י"ג) עב"ז י"ד.

הקדוש. כן כתב מהר" אברבנאל ושלשלת הקבלה.

(ו) הרשב"ן בתשובותיו ח"א סימן ע"ב כתב שהרמב"ם היה תלמיד מהר"ן מ' מיגאש וכן כתב הרמב"ם עצמו פ"ה דשאלה ופקדון וכזה הורו רבותי רב יוסף הלוי ורבו. אמנם ס' יוחסין כתב דלא אפשר לומר כן שיהיה הרמב"ם תלמיד מהר"ן מ' מיגאש כי בפטירת הרב מהר"ן מ' מיגאש ה"ל עשרה שנים כי הרא"ם נה נפשיה בשנת תתק"א ולפי מ"ש רבינו דוד שהרמב"ם נולד שנת תתצ"ג ה"ל שבע שנים. וגם הרב החסיד הרמ"ך בס' יד מלאכי דף קפ"ב ע"ג מילא את ידו לדהות דברי הרשב"ן וכתב דמ"ש פ"ה מהל' שאלה הוא דרך כבוד והאר"ך בזה עש"ב ודבריהם ברורים. אך מ"ש הרב יד מלאכי שם בשם מהר"ש אלגאזי בס' תולדות אדם שהרמב"ם נולד מאתיים שנה אחרי מות רבינו יוסף הלוי אין לו שחר. ותימא על הרב יד מלאכי שכותב זה בשמו שאם מ"ש הרשב"ן שהיה הרמב"ם תלמיד הרא"ם הוקשה לו כל כך. איך יסכול דברי מהר"ש אלגאזי ואין להאר"ך בזה.

וראה זה חדש שראיתי בס' עומר השכחה פירוש משלי שכתב בס' טו"ב על פסוק עטרת זקנים בני בנים וז"ל כמ"ש על הרמב"ם בשעת פטירת הרא"ף ז"ל נכנס אצלו ונשק ידו והוא כבן ה' שנים ואמר שלא זכה למה שזכה אלא באותה נשיקה שנשקו וברכו והאציל עליו מהכמתו עכ"ל. ודברים ככתבן לא יתכנו כי הרמב"ם נולד כשלישים שנה אחר פטירת הרא"ף. והקרוב אלי שהענין אמת רק במקום הרא"ף צ"ל מהר"ן מ' מיגאש והיה הרמב"ם בן שבעה שנים והיה קבוע בלב הרמב"ם ואביו שברכת הרב מהר"ן מ' מיגאש עשתה פירות ושכיון מהר"ן הלוי להאציל עליו מחמתו, ולכן קראו רבו למהר"ן הלוי.

(ז) הרמב"ם, כתב בספר קורא הדורות דף י"ב ע"ב וז"ל ידוע הוא שהרמב"ם היה תלמידו של הרב ר' יוסף הלוי מ' מיגאש וכ"כ הרמב"ם בהרבה מקומות מספרו וכן הורו רבותי הרב יוסף הלוי ורבו ר"ל הרא"ף עכ"ל. ומ"ש שכן כתב הרמב"ם בהרבה מקומות מספרו

זמנה תתקצ"ב וא"כ עדיין לא עברו שלשים שנה מפטירת הרמב"ם ואין גם אחד שאמר שהמורה אינו מהרמב"ם וגם אוהביו מודים שהוא חיברו. גם ראיתי בס' ישן נושן על קלף כ"י נסח כתב רבינו אברהם בן הרמב"ם על המורה. גם הרמב"ן באגרתו אשר הפליא להגיד שבח הרמב"ם לא עלה על לבו לאמר שהוא מזוייף ס' המורה שלא חיברו הרמב"ם ושם באגרת מזכיר לרבינו אברהם בן הרמב"ם להמלך בו ע"ש באורך.

(א) ס' המצות שכתב הרמב"ם לא ראהו הסמ"ג, כ"כ הרא"ם בתוספותיו הל' חמץ. וכתב עליו מורי הרב זל"ה בספרו נחפה בכסף שגם הרב המגיד לא ראהו, וכבר השיגו הרב יד מלאכי דף קפ"ג שהה"מ הזכירו כהל' חמץ והל' אישות. ואולי כונת מורי הרב זל"ה שהרב המגיד כשכתב הדין הוא לא ראהו.

והרדב"ז בלשונות סימן נז"ר כתב דשמא הראב"ד והרב מגדל עז לא ראו ס' המצות שהיברו בלשון קדר והעתקתו לא הגיעה לידם והביא דבריו הרב יד מלאכי שם, ונעלם מהם שהרב מגדל עז הזכיר ס' המצות להרמב"ם בכמה דוכתי ומהם פ"א ופ"ה מיסודי התורה ופ"ו מדעות ופ"א מהפלה. (ב) ועתה ראיתי שהרב כחבר הגהות מיימוניות שהיה תלמיד מהר"ם בר ברוך נראה שהזכירו סוף פ"ו דממדים, דהגם דכי מיתיה הגהמ"י ס' המצות על הרוב קאי על סמ"ג, שם נראה דקאי על ס' המצות מהרמב"ם.

(ג) הרמב"ם עשה הלכות על הירושלמי כמו שכתב בפ"י המשנה ריש פ"ה דתמיד וז"ל וכבר אמרנו זה בהלכונו ירושלמי שהברנו עכ"ל. כנראה שהיבר הלכות מהירושלמי כמו שהרי"ף חיבר מהבבלי וכ"כ ר' יעקב בן עכסאי מעתיק פ"י המשנה בהקדמתו לסדר נשים שהיבר הלכות מהירושלמי כולו.

(ד) הרמב"ם היה מורע דוד המלך ע"ה, כ"כ הרב מהר"ר שלמה בן הרשב"ן בסוף ס' מלחמת מצוה. וכבר בח"ב אות י"א (עיין לסוף ד"כ כחז כעמ"ז וכו') כתבתיו אמרי קדוש הרמב"ן כי השב"ח השביח להרמב"ם במעלות ומדו' ושבה"י שלמים ע"ש באורך. (ה) הרכב"ם היה ישפר יוחסין מידע רבינו

מספרו, אני הדל כעת לא מצאתי בחבור שמזכיר בפירוש רבותי הרב יוסף הלוי ורבו אלא בפ"ה מהל' שאלה אבל בכמה מקומות כותב רבותי סתם. והרמב"ן בחידושי שבענו' חדשים מקיב עלו זה על הדפוס הביא לשון הרמב"ם פ"ה דשאלה בשם רבותיו רבינו יוסף הלוי ורבו הגו' וכתב שהקשה עליו א' מדבותיו והוא תריץ יתיב.

וכבר נודע דמקוה בה אקהייתא דלפי סדר השנים לא אפשר דהרמב"ם יהי' תלמיד מרבינו יוסף הלוי בן מינאש. ואני בעניי באתי לכלל פשר דבר וכמ"ש בח"ב דף נו"ן אות ח' ע"ש (ע"י לעיל ד"ה וכלא זה מדט).

(א) כתב סקר הדוכוס דף ל"ד ע"ד מלאחי כתוב בקונטרס יסן נוטן לחזר רבינו דוד הנגיד כי משנה חוכה שחיבר זקנו המזכ"ם מתחיל בשם המפורס יקוד סימלום ועמוד החכמה ומסיים כי מלאה הלכך דעה. ועוד לחזר חמי רבינו אציו כי עשר שנים היה יושב רבינו משה בסדרו ולא ילא המספסע עד סקיימו, וציליהם הסתלמו צל לו צלום וציוו מיימון אציו עם אלס עמו ולחזר לו רבינו מיימון אציו סכה לך זה משה רבינו ובסבל, ולחזר לו צלתי לכלות מה טעמים וכסכחא לחזר יישר כסך.

(ב) כתב הרמב"ן באגרתו לרבינו צרפת הובאה במצרף לחכמה דף פ"ה על הרמב"ם וז"ל הלא שאלתם עוברי דרך המאריכים לשון המפליגים מלצה בתהלת הרב הגדול במעלת הסידותו בתוקף אמונתו בעוצם ענותנותו בגדולת יחומו בגדבת כיסו במעשיו הנפלאים במיליו הנוראים בהיותו בידאת אלהיו דבק והושק ובתלמודו נושק אוהב דברי חכמים ומחבקן הם מחמד עיניו ומחמד לנפשו עטרת לראשו. אם ראיתם ספריו אם דקדקתם בחבוריו, השמעתם אותו מבעט באיסורין בקלין והמורים, אם השמיט כל תקנה וגזרה ולא עשה סייג לתורה וכו'. מי חכה הצדוקים אשר היו כגבורים כוסים מי נתן הבייתוסים לשוסים הלא הרב ז"ל כי היה ה' עמו והוביש רוכבי סוסים והוציא אדיריהם מבית המלך טפחור יגורו ומשאתו חרדים ורבים מעמי הארץ מתיהדים. והנני מעיד עלי לפני רבותי שמים וארץ כי שמענו ממנידי אמת שככל ארצות מלכות תימן קהלות רבות עוסקות בתורה ובמצות לשמן והיו מזכירים שם הרב בכל קריש בחייכון ובוזימכון ובחיי דרבנא משה בר מיימון אשר האיר

עיניהם בתורה והעמידן בקרן אורה לבטל מהן גזרות קשות וכבוד המס כי היו כמיט חוצות מרמו ומעליהם עול הגלות הרים ויחלו מעט ממשא כו' ושרים עכ"ל. ועוד האריך בשבח הרמב"ם ע"ש באורך.

(ג) ראיתי בתשובות הרב מהר"ר יעקב פראג"י מהמה כ"י סי' ס"ה שש' ז"ל אנו מקובלים מגאוני מצרים ומחכמי המערב שכל הקהלות מסוף המערב וארץ מצרים וארם נהרים וארם צובא ופי"ס ותימן כלם קבלו להתנהג על פי חבור הרמב"ם ובפ"ט בארץ מצרים שהוא מארי דאתרא רבם ולמדם תורה כמו שמשורסם שהרבה תקנות תקן בארץ מצרים וכמו שידענו פה נא אמון שי"אנו בעינינו נסה שטרות שהיו כותבין פה נא אמון בימי הרמב"ם הצר"ו בין דינא פ' ופ' בתנ"ד סכנדריא מאקאם ישיבת נר ישראל ואורד מרנא ורבנא משה בן הדיין הרב רבי מיימון ואשה"ד פ' על נפסה' וכו'. ובא וראה גדולת מעשה הרמב"ם שעיקר דירת הרמב"ם היתה פה נא אמון בתחילת ביאתו לארץ מצרים, ובזמנו היה קהל ישראל שבארץ מצרי' מעט מועד כנגד הקראים עד שכמעט רוב קהל מצרים היו נוטים אחר מעשה הקראים עד שכמעט בטלה מהם טבילת נדה במי מקוה, וכשראה כך עקר דירתו מנא אמון והלך ונתישב במצרי' והחזיר כל קהל מצרים לדרך תורת משה. ומה שקבלנו ממנו ותקן שכל אשה תשבע בנק"ח שתטבול לנדתה במי מקוה שיש בו מ' סאה וכותנים בכתובה וקבלה על עצמה בש"ח בנק"ח שתטבול וכו'. נמצא דהרמב"ם רבם של ארץ מצרי' שלמדס תורה ותייבים ללכת אחר דבריו עכ"ל.

(ד) שמעתי מפי המדיבון שבעיד פא"ם היו רוצים הישמעאלים לשרוף ח"ו להרמב"ם על מעשה שהיה שדן דין שממנו היה בחזי להם ונצול ע"י השבעות ושמות הקדש, ומספרים נסים וענינים הרבה שאירעו לו באותו פרק, ומקרוב שמעתי מפי אדם גדול רב מובהק שנתברר לו בירור גמור שענינים אלו היו בשנת קצ"ה לאלף הששי וא"כ מוכרח שהוא הרמב"ם אחר, ובעל הנסים הגו' הוא הרמב"ם אל פאסי וכך ראה בספרים כ"י שמזכירים אותו הרמב"ם אלפאסי וכן בחידושי התלמוד

חיבר סדר היום ומביאו כנה"ג והוא היה ריש מתיבתא בעיר עין זיתון אשר בגליל ונדפס שנת שנט"ו.

156 * מהר"ר משה בר מנחם (ע') ויקהל משה צמ"ג(3).

157 * מהר"ר משה מרגליות (ע"ן) חלמוד יוסלמי ד"ס וזס סלפ"ס ט"ס וכו' צמ"ג(3).

158 * מהר"ר משה בה"ק הר"ר משה די ברושלייש (ע') חזס הסנופס צמ"ג(3).

159 ה) מהר"ר משה משולם הלוי תשובתו בורע אנשים כ"י.

160 ו) מהר"ר משה משיש חתימה על תשובת מהר"ש דוראן והסכמת הרב אביו בטור הראשון בח"ד שבתשב"ץ סימן ט"ז ועוד חתימתו שם סימן מ"ט.

161 ז) מהר"ר משה נאנארה מגורי האריז"ל אבי המשורר מהר"י

נאנארה חיבר ס' נחמד שסידר כל דרשות רז"ל בש"ס וספרא וספרי ומכילתא לענין דינא בסדר הכתובים בכל מצוה כדו שיהא פירוש פסוקי המצוה מסודרים בכל חלקי הדינים ודרשו רז"ל ושגורים פי חכס. אשרי אדם שוקד על דלתותיו וזו תורה לשמה ותורת חסד על לשונו לגרמיה הוא דעבד שלו יאמרו אשרי מי שבא לכאן ותלמודו בידו ושמו נאה לו לקח טוב, ונדפס בקושט' שנת מאר"ץ. והרב נתבקש בישיבה של מעלה ודמשק מנחתו שנת אש"ס. כן מצאתי בקובץ ישן כ"י.

162 ה) הרמב"ן (רבינו משה בן נחמן)

כספ מוסר"ו ז"ל סעטכו צפ"ס דזיקנא ז"ל הינוניס ולוה זכס למחמת הוסר. ולפי טסס צס"י סזינין לא זכס אל מחסס זו אלס צוקטוטו כי צצמכותו לא היה מחמת צסס עד אשר רבו ל' עזיאל גסס לו סלמס על ידי חוסס פעולה טעסס סצס אללו צקפילת סדכ כסודע עכ"ז. וגם היה תלמיד מרבניו עזרא אחד מרבתינו בעלי התוספות. ויש מי שכתב שגם הרב רבינו אלעזר מנרמיוז בעל ס' הרק היה

התלמוד, והרמב"ם שחיבר יד החזקה קורין אותו הרמב"ם הספרדי עכ"ד. ואל תתמה על זה שאפילו בימי הרמב"ם היה הרמב"ם אחר מקורטובא עירו של הרמב"ם כמ"ש סרן הכ"מ הלכות תפילין.

א) מדברי הרב ספריוחסין נראה שהרמב"ם חי ע"ה שנה, והרשב"ץ בתשו' ה"א ס' ע"ב כתב אשר חי שבעים שנה. ומצאתי בסוף פ"ה להרמב"ם כ"ה הנז' שכתב וז"ל מכתיבת הנגיד רבינו דוד בן הרמב"ם, רבינו משה נולד לרבינו מיימון אביו בהרש ניסן יום י"ד שנת אלף תמ"ו לשטרות ליצירה ד' אלפים תתצ"ג ונולד בקורטובה ונפטר מן העה"ז וזכה לחיי העה"ב שנת אלף תקי"ו לשטרות בליל ב' בשבת יום כ' לחדש טבת. ואבא מרי בנו נולד לאביו בהרש סיון ונפטר בליל ב' בשבת י"ה כסליו ימיו ושנותיו אחד וחמשים ומחצה.

151 * הרב משה בר מיימון המכונה אלבאז (ע') היכל קדס צמ"ג(3).

152 * הרב משה בר מיימון אלפאסי (ע') כסנ"ס ד"ס טעעמי וכו'.

153 * הרב משה בר מיימון מקורטובא (ע') כסנ"ס ד"ס טעעמי וכו'.

154 ב) מהר"ם מיניץ בזמן מהר"ר איסרלן בעל תה"ד ושואל

ממנו שאלות כמ"ש בכתבי מהר"י ס' כ"ב. וחיבר שו"ת ונדפסו שנת שע"ז ומזכיר בתשובותיו למהר"י קולון בס' מ"ב.

ג) וראיתי להרב באר יעקב דף י"א ע"ד שהשיג על מור"ם דנעלם ממנו תשובות מהר"ם מיניץ. ועמו הסליחה דמור"ם נפטר שנת של"ג ותשובות מהר"ם מיניץ נדפסו שנת שע"ז. וגם אשר השיג דנעלם מהרב מערני מלך אינה כ"כ השנה רכשחיבר מעד"מ ברכות עדיין לא נדפסו שו"ת הר"ם מיניץ, והגם שמע"מ נדפס אח"כ.

155 ד) מהר"ר משה בן מביר מ"בני קדישי קשישאי בעה"ק צפת תוב"ב בזמן מהר"ח רופא ומהר"ש איזידא

א) סג"א מ"י. ב) סג"א מ"י. ג) זכ"א מ"ע. ד) סג"א ל"ס. ה) צ"ז ע"י. ו) זכ"א ל"ג. ז) סג"א ל"ז. ח) סג"א י"ז.

היה רבו, ובחידושי שבועות להרמב"ן כ"י פ' שבועות הפקדון כתב דרבו רבינו נתן בכה"ר מאיר. והיה הרמב"ן ממשפחת רבינו יצחק בר ראובן אלברגלוני כמ"ש הרשב"ן בתשובותיו ח"א סי' ע"ב. ובס' ארחות חיים דף פ' ע"ג כתב והרמב"ן כתב קבלתי מפי מורי רבינו יהודה שקבל מרבו רבינו יצחק בר אברהם הצרפתי. וזכה הרמב"ן לגלוי אליהו הנביא זכור לטוב ורמזיו בפירושו לתורה ע"ד האמת עמקו מאד כמ"ש רבינו האר"י זצ"ל. וכבר הרב מהר"ם פאפירש כ"ן חיבר ס' לבאר רמז הרמב"ן בפ' ער"ה, ועל דרך הפשט חיבר מהר"י אבוהב פירוש לפירושו, ועל טענות הרא"ש עליו חיבר הרב נמקי שמואל להליץ בערו.

ומגדולי תלמידי הרמב"ן הם הרב בעל התרומות ורבינו יונה והרא"ה והרשב"א והר"ן בעל הדרשו' ורבינו דוד בונפיר שמזכירו הר"ן תדיר בחידושויו לסנהדרין.

(א) וראיתי בפרי מגדים א"ח בחלק משבצות זהב דף ל' ע"ב שכתב וז"ל: תרי רבינו יונה היו, א' שחיבר על הרי"ף ושערי תשובה וספר היראה לר"י גירונדי אשר תלמידיו היו הרמב"ן והרשב"א וכו' והשני הוא רבינו יונה או"ה היה אחרון עכ"ל. וכבר נודע דרבינו יונה גירונדי הוא תלמיד הרמב"ן והיה רבו של הרשב"א וכמו שכבר הארכתי בש"ה"ג ח"ב (ע' כזינו יונס חסיד מניכולדס).

אך היה רבינו יונה אחר חבירו של הרמב"ן כאשר הוכחתי שם, וא"כ תרי רבינו יונה הוו מרבוותא קמאי, ודוק הטיב כי קצתתי. וע' מ"ש אני בעניי בש"ה"ג ח"ב מערכת ת"ו אות ט"ז (ע' תלמידי כזינו יונס).

(ב) הרמב"ן חיבר חידושי' על התלמוד ומקדם קדמתה נדפסו חידושי בתרא לו ז"ל. וכתב מהריב"ל בתשובותיו סי' נ"ו דבספרד המעיינים שבחבורה הוו מפקי זקוקין דנורא בחידושי הרמב"ן, ולכן שקיל וטרי הרב בחידושי הרמב"ן לבתרא שם סימן נ"ו וסימן נ"ז וסי' נ"ח.

וכבר יאירי למהר"ר משה דאנון מפורטוגאל תלמיד מהר"י אבוהב בכלליו כ"י שכתב כמה כללים בדברי הרמב"ן בחידושויו כי עמקו מאד. וכתב מהריב"ל שם דלא

(ג) הרמב"ן חיבר תשלום הלכות הרי"ף מסכת נדרים ומסכת בכורות. ואני הצעיר ראיתים כ"י והם כסוגית הרי"ף ולשונו. וכל אשר מביא הרא"ש במסכתות הנזכר משם הרמב"ן הוא מהחבור הנז'.

(ד) הרמב"ן מלבד תוקף גדולת חכמתו בתלמוד וע"ד האמת עוד היה חכם בחכמת המחקר ורופא מובהק ופילוסוף כמ"ש הרב יש"ר במצורף לחכמה ד' ז' וכן נראה מתשובת הרשב"א סי' ק"ך שהרמב"ן היה רופא. ועיין בבדק הבית למרן י"ד סי' קנ"ד ובכנה"ג שם. ודע בחידושי הרשב"א לכתובות שנדפסו

במיץ שנת תקכ"ה כתוב שם דהיו בנגזי הגאון הרב שבות יעקב על שם הרשב"א ובתרייהו רהוטנא וכתבתי בנדפס מערכת שי"ן (מיין כ"סצ"ב) דמקורב נדפסו חידושי כתובות להרשב"א. אך אח"כ נחבוננתי וראיתי שהם חידושי הרמב"ן מסוגית לשונו, וכן נתברר לי מתוך שיטה מקובצת לכתובות כאשר עניך תחזינה מישרים. וראיתי בחידושי כתובות הנזכר בדף ז"ך שכתוב שם שהיו ביד הרמב"ן הלכות הרי"ף מכ" הרי"ף עצמו וכ"כ רבינו ירוחם במישרים ריש נתיב י"א. ועתה מקורב נדפסו חידושי ע"א להרמב"ן ז"ל. וראיתי חידושי הרמב"ן לשבת כ"י.

גם ראיתי בכ"י פי' שיר השירים מיוחס להרמב"ן כתוב על קלף והוא רמזים וסודות ובפסוק וריח שלמותיך מנה כל תרי"ג מצות. ומה נולד לי פספוק שאין הפירוש הנזכר מהרמב"ן דיש הפרש גדול בין מנין המצות להרמב"ן אשר בס' המצות המפורסם למנין המצות אשר בפירוש הנזכר.

וכבר בנדפס כתבתי בחידושי הרמב"ן עמקו מאד ובספרד אש יצאה זקוק לבאר ד' ואית"ה להב"ה תלהט ממעיני הישועה בלומדס חידושי הרמב"ן כאשר עין רואה להאשל הגדול מהריב"ל המאוזן ומעיד בנו וכמ"ש

זכמ"ש בנדפס (ע' לעיל ד"ה כמנ"ן מינר חי' זכו'). ועתה כן ענינו הרואות לגאון קשט"ליא הרב יצחק קאנפנטון בדרכי התלמוד שלו הזהיר לדקדק מאד בחידושי הרמב"ן כי כל דבריו במספר במשקל במדה ולא יש בו יתור אות אחת, והאריך שם הרבה בכללי לשון הרמב"ן, ומשם יראה המעיין כמה עמקו דבריו הנוראים ויראה חכמת הראשוני אשר כוללים כמה ענינים בדבריהם הקדושים זרעדה ילבש להקשות על דבריהם, וק"ו שאין לדבר כנגדם ח"ו שום דבור שאינו דרך תלמיד לרב. וכבר העירותי ע"ז בס' הקטן מחזיק ברכה א"ח ס' רמ"ד. והן עתה ראיתי להרמב"ן ז"ל הביאו בשיטה מקובצת כתובות דף קל"ח ריש ע"א שכתב וז"ל ואע"פי שאין זה מחזור אנו נותנין ראשנו תחת כפות רגלי הראשונים עכ"ל. והמכיר את מקומו ישא ק"ו בעצמו שאם הרמב"ן ז"ל הסמוך לזמנם והוא הארי הגדול במעונות אריות הוא אומר זה על רבוואתא דקמיה, מה נאמר אנו לגבי הראשונים ודי בזה. ובקונטרס מחזיק ברכה א"ח ח"ב ס' ק"ע הבאתי מ"ש מן הבי"ד סימן קי"ב על השור שכתב על הרשב"א ואין נראה כן מן הידושי שלי דלא הי"ל לכתוב כן ולא ניתן ליהושב על מאן דנהוין ליה שבילי דרקיעא וכו' ע"ש. ואנן בדידן מה נדבר ומה נצטרק.

(א) הרמב"ן, מחדש נדפסו הידושי לשבועות וס' הלקושות כמ"ש לעיל במערכת תל"מ (פ' לקושו' צ"ג). ושם בס' הלקושות בפסח" ד' י"ד ע"ג כתב קבלתי מפ' מורי רבינו יהודה זצ"ל שקבל מרבו ריצב"א הצרפתי, וכבר כתב כלשון זה בשמו בס' ארחות חיים דף פ"ג ע"ג. ולהיות הרמב"ן תלמיד תלמידים של רבותינו בעלי התוספות לכך דוא היה מונה שבחן בפתיחתו לדינא דגרמי. ומ"ש באגרות הרמב"ם נגד חכמי צרפת ונצטער אותו צדיק מהרש"ל בהקדמת ים של שלמה על הרוב שאינן דבריו הרמב"ם ותלו בו בוקי סריקי. ואם הם דבריו ח"ו שנתכוין על רבותינו בעלי התוספות אלא על חכמי צרפת אחרים, כי בזמנו לריחוק המקומות לא שמע מרבותינו בעלי התוספו' ולא נודע לו טיבן והיו ערכם.

(ב) הרמב"ן מלאך מליץ טוב על הראשוני

ויצא לישע הגאון בעל הלכות גדולות לישב השגות הרמב"ם בס' המצות עליו. והרבה להשיב ולהשיג על הרמב"ם ולשרש שרשיו. והלך לקראת הראב"ד על מה שהשיג על הר"ף, ולמד זכות על הר"ף וחיבר על זה ספר הזכות אפס קצתו נדפס. וערך מלחמה את המאור הגדול הר"ה כי מלחמות ה' נלחם להציל להר"ף, ופקד על אנשי הצבא להר"ה הובא בס' תמים דעים. וחיבר ספר תורת האדם והל' נדה ודינא דגרמי ונדפסו. ועוד חיבר חבורים אחרים בחכמה ומוסר. ויש בידי חידושי ביצה לכן הרמב"ן בכ"י.

163 ג) **מהר"ם ניגריין** בזמן מרן ב"י חיבר פירוש ס' עבודה ועשה הגהות לס' היראה מרבינו יונה זצ"ל (ועיין עמוד ס"ג צ"ג).

164 * **מהר"ר משה (כ"ץ) נראל** (ע' צכ"ט ט"ו צ"ג).

165 * **מהר"ר משה** מסאכטשוב (עיין פנים נאליכות צ"ג).

166 ד) **מהר"ר משה עונקנירה** נזכר בספר אבקת רוכל סימן ר"ו וחתום עם רבני צפת שם ס' קכ"ד. וכמה"ר יצחק עונקנירה חיבר איומה כנגדולות ונדפס שנת של"ז.

167 * **מהר"ר משה מפוזנא** (עיין למס' תש"ס צ"ג).

168 * **הר"מ מפונזינא** (עיין כ"ט יעקב פנזונקוב, כ"ט).

169 * **הר"מ פיזאנטי** (עיין כ"ט ו"ט צ"ג).

170 ה) **מהר"ר משה פרנקפורט** דיין בק"ק אמשטרדם חיבר זה ינהמנו פי' המכילתא ובאר הטיב על ש"ע ח"מ ושאר ספרים היה זקן מופלג ושמעתי שראה ע' נפש יוצאי ירכו, והוא הדפס המקרא גדולה בדפוסו באמשטרדם עם כמה פירושים נוספים וחיבר פי' מלוקט על כל המקרא ונדפס סביב למקרא הגז'.

היהודים ובחלומות הגוים ובהזיונות הכוכב' ויש עלי חסדו ותרגו הארץ ותהי לחרדת אלהים ועשו תשובות גדולות וקבלו אלפים ורבבות מצות תפילין מזוזות וציצית עכ"ל. ומהרש"ל פירש בבאוריו שהיה פותר חלומות. ולי ההדיוט נראה שהי"ל ליהודים ולגוים חלומות מבהילים וחזיונות הכוכבים המורים רעה לעולם ושם פחדו פחד ועי"ז קבלו תוכחתו. וגדולי ישראל עשו באורים לסמ"ג כידוע. ומקורב נדפס קצור סמ"ג אשר חיבר הרב עצמו.

179 ג ר"מ מקוצי בספר מנחת יהודה מביא פירושים ממנו וחידושי'

כמעט בכל פרישה, ולפום ריהטא היה נראה שהוא רבינו בעל הסמ"ג שחיבר פי' על התורה. אך סמ"ש במנחת יהודה פ' דברים שמביא שר"מ מקוצי הקשה קושיא ואח"כ מביא דברי הסמ"ג וכתב ומתוך דברי הסמ"ג זו הקושיא ל"ק כלל מזה מוכח שר"מ מקוצי שמזכיר אינו רבינו בעל הסמ"ג ודוק היטב.

180 ה) מהר"ר משה קורדובי"ו האשל הגדול, כחצו צ"ח סגולות

ספיה דחוה של זככיהו צן יהודע. ונגלגוליס כ"י כלתי סהוא נשפס חליעור עזר אצנכה סהוא צמינת כוח ונשמעיה. והוא תלמיד מרן בית יוסף בפשט ויש לו תשובה בשו"ת מרן בדפוס ועוד ראיתי תשו' כ"י מררב. וחיבר ספר הפרדים ונדפס. גם נדפס סדר עבודה וס' אור נערב וס' גירושין, אך הפליא לעשות וחיבר באור ארוך על הזוהר והתיקונין כמו שנים עשר קובצים

קבוצין ח"ג מהרמב"ם ויניציא וספר אלימה ושאר חבורים. ובספר הפרדים שער סדר האצילות פ"ג כתב וז"ל קבלת מורי ורבי החסיד כמהרי"ק ארזו נר"ו וז"ל הא אתינא לאודע וכו' ע"ש והוא לשון המגיד למרן ככתוב בספר מגיד מישרים וכאשר האריך הרב אמנות חכמים סוף פ' ז"ך. וגיסו הרב מהר"ש בן אלקבץ, ומגדולי תלמידיו הרב ראשית חכמה והרב קול בוכים, ונגלס אליו חליהו הכה"ל זכור לעוז ונתקסק ציטינה של ונעלס סנח סס"ל ועעולח. לזכור אלזל קתיס וסככי צו כנינו ססכ"י ז"ל. ונדפס ספר תומר דבורה להרב ז"ל, וראיתי למהר"י צמה בכ"י שכתב נוח נפשיה דהרמ"ק וצ"ל בן מ"ח שנה.

171 א) מהר"ר משה פרובינצאל מרבנן קשישאי שבעיר מנטובה יע"א בזמן מרן והרמ"ע וסיעתם חיבר שו"ת זהם בכ"י. ב) ובהשוותיו כ"י ראיתי תשובה אחת שהשיב בשנת השכ"ד. ובקונטרס שודא דדייני אשר תקן במנטובה הרמ"ו ובית דינו בעניני הוראה כתוב שלא ישגוהו בתשו' אהרונים כי אם התשובות שרומז הרב כנה"ג ומהר"ם פרובינצאל. אך גדלה צעקת ריב"ה בינו ובין חכמי דורו על עסק קידושין ונדפס קונטרס על זה ויש בו דברים קשים.

172 * רבי משה פרנס מרוטנבורג, (עיין ס' פנחס צמ"ג).

173 ג) מהר"ר משה מפרעמסלא תלמיד מהרש"ל וחיבר ספר משה ונדפס בראשונה בקראקא שנת ש"נ"א.

174 * הרב משה ז' צור (עיין נערכ סדס הסתפלה צמ"ג).

175 ד) רבינו משה מצורך חיבר הגהות גדולות על הסמ"ק כמ"ש הגאון מהר"י קולון שרש קפ"ו.

176 ה) מהר"ר משה קאזים בספר שלום הבית כ"י להרב מנחם קאזים אביו של הרב הנביה ה"ה קנאת סופרים זחק לישראל מספר בשבחו מאד וכ' דהוו נפקין זקוקין דנורא מפומיה דהגאון מהר"ר משה קאזים לפומיה דרבו הרמ"ע ז"ל. וראיתי שיטת חולין כ"י להרב מ' משה קאזים ז"ל.

177 * מהר"ר משה קאפסאלי (עי' נככ"כ אליה סג"ו).

178 ו) רבינו משה (מקוצי) בעל הסמ"ג תלמיד רבינו יהודה החסיד כמ"ש בעשין רי"א דף רכ"ג ע"ד ותלמיד רבינו שמשון משאנץ כמ"ש בהקדמת הסמ"ק דפוס ישן ותלמיד רבינו ברוך בעל התרומה כמ"ש בספר יחסין. והי' הרב בתחילת האלף הששי וצוהו במראה בחלום לחבר הסמ"ג, ואמרו אליו במראה למנות בכלל תרי"ג מצות השמר לך פן תשכח כמ"ש הוא ז"ל בהקדמתו. ובעשין ג' כתב ובשנת התקצ"ו הייתי בספרד להוכיחם ואמץ הקב"ה זרועותי בחלומות

- 181 • רבינו משה קמחי (עיין רבינו
דוד קמחי).
- 182 • הרב משה רבקש (עיין כללי
הסוכלס נח"צ).
- 183 • הר"מ רומי הסופר (עיין רבינו
עונדים ד"ס וכנס וכו').
- 184 א) רבינו משה ריש מתיבתא
דמתא מחס"א הזכיר פירושו
מהר"ם ריקאנטי בכמה דוכתי בפסקיו ומהם
סי' שס"ד וסי' ש"פ.
- 185 ב) מהר"ר משה שלטון אחד
מרבני קושטנדינא. וראיתי
בתשובה כ"י למורינו הרב שארנו מהר"י זאבי
בתשובות מהר"י זיין כ"י שכתב שבשנת התמ"ו
ה' הרב הנז' בקושטנדינא ממונה אנשי. והיבר
שו"ת בני משה.
- 186 • ר' משה בר שלמה הכהן
עי' רבינו יעקב מכווננו, ר"ס).
- 187 • מהר"ר משה בר שמואל
ויטאל, (עיין מ' חיים ויטאל).
- 188 ג) מהר"ר משה ז' שנגני יש לו
תשובה בורע אנשים כ"י.
- 189 * הר"מ משה שניאור מאיבורא
(עיין על כל נח"צ).
- 190 * רבינו משה שפירא (עיין
תוספות שלחן נח"צ).
- 191 ד) הרב ר' משה תבון היבר
חבורים גדולים ונכבדים
ובתוכם ספר התנינים [5] לקניינים] וביאר
תורה שבכתב באור נפלא מאד. כן כתוב
בס' כ"י קדמון ישן.
- 192 ה) רב משלם גאון הו"ב או
תשובותיו בספר שערי צדק
שו"ת הגאונים הנדפס מחדש.
- 193 ו) מהר"ר משלם הלוי יש לו
תשובה בורע אנשים כ"י.
- 194 * רבינו משלם בר משה (עיין
רבינו יצחק צד יסודם).

- 195 ג) רבינו משלם היבר ס' השלמה
וראיתי חלק אחד כ"י ישן
נושן. וק"ק על מרן הבי' א"ח סי' ק"ג שכתב
ובס' ארחות חיים כתב משם בעל השלמה
כדברי רבינו משולם ע"ש, והרי רבינו משולם
מר ניהו בעל השלמה. וכתב ספר יוחסין
דבעל השלמה היה בזמן רבינו אלעזר
מגרמזא ורבינו אליעזר ממיץ.
- ח) רבינו משולם בן הרב רבי משה בר
יהודה מבדירש היבר וצירף עם חבור הר"ף
ס' השלמה, כ"כ בס' קדמון ישן כ"י. וקרא
שם הספר השלמה על שם הפעול והפעול
שהוא משלים בדרי הר"ף ומר ניהו רבינו
משולם ועיין לעיל.
- 196 ט) רבינו משלם שהי' שואל מר"ת
הסכים בספר קורא הדורות דף
י"ד ע"ב שהוא רבינו משולם בר קלונימוס
מלוקא ע"ש. ואני ההדויט זכני ה' לס' הישר
מר"ת כ"י ושם מביא תשובו' רבינו תם לרבינו
משולם ותשובות רבינו משולם לר"ת באורך
והותם משולם בכ"ר נתן ורלא כהסכמת ספר
קורא הדורות.
- 197 * מה"ר משלם קוזי (עיין גמל
ד"ס ולפי זה וכו' נח"צ נק"ס).
- 198 * רבינו משלם בר קלונימוס
מלוקא (עיין רבינו משולם סה"י
טולל וכו').
- 199 י) מהר"ר מתתיה ז' אלרוייה
הזכירו הרב פני משה ח"ב סי'
ג'ן ויש לו התימה על פסק הרבנים מהר"א
ומהר"י ז' שנגני ז"ל בס' רב יוסף למהר"י קצבי
ז"ל סוף סי' י"ב.
- 200 כ) רב מתתיה גאון הובאו
תשובותיו בספר שערי צדק
הנדפס מחדש משו"ת הגאונים.
- 201 * רב מתתיה דרשן (עיין מתם
יב נח"צ).
- 202 ל) מהר"ר מתתיה תמר יש לו
תשובה אחת בספר אהלי תם
להרב מהר"ר תם ז' הייא ז"ל סי' קמ"ה.

203 א) מהר"ם מקאנג"י השובות כ"י.
והרב מש"ל פ"ח גירושין דין
י"א הביא מדבריו בתשובה אחת. ושמעתי
שיש ספר תשובות מהרב מהר"ם הנזכר כ"י.

(א) וז"ל י"ב. (ב) עג"ז י"ט.

קונטרס אחרון

1 ב) מורה, רבינו ישעיה הראשון כותב
כן על רש"י פירש המורה
כתב המורה.

ג

8 * מהר"ר נחמן בר שמואל (עיין
כט"ז).
9 ה) רב נטרונאי גאון הרבה תיזכור
ודינין מביא ממנו בישראל
הלקט כתיבת יד.

10 ו) רב נסים גאון קבל מרבינו האי
ורבינו חושיאל והיה רבו של
הרי"ף. — ז) רבינו נסים בר יעקב בן שאהון
קבל מרבינו חושיאל וקבל מרבינו האי על
ידי כתבים שמשיב לו על כל ספיקותיו ורבינו
נסים ורבינו חננאל בן רבינו חושיאל היו דור
ראשון ברבנות, ורבינו נסים ורבינו חננאל
רבותיו של הרי"ף. בן כתב בספר יוחסין דפוס
אמשטרדם דף צ"ו ודף צ"ז מספר הקבלה
להראב"ד. ומ"ש בח"א אות ב' (עיין לעיל)
רב נסים גאון לאודוקא וכמ"ש בסמוך. ובצמח
דוד כתב רבינו חננאל ורבינו נסים רבותיו
של רבינו גרשום ורב נתן בעל הערוך ונפטר
שנת תת"ו ועיין בס' יוחסין. ואפשר דמגילת
סתרים של רבינו נסים גאון דמיתתו התום
והראשונים הוא מרבינו נסים הלוי, ונקטי
גאון לפי שהיה תלמידו של רבינו האי וצריך
חיפוש. ובערוך ערך אביו כתב שאל מר רב
יעקב החבר בן מר רב נסים אשר ממדינת
קייוא"ן לבית דין הגדול של אדונינו שרירא
ראש ישיבת גאון יעקב ולב"ד הגדול של
אדונינו האי אב"ד ישיבת גאון יעקב זו
השאלה. ואתה תחזה בערוך ערך נגד שכתב
בתחילה פירוש רבינו חננאל ואח"כ כתב ואני
קבלתי מרבינו משה הדרשן מעיר נרונא.
ובערך צדק כתב כך קבלנו מרבינו משה
הדרשן, ובערך קצר כתב זה פירש רבינו
חננאל ורבינו משה הדרשן שנה לנו בקצרה,
ומזה

1 א) מהר"ר נהוראי ג'ארמון מופלג
בחכמה וזקנה מרבינו תונס
חיבר יתר הבז כמ"ש בח"א מערכת י"ד אות
ג"ד (עיין יתכ סזו צמ"ב), ושם קונטרס צדקה
לחיים לבנו ז"ל.

2 ב) רב נהילאי גאון (היו שנים),
הכאשון משכס קין משכס ריב"ז וכתי
עקיבא וכמה נבילים הנאים ולאורחלים. ורז נהילאי
גאון השני משכס סבל משכס כחוס איש גס זו וכתי אלעזר
בן עזריה ור' אלעזר בן פתח וכו'. כ"כ מסכת'ו ז"ל.

3 * מהר"ר נחום אחי הש"ך, (עיין ע'
שמואל קליידנובז).

4 ג) רבינו נחמיה תלמיד הרא"ש כמ"ש
בתשו' הביאו הר"ם אלשקר
סי' י"ט.

5 * רבינו נחמן בן בנו של רבינו חיים
הכהן (עיין ס' נחמני צמ"ב).

6 * מהר"ר נחמן (במ' יחיאל מיכל) (ע'
קק יעקב צמ"ב).

7 ד) רבינו נחמן בנו של הרמב"ן. במ'
תורת האדם של הרמב"ן שם
נרפסה הכתב שכתב הרמב"ן לבנו רב נחמן
בסדר קרושה וענוה, והסביתו נסים שיקל אותה
יענוהו מן השמים. והכתי המוסר מן וזהיכין לקדושה
כפעס כפעס אולי יתעורר כדלוחו לפני קדוש גדול
המלוה לבן יליכר ללמד עלמו ענוהו ובדבריו הקדושים
ניקב סלז לבית חללו וישים אל לבו כי מלא כל הארץ
כבודו ועומד לפניו, ואך יחסיב עלמו ענוהו דבר וענין
וק"ו דבור יתום הזה דלא סייך ענוה רק להכיר קלה מעוט
ערכו וועטיו. וז"ל הקדושים חללו הכל כמיתות קלות
דע מה לענוה וכו' מלין צלח וכו' והסנה כנוח ולאשי
חלם שומע ושקט ושחן ולחמ"ל. וראיתי חידושי
מס' ביצה כ"י לבן הרמב"ן ומייתי תדיר דברי
מר אביו הרמב"ן.

(א) וז"ל י"ח. (ב) עג"ז ח'. (ג) עס ח'. (ד) וז"ל ע"ו. (ה) וז"ל י"ג. (ו) עג"ז ז'. (ז) וז"ל י"ט.

ומזה נראה כי היה רבינו משה הדרשן רבו וכמ"ש בה"א אות ג' (עיין כנינו נמן צעל כעקן לסקן). ומ"ש שם רבינו גרשום מאור הגולה היה חבירו, הנה בערך גב העשירי ובערך חלק כותב פירוש רבינו גרשום. ואפשר שהיה כמו תלמיד חבר ושניהם קבלו מרבינו הנאל ורבינו נסים. וע"ל במערכת ח"ת אות י"ב (עיין כנינו מנכלל).

א) רבינו נסים גאון, עתה ראיתי בספר קורא הדורות דף ו' ע"א שכתב כמו שכתבתי אני הדל לעיל מערכת מ"ם אות מ"ג (עיין ענינל סמלים נמ"ז). וכתב שביאר רב נסים גאון ז"ל קצת מסכתות באור רחב ואמר שנמצא באור מס' עירובין בכ"י וחבר מגילת סתרים לבאר קצת הלכות ע"ש. ולפ"ז נאמר שאותן הלכות שביאר במגילת סתרים לא ה"י דעתו לפירסמן כמו שאר חיבורים כי להלכות ההם ייחד להם מקום ומספרים שמו. ואגב אומר כי מ"ש מהר"ם אלשקר בתשו' סימן נ"ד מתשובת רבינו שרירא גאון בשבח הגאונים תמצא תשובה זו בשלימות בתהילת שערי צדק תשובות הגאונים שנדפסו מקיוב בפתח השער.

11 א) הר"ן בעל הדרשור תלמיד הרמב"ן והיתה מנוחתו שנת כ"ד לאלף השישי.

12 א) הר"ן מפרש הרי"ף כחז מוסכמ"ו זל"ל סכוס מוסכס יעקב אצינו, חבירו של הרב המגיד, ומגדולי תלמידיו הקדוש רבינו אפרים וידאל רבו של הרשב"ץ וגם הריב"ש. חיבר חידושים על הש"ס ונדפסו חידושו על גישן ונדרים ושבועות וסנהדרין והולין ונדה. ואני הצעיר ראיתי בכ"י חידושי מ"ק ושבט ובתרא. ונדפסו קצת שו"ת מהרב בקושטנדינא ורומי ואין הסימנים שוים. ובס' בית הרואה דף ע"ז הביא תשובת הר"ן סימן תתצ"ו מכ"י. והריב"ש תלמידו כתב קצת משבתו בתשו' סי' שע"ה. וכ' ביוחסין שהיה בשנת ק"ם.

ד) הר"ן, כתב מהר"ש - בן הרשב"ץ בתשובה סי' קע"ה הר"ן שתורתנו שלו היא. ויראה שמעמו דאביו הרשב"ץ תלמיד תלמידו

של הר"ן, והריב"ש תלמידו של הר"ן ושניהם הגדולים הרביצו תורה באלגזיר וא"כ מקור חכמה היה הר"ן. והרשב"ץ כותב בתשובותיו ובספר יבין שמועה כמה דוכתי ומהם ח"ב סוף סימן רפ"ג הר"ן רבם של רביותי. ומ"ש בספר שלשלת הקבלה סוף דף מ"ג דפוס אמשטרדם להר"ם, והר"ן היה רופא גדול כמ"ש הרשב"ץ בתשו' ח"ג סי' ל"ז.

ה) חידושי חולין להר"ן הנדפסים בחמש שיטות דפוס אשכנז נראה שנתקצרו והשמישו מהם מה שכתב הר"ן בבאור ההלכות. וכן מוכח בס' דרך תמים בסוף אלו טריפות בסוגית הדרי וערבי שכתב שכן היא בס' כ"י כבעמוד וכ"כ בחידו' הר"ן אות באות עיי"ש. ובחידושי הר"ן הללו שנדפסו לא יש כלום.

ו) כבר ידוע דהר"ן בחידושו ובהלכות אינו מזכיר הרא"ש כלל וכמ"ש מהר"ר צבי בתשובה סי' ב"ן ומוכח שלא נתפשטו חבורי הרא"ש בזמן שהיה הר"ן מחבר ספריו שהיה בתוך מ' שנה לפטירת הרא"ש מעלה משה. וידוע דהרב המגיד היה חבירו של הר"ן ונפטר קודם הר"ן כרמזכה בתשובת הריב"ש סימן שפ"ח. ומעתה מה שתמה בספר אמרות טהורות להרב המופלא מהר"א ישראל זלה"ה דף רצ"ב ע"ב וז"ל ותמהני אך לא שת לבו הרב המגיד לדברי הרא"ש הקודם לו בזמן עכ"ל אין כאן תימא דלא נתפשטו חבורי הרא"ש בזמן הח"מ. ומה גם דהרב הנזכר קאי על תשובת הרא"ש, וכבר ידוע מ"ש מהריק"ו דתשובת הראשון אפשר שלא ראה אותה האחרון משא"כ בחבור ע"ש בשרש צ"ד, ודבריו ברורים ופשוטים.

ז) הר"ן מלבד חכמת תורתו העמוקה והרחבה היה רופא ותוכן הרבה וחבר חידושי' על הש"ס וכמ"ש ח"א אות ז"ן (עיין לעיל). ועתה ראיתי חי' הר"ן למסכת ספחים כ"י. ועוד ראיתי חידושי ביצה מגילה תענית להר"ן כ"י. וידוע שהר"ן אינו מזכיר הרימב"א אך הרב הנמקי מזכירו וכ"כ הרב מהר"ם אלשקר בתשובותיו סימן קי"ג.

ח) הר"ן, פי' בתרא מהרי"ף להר"ן היה ביד מהר"ר תם נ' יחיא כמבוא' בהקדמת תמת ישרים

א) זל"ל ט"ז. ב) ט"ז ו'. ג) ט"ז ז'. ד) ט"ז ז'. ה) ט"ז ז'. ו) זמ"ג ל"ס, ונמס וז"ל ו' בקלנס. ז) זל"ל ב'. ח) זל"ל י"ב.

ישרים, ואני הדל ראיתי חידושי הר"ן על הגמרא מס' בתרא כ"י ומביאם בשיטה מקובצת על בתרא.

(א) הר"ן ז"ל בפירושו לנדרים לא היו בידו תוספות טוך ואחר שבאו לידו ה"י רוצה לתקן בפירושו איזה ענין, כ"כ הר"ן גופיה בתשו' דפוס רומא בסימן ט"ו ב.

13 * — נסים ו' ראש (עיי' ילקוט כ"י יטן וכו' צמ"ג).

14 (ב) מהר"ר נסים רוזיליון אחד מרבני עה"ק חברון ת"ו בזמן רבותינו מהר"י זאבי ומהר"א יצחקי זלה"ה. וראיתי כתב ממורנו הרב מהר"א יצחקי ז"ל להרב ג"ר הנוכח משנת תס"ג שכותב לו בכבוד גדול. והרב בני חיי מזכירו באיזה קושיות גם הרב מהר"י אלגאזי ז"ל בספריו. ואני הצעיר ראיתי איזה מסכתות של גמרא שהיו של הרב הנוכח וכתוב בגליון מידו ז"ל כמה חידושים. והרב פרה מטה אהרן חולק עמו בדין אחד, ומרשום בזכרוני שהרב ג"ר הנוכח דינא קמשתעי. והיה בשליחות ונח נבשיה בעיר איסקופיא זלה"ה. ושמעתי שהכח הנו"ה בדין גמרא ועניני קבלה מעשים. והיה בקושטנדילא אלל הרב המו"ר מהר"ר אליעזר ו' סגני ז"ל ורמ"ה מלעטר על הגביר כמה"ר אלכננס שוולניו ז"ע שהיה פלח הדור והנייהוה צמחור אשר מחוייבי מיהם אסורים שם והיו מלעטרים עליו וצפרע הרב מהר"א ו' סגני ז"ל שהיה לו איזה קורבה עם הגביר הנו"ה. והרב ז"ר לקס מקראל ועשה גורל כבודותיו וילא לו פ' והיה כהשיחך מלעטר ואסתיפק ישגא מאל, ואמר לנס אל חיראלו סיכלל ממיהם וילא דינו לאור. ועמו ורלו הפסקו הזה שפוא מקלמו ר"ה וכך פירשו, והיה רבי אלכננס שוולניו ימים הו"ך כלל מלעטר, ואחרי חו כיסיס ילא שמת גביר אלכננס מאל, ע"כ פ"ה הפסקו. וכן היה עשתי ימים מעטתי ילא דינו לאור ופדה כשם צמחון, וכיולא בזה כחתי איזה לפים כפוצי יד מור זקני כמהר"ר ילקן צן הרב סקד אלכננס ז"ל שהיה כותב ר"ה כמה פסקים צענין אחד שיהיה כך וכך שפ' יצב כך ופ' יעשה כך באורך והוא שלל. ובדלתי שהיה להם כונה צעס שהיה ילא פסקו ו' והס צכח העס מצללים אוחו סתק צלי ספק. ושמעתי שנוכל ילד אחד וצו צפק מר זקני הנו"ה לקס מקראל וילא לו הכניה מנ' ועלומים כל הכניה ואמר ימשו. ואמרו לו מנ' קללו אמר ראו מה ילא, הכניה ר"ה הילק רע גדול יהיה. וכן היה שחמר כמה שנים שפער מר זקני הנו"ה הכשיע הילד הכוח כשהיה כחו צן עשירים שנה. כך שמעתי שה' מספר והולך מוכרו הרב מהר"ר זצ"י ז"ל שהיה צן אחורו של מר זקני הנוכח והיה מספר עליו נפלחוח מחוקק ידיעתו צכמה ענינים זלה"ה.

15 * מהר"ר נסים שלום (עיי' ספד הסכומה צמ"ג).

16 * מהר"ר נפתלי בכמה"ר דוד (עיי' צן 717 צמ"ג).

17 (א) מהר"ר נפתלי הירץ בן בתו של הרב בית חדש הזכירו בשו"ת ב"ה ח"ב סי' נ'.

18 (ד) מהר"ר נפתלי כ"ץ אב"ד בק"ק פוזנן וק"ק ספד"מ חיבר חידושי ברכות וסמיכת חכמים והיה מקובל מופלא קבלה מעשית ואלהית וזכה שבניו והתניו רבנים מופלגים כמ"ש בשער ההכנה ורצה לעלות לארץ ישראל ובקישמנדינא שנת תע"ט היתה מנוחתו כבוד.

19 * מהר"ר נפתלי במ' שמעון גינצבורג (עיי' נפתלי שצע לטון צמ"ג).

20 (ה) רבינו נתן דמייחו קמאי זמנין הוא רב נתן גאון, דהוינא לפוסקים מייחו בשם רב נתן ואשכחן בסדר רב עמרם כתיבת יד דמייחי לה נמי משמיה דרב נתן.

21 (ו) רבינו נתן האופאניאל הזכירו התוס' בתעניות דף ט' ע"א והוזכר בס' דעת זקנים.

22 * מהר"ר נתן בורגיל (עיי' סק כהן צמ"ג).

23 * רב נתן גאון (עיי' רבינו נתן לעיל).

24 * מהר"ר נתן גומה (עיי' מ' זכמיה גוטס, מ' יוסף מערלני).

25 * רבי נתן הדיין (עיי' רבינו נתן סקד הספרדי).

26 * מהר"ר נתן מאז (עיי' צנין שלמה צמ"ג).

27 * הר"ר נתן בן הר"ר מאיר (עיי' ס' העור צמ"ג).

28 * רבינו נתן ככה"ר מאיר (עיי' הכרמ"ן).

29 (ז) רבינו נתן. דודו של מהר"ם בר ברוך

(א) ולי"ג ג'. (ב) סס י"ד. (ג) ט"ז ס"ט. (ד) ט"א י"ב. (ה) ט"ג צ"ח. (ו) ולי"ג י"ט. (ז) ולי"א כ'.

בירך. עיין בתשובות מהר"ם דפוס פראג סי' תרל"ז.

30 * רבינו נתן בר מנחם (עיין כזינו לדקיס כזכי אצכסס כסופס).

31 א) רבינו נתן השיב לרבינו מנחם אחיו, כלשון הזה כתב הרב שבלי הלקט ככ"י בכמה דוכתי.

32 ב) מהר"ר נתן נאג"ר שקיל וטרי עם הרשב"ץ ובנו מהר"ר שלמה. והרב מהר"ש בן הרשב"ץ כתב לו מליצה יפה בתשובותיו סי' רנ"ט ולא שבק בכלהו קאקי חיורי דתלמודא ע"ש ויהשבה לו ציד"ה ק"ה.

33 ג) רבינו נתן בעל הערוך היה משבט יהודה ממשפחת

התפוחים כמ"ש בהקדמת ספר צמח דוד ספוליטי. והיה שנת ד' אלפים תשצ"ה כנרא' בערך עד זומם. והוא תלמיד רבינו הננאל ורבינו משה הדרשן, וחבירו רבינו גישון מאור הגולה. ורש"י שאיל שאלתא מהרב הערוך כמ"ש בס' אגודה דף עק"ב ובנימן זאב סימן ר"גל. והיבר רבינו בעל הערוך תשובות וזכרום לפעמים הפוסקים ומהם המדרכי פ' שלשה שאכלו. והיתה מנוחתו שנת תתס"ו.

34 ד) מהר"ר נתן שפירא אב"ד דק"ק הוראד נא חיבר מבוא שערים על ש"ד ובאורי רש"י, אך הרב באר שבע כתב דבאורי רש"י אינם מהרב. ועלה לשמים שנת של"ז.

35 ה) מהר"ר נתן שפירא אב"ד מק"ק קראקא חיבר מגלה עמוקות. ותלמידו הרב זרע בירך. ועלה לשמים שנת שצ"ד.

36 ו) מהר"ר נתן שפירא ז"ל עיר וקדיש הרב המחבר מצת שמורים ראיתי דרשותיו כ"י. וספר כונות מרבינו האר"י זצ"ל שסדרם הרב הנזכר וקרא שמו מאורות נתן והם ששה קובצים כ"י ונה נפשיה דהרב ז"ל בק"ק ריגיניו. ושם במעמד נמצאת

אגרת רבני גאוני ירושלם ז"ל בעצמה ששלחו ע"י הרב הנז' על אודות עשרת שבטים ובני משה. וזכרתי ממנה בקצור בקונטרס מדבר קרמות דף פ"ו ע"ב.

37 ז) הר"ן שמביא ארחות חיים יראה לי הצעיר שהוא רבינו נתנאל שכן אתה מוצא כמה זימני מפורש שם בארחות חיים ה"ר נתנאל. וכ"כ הרב כנה"ג י"ד סי' ש"ב הנהב"י שאינו הר"ן בר ראובן אך שם מסתפק מי הוא.

38 ח) רבינו נתנאל גאון (עיין כזינו כמחלל סקדוס עקינות).

39 ט) מהר"ר נתנאל זייל אשכנזי מגזע הקדוש של מהר"י זייל היה תלמידו וגיסו של הגאון מהר"א ברורא. והיה מדיני מו"ש בפראג ואח"כ היה אב"ד ור"מ בקארלסרוא ושם הדפיס ספרו קרבן נתנאל על הרא"ש. ואחריו נדפס ספר נתיב חיים על א"ה ועל ק"ן צפנ"ר יגיעו רמזיו. ואחריו מילא מקומו הרב מהר"ר ידידיא הנקרא טיאה והוא אב"ד דק"ק קארלסרוא.

40 י) הגאון כמהר"ר נתנאל טראבנטו חיבר ספר תשובות וראיתים ככ"י. והיה מרבני מודונא הקדמונים כמ"ש בס' כנף רניים למהר"י קרמי בהקדמה ע"ש ולעיל מערכת י"ד אות נ"ה, (עיין מ' ימיאל טלצנטו).

41 י"א) רבינו נתנאל הקדוש מקינון הזכירו בס' הכלבו סימן ק"ד. ובדף ס"ד ע"א סי' נ"ט כתב הכלבו ועל זה כתב ה"ר נתנאל להומרא וז"ל ועל עירובי תבשילין וכו'.

י"ב) רבינו נתנאל מקינון הזכירו התוס' בניצה דף ג' ודף כ"ג. והיה גם בגאונים רבינו נתנאל גאון.

42 ל) מהר"ר נתנאל קרשקש ממונה אנישי בימי מהר"ר שלמה צרור וכתב עליו שבחי שלמים בחלק ד' שבתשב"ץ טור ב' סימן י' ועיין סימן י"ב התימתו.

א) זל"ט י"ד. (ב) סס י"א. (ג) ט"א נ"י. (ד) ט"א ט"ו. (ה) סס י"א. (ו) כ"ל ג"י. (ז) ט"א ס"י. (ח) זל"ט ד'. (ט) ט"ג כ"ס. (י) זל"ט ט"ו. (כ) סס י"ז. (ל) סס י"ד.

43 * רבי נתנאל הרופא (עיין פי' המשנה של הרמב"ם דף 33).

הנאל פירש דברי מליך הוא כ' מילאט ונקרא כ' מליך שהיה מליך עיני חכמים בהלכה. ואבז זה אמרו שם בעירובין דף י"ג לא לא כרי כהורא שמו אלף כרי כמיה או כרי אלעזר בן ערך שמו וכתיב הרב ס' יוסקין דף ז"ך ע"ב וכן פי' הרב תורה סיים והביאו בקדר הדורות. וע' מ"ט הכי הלערי בקונטרס פני דוד פ' סקה.

קונטרס אחרון

1 א) רבי נהוראי, כתב צב' הליכות עולם סוף ספר א' וז"ל רבי מליך הוא כרי כהוראי שהיה מליך ומזהיר פני חכמים בהלכה ושמו כ' כמילא כלמיסא בעירובין פ"ק ע"ב. והוא ז"ל נמשך אחר דברי הרמב"ם בהקדמתו וכו' הרשב"ן פקד' ל' אבות. אלב רבינו

2 ב) נהוראי סבא גבין דהוראי אמר איה גבין. לשון זה אמר רבי כהוראי קבא כשהודיע שמו לרשב"י והוא נזכר הקדוש סוף פ' תהוה. ואמילא כמד פירושא שפירשו הראשונים ז"ל צמאי דלחונר צ"ש"ס אושעיא זעירא דמן סבריא כמ"ס בעניוית בקונטרס עין זוכר ומערכת זי"ן צמ"ד.

א) וז"ל י"ע. ב) שם כ'.

ד

1 א) מהר"ר סולימאן נ' אוהנא מגורי האר"י כותב תפילין

בקדושה כמ"ש מגיד מראשית בריש תשו' מהר"י. ומז"ה בפירוש הכ"ר מביא הרבה חידושים משמו. ובס' מלאכת שלמה מביא משמו קושיות והיות. ובס' באר שבע במסכת כריתות דף ל"ד כתב הרב הגדול ראש המדברים בכל מקום דכל רז לא אנס מיניה החסיד מהר"ר סולימאן. ומהרי"מ שקיל ושרי בהדיה ויש בידי תשובה כ"י מהרב מכתבת ידו בד"ן מורדת.

סעדיא בשרה תרגם אם תכבסי בנתר אנ גסלת בטפל ע"ש, ומזה נראה שפירש תנ"ך.

ד) רב סעדיה גאון הגם שכתב איזה ספר על פי הפילוסופיא, מ"מ היה בקי בעומק הקבלה. כ"כ מצרף לחכמה דף כ' ע"א ע"ש באורך.

ה) רבינו סעדיה חיבר שיר במשקל על מנין אותיות שיש בתורה מאל"ף עד ת"ו וראיתיו בדפוס ישן. ועוד ראיתיו בכ"י ושם נאמר בכ"י דדרך בדיחותא שאול שאל הגאון רבינו סעדיה לחייש אחד הבא אצלו כמה תפירות תפרת היום, והחייש השיבו מעלתו יאמר לי כמה אותיות יש בתורה, והגאון נצטער מאד על זה שמימו לא שאלו אדם ולא ידע להשיב רק הפעם ההיא, ונצטער כמה ימים ולא ידע לכונן המנין עד ספספני צסס וצל מללך וגילס לו וסמס לנן על סדכ מלך, ע"כ מצאתי בכ"י. הגם הלום ראיתי בספר גובלות חכמה דף קצ"ו שם הביא מנין האותיות לרב סעדיה והשיר שעשה, אך שם כתב שהוא רבינו סעדיה בן רבינו בכור שור וא"כ אינו הגאון כי הגאון הוא בר יוסף, ובסוף דף קצ"ו כתב שנשתמש בתיבות כמו בספד האמונות שחיבר רב סעדיה הנ"ל. וספר האמונות מי שאומ"ר שהוא מ"ב סעדיא הוא מ"ב סעדיא גאון וכן ב"י הנו' מפורש דמנין האיתיות וכל הענין היה לרב סעדיה גאון. רבינו

2 * הגאון סיני בר בצלאל (עיין מהרי"ל ד"ס צימני כו', ועיין סדר עולם זוטא דף 33).

3 * רבינו סעדיה בן רבינו בכור שור (עיין צמנוך ד"ס כ"ס מיצב סיך וכו').

4 ב) רבינו סעדיה גאון איל פיומי כתב עכמ"ד זל"ל שהיה עסקם זיכאל עילאס לדסם עסקס מומי סלככי וכו"ס צן יליכי וכו'. והיה הגאון גדול בחכמה אשר לא ישא פנים וגדלה צעקת ריב"ה בינו ובין ראש גולה כאשר כתב רב שרירא גאון בתשובה. ופירש התורה בערבי והוא בדפוס ישן נושן, ג) ומזכירים מפירושו הפיסקים. והריב"ש בתשו' סי' ל"ה כתב והגאון רב

(א) רבינו סעדיא חיבר ספר הפרות והפורקן ונדפס ג' פעמים, והדפיסו עוד פעם רביעיית הרב יעב"ץ. ועיין בסדר הדורות דף מ"ט ודף נ'.

(ב) כתב ר"ת בתשובה הביאה הרב שבלי הלקט סי' י"א רבינו סעדיא שמפיו אנו חיים שמסר לנו סדר העבור, ובשבלי הלקט כ"י תשובת ר"ת הגו' היא באורך.

(ג) רבינו סעדיא גאון חיבר ספר התשובה, והעתיק ממנו בס' חסידים סימן תרי"ב וסימן תרי"ג ע"ש. וחיבר רב סעדיא ספר על טהרות ועל איסורי ביאה ושיטות רבות כגמרא וס' האמונות עי' בש"ק דף כ"ח.

(ד) רבינו סעדיא גאון, מלבד ספריו שרח המקרא והפרות והפורקן וס' האמונות וסדר העבור כתב פסקי דינין והלכות. ובפסקי מהר"ם ריקאנטי מביא הרבה מהדיושין וסברו' בדינין מרבינו סעדיא וכן בשבלי הלקט כ"י.

(ה) ושרה המקרא שכתבתי הוא פירוש המקרא שתרגם החומש בלשון ערבי. ואני ראיתי המשה הומשי תורה בדפוס ישן שבעמוד א' נדפסה הפרשה בלשון הקדש ובעמוד אחר לשון ערבי כמו התרגום. וכן הראב"ע בפירושו כנמה דוכתי אומר תרגם הגאון והוא רבינו סעדיא כידוע. וכבר כתבתי [לעיל]

שמדברי הריב"ש משמע שתרגם בערבי כל המקרא. ובס' האמונות והדעות לרבינו סעדיא כתב שפי' כל המקרא. ויתכן דמלבד התרגום בערבי הגו' חיבר פירוש כמו כל מפרשי. ובמקרא גדולה נדפס פי' רבינו סעדיא על דניאל וקרב הדבר שפירש כל המקרא בדרך פירוש כמ"ש. (ו) וכן בשבלי הלקט שבלת רפ"ד הביא מפי' רבינו סעדיא גאון לס' עירא. (ז) ופירוש דברי הימים שבידינו נראה קצת שהוא מתלמידי רבינו סעדיא לפי מ"ש התוס' ביומא דף ט' סוף ע"א וכמו שרמזתי בספרי הקטן שער יוסף ד' ק"ד ובה"א מערכת ש"ן אות ז' (ע' כס"י).

אמנם לפי סדר זמנים לא אפשר שתלמיד

רבינו סעדיא גאון זכור רש"י ומרבית רבני צרפת שהוזכרו שם. והגם שפירוש תלמידי רבינו סעדיא באותו ענין נמצא בפירוש זה שבידינו אינו ראיה. והפירוש הוא מרב אחר קרוב לזמן רש"י שהוא כתב ששמע מן אחותו של רבינו משה הדרשן. ודו"ק כי קצרת.

(ח) רבינו סעדיא גאון היה מרע רבי חנינא בן חוסא מבני שילה בן יהודה והיה מעיר פיוס ממדינת מצרים. והראב"ע כשכותב גאון סתם אמרו דכוונתו על רבינו סעדיא. והנה בריש בראשית הראב"ע מייתי כמה זמני דברי הגאון סתם, ושם בריש סי' ג' מזכיר בפירוש רב סעדיא גאון.

5 **רב סעדיא** יש קצת תשובות בסוף תשובות הרמב"ם שנדפסו באמשטרדם שנת תקכ"ה והם לרב סעדיא נ' דאנאן אחרון מס' רכ"ה ואילך. והתשו' כתבה בשנת רמ"ה. ומה שמזכיר שם החכם הדיין ר' משה בר מיימון אינו הרמב"ם אך אלו השמות רגילים הרבה במערב ויש הוכחו רבות לזה והוא משפת נ' דאנאן ואין להאריך בדברים פשוטים. ובעל היכל הקדש ה' שמו הרמב"ם כמש"ל מערכת ה"א (ע' כיכל סקדס נס"ג). ומרן בכ"מ הלכות תפילין כתב דהיה הרמב"ם מעיר קודוב"א ע"ש דישמו ושם עירו כהרמב"ם.

6 **מהר"ר סעדיא בר דוד** זאראפה תשובתו בס' זרע אנשים כ"י סי' קל"ב והסכמת רבני המערב הקדמונים על דבריו שם.

קונטרס אחרון

1 **כבוראי**. רבנן סבוראי, בס' הקנה דף פ"א ע"ג הפליג בשבחה והיו זכאין כ"כ שלא שכחו שום דבר וכו' עיין שם.

(א) ט"ז י"ב. (ב) ט"ז י"א. (ג) ט"ז י"א. (ד) ו"ל ע"ז. (ה) ו"ל ע"ז. (ו) ו"ל ע"ז. (ז) ו"ל ע"ז. (ח) ו"ל ע"ז. (ט) ו"ל ע"ז. (י) ו"ל ע"ז. (יא) ו"ל ע"ז. (יב) ו"ל ע"ז. (יג) ו"ל ע"ז. (יד) ו"ל ע"ז. (טו) ו"ל ע"ז. (טז) ו"ל ע"ז. (יז) ו"ל ע"ז. (יח) ו"ל ע"ז. (יט) ו"ל ע"ז. (כ) ו"ל ע"ז. (כ"א) ו"ל ע"ז. (כ"ב) ו"ל ע"ז. (כ"ג) ו"ל ע"ז. (כ"ד) ו"ל ע"ז. (כ"ה) ו"ל ע"ז. (כ"ו) ו"ל ע"ז. (כ"ז) ו"ל ע"ז. (כ"ח) ו"ל ע"ז. (כ"ט) ו"ל ע"ז. (ל) ו"ל ע"ז. (לא) ו"ל ע"ז. (לב) ו"ל ע"ז. (לג) ו"ל ע"ז. (לד) ו"ל ע"ז. (לה) ו"ל ע"ז. (לו) ו"ל ע"ז. (לז) ו"ל ע"ז. (לח) ו"ל ע"ז. (לט) ו"ל ע"ז. (לך) ו"ל ע"ז. (ל"א) ו"ל ע"ז. (ל"ב) ו"ל ע"ז. (ל"ג) ו"ל ע"ז. (ל"ד) ו"ל ע"ז. (ל"ה) ו"ל ע"ז. (ל"ו) ו"ל ע"ז. (ל"ז) ו"ל ע"ז. (ל"ח) ו"ל ע"ז. (ל"ט) ו"ל ע"ז. (מ) ו"ל ע"ז. (מ"א) ו"ל ע"ז. (מ"ב) ו"ל ע"ז. (מ"ג) ו"ל ע"ז. (מ"ד) ו"ל ע"ז. (מ"ה) ו"ל ע"ז. (מ"ו) ו"ל ע"ז. (מ"ז) ו"ל ע"ז. (מ"ח) ו"ל ע"ז. (מ"ט) ו"ל ע"ז. (נ) ו"ל ע"ז. (נ"א) ו"ל ע"ז. (נ"ב) ו"ל ע"ז. (נ"ג) ו"ל ע"ז. (נ"ד) ו"ל ע"ז. (נ"ה) ו"ל ע"ז. (נ"ו) ו"ל ע"ז. (נ"ז) ו"ל ע"ז. (נ"ח) ו"ל ע"ז. (נ"ט) ו"ל ע"ז. (ס) ו"ל ע"ז. (ס"א) ו"ל ע"ז. (ס"ב) ו"ל ע"ז. (ס"ג) ו"ל ע"ז. (ס"ד) ו"ל ע"ז. (ס"ה) ו"ל ע"ז. (ס"ו) ו"ל ע"ז. (ס"ז) ו"ל ע"ז. (ס"ח) ו"ל ע"ז. (ס"ט) ו"ל ע"ז. (ס"י) ו"ל ע"ז. (ס"יא) ו"ל ע"ז. (ס"יב) ו"ל ע"ז. (ס"יג) ו"ל ע"ז. (ס"יד) ו"ל ע"ז. (ס"טו) ו"ל ע"ז. (ס"טז) ו"ל ע"ז. (ס"יז) ו"ל ע"ז. (ס"יח) ו"ל ע"ז. (ס"יט) ו"ל ע"ז. (ס"כ) ו"ל ע"ז. (ס"כ"א) ו"ל ע"ז. (ס"כ"ב) ו"ל ע"ז. (ס"כ"ג) ו"ל ע"ז. (ס"כ"ד) ו"ל ע"ז. (ס"כ"ה) ו"ל ע"ז. (ס"כ"ו) ו"ל ע"ז. (ס"כ"ז) ו"ל ע"ז. (ס"כ"ח) ו"ל ע"ז. (ס"כ"ט) ו"ל ע"ז. (ס"ל) ו"ל ע"ז. (ס"לא) ו"ל ע"ז. (ס"לב) ו"ל ע"ז. (ס"לג) ו"ל ע"ז. (ס"לד) ו"ל ע"ז. (ס"לה) ו"ל ע"ז. (ס"לז) ו"ל ע"ז. (ס"לח) ו"ל ע"ז. (ס"לט) ו"ל ע"ז. (ס"לך) ו"ל ע"ז. (ס"ל"א) ו"ל ע"ז. (ס"ל"ב) ו"ל ע"ז. (ס"ל"ג) ו"ל ע"ז. (ס"ל"ד) ו"ל ע"ז. (ס"ל"ה) ו"ל ע"ז. (ס"ל"ו) ו"ל ע"ז. (ס"ל"ז) ו"ל ע"ז. (ס"ל"ח) ו"ל ע"ז. (ס"ל"ט) ו"ל ע"ז. (ס"ל"י) ו"ל ע"ז. (ס"ל"יא) ו"ל ע"ז. (ס"ל"יב) ו"ל ע"ז. (ס"ל"יג) ו"ל ע"ז. (ס"ל"יד) ו"ל ע"ז. (ס"ל"טו) ו"ל ע"ז. (ס"ל"טז) ו"ל ע"ז. (ס"ל"יז) ו"ל ע"ז. (ס"ל"יח) ו"ל ע"ז. (ס"ל"יט) ו"ל ע"ז. (ס"ל"כ) ו"ל ע"ז. (ס"ל"כ"א) ו"ל ע"ז. (ס"ל"כ"ב) ו"ל ע"ז. (ס"ל"כ"ג) ו"ל ע"ז. (ס"ל"כ"ד) ו"ל ע"ז. (ס"ל"כ"ה) ו"ל ע"ז. (ס"ל"כ"ו) ו"ל ע"ז. (ס"ל"כ"ז) ו"ל ע"ז. (ס"ל"כ"ח) ו"ל ע"ז. (ס"ל"כ"ט) ו"ל ע"ז. (ס"ל"ל) ו"ל ע"ז. (ס"ל"לא) ו"ל ע"ז. (ס"ל"לב) ו"ל ע"ז. (ס"ל"לג) ו"ל ע"ז. (ס"ל"לד) ו"ל ע"ז. (ס"ל"לה) ו"ל ע"ז. (ס"ל"לז) ו"ל ע"ז. (ס"ל"לח) ו"ל ע"ז. (ס"ל"לט) ו"ל ע"ז. (ס"ל"לך) ו"ל ע"ז. (ס"ל"ל"א) ו"ל ע"ז. (ס"ל"ל"ב) ו"ל ע"ז. (ס"ל"ל"ג) ו"ל ע"ז. (ס"ל"ל"ד) ו"ל ע"ז. (ס"ל"ל"ה) ו"ל ע"ז. (ס"ל"ל"ו) ו"ל ע"ז. (ס"ל"ל"ז) ו"ל ע"ז. (ס"ל"ל"ח) ו"ל ע"ז. (ס"ל"ל"ט) ו"ל ע"ז. (ס"ל"ל"י) ו"ל ע"ז. (ס"ל"ל"יא) ו"ל ע"ז. (ס"ל"ל"יב) ו"ל ע"ז. (ס"ל"ל"יג) ו"ל ע"ז. (ס"ל"ל"יד) ו"ל ע"ז. (ס"ל"ל"טו) ו"ל ע"ז. (ס"ל"ל"טז) ו"ל ע"ז. (ס"ל"ל"יז) ו"ל ע"ז. (ס"ל"ל"יח) ו"ל ע"ז. (ס"ל"ל"יט) ו"ל ע"ז. (ס"ל"ל"כ) ו"ל ע"ז. (ס"ל"ל"כ"א) ו"ל ע"ז. (ס"ל"ל"כ"ב) ו"ל ע"ז. (ס"ל"ל"כ"ג) ו"ל ע"ז. (ס"ל"ל"כ"ד) ו"ל ע"ז. (ס"ל"ל"כ"ה) ו"ל ע"ז. (ס"ל"ל"כ"ו) ו"ל ע"ז. (ס"ל"ל"כ"ז) ו"ל ע"ז. (ס"ל"ל"כ"ח) ו"ל ע"ז. (ס"ל"ל"כ"ט) ו"ל ע"ז. (ס"ל"ל"ל) ו"ל ע"ז. (ס"ל"ל"לא) ו"ל ע"ז. (ס"ל"ל"לב) ו"ל ע"ז. (ס"ל"ל"לג) ו"ל ע"ז. (ס"ל"ל"לד) ו"ל ע"ז. (ס"ל"ל"לה) ו"ל ע"ז. (ס"ל"ל"לז) ו"ל ע"ז. (ס"ל"ל"לח) ו"ל ע"ז. (ס"ל"ל"לט) ו"ל ע"ז. (ס"ל"ל"לך) ו"ל ע"ז. (ס"ל"ל"ל"א) ו"ל ע"ז. (ס"ל"ל"ל"ב) ו"ל ע"ז. (ס"ל"ל"ל"ג) ו"ל ע"ז. (ס"ל"ל"ל"ד) ו"ל ע"ז. (ס"ל"ל"ל"ה) ו"ל ע"ז. (ס"ל"ל"ל"ו) ו"ל ע"ז. (ס"ל"ל"ל"ז) ו"ל ע"ז. (ס"ל"ל"ל"ח) ו"ל ע"ז. (ס"ל"ל"ל"ט) ו"ל ע"ז. (ס"ל"ל"ל"י) ו"ל ע"ז. (ס"ל"ל"ל"יא) ו"ל ע"ז. (ס"ל"ל"ל"יב) ו"ל ע"ז. (ס"ל"ל"ל"יג) ו"ל ע"ז. (ס"ל"ל"ל"יד) ו"ל ע"ז. (ס"ל"ל"ל"טו) ו"ל ע"ז. (ס"ל"ל"ל"טז) ו"ל ע"ז. (ס"ל"ל"ל"יז) ו"ל ע"ז. (ס"ל"ל"ל"יח) ו"ל ע"ז. (ס"ל"ל"ל"יט) ו"ל ע"ז. (ס"ל"ל"ל"כ) ו"ל ע"ז. (ס"ל"ל"ל"כ"א) ו"ל ע"ז. (ס"ל"ל"ל"כ"ב) ו"ל ע"ז. (ס"ל"ל"ל"כ"ג) ו"ל ע"ז. (ס"ל"ל"ל"כ"ד) ו"ל ע"ז. (ס"ל"ל"ל"כ"ה) ו"ל ע"ז. (ס"ל"ל"ל"כ"ו) ו"ל ע"ז. (ס"ל"ל"ל"כ"ז) ו"ל ע"ז. (ס"ל"ל"ל"כ"ח) ו"ל ע"ז. (ס"ל"ל"ל"כ"ט) ו"ל ע"ז. (ס"ל"ל"ל"ל) ו"ל ע"ז. (ס"ל"ל"ל"לא) ו"ל ע"ז. (ס"ל"ל"ל"לב) ו"ל ע"ז. (ס"ל"ל"ל"לג) ו"ל ע"ז. (ס"ל"ל"ל"לד) ו"ל ע"ז. (ס"ל"ל"ל"לה) ו"ל ע"ז. (ס"ל"ל"ל"לז) ו"ל ע"ז. (ס"ל"ל"ל"לח) ו"ל ע"ז. (ס"ל"ל"ל"לט) ו"ל ע"ז. (ס"ל"ל"ל"לך) ו"ל ע"ז. (ס"ל"ל"ל"ל"א) ו"ל ע"ז. (ס"ל"ל"ל"ל"ב) ו"ל ע"ז. (ס"ל"ל"ל"ל"ג) ו"ל ע"ז. (ס"ל"ל"ל"ל"ד) ו"ל ע"ז. (ס"ל"ל"ל"ל"ה) ו"ל ע"ז. (ס"ל"ל"ל"ל"ו) ו"ל ע"ז. (ס"ל"ל"ל"ל"ז) ו"ל ע"ז. (ס"ל"ל"ל"ל"ח) ו"ל ע"ז. (ס"ל"ל"ל"ל"ט) ו"ל ע"ז. (ס"ל"ל"ל"ל"י) ו"ל ע"ז. (ס"ל"ל"ל"ל"יא) ו"ל ע"ז. (ס"ל"ל"ל"ל"יב) ו"ל ע"ז. (ס"ל"ל"ל"ל"יג) ו"ל ע"ז. (ס"ל"ל"ל"ל"יד) ו"ל ע"ז. (ס"ל"ל"ל"ל"טו) ו"ל ע"ז. (ס"ל"ל"ל"ל"טז) ו"ל ע"ז. (ס"ל"ל"ל"ל"יז) ו"ל ע"ז. (ס"ל"ל"ל"ל"יח) ו"ל ע"ז. (ס"ל"ל"ל"ל"יט) ו"ל ע"ז. (ס"ל"ל"ל"ל"כ) ו"ל ע"ז. (ס"ל"ל"ל"ל"כ"א) ו"ל ע"ז. (ס"ל"ל"ל"ל"כ"ב) ו"ל ע"ז. (ס"ל"ל"ל"ל"כ"ג) ו"ל ע"ז. (ס"ל"ל"ל"ל"כ"ד) ו"ל ע"ז. (ס"ל"ל"ל"ל"כ"ה) ו"ל ע"ז. (ס"ל"ל"ל"ל"כ"ו) ו"ל ע"ז. (ס"ל"ל"ל"ל"כ"ז) ו"ל ע"ז. (ס"ל"ל"ל"ל"כ"ח) ו"ל ע"ז. (ס"ל"ל"ל"ל"כ"ט) ו"ל ע"ז. (ס"ל"ל"ל"ל"ל) ו"ל ע"ז. (ס"ל"ל"ל"ל"לא) ו"ל ע"ז. (ס"ל"ל"ל"ל"לב) ו"ל ע"ז. (ס"ל"ל"ל"ל"לג) ו"ל ע"ז. (ס"ל"ל"ל"ל"לד) ו"ל ע"ז. (ס"ל"ל"ל"ל"לה) ו"ל ע"ז. (ס"ל"ל"ל"ל"לז) ו"ל ע"ז. (ס"ל"ל"ל"ל"לח) ו"ל ע"ז. (ס"ל"ל"ל"ל"לט) ו"ל ע"ז. (ס"ל"ל"ל"ל"לך) ו"ל ע"ז. (ס"ל"ל"ל"ל"ל"א) ו"ל ע"ז. (ס"ל"ל"ל"ל"ל"ב) ו"ל ע"ז. (ס"ל"ל"ל"ל"ל"ג) ו"ל ע"ז. (ס"ל"ל"ל"ל"ל"ד) ו"ל ע"ז. (ס"ל"ל"ל"ל"ל"ה) ו"ל ע"ז. (ס"ל"ל"ל"ל"ל"ו) ו"ל ע"ז. (ס"ל"ל"ל"ל"ל"ז) ו"ל ע"ז. (ס"ל"ל"ל"ל"ל"ח) ו"ל ע"ז. (ס"ל"ל"ל"ל"ל"ט) ו"ל ע"ז. (ס"ל"ל"ל"ל"ל"י) ו"ל ע"ז. (ס"ל"ל"ל"ל"ל"יא) ו"ל ע"ז. (ס"ל"ל"ל"ל"ל"יב) ו"ל ע"ז. (ס"ל"ל"ל"ל"ל"יג) ו"ל ע"ז. (ס"ל"ל"ל"ל"ל"יד) ו"ל ע"ז. (ס"ל"ל"ל"ל"ל"טו) ו"ל ע"ז. (ס"ל"ל"ל"ל"ל"טז) ו"ל ע"ז. (ס"ל"ל"ל"ל"ל"יז) ו"ל ע"ז. (ס"ל"ל"ל"ל"ל"יח) ו"ל ע"ז. (ס"ל"ל"ל"ל"ל"יט) ו"ל ע"ז. (ס"ל"ל"ל"ל"ל"כ) ו"ל ע"ז. (ס"ל"ל"ל"ל"ל"כ"א) ו"ל ע"ז. (ס"ל"ל"ל"ל"ל"כ"ב) ו"ל ע"ז. (ס"ל"ל"ל"ל"ל"כ"ג) ו"ל ע"ז. (ס"ל"ל"ל"ל"ל"כ"ד) ו"ל ע"ז. (ס"ל"ל"ל"ל"ל"כ"ה) ו"ל ע"ז. (ס"ל"ל"ל"ל"ל"כ"ו) ו"ל ע"ז. (ס"ל"ל"ל"ל"ל"כ"ז) ו"ל ע"ז. (ס"ל"ל"ל"ל"ל"כ"ח) ו"ל ע"ז. (ס"ל"ל"ל"ל"ל"כ"ט) ו"ל ע"ז. (ס"ל"ל"ל"ל"ל"ל) ו"ל ע"ז. (ס"ל"ל"ל"ל"ל"לא) ו"ל ע"ז. (ס"ל"ל"ל"ל"ל"לב) ו"ל ע"ז. (ס"ל"ל"ל"ל"ל"לג) ו"ל ע"ז. (ס"ל"ל"ל"ל"ל"לד) ו"ל ע"ז. (ס"ל"ל"ל"ל"ל"לה) ו"ל ע"ז. (ס"ל"ל"ל"ל"ל"לז) ו"ל ע"ז. (ס"ל"ל"ל"ל"ל"לח) ו"ל ע"ז. (ס"ל"ל"ל"ל"ל"לט) ו"ל ע"ז. (ס"ל"ל"ל"ל"ל"לך) ו"ל ע"ז. (ס"ל"ל"ל"ל"ל"ל"א) ו"ל ע"ז. (ס"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ב) ו"ל ע"ז. (ס"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ג) ו"ל ע"ז. (ס"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ד) ו"ל ע"ז. (ס"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ה) ו"ל ע"ז. (ס"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ו) ו"ל ע"ז. (ס"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ז) ו"ל ע"ז. (ס"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ח) ו"ל ע"ז. (ס"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ט) ו"ל ע"ז. (ס"ל"ל"ל"ל"ל"ל"י) ו"ל ע"ז. (ס"ל"ל"ל"ל"ל"ל"יא) ו"ל ע"ז. (ס"ל"ל"ל"ל"ל"ל"יב) ו"ל ע"ז. (ס"ל"ל"ל"ל"ל"ל"יג) ו"ל ע"ז. (ס"ל"ל"ל"ל"ל"ל"יד) ו"ל ע"ז. (ס"ל"ל"ל"ל"ל"ל"טו) ו"ל ע"ז. (ס"ל"ל"ל"ל"ל"ל"טז) ו"ל ע"ז. (ס"ל"ל"ל"ל"ל"ל"יז) ו"ל ע"ז. (ס"ל"ל"ל"ל"ל"ל"יח) ו"ל ע"ז. (ס"ל"ל"ל"ל"ל"ל"יט) ו"ל ע"ז. (ס"ל"ל"ל"ל"ל"ל"כ) ו"ל ע"ז. (ס"ל"ל"ל"ל"ל"ל"כ"א) ו"ל ע"ז. (ס"ל"ל"ל"ל"ל"ל"כ"ב) ו"ל ע"ז. (ס"ל"ל"ל"ל"ל"ל"כ"ג) ו"ל ע"ז. (ס"ל"ל"ל"ל"ל"ל"כ"ד) ו"ל ע"ז. (ס"ל"ל"ל"ל"ל"ל"כ"ה) ו"ל ע"ז. (ס"ל"ל"ל"ל"ל"ל"כ"ו) ו"ל ע"ז. (ס"ל"ל"ל"ל"ל"ל"כ"ז) ו"ל ע"ז. (ס"ל"ל"ל"ל"ל"ל"כ"ח) ו"ל ע"ז. (ס"ל"ל"ל"ל"ל"ל"כ"ט) ו"ל ע"ז. (ס"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ל) ו"ל ע"ז. (ס"ל"ל"ל"ל"ל"ל"לא) ו"ל ע"ז. (ס"ל"ל"ל"ל"ל"ל"לב) ו"ל ע"ז. (ס"ל"ל"ל"ל"ל"ל"לג) ו"ל ע"ז. (ס"ל"ל"ל"ל"ל"ל"לד) ו"ל ע"ז. (ס"ל"ל"ל"ל"ל"ל"לה) ו"ל ע"ז. (ס"ל"ל"ל"ל"ל"ל"לז) ו"ל ע"ז. (ס"ל"ל"ל"ל"ל"ל"לח) ו"ל ע"ז. (ס"ל"ל"ל"ל"ל"ל"לט) ו"ל ע"ז. (ס"ל"ל"ל"ל"ל"ל"לך) ו"ל ע"ז. (ס"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ל"א) ו"ל ע"ז. (ס"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ב) ו"ל ע"ז. (ס"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ג) ו"ל ע"ז. (ס"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ד) ו"ל ע"ז. (ס"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ה) ו"ל ע"ז. (ס"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ו) ו"ל ע"ז. (ס"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ז) ו"ל ע"ז. (ס"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ח) ו"ל ע"ז. (ס"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ט) ו"ל ע"ז. (ס"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ל"י) ו"ל ע"ז. (ס"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ל"יא) ו"ל ע"ז. (ס"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ל"יב) ו"ל ע"ז. (ס"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ל"יג) ו"ל ע"ז. (ס"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ל"יד) ו"ל ע"ז. (ס"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ל"טו) ו"ל ע"ז. (ס"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ל"טז) ו"ל ע"ז. (ס"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ל"יז) ו"ל ע"ז. (ס"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ל"יח) ו"ל ע"ז. (ס"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ל"יט) ו"ל ע"ז. (ס"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ל"כ) ו"ל ע"ז. (ס"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ל"כ"א) ו"ל ע"ז. (ס"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ל"כ"ב) ו"ל ע"ז. (ס"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ל"כ"ג) ו"ל ע"ז. (ס"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ל"כ"ד) ו"ל ע"ז. (ס"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ל"כ"ה) ו"ל ע"ז. (ס"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ל"כ"ו) ו"ל ע"ז. (ס"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ל"כ"ז) ו"ל ע"ז. (ס"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ל"כ"ח) ו"ל ע"ז. (ס"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ל"כ"ט) ו"ל ע"ז. (ס"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ל) ו"ל ע"ז. (ס"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ל"לא) ו"ל ע"ז. (ס"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ל"לב) ו"ל ע"ז. (ס"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ל"לג) ו"ל ע"ז. (ס"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ל"לד) ו"ל ע"ז. (ס"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ל"לה) ו"ל ע"ז. (ס"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ל"לז) ו"ל ע"ז. (ס"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ל"לח) ו"ל ע"ז. (ס"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ל"לט) ו"ל ע"ז. (ס"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ל"לך) ו"ל ע"ז. (ס"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ל"א) ו"ל ע"ז. (ס"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ב) ו"ל ע"ז. (ס"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ג) ו"ל ע"ז. (ס"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ד) ו"ל ע"ז. (ס"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ה) ו"ל ע"ז. (ס"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ו) ו"ל ע"ז. (ס"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ז) ו"ל ע"ז. (ס"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ח) ו"ל ע"ז. (ס"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ט) ו"ל ע"ז. (ס"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ל"י) ו"ל ע"ז. (ס"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ל"יא) ו"ל ע"ז. (ס"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ל"יב) ו"ל ע"ז. (ס"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ל"יג) ו"ל ע"ז. (ס"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ל"יד) ו"ל ע"ז. (ס"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ל"טו) ו"ל ע"ז. (ס"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ל"טז) ו"ל ע"ז. (ס"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ל"יז) ו"ל ע"ז. (ס"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ל"יח) ו"ל ע"ז. (ס"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ל"יט) ו"ל ע"ז. (ס"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ל"כ) ו"ל ע"ז. (ס"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ל"כ"א) ו"ל ע"ז. (ס"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ל"כ"ב) ו"ל ע"ז. (ס"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ל"כ"ג) ו"ל ע"ז. (ס"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ל"כ"ד) ו"ל ע"ז. (ס"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ל"כ"ה) ו"ל ע"ז. (ס"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ל"כ"ו) ו"ל ע"ז. (ס"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ל"כ"ז) ו"ל ע"ז. (ס"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ל"כ"ח) ו"ל ע"ז. (ס"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ל"כ"ט) ו"ל ע"ז. (ס"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ל) ו"ל ע"ז. (ס"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ל"לא) ו"ל ע"ז. (ס"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ל"לב) ו"ל ע"ז. (ס"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ל"לג) ו"ל ע"ז. (ס"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ל"לד) ו"ל ע"ז. (ס"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ל"לה) ו"ל ע"ז. (ס"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ל"לז) ו"ל ע"ז. (ס"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ל"לח) ו"ל ע"ז. (ס"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ל"לט) ו"ל ע"ז. (ס"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ל"לך) ו"ל ע"ז. (ס"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ל"א) ו"ל ע"ז. (ס"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ב) ו"ל ע"ז. (ס"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ג) ו"ל ע"ז. (ס"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ד) ו"ל ע"ז. (ס"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ה) ו"ל ע"ז. (ס"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ו) ו"ל ע"ז. (ס"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ז) ו"ל ע"ז. (ס"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ח) ו"ל ע"ז. (ס"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ט) ו"ל ע"ז. (ס"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ל"י) ו"ל ע"ז. (ס"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ל"יא) ו"ל ע"ז. (ס"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ל"יב) ו"ל ע"ז. (ס"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ל"יג) ו"ל ע"ז. (ס"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ל"יד) ו"ל ע"ז. (ס"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ל"טו) ו"ל ע"ז. (ס"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ל"טז) ו"ל ע"ז. (ס"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ל"יז) ו"ל ע"ז. (ס"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ל"יח) ו"ל ע"ז. (ס"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ל"יט) ו"ל ע"ז. (ס"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ל"כ) ו"ל ע"ז. (ס"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ל"כ"א) ו"ל ע"ז. (ס"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ל"כ"ב) ו"ל ע"ז. (ס"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ל"כ"ג) ו"ל ע"ז. (ס"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ל"כ"ד) ו"ל ע"ז. (ס"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ל"כ"ה) ו"ל ע"ז. (ס"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ל"כ"ו) ו"ל ע"ז. (ס"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ל"כ"ז) ו"ל ע"ז. (ס"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ל"כ"ח) ו"ל ע"ז. (ס"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ל"כ"ט) ו"ל ע"ז. (ס"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ל) ו"ל ע"ז. (ס"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ל"לא) ו"ל ע"ז. (ס"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ל"לב) ו"ל ע"ז. (ס"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ל"לג) ו"ל ע"ז. (ס"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ל"לד) ו"ל ע"ז. (ס"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ל"לה) ו"ל ע"ז. (ס"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ל"לז) ו"ל ע"ז. (ס"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ל"לח) ו"ל ע"ז. (ס"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ל"לט) ו"ל ע"ז. (ס"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ל"לך) ו"ל ע"ז. (ס"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ל"א) ו"ל ע"ז. (ס"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ב) ו"ל ע"ז. (ס"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ג) ו"ל ע"ז. (ס"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ד) ו"ל ע"ז. (ס"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ה) ו"ל ע"ז. (ס"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ו) ו"ל ע"ז. (ס"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ז) ו"ל ע"ז. (ס"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ח) ו"ל ע"ז. (ס"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ט) ו"ל ע"ז. (ס"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ל"י) ו"ל ע"ז. (ס"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ל"יא) ו"ל ע"ז. (ס"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ל"יב) ו"ל ע"ז. (ס"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ל"יג) ו"ל ע"ז. (ס"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ל"יד) ו"ל ע"ז. (ס"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ל"טו) ו"ל ע"ז. (ס"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ל"טז) ו"ל ע"ז. (ס"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ל"יז) ו"ל ע"ז. (ס"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ל"יח) ו"ל ע"ז. (ס"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ל"יט) ו"ל ע"ז. (ס"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ל"כ) ו"ל ע"ז. (ס"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ל"כ"א) ו"ל ע"ז. (ס"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ל"כ"ב) ו"ל ע"ז. (ס"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ל"כ"ג) ו"ל ע"ז. (ס"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ל"כ"ד) ו"ל ע"ז. (ס"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ל"כ"ה) ו"ל ע"ז. (ס"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ל"כ"ו) ו"ל ע"ז. (ס"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ל"כ"ז) ו"ל ע"ז. (ס"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ל"כ"ח) ו"ל ע"ז. (ס"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ל"כ"ט) ו"ל ע"ז. (ס"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ל) ו"ל ע"ז. (ס"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ל"לא) ו"ל ע"ז. (ס"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ל"לב) ו"ל ע"ז. (ס"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ל"לג) ו"ל ע"ז. (ס"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ל"לד) ו"ל ע"ז. (ס"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ל

ע

1 א רבינו עובדיא מפרש הלכו קדוש החדש לרמב"ם בשנת אחד ומאה לאלף השישי.

2 ב רבינו עובדיא מפרש המשניות תלמיד מהרי" קולון כמ"ש בשרש ע' . וכתב הרב"ז ה"א סי' ק"ה שהיה ראש רבני ירושלים ת"ו . וכתב הרב גט פישוט דף פ"ז שהוא קבור במערת שיפולי הר שאצל מי השילוח בעה"ק ירושלים ת"ו . (ג) וראיתי פירוש ממנו ז"ל על רש"י על החומש פשוט כ"י .

ד רבינו עובדיה מברטנור"א היא עיר ברומניא . ויש פתשגן הכתב ששלח רבינו עובדיה מעה"ק ירושלים ת"ו לאביו וראיתי העתק ממנה את שיש בה ידיעה בכל פרשת העבור עובר ארה ועל מקרא"ה מבי נפי"ק מבי מר אביו עד בואו לעה"ק ירושלים ת"ו ובא דרך הארגיפילאג'ז בים עד נא אמון ומזכיר מקהל אליהו וזכר לשוב אשר בנא אמון והלך למצרים . ויפטר לאביו כי היה ספר עורא צנאליס היסנה נוכח ונאל ונא אורח אחד מערבי ונהן שמד לשמש ציה הכנסה ולקח סה"מ מהתיק והוליכו דרך חניה צב"י כי וצעה"ה . עמד עליו נחשול של ים גלי עמייתא ומסתכה"א וסתרוה כפסיכתא ואיש יהודי עב"ע ציקריה סה"מ עמו וכל אשר לו הסמוות יכסומו וכל השולבים עמו וכל כרוטס ירה ציס . ושמש ציה הכנסה שנתן ס"מ מה צמד הסנה ולא נשאר שם כי אם התיק . והסחרי"ן לבשר מים סוף ובר כיני ונא דרך המדבר עד געה . אף הוא כלה ציה שהפיל שמשון צכחו ויבא עד צמדון והכיר וצמח ונענה המכפלה . והן כל י"ק כלהם ינינו צדק הצמח ונאנח קבורה רחל אמונו ונא לנישולם עה"ק וגם היוס מצדנה ארץ צנה חב"ד וגבש . והאקישא ומגילתא ישלח דברו והדבר דבר על לב אביו וכו' וכל זה היה בשנת רמ"ח ולא רליתי לכתוב מענין הדק כ"א ענין זה של ספר עורא שהוא חידוש גדול . ובהיותו צאנן גולרים הייתי צ"ק של מלרים ישנה ובמקום גבוה שאין היר שלטת אומרים שם"ן עורא הוא מקום כלה שהיה צו פחה וקסמוהו . והמון העס אומרים שנוי שיגט בצפר הקדוש וקסמן למוח באזפה שנה או חמש לכך קסמו הפחה . ומכונים אמונו צלחיהם שחמוהו הסחירו הספר משם ואינינו . ועמה צרחות דברי רבינו עובדיה הגאלי .

ה וחסר זמן רב רחמי צמועם שדקס עם ס' המיךרן ודקס עוב צאנר' , ובי' ויחי יש הגהה מר' מנחם מן הגלי וגם הציל שנאלל כחוב שהרמב"ם כ' חומש מוגה ומס' הידוע מצנלרים שהיה צירופלס מיוות הסכלאים והוצא מוללרים . וחל"כ שוע שצנלכות צורגוויא היה ס"מ ונכתב

יד הקדש עורא הסופר מהיר הכהן הגדול , והלך הרמב"ם שם ומלא כל פרשיוה פסוקות וקסמוות וכוונות למוח שהעתיק מהכ"ד שצנלר' . וכנה הרמב"ם ושחזרי מאלד וקבלתי לעשות יום משפה ושומה ציוס הוא כל שנה ושנה הוא כ"ח לירח זיו , ועדחתי לכבוד לזרי והעקמתי מן הספר הוא כל סקרות וירחות ויחיות גדולות וקענות ומשנות ומהופכות כדי לעשות ספר הורה א' בלי חיסור ויפור , וצטווי לאלמתי כחתי הורה אלהינו כדת וממני הכל ומעתיקים . עכ"ל הרמב"ם ש:ציל שם בצלור .

וכמה הלכתא בצרותא אלו לומידים מוועס שיח כקף נצטר לשון זמיק , כי הלאשן הס דברי הרמב"ם עלמו אלל שאני שניתי קלה אגב שיעפא . זה יאל ראשונה שכנה הרמב"ם עורא סופר מהיר הכהן הגדול מוכח שזכר היה כהן גדול , וכ"כ בהקדמות לחבורו משנה תורה דשמעון הלזיק היה כהן גדול עורא שמשע דהיה עורא כ"ג . חמס רז"ל צמדש חיה והגילו הסצב"ן צריס פירוטו לאצות אמרו דעורא לא היה כ"ג וכן מוכחי קרלי , ונח"ס"א חני הדל צפחה עיניס צנא"ס פרה דף ל"ב כחתי אלפטר לידקס דמ"ס הרמב"ם בהקדמות ורבינו עובדיה צריס פי' אצות דשמעון הלזיק היה כ"ג אחר עורא חין רלוס דעורא היה כ"ג רק להיות דעורא הראש כהנו דשמעון הלזיק היה אחריו ע"ס . ועמה צהלות נגלות דברי הרמב"ם הללו דפעה ונאל קאמר דעורא סופר מהיר הכהן הגדול נכחא דמ"ס בהקדמותו הדברים כפטען דעורא כ"ג אצות הלזיק היה כ"ג אחר עורא . ולא נחוש למדעס חיה דהרמב"ם ודאי ונאל לרז"ל דיש מיי סקוצר דעורא היה כ"ג ועליו ונאך וצחריס גביר רבינו עובדיה . והנה שניס דצענין הפסוקים פסוקות וקסמוות ונלמד ז"ל שם בחבורו דהעתיק ומס' שכנה צן אשר כ"ג ונאל צ"ה חמס עורא הסופר מלכתי ככתה הגדולה ורלויה שהתהן הורה על ידו . וכך לוח רבינו האר"י ז"ל להר"מ רוויי הסופר שיתבאר לו ס"ח על פי הרמב"ם . ועוד זה שלישיה כי עיפי' חנוס דעמוט צהנגשה הרב מפרס"ל די גולנאלו ז"ל צריס ספרו היקר אור תורה שנהנו כנן אשר באלו יאל צה קול צן אשר וכן נפחלי הלכה כנן אשר ולא כנן נפחלי ע"ס , ונפי' החבור חל עיפישא ונח קול דר' יהושע הפיד לא צשהיס היא . אלל צפועל נכחה צנעליס ספר הקדוש מיד עורא הקופר שהוא מכוון לדעת צן אשר , ודברי צן אשר אשרונה וקיימוהי מפי כתב גדול אדונינו עורא הסופר .

והנה רבינו ע"ס שקבל יום משפה ושומה ציוס הרו"ח לצשותו בכל שנה , ויש קלה סיוע לבקרת מפרס"ל אלעקס צחשו"י קי' ונ"ע דעיר שקבלו לנשות פורים צנה הנעספס להס חייבין לעשותו . והרצ פ"ח סימן תל"ז דמה דבניו דקי"ל צעלע מגילת הענית והוא ונהג צעטות ע"ס צאורך . וסרי אצי העשודה הרמב"ם שקבל לעשות יום משפה ושומה בכל שנה , ומוכרח דק"ל דנחאי דעבלה מגילת הענית היינו דווקא לרציס . (1) כלומר לכל ישכאל אלל יסוד או קסל מעיר ח' לא . והוא ע"ד מ"ס . (2) מורנו הרב ופרס"ל ילחקי והרב מנשה הורו ונהר"ל צמקלחי קדש ע"ס . וכבר הכרעהי כן חני הדויעו כמהר"ם אללחקי עי"דרי הרמב"ם שהציל ספר הסחרים שקבל עליו ועל רצו ועל סוף הדורות י"ע ציוס שבלה מן היס וכו' וכמ"ס צנעיותי צקונערס כסא דוד דף ל' ע"א ע"ס צאורך . ולמוינו מפור הדברים דס"ח שהיה צנלרים היסנה לא היה ספר עורא רק ספר צן אשר . חמס לא אכסד

א) ש"א ל' . ב) ש"א ל' . ד) ש"א ל' . ה) ו"ל"א ל' . ו) צ"ו ע"א . ז) ו"ל"א ל' .

11 * מהר"ר עזריאל טראבוטו (ע')
נ' יסאל טראבוטו).

12 * מהר"ר עזריאל בכ"ר מאיר סנ"ל
תשובתו הובאה בתורת חיים
למהר"ש ח"ב סי' י"ד והרב מהר"ש כותב
עליו.

13 * רבינו עזריאל בר נתן מביא
תשובתו בפסקי מהר"ם
ריקאנטי סי' מ"ו.

14 * ר"ע (ר' עזריה) מאדומים (עיין)
הכז שמעון אשכנזי).

15 * מהר"ר עזריה יהושע תלמיד
מהר"ש בר פלוגתיה דמהר"י
איסקפא לא נדפסו חבוריו, אך יש לו קצת
תשובות בספרי האחרונים וקצת חידושי
מביא הרב כנה"ג. ויש לו הרבה תשובות
בס' תורת חיים למהר"ש רבו בג' חלקים
והרב מהר"ש שקיל וטרי בהדיה. והרב
כנה"ג היו לו הגהות על השו"ר בכ"י ממנו ומייתי
להו ושקיל וטרי. והיה אהוב נאמן הרב
מהר"ר עזריה הנז' עם הרב מהר"ש קארו ז"ל
בנו של מרן ז"ל כמ"ש בשם הגדולים מערכת
שי"ן אות מ"ו (ע' נ' שלום קארו).

16 * מהר"ר עזריה פיג"ו מרבני
ויניציא חיבר גדולי תרומה
שנת אבק"ש וס' בינה לעתים וחיבר שו"ת
ולא נדפסו. וראיתי בחד קינ"ה אשר קונ"ן
הרמ"ז מזכיר ומאריך בשבחי הרב בלשונו
לשון הזהב וההדר"ת.

17 * מהר"ר עזריה פיג"ו נתבקש בישיבה
של מעלה שנת הת"ז כמ"ש הרמ"ז בהקדמתו
לס' בינה לעתים, ועיין לעיל. והיה סופר
מזיר וכותב ס"ת כתיבה תמה ואני ראיתי
ס"ת מכ"י הקדושה כתיבה מהודרת מאד וס"ת
מכתיבתו שוה לע"ע סך גדול.

17 * מהר"ר עזריה בר שמעון
הוא בעל ההגהות שבספר
אסור והתר הארוך בגליון ובסוף הס' ואינם
מהרב המחבר ס' אסור והתר הארוך וכ"כ הרב
חוות

דיס לי ספק אם ויה שמואל כתוב על סם הכוזב"ס שהביא
והפ"ר מנחם מן הנזכר הוא אמת, שהרי בספר צהל"ק ס"ח
הי"ל ס"ח שכתב הוא כספר עזרא ולא לתורת צב"ל שכתב
צ"ח אשר. והפ"ר האמר שכתב הספר קודם הי"ל לכתבו
לח"כ סם. גם חושי"ל לא כתב בספר אחריות ושונוה
והוספות אשר כי הן כל יקר רחם עיניו ס"ח שכתב
עזרא הסופר. וחפ"נו שספר דורות אחריות ושונוה
והוספות הוא למלוא צעלמח ולא לעכב, היה לר"ך לכתוב
כל אשר נאלץ ואלה בספר עזרא וכתוב דהוא קלסול
סופרים. ויש לדמות דזה שמואל ס"ח של עזרא היה אשר
שכבר נחפשו הספר צבנה עיירות.

(א) ולאגז חומר שיש כהלך לוחות עליה לפני כניסה
ההיכל וכתוב על הלוחות גלותיו ונרצעות ונרסתי עד
שהבנתי האחריות. ומר"ך הדברים לכך גזיר ח' עשה
היכל בשנת אלף ספ"א לטענות שהוא כמו ד' אלפים
תע"ס, וזה היה שנקבעו הלוחות האלו, אבל קבלה ביום
שהבית הכנסת הוא קדמון מאלף ואלף.

3 * הרב עובדיא ספורנו (עיין פי'
המורה צ"ח).

4 * מהר"ר עזר' אב"ד דקלמיניטוב חיבר
על ד' שורים וקרא שם הספר
אבן העזר. ובמגני ארץ אמשטרדם שנדפסו
שנת תק"ג נדפסו א"ה חידושים ממנו. גם
בש"ע באר היטב דפוס פרוסם הוזכר א"ה
הידוש מהרב ז"ל זעיר שם. ונדפס קצת על
הש"ס ושמו אבן העזר ג"כ.

5 * מהר"ר עזר' משלעזיא הוא
רבו של הרב תרומת הרש"ן
ז"ל (וע' מהכ"ל).

6 * רבינו עזרא ורבינו עזריאל תלמידי
רבינו יצחק בן הראב"ד רבותיו
של הרמב"ן בקבלה כ"כ מהר"ח זצ"ל. ורבינו
עזרא הוזכר בתוס' שבועות ד' כ"ה ה"ר עזרא
הנביא.

7 * מהר"ר עזרא מלכי (ע' מלכי נקדס
צ"ח).

8 * רבינו עזריאל בשיטה מקובצת
נזיר מזכיר פירושו ונימוקיו
בכולא מסכתא.

9 * רבינו עזריאל (ע' רבינו עזרא).

10 * מהר"ר עזריאל דיינא א' מרבני
איטליא הקדמונים חיבר שני
חלקים שו"ת וראיתם בכ"י.

(א) טב"כ ח'. (ב) סם. ח"ו. ולי"כ ט"ו. (ג) ט"כ ע"ד. (ד) טב"כ ח'. (ה) ולי"כ י"ח. (ו) טב"כ ח"ה. (ז) ולי"כ י"א.
(ח) ולי"כ י"ט. (ט) טב"כ ח'. (י) ולי"כ י"ד. (כ) טב"כ ז'. (ל) טב"כ ב'. (ם) ולי"כ ו'.

- 19 * ר' עמנואל ממשפחת הצפרוני (ע')
 זלור ופירוס זכ"צ זקן"ב).
 20 ב) מהר"ר עמרם אפרתי שקיל
 וטרי ושואל מהרשב"ץ
 בתשובותיו ח"ב סי' קכ"ח.
 21 * רב עמרם בר ששנא (ע') סדק
 זכ עמרם זכ"צ).
 22 * מהר"ר עקיבא (עיין פי סניס
 זכ"צ).
 23 * מהר"ר עקיבא טרעני (עיין
 ועניי גניס זכ"צ).

חוות יאיר ז"ל סי' ע"ו כמ"ש בשה"ג ח"ב
 מערכת אל"ף אות ל"ג ע"ש (עיין ססוק וסמכ
 זכ"צ).

18 א) מהר"ר עמנואל חי ריקי זלה"ה
 היבר משנת חסידים, אדרת
 אליהו, הושב מהשבות, מעשה הושב, יושר
 לבב, הזה ציון, הון עשיר. והיה כמה שנים
 בעה"ק ירושלם ת"ו. ובהקדמת חזה ציון
 מזכיר גלגולי ישוביו. ושמעתי שהיה עשירים
 ושנים שנים כל ימי החול בתענית ומתנהג
 בחסידות וקדושה.

(א) זכ"צ ח'. ב) סס ע'.

פ

- 1 * מהר"ר פאלק (ע"י מ' ולק).
 2 א) רבינו פורת הוזכר בתוס' ובפרש
 בשבת והוא בן רשב"ם רבינו
 יוסף וקרו ליה הכי על שם פורת יוסף.
 3 ב) רבינו פמר אחד מרבנותינו בעלי
 התוספות בזמן רבינו תם.
 4 ג) רב פלמוי גאון היבר הלכות ברוב
 התלמוד, כ"כ בספ"י ישן נושן
 בב"י.
 5 ד) רב פלמוי בר יעקב גאון מביא
 מתשובותיו בשערי צדק
 ובשבלי הלקט ושאר מחברים, ובשבלי
 הלקט זימנן כותב רב פלמוי גאון ראש
 ישיבה. (לפי סכסס סוף סנז' לפני זס).
 6 * רבי פנחס ריין אלכסנדריא (עיין
 סכסכ"ד סלוי ד"ס וזענין זס
 וכו').
 7 ה) מהר"ר פנחס הרב המתבר הלכה
 ברורה על א"ח וכתב שם
 שחיבר על כל ד' טורים. והוא חתנו של
 הגאון מהר"ר יוסף שמואל אב"ד מפפד"ם.
 8 * מהר"ר פנחס (ע' זכ"ס סלום זכ"צ).
 9 ו) מהר"ר פנחס הבהן הובאה
- תשובתו עם שאר רבני אינדירני בפני משה
 ח"ב סימן ז'.
 10 ז) רבינו פנחס הלוי אחיו של
 הרא"ה רב מובהק וכתב חידושי'
 על התלמוד והרישב"א בחידושו מוכירו
 בכבוד גדול והיה אח לרבו.
 11 * מהר"ר פנחס הלוי הורוויץ
 (ע' מור"ס איסקלס, ועיין
 פירוס סלכות גיטין זכ"צ).
 12 * מהר"ר פנחס עניו (ע' גזעט
 פנחס זכ"צ).
 13 ח) רבינו פרחיה בר נסים בסוף
 האלף החמישי חיבר חידושים
 על הש"ס. הוזכר בריש ס' מעשה רוקח
 בחדושי הראשונים הנרפסים שם בתחלת
 הספר.
 14 ט) רבינו פריץ מנעלי התוספות.
 וראיתי תוס' רבינו פריץ כ"י
 לכמה מסכתות והוא תלמיד רבינו שמואל
 מאיבורא.
 15 י) רבינו פריץ רבו של הריב"ש וגם
 הר"ן בתשו' פליג ליה יקרא.
 16 * מהר"ר פריץ (ע' פלכ סלכס זכ"צ).

א) סכ"ס ז'. ב) סס ח'. ג) סכ"ס ז'. ד) זכ"צ יוד. ה) סכ"ס זכ"ב. ו) זכ"ס יא. ז) זכ"ס ע'. ח) סכ"ס ל"ו.
 ט) סכ"ס ג'. י) סס ז'.

צ

1 א) מהר"ר צבי אב"ד דק"ק אליק חיבר עשרת צבי על ש"ע ח"מ

וגדפס שנת תפ"ב וס' בית לחם יהודה על יורה דעה .

2 ב) מהר"ר צבי אשכנזי מופת הדור

הוא הגאון המפורסם בן בתו של הגאון שער אפרים חיבר שו"ת והגהות

כט"ז ח"מ וחבוריו אחרים לא נדפסו . ג) ובנו הוא הרב הגאון יעב"ץ שחיבר ספרים הרבה ומלבד אשר הדפס הוא ז"ל עוד יש לו

הרבה מאד לפי מ"ש בספריו . ובני בת הגאון מהר"ר צבי הנזכר היו הגאון מהר"ר ש"א

ז"ל אב"ד קק"א באמשטרדם והגאון מהר"ר הירש ה"ו אב"ד דק"ק ברלין . ושמעתי שיש

להם משפחה גדולה בפולין מרבנים ומקציני . וכל אדם חזו בתשובות הגאון הנזכר כי

עצם בכחו משנתו סדורה בשפה ברורה וסברה ישרה מאד . ושמעתי מזקני שער

שהיה אומר הרב הגדול מהר"י זאבי ז"ל כי בהיותו הרב ז"ל בקושטנדיא בשליחות מצוה

בשנת תמ"ה הובא הגאון מהר"ר צבי לקושטנדיא והיה רך בשנים מאד והרעיש העולם אז

נבהלו לפי מעוט השנים כי גדל מאד בבקיא' והרפפות ישר אמתו ותא' חזי כמה תקף חיליה דאילנא .

3 ד) מהר"ר צבי סג"ל הורוויץ אב"ד דג' גלילות דמדינת

זאמוט בן הגאון מהר"ר יהושע משה אהרן אחי הגאון מהר"ר היים הייקא אב"ד דק"ק

הוראדנא . חיבר ספר גאון צבי קצת שו"ת וחידושי גפ"ת ונדפס בפראנ שנת תצ"ז .

ועם צסקעווס נכר הגאון סומכר הוא סרע וסר"ל רוב צבר ועתיק קלם סלומוס ססוי להגאון זקנו סומכר ססוי סלומוס לו זון ססויים כמה תקונים ועינים ע"י ליט זקן עוטס עפיל סכנלס חליו ע"ס ותכלס נפלאוס .

ועוד חיבר הרב ס' אספקלרייא המאירה פירוש על הזהר ונדפס מצורף עם כמה חידושים ממנו שהביא המסדר ע"ש .

4 * מהר"ר (צבי) הרב קב הישר (ע' מ' שמואל קלידינוב) .

5 * מהר"ר צבי מקראקא (עיין כנכות קניז סו"ב כמ"ג) .

6 ה) מהר"ר צבי תלמיד הרב בית הדין חיבר נהלת צבי ועשרת צבי

על ש"ע א"ה ונהלת צבי על א"ה . ושל א"ה נדפס שנת ת"ו , ושל א"ה שנת תכ"א .

7 ו) רבינו צדוק חיבר חידושים על התלמוד . הזכירו הרדב"ז בתשובות דפוס ויניציא סי' קס"ה .

8 ז) מהר"ר צדקה הוציץ ז"ל מרבני ארס צובא ומזכירו בס' ריה

שדה ואח"כ היה רב בכגראד .

9 ח) רבינו צדקיה בר אברהם הרופא חיבר ישבלי הלקט . וראיתי

ישבלי הלקט בכ"י מסודר בערוגות וישבליים וזה הנדפס הוא קצור ממנו ושינו סדרו .

ובישבלי הלקט המודפס יש בו קכ"א סימנים ובישבלי הלקט כ"י יש בו שע"ב סימנים

שב"ע ישבליים הטובות , ובסוף יש הלכות אבל מילה ציצית ותפילין . ט) ועתה ראיתי

ישבלי הלקט ח"ב בכ"י וכתוב בישבלי הלקט כ"י שרבינו צדקיה הרופא המחבר הוא

ממשפחת העינים העגונים . וה"ב הנז' אינו ערוגות וישבליים כמו הח"א אך הוא עק"ב

סימנים בדיני אסור והתר ושאר דינים , ויש בו הרבה תשובות מהראשונים דמיתו לחו

הרב המחבר . והוא שקיל ומרי טובא עם רבינו אביגדור , ויש הרבה תשובות לרש"י

בכלל ובתשובה אחת לרש"י כתוב שהיה על ערש דוי ולא עצר כח לכתוב וקרא לבתו

לכתוב התשובה והיא והיא בדין עמוק מא"ה . גם יש שם תשובות רבינו גרשום בר יהודה

מאור הגולה . ורבינו אביגדור הנזכר חותם אביגדור בכ"ר אליהו הכהן . וגם ראיתי יששוא

שאלות מרבינו מאיר בר ברוך מרוטנבורק ומשיב לו מהר"ם בכבוד גדול והוא הודר

להשיבו ומקשה על כל דבריו (ועיין בס' דרך המלך דף ק"ד) . וב' ספרים אלו היו ביד מהר"ם די לונאנו כמו שהביא דבריו בס' קורא הדורות דף כ"א ע"א ע"ש . י) ומהא' דשקיל ומרי עם מהר"ם בר ברוך וכתבים

(א) שג"ל ר' . (ב) סס ז' . (ג) וז"ל ד' . (ד) שג"ב ט' . (ה) שג"ל ס' . (ו) ש"ב ס"ב . (ז) כל ג' . (ח) שג"ל ט' (ט) שג"ב ז' . (י) וסג"ב מ"י .

11 (ד) רבינו צמח בר חיים מביא תשובתו הרב שבלי הלקט ח"ב כ"י סי' כ"ט.

12 (ה) מהר"ר צמח נרבוני היה רבי של הרב כנה"ג כ"כ בשו"ר כנה"ג א"ח סי' כ"א וסי' ר"ס. ונקבר בעה"ק ירושלים ת"ו והיה בן מהר"ר ישראל נרבוני דשקיל וטרי עם מהריק"ש והרב המוסמך מהר"ם גאלאנטי.

13 (ו) מהר"ר צמח צרפתי רב גדול מרבני תונים בדורות שלפנינו והיה כותב בגליוני הש"ס והפוסקים וקצת חידושים נדפסו משמו בס' בני יוסף הנדפס מחדש. ובח"ב מערכת ז' אות י"ט (ע' זכע ילסק צמ"ג) כתבתי קצת משבחיו.

14 (ז) מהר"ר צמח בן בנו של הרשב"ץ ואחיו מהר"ש היברו יכין ובעז משו"ת ומרן והרב המבי"ט זכרוהו.

(ח) רב צמח, מביא דבריו בס' רבינו ירוחם. וראה זה חדש דאחר החקירה והתבוננות נראה לי ההדיוט שזהו גליון שכתבו מבחון וכונתם על תשובת יכין ובעז נכד הרשב"ץ כמ"ש בענייני בספרי הקטן פתח עינים פ"ו הדולין ע"ש בארץ שרשן של דברים. ט) ועתה ראיתי ברבינו ירוחם חלק אדם נתיב כ"ה דף רל"ה ע"ד שכתוב שם כתב הר"ש בן הרשב"ץ והוא לשון הרשב"ש בתשובותיו סי' רי"ד אות באות, ורבינו ירוחם קדם הרבה שהיה תלמיד הרא"ש ז"ל. וזה עד ממחר כמו שאמרתי שהוא איזה הגהה והכניסוה בפנים, והרואה סובר כי רבינו ירוחם היה אחר הרשב"ש ומביא דבריו, ואין הדבר כן. י) וזה הערה דהמצא ימצא בספרים הקדמונים שהיו בכ"י אצל החכמים והחכם כתב בגליון איזה דין או חדוש ואחר כמה שנים כשהרפיסו הספר הרפיסו הגליון בפניו. וכזה אירע גם בתלמוד הקדוש וכמ"ש רבינו בצלאל. ומעין דוגמא אירע במעתיקי תשובות הרבנים דרואים פסקים בלי חתימות וכותבים וחותרים שם הרב המחבר. וכן עשו בס' אבקת רוכל בס"י י"ו שחתמו בסוף התשובה שם

זה לזה והוא בסוף שבלי הלקט ח"ב נחברר דמ"ש בשבלי הלקט ח"א וגם בח"ב רבינו מאיר זצ"ל אינו מהר"ם בר ברוך, וכמדומה ישראלית שרבו היה נקרא רבינו מאיר דהיינו א' מרבתינו.

(א) רבינו צדקיה ברבי אברהם הרופא ממשפחת העגנים היבר שבלי הלקט ב' חלקי' כנ"ל ויש לו הגהות בנמוקי החומש לרבינו ישעיה. ורבו היה רבינו מאיר ואינו מהר"ם בר ברוך כמ"ש במ"א (ע' לט"ז) וגם רבו היה קרובו רבינו יהודה בר בנימן הרופא ועליו כותב בשבלי הלקט מורי יעלה. ושם מזכיר אהיו מהר"ר בנימן וקרובו מהר"ר בנימן וקורא לו אחי שני ומייתי תשובות רבינו אביגדור הכהן שכותב לו ולקרוביו. וגם רבו היה רבינו נתן בר רבי מנחם כמו שתראה בהגהתו בנמוקי רי"ד הבאתיה בקונטרס פני דוד פ' משפטים אות ג' ע"ש. והרב שבלי הלקט היה בזמן מהר"ם בר ברוך ושקיל וטרי עמו ועיין לקמן במערכת שי"ן (ע' סגלי סלקט צמ"ג). והרב מהר"ם די לונזאנו והרב עדות ביעקב היו בידם שבלי הלקט כ"י. וכבר ידוע דמזן ז"ל היו לו רוב הספרים כ"י שבלי הלקט ב"ה ארחות חיים ב"ה אהל מועד ותשובות הרשב"א לאלפים ותשובות הריטב"א וכווצא בהם וקצת מהדושי הראשונים הכל כ"י.

10 (ב) רב צמח גאון הראשון בנו של רב פלמוי גאון מטכס קין מטכס ריב"ז וכדי עקינ"ל וכו' כ"כ צספר סגלנול"י. והיה שנת תרל"א לאלף החמישי. ובספר אלדד הדני ישן הגדפס בקושטנדינא בשנים קדמוניות ישן תשובות רב צמח גאון על אשר שאלרוהו אם יעשו כדברי אלדד הדני במה שחולק על התלמוד והוא אמר שכך מקובל לעשרה שבמים מפי יהושע מפי משה מפי הגבורה. והשיב להם בטוב טעם שיש לתלות יששכח מהרפתקי רעדו עליה וכו' ע"ש.

(ג) וכליחי זמנילם ספרים לרבינו ומחכ"י זכ"י מנחם טרז למח גאון דהיינו צמח זקנים היה עוסק סאלה צסקין ומטינים לו ולזין. אלס מנחם וילאנר לאלס סמנצ מלחול כך וכך וכו'.

שם מרן הקדוש * והיא תשובת הרב מהר"י קורקום ששלחה למרן לכתוב עליה ולא איסתיעא מילתא ונשארה התשובה שם וכמש"ל במערכת יו"ד (עיין מס"י קורקום) ואני זוכר כמה תשובות שראיתי כזאת וכזאת

(* וצ"ו סימן ל"ח כספ ח"ל: זה כספתי אגב שיעפול מצלי לאות הספד, ולפי האמת כן שאין חסידים צמחו' זו עכ"ל .

ק

- 1 * הרב קויפמן (עיין חיים אלוכים נח"צ).
- 2 א) רבינו קלונימוס זקנו של רבינו אלעזר מגרמיוא. וכתב בספר הקורא שהוא אשר מזכיר רש"י ביצה דף כ"ד.
- 3 ב) רבינו קלונימוס הבחור מביא בספר שבלי הלקט כ"י חלק ראשון שבלת ק"ם.
- 4 ג) רבינו קלונימוס הזקן זקנו של רבינו יהודה החסיד. כן כתב בתשובה בספר האגודה דף עק"ב. —
- ד) ושלשלת יחומו מבואר בספר מצרף לחכמה דף י"ד.
- 5 ה) קליר רבי אלעזר הקליר, עיין מה שכתבתי בעניותי בס' מחזיק ברכה בא"ח סי' ק"ב ומשם באר"ה.
- 6 * ר' קנה ז' אביגדור (עיין פליאה, קנס צינס צח"צ).
- 7 ו) הרב קרשקש וידאל תלמיד הרא"ה חיבר חידושים על הש"ס כמו שתראה במקובצת כתובות ריש פ"ק דף י"א ע"ד.
- ז) רבינו קרשקש וידאל, ראיתי חידושו לתחילת כתובות כ"י. ולעיל כתבתי שרבינו בצלאל במקובצת מביא מחידושו בכתובות ובאו לידי חידושי הרב ז"ל עצמם בכ"י.

א) טב"א צ' . ב) זכ"ס ע"ז . ג) טב"א ח' . ד) טב"א ו' . ה) צ"ו ק"ג . ו) טב"צ ל"א . ז) זכ"א י"ב .

ר

- 1 א) רבינו ראובן רבו של רבינו מנוח כמש"ש בפירושו ה"ר מנוח כ"י וכמש"ל, (עיין רבינו מנוח).
- 2 ב) מהר"ר ראובן אשכנזי ז"ל חיבר ספר מחנה ראובן ושמעתי שיהיה סיני ועוקר הרים בחריפות ובקיאות והיה תלמיד מהרב המחבר תוס' שבת. ועוד לו ס' בכ"י.
- 3 * רבינו ראובן בר חיים (עיין ס' חממיל צח"צ).
- 4 ג) מהר"ר ראובן מזרחי חיבר ספר מעין גנים מלשונות וקצת דרושים. והמליץ החכם השלם כמה"ר אהרן המון הוא עשה ההקדמה הידועה.
- 5 ד) מהר"ר ראובן ז' צור אביו של הרב המפורסם מהר"ר יעקב ז' צור

א) טב"א צ' . ב) זכ"ס ע"ז . ג) זכ"א ע"ז . ד) זכ"א י"א .

18 ה) מהר"ר רפואה שלום א' מרבני מצרים ונא אמון ושקיל וטרי בתשובה כ"י עם הרב הכולל אהרן אזוביב, ועיין בשו"ת ברכה ב"ד סי' קכ"ג.

קונטרס אחרון

1 ו) רב שמו רבי אבא והוזכר בברייתות שכך קיבלו הגאונים ז"ל. ועמ"ש לעיל במערכת אלף אות י"ד, (עיין ח"ב).

2 ז) רבותי כותב הרמב"ם על מהר"י מיגוש ורבו הרי"ף כמ"ש פ"ה משאלה ופקדון. והרבה פקפק הרב ס' יוחסין על זה ואחריו החזיק הרב י"ד מלאכי דף קפ"ב ע"ב וזמן זמנם דרשיו. ולפי סדר זמנים שנות דור ודור לא יתכן שהרמב"ם יהיה תלמיד רבינו יוסף נ' מיגוש. והרב י"ד מלאכי חסכים דרך כבוד קורא אותם רבותי. (ה) ואני בעיני מצאתי פשר דבר בח"ב מערכת מ"ם אות ח' לך נא ראה, וכמ"ש לעיל מערכת מ"ם אות ז' ע"ש, (עיין הכתובים).

3 ט) רבי אמרו ציטוטלמי פ' הנחנקין סוף הלכה ז' רבי הוא רבי יסודה הנשיא. אמר רבי אבא הוא רבי הוא רבי יודן הנשיא הוא רבינו עכ"ל. ובגמרא רבה קורא לרבי רבינו חיי, ולחשב שהעטם משום שהמדע רבה סיכנו רבי הושיע רבה כמ"ש רבינו רבקה ריש פסוה והוא הלומי רבינו הקדוש ולהכי כשמוכיח רבי קורא לו רבינו קסה, (י) ועיין בהשמועה ועל ס"ז והוא צה"ג מ"ח מדע דף קל"ט פ"ז, (עיין רבה צ"ז). (כ) והרב מהר"י חלבי ז"ל צען סיים בהקדמותיו סקל דכל הנשיאים קורין אותן רבן והי"ל גם לרבי רבן. וכי חיינו דרבי מעטותו לא רלה שיקרא רבן אלף רבי א"כ גם רב"ג אביו שהיה עניו גדול כמ"ש פ' הפועלים דלמך לו לרבי בנו אהה ארי צן שועל אמאי קראוהו רבן הו"ל לקרותו רבי עכ"ל. ועם האזון הפליטה דרבי הוא סקיד המשה וכתבה ולכן מעטותו ככתב צמחה רבי עלמו רבי צמקוס רבן. אבל צעד אביו אינו ראוי לעשות ענוה ולקרותו רבו ולא רבן, ואדרבה הוא ממויב לכבודו לאביו. וככתב מהר"ל בלקטיו דעטעס רבי שהיה מוכבד העשירים היינו שמונו יראו וכן יעשו הכל לכבוד העשירים, והוא היה עשיר גדול וא"כ כשיכבדוהו נמלא שוכבדין אותן צביל שהו עשיר ולא מטי חוכתו ע"ש.

ודע דכתב מרן בצללי הגמרא דרבי קולר ח"כ סדרי משנה ועשאו ששה. ואני כתבתי צעיקותי בדמחור ויטתי ובחשונה רב שריכי גאון כחוצ דהלל ושמואי הם סקלרו ח"כ

צור היה תלמיד מהרב מרדכי אצבאן הזקן והיה מתנהג הרב ראובן בחסידות מאד ומחמיר על עצמו חומרות גדולות בענין המאכל וכיוצא וידענו ענין נפלא שאירע לו.

6 א) רבינו רחביה אחד מרבותינו בעלי התוספות.

מהר"ר רפאל אישפיריאל

הרב פני משה בח"ב סימן ס"ד שקיל וטרי על תשובתו והוא תלמיד הרב מהר"י מטראני. ויש לו תשובות בספר אחיו מהר"ר חנניה כמ"ש בח"א מערכת ח"ת אות ח' בס"ד, (עיין מ' חנניה אישפיריאל).

8 * הרב רפאל אשכנזי (עי' כלצ"ע).

9 א) מהר"ר רפאל מדייני ק"ק בארחוב וראש ב"ד נכד הגאונים הרב חלקת מחוקק והרב בית חדש, חיבר חבור נאה בהל' שבת ועידובין בפלפול ואסוקי שמעתא לדינא ונקרא תוספת שבת. והוא היה רבו של בעל מחנה ראובן.

10 * מהר"ר רפאל טריבים (עיין דגול מנצנצ"ט).

11 * הג"מ רפאל הכהן (עיין ושב סכת צ"ט).

12 ד) מהר"ר רפאל מלובלין הוא תלמיד הרב שפתי כהן ושקיל וטרי כמה זימני עם הרב בני חיי ובי"ד סימן ק"י מביא שם הרב בני חיי תשובת הרב מהר"ר רפאל מלובלין הגו'.

13 * כמהר"ר רפאל הלוי (עיין קול צן לוי צ"ט).

14 * מהר"ר רפאל מילדולה (עיין מים רבים צ"ט).

15 * החכם רפאל גורצי (עיין קלח קלח צ"ט).

16 * מהר"ר רפאל נחמיאש (עיין סון רב צ"ט).

17 * מהר"ר רפאל שלמה צרור (עיין פרי לדיק צ"ט).

א) ש"א ח' ב' ו"ב ז', גס י"א י"ב. א) ו"א ו' ד) ס' ס' ה) ו"א י"ג. ו) ו"ב ה'. ז) ש"א ג'. ח) ו"א ג'. ט) ו"ב ג'. י) כ"ל ג'. י"א ו"ב ג'.

ה'ר קדרי ונשנה ועשאוּם ששה, ודברי הכניחה דמנין שלייהוּ וכן יש לפרשם כן. וכן כתב צספר סקדוּם קנה דף פ"א ע"ג דעג הל"ל ושנאי היו ה"ר סדריס והל"ל ושנאי קלרוּם והעמידוּם על ששה סדריס ע"ש. ועמ"ש חני צעניי צפחה עיניס חגיגה על דף י"ד צס"ר.

(א) רבי, צימיו יתן רשות לכתוב תורה שצט"ס. ור"ח"י רנוג צפ' אכתוב לו רבי תוכי, רבי קרי, והס' אוחיזה רבי רנוג שרבי יכתוב תורה שצט"ס, וידוע ונש"ל שלא נכתבה תורה שצט"ס כדי שפיה לישאל לנד. ובהקדמה סמ"ג פירש שצומן שפס ענדחיס צשלס יתן רשות לכותבה לתורה שצט"ס. ולי הדל אפשר לרנוג אכתוב לו רובי תוכי שפיה תורה שצט"ס שפיה תוכב צומן כמו צ' נחשבו ותשאר לישאל, ודוק כי קלחתי.

4 (ב) רבינו הגדול כותב הרמב"ן על הרי"ה, והרישב"א כותב כן על הרמב"ן, ומרן על מהר"י אבוהב ומהר"י די ליאון.

(ג) רבינו הגדול כותב מרן בבית יוסף על מהר"י אבוהב, ושמעתי הרהורבה דרביה מהר"י בי רב ולכן קוראו רבינו הגדול ע"ד שכותב הרישב"א רבינו הגדול על הרמב"ן שהרישב"א היה תלמיד הרא"ה והרמב"ן רבו של הרא"ה ולכן כותב רבינו הגדול, וזאת היתה למרן ב"י לכתוב רבינו הגדול על מהר"י אבוהב. ויען הרב מהר"י די ליאון היה חברו של מהר"י אבוהב, ואפשר שלמד ג"כ מהר"י בי רב ממנו, לכן גם למהר"י די ליאון כותב עליו מרן רבינו הגדול.

5 (ד) רבנית, גדול המורים הרשב"ן צמ"ג ס' ע"ה הציג ונשם רבנית אחת חירון לקושיה החוס'. ומהר"ר יוחסל צנו של הגאון סמ"ע בהקדמהו לפרישה וציג שני דיינים שפדישה הרבנית חנו. ובצספר זרע צידק ח"ג כתב דשאלה לו הרבנית פירוש ונחמר רז"ל. והרשב"ן ורנוג יוסף צדרותיס הציג פשטיס ועי"ש מן האשה הרבנית ע"ש.

ויען ר"ח"י להגאון רצינו ששונן צספר כניחה דף ל"ה ע"ג דפוס אונטערדס שכתב וז"ל עלינו אשה נוכחה צצרייחח חולקת עם התנאים צחוקפחח דכליס פ"א דצצח עליעל וכו' ילחתי ונחבונה אך לחדוּם צעלעל להמלל אשה צגבול התנאים עכ"ל. גס חני צעניי הלכתי צעקצה הגאון לחידוּם שזכרו צצחצריס.

ודע כי בחוקפחח שזכר הגאון ז"ל צלוחו עוקוס צלוחו פ"ק צלוחה אשה עס אשה מולל שפיה צרוויח צרהיה רצרי חנילל צן חרדין ודצהתרו רצרי נחיר. ועס בחוקפחח דכליס צ"ק פ"ד היח חולקת עם אפיה כנ"ש צצהס"ה עס צספר כניחה. ובצפמיס דף ק"צ אומר עלה דהווה גמחל חלת ונחש שזענחח ונחלת ונחש כצווחחח ציונחל דסהוח. וצערובין דף ל"ג צעפח צההוח הלמידח חרשה פסוק.

ואולס חין כל חש וצבר סיה לעולמיס לחעריקן ס"ק דמגילה דהיו שבע נציחות. ואמרו צצחחל דף ק"ע צצנוה ללפחד חכנניוה דרשניוה. ומחי לחנר רבי אליעזר ללשה חכמה ציונחל דף ס"ו חין חכמה ללשה חלל צפלך והחי עיזדל חיהס צירושלמי פ"ג דקוטס היינו דרובח דרובח דנשי הכי סוו ולמישועל דמישועל חפי' לרנו לח חייסיקן. וחו רצרי אליעזר לטעמיה דקצכ כל חמלנר חח צחו תוכס חללו וכו'. ורש"ש חסס צירושלמי ישרכו ד"ח ואל יעקרו לכסיס, ושפיר עזר ואל הלשה חנר חין חכמה ללשה חלל צפלך. ועיין ו"ש חני צעניי צקוטערק עוב עין ס' ד' ע"ש.

6 (ה) רבנן סבוראי עיין לעיל במערכת סמ"ך (עיין סצוכלי צקו"ח).

(א) כ"ל ח' . (ב) שג"ל ד' . (ג) וז"ל ד' . (ד) וז"ל י' . (ה) עס ס' .

ש

- 1 * מהר"ר שאול אבדק"ק אמשטרדם (עיין צנין אכילל צס"ב, ועיין מ' סעטל).
- 2 * הרב שאול בר דוד (עיין טל שוכות צס"ג).
- 3 * מהר"ר שאול הלוי מורטירא (עי' גצנת סלול צס"ג).
- 4 * מהר"ר שאול רב בקראקא (עיין מ' העטל).

- 5 (א) מהר"ר שאול שירירן יחיד ברורו ומי כמוהו מורה. כ"כ הרב מהר"ש צרוור בתשב"ץ ח"ד ס' ח'.
- 6 (ב) מהר"ר שבתאי הזכירו הרב מהר"י וייל בס' תשובותיו בדינין ס' ס', ומור"ם בדרכי משה בא"ח ס' ג"ג הביאו, אך יש מ"ס שבר"מ א"ח הארך והקצר שסביב הב"י כתוב וכ"כ מהר"ר חיים שבתאי והוא מ"ס וצ"ל וכ"כ מהר"ר שבתאי כמו שהוא בדיני מהר"י

(א) וז"ל י"ב . (ב) עס ל"ע .

15 * מהר"ר שלום מויינא (ע' מסכ"ל).
 16 ה) מהר"ר שלום שכנא גדול בדורו תלמיד מהר"ר יעקב פולאק, ותלמידי הרב מהר"ר שכנא מור"ם ומהר"ח ה"ה וינוח מים חיים השנות על מור"ם ב"ד על תורת החטאת, ובן מהר"ר שכנא ז"ל מהר"ר ישראל שקיל וערי עם מור"ם כמש"ל מערכת י"ד (עיין מ' יסכאל צמ' סכנא).

17 ה) מהר"ר שלום שרעבי זלה"ה אחד קדוש בדורו מקובל מופלא וכמעט הי"ל ס' עץ חיים שהוא הקדמות רבינו האר"י זצ"ל בסדר הרמ"פ ז"ל על פה ובקי בהקדמות על מתכונתן וברוב בקיאותו וחכמתו העמיד כיונות האר"י ז"ל על בוריין כסדרן והלכתן, וכתב קונטרס גדול שמו רחובות הנהר לברר ולפרש ההקדמות הישב עומקן ורומן נימוקן ושעמן, והיה מכויין כל כונות רבינו האר"י ז"ל, ובכל לילה אחר תקון חצות בסדר רבינו האר"י זצ"ל תקון רחל ותקון לאה כמשפט, היה מיוחד יחודים כמ"ש רבינו האר"י זצ"ל בשער רוח הקדש.

18 ה) מהר"ר שלמה אבסבאן מזכירו בשו"ת מהרימ"ט והרב ספר חידים מזכירו לשבח ויש לו תשובה בשו"ת אבקת רוכל ס" קמ"א וחתום עם הרבנים שם בספר אבקת רוכל ס' קכ"ד, והוזכר בשו"ת משפטי שמואל ושו"ת מהר"ם אלשיך ובס' מעשה חייא, ונה נפשיה שנת הבש"ן ואפשר עלוי מהר"א לאניאדו חתנו של מהרש"ל כמ"ש בספרו מגן אברהם דף קנ"ח.

19 ה) הרשב"א (רבינו שלמה בן אברהם אדרת) מברצלונה, כתב מסכ"ו ז"ל ס"ס נסכס קין נסכס עקציל וכי"ו וכ"ע וכנס נציאים תכאים ולמוכ"א ע"ט, והוא תלמיד הרמב"ן ורבינו יונה ורבינו יצחק בר אברהם והוא בר פלוגתיה דהרא"ה, ומנדולי תלמידיו רבינו אברהם אסמאעל ורבינו דוד הכהן שמזכיר רבינו ירוחם ורבינו חיים בר דוד בעל הצרורות ורבינו בחיי המפרש והרימב"א.

ה) הרשב"א היבר הידושים על התלמוד וזאת

מהר"י וייל הנזכר שממנו העתיק הרב מור"ם בדרכי משה.

7 * הרב שבתי גארמיזאן (עיין מ' סמואל גארמיזאן).

8 * מהר"ר שבתי וינמורה (עיין נסכ סלום צמ"ג).

9 א) מהר"ר שבתי יונה תלמיד סרבין תלתא מהר"א ששון ומהר"א די בוטון ומהר"י נ' עזרא בזמן מהרש"ח ומהר"ח ש, חיבר על רבינו ירוחם כלו שני חבורים, מגיד לאדם זה חלק אדם וחות, מגיד מישרים על חלק מישרים ונאכדו, ונדפס שי למורא להרב.

10 ב) מהר"ר שבתי הכהן מק"ק ווילנא בן הגאון מהר"ר מאיר תלמיד הגאון מהר"ר יהושע אב"ד מק"ק קראקא, חיבר שפתי כהן י"ד ונדפס שנת בקד"ש וחיבר ש"ך ח"מ וס' נקודות הכסף וס' תקפו כהן וס' גבורות אנשים, ובש"ך אומר לפעמים כתבתי בספרי נראה שהי"ל חיבור על השור והב"י וכדמוכה מדברי הרב פני יהושע בביצה הרב כ"ה ע"ב ועיין בש"ך י"ד סימן ט"ל ס"ק ה', ועלה לשמים ולא הגיע למ"ב שנה, ובסוף ש"ך י"ד כתב המניה שהיה לו להרב חיבור גדול על התלמוד והפוסקים, ותוקף גדולת חכמת הרב שפתותיו דובכות נפלאות מתורתו, (עיין ספמי כסן צמ"ג).

11 ג) מהר"ר שבתי נאוואוי היהרב בעיר רושד והיה בזמן הרב הגדול מהר"ר דוד גרשון והרב גנת ורדים ויש לו כמה תשובות בס' גנת ורדים ובס' משאת משה ובס' שערי ישועה כ"י להרב מהר"י זיין ואני ראיתי ספר תשובותיו כ"י גדול חכמות והאיכות וס' דרשותיו כ"י.

12 * מהר"ר שבתי במ' עמנואל חסן (עיין חסן ישועות צמ"ג).

13 * ר' שילה בן הר"י מסימפונט (ע' כצינו ילמק צכ ונלכי נדק).

14 * מהר"ר שלום (עיין יד אצטלוס צמ"ג).

א) סג"א מ"ר, ב) סס ל', ג) צ"ו קכ"א, ד) וז"כ ס', ה) סס י"ו, ו) וז"ל י"ד, ז) סג"א ע"ז, ח) סס י"ז.

וזאת לפנים נדפסו בוניציא חידושי ברכות גיטין חולין להרשב"א ובתרא להרמב"ן.

וראיתי להרב מהר"ר ברוך אנגיל בתשובותיו סימן ט"ו שכתב דקבל דחידושי בתרא גם כן הם להרשב"א ומקשי ורמי מתשובות הרשב"א לחידושי בתרא. ואני בעניי אומר דאין למדין מדברי קבלה זו, כי חידושי בתרא הם להרמב"ן וכמ"ש מהריב"ל בה"ג סי' נ"ו וכל הפוסקים קמאי ובתרא, וזה דבר ברור שמשש אין צורך להביא ראיות ע"ז. ותו דיש בדינו חידושי הרשב"א לבתרא כ"י. וגם רבינו יונה והרשב"א והריטב"א בחידושיהם כ"י מיתו מדברי החידושים הגו' בשם הרמב"ן, ואין להאריך בזה. ונדפסו שבע שיטות הרשב"א בקושט' ובאשכנז, אך חידושי סוכה אשר באו אל קרבנה הם מהריטב"א ככתוב בדפוס בתחילתה, ובחידושי הגו' בסופה מזכיר הרשב"א. וכמה לשונות מחידושי סוכה הגו' הביאם בארחות חיים משם הריטב"א וזה פשוט.

ודע כי חידושי ר"ה להרשב"א אשר שם הם קיצור מחידושי הרשב"א והם חומש מהחידושים, ויש אתנו חידושי ר"ה להרשב"א כ"י במלואותם. גם נדפסו חידושי קדושין ושבועות וקצת נדה להרשב"א. וכבר ראיתי חידושי הרשב"א כ"י על קצת מסכתות ובכלל על מסכת מנהות. ומקרוב נדפסו חידושי הרשב"א לכתובות.

(א) הרשב"א חיבר תשובות לאלפים וכבר נדפסו ח"א מתשובותיו וספר תולדות אדם וקורין לו האחרונים ח"ב. גם נדפסו המיוחסות להרמב"ן. (ב) ונודע דתשובות המיוחסות להרמב"ן הם מהרשב"א וכמ"ש מרן בית יוסף בהקדמתו. וקי"ק על הרב מהר"י איסקאפה בתשובותיו הנדפסות בפפד"א ריש דף ב' הדקשה מתשובות הרמב"ן שבמיוחסו' לדברי הרמב"ן שכתב הרב הנמקי בשמו, דבתשובה כתב כדעת הרשב"א הפך מ"ש הרב הנמקי בשמו של הרמב"ן. ולא זכר דהתשובות המיוחסות הם תורת הרשב"א. (ג) והרבה גדולים אגב דמירדי בפלפוליהו אגב שטפיהו לא זכרו מזה דתשובות הרמב"ן הם מהרשב"א וכמו שהודיענו מרן בהקדמתו לבית יוסף. וכבר אני בעניי העירותי על

הגדולים בכמה מקומות. (ד) ואני הצעיר ראיתי תשובות הרשב"א כ"י מסודרים בסדר נאה בכללים וסימנים. ועוד ראיתי שני קובצים מתשובות הרשב"א, ושמעתי כי בארץ המערב נמצא ספר הבתים משו' הרשב"א גדול יתר מאד. ומרן בב"י מביא הרבה תשובו' הרשב"א דליתנהו בדפוס. גם ידוע שכמה תשובות בח"א הם בקיצור מאד, וזאת היחה לאחרוני זמנינו נבונים הם באר"ש מהנדרין בתשו' הרשב"א כי לא ראו דברים כהוייתן בציונן ובקומתן.

(ה) הרשב"א חיבר תורת הבית הארוך והקצר ושניהם בדפוס. וחיבר ספר משמרת הבית להשיב השנות הרא"ה שהשיגו בספר בדק הבית על תורת הבית. ומתוך משמרת הבית מובן כי הוא לרב המקנא להרשב"א.

ואולם קושטא קאי כי הרשב"א עצמו פשט בעל הבית את ידו ונועל ביתו לשומרו שמידה מעליא ישור' נפי"ש, וכ"כ הרב גנת ורדים י"ד כלל ד' סוף סימן א' וז"ל קבלה בדינו דספר משמרת הבית הרשב"א חיברו עכ"ל. ואין צורך לרבריקבלה שהדבר מבואר בתשובות הרשב"א עצמו ח"א סי' רס"א וז"ל ומן הדומה לא ראית מה שכתבתי במשמרת הבית וכו' ע"ש ובמשמרת דף כ"ג ע"א. והרב כנה"ג בתשובה י"ד סי' ק"ז השיג בזה על מהר"ש גאון, ואחר זמן רב נדפס יד מלאכי ועמד על כל זה. ועיין בשו"ת פני יהושע י"ד סימן ט"ז.

(ו) משמרת הבית של הרשב"א מרן לא ראה אותו. שו"ת הרב פני יהושע י"ד סימן י"א. והרב כנה"ג י"ד סימן נ"ו הגהב"י אות מ"ח כתב דמרן ב"י לא ראה בדק הבית להרא"ה ע"ש. אבל מהרש"ל ופרישה וב"ח ראוהו.

(ז) וראיתי להרב פרי מגדים על ש"ע י"ד שכתב בהקדמתו כן וכתב וז"ל ובתשו' סימן רס"א כתב כן לרב רבינו יהונתן דבמשמרת הבית כתב פי' ממקום דשח וכו' וכעת לא מצאתיו עכ"ל. וכבר לעיל כתבתי שכן הוא במשמרת דף כ"ג. וגם מ"ש דתשובה זו השיב לרב ר' יהונתן הוא אגב שיטפיה שהיא תשובת סי' רס"ב וזו לנרבונה. ובתשובת הרשב"א ח"ג סי' שס"ג האריך על דברי ברק

הבית דף כ"ב ורמז שם שלא כתב במשמרת ע"ז ו'ל ולרוב פשיטות דברי הבטלה אשר שם לא ראיתי לשפוך בה דיו וכו' ע"ש"ב. וכן יראה הרוואה דבמשמרת שם קיצר מאד וכתב והעומד על מעמיו יראה ויבין, ובתשובה הנז' פירש יותר כלפי השואל מנרבווא. ואפשר שהוא השואל עצמו דס' רס"א מח"א דהענינים בתורת הבית סמיכי אהרדי והשואל שם היה מעיר נרבווא כמש"ל.

(א) הרשב"א חיבר עבודת הקדש בדיני עירובין וי"ט והוא בדפוס אך לא נתפשט אלא מקרוב כמ"ש מורנו הרב המופלא בסוף בתי כהונה ח"א. (ב) ובחידושי הראשונים המועתקים בריש ספר מעשה רקח נרא' משם דהרשב"א בדיני שבת ועירובין כתב באורך כאשר עשה בדיני שחיטה ומרפיות ואו"ה וכו' שחיבר תורת הבית הארוך וכן עשה בדיני שבת ועירובין וי"ט וכן נראה מתשובות הרשב"א ח"ג חדשות מעתה ס' רס"ה. וכן ראיתי בש"ט מקובצת ל"ט סוף דף כ"ד מה ש"ס שכתב כמ"ש הרשב"א בעבודת הקדש הארוך. (ג) וכ"כ הרשב"א בתשובה במיוחדות ס' קנ"ב, וכבר כתבתי זה בראיות בסוף בית מועד. (ד) ולמדנו דספר עבודת הקדש שבידינו הוא הקצר כמו תורת הבית הקצר, והארוך לא נראה בעליל.

(ה) והנה מחידושים אשר בראש מעשה רוקח נראה שהארוך מעבודת הקדש אנב שיטפא קורין אותו תורת הבית ע"ש. ודע כי בספר כפתור ופרח פ' מ"ד מביא מס' תורת הבית בענין צדקה, ועיימ'ש אני בעניי בקונטרס חיים שאל בח"ב ס' י"ט.

(ו) הרשב"א חיבר פי' על ההגדות והביא קצת ממנו הרב הכותב בעין יעקב. ובתשובותיו בקצת מקומות יראה רה"ה לו יד בקבלה, וראיתי איזה קונטרס כ"ה מהרשב"א ע"ד האמת אך בהעלם נמרץ. ובכר נודע את כל תוקף גדולת חכמת הרשב"א. וכתב מהרשד"ם שרבו מהר"י טא"שצאק היה מחשב סברת הרשב"א נגד רוב הפוסקים.

(ז) הרב שיירי כנה"ג בא"ח סימן י"ג כתב דהרשב"א קשיש ממהר"ם בר ברוך, וכבר השיגו הרב יד אהרן שם, ואני בעניי כתבתי שם בספרי הקמן כרכי יוסף דלפי הגיאה

מסדר זמנים הרשב"א האריך ימים אחרי פטירת מהר"ם ע"ש. וכן הוא האמת דהגם דבפטירת מהר"ם יש דעות באיזה זמן מ"מ לכל הדברות הרשב"א האריך ימים ובימיו אירע ענין מהר"ם ופטירתו. ומתשו' הרא"ש כלל כ' ס' י"ו נראה שבהיות הרא"ש בספר כתב לו הרשב"א. גם בתשובת הרשב"א ס' תרפ"ט כתב שמעתי מאחד מגדולי הרבנים שהעיד משם הרב ר' מאיר מרוטנבורק וכו' ע"ש. ובתשובה זו ליכא למימר כמ"ש הרב שיירי על התשובה שבמיוחדות ס' ר"ט שאינה מהרשב"א, כי תשובה זו הביאה בשם הרשב"א הרשב"ץ והרדב"ז. וכמרוצה לי שמ"ש הרשב"א שמעתי מא' מגדולי הרבנים כיון על הרא"ש שכן הביא בפסקיו משם מהר"ם, ואין להאריך.

20 * רבינו שלמה בן אברהם ממנופליר (עיין כנינו יונס הסקיד ונגיכודלס).

21 * מהר"ר שלמה אוהב (עיין סען סעון 33).

22 * מהר"ר שלמה די אוליוורה (עיין טעניי סעעניס 33).

23 (ח) מהר"ר שלמה אלגאזי הרב המפולפל נכדו של הרב יוסף די שינוביא תלמיד הרב יוסף גאנסו מרבני ברוסא. והיה חמוי של הרב בני אהרן והיה בזמן הרב מהר"ר יחיאל באסן ומהרימ"ט ומהר"ם די בוטון והרב פני משה והרב מהר"י אישקאפא והרב כנסת הגדולה ורבני דורס. והלא למשמע און ששמעה נפלאות מהרב לל והתבודדותו בעיון. וחיבר ספרים הרבה, ואני הצעיר שמתי סימן לספריו שמו וכניויו זל"ה, כי ר"ת ספרי הרב הוא ר"ת שמו הטוב ומשפחתו זל"ה בדרך זה. שלמה ר"ת: שמע שלמה, לחם סתרים, מעולפת ספרים, המון רבה. אלגאזי ר"ת: אהבת עולם, תאוה) לעינים, גופי הלכות. אפריון שלמה, זהב שיבה, יבין שמועה. זל"ה ר"ת: זקנת שלמה, (ק לוריית) לעין, הליכות אלי, הגהות בשפתי ישנים, ועלה הרב לעה"ק ירושלים וחזר לאזמיר להדפיס גופי הלכות וחזר לעה"ק

(א) סג"ל ס' (ב) סג"ל ס"ב (ג) וז"ל ב' (ד) סג"ל ס"ב (ה) וז"ל ב' (ו) סג"ל כ"א (ז) סג"ל ס"ב (ח) סג"ל ס"ב.

לעה"ק ירושלם ת"ו והיתה מנותחו כבוד. ונכדו הרב החסיד מופת דורנו מהר"ש אלגאזי רב בארץ מצרים והארץ ימים קרוב לתשעים שנה. ובן נכדו הרב החסיד אב"ד ור"מ בעה"ק ירושלם מהר"י אלגאזי הרב המחבר שמע יעקב, שארית יעקב, נאות יעקב, אמת ליעקב, ועוד לו חיבורים הרבה וזה"ה.

24 א) **הרב החסיד מר קשישא**

מהר"ש אלגאזי גדול
 הדור היה מדייני עה"ק ירושלם ת"ו בזמן מורנו הרב מהר"א יצחקי והיה תלמיד הרב פר"ח כמ"ש בנדפס במערכת הי"ת (עיין מ' מזקיס די סילוח) ואח"כ היה רב בארץ מצרים מ"ה שנה. ובתחלה היה רב בחברת הרבנים מ' בנימן מעלי הכהן ומהר"י זיין, ואח"כ היה רב לבדו למעלה מעשרים שנה. וראיתי חבוריו כ"י משו"ת ולשונות הרמב"ם, והיה אפורוס גדול לעניים ואחר פטירתו לא השאיר אלא ישעור כתובה להרבנית ע"ד שכתב הרב זרע בייך על הרב ב"ה והרב ת"ט והרב בית שמואל ע"ש והכנסתו רובה כמעט היה מחלק לעניים וצנועים ות"ח. והסידותו ושקידתו בתורה היה להפליא וכמעט שלא נסתכל בד' אמותיו, וחי קרוב לתשעים שנה. ואני הצעיר בשנת תקי"ג זכיתי לקבל פני שכינה ימים אחדים. והרב היה בן בנו של הרב הגדול מהר"ש אלגאזי בעל יבין שמועה וכו'. והיה הרב הנז' אחיו מאמו של הרב הגדול עיר וקדיש מהר"א בעל עין החיים וכו'. והני תרי אחי קדישי מלאכי אלהים עולים בכל הארץ יצא קום ודבריהם נשמעים בשמים ורבו עניניהם ז"ע.

25 ב) **מהר"ר שלמה אלפראנגי**

מרבנים הקדמונים אשר בארץ מצרים כמ"ש בנדפס מערכת מ"ם אות כ"א (עיין צינו נליכ צכ טולדוס) והיה הרב הזה בזמן מהריק"ש וחיבר ס' תשובות והי' מדקדק ומחשט בדן בתשובותיו כמ"ש הרב גנת ורדים הי"ש חלק א"ה. והלשון שהבאתי בנדפס מתשובה כ"י להרב הנז' עתה ראיתי שתשובתו הנז' נדפסה בתשובות מהריק"ש הנדפסות מחדש ס' קל"א ע"ש.

26 א) **מהר"ש הלוי אלקבץ רבו של**

הרמ"ק ונמצא עם מין בליל הג השבועות הידועה כמ"ש בכתב שהביא הרב של"ה. וחיבר מנות הלוי שנת רפ"ט. ובזמן שמהר"ם אלשיך היה בן ששים שנה עדיין היה חי מהר"ש אלקבץ כמ"ש מהר"א אריפול בתשובה הובאה גנת ורדים י"ד כלל ג' ס' ח'.

ד) מהר"ש בן אלקבץ רבו וגיסו של הרמ"ק תלמיד הרב מהר"י טאיטאצק, חיבר מלבד מנות הלוי שכתבת לעיל, אילת אהבים על שיר השירים, שרש ישי על רות, ואלו נדפסו. ועוד בא לידי ברית הלוי להרב ז"ל כ"י ובו פ' ההגדה עד"ה שחיבר לתלמידיו החכמים באנדרנפולא וקרא הס' ברית הלוי כי כרת את הברית עם חכמי אנדרנפולא ובו ג"כ קונטרס מהקדמות נוראות בקבלה ויראו ספר הברית הזה ויזכרו ממנו שהיה נוסע לא"י והי' לאות בינו לבינם. וחיבר בית ה' חיבור הגדול בחכמת האמת, ומתנו שלשלמה בסוד היוזוג, עבודתא אהבה. וכתב סדר הדורות דף קע"ד ע"א דיש בידו קונטרס כ"י מהרב ז"ל בבאור מאמר הזר פרשת בראשית בפ' ויעש שני המאורות הגדולים שהשיב הרב ז"ל למרן מהר"י קארו ז"ל ושם מזכיר מהס' הנז' ופירושו להושע.

27 ד) **מהר"ר שלמה אמארייליוו**

רב א' מרבני שאלוניקי חבדו של הרב החסיד מהר"ר יוסף קובו חיבר שו"ת כרם שלמה וקונטרס עוללות הכרם בשו"ת תורת חיים למהר"ש ח"ג וספר פני שלמה דרושים נחמדים, ובנו הרב חיבר דבר משה ג' חלקים, הלכה למשה ב' חלקים וספר יד משה.

28 א) **מהר"ר שלמה אסתרוב**

חיבר מדרשי התורה וראיתיו כ"י על החומש, וכתוב בתחילתו מדרשי התורה שחיבר הקדוש אנשלמה אסתרוב זק"ל. והוא ספד ישן נושן וכתוב שם שהועתק במנטובה שנת רמ"ו. ומה שכתוב אנשלמה בן תמצא לרוב ע"ד זה בכמה שמות בתשובת הריב"ש. ונרא' שלאדם גדול מוסיפין קודם שמו אותיות א' שהם תחילת וסוף אדון כאלו יאמר ארו שלמה וכיוצא בשאר שמות.

29 **מהר"ר שלמה אשכנזי**

(עיין נככות

(א) סג"ב ק"ב. (ב) סס מ"ם. (ג) סג"ב ל"ג. (ד) סג"ב ל"ח. (ה) סג"ב ל"ט. (ו) סג"ב מ"א.

ה) ובזהר הקדוש פ' בא דף ט"ל ע"ב איתא א"ר יצחק לא היה צריך למכתב אוריתא אלא מהחדש הזה, ועיין מאי דמשני התם. ו) ותו דאבוה דרש"י בר אוריין הוה כמדובר.

ג) רש"י מצאתי כתוב בקונטרס ישן נושן שקראוהו רש"י והוסיפו יו"ד לרמוז שם אביו ר' יצחק כדי שלא לומר ר"ש. וכן נזהרו לכתוב על רבינו שמשון הש"ר משאנץ וכן הש"ר מקוצי כדי שלא לכתוב ר"ש עכמ"ך. ואנו קבלנו דמ"ש השר מקוצי הוא על סמ"ג. גם נהידינא שראיתי בספר קדמון שמכנה לרש"י רבינו שלמה ירחי וכ"כ בקצור סמ"ג דף ל"ח ע"ב. ונרא' שרש"י או אביו מתחילה היה מלוגיל ומשור"ה קרו ליה ירחי. וכ"כ בסדר הדורות רבינו שלמה ירחי בר יצחק. ובתשו' רש"י המובאות בשבלי הלקט חותם שלמה בר יצחק.

ה) רש"י היה מגזע התנא ר' יוחנן הסנדלר כ"כ סדר הדורות דף קס"ט ע"ד שכך כתוב ביהוס שלו.

ו) רש"י תלמיד רבינו יעקב בר יקר ורבינו יעקב בר יקר תלמיד רנמ"ה, כ"כ בתוס' שאנץ גיטין כ"י דף ס"ז. והיה רש"י תלמיד רבינו יצחק הלוי כמש"ל במערכת היו"ד (עי' רזינו ימק סלוי רנו כו').

ז) ומגדולי תלמידי רש"י: רשב"ם ורבינו שמעיה מפרש מדות בני בנותיו ורבינו יצחק בר אשר הלוי ורבינו שמחה ורבינו שמרי' ורבינו שמואל בונבורק. ורבותינו בעלי התוספות מיוצאי הלציו. ונמנינלם סמכי מהכח"ז זל"ל כ"י מהכח ירו מנח כחז ח"ל רבנא שלמה ז"ל לחסר מוחו בא בחלום לבן בחו רבנא סמואל והקילו ז"ל חסר לו מי חסא ח"ל חני שלמה זקנך קוס ורמז נקיון כסיד וסלמוד ממני קריחא סס הנעלם כי הכל למדתיך חוק מוס, וכן עפס וישא אללו צממסות אכל לא רחסו ולמדו וכו' ולחנך לו סבין ספירוס צנוב כי אין לי רסוח עוד לעכב עכ"ל. ולא ולמד קדוסתו וסוקף גדולתו טלל כלה סן צעודתו מי ללמוד עד דסקיל' צסוחס ויעד צעוס"ב דרעצ"ס כחוי לזס ולסין להלכיד.

ח) רש"י עשה שלשה מהדורות בתלמוד ומהדורא שלישית היא זו שבידינו. ודקדק מאד בלשונו שרמז כמה חידושים בשינוי אות. והבאים אחריו אמרו כל פירושי צרפתה השלך לאשפתא חוץ מפרש"ן דת"א ובן פורתא, ר"ל חוץ מרש"י מפרש התורה ורבינו יוסף

צרכות צמסנון, מונ סלכץ, נרכנח כמסנס צמ"צ.

30 • רבינו שלמה הבבלי (ע' גדולי נומיך צק"ב).

31 א) רבינו שלמה בן גבירול

מדקדק ומשורר ותוכ"ן הרבה חיבר מאמר מופלא וקראו כתר מלכות וחבר אזהרות וכמה פיוטים נחמדים. וארג מחברת שירה, שקולה מד' מאות חרוזים בדקדוק הזכירה הראב"ע בספר מאזנים וכתב דלא ישקל כסף מחירה. והיה ממדינת מאלקה אנדלוסי בימי רבינו מהר"ן מיגש. וחבר ספר מדות הנפש בל' ערבי והעתיקו הר"י ו' תבון בלשון הקדש. ובריש אזהרות חתם שמו שמור לבי מענה היה במאוד נענה ירא האל ומנה דבריו הישרים ר"ת שלמה בן יהודה. ובריש חרוזי ל"ת המתחילים בצל, כתובים. יקרים, צאי, חתם שמו באותיות ראשי החרוזים שלמה באתב"ש. וברשות לסדר עבודה ארוממך חזקי בסופו ראשי החרוזים הם אותיות שלמה גבירול.

32 ב) מהר"ר שלמה הודארה יש לו תשו' בס' זרע אנשים כ"י.

33 ג) מהר"ר שלמה ו' חסון בזמן הרב שבתי יונה וגרפס בית שלמה מתשובותיו ועוד שו"ת בס' משפטים ישרים.

34 • ר' שלמה בן ר' יוסף מסיקסטא, (עיין פירוס כמסנס צמ"צ).

35 ד) רש"י הוא רבינו שלמה יצחקי

והוא כנוי לאביו רבינו יצחק, ונמס' ע"א מזכיר רש"י מפירושי אביו. ודלא כמי שכתב דרבי יצחק אביו לא הוה בר אוריין ואמטו להכי בפירש"ן על התורה פתח א"ר יצחק להזכיר אביו שאמר לו מפני מה כתיב בראשית ורש"י כתב א"ר יצחק לא היה צריך להתחיל התורה אלא מהחדש. והטיבו אשר דברו על הכותב הזה דאיהו ניהו דלא היה צריך להתחיל אלא מהחדש, דאלו פתח בהחדש שם היה מוצא בילקוט בפ' החדש מאמר זה בשם ר' יצחק כמו שהביאו רש"י.

א) טנ"ב לא ב) צו ק"ג. ג) טנ"ב ח"ה. ד) סס ל'. ה) ט"ב פ"ע. ו) טנ"ב ל'. ז) טנ"ב ג'. ח) סס ל'. ט) טנ"ב פ'. י) סס ו'.

יוסף טוב עלם. כ"כ הרב משה ן' דאנון מפורסמוגאל תלמיד הגאון מהר"י אבהב בכלליו כ"י.

א) רש"י פירש תנ"ך אך פירוש דברי הימים אינו מרש"י כדנתיבנא בעניותן בספרי הקטן שעיר יוסף דף ק"ד, ודלא נקורא הדורות דף ח' ודף ט'. והתוספות ביומא דף ט' ע"א כתבו והר"י יעקב בש"ח ז"ל בשם רב יקותיאל הלוי מירמישא דעזריה לא היה בימי שלמה, ושוב מצאתי כן בפ"י ד"ה שפירשו תלמידי רב סעדיה עב"ל, וכן הוא בפ"י ד"ה א' ס' ה' שבדינינו. ב) ובסדר הדורות ריש דף קע"ז כתב דבפירוש איוב שבדינינו מזכיר לרש"י, וא"כ גם פירוש איוב אינו מרש"י. אך כעת לא מצאתי זה. ג) וכן מטבע הלשון של פ"י איוב נראה שאינו מרש"י. וכבר קדם לנו שפ"י ד"ה אינו מרש"י

וכן רמז הרב סדר הדורות. ד) ושמעתי מפה קדום דב מוסלב שקבל מרבו דרש"י הסעכה תר"ג מענינים קודם שכתב פירוש הסוכה. והיה אומר ל"ח נכדו מה שפירש חלויני זקני הש"ס אף אני חששתי זאת, אבל פירוש המוקרא לית סבילי כי לא חולב עשוהו. ה) ועשה כחתי כספר אחר העמים להכתיב עשרים דריהן פלרט שנס הב"ן אשר בסוף הספר ממש הביא מעשה ומקובל גדול פלא וספלא. ומכלל הדברים נראה שרש"י כתב פירושו ע"פ הסוד ויש דבריו רזין עילאין ולכן הסעכה תר"ג מענינים ומשה רבינו ע"ה אמר לו אשריך וכו'. והמוקבל הוא הספיק מהר"ר נחמן דב שמואל ז"ל שהפליא לעשות והלך על קבר רש"י ז"ל ועשה סיגופים והפקוקו עד שגילו לו סוד ורש"י יתחננו אותו וסודו עמו כלומר אליו קודם פליונים ע"ש דבריוס.

ו) שמעתי דיש מי שכתב דפירוש נביאים שבדינינו המיוחס לרש"י אינו מרש"י ומעמו שהוא ראה פירוש כ"י על נביאים וכתוב עליו שהוא מר' יוסף קרא, והוא פירש"י הנביאים ממש והארך בזה עכ"ד. ואני אומר שאין האמת כן, ופירש"י שבדינינו על נביאים וכתובים ממקור קדוש חוצב מחכמתא דשלמה רבתי רש"י ז"ל. ומי יאמין לאשר כתוב בקובץ הגנ' שכתב על הפירוש שהוא מר' יוסף קרא, ודילמא טעה וכבר שהוא מר' יוסף קרא והוא מרש"י או שר' יוסף קרא העתיקו מרש"י והיה הפירוש ביתה יוסף והמעתיק מכתבתו סבר שהוא שלו.

הן אמת שאני בעת מסופק אם רבי יוסף קרא היה בימי רש"י או קודם לו, שרש"י

מזכירו לפעמים, וכמדומה לי שראיתי שמזכירו בל' זה וחברנו ר' יוסף קרא. ואיך שיהיה נראה דאין לסמוך על מ"ש בפירוש הנזכר שכותב עליו שהוא מר' יוסף קרא. והעד שמפרש דברי הימים שהוא קדמון מאד מזכיר פירוש רש"י דמלכים והוא הפירוש אשר בדינו. גם רבותינו בעלי התוספות לא במקום אחד וב' מקומות הזכירו פ"י רש"י בנביאים כ"א במקומות הרבה, ומהם בסוכה סוף דף ה' ויבמות דף צ"ח ע"א ובסנהדרין דף פ"ט כתבו ופירש"י מאור הגולה בפירושי נביאים ע"ש, ומי בהתוס' הקודמין בזמן ויוצאי חלציו בקאים בדברי רש"י כוונתייהו, וביבמות דף הגנ' הם דברי ר"י נכד בתו של רש"י, גם רד"ק שהיה בסוף האלף החמישי מהם הפירוש שבדינו לנביאים לרש"י ואין בזה ספק כלל.

ז) פירוש מס' נדרים מדף כ"ב אינו פירוש רש"י, ובדפוס כתוב שהוא מפירוש רגמ"ה. ואף דבריו כ"ה כתוב בדפוס ע"כ מפ"י רגמ"ה, מ"מ מדברי מרן בב"י בא"ח ס' מ"ו ויד' ס' רי"ז וח"מ סימן קפ"ו דקרי ליה מפרש משמע דגם שארית פ"י המסתא אינו מרש"י. וכ"כ הכנה"ג ח"מ ס' קפ"ו והרב כהנותן עולם בביאורו לס' רי"ז. וכ"כ הרב יד מלאכי דף קפ"ד ושם כתב דפירוש נזיר ומעילה אינו מרש"י. וגם רש"י אשר סביב הרי"ף אינו מרש"י עצמו. ח) וכ"כ הרב איה רבה סוף ס' ר"ח והרב יד מלאכי דף קפ"ד והביא כן משם מהר"ם אמארי ליי"ו ע"ש, וגם לעיל הבאתיו מהרב יד מלאכי ששם הזכיר הכל ועל זה קצתו לעיל. וק"ק על הרב קרבן נתנאל ריש דף ג"ז שכתב על מ"ש הרא"ש ורש"י פירש דהיינו רש"י דהרי"ף וכו' ע"ש דנראה דרש"י פירש הרי"ף, וזה אינו.

ט) וחזיתיה לרב אחאי דין הוא הד"ר הרב המובהק ציר אמונים כמהר"ן ן' רבי נר"ו בספרו הנחמד דרך המלך הנדפס מחדש הלכות בכורים דף פ"ג ע"א שהשיג על מה שכתבנו בעניותנו בב"י יוסף א"ח ס' תפ"פ, ופה לא אכתוב אלא מה שנוגע למאי דקמן ושאר השגותיו אכתוב עליהם במקום אחר בס"ד. וז"ל: הגם הלום חזיתיה שהקשה ע"ד הרב פ"ח במה שהבין בכונת דברי רש"י בנדרים דף כ"ב ע"ב, דלפי דעתו מה יענה הרב

א) עב"ל ז' ב) ס"ב ל' ג) ד"ו ק"י. ד) עב"ל ז' ה) כ"ל ל' ו) עב"ל ז' ז) עב"ל ס' ח) עב"ל י"א ט) ע"ס ס'.

הרב בלהקת לשונות רש"י דאית"י לעיל מזה וכו', מה מאד תמהתי איך נעלם מעיני דברי מרן בב"י ח"מ סי' קפ"ו דס"ל להמפרש מס' נדרים אינו רש"י ז"ל אלא מפרש אחר מדכתב עליו לא חש לקמחיה ע"ש וכמ"ש הרב החביב וד"ק עכ"ל. ואין כאן תמיהא. דאנן במ"ש בדף כ"ב קיימין ובדף זה עצמו כתוב בדפוס חסר הנה והעתקתיו מפירוש רבינו גרשון, ומ"ש מרן בח"מ סי' קפ"ו קאי על סוגית דף ל"א. וא"כ אם אחר דף כ"ב מרן מננהו למפרש וכותב עליו לא חש לקמחיה אין ראיה לריש המסכתא עד דף כ"ב בדף כ"ב הרי חסר לפנינו בדפוס. וכ"כ הרב כהונת עולם בכאור הל' נדרים סוף סי' רי"ז וה"ל והאמת שמדף כ"ב ואילך אינו פירש"י אלא פ' רבינו גרשון ככתוב שם עכ"ל, הרי שגם הרב כהונת עולם דראה דברי מרן הנזכר ועליהם בנה דפ' נדרים אינו מרש"י כמו שיראה הרואה, מ"מ כתב דאין זה אלא מדף כ"ב ואילך. וא"כ לפ"ז יפה כתבתי על הרב פ"ה ותכל תלונותיו מעלי.

איברא דאנן בעניותין בס' הקטן מחזיק ברכה א"ה סי' תפ"ט עמדת"י בזה והדגשתי על הרב כהונת עולם דאם שארית המסכתא מרגמ"ה לא היה מרן כותב עליו לא חש לקמחיה. ותו דאם נקיים מ"ש בדפוס הרי בדף כ"ה ע"ב כתוב ע"כ מפ' רבינו גרשון, ומשמע דחזר לכתוב הפירוש שהוא מרש"י, ואך מרן מננהו בשם מפרש וכותב לא חש לקמחיה. אשר ע"כ יש לצדד דכל הפירוש מראשית עד אחרית הוא למפרש אחר שאינו רש"י, ויפה כתוב בדפוס שהיה חסר באותו פירוש מרף כ"ב עד דף כ"ה והעתיקותו מרבינו גרשון, ולפ"ז אין להקשות על הרב פ"ה מה שהקשתי בברכי יוסף, זה כתבתי בספרי הקטן מחזיק ברכה ע"ש. ומיהו אין כאן תימא במ"ש על הברכים מדברי מרן דאני עומד בדף כ"ב ובאפשר דמורה מרן שהוא פירוש רש"י. רק מדף כ"ב ע"ב אל המקום אשר רומז בדפוס משם ואילך אינו פירש"י. ובעל הדפוס שכתב בדף כ"ה ע"כ מפ' רבינו גרשון אין כונתו דמכאן ואילך פירוש רש"י, ואסילו תימא שהוא סבר שהוא פירש"י, מרן שהיה בידו היבורי הראשונים כ"י ידע

זה מסדר הדורות דף קל"א ע"ש.
(א) רש"י כנראה דלא פירש בתרא מפ' חזקת ואילך, וכן כתבו ז"ל. והרשב"א בתשובותיו בחג"ס סי' שס"ב כתב פירש"י דס"ג גש פשוט לא הגיע לדינו מעולם. אך השואל מביא פירש"י ע"ש.

(ב) תוספות מקשים על דברי רש"י במקומות רבים שהם מהדרוא קמא וכיוצא, הרשב"א הלוי בס' שרש ישי פ' הלא בעז מודעתנו. וכן ראיתי להרב ארח מישור נזיר דף כ"ב ע"ב מהספר דכמה פעמים כתבו התוספות בשם רש"י מה שלא נמצא בפירש"י שבידינו, ושם מגמגם דפירש"י דנזיר אינו מרש"י וכן כתבתי לעיל משם הרב יד מלאכי וע"ש שכתב כן מהרב מגילת ספר שהוכיח מדברי מרן ע"ש.

(ג) רש"י חיבר פ' על מדרש רבה ונרפס על ס' בראשית עם פ' אבא מהרב אברהם נ' אשר תלמיד מרן ב"י. ורש"י חיבר ס' הפרדס ותשובות. וה"ל יד ושם בקבלה וכך ראיתי בכ"י וכן נראה ממש"ל אות ה' (פ' נעיל ד"ס ונגדולי תלמידי וכו'), ובחזן לשון הזהב בפ' בשלה שכתב י"ד על שם המחשבה בפ' או ישר משה. גם ביבמות דף ס"ג ע"ב פירש"י פרגוד מפסיק בין השנינה למלאכים וכו' ע"ש, וכיון רבינו להקדמת מהר"ו זצ"ל הסתומה בעץ החיים ומבוארת בשערי קדושה. ועיין בע"א דף ה' ופירש"י. ורש"י הן בעודנו עוסק בש"ס בתרא מכות נתבקש בישיבה של מעלה, וסימנך ויקדש ב"ם.

(ד) פירש"י דאבות ופירש"י נדרים ורש"י דדברי הימים ופירוש מדרש רבה המיוחסים לרש"י אינם מרש"י ותלו עצמן באילן גדול, הגאון מהר"ר יעב"ץ בהקדמת עץ אבות. וגם בתוך הס' עץ אבות בכמה מקומות הפ' ל"א ויתמרר על האומר שפירש"י דאבות הוא

האמת

רבו הלוחמים עליו, כלי זינוו עליו ותשובתו מתוך דבריו כלם נכוחים למבין, אין מעלתו ניכרת רק ליחידים כי במלה אחת יכולו לפעמים תרועין של הבילי קושיות אלא שלא כיון הרב בהם לענין פסק עכ"ל.

והא דגמר חומר חלף שלא כיון הוה לסקק סלכס הכי מזהים להכדנז' בשפוסה ח"א ס' ק"ט שבכח חיל' כ"ס שיש צדיקו כלל גדול כי רש"י מפרש הוא לא מוסק ויותר יש למוחק על צעלי ופסק עכ"ל. גם מן צד"א ח"א ס' י' כהצ דרש"י מפרש הוא ולא פסקן ע"ש. ואל תמהם על הפסן דמי לנו גדול מרש"י וליך הכדנז' ומן כהנו דיש למוחק יותר על הפוסקים, כי עיניך לנכס דצימו דצדיק הכה כהכח ספסלתי שכה שאל כיון הרב בהם לענין פסק ופוסק דעתך, הדינה דרש"י עלמו עיקר כונוה לפפש ולא כיון לפסק. ומאחר דקבלה צידס דרש"י עלמו לא כיון לבנין פסק ח"כ ספיר קלמרי מן והכדנז' דיש למוחק יורח על צעלי הפסק.

והנה תמוז ערוך פ' יש נחלין ח"ל רב חסי לר' יוסק כי חנוך לן מר הלכה הכי נעניד מעשה, ח"ל לא העבירו ער דלחניח לכו הלכה למעשה. וזה כונה מן והכדנז' והרבה הכוחס הנו' דרש"י כונוה לפפש להלכה ולא כיון דצדיקו סלכס למעשה. ומאחר חיל' ק"ט והכדנז' ס' וסלכס מחציקס דכתיבינהו להלכותיהן הלכה למעשה ומתקוס יפה יפה ללכוז להרובס משפט כהוב. וחין זה מסקין מ"ו ולא סמן מנהו לרש"י כי הוא עלמו לא כהצ דצדיקו הלכה למעשה והכי הוא כמכזול"כ. ואנסי כחשך רש"י כונוה צפידוס לענין פסק כמו בצקור והער שלפעמיס פוסק דין צפידוס, אז ודאי דככרוה נחשבה כחחד מגדולי הפוסקים וזה צדוק, וכן כהכתיבי צמ"א. ועי' בהלקט' ס"ב ס' ק"ז ובס' צית דוד ס"ו ס' ה' חום ק' דיש מולקין גוס וכן הרב מעדני מלך ה' לילית חום ק"א חלק על מן גוס דסס לרש"י סיפסס הסוגיא חשפ"י שהוא עלמו סוכר שחינו חליצ'ס להלכתא, וכי לא יחוס להוריצ'ס דנפיק מינה ומ' ע"ש. ואני חומר דסס למן סיפססו זה צדל רש"י כק דצדיקו סס להלכה ולא להלכה ולמעשה, וכי כי חומר ר' יוסקן הלכה הים סוכר להפך מ"ו, חלף כך נכחס לו לפי שפס ולא כיון לפעמיק ציורכ סיפיהס הלכה למעשה, וכן רש"י לא כיון סיפיו דצדיקו להלכה ולמעשה כמ"ש הרב כהכח הנו' ע' דרש"י יפסקו סיפיוס וכמ"ש ודוק. והרבה המניח'ס בהלקט ח"א ס' קפ"ב כהצ דצד"א ועכיביסחלן חין לומר קיס לי נגד הכמז"ס ומן ועל ראסס פירש"י עיין סס.

(ד) כהצ כחצין ס' ק"ז ד' ל"ז ע"א על רש"י שפוסקו סמנו דעת וחוכה נחצקסס ונחמקסס ונלכסס ומין סוכת חום היסה צפידוס בשלוס וצמיסור הלך והעמידי למולס כגל שליסי והגדיל סוכה והחליק ע"ש. והריטב"א בחידושויו זמנין דכי שקיל ומרי על דב"י רש"י קורא בשמו מן כאשר יראה הרואה.

36 (ה) רבינו שלמה בן היתום פי' פירושים בש"ס ומביא ראיה מפירושויו רבינו ישעיה הראשון בס' המכריע ס'.

האמת שהוא רש"י ע"ש באורך. ואני בעניי אומר דמאחר דרבינו בעל הטורים א"ח סימן רמ"ב מיחס הפי' הזה לרש"י, וגם התוס' בפ"י התורה כ"י מיחסים אותו לרש"י, וגם הרשב"ץ שהוא מאחרוני הראשונים לגבי דידן בפירושו מיחסו לרש"י, וגם הרב מהר"ש אודיה בספר מדרש שמואל שהיה מגורי רבינו האר"י זצ"ל בזמן מין וכל סיעת"א דשמי"א מיחסו לרש"י, כן הוא האמת הברור. אבל פי' דברי הימים האמת אתו וכמ"ש לעיל, ודלא כשלשלת הקבלה דחשב שהוא רש"י ומייתי ראיה להרבנים שמזכיר שהיו בימי רש"י. וביותר תימה על הגאון בעל סדר הדורות הנמשך אחריו בזה ובכמה מקומות. ולא עוד אלא שהוא עצמו ריש דף קע"ז הביא דבפ"י ד"ה ב' ס' כ"ג (כצ"ל) פ' י"ד מזכיר פירש"י, ולעיל דף נ"ב ודף נ"ג ע"ג נמשך אחר שלשלת הקבלה ומחזק פי' דברי הימים לרש"י וכן במקומות אחרים.

גם פירש"י על המדרש הגרפס בספר אור השכל ומשמאלו פי' הרב אברהם נ' אשר אינו בירי עתה לראות ולחקור בו. אבל כמדומה לי קרוב לודאי שהרב אב"א היה תלמיד מן הקדוש כמ"ש לעיל. וכיון שברור הוא בעה"ק צפת ת"ו המלאה אמ"ר קדושים אשר בארץ החיים המה הוחזק פירוש המדרש לרש"י, כן הוא האמת. ועיין לעיל מערכת האלף (ע' אור הסכל צמ"ג).

(א) הרב הנו' במשנה לחם הוסיף דפירוש מס' תעניות אינו מרש"י. וע"פ זה ל"ק מה שהקשיתי אני בעניי בנרפס דף ג' ע"ב (עיין כלנ"ן ד"ס וק"ק) ובס' הקמן ראש דוד פ' פנחס דף קכ"ז ע"ד מרש"י דתעניות דף כ"ד למ"ש פ' הורוע ע"ש ודוק.

(ב) האמנם אחר זמן ראיתי דמתוך דברי רבינו ישעיה והריטב"א ורבינו בצלאל בחידושיהם למסכת תעניות נראה בהדיא דפי' רש"י שלפנינו במס' תעניו' הוא פירש"י ודאי, אלא שמרוב העתקות נפלו כמה מ"ס. וכן כתבתי בעניותי בפתח עינים בתעניות על דף כ"ד.

(ג) רש"י. מצאתי בס' כ"י ישן נושן וז"ל ראש לכל החיבורים שנתחברו דרך פירוש הם פירושי הרב רבינו שלמה בר יצחק. ואם

סי' ס"ז ושאר מקומות. א) ומזכירו ג"כ בס' שבלי הלקט כ"י באיזה מקומות.

37 * ה"ר שלמה הכהן (ע"י סכ"ט ד"ה ועד וכו').

38 ב) מהרש"ך תלמיד מהר"ר יוסף פירמון בישראל גדול שמו עד שכתב הרב מהר"ר יעקב אלפנדארי בתשו' שבסוף מגיד מראשי דמהריב"ל ומהרשד"ם ומהרש"ך לגבי דידן כהר"ף והרמב"ם והרא"ש בזמנם. וחיבר מהרש"ך ד' חלקים מתשובות והחלק ה' נדפס זמן רב אחר פטירתו. והוא היה בסוף ימי מרן כנודע מסדר זמנים, ולעת זקנת מהרש"ך היו צמחים בצאתם מהר"ש ומהר"ש חיון ומהר"ם מלמד.

39 ג) מהר"ר שלמה כלאץ הובאה תשובתו בח"ד שבתשב"ץ בטור ראשון סי' כ'.

40 * מהר"ר שלמה אב"ד דק"ק לבוב ע' מוכנה כעטס צמ"ג.

41 * מהר"ש לאנידו (ע' נוסכ"כ שמו"ל לכניסלו).

42 ד) מהר"ש הלוי נכד מהרש"ל הזקן תלמיד מהר"ש חיבר שו"ת והיתה מנוחתו שנת השצ"ה בן ג"ב שנה.

43 ה) מהר"ש הלוי התנו של הרב יהונתן גאלאנטי בנו של הרב המקובל מהר"ר בנימן היה אב"ד איזמיר בזמן הרב ישראל בן הרב כנה"ג, חיבר ס' שו"ת והם בכ"י והרבה תשובות מהם העתיק הרב יד אהרן בספריו שהיה אביו של רבו הרב בנימן. ומורנו הרב בתי כהונה ח"ב בס' הגמ' מזכירו לשבח בשם מהרש"ל מארי דאתרא.

44 * מהר"ש הלוי הזקן (ע' לז אנות צמ"ג).

45 ו) מהר"ר שלמה מלונדון רב אחד בזמן הרשב"א כאשר

תראה בשו"ת הרשב"א ח"ג סי' ג'. ואני ראיתי קובץ כ"י ישן נושן ובו פסקים ממהר"ר שלמה מלונדון והבאתי דין א' ממנו בכרכי יוסף א"ה סי' א' אות י"ד ע"ש.

46 ז) מהר"ר שלמה לוריא מגזע רש"י שיצא מהתנא ר' יוחנן הסנדלר דור ד' לר"ג הזקן, כ"כ בשו"ת מהרש"ל שנתחדשו בדפוס. והוא היה בזמן מרן ומור"ם ומהר"י צונצין ומהר"ם פאדובה. וחיבר חבור על התורה והשגות על הראב"ע, כ"כ בשו"ת הנז' חדשים מקרוב באו וביים ש"ש קדושין, ועוד כתב שם שהיבר על הר"ף והרא"ש והטור. וחיבר ים של שלמה על התלמוד ונדפס על מס' ביצה יבמות קדושין קמא חולין, ואין ס' ים של שלמה שו"ת כמ"ש קורא הדורות. וחיבר ישו"ת ונדפסו זה פעמים. וחיבר כאורים לסמ"ג ושערי דורא. וחיבר חכמת שלמה על הש"ס וכס כעסה לו בלימה אחת סג"ל להדליק כ"ל נר קטן לטבור שעה וסיה לומר וימשיך שמשפח כנס שעה וכל"ז ילכו ושיך כהנים עידן ועידיכן והוא הדבר יענין צמ"ג בהקדמה ים של שלמה שכללו לו מן הסוגים בכל מלואם. ובביאוריו לשערי דורא משיג על מור"ם בתורת הטאת דף ו' ודף ז' ודף ל"ד. ובתשובותיו מבואר הויכוח שה"ל עם מור"ם. ומבואר הדבר כי רש"ל מר ניהו מהר"ש לוריא ודלא כדטובה מס' מנן שאול סי' נ"ה דתרי הוו. ומגדולי תלמידי מהר"ש הרב משה משה והרב משאח בנימן. ושמעתי שלמד חכמת האמת עם הרב מהר"ר ישראל סרוק תלמיד רבינו האר"י זצ"ל קרובו. ונתבקש מהרש"ל בישיבה של מעלה שנת של"ג והיתה מנוחתו כבוד.

47 ט) מהר"ר שלמה ר' לויבש מלובלין הוא הגאון החסיד רבו של הרב ביתחדש כמ"ש הרב ב"ח כריש א"ח.

א) וכל"ל ל"ח. ב) סג"ל ל"ט. ג) וכל"ל י"ט. ד) סג"ל נ"ו. ה) סג"ל נ"ה. ו) ס"ס כ"ה. ז) סג"ל ל"ב. ח) סג"ל ל"ז. ט) וכל"ל ח"א.

א"ח ובתשובותיו הנדפסות בפפד"מ סוף סי' פ' ושאר דוכתי.

48 א) מהר"ר שלמה ז' מובחר הביא תשובתו בתורת היים

למהר"ח ש"ח א"ס ס"ג והזכיר תשובתו בכבוד מהר"ח ש"ש בסוף סימן ס"ה. ויש לו הקדמה ושירים בס' אהבת עולם דפוס קושטנדינא.

49 ב) רבינו שלמה ממראני ראיתי בס' שבלי הלקט חלק ב' כ"י

שמביא מתשובותיו ונראה שהיה בזמנו. ג) ועתה ראיתי בשבלי הלקט ח"ב סי' ק"ד שכתב תשובת ה"ר שלמה ממראני למורי ר' יהודה אחי בר רבי בנימן הרופא העניו.

50 ד) מהר"ר שלמה ממראני בן הרב המב"ט, חיבר חבור על

התורה וקראו מרבין תורה בישראל כמ"ש הוא עצמו בהקדמתו לשו"ת הרב המב"ט ח"א. וע"ש בהקדמת מהרי"ט.

51 * מהר"ר שלמה בכ"ר מרדכי (ע' ספק שלמה כמ"ג).

52 * רבי שלמה בן הרמב"ן (עיין כנינו יונס הסקיד מניכונדל).

53 * מהר"ר שלמה גרבוני (עיין כיון סלמך ד"ה כנס סלוס וכו' כמ"ג).

54 * מהר"ר שלמה סאגים (עיין מ' סייס כוסף, מ' טוויכ סלוי, ע' יוסף מערלטי).

55 ה) מהר"ר שלמה סיריליון מיוצאי ספרד ומהרשד"ם י"ד סימן מ'

מוכירו וגם רבינו בצלאל בתשובה סימן א' מוכירו לשבח. וחיבר פי' לירושלמי פירוש מופלא על סדר זרעים ושקלים וישנו בעה"ק ירושלם ת"ז כ"י והנאני מאד. גם ראיתי בכ"י שהיבר גמרא על מס' עדיות שקיבץ מדברי התלמוד דשייכי לה והוסף נפך בלשון תלמוד וביאר עליה פירוש רחב ובאה לידי גמרא זו וברכתי ברוך שחלק וכו', ומהר"ש עדני במלאכת שלמה כ"י מביא גמרא זו

ופירושה. והרב שדה יהושע מוכירו להרב בזרעים.

56 ו) מהר"ר שלמה עבדלה תחילתו יתום בא לשלונקי סמוריא"ה

ולמד עם הרב היים יהודה ועם הרב כרם שלמה חמיו. ואח"כ בא לעה"ק ירושלם ת"ו והיה שנים רבות ובסוף היה רב ר"מ ור"מ ונפטר שנת הת"ץ. וחיבר על ש"ע א"ח וש"ת וענינים הרבה וראיתים כ"י. וזכר בעוללות הכרם ויד משה וסוף פני הארץ ובס' אורים גדולים.

57 ו) מהר"ר שלמה עדני חד מרבנן קשישאי בעה"ק הברון ת"ו

תלמיד מהר"ר בצלאל אשכנזי והרב מהר"ז זצ"ל, ותחילתו מערי תימן מעיר אוזל שקורין כנעא. חיבר חבור גדול על המשניות וקראו מלאכת שלמה. וכתב בהקדמתו שיושבי תימן לא רצו לעלות לבית שני. וחיבר הס' הנזכר שנת שפ"ב. והרב חזון נחום כותב בספריו מ"כ לאחר קדוש וכיוצא, והן הן דברי הרב הגז' כאשר בחנתי כמה פעמים. ורבו עניניו אשר שמענו ונדעם מהסידותו ושקידתו בתורה מעוני. ה) והגיע לידי ספר כ"י שהיבר הרב ז"ל בהגהת המקרא כלו ע"ד אור תורה למהר"ם די לינאנו. וגם הוא הגיה מספרי כ"י וממה שקיבל מרביתו (וע' דכ"י סמ"ת כמ"ג).

58 * מהר"ש ז' עזרא (עיין ע' יוסף סיקסקס).

59 * מהר"ר שלמה עמאר (עיין מ' סככס אזולאי מתכוויקוס).

60 ט) רבינו שלמה עמיאל גדול בתלמידי הרשב"א הזכירו הרב

מהר"ם אלשקר בתשובותיו סי' כ"ה וסי' כ"ו שהולק על הרא"ש.

61 י) מהר"ר שלמה פוקי הובאה תשובתו בספר אבקת רוכל

סי' ר"ח והסכים עמו מרן הקדוש.

62 כ) מהר"ר שלמה פיגון יש לו תשובה בס' זרע אנשים כ"י.

63 א) מהר"ר שלמה הצרפתי מעיר מיוקא, שקיל וטרי עמו הריב"ש בשו"ת שלו סי' שע"ד שע"ה שע"ו.

64 ב) מהר"ר שלמה קארו בנו של מרן היה אחד מרבני סמוכי רבני קושטנינה בזמן הרבנים מהר"ר משה משלם הלוי ומ' יחיאל באסן, כ"כ הרב מהר"א ז' שנגי' בתשובות שבסוף ספרו דת ודין סי' יו"ד. והיה הרב מהר"ש הנז' אהוב נאמן להרב מהר"ר עזריה והושע אחד מרבני איזמיר. והיה מהר"ש הנזכר בר פלוגתיה דמהרי"ט, ועם כל זה בענין הנפיתה שהיה רוצה להתיר הרב מהר"ר עזריה באיזמיר ומהרי"ט אוסר, כתב אליו הרב מהר"ש קארו הנז' אל תדמה בנפשך שבשביל שאני אהובך לפחות אתיצב מנגד, כי אני אהיה הראשון מן המונעים לעשות הנפיתה בעיר איזמיר וכו' כמ"ש הרב כנה"ג י"ד סימן ט"ל הגהב"י אות ר"ץ.

65 ג) מהר"ש קארו, כבר כתבתי בנדפס מערכת יו"ד אות ל"ה (עיי' מ' יוסף קאלו ד"ס מן הזכיר לפני וכו') שיש תשובה ממנו בשו"ת מהרח"ש. וגם נזכר בשו"ת הרב מהר"ר יחיאל באסן באזה מקומות ומהם בס' ק"ח שחתם על תשובת הרב מהר"ר יחיאל ע"ש.

65 * מהר"ר שלמה שלימל (עיי' פ"ב יק"ק צ"ג).

66 * מהר"ר שלמה שלם (עיי' דרכי שלמה, לב ט"ס צ"ג).

67 ד) מהר"ש בן הרשב"י חיבר שו"ת וספר תקון סופרים, ומרן והרב המבי"ט מזכירים מתשובותיו ומתקון סופרים. והיה ששי להרמב"ן כמ"ש בתשובותיו סי' רצ"א.

68 ה) רבינו שלמה בר שמשון ראיתו בספר שבלי הלקט ח"ב כ"י שמביא מתשובותיו. ו) ובסימן ע"ח שם השיב הר"ר שלמה בר שמשון לאחד מתלמידיו.

69 * מהר"ר שלמה שער אריה (ע' מ' סמולל עמ"כ ס"כ).

70 * רבינו שם טוב ז' אברהם בן גאון (עיי' מגדל עז צ"ג).

71 * מהר"ר שם טוב גבאי (ע' ט"ו ומסד צ"ג).

72 ז) מהר"ר שם טוב עמייה הובאה תשובתו בספר אבקת רוכל סי' כ"ה.

73 ח) רבינו שם טוב פלכו כתב קורא הדורות דף כ"ב ע"ב בזמן הרשב"א היה הר"ר שם טוב פלש ככתוב בתשובות המיוחסות להרמב"ן סי' ק"ז ע"ל. ואין ראיה משם כי כל אותה תשו' היא מהר"ר שם טוב שכתוב בתחילה שאלה זו נשאלה למהר"ר שם טוב וכו', והתשו' נ"ל שהיא מהר"ר שם טוב כנראה ג"כ ממטבע לשון התשובה דאינה מתורת הרשב"א. וא"כ אין ראיה אם המעתיק הכניס תשובה אחת בתוך תשובות הגדול להוכיח שהיה בזמן ע"ד שכתב הרב כנה"ג ח"מ סי' קפ"א על תשובו' מהר"ם שבתוך תשובות הרשב"א ע"ש. ולי הדיוט נראה דמה שכתוב בתשובות המיוחסות הר"ר שם טוב פלש צ"ל הר"ר ש"ט פלכו דאותיות כ"ז חשב שהוא ט', והרב הזה הביאו ארחות חיים כמ"ש מרן בב"י י"ד סי' נ"ז כתוב בא"ה בשם הרש"ט פלכו ע"ש, והי' אחד הרשב"א כי מצאתי בשו"ת הרשב"א ד' ישן באותיות מרובעות בתשו' הרשב"א של השחוק הידוע שהיא בח"א סי' תשנ"ה ושם בדפוס ישן היא בס' ד' ויש בה חידוש שכתוב שם וז"ל מיהו אם התירו נראה לרשב"א ז"ל שמה שעשו עשוי בדיעבד והר"ר שם טוב פלכו נ"ד אומר שלא הותר בדיעבד והוכיח בראיות ע"ל. ומזה מוכח שהיה אחר הרשב"א, אלא דאפשר דהיה בזמן הרשב"א והאריך ימים אחר הרשב"א. ועיי' עוד שם בתשובות הרשב"א אותיות מרובעות סימן קל"ט.

ט) ואחר זמן רב ראיתי למרן בב"י י"ד סי' דכ"ח שהביא משם קצור תשובת הרשב"א לשון הנז' שכתוב בתשובו' באותיות מרובעות רק שמרן העתיק היה נראה להרשב"א, ומזה דקדק הרב כנה"ג שם הגהת ב"י אות רנ"ט שאף

א) ול"כ כ"י. ב) טב"כ מ"ז. ג) וסג"ב כ"י. ד) וסג"ב כ"י. ה) וסג"ב כ"י. ו) וסג"ב כ"י. ז) וסג"ב כ"י. ח) וסג"ב כ"י. ט) וסג"ב כ"י.

בידי שטר התנאים שהתנה עמהם מהרח"ו כדי ללמד עם חתימת ידם קרש עצמה.

80 * מהר"ש אומולינו (עיין קכ"ב כלמנכס צמ"ג).

81 * מהר"ר שמואל אידלש רב מופלא אב"ד דק"ק אוסטרא שנת שע"ו חיבר חידושי הלכות על רוב התלמוד ולאורו הלכו כל מעיני הגמרא והתוספות ושמעתי לפום רבנן ותלמידיהון ובפרט בגלילות אשכנז והמערב לא זז מחבנו וכל עסקם בו. וגם חיבר חידושי אנדות וממנו יקחו הדרשנים ובעלי הפרשים הדיקוהו ליסוד דרושיהם. וגם אני ישמעתי שיש לו שו"ת.

82 * מהר"ר שמואל בן אלבאז (ע' עז וסדכ צמ"ג).

83 * מהר"ר שמואל אלגאז מקנדיא חיבר תחומי אל על ספר יראים ושיטות ושו"ת ולא נדפסו. ובספר אלים עמוד ל' הפליג בישיבה הרב וחבוריו. ונדפס בוויניציא קונטרס קטן ושמו תולדות אדם בשנת הש"ס ובו פסק על דרך ימין ופסק אחר על נגב המשכון ורוצה להחייב סתם. וחיבר תולדות אדם דור ודור והכמיו משנת שמ"ג ומעלה. וזה הקונטרס אינו מצוי וברגע נראה לי עם בעליו עמו לא ירפהו. ומדי עוברי ראיתי כמה דברים בדרותיו שיש להשיב עליו הרבה. ובפסק דרך ימין ארץ רעשה כנראה מס' דרך ימין להרב מהר" סאמיג"ה ובתורת חיים להרב מהר"ש ח"ג.

84 * רבינו שמואל בן רבינו אלחנן בן רבינו יצחק הובאה תשובתו בתשו' מהר"ם ד"פ ס' תקמ"ו (עיין כצ"ג סלמק).

85 * מהר"ש מילידי אלטונא (עיין מקום סגולת צמ"ג).

86 * רבינו שמואל מבונבורג (ע' פדכס צמ"ג, וע' רס"ו).

87 * מהר"ר שמואל בכרך (ע' חל"ט כסני צמ"ג).

שאף רשב"א כשראה מ"ש הרש"ט חזר בו, דאי לא"ה היל"ל נראה להרשב"א לא היה נראה וכו' ע"ש, א) ועתה ראיתי שכ"כ בתשובותיו א"ה ס' א' דף ד' ע"ד ע"ש. ב) ולי הצעיר אין הלשון מורה דהרשב"א חזר בו מכת דברי הרש"ט. ותו דמשמע לי יותר שהרש"ט היה אחר הרשב"א. ותו דבתשובות שבאותיות מרובעות אין כתוב היה נראה אלא כתוב נראה. גם קובץ תשובו' שבאותיות מרובעות נמצא אתי בכ"י ושם גם כן כתוב נראה ולא היה נראה.

74 * הרב שם טוב ברוסף אבן פלקירה (ע' המנכס צמ"ג).

75 * מהר"ר שמואל (אבו הצירי), איש אלהים קדוש היה מתבודד בכנישתא דבי גובר בעיר הנקראת עד היום גובאר. ולרוב פרישותו מרדכי העה"ז קורין לו רב שמואל אבו הצירי, ושמעתי מזקנים עוזו ונפלאותיו שהציל לישראל מכמה צרות וגם במכתב הן כל יקר ראתה עיני פעולותיו להצלת ישראל ז"ע. ומ"ש בכנישתא דבי גובר הוא דרך הלצה. דכנישתא דבי גובר שאומר הש"ס היה בערי בבל וזה סמוך לרמשק.

76 * מהר"ר שמואל אבוהב אב"ד בקק"י ויניציא הוא הקדוש בזמן הרב גדולי תרומה והרב כנה"ג ורבי דורס חיבר שו"ת דבר שמואל וספר הזכרונ'.

77 * השר שמואל אבראבאניל (עיין ל"ה לדך צמ"ג).

78 * רבינו שמואל בר אהרן הכהן בשם הר" משה ממנצא. שבלי הלקט ישבלת קמ"ט.

79 * מהר"ר שמואל אוזידא מגורי האר"י זצ"ל. כתב מהכס"ף זצ"ל סכס סכס מוסי כלככי, וחיבר לחם דמעה מדרש שמואל אגרת שמואל על רות. ובספר שבחי האר"י שם מזכירו בשני ענינים. ואחר סילוק רבינו האר"י זצ"ל למד עם מהרח"ו דרך האמת עם ישראל תלמידי האר"י. ויש

(א) ולי"ט ט"ז. (ב) ולי"ט ט'. (ג) ולי"ט כ"ב. (ד) סג"א כ"ז. (ה) ולי"ט כ"ד. (ו) סג"א ל"ז. (ז) סס מ"א. (ח) סג"א מ"א. (ט) ולי"ט מ"ב.

88 א רבינו שמואל בר ברוך הובאה תשובתו בתשו' מהר"ם ד"ט סי' תשנ"ה וכן תשובתו בסימן תשפ"ט ובתשו' מהר"ם הקצרות סי' קמ"ג.

89 ב מהר"ר שמואל בכמהר"ר ברוך, הובאה תשובתו בס' תורת חיים למהר"ש ה"ג סי' צ"א.

90 ג מהר"ש גאון בזמן מהר"ש והרב פני משה ורבי דורם היבר חבור על ח"מ בפלפול עצום והרבה להשיב תשובות למאות, ולא נדפס אלא חלק בשו"ת משפטים ישרים והיה תלמיד הרב יעקב הכהן תלמיד הרב מהר"ש יונה. ומהר"ש גאון הוא רבו של בעל מורה צדק והתנו הרב חנניה טאיטאצק.

91 * הר"ר שמואל גאליקי (עי' עקים רמזים 3"3).

92 ד מהר"ר שמואל גארמיזאן אחד מרבני ירושלים ת"ו. וכבר ראיתי כתב ישן אשר התומים בו רבנן קדישי רבני ירושלים בדור שלפני פנינו, וזה סדר חתימתם: מהר"ש אלגאזי ראשון ומהר"ש גארמיזאן הנז' שני והרב המגן שלישי ומהר"י חאגיז בעל עין חיים רביעי ומהר"ר יצחק ביטון חמישי. והרב מהר"ש גארמיזאן הפליא לעשות שיטות על כל התלמוד ויש מסכתו שעשה מהרדא בתרא ופי' לזרעים וטהרות. וראיתי שיטה על מס' ברכות להרב ז"ל שפי' כל הגמרא עד האמת וכל הספר מהשיטה הנז' הכל עד"ה. ודרושים ארבעים חמשים בכל פרשה ובאורים לד' טורים ושול"ה. גם כל ספרי הפוסקים שלו טורים ופוסקים ראשונים ואחרונים כל הגלגנות מלאים מכתבותיו, דבר פלא אשר פעל ועשה. ובעוה"ר לא יצא לאור הדפוס שום ספר, וכמה כתיבו מהרב ברוב הזמן אבודרי אבודרי אלה מפה ואלה מפה. ואני הצעיר באו לירי שיטת חולין ובכורות ופי' קצת זרעים וטהרו' מכ"י הרב זלה"ה וראיתי הרבה מכתבותיו. גם ראיתי ספר שו"ת מהרב שבתי גארמיזאן ואמרו שהוא אחיו של הרב זלה"ה.

ה) מהר"ש גארמיזאן תחילתו היה מעיר שלוניקי ובא לעה"ק ירושלים. וכבר כתבתי לעיל מה שהפליא לכתוב בשיטות וחידושי' ודרושים דבר פלא ולא יצא לאור מכתביו העצומים כלל. ואני ראיתי כ"י מלא על כל גדותיו מחידושי' וכן תשובות מהר"ך ואיהו אחרונים כלם מלאים בכ"י הקדושה מחידושי' ורומז שם שמות ספריו שחיבר רבים מאד. והרב פר"ח מזכירו בסימן תר"ו.

93 ו רבינו שמואל בן רבינו דוד מביא דבריו הרב שבלי הלקט בשבלת רע"ה ושאר דוכתי.

94 ז מהר"ר שמואל בר דוד הלוי היה מרי"ץ אנרותיו ושואל ושקיל ופרי עם הרשב"ץ בכמה דוכתי ומהם בח"א סימן ס"ד סי' ס"ז סי' ק"א והנמשך עד סי' קי"ד, סי' קכ"ז והנמשך, סי' קל"ה והנמשך. סי' קמ"ה ושאר מקומות. וח"ב סי' נ"ו סי' ס"ב וס' צ' ושאר מקומות ובאיזה תשובות מזכיר לבנו רבי דוד. ובתשובות הרשב"ש בכמה מקומות מזכיר גברו.

95 ח רבינו שמואל בר דוד הלוי בפסקי סה"ר ס' ריקאנטי מביא הוראתו סי' קע"ט.

96 * מהר"ר שמואל הירא (עיין זקוקין דנוכח ונעוקין דאסא 3"3).

97 * הרב שמואל ואלאנסי (עיין מ' יעקב ג' סז"ג).

98 ט מהר"ר שמואל די וידאש רבינו בצלאל בספר שיטה מקובצת מציעא מביא הידושי' ממנו. ומחובר לס' הנמצא מהרמב"ם נדפס פי' איכה למהר"ש וידאש הנזכר בשלונקי שנת ויש"ם מדברה כערן.

99 י מהר"ר שמואל ג' וילייסיד א' המיוחד ברבני קושטנדינה בר פלוגתיה דהרב מהרי"ט, ויש לו תשובות בשו"ת מהר"ם די בוטון ובשו"ת פני משה ומהם

(א) ויל"א מ"א. (ב) ויל"א כ"ה. (ג) שו"ת מ"ז. (ד) שו"ת מ"ז. (ה) ויל"א י"ט. (ו) ויל"א כ"ה, ויל"א כ"ה. (ז) ס"ט י"ט. (ח) ויל"א מ"ז. (ט) שם כ"ז. (י) כ"ו ק"ע, ויל"א ל"ג בקל"ה.

ומהם ח"א סי' י"ב. והוא אשר יצא לקראת גשק וחלק על מהרימ"ט בנט מוכ"ה שהיו בו גמגומים הרבה והכשירו הרב מהרימ"ט ונשאת. והרב מהר"ש ן' וילייסיד השיג על מהרימ"ט והעלה דאפי' אם נשאת תצא. ורבו כמו רבו פסקי רבני ישראל מערכה לקראת מערכה ועד אחרון הכריע אבי התעודה הרב מהר"ש דלא תנשא ואם נשאת לא תצא. והפליא עצה הגדיל תושיה על תשובות הרב מהרימ"ט ומהר"ש ן' וילייסיד, ככתוב בריש תשובות מהר"ש לא"ה אחר קונטרס עיגונא ע"ש באריכות גדול.

בי רב ז'ל ומ"ש עליו הר"ש חכים במחילה אין פי' דברי הטור כן וכו'. והרב המבי"ט ח"ב סי' ס"ז כתב דקושיית הר"ש חכים אינה קושיא וסיים וז"ל מה שאני תמיה הוא מבע"ס בית יוסף תלמיד הרב ז'ל וכו', ועל כיוצא בזה נאמר יאמרו רבן דקרו עכ"ל. והרוצה לעמוד בדבר יראה שאין תימה על מ"ן כמ"ש הרב כנה"ג שם סוף סי' ל"ו. ועיין מ"ש מ"ן בברק הבית ואנכ"ל.

105 * רבינו שמואל החסיד (עיין כ"נוו סלעזכ צ"ט סקוקס).

106 ד) רב שמואל בן חפני גאון חמיו של רבינו האי חיבר כמה ספרים וחיבר שערים. ואפשר שכאשר הראשונים כותבים משם השערים ובל ימצא בשערי רב אלפס כיוונו על השערים הנזכר, כ"כ כנה"ג י"ד סי' מ"ג הגהב"י אות ו'. (ה) ובס' שבלי הלקט כתב משערי ברכות לרב שמואל ן' חפני. (ו) גם חיבר פירושים ותשובו' בלשון ערבי.

107 * מהר"ש חקאן הלוי (עיין מ' שמואל סכים).

108 * מהר"ר שמואל טאיטאצק חיבר הרבה שו"ת וחיבורים ולא נרפס כ"א מעט מועד בספר שארית יהודה והיה בזמן מהרש"ך ומהר"י אררי.

109 * מהר"ר שמואל במ' יוסף איש לובלין (עיין למס כ"ב צ"ג).

110 ה) מהר"ר שמואל יפה אשכנזי אחד מרבני קושטנדינא בזמן מהרשד"ם ומהראנ"ח ומהריט"ן וחיבר יפה תאר על מדרש רבה ולא נרפס על כמדבר ודברים. ונרפס יפה ענף יפה קול על מדרש המגילות חוץ מקהלת, ויפה מראה על אגרות ירושלמי, יפה עינים דרושים. וחיבר בית דין יפה משו"ת וס' יפה לבדיקה ויש בספרי האחרוני' קצת תשובות מהרב. גם הרב כנה"ג מביא איזה חידושים ממנו. (ט) וכתב ביפה תאר ויקרא ריש פ' כ"ח ומורי הרב ר' יוסף ן' לב תירץ ע"ש.

100 * הרב שמואל דיל ויקיין (פ' לקוטי לכות צ"ג).

101 א) מהר"ר שמואל ן' וירגא נזכר בתשובות מ"ן הקדוש אבקת רוכל סי' פ"ו פ"ח וחתום עם הרבנים סי' קנ"ה. ועמ"ש עליו הרב המבי"ט בתוכחת מגולה על דבריו בחלק ראשון סימן רס"ח. ועי' סי' רמ"ג ורמ"ה ושאר מקומות. והזכירו מ"ן בכ"מ פ"א דק"ש.

102 ב) מהר"ר שמואל חייין בר ברת' דמהרשד"ם תלמיד הרב לחם משנה וחבר למהר"ש, ותלמיד מהר"ש חייין מהר"ש ברנך. חיבר בני שמואל ביאור על קצת הל' ח"מ וקצת שו"ת, ומהרש"ך מסכים באיזה מתשובותיו.

103 * מהר"ר שמואל בן מהר"ו (ע' מ' סיים ויטל).

104 ג) מהר"ר שמואל חכים וקורין לו מהר"ש חקאן הלוי בר פלוגתיה דמהר"י בי רב ומהר"י טאיטאצק ומ"ן בב"י הביאו בשם מהר"ש חכים, ויש לו תשובות בשו"ת הרב מהרל"ה והוזכר בשו"ת הרב המבי"ט ובס' שארית יהודה. והוא הרפ"ס תשובות הריב"ש בקושטנדינא ויש לו קצת הגהות שם ברפ"ס. וגם בחי' שבת להרשב"א יש קצת הגהות ממנו. והרב כנה"ג מביא משמו כמה חידושים והגהות בכמה מקומו'. ומ"ן בב"י ח"מ סי' ל"ו הביא דברי מהר"י

(א) וז"ל י"ב. (ב) שני"ט מ"ג. (ג) וז"ל ל"ד. (ד) שני"ט ז'. (ה) שני"ט ח'. (ו) וז"ל ל'. (ז) שני"ט ט'. (ח) שם מ"ב. (ט) וז"ל י"ד כ"ט.

הוא תלמיד הרב מהר"י מטראני ז"ל. והוא רבו של הרב הגדול מהר"ר רואנים ז"ל כמ"ש הרב ז"ל במשנה למלך פ' כ"ט דמכירה וז"ל גם מורי הרב מהר"ש הלוי כך היה מלמדנו וכו' ע"ש.

119 ו) מהר"ר שמואל הלוי חבירו וכן נילו של הרב מהר"י רואנים הגו' כאשר ידענו מפוס רבנו קרישי. והוא שקיל ומרי עם הרב משנה למלך בה' אישות. כנראה שהיה נכדו של הרב מהר"ש הלוי רבו הגו' ועמ"ש בח"א מערכת י"ד אות ס"ב בס"ד. (עיין ע' ילסק סלוי).

120 ו) רבינו שמואל בר לוי ממנטוולא בן אחותו של רבינו משה הדרשן. פי' דברי הימים ב' סימן ה' ואינו מרש"י כמ"ש בח"א, (עיין רס"י).

121 ה) רשב"ם בן בתו ותלמידו של רש"י אחיו של ר"ת והיו בעיר רומרוג כמ"ש הראב"ד בס' הקבלה על ר"ת רבינו יעקב רומרוג. וכ"כ במפתחות תמים דעים סוף הל' חמץ פסקי דינין לרבינו שמואל רומרוג הוא רשב"ם. וכן כתב הרשב"ץ בתשובה ח"ג סי' רמ"ו דרשב"ם הוא ר"ש בר מאיר רומרוג שהיה ממקום רומרוג וחיבר פירוש בתלמוד. וזה נעלם מהרב בית דוד א"ח סימן קע"ה דחשב דרשב"ם ור"ש רומרוג תרי הוו.

ט) רשב"ם פירש התורה בדרך פשט וכ' ריש פ' וישב שאמר לרש"י מר זקנו לפרש פירוש יותר פשוט ואמר לו רש"י שהיה בדעתו לעשותו. ונדפס ספר קרן שמואל פירוש לפירושו.

י) כתבו הגהות מיי' סוף ס' אהבה על סדר התפלה וז"ל רשב"ם אשר כתב על לשון האלפס אני שמואל מוסף וכו' ע"ש. ויש במשמע קצת שכתב רשב"ם הגהות על הרי"ף וכן משמע קצת שעשה ר"ת הגהות על הרי"ף ממ"ש הסמ"ג כמש"ל מערכת י"ד בס"ד, (ע"י סכ"ף ד"ס ועד סכנ"ס וכו').

כ) רשב"ם לא היה מגביה עיניו. ופעם א' היה רוצה לעלות בקרן שהיו בו סוס וסרד וגודמן

111 א) מהר"ר שמואל יצחק אחד מרבני שלוניקי אביר הרועים בזמן הרב כרם שלמה, חיבר שו"ת נאמן שמואל וס' ארוחה תמיד. וקצת חידושיו נרפסו בס' אוריין תליתאי.

112 ב) מהר"ר שמואל בן כמה"ר יצחק הובאה תשובתו בספר תורת חיים להרב מהר"ש ח"ב סימן ט"ז ובתשובות מהר"ש לא"ה סימן כ"ד.

113 * הרב שמואל הכהן (טנוגי) (עיין סג"מ ישמעאל סכנ").

114 * מהר"ר שמואל כ"ץ (נכד הסמ"ע) (ע' לקט שמואל נ"ס).

115 ג) מהר"ש לאניאדו בזמן מהר"ם אלשיך ומהר"ח ומהרי"ט. חיבר כלי חמדה עה"ת, כלי יקר על ג"ר כלי פז על ישעיה ונרפסו, ועוד ה"ל כלי גולה. ונכדיו הרב מהר"ש לאניאדו אב"ד בק"ק נא אמון והרב מהר"ש לאניאדו באתריה דמר ראש על אר"ץ.

116 * ר' שמואל הלוי (מורימישא) (עיין צכ"ע ג"ג גסלים צ"ג).

117 ד) מהר"ר שמואל הלוי תלמיד הרב ט"ז אבדק"ק בומבורג, חיבר נחלת שבעה תקון שטרות וחיבר מהדורא בתרא ועוד שו"ת נחלת שבעה ח"ב ושקיל וטרי ומתוכח עם הגאון ברכת הזבח. והגאון מהר"ר יאיר חיים בכרך השיג עליו בתשובה שבסוף חוט השני, והרב הגו' השיג עליו במ"ב. אך הגאון הגו' הרבה להשיב ולו יא"ר חגר מתניו וקרני ראם קרניו בהם יגנה להעמיד השגותיו על תלם, כמבואר בריש ספרו חבהיר חוות יאיר.

118 ה) מהר"ר שמואל הלוי הביא תשובותיו בס' פני משה ח"א סי' י"א וח"ב סי' כ"ח וסי' ג"ח וסי' ג"ט. ועיין מ"ש הרב מהר"ר יוסף קצבי על תשובת מהר"ש הלוי אשר בפ"מ ח"א סי' י"א בס' רב יוסף סי' ח'. והרב מהר"ר שמואל הלוי הגו'

א) סכ"א ס"א. ב) וז"ל ל"ב. ג) סכ"א ל"ד. ד) סכ"א ל"ו. ה) וז"ל ל"ו. ו) סכ"א ל"ז. ז) וז"ל מ"א. ח) סכ"א י"ד. ט) סכ"א י"א. י) סכ"א י"ב. י"א) סכ"א י"ד.

ונדמן שם אחיו רבינו תם ואמר לו שא
סרוס עיניך סוס ופרד לקראתך. הנהות מרדכי
שף עירובין.

122 א) מהרשד"ם תלמיד מהרלנ"ח
ומהר"י טאיטאצק בזמן מרן

ומהריב"ל וסיעתם והגיע לגבורות זקן ויושב
בישיבה. והיבר תשובות בסדר ארבעה טורים,
ויש שני חלקים בדפוס קרוס והם מעורבין
ודפוס רע, וכל הפוסקים מה שרומזים הם על
התשובות שבסדר ד' טורים. ואותם שני
קובצים נתבטלו ב) כלא היו לפי שהן כלולות
בנדפסות אה"כ על סדר ד' טורים. וכנראה
שנעלם זה מסדר הדורות דף קע"ז ע"ב. אך
הרב מהר"א די בוטון בתשובות שכתב קודם
שנדפס על סדר ד' טורים רומז על הראשונ'.
ג) וכתב מהרשד"ם כתב תוכחה לרביני צפת
ומכללם מרן כמ"ש בתשובותיו י"ד סי' ס"ז.
ומגדולי חבריו מהר"ם מאטאלון ומהר"י
אדרבי, ומגדולי תלמידיו הרב לחם משנה
והרב עצמות יוסף, ונכדו מהר"ש חיוון.
ד) ורבי לו עם מהר"י סמט כמו שתראה
בתשובות מרן ספר אבקת רוכל בסופן.
ה) ומלבד תשובותיו ודרשותיו הנדפסות
ראיתי כמה שיטות על הגמ' מהרב ז"ל כ"י.

123 ו) רבינו שמואל בר מנחם

הובאה תשובתו בתשו' מהר"ם
הקצרות סי' פ', ונראה שהוא רבו של מהר"ם
כמ"ש בתוס' יומא שהם ממהר"ם דף מ' מורי
הר"ש בר מנחם. ובתשובת מהר"ם ד"פ סימן
קכ"ה וקכ"ט השיב לו רבינו חיים בן חפץ והב,
ועיין סימן של"ט.

124 ז) מהר"ר שמואל בכמה"ר משה

חיוון ז"ל והובאה תשובתו בשו"ת מהר"ש
א"ה אשר עם קונטרס עיגונא סי' ח"י.

125 ח) החכם הכולל ר' שמואל בן

הרב ר' משה מלגוויירו חיבר
חבורים רבים בכל חכמה ובכל מלאכה, ומהם
ספר הנורא קראו קץ לתכונה להיותו תכלית
מה שאפשר לפרש בו בדרך נכונה, וספר
המלך וס' עשרה דברים, כל אלה ספרים רבים
ונכבדים. ס' ישן כ"י.

126 ט) מהר"ר שמואל בכ"ר משה
הלוי נזכר בשו"ת אבקת רוכל
סימן ק"ח.

127 י) רבינו שמואל הנגיד חיבר

מבוא התלמוד, והרמב"ן בחידו'
זמנין דמיתא מחידושי רבינו שמואל הנגיד
ומפרש דבריו. כ) וחיבר הלכתא גברותא
כמ"ש בשם הגדולים ח"ב מערכת ה"א ובועד
להכמים ח"א שם (ע' סלכתא נכרותא נכ"צ),
וכ"כ הכלבו סי' כ"ד דף י"ט ע"ג וז"ל וכתב
רבינו אשר ומצאתי בהלכתא גברותא שחיבר
הנגיד ז"ל.

128 ל) מהר"ר שמואל ז' סיד מיוצא

ספרד תלמיד מהר"י די
ליאון חתנו של מהר"י אבוהב, ועמד לישראל
בעת צרה במצרים מהצר הצורך. ואת הנ"ס
למינהו כתוב במגילה נקראת בפורים שלהם
יום כ"ה אדר, והריץ יחיב ק"ק סיריליוו בכ"ה
שם המפורש, כך מצאתי בקובץ כ"י. וחיבר
כללי שמואל אשר בס' תמת ישרים.

129 מ) רבינו שמואל הסרדי תלמיד

הרמב"ן חיבר ספר התרופות
ומזכר בו ס' הזכרונות שחיבר ונשכח זכרו.
והיה בשנת תקפ"ה לאלף החמישי, כ"כ בס'
יוחסין ושם מכנהו רבינו שמואל הסרדי.

130 נ) מהר"ר שמואל עדיליה

תלמיד הרב הגדול מהר"י
מטראני ז"ל והזכיר תשובותיו בס' פני משה
ח"ב סימן ב' וסימן ק"ו.

131 ס) מהר"ר שמואל עמייה הוזכר

בספר אבקת רוכל סי' קנ"ב.

132 * מהר"ש פלורנטיין (עיין מפיל

טמואל כמ"צ).

133 * מהר"ש פלורנטיין אחרון (עי'

צית ככוסא כמ"צ).

134 * מהר"ר שמואל מפראיישדורף

(עיין מ' יסעיה סג"ל כוכוין
ד"ה ולני טעמתי).

א) סג"ל ל"ו. ב) סג"ל ל"ט. ג) סג"ל ל"ז. ד) ול"א ז'. ה) סס ח'. ו) סס מ"ב: ז) ול"ב כ"ח. ח) סג"ל כ"י. ט) ול"א
י"ג. י) סג"ל ט"ז. כ) ול"ב ע"ג. ל) סג"ל כ"ט. מ) סס י"ג. נ) ול"ב כ"ט. ס) ול"א ע"ז.

135 א) מהר"ר שמואל פרימו תלמיד הרב מהר"ר יהודה שארף שמו נודע בשערים. ונדפסו קצת תשובות וקצת רמזי דרשותיו בס' הנכבד של הרב התנו הוא ספר כהונת עולם. והיה אב"ד בקק"י אדריאנופלא.

136 ב) מהר"ר שמואל צבי הירץ בנו של הגאון הרב בית חדש יש לו הרבה תשובות בשו"ת מראביו ההדשות שנדפסו מקרוב ובספר תשובות גאוני בתראי.

137 * מהר"ש צרפתי (עיין נמוקי סנוולל נח"צ).

138 ג) מהר"ר שמואל קאדינובר תלמיד הגאון מהר"ר העשל אב"ד בפוזנא ובק"ק ספד"ם ובק"ק קראקא תלמידו הגאון מהר"ר גבריאל מקראקא ובנו הרב קב הישר וחתנו מהר"ר נחום אחי הרב ש"ך. חיבר ס' ברכת הזבח על סדר קדשים חבור נפלא קב ונקי, וחיבר ברכת שמואל עה"ת דרושים נפלאים ושם הראה ידו החזקה גם בדרך האמת, וספר אמנות שמואל משו"ת וס' תפארת שמואל הגהות הרא"ש והמורים חבור מופלא. והי' מהר"ש קאדינובר הנזכר אשר הם בס' ט"ז ח"מ הם הידושי אשר בס' תפארת שמואל הנז'. וראיתי כתוב דהרב הוה מהר"ר תלמודיה מחידושיו בזמן נועד, ואת יקר תפארת חכמתו נודע בשערים המצוינים. ועלה לשמים שנת תל"ט.

139 ד) מהר"ר שמואל קלעי תלמיד מהר"ך מקורפו והיה התנו של הרב בנימין זאב, וחיבר שו"ת משפטי שמואל.

140 ה) מהר"ר שמואל קמחי ז"ל א' מרבני קושטנידינא בימי רבינו מהר"י רואניס, ויש לו איזה תשובות בספר משאת משה. ואני הכרתי בן הרב מהר"ש הנז' מהר"ר יעקב קמחי ז"ל בעיר לונדרים בלכתי בשליחו מצוה והיה חריף ובק, והדפיס ס' שושנת יעקב על ביצה ותעניות.

141 * מר רב שמואל ריש כלה (עיין רבינו סליי גלון).

142 * מהר"ר שמואל שטיין כ"ץ (עי' כנס יסועות נח"צ).

143 ו) רבינו שמואל שיקולי הוזכר בכלבו דף כ"ב סוף ע"ג שכתב הרב דוד הלוי משם רבינו שמואל שיקולי ע"ש ז' ודף ס"ב ע"ב, והסופר שהזכיר בספר חרדים דף ס"ו ע"א דפוס וויניציא אפשר שהוא מזרעו. ח) ומצאתי בשיטה כ"י על קלף קדמונית בשני סוגיות שכתב מורנו החכם הגדול רבינו שמואל בר שלמה, ושתיים זו כתבם הרב ארחות חיים דף ק"ב בשם רבינו שמואל שיקולי. והר"ש בר שלמה הוא רבו של מהר"ם בר ברוך כמ"ש בתוס' יומא דף מ"ב. וכן הוא בתשובות דשייכי להלכות אישות סי' כ"ה ובתשובות דשייכי נזכר בריש ס' משפטים.

144 ט) מהר"ר שמואל שלום אחד מרבני צרפת הקדמונים מעיר פירסנייאן הובאו דבריו בשו"ת מהר"ש א"ה סימן ח"י דף קכ"ו ע"א.

145 * מהר"ש שליצמט (עיין קילוך ננלכי נח"צ).

146 * רבינו שמואל בר שלמה (עיין רבינו סנוולל סיקילי).

147 * רבינו שמואל בן רבינו שמחה (עיין נמחזק ויטרי נח"צ).

148 * רבינו שמואל בר שניאור רבו של רבינו יונה עשה פירושים לש"ם בדרך שקלא וטריא כמו שנראה מהרשב"א בתשו' ח"ג סי' שמ"ה. ורבינו יונה הזכיר לרבו הנז' בספר היראה כמ"ש בנדפס, (עיין רבינו יונה ססקיד נגירונולא).

149 כ) מהר"ר שמואל שער אריה ממנטובה ראיתי בכתבי רבני איטליא הם אמרו שחיבר פירוש על ש"ע א"ח. והרב מהר"י הלוי ואלי בלחם הפנים שלו כ"י שראיתי חלק ממנו מביא איזה דבר ממנו וכן מהר"י לינגו בספרו כ"י, אבל מחיבורו עצמו לא ראיתי אפילו שמץ מנהו. אך ראיתי ס'.

(א) שב"א ל"ס. (ב) וז"ב מ'. (ג) שב"א ל"א. (ד) ע"ס ל"ד. (ה) וז"ב ע"ו. (ו) צ"ו ק"ס. (ז) וז"ב י"ד. (ח) כ"ל ל"א. (ט) וז"ב וז"א מ"ב. (ט) וז"ב כ"ה. (י) שב"ב ל"ב. (כ) ע"ס מ"ו.

פ' ש"ע י"ד כלו בכ"י מהחכם מהר"ר שלמה שער אריה אחיו של מהר"ר שמואל הגז'.

150 א) הרב שמואל ז' תבון בן החכם ר' יהודה אבן תבון חיבר

חבורים נפלאים ובתוכם ספר מאמר יקונו, ס' ישן כ"י.

151 * ה"ר שמואל תלמיד הרא"ש (ע"י ס' מאור צמ"ג).

152 * מהר"ש סבע (ע"ין מ' יוסטע וולנין).

153 ב) מהר"ר שמואל אב"ד רק"ק

פירא בזמן הרב שבות יעקב ושקיל וטרי עמו בתשו' הנוכר חיבר בית שמואל א"ה והדפיסו ואחר כך הוסיף וגרע והדפיס בית שמואל מהדורא בתרא, ומהדורא קמא נתבטלה מאחר שהרב עצמו מיעט וריבה. ובית שמואל הגדפס באפי רב רבי הוא מהדורא בתרא.

154 ג) מהר"ר שמואל א' טרייני ק"ק קראקא חיבר עולת תמיד עולת שבת על ש"ע א"ה ונדפס באמשטרדם שנת תמ"ה.

155 ד) מהר"ר שמחה הכהן תלמיד מהר"י לירמא חיבר ס' שמות הגיטין ונדפס שנת ז"ת, ושקיל וטרי עם הרב פני משה וחתנו מהר"י אלמושיניו.

156 * רבינו שמחה בר שמואל (ע"ין מסוזר ויטכי צמ"ג).

157 ה) רבינו שמחה משפירא הרבה תשובות מהרב ז"ל מביא הרב שבלי הלקט בכ"י.

158 ו) רבינו שמעון בר אברהם זצ"ל הביאו שבלי הלקט שבלת ק"ו.

159 * מהר"ר שמעון במ' א פ ר ים יהודה (ע' גלגולי נשמות צמ"ג).

160 ז) הרב שמעון אשכנזי מס"פ שחיבר ילקוט שמעוני על תנ"ך, כתב בצמח דוד משם ר"ע מאדומים

שהעתיק מילקוט שהיה כתוב בשנת ע"ן לאלף הששי. ומכאן תשובה למ"ש קורא הדורות מאומד הדעת שה"ר אליעזר השמעוני שנפטר שנת ר"ץ היה בן הרב מחבר הילקוט.

161 ח) רבינו שמעון הגדול הזכירו רבינו הרקח וכתב דרבי אליעזר

הגדול נכדו היה תלמידו. ונראה מדבריו כי רבינו שמעון הגדול היה חיברו של רמ"ה, ושם הזכיר שלשלת היחס מרבינו שמעון ורבינו אליעזר הגדולים כלם קרישי עליונין כמ"ש במצורף לחכמה דף י"ד דברי הרקח עצמם בנתיבת יד.

162 * מהר"ש רוויך הכהן (ע' ריס ט"ז צמ"ג).

163 ט) מהר"ר שמעון מורנו מזכירו רבינו מהרח"ו ז"ל בחידושויו כ"י והועתק במעות בספר טעמי המצות שנדפס בזאלקווא.

164 * מהר"ר שמעון בהג"מ יעקב ריישר (ע"ין סלת למנסה, טמן למנסה צמ"ג).

165 י) רבינו שמעון בר יצחק ראיתי בספר שבלי הלקט ח"ב כ"י סימן ע"ג שכתוב שם ז"ל נראה בעיני ה"ר שמעון בר יצחק נ"ע ובעיני רבינו גרשום ובעיני אני שלמה מטרוייש העיר אשר בצרפת הסדר הזה שנסדר, כ) כך כתוב בס' שבלי הלקט. וקרוב הרבר שהם דברי מאור הגולה רש"י וצ"ל אני שלמה מטרוייש, שכבר נודע ששם היה איתן מושבו, אלא שאח"כ היה גירוש בצרפת ובה רש"י לאשכנז, ובעיר וירמישא יש להם קבלה שהיה מדרשו של רש"י בבית הסמוך לבית הכנסת והבית סגור והפתח בנוי, רק בעד החלון של בית הכנסת נראה בית המדרש הגז'.

166 יא) מהר"ר שמעון ז' לביא ראיתי בס' יודעי בינה מהרמ"ז שכ' דה"ר יוסף המ"ן הניח בידו פירוש רב אחד פאסי פ"י על ס' בראשית נח לך לך מהזהר

(א) טנ"ז י"ט. (ב) טנ"א כ"ג. (ג) ט"ז סמ"ד. (ד) ט"ז ל"ג. (ה) ז"ל כ"ט. (ו) ז"ל כ"ג. (ז) טנ"א כ"ג. (ח) ז"ל מ"ט. (ט) ז"ל י"ט. (י) ט"ז ל"ג. (יא) ז"ל קט"ו. (לב) טנ"ז ט"ז.

אלא הר"ר דוראן ואין הר"י נואם. ועי' בתשו' מהר"ם אלשקר סי' צ'.
 (ד) הרשב"ץ תלמיד הקדוש רבינו אפר"י וידאל תלמיד הר"ן כמ"ש בתשב"ץ ח"ב סי' רנ"ו, ושם סי' רפ"ג כתב הר"ן רבם של רבותי. והרשב"ץ הפליג בזקנה והגיע לגבורות, וכתב סי' יוחסין שבשנת קנ"א בא אלגזייר כי בורח הוא מספרד מהגרוש, וכ"כ הרב בס' מגן אבות פ"ד דף נ"ח שבערי אדום היה רופא ומפני הצרות ברח, וליראתו לחזור לערי אדום הוצרך ליהנות מהקהל כי מלאכת הרפואה גרועה ואינה מספקת עש"ב.

(ה) הרשב"ץ חיבר איזה טשפט זהר הרקיע תשב"ץ ג' חלקים יבין שמועה מאמר חמין פסקי ר"ה ורמיו נדה ופי' קיני ומנן אבו' וכל אלו נדפסו. עוד חיבר חבורים אחרים ונזכרו סוף ח"ב מהתשב"ץ. והיה בקי בכל חכמה כנראה מספריו, ועיין בתשב"ץ סי' קנ"ח ח"א והנמשך מה שהעיד על רבנות הר"ב"ש. וראיתי בקיבוץ כ"י שהציל מתא אלגזייר בהכמתו מיד רבים לוחמים, והיה מלומד בנסים.

170 א מהר"ר שמעון קאסטילאן
 בן מהר"ר יהאל חיבר שו"ת ולפעמים מייתי הכנה"ג איזה מתשובותיו כ"י ז' והרב דרכי נועם מזכירו א"ה סי' כ"ט ע"ש. ובהסכמות שהסכימו על פסק הרב מהריב"ל על המוסר להשר יוסף נשיא גדולי הדור מרן והרב ישראל די קוראל שהוא הרב ישראל בר מאיר והרב המבי"ט וסיעתם בי דינא רבא אשר בעה"ק צפת ת"ו ומה"שד"ם ומהר"ם מאטאלון ומהר"י אדרבי וסיעתם משלונקי חתום הרב מ' שמעון קאסטילאן ברבני מצרים ע"ש בשו"ת מהראנ"ח ח"ב סי' נ"ה. ח) ואני הצעיר יש לי קרוב לשמונים תשובות כ"י מהרב, וכתשובותיו נראה שהיה בזמן הרב"ז. ומצאתי בקיבוץ כ"י שהיה דור כ"ו לרבן יוחנן ונח נפשי' ש' ש"ח.

171 * רבינו שמעון קירא (ע' סלכות גדולות נח"ג).

172 ט רבינו שמעון תלמיד רש"י חיבר פסקי

מהזהר, והיה הרב שהרביץ תורה בק"ק טריפולי ממערב ושמו רב שמעון לביא עכ"ד. ואני שמעתי דהרב הנזכר היה דעתו ליסע לא"י וכשבא לטריפולי ראה שלא היו יודעין דת ודין ואפילו תפלה וברכות כתקנן. ואמר בלבו כי טוב לו לקרבם לתורה וללמדם תורה וליראה את ה', וזה יותר מהליכת א"י וכן עשה והצליח כמעט לגיירם והרביץ תורה שם והיה זה שנת ש"ט. וחבר פי' ארוך על הזהר על ס' בראשית וספר שמות והוא מצוי בטריפול ותונס, ואני ראיתי ס' אחר גדול חלק א' מפירושו הרב הנז', והרב הנזכר הוא שיסד פיוט בר אחאי. א) ועתה נדפסו ב' חלקים פירושו לזהר בראשית ונקרא הס' פתח פני גימ' שמעון לביא ז"ל, גם פ"ו ר"ת פי' זהר.

167 * הרב שמעון המעילי (עיין סכך המעילי).

168 ב רבינו שמעון מפלירא הזכירו בפסק דין מהר"ם ויקאנטי בפסקיו סי' קנ"ט.

169 א מהר"ר שמעון בר צמח (הרשב"ץ) עמ"ש מהרח"ו זצ"ל. והרשב"ץ מכנין אותו הרב דוראן, וכן כתב מהרח"ו זצ"ל וכן כתב מהר"ם נ' חביב בעזרת נשים דף י"ב. ודלא כהרב אדמת קדש ח"א סי' ט' דף י"א ע"א וסוף ע"ג דהשב דהרב דוראן אינו הרשב"ץ. ועמו הסליחה וכפר אדמתו דהרבר ברור דמי' ניהו הרשב"ץ, וכמו שנראה מתשובו' הריב"ש בכמה מקומו' דמכנה להרשב"ץ בשם הרב דוראן, וכמו שכתבו מהרח"ו והרבמ"ח.

וזו היא שקשה על הרב מ' אליהו קובו בתשובותיו סי' יוד' דף ע"א שכתב דמצא חבר לרבר דוראן והוא הרשב"ץ. וכן השיג הרב יד אהרן נר"ו בא"ה הנדפס מחדש סימן ז"ך הגהב"י אות פ"ט על מהר"א קובו הנזכר, ועל מהר"ם שלטון בס' בני משה סי' ל"ה. ועוד יש להעיר על מהר"א קובו והרב בני משה שכתבו הר"י ולא ידעתי היכן פגעו בהר"י, כי מהר"י כי רב ודעמיה לא כתבו

(א) הל"א י"א. (ב) עס מ"ז. (ג) ענ"א כ"ג. (ד) עס ל"ז. (ה) ענ"א כ"ס. (ו) עס ל"ס. (ז) ענ"ב מ"ג. (ח) ענ"א ל"ס. (ט) ענ"ב כ"ז.

פסקי הלכות כמ"ש הגהות מיימוניות פ"ז
התפלה שכתב ר"י בתשובה לה"ר אשר
מלוניל שמצא בפסקי הרב שמעון תלמידו
של רש"י ע"ש (ועי' לקט).

173 * רבינו שמעיה מפרש מרות (ע'
רס"י ד"ס ומגדולי תלמידיו, וע'
לקט צח"ג).

174 * רבינו שמריה (ע' רבינו לזינגלדוכ
הכהן, רס"י ד"ס ומגדולי תלמידיו).

175 א מהר"ר שמריא חכים הובאה
תשובתו בתורת חיים להרב
מהר"ש ח"א סי' ס"ז.

176 ב מהר"ר שמריה שרביט ההוב
מוזכר בתשובות האחרונים
וראיתי קצת שיטות על הגמ' כ"י להרב ז"ל.

177 ג החכם ר' שמשון בן אבטליון
חיבר ס' המלמד, ספר ישן
כ"י. ועמ"ש לעיל מערכת המ"ס (עיין ספר
מלמד צח"ג).

178 ד רבינו שמשון בר אברהם
משאנץ תלמיד ר"י הזקן בעל
התוספו', פירש זרעים ופירות וחיבר תוספות
שאנץ והוא רשב"א המוזכר בתוס' ואחיו
רישב"א. ונראה לי ההדיוט כי הוא רשב"א
המוזכר בהגהות אשרי, ודלא כהרב מהר"ש
חיון בביאורו לח"מ סי' י"ב אשר השב
דרשב"א שהביא בהגהות אשרי הוא הרשב"א
מברצלונה הידוע. (ה' ויש לו הרבה תשובות
בתשובות דשייכי ובתשו' מהר"ם הארוכות
והקצרות.)

ו רבינו שמשון פירש זרעים ומטרות
כמפורסם. ופירש ג"כ שקלים ועדיות ומדות
וקנים כמ"ש החכם ר' יעקב עכסאי בהקדמת
סדר נשים מפירוש המשניות להרמב"ם ע"ש,
ופי' ד' מסכתות אלו מרבינו שמשון נאבדו.
ומ"כ בקובץ ישן בשם מהר"י קולון דסתם
רבינו שמשון שמביא הרב המרדכי הוא רבינו
שמשון משאנץ. ותלמידו הוא רבינו מאיר
מאנגליטרייה, וכן נראה במרדכי דשמחות.
אך מר רבינו שמשון הכהן היה בימי רגמ"ה,

ור' שמשון מפליי"א היה בימי רבינו תם כנראה
במרדכי פ' אעפ"י עכ"ד. ורבינו תם בס' הישר
הביאו הרב גנת ורדים א"ה כלל ג' סימן י"ח
כתב והרב הקדוש רבינו שמשון כשהגיד עליו
בעל התלום לאהר הצי שנה ניכר כאלו הי'
וכו' ע"ש, וכן מצאתי תשו' זו בספר הישר
כ"י. וקודם לזה יש תשו' מרבינו שמשון
ור"ת שכותבין זה לזה בכבוד גדול. ורבינו
שמשון כתב בתוך תשובתו מי יגלה עפר
מבין עיניך רבינו שלמה והרי בן בתך חוגר
כלי מלחמה לעומתך, ובזאת תשמח נפש
צדיק אשר זכה לצאת מחלציו בן-כזה, כי אין
אדם מתקנא וכו'. וע"ז השיבו ר"ת אשר אמר
אדוני כי בן בת רבינו חגר כלי קרב לעומתו
ח"ו אין משיבין את האר"י אלא בפניו. אך
קובלני על חתך ד'ר' אליעזר שפלה ובלבל
כל העולם וצירף דברי רבינו זקני ודברי רבינו
אחי ודברי הר"ר יוסף ורבינו הנגאל ומה
שפלפלת ואין על מי להסמך ואין אנו יכולי'
לומר דבר בשם אומרו, ולא לפלפל ולדקדק
על דברי שום גאון, כי אם ידעתי שפירש זה
רבינו, ח"ו שתעלה על דעתי לדבר על מלאך
יוצרנו אך אמרתי א' מן המפלפלים היה וכו'
עכ"ל. ובתוך דבריו כתב עוד ר"ת ואל ישיאוך
תוספות הרב ר' יוסף וכו' ע"ש.

179 * מהר"ר שמשון בר אליעזר
(עיין צדק שלמד צח"ג).

180 ג מהר"ר שמשון מאסטראפולי
הוא הקדוש חיבר כמה
חבורים בקבלה כמו שהזכיר הוא ז"ל
בהקדמתו לספרו דן ידיו, והיה לו מגיד. והיה
בזמן הגמ' יהושע מקראקא הרב פני יהושע
שו"ת כמו שתראה בלקוטים שבספר הנוכר.
ובעוה"ד נהרג בשנת ת"ח בעמדו בבחכ"ג
מעוטף בציצית ותפילין.

181 * מהר"ר שמשון בכרך (עיין
חוט ססני צח"ג).

182 * מהר"ר שמשון חסיד (עיין
ניזכרם שמשון צח"ג).

183 * רבינו שמשון הכהן (ע' רבינו
שמשון צח"ג).

184 * רבינו שמשון מורפורגו (ע"י) שנים לדקס צמ"ג).

185 * מהר"ר שמשון נחמני (ע"י) זרע שמשון צמ"ג).

186 * רבינו שמשון מפלייזא (ע"י) צנינו שמשון צד צנכס).

187 א) רבינו שמשון בר צדוק תלמיד מהר"ם חיבר'ס 'תשב"ץ,

כן כתוב בס' יוחסין והוא בדפוס אך אינו מצוי, אבל ראיתיו בכ"י על קלף ישן וכן כתוב שם כמ"ש ס' יוחסין, ודלא כקוה"ד דף כ"ד שכ' שהוא רבינו שמואל בר צדוק ודלא כמור"ם בסוף היוחסין שכ' רבינו שמעון, וכ' שם בתשב"ץ כ"י שקבל הדינים ההם ממהר"ם בעודו בתפיסה, וכ"כ הרב המב"ט ח"ב סימן ר"ץ שעשה ספר התשב"ץ במגדל. ושוב בא לידי ס' התשב"ץ בדפוס שנדפס בקיימונה וכתוב רבינו שמואל, והעיקר כמו שכתוב בתשב"ץ כ"י ובדברי ס' יוחסין.

188 * רבינו שמשון מקוצי (ע"י) סכר מקולי, רס"י).

189 ב) רבינו שמשון מקינון חיבר ס' כריתות והוזכר ביוחסין בזמן

תלמידי מהר"ם מרוטנבורק. וצמח דוד כתב שנפטר שנת ע"ב לאלף הששי, אך בספר קוה"ד ד' כ"ד הוכיח מתשובות הריב"ש סימן זק"ן שהי' בזמן הר"ן ורבינו פרץ. ובס' כריתות דף מ"ד דפוס אמ"ד כ' דתרי זמני חיבר תוס' על התלמוד. ג) ונראה שהיה בזמן הרשב"א, שכתשו' ח"ג ס' ג' כתב הרשב"א לרב ר' שמשון בן הרב ר' יצחק בן הרב ר' יקותיאל.

ואף שבהקדמת ספר כריתות כתב שמשון נ' הרב ר' יצחק נ' הרב ר' יצחק נ' הרב ר' יקותיאל אין לחוש, אי בעית אימא דמ"ם נפל בס' כריתות הגדפס ראשון ואחריו כל מרפ"ס ימשוך, או הרשב"א לא חש לכתוב תרי זמני הרב ר' יצחק, וזה מסכים למ"ש ס' יוחסין דהיה בזמן תלמידי מהר"ם כמש"ל, ושם הבאתי מ"ש בס' קוה"ד דהיה בזמן הר"ן והוכיח מהריב"ש ס' זק"ן. ועתה ראיתי בשו"ת הריב"ש ובדפוס שלפני כתוב ראיתי הרב ר' שמעון מקינון וכן העתיק בס' קוה"ד עצמו.

וא"כ אין ראי' משם. ואפי' אם הגירסא היא בדברי הריב"ש הרב רבי שמעון, אפשר שיהי' נכדו, אבל בס' קוה"ד ודאי שהוא מ"ס וצ"ל שמשון, דאי נכתוב מאי קאמר. ושוב ראיתי למהרש"ל בתשו' ס' צ"ח שכ' רבינו שמשון בענין זה שכתב הריב"ש ע"ש. ומהריק"ו שרש קפ"ח הביא תשובה מרבינו שמשון מקינון.

190 ד) רבינו שניאור ברבי יהודה בר' ברוך זצ"ל, כ"כ שבלי הלקט שבלת פ"ז ומביא ראי' ממנו שהוא אדם גדול.

191 * מהר"ר שעפמיל סג"ל בן הרב של"ה (ע"י ווי העמודים צמ"ג).

192 ה) השר מקוצי שכותבין התוספ' כתב בקורא הדרות שהוא על רבינו שמשון. וע"י מה שכתבתי בח"ב אות גימ"ל, (ע"י רס"י).

193 ו) רב שר שלום גאון, ע"י מ"ש מהרח"ו זצ"ל עליו עש"ב.

194 ז) רבינו שרירא גאון האריך ימים ובן מאה שנה נתלה בידו אחת בגזרת מלך ישמעאל. וזכינו סלכ"י ז"ל למך סעמוז צפ' סכים צידס נחלו, סכים רעז לכז סכיסל, צידס נחלו סנחלה צידו, פני זקנים לא סכדכו סכיס זקן צן מלכס סנס סלמור כי סכל רמוז צנכסל.

ח) רבינו שרירא רוב האי בנו גאונים עשו חיבוריהם בהלכות ופירושי' והתשובות בל' ערבי, כמ"ש מעתיק פ"י המשנה להרמב"ם בהקדמתו לסדר נזיקין שנפל בגורלו להעתיקו ושמו רבי שלמה בר' יוסף מסרקוסמה. וכבר כתבתי אני הרל בח"ב (ע"י סערי סנועות צמ"ג) והמה בכתובים בלשון ערבי צח וקורין לו נחאו"י.

195 ט) רשב"ט שמביא המרדכי היה חתנו של ראב"ן, כמ"ש בהגה' מיימוניות בדיני הגעלה אחר הלכות המץ.

196 * מהר"ש נעים (ע"י מסכ"כ ילמק סכסן צ"ג ילודס סכסן).

(א) סג"ל י"ל. (ב) סס פ"ז. (ג) סג"כ כ"ו. (ד) וז"כ כ"ב. (ה) וז"ל ס'. (ו) סג"ל ח'. (ז) וז"ל ל"א. (ח) סס ל"ב. (ט) סג"כ כ"ג.

197 * מהר"ש די פאם (עיין ע' יוסף אינגלז).

198 * מהר"ש קוסמא (עיין מ' מזקיס די סינול).

קונטרס אחרון

1 א שניאור, כ' מהכ"ל צי"ש גיטין פ'ד סימן כ"ו דלמד סי' ע"ב אצוי מליך וס"ב אצוי האש"ה אצוי, וכו' ומסוקק כולל יקראו הילד. ולשום שום קראוהו שניאור כלומר שני אור מליך אצוי עכ"ל. ונ"מ נכ"א ד"ס שניאור קדמון. דכינו יונה כחז מ"ס רבו מ' שניאור כמ"ס צשה"ג סי"א (נ' רבינו יונה הסקיד ונגינול), וכן רבינו אחרים קראו בשמות שניאור. ועל כן קראו לילד המזכר שניאור ד"ס ע"ב צנוס וכוונת צו שני סמולוכוס, מליך אצוי.

א כ"ג.

ת

1 א תלמידי רבינו יונה כתב הרב פרי מגדים על י"ד בהקדמתו וז"ל תלמידי רבינו יונה הם מסתמא הרמב"ן והרשב"א כי שניהם למדו אצל רבינו יונה והרשב"א למד אצ"כ אצל הרמב"ן עכ"ל. ועמו הסליחה, חדא דהיות מוסכם הוא דרבינו יונה היה תלמיד הרמב"ן כמ"ש הרב ס' יחסין, כי הוא היה תלמיד מהר"י אבוהב בספרד ופשיטא דאינהו בקיאי ברבינו יונה שהוא ספרדי ולא הו"כ רחוקי' בזמן וכו' נקיט' האחרונים בדוכתי טובא בספריהם דהרמב"ן היה גדול הדור והי' תלמיד מרבינו עזרא מבעלי התוספ' ורבינו יונה היה תלמידו, והרשב"א תלמיד גמור מרבינו יונה וזמנין דלמד לפני הרמב"ן, ולכן לפעמים הרשב"א כותב מורי רבינו יונה ומורנו הרמב"ן וכו' ע"ש. ולכל הדברות תלמידי רבינו יונה לא מבעיא דאין הרמב"ן מכללם דהוא רבו של רבינו יונה ולא תלמידו, והרי בפירוש ברכות

א שני"ב ע"ב. ב שני"ב סי'. ג ע"ב סי'. ד ו"ל סי'.

להרי"ף שהוא מרבינו יונה פרק שלשה שאכלו כתוב ומורי הרמב"ן, ואם הוא לשון רבינו יונה הראית לדעת שהוא רבו. ואם הוא לשון תלמידיו הרי דהרמב"ן לאו מכלל תלמידי רבינו יונה, כי פירוש ברכות מיוחס לתלמידי רבינו יונה כידוע, וכמו שכותבים כך נראה למורי הרבנ"ר תדיר, אלא דעם כל זה אפשר דהיו כותבים איהו לשון מרבינו יונה ככתבו וכלשונו. וא"כ הרי מבואר דודאי אין הרמב"ן מכלל תלמידי רבינו יונה, אלא אפי' הרשב"א דהיה ודאי תלמיד רבינו יונה כמ"ש הוא עצמו תדיר, מ"מ נ"ל דאינו בכלל תלמידי רבינו יונה, כי גדול הוא הרשב"א ופקיע שמה, ומימי נעוריו כבר התחיל לכתוב הידוישין לעצמו ויהיו נקראים על שמו, וזה פשוט בעיני.

4 ב רבינו תם בן בתו של רש"י. עיין לעיל במערכת הו"ד, (עיין רבינו יעקב צד מליך).

3 * רבינו תם מאורליאנס (ע' רבינו יעקב צד מליך, ועיין ס' כיסר של מוסר צמ"ב).

4 ג מהר"ר תם נ' יחייא בן הרב מ' דוד נ' יחייא שמזכירו מרן בכ"י י"ד הל' טרפיות בזמן הרא"ם חיבר שו"ת ונדפסו בספר תמת ישרים, והאריך בשבתו ויחוסו ס' קורא הדורות דף ל"ד.

ד מהר"ר תם נ' יחייא הפליא לחבר חבורים, על הרי"ף מעשה נסים במקום שלא יש הר"ן, ועל דברי הר"ן ספר על הנסים, וס' ברוב דיני הגמרא, ופירושים ודרושים וחבורי' וספרים בשאר הנמות, ותשובות לאלפים, ובשרפה נשרפה הכל ולא נשאר כ"א מעט תשובות מהרורא קמא והיה בזמן הרא"ם ומהר"י טייטלצקומהר"א הלוימהר"א אירושלמי וסיעתם, וספר התשובות הוא ספר אהלי תם שבספר תמת ישרים, וקצת משבחיו כתב מהר"ר בנימין מוטאל בהקדמה ע"ש.

ה יתקנו בעצה טובה וישר לבנו לעבודתו ויכנו לעסוק לשמה בתורתו חרות חיים.

כל הנשמה ההלל יה הללויה, ופרוסם על כל ברכה ותהלה.

ספרי
שם הגדולים, ועד לחכמים

כל החלקים והמסתעפים,

להגאון הגדול החסיד המפורסם

מוה"ר חיים יוסף דוד אזולאי זלה"ה

נדפסו עתה בסדר חדש ומועיל והיו לשתי מערכות:

א) מערכת גדולים, ב) מערכת ספרים

והכל עירך ומסודר כסדר א"ב עם קצת הערות בסופו על ידי

יצחק אייזיק בן יעקב

(חלק שני: מערכת ספרים)

SCHEM HAG'DOLIM Tom. II.

Wien 1864.

Berlag von Josef Schlesingers Buchhandlung, Adlergasse 724.

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

PHYSICS DEPARTMENT

PHYSICS 309 - QUANTUM MECHANICS

LECTURE NOTES

BY

JOHN H. COOPER

PHYSICS DEPARTMENT, UNIVERSITY OF CHICAGO

מערכת ספרים

א

- 1 א) **ס' אב ואם** חיבר רבי יהודה בן קריש ממדינת תאהר"ת והוא ס' היחס בדקדוק. וכתב הראב"ע דצריך לנהוג בו כבוד.
- 2 * **אבא גוריון** (ע' מדגס).
- 3 ב) **אב"י אסף** חיבר ראב"ה נכד ראב"ן רבינו אליעזר בר יואל הלוי. וכתב סדר הדורות דף קס"ג ע"א אבי אסף דינים כסדר ש"ע עכ"ל, ואינו כן אלא הוא פסקי הלכות כסדר הרי"ף. וראיתו בקלף כ"י ישן על סדר נזיקין.
- 4 ג) **אב"י העזרי** חיבר ראב"ה גם כן. והיה נמצא בכ"י לראשונים ועד אהרון הרב מנחם די לונזאנו והרב תוספו' י"ט היה נמצא אצלם כמבואר בס' שתי ידות ושול"ת גאוני בתרא' וכמ"ש בנדפס (עיי' כ' אליעזר כלוי נמ"ס). ובשול"ת מהר"ם ד' פראג בסופו דף ק"ב בהסכמה התומים רשב"ם זר"ת וראב"ן וק"ן רבנים.
- 5 ד) **אבכיר** מדרש רז"ל והילקוט מביא מאמרים ממנו. ובמערכת המ"ם נזכר כל מדרשי רז"ל בס"ד.
- 6 * **אבן המועים** (ע' סדק סדוקי).
- 7 * **אבן העזר** (עיי' נ' עוזר סז"ד דקלמניטוב נמ"ס).
- 8 ה) **אבן הראשה** חיבר רבינו אליעזר בר נתן (ראב"ן) פסקי דינים וראיתו כ"י. ובס' ראב"ן המודפס בס" ק"א שאל מרבינו יצחק בר אשר הלוי והשיבו בכבוד גדול. וריב"א הוא נושא ונותן עם רש"י כדכתיבנא בענינותין בנדפס (עיי' רזינו ילמך כז אשך נמ"ס). וע' מ"ש בהלכו' קמנו' ח"ב ס' שי"א ושי"ב.
- 9 ו) **אבן השוהם** כ"י על קבלה להרב הגדול מ' יוסף צאי"א שהיה בזמן מרן, והיה בעה"ק ירושלם תוב"ב שנת ש"ט.
- 10 ז) **אבני שהם** ס' שול"ת נדפס מאחד מרבני אשכנז כרגע נראה לי.
- 11 ח) **אבן דרכים** כ"י דרושים למהר"א קונקרי. ומורנו הרב הגדול מהר"י זאבי ז"ל חתנו. והרב המובהק מהר"י (יהוסף) קונקרי רבו של מו"ה בתי כהונה בן אחיו. והיה מליץ גדול אר"ש טובה ורחבה ויותר ממה שניכר מספרו, ראיתי כתביו וספר דברי הימים כ"י מכל הקורה בשתי שליחו', ומנחת קנאות כ"י עי"ם ממללות באר"ש נכוחו', והאר"ך ימים ושנים בעה"ק חברון ת"ז.
- 12 ט) **אבן סופרים** דרושים לו ז"ל אם הילד ואם לבינה ועונת רצפים ביניהם.
- 13 י) **אבן רובל** כתב הרב מהר"ם הלוי נזיר בכ"י שהוא תשובות מרן הקדוש על א"ה י"ד ח"מ, כ) ונדפסו עתה מהרש"י. ושקיל ושרי עם כמה רבנים מזמנו, ומכללם מהר"י טאיטאצק ומהר"י צאי"א ומהר"ר ישראל בן הרא"ם ועוד הרבה רבנים שנוזכר לקמן בס"ד.
- 14 ל) **אגדת אליהו** על אגדת הירושלמי להרב מהר"א הכהן בעל שבט מוסר וכו' ונדפס ח"א.
- 15 מ) **אגדת אברהם** אשית מדרש רז"ל על קצת ס' בראשית ובכל ענין דורש תורה נביאים וכתובים עשוי פרקי' ויש בו פ"ג פרקים, והוא נדפס בסוף ס' שתי ידות להרב מהר"ם די לונזאנו.

(א) סג"ב כ"א. (ב) סס י"מ. (ג) סס י"ז. (ד) סס ג'. (ה) סס ע"ז. (ו) סס פ"ז. (ז) סס פ"ג. (ח) ס"ז י"ס ונ"ט י"ז. (ט) סס י"מ. י סג"ל ל"ז. ס וכל"א י"ד. ל) וכל"ב כ"ס. ט סג"ב ח'.

- 16 א) **אגודה** חברו מהר"ר אלכסנדר והוא נקרא מ' זוסמן כ"ץ כמ"ש בנדפסם אות ז' ע"ש (עי' מרכז"ן צמ"ב) והוא חבור על כל הש"ס ותמצא בו פסקי דינים מהתוס' ומדרכי וחודושו'. ולפעמים ימצא המעיין איזה גילוי וילמד להכריע מדבריו פי' התוס' והמדרכי והרא"ש מלבד איזה חודש. והגם ישמור"ם בדרכי משה והגה"ה ושאר אחרונים לקטו ממנו, דבר הפשוט בעיני חכמתם נשאר והניחו יתום.
- זה הכלל למעיין בזכותו שלו כי מלאה הארץ ספרי כדומה צמח"א וכמעט כל היתרו מקום, ואם יעי' 373 די הכאשונים והמחברים הקדמונים וצמח"א הכאשונים אשר צחק עליון נדפסו מהם צדוקות אלה, ודאי על כבוד ימלא די השי' לפעולתי ודיני האשכנזים וצמח"א שלריכה רבה חפ"ש ומספוס 373 די הכאשונים וכן הן גופי חוכם טובה לפענן של ראשונים וצמח"א קדישין הו' וזכירין וזכירא כהו"ן מלימתי קודין.
- ועוד זמח ימיה הכל מעי' ישמחל לשלוח ומקור המעי' ובעיניו יראה כדומה הש"ס והכאשונים צדוקות' ומחזיק' וסקיקים וזו' ילך צעה צדכי האשכנזים מלאח כי עוד על ששן של דברים והנה אלו צדקנים ודך חזקוה. וראיתי צלמה דור צעה פ"ט שכה צמח"א שלשלח הקבלה והאגודה נעשה מחלומי הכ"ש וי"א שאספו צדכי רבם הרא"ש וקראום אגודה עכ"ל. וליהסו להני מיני וע"ש נדפס.
- ודע שכה כמ"ג כדומה שלל ראה ס' האגודה כ"א סי' דינים אשר צדוק' מחזיק' מהאגודה.
- 17 * **אגדת אוזב** (ע' מ' צדוק' מסולוניס צמ"ב).
- 18 ב) **אגור** מדרש אגור מרז"ל, הרב מהר"ם די לונאנו בתחלת ס' שתי ידות שהיה בידו יד הקדש מדרש זה כ"י והיה רוצה להדפיסו.
- 19 ג) **אגור** הרב מחברו הגיה פירוש תהלי' מרד"ק שנדפס בנאפולי שנת רמ"ז.
- 20 ד) **אגן הסהר** פי' שיר השירי' להרב מהר"א הכהן בעל שבט מוסר ושם פירוש מעם לא"ב גדולה שבמקרא ונדפס מקרוב.
- 21 ה) **ס' אגרון** חיבר הגאון רב סעדיה ברקדוק ושאר ספרים הזכירים הראב"ע בס' מאזנים.
- 22 ו) **אגרות הרמ"ז** נדפסו מחדש מאי דשדרו ל' ושדר כתבי הקדש על עיני קבלה וקצת דינים. ועיין במערכת מ"ם (ע' כ"מ זכות צמ"ב).
- 23 * **אגרת בקורת** להרב יעב"ץ (עיין קונטרס).
- 24 ז) **אגרת המוסר** מהרב החסיד מ' שלמה אלעמי תיכחות מוסר וסבות הגרוש דברי' נחמדים מזוקק' שבעת' והוציאה לאור הרב המקובל מ' משה נגירין כמו שהעיד הרב מ' חנניה בן יקר ביופי מליצתו. וכדומה שהוא הוא הרב חנניה שהיה בזמן מהריב"ל כמבואר בסוף תשובות מהריב"ל הלך ג' בשיריו הנחמדים.
- 25 ח) **אגרת שום** להרב יעב"ץ הזכירה בעץ אבות ריש פ"ד דאבות.
- 26 ט) **אגרת שמואל** פי' רות למהר"ש אודרה.
- 27 י) **אדם ישר** חיבר הרב המקובל מהר"י צמח והוא שרש ועיקר כל הדרושים מביניו האר"י זצ"ל ותקון ועגולים והוא חשוב אצלו יותר משאר ספרים והכל הוא חודש ותוספות. כך כתב הרב עצמו בהקדמת ספר קול ברמה פי' האדרא רבה כ"י.
- 28 * **אדמת קדש** (שו"ת) (ע' מ' נשכ מזכ"ה צמ"ב).
- 29 * **אדרת אליהו** (שו"ת) (עי' נשכ"כ בליכו קונו צמ"ב).
- 30 כ) **אדרת אליהו** לכמהר"ר עמנואל חי ריקי על הש"ס.
- 31 ל) **אהבת חסד** נדפס באמ"ד מקרוב והוא להרב הכולל מ' אברהם וישמונר תלמיד הגאון מהר"א ברודא והוא פי' ותוספות על אבות דר' נתן.
- 32 מ) **אהבת יהונתן** פירוש ההפטרות להגאון מהר"ר יונתן שכתב תלמידו אשר שמע מפיו.

(א) שג"ב ל"א. (ב) ע"ב. (ג) וז"ב ס'. (ד) כ"ל ל'. (ה) שג"ב כ"י. (ו) ע"ב. (ז) ע"ב. (ח) ע"ב ט"ו. (ט) שג"ב ק"ד. (י) ע"ב מ"ד. (כ) וז"ב כ"י. (ל) שג"ב ק"א. (מ) וז"ב י"א.

- 33 * **אהבת עולם** (ע' עכ"ל סלמס חלגאזי צמ"ב).
- 34 א) **אהל יעקב** שו"ת למהר"ר יעקב ששפורט שהיה מערי המערב ובא לערי אדום והיה רב בהמבורג ואח"כ באמשטרדם בק"ק ספרדים.
- 35 ב) **אהל יעקב** פירוש מאמרי הש"ס באגדה חיברו מ' יעקב כ"ץ שפירא ונרפס בפפד"א שנת תע"ט.
- 36 ג) **אהל מועד** ס' פסקי דינים קדמון מזכירו מרן הקדוש לפעמים בבית יוסף. (וע' רצינו מנחס סמליכי צמ"ב).
- 37 ד) **אהלי יעקב** תשובות למהריק"ש ונרפס עתה מחדש.
- 38 * **אהלי תם** (ע' תומת ימכים).
- 39 ה) **אודם פטרה** חיבר הרב המקובל מהר"ר חיים הכהן תלמיד מהרח"ו זצ"ל על הש"ע הל' שבת ער"ה ודרך רמז.
- 40 * **אוהב משפט** (ע' סעצ"ץ צמ"ב).
- 41 * **אוצר ה'** (ע' טוסן סודות).
- 42 ו) **אוצר הכבוד** פ' אגדות ברכות וסדר מועד וקצת סדר נשים וחולין ע"ד הסוד חברו רבינו שודרוס הלוי וראיתיו כ"י, והוזכר ספר זה בס' הפרדס וס' מראות אלהים.
- 43 ז) **אוצרות חיים** בו כל דרושי א"ק וישאר דרושי התקן והדרושי מסודרים וא"ז וכך נמצא ספר שלם מכ"י הרב מהרח"ו עצמו, וזה הס' נמצא הרבה בכתבי יד ועשו הגהות עליו כמה רבנים ומתחשב עם הספרים שסידר מהר"י צמח.
- 44 ח) **אור האבוקה** חיבר הרב המקובל מהר"ם פאפירש כ"ץ בהקדמו' נפלאות כ"י.
- 45 ט) **אור הגנוז** ממו"ה (הר"א אזולאי
- פירוש על מאמרים עמוקים מהוהר, והס' הגו' נאבד.
- 46 י) **אור הגנוז** מהרב פנים מאירות על הלכות יין נסך מסור וב"י ושיטה על כתובות.
- 47 כ) **אור זרוע** חיבר רבינו יצחק מויינא כמ"ש בנרפס (ע' כ"י מויינא צמ"ב) וראיתי בד' ש"ס מוויניציא כי בגליון פסקי הרא"ש הנרפסים בסוף כל מסכתא נרפס אור זרוע קצר סביב לפסקי הרא"ש על דרך שנרפס שלטי הגבורים סביב הר"ף והר"ן.
- 48 ל) **אור זרוע** חיבר הרב המקובל מהר"ם פאפירש כ"ץ הגהות ושקלא וטריא על ספר דרך עין החיים והוא הס' החשוב בהקדמות האר"י זצ"ל ונקרא עין חיים, וסדרו הרב מהר"ם הגו' מספר אוצרות חיים וס' דרושים וס' אדם ישר וס' קהלת יעקב שסידר מהר"י צמח.
- 49 * **אור זרוע הצר** (ע' לוכ זכוע לכו"י מויינא).
- 50 מ) **אור חדש** להגאון מ' ליווא מפאנג ובסופו נר מצוה דיני הגנוכה (וע' מ' ליווא משכנא צמ"ב).
- 51 נ) **אור חדש** חיבור קצר נאה בדין ברכות מהרב חיים בכמה"ר בנימן באכנר אישכנז ומביאים אותו האחרונים, ס' ונרפס באמ"ד שנת תל"א ושם מזכיר שאר חבוריו ארחות חיים, פתורא דדהבא, מים חיים, אילנא דחי, תוצאו' חיים, בית תפלה, ושם ארבעה ראשים.
- 52 ע) **אור חדש** להרב החריף המופלא מ' אלעזר בן בתו של הרב הגאון בעל פנים מאירות, ב' הלקים. ח"א על התורה שקלא וטריא ופלאא חריפא בסוגיות הש"ס השייכות לכל פרשה ונרפס עם כתנות אור להגאון זקנו וח"ב שיטה בחריפות ובקיאות על מס' פסחים (וע' כמנו' לוכ, פנים מליכות).

(א) סג"ב ל"ה. (ב) סס ל"ו. (ג) סג"ל י"ב. (ד) סג"ב ל"ז. (ה) סס ל"ח. (ו) סס ל"ט. (ז) סג"ב נ"א. (ח) סס נ"ב. (ט) סס נ"ג. (י) סס נ"ד. (יא) סס נ"ה. (יב) סס נ"ו. (יג) סס נ"ז. (יד) סס נ"ח. (טו) סס נ"ט. (טז) סס ס'.

53 א) אור החיים הכרו הרב החסיד מ' יוסף יעב"ץ זצ"ל צדיק הראשון מחסידים האחרונים והוא היה מהמגורשים מספרד שנתרנ"ב וחבור הנזכר נגד המתפלספי מבני עמנו וכו' והעיקר ללמוד ולקיים וכו'. ונדפס מקדם שנת שנו"ז ועתה נתחדש בדפוס אמ"ד מקרב. והרב הגו' חיבר כמה חיבורי'.

54 ב) אור החיים פי' התורה להרב המופלא חסידא קרישא מ' חיים נ' עטר ונדפס בוניציא סביב לחומש עם תרגום ורש"י. ג) ושמענו כי עתה בפולוניא הם מחשיבים אותו הרבה ונדפס עוד שני פעמי' ונתעורר זה ע"י שהרב החסיד קדוש מהר"י בעל שם טוב הגיד גדולת נשמת מהר"ה הגו'.

55 ג) אור החמה כתוב בסדר הדורות דף קס"ג ע"ג אור החמה ר"מ גלאנטי פי' על הזר כ"י הובא קול בזכים עב"ל. ואינו כן כי פסר קול בזכים הוא מהרב החסיד מ' אהרנס גלאנטי והוא תלמיד הרמ"ק וכן כתב הרב עלמו ז' קט"ו ע"א כי מ' קול בזכים למהר"א גלאנטי. והרב הגו' פירש הזכר וקראו קס' ירח יקר כי פירוש רבו זכור קראו רבו אור יקר ולכן קראו פירושו לזכר ירח יקר ע"ד שאמרו בני משה כפני חמה. וס' אור החמה הוא פירוש לזכר מנח זקנו הרב מהר"א אבולפי כתיב בזכרם אוח ר"ב (עיין מ' אהרנס' אבולפי בח"א) ועיין במערכת ז"ל, (ע' זכרי חמה).

56 ד) אור ה' הרב חסדאי קרשקש, מזוהר על למוד הגמרא ושרשי המצות.

57 ה) אור יקר חיבר רבינו מהר"ם קורדובירו פי' ארוך על זהר ורעיא מהימנא ואדרות וספרא דצניעותא וס' יצירה והתיקונין, וראיתי כל הפרושים הללו בביבליאוטיק"א של הוכוס מודונא' והם ששה עשר קובצים רובם גדולים וארוכים.

והכותב שם בחלק ח' מהם כלטון הזה: אני היוס ילדיהו אני הלעיר משה צר יעקב קורדובירו' בחדש אדר ראשון משנת השכ"ג לזיכרה פה לפת מונ"צ. ובסוף פירוש הזכר כתוב כלטון הזה: שכלס הפסד הזה יוס ה' ל' למשע ענה שנה השמ"ג לזיכרה אני הלעיר דוד נ' יעקב ככתבי אחרו להחכם השלם כה"ס עמואל מפאנו כ"ז ה' זיכרה להבות ולדקק צו לו ולזכרו ולקיים צו לימור' וגו' ע"כ. וידוע דהרמ"ע קרו ליה הרב עמואל לפי שנחם בלשון גויס קרין לו מנואל. וכתיב מהר"ב שלמה שנימל בכחצו המוצא

במ' מלך להכמה להרב יש"ר מקדיח דק מ"ב ע"א ח"ל הסכם כמהר"י עמואל הזיב חלק זקונים אדומים ומכיוס לאלמנה מהר"ס קורדובירו' צער שהשיליה להעתיק קשר חור יקר שחיבר הרב ע"ה פי' הזכר מלמד הולאות הסופרי' והסנייך, ופה לפי הוגו לי שחנמד חלקך שלמל לאלמנה הכרנית שלח כ' זקונים אדומים למהר"י קארו ועשרים למהר"ב שלמה ועברה למהר"ס אלשיך למען ימלילו בערו עכ"ל. הרמ"א לדעת שאלו הקיבילים שיש לזכור מודונא' הן הן אשר הועתקו להרמ"ע י"ב שנים אחר פטירת מהרמ"ק רח"ל והקטש ציטיצה של מעלה שנת הש"ל. וכח"כ דכששלמ המעות הנו' היה בנקו ימי מנן מהר"י קארו שהול עלה לשמים שנת של"ה. והמעתיקים נחאחרו ולא גמרו הפתקסס עד שנת השמ"ב.

ואחר זמן רב רח"ט העתק עקר מהדלחה הרבנית אלמנה הרמ"ק וגוף העיקרי של השער ישנו בצניעל"א. וכח"כ שס שהודית הרבנית שקיבלה ר"ן סיקיני' מהחכם הכבד הרמ"ע ונחלית צער השחר צמה שנחללה צנה הנינון כה"ר גדליה לקבל ק' משינות עם צ' פירוש' וחסמים הרבצ"ס עם כסף ומשנה וצוה יח' פעור הרמ"ע מה"ק סיקיני' שנחסייב בעצור העתק כחצי הרמ"ק והסתומים נחשכחאל הרב מהר"ס אלשיך וכתב משע בכתבי ישראל די קוריאל והרב יעקב צי רב זמנו של השער חשתי שנת השמ"ד. ומזה השכיל ללא סימוס קמיה דמהר"ב שלמה שנימל המ' חסו קשע חגיגי חמה.

ודע כי ח"ן כחצי הרמ"ק בצירושים המזכרים בשלימות אשר כולם נקראים בשם אור יקר כי ח"ס שם צמודים אדם כח"כים ככתב מפורש ואלה, אך במלרים רח"ט מהס כמו שנים עשר קובלים בכחצו ח"עלנין.

ז) וכבר נודע שהרמ"ק בשפע היה תלמיד מנן ז"ל ויש לו חסוזה צו"ה מנן ח"ס. וגם צו"ה אבקה רוכל למנן הדלפס מחלס יש לו חסוזה צדיני ממונות ומסכים על דכריו מנן ז"ל עם ט' ל"א. ובקבלה היה תלמיד מהרב עיר וקיים מ' שלמה אלבקין ז"ל מתי"ס הרב בספר הדלפס בהקדמתו. ומקובז רח"ט פי' הרב הרמ"ק ז"ל לזכר שיר השירים ק' אחד ובו סקירות יקרות וידועס בענין שמות המלככים הפלל ופלא ואני מוקופס ח"ס ק' זה ישנו עם פכרי אור יקר אשר צמודות סכחתי לעיל לפי הרשום בזכרונ. ורח"טים בם' חזינוות כ"י לרבינו הרב מהר"א ז"ל שחלס עם הרמ"ק ז"ל ובחלסו ידבר צו הרמ"ק ז"ל סקבלה רבו האר"י ז"ל חמימים ופנימית. ושס צו"ה"ב הוא לומד חכמה הקבלה על דרך רבו האר"י ז"ל.

58 ח) אור יקרות מרב אישכנו על סדר הפישיות פלפול ופששים עם לזית חן והרב סדר הדורות דף קס"ט ע"ג שדא נרגא באור יקרות.

59 ט) אור יקרות להרב החסיד מ' מאיר יצחקי אב"ד ור"מ דקישט' על הש"ס והרמב"ם וכו'.

60 * אור הישר (ע' אור לדיקים).

- 61 א) **אור ישראל** ס' קטן מדיני ברכו' הזכירו הרב ש"ך בס' נקודות הכסף סס" ק"ה וחברו מ' ישראל גאנז והיה רבו של הרב חיים באכנר המחבר ספר אור חדש וכתב דס' אור ישראל הגז' כלול בתוך ספרו.
- 62 ב) **אור הלכנה** הוא ממז"ה בכתב יד הגהות על הזוהר ע"ד הגהות מהרש"ל על התלמוד.
- 63 ג) **אור לו בציון** להרב יצחק זעקל עטהויזן אב"ד בכמה קהלות באשכנז. שקלא וטריא על סדר ציון ההלכו' שבנר מצוה.
- 64 ד) **אור לישרים** י"ד דרושים למהר"ר זרח איידליץ ז"ל מפראג נדפס שם שנת תקמ"ה.
- 65 ה) **אור נעלם** שו"ת להרב יצחק זעקל הגז'.
- 66 ו) **אור נערב** להרב הקדוש מהר"ם קורדובירו'.
- 67 ז) **אור נר** להרב המקובל מהר"ם פאפירש כ"ץ בגלגולים מסודר בקצור כ"י.
- 68 ח) **אור עולם** כל מימרות רז"ל באגדה ומעלות המדות המתחילות לעולם, הובא בסוף ספר הקדוש ראשית חכמה.
- 69 ט) **אור פני מלך** להרב מהר"ם פאפירש כ"ץ קצור כונות התפלה מהאר"י זצ"ל וראיתו כ"י.
- 70 י) **אור צדיקים** להרב מהר"ם הגוזר קצור הנהגת האדם ע"פ הזוהר והאר"י וס' המוסר ונדפס. אך שינו את מעמו שהוסיפו עליו וקראוהו בשם אור הישר.
- 71 כ) **אור צה** להרב הגוזר בסדר ההשתלשלות כ"י.
- 72 ל) **אור קדמון** כתב סדר הדורות דף קס"ג ע"ד אור קדמון הג"מ דוד נ' זמרא ע"ש. ואינו כן שהוא ס' קטן נדפס בוניציא מקצת ענינים ובו כתר מלכות אשר יסד הרדב"ז על דרך הסוד ואין המחבר הרדב"ז כנראה ממרוצת דבריו.
- 73 מ) **אור רב** פי' על הזוהר באורך כ"י מהרב מהר"ם פאפירש כ"ץ. וכן נדפס בנדפס זכרתי קצת מזה במערכת מ"ם אות ע"ב (ע' מהכ"ס ספליכס צמ"ב) וישם נאמר ששמעתי שחבר מ"ל ספרים, אך הספרים הגז' ראיתם בכ"י ועוד ראיתי לו ז"ל דרושים על התורה בדרך פשט מתוקים מדבש ופי' מאמרי מדרש רבה ומאמרי עין יעקב על דרך האמת בכ"י.
- 74 ס) **אור השכל** פי' מדרש רבה ספר בראשית ד' ויניציא והמדרש רבה כאמצע ועל ימינו פירוש רש"י ומצד אחר פי' הרב מ' אברהם נ' אשר תלמיד מרן ב"י כמבואר בתשובות מרן א"ה שיש פסק א' להרב הגז' תלמידו, ועיין במערכת ש"ן (ע' כס"י ר"ס גס פירוש"י כו' צמ"ב).
- 75 ע) **אור תורה** להרב המקובל אביר הרועים מהר"ם די לונזאנו והוא הגהת ס"ת ונדפס בספרו שתי ידות, ונדפס [גם] בפ"ע ועד אחרן נדפס עם הגהות מכתב מאליהו, אבל השימשו הרבה מנוף הספר אור תורה עצמו.
- 76 פ) **ס' האורה** ראיתי ס' האורה כ"י ומיזהסלרש"י והוא פסקי דינים ובו קכ"ח סימנים ויש בסופו אוזה ענינים דודאי אינם מרש"י, ויש כמה הלכות מא"ה ואסור והתר דינים בלשון צח ונקי. ובס' תמים דעים מייתי כמה דינים מספר האורה והנה הנם בספר הגז' כהווייתן. ובחי' הרישב"א למציעא ד' אמ"ד פ' אלו מציאות כתוב ור"ש תיר"ץ בס' האורה.
- 77 צ) **ס' האורה** יש קצת שקורין לס' שערי אורה ממהר"י גיקטיל' ס' האורה סתם.

א) ז"ל ט"ו וע' שג"ב כ"ח. ב) שג"ב כ"ד. ג) שם ע"א. ד) כ"ל ח'. ה) שג"ב ע"ו. ו) שם ס'. ז) שם כ"א. ח) שם כ"ט. ט) שם מ"ז. י) שם מ"ח. יא) שם כ"ל. יב) שם כ"ז. יג) שג"ב מ"ע. יד) שם כ"ב. יו) שם כ"א. יז) שם כ"ב. יח) שם י"ב. יט) שם י"ד.

78 א) אורה ושמחה פי' אסתר להרב מהר"א הכהן בעל שבת מוסר.

79 * אורח מישור (ע' מ' יוסף מקרעמניץ כ"ח ב).

80 ב) אוריין תליתאי חי' שבועות למהרי"ן מ' מגאש וחידושי קדושין להרמב"ן וחי' ע"א להרישב"א ויש בו חידושים מהרב גאמן שמואל ומהרב יוסף שמואל מודיליאנו זכר כולם לחיי עד.

81 * אורים גדולים (ע' מהר"ם עזלס כ"ח ב).

82 ג) אורים ותומים להגאון מהר"ר יונתן על ש"ע ח"מ ב' קובצים עד סוף ס' קנ"ב.

83 ד) אותיות אליעזר כ"י ממורנו הרב מהר"א נחום ז"ל והוא קושיות ותמיהות בש"ס ובהרמב"ם ובטורים בדרך קצרה מאד. והיה בירי זמן מועט כרביע י"עיה.

84 * אותיות רבי עקיבא (ע' מרדכי).

85 ה) אזהרות קורין רוב ישראל בחג השבועות זמן מתן תורתנו.

ואולם לא שוו בשעוריהם כי יש כמה קדרים להקין רבין קמחי. כי הנה רבין אליהו סוקן גיסו של רבין חיי גאון סוקן אהרונם ז' חזקיות חסופות יונתן דף ס' ע"א ז) ומחיקו חכם בני אשכנז ומלוין. ורבין ילמך בר רבאון אלכננגוני שהיה צונן הרי"ף יסד אזהרות ליהוה מקום צינה וכו' ודברקן חכם בגלילות המערב פיניו וסילון. ורבין שלמה בן גבירול שה' צונן רבין יוסף הלוי נ' מ'גאש הלמודי הרי"ף כ"ח הרב"ף בחטובות חטוב דעוס פירלס סינן הקלי"ב ראה והסקין אזהרות שמור לצי מענה וכו' באלו האזהרות אוננים אחסם בני ספרד וגלילות טורקיא"ה בארץ אנגליה וארץ הלבי. והרב ילמך קמחי צר מרדכי סמוכין מלשערי פייעט דילחוטם אשר הי' מרדכי פרוניאל"ל צונן הרשב"א וכחז הרב וההרב"ל ב"ח ס' י"ח דף י"ד מודעם חמ"ד סרלס בקובץ חטובות כ"י ספרשב"א ונכדו ונכדו בחטובות סה"כ לו, מיצר אזהרות ורגילי בהג' בר' קהלות בקלה לרפס בקונטלדו די אציניון ונדפסו במחוקר שלהם. ח) ורחמי למהר"ם פ' הרשב"ץ בחטובותיו ס' קמ"ו שכחז להרמב"ן מיצר אזהרות. ט) וכ"י ס' מספעי' כחז באזהרות מיצר רבין קמחי ע"ס.

י) והנה הרב כהר"ר משה מוועטוי מורו שלפניו מיצר ספר ישיר משה פי' לאזהרות רבין ילמך צר רבאון

המ' וכבר נדפס ג' פעמים. והרשב"ץ מיצר ס' זכר הקריע פי' לאזהרות רב שלמה נ' גבירול ונדפס בקונטמיליא וחינו בנמלח. והרב יעקב סלג' מיצר ספר מחיל הכלה פי' האזהרות מר"ם נ' גבירול והוא קלור פי' הרשב"ץ בחוספה נכד. והרשב"ס בהקדמה ס' המלוח כחז שמעו האזהרות רבין המספר המחטובות בחרץ ספרד ומחטוביהם השלימותו ומערכות המלחך יוני' סקדור א"ח ומשכו לחכר צבל הלכות גדולות ולא לדק צמנין המלוח ע"כ בחורך. גם הרב אברהם נ' עזרא בס' יסוד מורא ריב לו ע"ס ומצרי האזהרות והארץ צזה. ורחמי בליות ס' ספרשב"ץ הסוקן באזהרות מרדכי נ' גבירול שמונה צמים לבוין המנין שיעלה כדעת הרשב"ס. וכעת אין צדינו ספר זכר הקריע וס' פחיל כללה למען דעה ציריון של דברים.

ודע לאזהרות רבין ילמך קמחי המ' כמדומה שהם כדעת הרשב"ס ולא כבעל הלכות גדולות. וציינו נעורו רחמי אזהרות יסד הרב מ' יהושע צננכמי הרב המחבר שהם יהושע ע"פ קר הרשב"ס וחס צ"י ומיצר פירוש עליהם וקרא לו משמרת המלוח, ומר אחיו הרב כהנ"ג בס' דינא דחיי שקיל וערי עובל על ספר משמרת המלוח המ'. וכדעת אזהרות הר"ם נ' גבירול המחטיל חמון יוס זה יסד הרב דוד בן אלעזר בן בקדור כאשר סרלס בלח"ס הסמוכים.

כ) כחז בס' קורא הדורות דף י"ב ע"א וז"ל וכחז עוד הרשב"ס בהקדמת מנין המלוח על הרב ר' ילמך צר רבאון אלכננגוני ועל הרב ר' שלמה בן גבירול ומצרי האזהרות וז"ל וכן כל מה שמעתי מחטובות רבין המספר המחטובות אללו בחרץ ספרד כהפבו עלי לירי וכו' כי מחטוביהם היו משוררים לא רבנים וכו' עכ"ל ס' קורא הדורות. ולא שמיע לי מ"ס דהרשב"ס כחז לפון זה על רבין ילמך צר רבאון אלכננגוני שהרי הרשב"ס כחז סה"ס כמו סרלס בהקדמתו ל"ס המלוח. וכפר קורא הדורות הבין סכונתו על רבין ילמך צר רבאון אלכננגוני ועל כ"ס בן גבירול, וחמי תמיה עליו מדל דהרשב"ס קרא חמיל ששמע אזהרות רבין המספר ונדחיל שהם יורה מג' ד' כלשון רב והוא רב ונבטק חמ"ס סרל"ג צ"ס סקבלה. אוננס נכאש שהיו הרבה מחטבי אזהרות כמו סכננו ועליהם כחז הרב שהיו משוררים לא רבנים, ואזהרות רבין ילמך צר רבאון או שמעס או לא שמעס ע"כ כוונתו על משוררים אחרים.

86 ל) אחות קמנה כתב בסדר הדורות

סוף דף קס"ג וז"ל אחות קמנה מ"ן הג"מ מיכאל הכהן ענין גיושין מובא בתשובות הלכות קמנות עכ"ל. ועמו הסליחה כי קונטרים אחות קמנה אשר העלה ואשר הביא מהר"ם האני"ן בתשובות הלכות קמנות דף ג"ח מחבר הקונטרס הנז' הוא הרב אברהם יצחקי משאלוניקי כמבואר שם דף ס"א ע"ג. ומה שהזכיר הרמ"ח להרב מיכאל הכהן בעל מורה

א) כ"ל ה'. ב) וז"ל ל. ג) וז"ל יז. ד) ע"ס כ"ד. ה) סב"ב וחי'. ו) וז"ל ב'. ז) סב"ב וחי'. ח) וז"ל י"ח. ט) ב"ז ב'. י) סב"ב ו'. י"א) וז"ל מ"ט. ל) סב"ב ט"ז.

- 96 * **ס' האלמיריל** (עיין סכמחל כנחי).
- 97 * **אלף אלפי** יסד החכם הפילוסוף ידע' הפנימי המכונה בדרשי גם ראיתי אלף אלפי רפוס ישן ורמוז שם המחבר ושם עירו והשנה שחבורה לה ובסוף כל בית ג' תיבות מפסוק והכל באלף ועד אחרן נרפס אלף אלפי להרמ"ז בסוף ס' אגרות הרמ"ז הנז' (ועיין ויכוס סמכס וכו').
- 98 * **אלף המג"ן** מהרב הגדול מהר"ם נאלאנטי מאריה דארעא דישראל משו"ת וענינים עולות מספר אלף כמ"ש הרב מהר"ם האגוזי בספריו, ועיין בנרפס מערכת מ' ע"ש באורך באות ס"ט. (עיין מ' נסח סגניו צמ"ב).
- 99 * **אלפסי זוטא** להרמ"ע מפאנו כ"י ע"י במערכת המ"ם בס"ד (עי' סכמ"ע נפאלנו צמ"ב).
- 100 * **אם לבינה** (עיין מ' יעקב צן סג"מ צמ"ב).
- 101 * **אם לבינה** } (עיין סזק סופיסים).
- 102 * **אם הילד** }
- 103 * **אם כל חי**, מאמר — (עיין מ' עזרים נפאלנו צמ"ב).
- 104 * **ס' האמונה** (עיין סכמחל כנחי).
- 105 * **האמונה והבטחון** (עיין סזי סלצ'ון).
- 106 * **ס' האמונות** (עיין כנינו סעדיא גלון צמ"ב).
- 107 * **אמונת חכמים** חיבר הרב הפילוסוף המקובל ותוכן הרבה ותשבורת ושאר החכמות בקי ומופלג בהן מהר"ר אבי עד שר שלום באזילה אב"ד ור"מ בקק"י מנטובה, ועשה הגהות על כל ס' הנז' הגאון מהר"ר יעב"ץ בספר מטפחת ספרים ע"ש... והרב אבי עד הנז' ה' אומר כל החכמות למדתי במשך עשר שנים אך חכמת התלמוד נער הייתי גם זקנתי ויגעתי ולא מצאתי כי אם שמץ מנהו.
- 108 * **אמונת שמואל** שו"ת להגאון מהר"ש קאידנובר הרב המחבר ברכת הובח.
- מורה צדק בזה היינו ששמע שהרמ"ך הנזכר חיבר עוגה קטנה על קונטרס אחות קטנה ושקיל ומדי ולא הגיעה לידו כמו שמבואר שם באר היטב.
- 87 * **אילנא דחיי** (עיין סזק מדט).
- 88 * **אילת אהבים** (עיין כ' שלמה צן חלקצן צמ"ב).
- 89 * **אלה המצות** (עיין טעני סעלות).
- 90 * **אלון בכות** (עיין גזול בנימן).
- 91 * **אליה זוטא** } עיין מ' אליה ספירא
- 92 * **אליה רבה** } צמ"ב.
- 93 * **ס' אלים** להרב הכולל הפילוסוף מהר"ר יש"ר מקנדיא והרב הנזכר היה חכם בכל החכמות ומופלג בכל חכמה מספר תשבורת פילוסופיא תכונה הגיון רפואה וחכם בתורה בפלפול הש"ס ופוסקים ודרשן מופלא ודעתו רחבה והיבר ספרים הרבה בכל החכמות ולא נרפסו רק ס' אלים וס' מצרף לחכמה גובלות חכמה שבר יוסף כח ה', וכל אלו חוץ מספר אלים הכל הוא בקיובין אחד, ושם במצרף לחכמה וכו' ובס' אלים תלמידיו מזכירים שבהיו, והרב לא ה' מחשיב שום אחד מחבוריו והיו מוישלכים בקצה אוצרותיו, זולת שני חבורים נשא את שמותם על שפתיו ספר גדול הערך נצרך כחבור הרמב"ם ושם השני אשר ישא את שמו בשמת בת שלמה ונאבד הכל, (וע' סמ"ע סעלנסי).
- 94 * **אלימה כ"י להרמ"ק** והוא גדול מס' הפרד"ס בשרשי הקדמות יותר פנימיות וראיתי מכ"י הרב מהר"ח קצור ספר אלימה, ודע שעוד ראיתי באיטליא פירוש התורה להרמ"ק ע"ד הסוד וס' טעמי המצות לו ז"ל ע"ד הסוד והם כתובים בכתב איטלקי, וראיתי צהצ"י מהרמ"ק ע"ד ספרו מהר"ר סה"י מהר"ם צו החילוקים צוטקו לחכ סלוח לילה צהצ"י מהר"ר סה"י מהר"ר ע"י טעום הקדש ועיין צנרפס 97 ס"א, (עיין כ"ע קודצ"י צמ"ב).
- 95 * **אלכפא"ה** (עיין כנינו סזכרס צנו סל כמנ"ס צמ"ב).

119 א **אסור והתר** חיבר רבינו יצחק מדור"א ונקרא שערי דורא ועליו חברו הגהות ממהר"א ובזבא שערים והגהות מהר"ם יפה.

120 ב **אסור והתר** שבמנהגי מהר"ל זמנין דמשכחת שהאחרונים מביאין ראיה ממנו לברר דעת מהר"ל או למרמא דידה אדרידה והוא העלם דבר. דבמנהגי מהר"ל שם דף צ"ג ע"ב ד' קרימונה מבוא' שהוא קצור שערי דורא ואינו ממהר"ל רק גדולים אחרים קצרוהו ולא חלו בו ידים ידי אביר יעקב מהר"ל ז"ל.

121 ל **אסור והתר** של רש"ל שהאחרונים כותבים רש"ל באו"ש ר"ת אסור והתר שלו, הם הגהותיו שכתב על שערי דורא ונדפסו שערי דורא עם הגהותיו פעמים.

122 מ **אסור והתר** שחיבר מור"ם בעל המפה הוא ספר תורת המצות ומהרש"ל באו"ש משיג עליו, גם רבינו חיים בר בצלאל בספר ויכוח מים חיים חבירו שלמדו יחד אצל הגאון מהר"ר שלום הנקרא שכנא משיג עליו כמבואר בס' הזכר ע"ש. והגאון מ' שכנא הנז' לא רצה להברר ספד פסקי דינים כדי שלא יפסקו כמותו מטעם הלכה כבתראי ולא רצה שיסמכו עליו וכן היה דעת רבו רבינו יעקב פולאק רא"ש לגאוני אישכנז הקדמוני' ראשוני האחרונים כמ"ש כל זה הג"מ ישראל בן מהר"ר שכנא-הנוזר בתשובתו הרמה הובא בשו"ת מהר"ם איס-ילאם סי' כ"ה ע"ש. וגם תלמידו הרב חיים בר בצלאל הנז' (אחי רבינו ליווא מפראג) חיבר אסור והתר ולא רצה לפירסמו שלא יסמכו עליו כמ"ש בס' ויכוח מים חיים הנז'. ורבינו יעקב פולאק הנז' הוא המציא חלוקא דרבנן גנב"ת.

123 נ **אסור והתר** חיבר הג"מ שעפטיל בן הגאון החסיד בעל של"ה ספר מופלא כמ"ש הרב ז"ל עצמו בהקדמה ווי העמודים אך לא זכינו לאודו. והגאון החסיד בשל"ה כ' שהעולם סומכין על מיר"ם ואינם משיגיחין על מהרש"ל שחולק עליו בכמה דינים ומן השמים זכו למור"ם בזה ע"ד שקבעו

109 א **אמרות שהורות** קובץ קטן להרב אברהם הייון דפוס שאלוניקי שנת ויש"ם מדברת כעדן.

110 ב **אמרות שהורות** נדפס מקרוב להרב המופלא סבא קרישא כמהר"א ישראל זלה"ה על הלכות נדרים והל' אישות וקדושין וכתובה והל' גישין בפלפול עצום על הטור ובי' ראשונים ואחרונים ומסיק לענין דינא.

111 * **אמרי אמת** (עיין מ' אברהם מונסקין, מהכ"ס די לופזאנו נח"ב).

112 * **אמרי יושר** (עיין מ' וידלס לרסמי נח"ב).

113 ג **אמרי נועם** חבור על התורה מאסף הרושי ראשונים והוא קהלת יעקב ר' יעקב דליקאטיש ויש בו הרושי רבותינו בעלי התוספות ונדפס פעמים שלש וגם נדפס אצל המקרא דפוס אמשטרדם, ויש בו טעיות המעתיק והדפוס, ועיין במערכת אות דל"ת בס"ד (עיין דעת זקנים). (ד ואני ראיתי חבורים שונים על התורה כ"ימהתוספו על החומש.

ה) ודע כי בדפוס אמשטרדם במקרא הנז' הושמט איזה לשונות מס' אמרי נועם.

114 ו **אמרי צרופה** שיטות על קצת מסכתות לרב אישכנזי (מהר"ר אברהם יחיאל פישל).

115 ז **אמרי שפר** מדרשות למהר"ש פיימו ברמז ובקצור דרושים נפלאים מלאים זיו מפיקים נחמדים מזהב ומתוקים.

116 * **אמרי שפר** (עיין מ' אהרן נככיח נמודינל נח"ב).

117 ח **ס' אמרכל** חבור מפסקי דינים וחדושים כ"י הזכירו לפעמים בספר אליה רבה הנדפס מקרוב על ש"ע א"ח. ואני הצעיר ראיתי קצור אמרכל בקלף ישן נושן כ"י ומזכיר שם מהר"ם מרוטנבורק ומוריני הרב רבינו אשר בר' יחיאל.

118 * **אמת ליעקב** (עי' מ' ישראל יעקב בלגאזי נח"ב).

א וז"ל ל"ה. ב) מ"שג"מ ח' גם וז"ל ל"ו. ג) שג"ב ל"ז. ד) שג"א כ"ב. ה) שג"ב ל"ב. ו) וז"ל ל"ה. ז) שג"ב ל"ד. ח) שג"א י"א. ט) וז"ל י"א. י) שג"ב ל"ה. כ) שס ל"ו. ל) שג"ב ל"ה. מ) שס ל"ה. נ) שס ל"ה.

שקבעו הלכה כבית הלל אע"ג דב"ש חריפי
מפי' ומ"מ ראוי לחוש לדעת מהרש"ל ומזכיר
שם כל הדינים שמחמיר מהרש"ל ע"ש באורך
דף ע"ד ודף ע"ה ודף ע"ו ע"ש.

124 * **אסור והתר** להרב חיים בר בצלל
(עיין אסור והתר ספיצנ מוכ"ס
לענין).

125 א) **אסור והתר הארוך** נדפס
בפיראדה שנת קרי"ה ושם
נאמר שאומרים שחיברו רבינו יונה, וכתב
בהקדמת המסדר שם שהי' בזמן מהר"ש
ומהר"ד איסורין בעל תה"ד וההקדמה הנזכר
חתום בה עזריה בר שמעון מק"ק פוגא.
ומשם ראה שההגהות שבגליון ובסוף הספר
הם מר' עזריה הגו' ואינם מהרב המחבר או"ה.

ולאסר זמן רב כליתי סכה כן הגאון בעל סוף יליך
קי' ע"ו ח"ל ולעפי' שסם בגליון בקס לכוי' דבתי הארי'
לדבתי מהכר"י כהנאום השקן לינו מרדכי הגאון מהכ"ר
יונה בעל ארי' קס הק דבתי מהכ"ר עזריה דלא ידעינן ליה
ושגה בזה עכ"ל.

וכליתי דבתי נפש י"ד קי' כ"א חוט ז' סכה
דמחבר אסור והתר הארוך היה תלמיד מהכ"ר איסורין הרב
המחבר כהנאום השקן.

ב) חזוק ארי' לא כחזו חלל לו לעלמו ולא סיהי'
ספר מיוחד להורות ומנון רבים, ולחומרים העולם לזכך
יש בחיבור והתר הארוך כמה מלות שלא נכתבו רק בראשי
הציבות להורות כי חנפי' סכחש לכו דבכ עוב עס כל זכ
סמחיק חסח לשוננו כל מה סהיה חפסכר לו לסמחיק. רכינו
מיים כר כללאל כס' ויכות מיס מיים.

126 א) **ספר אסור משהו** הזכירוהו
הראשוני חיברו הראב"ד וישנו
בירינו כ"ו וגם הרא"ם בתשובה ח"ב סימן כ"ד
מייתי ליה.

127 * **אסיפת הכהן** (עיין סג"מ סעטל
חזק"ק קלסקא צמ"ב).

128 * **אסיפת הכללים** (עיין מ' סיים
יליך ככך צמ"א, ועיין כללי
הס"ס).

129 * **אספה** (עיין מדכט).

130 ד) **אספקלריא המאירה** פירוש
פשוט על ההור מהגאון מ' צבי

הרב המחבר גאון צבי, עיין במערכת צד"ה
(עיין מ' לני סג"ל סוכוין צמ"ב).

131 ה) **אפי רברבי** על י"ד דרך שירים
וחדושים נדפס שנת שנ"א
ומזכירו הרב ש"ך י"ד.

132 ו) **אפריון שלמה** להרב המפורסם
מהר"ש אלגאזי וכללו בתוך
ס' רצוף אהבה.

133 * **ארבע שימות** (עיין מ' יחוסע
ספילא צמ"ב).

134 ז) **ארבעה חרשים** ארבעה חלקי
דרושים לרב אשכנזי נדפסו ב'
חלקים, כסא דוד קנאת אפרים דרושים על
עניני דוד המלך ע"ה ומלכי בית דוד ומלכי
ישראל, ושני חלקים רוח חן רב ברכות לא
נדפסו.

135 ח) **ארוחת תמיד** דרושים להרב
מהר"ש יצחק ז"ל בעל נאמן
שמואל.

136 * **ארון העדות** (ע' מ' ימק סנוכס
צמ"ב).

137 ט) **ארוזי הלבנון** ס' נדפס בוניציא
שנת שס"א וכו' ז' חבורים;
מדרש כונן, ספר האמונה והבטחון להרמב"ן,
סוד הנקוד למהר"י ז' גיקישליא, סוד
החשמל ממנו, מעין חכמה, פרקי היכלות לרבי
ישמעאל כהן גדול, כללי מדרש רבה למהר"ר
אברהם עקרא.

138 * **ארה לחיים** (עי' עוללות אפנים).

139 י) **ארה לצדיק** שו"ת לכמהר"ר
אברהם רודריגזי אחר מרבני
ליזורנו בדור שלפנינו.

140 * **ארחות חיים** (עיין רכינו אהכן
סכסן מלוניל צמ"א, ועיין אור
חדש).

141 כ) **ארחות חיים** של מוסר כ' הרב
מהר"ם די לונזאנו בשתי ידות
באצבע דרך חיים דף קכ"ב שחיברו רבי
אליעזר

א) סג"ב לני. ב) סס לני. ג) סג"א ס'. ד) סג"ב קין. ה) וליא י"ו. ו) סג"ב כה"ג ז' כלל ו': ח) ולי"ב ליע
ט) כלל א'. י) סג"ב קיה. כ) סס למ"ד.

145 * **אש דת** (עיין מולד מלס).

146 ב) **אשד הנחלים** דרושים לכמה"ר

יוסף נחמולי והי' תלמיד מהרב המופלא כמהר"ח אבואלעפיא בכ"ר דוד ז"ל וחתנו של הרב באר יצחק והוא הי' רב בעיר לארסו יע"א.

147 ג) **אשדות הפסגה** להרב הגו"ל

והוא שו"ת וקצת הי' מצי"עא.

148 * **ס' האשכול** (עיין סכאכ"ד הסני

צמ"ב).

149 * **אשל אברהם** (עיין משכנז

זכ"ר, סני מנגלים. ועיין מ' אשכנז

צמ"ב).

אליעזר הגדול שמוזכרין הפוסקים שהי' גדול אחד שמו אליעזר והיו קורין לו רבי אליעזר הגדול, וההקדמה שבראשו ממעשה רבי אליעזר בן הורקנוס נכתבה שם מהמעתיק ואינה מהספר.

142 * **ארעא דרבנן** (עיין מ' יסכאל

יעקב סלגאזי צמ"ב).

143 א) **אריץ החיים** פירוש תהלים להרב

החסיד בן נכד הסמ"ע מהר"ח כ"ץ ולעת זקנתו בא לעה"ק חברון ת"ו והיתה מנוחתו תנצב"ה. ואני ראיתי לו ז"ל שהי'ל כמעט על כל ד' ועשרים והיה מתנהג בחסידות קדוש יאמר לו.

144 * **אריץ ישראל מס'** — (עיין מ' יכודס ענאס צמ"ב).

(א) ו"ל ז"י. (ב) סס כ"ז. (ג) סס כ"ח.

ב

9 ב) **באור הרמב"ן** עה"ת, עשה פירוש

לפירושו מהר"י אבוהב, ועל

הסודות שבו חיבר רבינו יצחק דמן עכו תלמיד חבר של הרמב"ן ספר מאירת עינים לפרש סודותיו והוא ס' גדול כ"י. גם הרב מגדל עז והוא הרב שם טוב בן גאון תלמיד הרשב"א

חיבר ס' כתר שם טוב לכאר סודות הרמב"ן

והוא בכ"י. אמנם הרב מהר"ם פאפירש פירש

סודות הרמב"ן עפ"י הקדמות הרב האר"י ז"ל.

ובס' נמוקי שמואל מישבמה שהקשה הרא"ם

על הרמב"ן כמ"ש בה"א (עיין סכנז"ן צמ"ב).

והרמב"ן בבאורו זמנין דמייתי דברי ראב"ע

ומשיגם. ורבינו בחיי שהוא תלמיד הרשב"א

נושא אלומות רבינו הרמב"ן וגם בחר בדרך

סוד פשוט. ועל ס' רבינו בחיי יש ס' לסודותיו והוא ס' נפתולי אלהים ונרפס אויה

פעמים.

10 * **באורי סמ"ג** (ע' כזינו אייזק טעיין

צמ"ב).

11 * **באורי רש"י** (עיין מ' נתן ספיקל

צמ"ב).

1 * **באור** להלכות פסח ולכל תוספי רא"ם

(עיין מ' יוכס כזון צמ"ב).

2 * **באור** לטור א"ח וי"ד (עיין מ' יעקב ז' מניי, מ' ימק סלכז צמ"ב).

3 * **באור** ספר יצירה להראב"ד (עיין

קצלה).

4 * **באור** על חלק סמ"ג לאווין (ע' מהכ"י

קרעמנין צמ"ב).

5 * **באור** על פירש"י על התורה (עיין

מהכ"ס אלסקר צמ"ב).

6 * **באור** על הרמב"ם (עיין מ' יעקב זי

כז צמ"ב).

7 * **באור** על התורה עד"ה (ע' כזינו מנסס

מניקאנטי צמ"ב).

8 א) **באור התורה להרמב"ם** מובא

בכנסת הגדולה, כן כתב סדר

הדרות דף ג"ד ע"ג ודף קס"ד ע"ד. ועמו

הסליחה כי בכנה"ג הוא ט"ס וצ"ל באור

הרמב"ן עה"ת וזה פשוט והרמב"ם לא מצינו

מי שכתב שחיבר באור ופירוש התורה.

(א) טכ"ז ס' (ב) ו"ל ז"י.

ומשמאלו באור הרב המחבר בטוב טעם ודעת.

21 א) באר לחי דרושי הספד להרב מהר"י ן' שנגי' הגו'.

22 א) באר לחי בסוף ישרש יעקב קצור דרושי הרב מהר"י ן' ג'אמיל ואה"כ נדפסו באורך והוא ס' חיים וחסד, ועי' במערכת ח"ת (עיין חקן ללכיס).

23 א) באר מים חיים מובא בספרו צידה לדרך כ"כ סדר הדורות דף קס"ג ע"ד, ולא זכר דבסוף ס' באר שבע איתיה לקונטרס באר מים חיים ע"ש.

24 א) באר מים חיים למהר"ר יצחק הלוי אב"ד ור"מ עואבי' שלוניקי יע"א שיטות ודרושים.

25 * באר מים חיים (ע' מנכ"ל לזכרם סכנדי צמ"ח).

26 א) בארות המים הוא שו"ת ובאור קצת הלכות הרמב"ם להרב מהר"י ן' שנגי' הגזכר.

27 א) בגדי אהרן דרושים להרב מהר"ר אהרן תאומים אב"ד ור"מ מק"ק קראקא וכו' ונדפסו בפפד"מ.

28 א) בגדי ישע להגאון החסיד בעל של"ה חבור נחמד על המדרכי ולא נדפס כ"א על סדר מועד ועל מדרכי מברכות נדפס בסוף עמק ברכה ד' אמשטרדם.

29 א) בגדי כהונה להרב הגדול מהר"ר אהרן הכהן פרחא הרב המחבר שו"ת פרה משה אהרן ן' והם דרושים אשר דרש הרב הגו' בעיר תהלה שלוניקי יע"א.

30 א) ברק הבית שהיבר ה ר א ה השגות על תורת הבית להרשב"א

לא ראהו מרן, כ"כ הרב כנה"ג י"ד סוף סימן קל"ה. וכוונתי שלא הי' בידו בכ"כ כמו שהיו לו כל ספרי הראשונים בכתיבה, כי הנדפס עלה בכב"ש מכבש הדפוס יותר משלשים שנה אחר פטירת מרן והוא פשוט. ועי' מה שכתבנו בעניותנו בספרי הקמץ ברכי יוסף א"ח סימן

12 * באורים על ד' טורים (ע' נ' שמואל גלרניזאן צמ"ח).

13 * באורים על רש"י עה"ת (עיין נ' ישרא' המכונה נ' איסקלן צמ"ח).

14 א) באר אברהם פירוש המשניות עם מי באר דפוס ישן, ונדפסו עם תי"ט ולחם משנה באמשטרדם אך השמיטו הרבה מהספר הגו' ובפרט מתי"ט כאשר יראה הרואה.

15 * באר הגולה (עי' כללי סכולס).

16 * באר היטב (עיין נ' יסעיים הלוי צמ"ח).

17 א) באר היטב היבר מהר"ר יהודה טיקטין על שלחן ערוך אורח חיים יורה דעה אבן העזר קצור פירוש הדין והדושי דינים שהדשו האחרונים הן בחבורי הטורים הן בשו"ת והוא יפה אף נעים ועל ח"מ היבר מעין דוגמא מהר"ר משה פראנקפורט, ולאו הו' הס סס הכללים. אצל הדפוסו צלח הטעם צ"ד ומ"ט יוכר צלוך צ"ד קלור ע"ז וש"ך וצמ"מ קלור סנ"ע וש"ך אצל חין צבס שום הדוש מזולתם מהאחרונים ומשר"ה ומסנזו לתקן והיס כפני"ם לקט הקמח ופינס הדשות מן הכל ולחינו תקן. ולכן יצור לו האלם כב' מנהל"כ יודע טיקטין והל' מנהל"כ משה הגו' ועוד לו. גם צמ"ע א"ה וי"ד יש צבס שדפסו צלח הטעם מנהל"כ יודע הגו' עם אצל לזכרם מהאחרונים האחרונים ונאלץ צבס כי עוב, רק שצבסל לזכרם לפעמים המורה מקום אינו נוכחן וכילול. גם צבסל הטעם י"ד הוספנו צקוף עוב לכת מנהל"כ משה הגו' על סלכות שמהות וכל אחד לזכר. ומקוב צבסל הטעם מדם עיכבו עוב לכת עם צבסל הטעם צמחל ממהל.

18 א) באר יעקב הידושים על קצת ד' טורים וכללי סוגיות הש"ס מהרב מהר"י ברלין אהר מרבני פירדא תלמיד הגאון בעל שב יעקב, ונדפס זכרון יעקב להרב ז"ל הדושים על סדר הפרשיות והי"ל שיטות בש"ס הרבה.

19 א) באר יצחק מהר"ר יצחק ן' שנגי' אהר מרבני שאלוניקי והיתה מנוחתו בעה"ק ירושלם ת"ו והוא דרושים על סדר הפרשיות.

20 א) באר יצחק באור על ההפטרות מימינו פירש י' ורד"ק

א) טנ"צ ל"ג. ב) וז"ל כ"ה. ג) טנ"צ ל"ג. ד) טס ע"ס. ה) טס ס'ו. ו) טס פ"ג. ז) טס פ"ג. ח) טנ"צ ע"ו. ט) צ"ו י"ד. י) וז"ל י"א וכצ"ל לכל"ל צט"צ ל) טס ל"ה. ט) טס פ"ד. ז) טנ"צ ז'.

סימן קנ"ה אות ג' בס"ד, א) ועיין מ"ש לקמן מערכת יש"ן, (עיין רש"ל נח"ב).

31 ב) בדק הבית חיבר מרן הגהות והשמשות מספרו הקדוש בית

יוסף ומבואר בהקדמה לבנו שנאברו כמה קונטרסים, ואלו זכינו שיצא לאור בשלימות אפשר דהיו מיושבים כמה השנות שהשיגו על מרן.

הע דומיני דמשכחה סהנהוה נכתבו שלא במקומן וחלי דכתוב לקיטון זה שייך לקיטון אחר כי הוא דכ"ז ב' א"ח מ"ב כ"י ר"ל. ובכר ראיתי אחד קידוש השיג על הרב כהנ"ג שהטיח דברים על פנים הדעות בהקדמותו שלא היה ממש צדקתן של דברים ובהם עליו הרב הנ"ז כי גם הוא העתיק דברי דק הבית סימן רכ"ו ולא ראה הדברים שצדקן וכן השיגו הרב וזכרתי חלגיו כמ"ס הרב צנו בספר השנה חמישי סימן ס"ג.

ואמנם כבר הרב עלמו צדייכי שם כ"י רכ"ז אף הוא ראה והסיר ע"ז שנכתב שלא במקומו וכ"כ הרב בכנה"ג י"ד כ"י ק"י הגהה צ"י אהו מ"ג.

ג) בדק הבית מיצבו מן אחר שסייע כהן משנה, בית דוד י"ד דף ק"ז ריש ע"ב. (ד' ולפי דברי הרב שייכי הנ"ל ח"כ ש"ע מיצבו אחר כ"מ וצדק הבית. ואני הדל מולחתי כמה מקומות שמרן הגיה לשון הרמז"ב כ"מ ובש"ע העתיקו ממש הסברים צעועים ומהם ח"ה כ"י ג' דין ז' וי"ד סימן של"ג דין ח' ועיין צע"ז ח"ה וצ"ל צ"ד. אך מה שכתבנו צעניתנו כהם חנה דומיני דש"ע מחוסר דומיני מוקדם וכן כ"מ וצ"י וכן כ"מ וצדק הבית. ח"כ דומיני תקן מ"ס קודם דומיני לא הובא לדעתיה לגדל המלכו' דעתיק צהו ועול ההלמדיים ועצלי דין ונוסף עוד לראש אשמוכה עלה בכב"ש הלא כצ"י כס"ף עם הגויז כנודע.

ועהה צא לירי שיה' שבו יעקב מ"ג שדקס מקרוב ודלחתי להרב ז"ל שכתב ציטון ל"ה דכאשר יד מרן לנמקל לדיואל לכר הדברים צ"ש לנצטוב הבה למטה שרז מכל מה שפירש צ"י וצ"מ ופי' דברי הפוסקים על נכון זה ח"ד. וי"ש לפי מ"ס לניל דיש להלוה דבבר היה מחוקן צדק הבית ונאחד כמ"ס.

ה) בדק הבית לא ראהו מור"ם צעל ההג"ה. היה שמואל ח"ה סוף כ"י ע"ו. והוא דבר שצעו צדק הבית נדקס שנה שס"ן, ואלו הרב מור"ם משה עלה אל חלחיה מקמי הכי עוצא.

לחברא דחלי שחא אבר היתה מנותחו של הרב מור"ם לא צריכא לי כי צלמה דוד כתב שנפער שנה של"ז, והרב טורי אצ"ח סימן ה"ך כתב שנפער רמ"א יוס ל"ג לטומר שנה של"ג.

ואנכי הוואה נח"ה כ"י ק"ד צנקה הגט שכתב מור"ם כתוב שנה ש"ס. ומ"מ הדבר צדוק כי הרב מור"ם לא ראה צדק הבית שסייע מרן בדבר האמור.

והקצוב ח"ה שגב הרב כול"ע לא ראהו שלא נחפצע צמנו לפי מ"ס צנו בהקדמה דרישה י"ד שהרב מיצב הצורני על הטורים עד שנה ש"ן כאשר יראה הוואה מחוק מ"ס שכבר היו מ"ו שנה שטעשו הצורני עד ל' טורים ורישה

י"ד נדקס שנה של"ה וגם כתב שם שהיו אחד ועשרים שנה שנפער הרב, וקרוב הדבר שלא נחפצע אל טירו ואל שבר מקומו ציטון. ובכתי אמתן לן מכתם קוטיי וסויי שיש על הרב סמ"ע מ"ן צדק הבית באשר קלחם השיבוים הרב ש"ך ורצנו בדכחי ויוחר משהה המלא ימלא, אך אין הלונה על הרב כי לא נחפצע ס' ציטון. כן ל"ל למוס ריהטא שאינו זוכר שהרב הוהיר צדק הבית.

ו) וכתבתי אני צעניי בכפתי הקטן מחוק צדקה י"ד צבונטקס אחרון כ"י ס"א דלא ראהו הרב לתם ומשנה מ"ס ובמ"ס צכ"ד.

ז) ואשר כתבתי אני הדל שאני משער כי רוב הקושי' אשר פאחרונים הקשו על מרן ז"ל, כבר מרן ז"ל צדק הבית קדם וקלטן. מ"ן דומא למה שהקשה הרב משנה למ"ך על מרן צ"מ מ"א דקוטס ציטן קב"ל על כל שנים הדלוחות שהציא מרן ח"כס לודוקס וכתב ובצד חלחיה הפחר דבר ונעלם ממנו דמכן צדק הבית מחק אלו סלוחות וכו"מ צבונטיי ור"ן סקס דכמות זה א"ס היה צדק הבית שצנימות נמה דעה פאחרונים דמכן מר ניפו הדר ציה שכן רחוי להיות החר.

ואח"כ מכללל אני צעניי הכבתי צבונטיי דומיני דש"ע סקן דבריו שאלחם מהדורלל צהרל שהקן צדק הבית כתב דין צ"ש. והגם כי אין מופת מוחך וגם אני הלטיי פקפקתי על הרב שייכי שכתב דש"ע ספרו אחר צדק הבית, כמ"ס צש"ג מ"א ומנכת ש"ן אהו ל"א (עיין פלון ענדן), מ"מ אפשר דחיה הלכות הקדיס או א"ח"כ סיקן ביכך המהצרים דומיני דלא הובא לדעתיה.

32 ה) בדק הבית קונטרס נחמד מהרב תורת היים על ב"י הל' גיטין וכו', נדקס בסוף ס' גור אריה הדש דרושים.

33 ט) בהיר ספר שחיבר ר' נהוניה בן הקנה והוא ה' ראש למקובלי' ואחריו רשב"י. כן ראיתי שכתב מהר"א ריוניו שימצא כתוב בזה יישן נושן.

ונראה שהטובה הוא ספרו החמיל למצד ספר צבנלה בצרכוס. כי החף אמנם שכל דברי רז"ל הם צבויים על הכנה האמה וכמו שאמר רע"א מהימנא צפירוש דכל החלמוד נחויקד דרין דלוחייהא, מ"מ הלצישו הדברים מ"ל שאינו ניכר כלל כי הם המדברים קודי התורה. אבל ר' נחוניא יוס הקנה החמיל למצד ספר שניכר שהם קמות.

וה השבוע החמיל למשכיל אחד ששאל על אשר כתבו גורי הח"י ז"ל: שלימוד הזה הוא תקון גדול לפאיר הנפש ולקדשה והרב ז"ל נתן תקון לנעל השבוע ללמוד המשה ש"ן על תורה בכל יום א"ע"ג דלא ידע מלי קאנור דקריאהה זו הללל לפאיר הנפש ולהקנה. ונראה כי דווקא שלימוד הזה יש צו קבולה זו יוחר על למוד ומשנה והלמוד ומקרא והוא פ"א צנה כמו גדול מכל ההודס א"ס למקרא וא"ס למשנה, אלו דבריו. ואני מאמתי לו דע כי אין ספק אם ללמוד צבורה הקדושה ודאי זכר וראו מנוחיים ובפרט אל יהיה לשמה צלחיהם ודאי צובה צ"מ וסעלותיו ומתקן פעולמות ומיחד הדודים, ואפילו מארי רזין סוד"ס נכתב ללמוד מקרא משנה והלכה דבר יוס ציטון כאשר דבר צדקשו

א) סג"ב מ"ה. ב) סג"א י"א. ג) ס"ס י"ב. ד) ול"ב י'. ה) סג"ב י"ג. ו) סג"ב מ"ד. ז) ול"ב ע'. ח) סג"ב מ"ו. ט) ס"ס צ'.

לסלן). ובשׁוֹת אהלי תם ס' כ"ח מזכיר ספר
הבתים בדיני ברכות ע"ש.

44 ט) **בית אלהים** חיבר הרב המבי"ט
מדרשׁוֹת ומוסר ופירוש פרק
שירה ונדפס בוויניציא.

45 י) **בית הבחירה** לרבינו מנחם בר
שלמה לבית מאיר וקרוין לו
הרב המאירי. כבר כתבתי בח"ב (עין כ"מ

המליכי צמ"ב) מהות החבור ישהם פסקין
בסדר הש"ס ל"ג מסכתות עש"ב. ומלבד
פסקי מגילה אשר זה שנים יצאו לאור עתה
מקרוב זרחה השמש למאיר ובא ונדפסו
פסקי שבת, נדרים. סוטה, נזיר, שנס"ן ליאי"ו.
ושמעתי כי גם פסקי יבמות להרב המאירי
ז"ל נדפסו בשלונקי מקרוב, אמנם עד האידנא
לא נראו בעליל. (כ) ומקרוב בא לירינו פסקי
הרב למסכת יבמות ונדפס בשלונקי יע"א.

46 ל) **בית דוד** פירוש המשניות למהר"ר
דוד קורניאלדי נדפס באמשטרדם.
מ) וראיתי לו ז"ל הגהות והדושי דינים על
ד' חלקי ש"ע כ"י.

47 ט) **בית דוד** על השו"ס להרב הגדול
מהר"ר יוסף דוד אב"ד ור"מ
דשלונקי תשובות ובאורים וחי' דינים.

48 * **בית דין** (ע' ממנת כסופס).

49 ס) **בית דין יפה** חברו הרב מהר"ש
יפה מתשובותיו ולא נדפס.

50 ע) **בית דינו של שלמה** שו"ת
מסודרות על ד' טורים להרב
הגדול מר קשישא שושילתא דבי נשיאה
מהר"ר שלמה לאגידו זלה"ה ראש על אר"ן
תנצב"ה.

51 * **בית הלל** (ע' מ' הלל אשכנזי צמ"ב).

52 * **בית ועד** (ע' צמי כסופס).

53 פ) **בית חדש** זאת לפניו נדפסו שו"ת
להרב בית חדש כידוע. ושוב
נדפסו שו"ת גאוני בתראי ויש בהם כמה
תשובות להגאון בעל בית חדש. ומחדש
נדפסו

צקישו דרכיו האלי זל"ל וכמעטו ומנו. לחנם אשר גדל
למוד הזה היינו שהמקרא ומשנה וההלמוד הם מלוצטים
מאל ואינו ניכר צמס הסוד כלל. לא כן זה שמדבר צקודי
החורה צפירוש ואין פתי הקורא שלא יצין דרך כלל כי
דרכיו צעמקי דוי החורה. ולכן להיות סכחי חורה גלויים
צדי לנפש סן וזהיכין וואיכיס הספס ואע"ב צדלז מה
צבריו קמוימס ותמוימס מאל היינו להצין סכר עליון צעלס
ולידע מוכן הדברים על צוקיין ועל ומסוכותן דודאי לביכא
צבה ולא יצינו הדברים כ"א ופי חסס גדול לאון ומקבל
מדין. צמס בצללות ניכר היותן זין עילאין והדברים עושיס
רושס צשכטיהם עליונים למעלה.

א) ונעה כלאי צמ' ארץ המימס פי' הפליס ומנומ
ע"ב שהציו מואמס ז"ל כי כל החורה קדש וסיכ השיכיס
קדש קדשים ופירש דכל החורה יצ צמ פיר"ס ואינו ניכר
הקוד אך צשיר השיכיס הקוד צגלוי ולכן הוא קדש קדשים
והאריך צזה ע"ס. והוא ע"ד סכחצמי צענוטי.

34 ב) **בחירה** לרבינו המאירי, ע' במערכת
מ"ם בס"ד (ע' מ' מנתס צכ
שלמה לבית מאירי צמ"ב).

35 * **ס' הבחירות** (ע' סכחמאל
36 * **בחינת המדות** (כחמי).

37 ג) **בינה לעתים** מהרב גדולי תרומה
דרושים נחמדים ומתוקים.

38 * **בית אבות** (ע' צמי כסופס).

39 ד) **בית אברהם** שו"ת להרב מהר"ר
אברהם הכהן מק"ק ואמושטש.
ועוד ראיתי בכ"י בית אברהם להרב מהר"א נ'
הנניא על עגונא כמש"ל מערכת האלה (ע'
מ' אצרכס ו' סכניא צמ"ב).

40 ה) **בית אברהם** עתה נדפס חדש
ממש על ה"מ סלפל"א
אריכת"א להרב המו' מר קשישא כמהר"א
ישראל זלה"ה.

41 ו) **בית אהרן** מפתח גדול על כל
המקרא מל"ו ספרים חשוב
ונצרך מאד.

42 ז) **בית אל** להרב הגדול רבינו דוד
ככבי הזכירו הרב מהר"ם די
לונזאנו בסוף ס' אור תורה.

43 ח) **בית אל** חלק מספר הבתים כ"י
ונרמז בח"ב (ע' ס' כחמים

א) ולי"א י"ג ט) טב"ב לי"א. ג) טס ל"ב. ד) טס כ"י. ה) טס כ"א. ו) טס ל'. ז) טסב"ב ע"י ולי"א ה'. ח) ולי"א
ו'. ט) טב"ב יע"י. י) ולי"א ע"י. כ) ולי"א ג'. ל) טסב"ב י'. מ) ולי"א יד'. נ) טב"ב ו"ז. ס) טס ע"ז. ע) ולי"א
י"ז. פ) טס י"ח.

נדפסו תשובות בית הדרש הדרשות בפולין בעיר קארעץ בשנת תקמ"ה ויש בקובץ זה כמה וכמה תשובות מגאוני זמנו ומבניו וחתנו זכרם לברכה.

54 * בית הדרש על הטורים (ע"ו מ' ואלל אב"ד זק"ק קהל קאטא זכ"א).

55 א) בית י"ד חבור מהרב המאירי בדיני נשילת ידים ראיתיו כ"י.

56 ב) בית יהודה שיטות מהגאון מ' יהודה בן ניסן אבד"ק קאליש.

57 ג) בית יהודה שו"ת בסדר ד' טורים להרב מהר"י עייאש אב"ד ור"מ בק"ק אלנזאיר תלמיד הרב מהר"ש צרור הרב המחבר פרו צדיק. והיה שקדן גדול בתורה כנראה מרוב ספריו שנדפסו ואשר יש לו בכ"י ובסוף ימיו זכה לבוא לעה"ק ירושלם ת"ו והיתה מנוחתו כבוד זל"ה.

58 ד) בית ה' חיבור גדול חיבר הרב המקיבל מהר"ש בן אלקבץ בהכמת האמת כמ"ש בס' ירשי ישי פירוש רות ובמקומות אחרים.

59 ה) בית יוסף למרן ז"ל. ראיתו בית יוסף א"ה שנדפס שנת ש"י.

והסם הזה נאמר לו ע"י המגיד שהוא אחד תקלה חנוכה בית יוסף או ש"ע ע"ש ב"כ המגיד.

ודע שקבלתי מאלם גדול זכמה ויכא שקיבל מרז גדול שקיבל מוקדים שנהגה צדור מרן ז"ל שהיו המצ"ק והכ"י וכל קדושים עממם סיעה"ל דמיוא שישראל לפי הדור היו לרביים לנפס זה שקיבץ כל הדינים ויגלה כרטיסם לאסקוי שמעמחא אליבא דהילכתא. וצאוו הדור היו כנולאים שלשה רבנים לרואים לזה והם הרב מהר"ר יוסף עולישלף והרב זון והרב מהריב"ל וכל אחד מהם היה ראוי למלכת זון, וסקינאו מן השמים והתקן לה ע"י מרן הקדוש מפני ענותותו וימרה וכאשר נראה מסכניו הקדוש' הסוטה אל העי"ף וכנ"ש זכ"א (עיין מ' יוסף קארו) משם הרב מהר"ל אלפנדלרי צקונערס עיבונא דף כ"ט שכחה דלין דרך מרן לנפס זגנוה מ' שמוק דלא כותיה ומשכחו היה מפני ענותותו וימרה זכ"א ס' קינן י"ז על השוטה הר"א מ' זקדון ז"ל הוכרח משום מעשה שהיה שהסיר הרב המגיד"ע מ"ל קינן קפ"ו ובק"י קפ"ו כהז דוהה"ר יוסף עמד לו ונגד, ולבי אומר לי שהוא צדיק בית יוסף עב"ל הרב מהר"ל אלפנדלרי. ואלי צבויי כהנתי שם דלין לורך לרביים שכלם שהכי מפורש בלורך בהשוטות מרן צדיקי מים שללם שם קבלו הרבה תשובות לנדר ממרן על הרב המגיד"ע והתשובות גדולי הדור ע"ש.

ואחר זמן רב ראיתי שהרב מהר"ל אלפנדלרי הכ"י כל היו צידו תשובות מרן כמ"ש צקונערס הכ"י דף ק"ד ע"ש אלעזר להכי רחש לבו ונכתב צפ"ק, ואין לנקטתו ויספר שאינו נמ"י אללו.

ודע שקבלתי מוקדי תורה ויכא ששמעו נוסף קדוש הרב הגדול עיר וקדיש מהר"ם אלפנדלרי שקבלה צידו שכל כלל מרן צפ"ק הלכה אחרי שלשה עמודי זיה ישראל הרי"ף והרמב"ם והכ"א וכו' הסכימו קרוב לחלשים רבנים צדורו וכך היה מרגלם צבוייה הרב הכ"י כי כל שיעשה כפסק מרן הנה הוא עושה כנולאים רבנים.

ועוד שמעתי שכתב י"ל לאור כ' זיה יוסף אחר הרב מהריב"ל שפ' זה מונעט הבקיותה ונזר על המגידיו שלא ילמדו זו, והם היו לומדים לפניו ס' הטורים והוא היה אומר מקור נפחה לכל דין והפ"ס ונולא הימ"ל לא איכע שנעלם מהרב מהריב"ל שום מקור דין צבוב בקיותה. ואחר הגזרה המכרה יום אחד למדו דין אחד וברב לא מלא ידיו ונבלו צבית המדרש ונעלם ומרן הבקיותה ונכרם צפ"ק אחד הפוש פשפש ולא מלא. אז אחר הרב מהריב"ל נראה שרן השמים רוליס שפ' זיה יוסף יחפצע צבולס לכו מזו, וצפ"קסם מלאו איה מוקס דהין צפ"ק והסיר להם הגזרה, כי ראה כי הסוגיא הסיוח היתה ידועה אללו ונעלמה ונכתבה ממנו ורן צדעוהו שמיס לו זכ"ו למרן ז"ל.

60 ז) בית יעקב שו"ת להרב מהר"ר יעקב והיה בזמן הרב ש"ך.

61 ח) בית יצחק חבור כ"י על קצת ש"ע א"ה להרב החסיד מהר"ר ער"ן הרב המחבר שיח יצחק.

62 ט) בית ישראל חבורי דרישה ופרישה על הטורים נקרא בית ישראל.

63 י) בית ישראל דרשות להמר"ר ישראל בנבנשת קרוב אחד להרב ננסת הגדולה והרב פני משה ונרפסו בקושטנדינא.

64 כ) בית הלוי חבור הרב מהר"ר ישע"י סג"ל הורוויץ נכדו של הגאון החסיד בעל של"ה על כללי המינו ועל איזה סימנים מח"מ ושקיל וטרי על הש"ך.

65 ל) בית הלוי שיטות על קצת מסכתו מהרב מהר"ר לוי אשכנזי נדפס במאלקוואו ש' תצ"ב.

א) שג"ב ס' ק"ו. ב) שם כ"ח. ג) שם ס' ד. ד) שם י"ח. ה) שם כ"ע. ו) ול"ז ח'. ז) שג"ב כ"ג. ח) שם כ"ב. ט) שם כ"ד. י) שם כ"א. י"א) שם כ"ו. י"ב) שם כ"ז.

78 ח) **בן אלישע**, ראיתי באיטליא ספר כ"י על איזה פרקים ממס' קדושין וכתוב שם פסקי הלכות בן אלישע, ושם נאמר דכבר כתב בפ' הסוגיות באורך אבל לא יכולתי להכיר מהם' הנז' שמו ושם עירו וזמנו.

79 ט) **בן דוד**, ספר נדפס באמשטרדם שנת תפ"ט והוא השנות על הרב המקובל מהר"מ דילונזאנו בס' עמר מן פירוש האדרא זוטא, ולא הוזכר שם המחבר אישר לא כתוב בספר. ולא הדפיס אלא מאה לבד כמ"ש שם בהקדמה בסופה.

לאזנא ידענו עס המהבז והוא מהר"ר נפסלי בכמ"ר דוד וק"ק אמשטרדם כמ"ש הכז זעב צדק ח"ב על זכרות צסקלמנו. ושיבז מאלד למהר"ר נפסלי המחבר כי ה' לו צלומסחו אלף פעמים כמבז סה"ל צנגלס וננססר, ונכזב לניעומו וסקיזומו לל סיה מנגלס כ"ל לפכז זעב צדק סה"ל סהכזו כנססו ע"צ. ושמו כזו צסקלמנו q7 ל' מהסקלמה ע"צ ד"ס וסל יסאל סשולל ע"ס. ונכזק סקלמנו כמזב סהכזו מננססס סגלון מהר"ר משה סייגלדך כזו וזונו סל סגלון כמ"ס.

80 י) **בן מנוח**, חיבור הרב הקדוש המקובל מהר"ר שמשון מאמטרפולי הזכירו בהקדמתו לס' דן ידן פ"י ספר קרנים, וכתב שחיבר מחנה דן פ"י על הזהר ובן מנוח פ"י על האדרות רזי דרוין ע"ש.

81 כ) **בן פורת יוסף** באור על ההפטרות לרב אשכנזי מהר"ר יוסף העם ז"ל אב"ד ור"מ דק"ק קאסיל ומדינת העסיין, נדפס מחדש והוא באור רחב ושם הגהות מבן הרב המחבר מהר"ר יצחק.

82 ל) **בן פורת יוסף** קצור הדושי דיני' על א"ה א"ה ח"מ למהר"י קובו נכד הרב הגדול עיר וקדיש מהר"ר יוסף קובו ז"ל נדפס מחדש בשלונקי יע"א.

83 * **בן פורת יוסף** (ע' לפנת סענת).

84 מ) **בן שמואל** דרושים ממהרשד"ם נדפס בויעניא.

85 נ) **בני אברהם** שו"ת וקונטרס על הלכות גיטין וקצת דרושים להרב

66 * **בית הלוי** (ע' מ' אליה סלוי).

67 א) **בית לחם יהודה** על ש"ע יד ונדפס עוד עם הגהות שער אפרים.

68 * **בית המדרש** (ע' צמי כסונה).

69 ב) **בית מועד** הוא ספר קדמון מפסקי דינין ומר זקני הרב מהר"א אזולאי זלה"ה בהגהותיו מביא הרבה חדושי דינין ממנו, וגם הרב פרי חדש מזכירו איזה פעם.

70 * **בית מנוחה** (ע' ס' כצתים צ').

71 ג) **בית העזיאל** ט"ו דרשות ממהר"ר יהודה עזיאל נדפס שנת שס"ד.

72 ד) **בית העזר** חיבר הרב בנימן איספינוזא פ"י על הראב"ע נביאים וכתובים באריכות והש"ב ח השביח לראב"ע בהקדמתו מאד. ויש לו להרב הנז' חבור על לשונות הרמב"ם ושו"ת.

73 ה) **בית הרוואה** להרב מהר"ר שמואל פלורינטין אחרון מורה מקום מהאחרונים ע"ד לקט הקמה וקצת לשונות הרמב"ם. ושמעתי כי נדפס מחדש להרב ז"ל ס' מנחת שמואל דרושים ושו"ת.

74 ו) **בית שלמה** תשובות להרב מהר"ר שלמה חסון (ק"ק) דפוס [ק"ק] שלונקי.

75 ז) **בית שמואל** על ש"ע א"ה ונדפס עם חלקת מחוקק ונקרא אפי רברבי וזו היא המהדורא בתרא, כי בית שמואל מהדורא קמא אין להשגיח בו כי הרב המחבר עצמו הוסיף וגרע ושינה במהדורא בתרא והוא הנדפסת באפי רברבי.

76 * **בית תפלה** (ע' לזכ מדס).

77 * **בכור שור** (ע' סג"מ אלכסנדכ סענדכ סזכ צמ"ב).

א) סג"ב ל"ב. ב) סג"ב א"ב. ג) סג"ב כ"א. ד) וילא כ"ס. ה) סג"ב ע"ז. ו) סס ו"מ. ז) סס ל"ד. ח) סס י"א. ט) סס ס"א. י) סג"ב ס"ס. י"א) וילא ל"ב. י"ב) סג"ב ס"ז. י"ג) סס ס"ז.

להרב המפורסם ביושר העיון והסברא מהר"א מיוחס אב"ד ור"מ דק"ק קושטנינא.

86 א) בני אהובה חיבור על אה"ע מהגאון מהר"ר יונתן כ"י ועדיין לא נדפס.

87 ב) בני אהרן להרב הגדול והחסיד מהר"ר אהרן לפסא והם שו"ת דשייכי לח"מ וקצת כאור לאיזה הלכות טור ח"מ, וע' בח"א אות נ"ה מערכת אל"ף (עיין מ' ס"כק לפס"א נ"ב). ובשו"ת הרב כנסת הגדולה הנדפסות מחדש יש לו כמה תשובות ושקיל וטרי עם הרב כנה"ג.

88 ג) בני דוד חדושים מסודרים על סדר הרמב"ם שנתחברו ונלקטו מכתבי הרב מהר"ר פאלקון.

89 ד) בני חיי על ד' טורים ושיטות מהרב המפורסם מהר"ר חיים אלגאזי בכמה"ר מנחם, ושם הגהות מהרב המופלא מהר"ה אלפאנדארי וכל הגה"ה בפרק קול הי"ד המרבה. (ה) והיה תלמיד הרב מהר"ש אלגאזי כמ"ש בח"א (עיין מ' סיים סלגאזי מלפנינו נ"ב) וגם היה תלמיד מהרב מהר"א לפסא בעל בני אהרן. והרב מהר"ר אהרן אלפאנדארי בעל יד אהרן היה נשוי בתו של הרב בני חיי, ולכן כשמוכר ביד אהרן להרב בני חיי קראו בשמו מר זקני כי היה זקן ביתו.

90 ו) בני יהודה להרב מהר"י עייאש שו"ת ולשונות הרמב"ם.

91 * בני יונה (ע' מ' יונס נ' כ"י נ"ב).

92 ז) בני יוסף הרושים על התורה מהרב מהר"ר יוסף יחיאל מרבני שלונקי.

93 ח) בני יוסף נדפס מחדש לכמהר"י הכהן טונגי ושם יש חדושים מהמאורות הגדולים מהר"ר צמח צרפתי ומהר"ר אברהם טייב ומהר"ר יצחק לומברוזו זכר כולם לחי עדי.

94 * בני יעקב (ע' מ' יעקב טסון נ"ב).

95 ט) בני יצחק דרשות ושו"ת להרב מהר"ר יצחק חנין, ע' במערכת יוד אות ק"ו (ע' מ' ילסק סיני נ"ב).

96 י) בני משה שו"ת להרב משה שלמון אב"ד דקושטנינה.

97 כ) בני שמואל חיברו מהר"ש חיוון בן בתו של מהרש"ם והוא על קצת הלכות מריש ח"מ ומעט מהלכות י"ט והלכות תערוכות ושו"ת. ואין מקום להסתפק במה שנסתפק בזה בסדר הדורות. דף קס"ה ע"ב ואין להאריך.

98 * בנימין זאב (עיין מ' זנימן נ"כ נחמ"ס נ"ב).

99 ל) בנין אריאל להגאון שושילתא דבי נשיאה מהר"ר שאול זלה"ה

אב"ד דק"ק אמשטרדם ובו שני חלקים, חדרי תורה על סדר הפרשיות וחמש מגילות וחדרי התלמוד על הש"ס. ואני הדל זכיתי לקבל פני שכינה בשנת תקל"ה מדי עוברי בשליחו מצודה, וזכיתי להתבסס מתורתו ומענותותו ושלמותו ר"ב הסדר"א נקיש בידיה תנצב"ה.

100 מ) בנין הבית קונטרס חיבר מהר"ר יחיאל הלל בענין בנין בית המקדש ונדפס. ואח"כ הרפ"סו בתוך פירושו לב"ד הנקרא מצודת דוד ומצודת ציון אחר יחזקאל.

101 נ) בנין יהושע פירוש על מסכתות קטנות חוץ ממסכת סופרים לאחד מרבני אשכנז.

102 ס) בנין שלמה להרב מהר"ר נתן מאז ז"ל שיטה על מסכת סנהדרין בפלפלא אריכתא.

103 ע) בעי חיי תשובות הרב כנה"ג וקרא להן שמות: עין חיים לשו"ת דשייכי לארח חיים, עין הדעת לשו"ת י"ד, עין הגן לשו"ת א"ה, עין הדר לשו"ת ח"מ. ועתה נדפסו ארבעה קובצים מתשובותיו, קובץ אחד מתשובות י"ד אותן שנדפסו המפתחות שלהן בס' קול בן לוי ונוסף עליהן עוד

(א) ולי"ב ס' (ב) משנ"ב י"א, ולי"א ז' (ג) שני"ב כ"א (ד) סס ל"ה (ה) ולי"א י"ד (ו) שני"ב ס"ה (ז) משנ"ב י"ב ולי"א ס' (ח) סס ט' (ט) שני"ב ע"ו (י) סס ל"ו (כ) סס י"ד (ל) ולי"א כ"ג (מ) ולי"א ז' (נ) ולי"א כ"ב (ס) ולי"ב י' (ע) ולי"א ז'.

108 * **בריתא דמלאכת המשכן** (ע"י מדעס).

109 ה) **ברית אברהם** למז"ה בסוף חסד לאברה' והוא קצור תומר דבורה שחיבר הרמ"ק זצ"ל.

110 ו) **ברית אברהם** להגאון מהר"א הורוויץ סג"ל אביו של הגאון של"ה כמ"ש בנדרס מערכת אל"ף (עיין מ' לזכרס הלוי וכוויץ זכ"ב) ונדרס שנית בס' שער השמים של השל"ה בדפוס ראשון אך כשנדרס שנית שער השמים השמיטוהו.

111 ז) **ברית אברהם** דרושים כ"י מתוקים וחר"פים להרב המובהק מהר"ר אברהם צמח אחד מרבני עה"ק ירושלם ת"ו מבית דינו של הרב המג"ן ורואיתם כ"י, ומביא הרבה דרכים ממנו מופת דורנו מהר"ח"א בעץ החיים ושאר ספריו. והרב הגו"ל הוא בנו של הרב המקובל מהר"ר יעקב צמח וע"י בנדרס מערכת מ"ם (עיין מהר"ר זשכ"ב יכונתן זכ"ב).

112 ח) **ברית הלוי** פי' ההגדה כ"י להרב המקובל מהר"ש בן אלקבץ, והקדים מ"ו פיקים בסודי יציאת מצרים קודם פי' ההגדה.

113 ט) **ברית מנוחה** כתב סדר הדורות דף קס"ה ע"ג וז"ל ברית מנוחה רבי אברהם בר יצחק מרמון הספרדי ספר עמוק בקבלה ומשמות מלאכים ופעולותיהם וקבלה מעשית. ברית מנוחה רב המאי גאון קבלה כ"י עכ"ל. ונראין הדברים דסבר הרב דיש ב' ספרים הנקראים ברית מנוחה ס' אחד הוא לרבי אברהם מגראנאט"ה ונדרס בשנת ת"ח כמ"ש, וס' ב' ברית מנוחה לרב המאי גאון והוא בכ"י. ולדבר הזה יסלח הארון שאין כאן שנים והוא באחד והוא הנדרס, רק יש מיהסין אותו לרב המאי גאון. ועיין מ"ש בנדרס מערכת אות ק' דף ס"ט (עיין קבלה זק"ב).

י) ברית מנוחה, ראיתי בכ"י גדול יתר מאד מהנדרס כפלים לתושיה וכמעט לא נדרס

עוד תשובות וגם קצת שו"ת דשייכו לא"ה זהגם מועטים, וג' קובצים משו"ת ח"ם. ועדיין לא נתגלו שאר תשובות א"ה וא"ה.

104 א) **בעלי ברית אברהם** כ"י פי' על המקרא למז"ה חסד לאברה'.

105 ב) **בעלי הנפש** מהראב"ד ונדרס עם עבודת הקדש להרשב"א. ובס' תורת שלמים נדרסו השנות הר"ה עליו והגהות בעלי הנפש כי רבו הטעיות, ואח"כ בברלין הדפיסו בעלי הנפש מוגה עם השנות הר"ה וכו'. והזכירוהו התוס' ביומא דף י"ה ע"ב וז"ל ביסודו של רבינו אברהם בר דוד זצ"ל מצאתי בס' בעלי הנפש וכו' ע"ש.

106 ג) **ברוך שאמר** כתב מהר"י צונצין בס' נחלה ליהושע סי' א' וז"ל מצאתי בחבור א' שנקרא ברוך שאמר חברו אשכנזי סופר בזמן מהר"ם מרוטנבורק וכו' עיין שם.

ואכתי חיש לעירי זכ לירי יד כהם קונטרס כתיבה לשכנזים ישן נוסן וצלו וכחז עס שפוח ס' צורך שאמר, ובהקדמה כחז שחיברו מהר"ר שמואל זכ לניעהו הנכונה צורך שאמר על עס שהי' קטן יהוס מלז וחס וכן שמונה עינים סי' אומר צורך צורך שאמר בקול נעים צינים הכנסת עד שכינתו צורך שאמר.

וכזה ראיתי בהשפעה ומהר"ר דוד זכ ושהו זלמוים הוצאה צינים ומהר"ל סי' ל' זכ"ו וי' שמשון צורך שאמר. זכס מזה הויה לנמן הצ"י ח"ה סימן ל"ו שכתב ועד שולחתי קונטרס לזכס לחימן שמו סי' ילמח צורך שאמר וכו' ע"ס. ונראה מזה הפכס צעל קונטרס שהציג מכן והוא לחימן סי' מיואל"ה חללו של מ' שמשון צורך שאמר הנו', ונשאר כנוי צורך שאמר לכל ארעו.

הגם הלום ראיתי אחרי כו"ל צהשו' מהר"ר שלמה נרצוני הוצאה בהשפעה מהר"ר קלסטרטו כ"י סימן ק"ד שכתב וז"ל ידיע ליהויה שפחכס הפלס החקיד והקדוש כמה"ר מלכיאל אשכנזי מלח קונטרס חיברו מהר"ר שמשון צרצרי אליעזר מוכה צורך שאמר.

ד) ועמה ראיתי בס' חל"י דנה ח"ס סי' ל"ב ס"ק מ"ע שכתב וז"ל מלחתי זכ' צורך שאמר ולי לזכרס חינו נראה פירוש העולם וכו' ע"ס, ותוספתו דל"כ צורך שאמר מלחתי לזכרס הוא עד שראיתי צינים ומהר"ל סימן קל"ז שכתב וז"ל ומהו צורך הפסילין יקור סי' לזכרס שהביאו סי' שמשון צורך שאמר ציאל וכו', ולאוהו סיכור דסמכאל הוא כי מלח דקדק הממכר והמגיה סכ"ל, וכמה שקטס סאכ"ס.

107 * **ספר ברזילי** (עיין הסאון רצינו כרזילאי זכ"ב).

(א) סג"ב ע"ד. (ב) עס ל"ז. (ג) סג"ל ח"י. (ד) סג"ב ח"י. (ה) עס מ"י. (ו) סג"ב ז"כ. (ז) עס ע"ג. (ח) עס י"ז. (ט) עס ג"י. (י) וז"ל ג"י.

נדפס אלא חציו ובמה שנדפס יש הסרנות והלופים וה' הטוב יכפר בעד. א) ומה שכתוב בראש הספר שעל הלשון ההוא בנה בנינו בס' מטפחת ספרים ראיתי נסחא כ"י שאין בו הלשון כסגנון המודפס. ולפי מ"ש הרב עיר וקריש מהר"י צמח ז"ל דמחבר ברית מנוחה קדם לרשב"י א"כ הל' ההוא הוא הגה"ה מבחוץ ואינו מן הש'.

114 ב) ברית שלום דרושים נחמדים להגאון מהר"ר פינחס נדפסו בפפ"מ.

115 ג) ברך יצחק דרושים נחמדים מהרב מהר"ר יצחק ברכה אחד מרבני ארם צובה ונדפס בוויניציא.

116 ד) ברכות בחשבון מאסף כל שמות הקדש הנמצא' בספרי' דרך א"ב וכל שם דבר שיש לו מגין וחשבון כתוב בצדו שרש מקומו, חברו הרב המקובל הגדול מהר"ר יעקב צמח כמ"ש בהקדמת ספרו קול ברמה פירוש אדרא רבא כ"י.

117 ה) ברכות בחשבון קונטרס ספרפראות להכמה לפרש איזה מקומות ברז"ל כפי הכמת המספר והתשבורת, והוא בסוף מרכבת המשנה ה"א להג"מ שלמה אשכנזי ע"ש.

118 ו) ברכת אברהם להגאון מהר"א טרויוש צרפתי בר פלוגתיה דמהרלנ"ה והוא בריני נט"י באריכות גדול.

119 ז) ברכת אברהם דרושי' נחמדים להרב מהר"ר אברהם ברודו שהיה בזמן הרב פני משה והוא על ספר בראשית.

120 ח) ברכת אליהו קובץ קטן למהר"ר אליהו שפירא מרבני פולין והיה שנים רבות פה ליוורנו והרב ז"ל היה בקי בקבלה מעשית. ואמר לי שעבר הש"ס ז' פעמים והיה חסיד ופרוש זל"ה.

121 ט) ברכת אליהו נדפס מקיבו למ' אליהו דוויץ מארם צובה.

122 י) ברכת הזבח מהגאון מהר"ש קאדינובר על סדר קדשים חוץ מחולין ובכורות, ספר נכבד מאד קב ונקי הפליא עצה הגדיל תושיה בהנהגותיו והידושו האמתים בדרך קצרה וכשרה.

123 יא) ברכת טוב דרשות על התורה ולקוטים מהרב מהר"ר משה

כ"ץ נראל אב"ד דק"ק מיץ. והוא אבי החכם השלם הרופא המחבר ספר מעשה טוביה ברפואות והכמות והידושי עולם. ובספר ברכת טוב יש הסכמה מרבניו מהר"י רואנים וחביריו הרבנים רבני קושטנדינא. ובנו כמה"ר טוביה הוזכר בשו"ת הות יאיר סוף סימן צ"ב ושם בהשמות דף רנ"ח ע"ב כתב הרב חות יאיר על החכם השלם כמה"ר טוביה הגז' וז"ל היה אחי חורגי בן הגאון מהר"ר משה נראל שהיה אב"ד בק"ק מיץ, וא"א הגאון נשא אלמנתו בזיווג שני שנת כד"ת עכ"ל. ובס' ברכת טוב כתוב דנה נפשיה שנת ת"ט וכתוב שם דהיה חבירו של הגאון מהר"ר העשל, וכנראה שהיה תלמיד מהגאון מהר"ר יעקב אביו של הגאון מהר"ר העשל כנראה שם ושאר דוכתי. גם היה תלמיד מהגאון מהרש"א בעל חרושי הלכות כמ"ש בסוף דף ו' ע"ד.

124 לב) ברכת ה' להגאון מהר"ר נפתלי כ"ץ כולל הקדמה גדולה ושיטת ברכות ועל כל סדר זרעים. וזה השם בכללו. ויקרא להם שמות בפרשות: להקדמה גדולה ארוכה וערוכה בחבור סמיכות למסכתות כל הש"ס משנה קרא בשם סמיכת חכמי', ולשיטת ברכות קראה קדושה וברכה, וליתר פירושו לסדר זרעים זה שמו משך הזרע, ותרי מגו תלהא נדפסו.

125 לט) ברכת שמואל מהגאון מהר"ש קאדינובר דרושים חריפים על התורה ובאור מאמרים תמוהים והקדמות נוראות כמ"ש בנדפס אות שי"ן (ע' מ' שמואל קאדינובר צח"ב).

126 ס) בשורת אליהו פי' רות מהרב אליהו הכהן ז"ל.

א) ולי"ב ז' ב) סג"ב ז"ב ג) ט"ס ז"ס ד) ט"ס ז"ס ה) ט"ס ז"ס ו) ט"ס ז"ס ז) ט"ס ז"ס ח) ט"ס ז"ס ט) ט"ס ז"ס י) ט"ס ז"ס יא) ט"ס ז"ס יב) ט"ס ז"ס יג) ט"ס ז"ס יד) ט"ס ז"ס יה) ט"ס ז"ס יז) ט"ס ז"ס יח) ט"ס ז"ס יט) ט"ס ז"ס כ) ט"ס ז"ס כא) ט"ס ז"ס כב) ט"ס ז"ס כג) ט"ס ז"ס כד) ט"ס ז"ס כה) ט"ס ז"ס כו) ט"ס ז"ס כז) ט"ס ז"ס כח) ט"ס ז"ס כט) ט"ס ז"ס ל) ט"ס ז"ס לא) ט"ס ז"ס לב) ט"ס ז"ס

127 א) בשמים ראש עתה מקרוב נדפס ספר זה בברלין ויש בו סימני' שצ"ב מתשובות הרא"ש ושאר גדולים וזה שמו בשמ"ם גימטריא שצ"ב, רא"ש תשובות הרא"ש. וזה הספר הכינוי וקבצו וחקרו הרב הגדול מהר"ד יצחק די מולינא ז"ל אשר מצא ספר גדול משו"ת הרא"ש וגדולים אחרים אצל גביר אחד והוא סילת וזיקק ולקט קובץ זה ועשה עליו הגהות כמפורש שם. ועוד יש הגהות כסא דהרסנא. — ואשמש אחרי קול רעי' כי יש בספר זה קצת דברים זרים ואמרו שהמעתיק הראשון בארץ תוגרמה מכ"י הרב יצחק די מולינא ז"ל יש לחוש שהוסף וגרע, ולכן הקורא בספר זה לא יסמוך עליו דאפשר דתלו בוין סריקי בגדילים עד אשר יחקור ויברר הרברים ודברי אמת ניכרים, ודי בזה. (ב) ואחר זמן ראיתי בדפוס דברי הגאון הגדול המפורסם ר"מ ואב"ד דק"ק ברלין יע"א מהר"ד צבי הירש נר"ו אמר מר כי שמע מוציא דבה על הס' הגז'. והפיץ והדיח כל הדברים יגעים ואסחרתיה דרב כי הס' תמים כתיב ביה והיה עשר שנים בביתו טרם שנדפס. ואהניא לן יק"ד שהדוהא דפוס' בדת"א ג) ותנן בבחירת"א.

128 * בשמת בת שלמה (ע' חלים).

129 ד) בשר על גבי גחלים הוא ס' קדמון מזכירי' אותו הראשונים ונקרא כך הס' הגז' שישנו בנותן טעם כבשרא אגומרי וכן כתב מהר"ל בלקוטיו וכתב שם דנאכד הס' בזמן הגזרות.

ה) ונחיתו בסדר הדורות כך ד' ע"ד שכח חז"ל ל' שמואל הלוי ה' ראש ישיבה צונויעוולא סבן נחלה אגרות צינו וצין הרמז"ס וכו' בהגהות הרמז"ס פרק ז' דהשנה וצחצוחה הכל"ש כלל ל"ב סי' ה' שהיכר ספר צטר על צבי גמלים ע"ש"ק וכו' עכ"ל, והפסחי ונחיתו שהעתיק דצרי' אלו וס' שלשלת הקבלה סוף דף דפוס אומטערדס וכמו שרמז ע"ש"ק שסס כתב שהוא לראש צחצוחה הכל"ש הכ"ז שזה הגאון סיבצ' צטר ע"ב גמלים ע"ש. ומה נעשה להגאון צעל סדר הדורות שכלה להאמין לכל דברי שלשלת הקבלה בחלק הרבנים וככות עמו הצריה. והרי הופסחכל שם צחצוחה הכל"ש יראה צחצוחה צינו וידידיה אשר סס חז"ל כי מנחתי בקספר אור זרוע כ"י ה"ר שמואל הלוי מוירמיהא בקספר צטר על צבי גמלים שחצוחה רב פנעיו גאון וכו'. והצטר מנואל כ"י אור זרוע סיה כתב יד ה"ר שמואל הלוי מוירמיהא שהוא העתיק וצק' אור זרוע כתב צטר ע"ב גמלים שחצוחה רב פנעיו כלומר שאור זרוע כותב שמואל צטר ע"ב גמלים שהצ"א

הסו' רב פנעיו. ומעשה מנואל הדבר שאין ה"ר שמואל מחנך ס' צטר ע"ב גמלים אלא הר"ם הוא הקוסר שהעתיק אור זרוע. ועוד שזה הקוסר הר"ם הוא מנחכנה מעיר וירמיהא, והר"ם דהוא עסיק ציה הוא קספרי כלש ישיבה צונויעוולא. ובסדר הדורות דף מ"ח ע"א כתב מנאל כמות דרצ צציו גאון סיבצ' ס' צטר ע"ב גמלים אך ברוקס סימן ככ"ז כתב שציצרו רב יהודאי גאון וכו' ע"ש.

130 ו) בתי כהונה שני חלקים כולל ד' בתים: בית דין משו"ת, בית ועד מלשונות הפוסקים, בית אבות על הש"ס, בית המדרש דרושים להרב המופלא מר קשישא מהר"ך (מ' ילקח הכסן לפאסורט) ולא נדפסו מדרושים כ"א מעט מוער. והרב מהר"י שאול הלמידו בס' קול יעקב כותב משמו כמה דרכים נחמדים ע"ש. ובהיותו עומד ומשמש לפני הרב מהר"ך הגז' הן כל יקר ראתה עיני תיבה מלאה מכתבי הקדש שלו מכל אבקת רונל. והרב ה' מליץ גדול ונראה מהקדמותיו הנדפסו' אך עיני ראו הרבה כתבים שכתב בהיותו בעה"ק ירושלם ת"ו בבחרותו וקצת כשהי' רב באיזמיר ארש עריב"ה העמוקה והרחבה ושיחה נאה להפליא רובה לשון תלמוד.

131 ז) ס' הבתים מזכירו מרן בכ"מ. ובשו"ת מהר"ד תם סימן כ"ח כתוב ס' הבתים לרב הגביר. ושמעתי שבעיר פיס ימצאון שם שו"ת הירשב"א כתיבת יד קראו בשמותם ספר הבתים.

ה) ועשה יציתי ללכותו והוא שני ספרים מהשנות הרשצ"ח ספרס הרצ וההר"ד סיים צכ"ר ועשה ה' חניצ' ש' הרק"ה מעיר פיס והוא מהצאים מנגוש ספרד וחסס שם סתימתו כלשון הזה: הצרכים אשר לא כרעו לצעל והאש והעלים סצדי הלעיר סיים צן ללדוני הר"ר מהש' ה' חניצ' זל"ה. והספרים הנזכרים הם מכתבים המסדר עלמו והלק ח' הוא כ"ע צחים ומלק צ' כ"ה צחים. וכל ציה הוא כמו כלל שצצ"ות הלא"ש שנקצץ השחצוחה שסס ומעין ח' כגון שצח וכו' ציה גיוושין צפון על זה סדר ערך עיר לצדו. וכל ציה ומספר סימנים צפון עלמו וקרחל שערס. ושערתי ש"ס צצני הספרים יוצר משלשלת אלפיס השחצוחה. כי השחצוחה ש"ס לסס לכל אחד סימן או שער יעלו יוצר מנצ' אלפיס ושס מלות, חלצ' יכל צכמה שערס ש"ס צכל ח' הכנה השחצוחה. אומס לפוס רייטעל נחלה שיוצר מסליין או כותן כצנ דעקסו צל' הלקי שחצוחה הרשצ"ח להיינו הלק רלשון המפוסקס שדפס צונויעוולא, ושצו דפסס צונויעוולא עס מורס ומקוס, ושצו דפסס רלחאו"ח שצח של"ס צקוצץ קען, והלחנה כי שלס הוא ציופי והדור. והסלק כ"י הוא שחצוחה הנדפסין צונויעוולא רופן ציופי מנוונות וקרחל חולדוה חלס, וכן קויאל הרצ כ"ל"ג להשחצוחה אלו חלק צ'.

א) ונ"א ח' (ב) ונ"ב ח' (ג) ס"ב כ' (ד) ש"א ל' (ה) ש"ב ד' (ו) ע"ס מ"ע. (ז) ש"א ג' (ח) ש"ב ו' דפס

קונטרס אחרון

1 (ב) באור ופירוש איוב משלי תהלים.

שמעתי שאמרו בעלי הפגמים שנאיוב יקרא האדם פי' לנציג ויודע למאורו ובמשלי יקרא פי' עמונאל ובהללים יקרא פי' כ' דוד קומי. ואחנה סימנא שפה אמת הטון לעד, אמת כ"ח איוב משלי ההללים, לעד כ"ח לוי עמונאל דוד והם כקדקן. ובדלד הדורות כתב ר' עמונאל ממשפחת הלפכונני וכו' ומיכר פי' החורג וספר סינים הגם שיש אנשים שחפסוהו עכ"ל בדף כ"ח ע"ב. ואני הלעזר כחצתי עליו בגליון לא אנשים שחפסוהו כ"ח רבן של ישכאל מן הקדש צ"ע ח"ט סי' ש"ז ספיף ע"ז ע"ש דבריו הקדושים. ועיין בספרי הקטן מומיק צרכה בקונטרס אחרון ח"ט ע"ש. איזה ספרים מומיקים לקרות צבנה וצמול ע"ש.

2 * בר יוחאי פיוט (ע' מ' שמועון ו' לניס כ"ח).

נדפס ונקרוז פי' הרב המוסלל מר קשישא כהנ"ר אברהם ישכאל זל"ה. והס"ד הם תשובות המיוחסות להרמב"ן שכתב הרב בללאל אשכנזי שהם מועטות הרבה. ויחר על כן יש תשובות להרשב"א דפוס ישן בלחמי' מרובעות ופחוקים הרמ"ח ב' לקט הקאמ ח"ט דף כ"ח ורובם נדפסו בח"א. והגם דהרוב תשובות ס' הנחיים נדפסו אין ספק דגם בתשובות הנדפסו' יהיה איזה סינוי לטובה או יחר צלווך בקפר הנחיים הנזכר.

132 (א) ס' הבתים שהזכיר מרן ומהר"ר תם כמ"ש לעיל, בריש ספר מעשה רקח מביא מחדושויו על הרמב"ם. וראיתי אני הצעיר מספר זה חלק אחד כ"י והוא בית רביעי בית מנוחה ברניי שבת ועירוובין ויה"כ, ובכמה ענינים עמוקים כותב ודבר זה יתבאר ברחבה, נראה שהרב עשה בסוף החבור רחבה שאחריו הבתים וכל מידו דצייר והתים עייליה לרחבה הרחיבו והעמידו על בריו. ושם מזכיר בית אל שהוא חלק אחד מהבתים. והרב הנזכר מזכיר הרשב"א.

(א) ט"ז ר' (ו) ע"ש ע"ה.

ג

אלון בכות ופי' אבות ויש לו הגהות באוצרות חיים מלבד מה שנתוכה עם רבו כמ"ש באגרות הרמ"ז.

6 (ו) גבולות ארץ ישראל ומזכירו בספר סדר הדורות תדיר בר"ת גא"י.

7 (ז) גבורת אנשים מהרב ש"ך על סי' קנ"ד מא"ה ובסופו תשובות מהגאון אביו מ' מאיר כ"ץ.

8 (ח) גבורת ה' מהג"מ ליווא מפראג פי' ההגדה ועניני יצ"מ. וקצורו נדפס מחדש באמשטרדם.

9 (ט) גביע הכסף ר' יוסף כספי פי' על המורה כ"י. והמחבר הזה חיבר חבורים הרבה ראיתי הרבה מהם בביבליאוטיקה של פאריז (פאריז) בספרי כ"י של ישראל.

10 (י) גבעות עולם נדפס מחדש קצת שו"ת

1 (א) ס' גאולת להרמב"ן קבלה כ"י. הזכירו בסדר הדורות דף קס"ה ע"ג.

2 (ב) גאון יעקב באור לסור א"ה כ"י אשר חיבר מהר"ם אלשקר כמ"ש בתשובותיו סי' ק"ה. וראיתו בארץ מצרים כ"י וכמ"ש בנדפס (עיין מהכ"ס אלמקד כ"ח).

3 (ג) גאון צבי, עיין מערכת צד"י בס"ד (ע' מ' לני קג"ל הוכוויץ כ"ח).

4 (ד) גאוני בתראי שו"ת דפוס אשכנזי מחובר מהרב אשכנזי שו"ת הרב תו"ט והרב ב"ח וכו'.

5 (ה) גבול בנימן הרושים להרב המקובל מהר"ר בנימן הכהן תלמיד הרמ"ז אב"ד בריגיוו ויש לו ספר א' בפשט

(א) ולי"א ח' (ב) ט"ז ר' (ו) ע"ש ע"ה. (א) ט"ז ר' (ו) ע"ש ע"ה. (א) ט"ז ר' (ו) ע"ש ע"ה. (א) ט"ז ר' (ו) ע"ש ע"ה.

- 18 ה) גופי הלכות מוכא בשנות היים כ"ב סדר הדרות דף קס"ה ע"ד. והוא ס' שחברו הרב [מהר"ש אלגאזי ז"ל] בתוכני ירושלם והלך והרפ"סו הרב באימיר וחזר לעה"ק ת"ו.
- 19 ט) גור אריה מהגאון מ' ליווא מפראג באור על רש"י פי' החומש ונרפס בק"ק פראג.
- 20 י) גור אריה הגהות על כל הש"ע נרפסו במנטובה סביב הש"ע והם להרב מ' גור אריה הלוי אחד מרבני מנטובה בזמן הרמ"ז.
- 21 כ) גור אריה דרושים לרב אשכנזי נרפס באמשטרדם ובסופו בדק הבית להרב תורת חיים על בית יוסף בקצת סימנים מאה"ע.
- 22 ל) גמ כריתות כ"י קצור כל דיני הרב מהר"ם נ' חביב בס' גמ פשוט בסדר יפה מהרב אברהם מינסון אחרון שבא מהמערב ונתישב במצרים וחיבר שם כמה חבורים.
- 23 מ) גמ מקושר בדיני הגט והדברים נקשרים ומסודרים ל הרב המופלא כמהר"ר רפאל משה בולה.
- 24 נ) גמ מקושר לעשרת ראשי מורי הרב זלה"ה והוא שקלא ושריא על ספר גמ פשוט להרמב"ח הנזכר ובסופו באור לתוספי רא"ם לסמ"ג.
- 25 * גמ מקושר (עיין ע' יסגלל יטקג אלגאזי צמ"ב).
- 26 ס) גמ פשוט על הלכו' גישין מהתייר הגדול מהר"ם נ' חביב ובסופו קצת כללים בפלפול עצום מהרב ז"ל ושם נרפס סדרי גמ וחליצה למהר"ב וכו'. ע) וחיברו שנתת"ז כמ"ש הרב סי' קכ"ו ס"ק ע"ג. ומבין ריסי עיני הרב סדר הדרות דף קס"ה ע"ד נראה שלא ראה הם' גמ פשוט הנזכר. ומורי הרב ז"ל חיבר גמ מקושר סוכב הולך על דברי הרב גמ פשוט ונרפס מקרוב כמ"ש לעיל.

- שו"ת ודרושים שארית הפליטה מהרב הגדול עיר וקדיש מהר"ר יוסף קוב"ו זלה"ה.
- 11 א) גבעת בנימן רבי בנימן הלוי, מורה מקום מכל סימני הדינים מד' ש"ע מסודר ע"פ א"ב ואינו בנמצא. אמנם א"ה ויד' וא"ה נרפסו אצל לקט הקמח. וכח"מ יש פרי מגדים מ"מ עם הי' סמ"ע יותר באורך.
- 12 ב) גבעת המורה מהרב יוסף בר יצחק הלוי פי' על המורה עם הגהות הרב בעל תוס' י"ט ז"ל.
- 13 ג) גבעת פינחס שו"ת עשרה חלקי' כ"י למ' פנחס עניו א' מרבני פירארה והי' מפולפל מאד. ובשנת תקט"ו זכיתי ליהנות איזה ימים מתורתו כי נשאתי ונתתי עם הרב ז"ל בהזית ישם בשליחות מצוה בימי נעורי'.
- 14 ד) גבעת שאול דרושים להרב שאול הלוי מורטירה אב"ד ור"מ דק"ק ספרדים באמשטרדם. ושם נאמר דה"ל ת"ק דרושים. ה) ובסדר הדרות דף קס"ה ע"ד יש טעות' סופר. ובס' באר הגולה א"ה סי' ט"ו כתב והרב הגדול מהר"ר שאול הלוי מורטירה זצ"ל ר"מ ואב"ד בק"ק אמשטרדם חיבר פסק ארוך בכא וכו' דרך זנות והאריך והגדיל והפליא להוכיח שהוא מדאורייתא בראיות ברורות ומוכרחות וכו'. השם זיכנו שיצא לאור בדפוס עם שאר חבוריו כי רבים המה עכ"ל. והרמ"ז הי' תלמידו.
- 15 ו) גדולי תרומה באור לס' התרומות מהרב מ' עזריה פיגו אב"ד ור"מ בקק"י ויניציא ס' נחמד בשקלא ושריא וראיתי להרב הגדול מ' אברהם רוזאניס מר חמיו של הרב מש"ל הגהות והשגות על כל הם' גר"ת כ"י.
- 16 ז) גדולת מרדכי עם אגודת אווב להרב מ' ברוך במ' דוד הגהות והי' על המרדכי וקצת על ח"מ כמ"ש בנרפס במערכת כ"ת (עיין ע' נדוך מטולוניס צמ"ב).
- 17 ח) גולל אור (ע' זכזכ, ערכי הכנויים).

מהר"ר אליעזר נחמן פואה כמש"ל מערכת האל"ף בס"ד ע"ש, (עיין מ' אליעזר נחמן פואה צ"ח).

דרכי נועם [והי' אב"ד ור"מ במצרים תורה וגדולה במקום אחד בזמן הרב המג"ן ומהר"ם ז' הדיב ורבני דורם כמ"ש בנדרם מערכת האל"ף, (עיין מ' אצרכס כלוי זן כרז דכני נועם).

קונטרס אחרון

47 א) גנת ורדים להרב מ' יוסף בעל פרי מגדים וכתב שם שכבר נדפס בפפד"א שנת תקכ"ז ולא בא לירינו בגלילות אלו.

1 ו) גדול, מיומנות רז"ל שאומרים גדול אז גדולה זה גדולים נקבלו צחו צמוסם אליהו רצח שפזיח הרז הקדוש צרלשית חכמה צסוף ספרו הקדוש.

48 ב) ס' גרושיין להרב הקדוש מהר"ם קורדובר'ו נדפס בוניציא שנת ש"ה. ונקרא הס' כן לפי שהי' מתגרש לכבוד השכינה ע"ד רשב"י וחבריו ומה שהי' מחדש בדרך העלה על ספר.

2 ז) גימטריאות, הראשונים ל"כ היה לרובכ בגימטריאות חומין למסכתא צ"ס וצומדכס כמה בגימטריאות. ורצינו אלעזר מברמיזא הפליח לעשות צעטרי זינה על מגילה אסתר כ"י ומציאו הרז עיר וקדיס הרשצ"ח הלוי ז"ל צ"ק' מנות הלוי. גם רלחתי על התורה מרצינו אלעזר מה' ורצינו אפרים כ"י סרומזיס כמעט כל מרזשי רז"ל בגימטריאות גם רצינו יעקב צעל העוריס צנדרפראווי זה לרזו דרך הקדש. וגם יש קונטרס מהרז המג"ן ז"ל צקוף ס' קרצן סריגה ומגימטריאות סרמו הרז דכרי רז"ל צפסקוים.

49 ג) גרים, מס' גרים בתוך המסכתות קטנות היא מוצאת מש"ס כ"י של עיר פרשש"א (עי' גמלא צקונטרס אחרון) וזכיתי והדפסתי בהחד עליון בסוף קונטרס שמחת הרגל רות ע"ש, והרב מגדל עז פ"ג זפ"ד דאסורי ביאה מזכיר ירושלמי דמס' גרים, ואתה תחזה דאזיה מורה מקום שרומז בירושלמי דמס' גרים שז נמצא במס' גרים הנז', אבל יש אזיה דינים שהורה מקומן בירושלמי דמסכת גרים וליתנהו התם.

ודכ פשוט שאין ללמד האון ולטעות בגימטריאות רק אם יצא צקל צעט וון סעמיס סהס מה עז, וכמ"ס הרז מהר"ו סלחיו ז"ל צחלמל קונטרס צפסקוף קרצן סריגה מה'. וככר כעצמי סרלחתי קונטרס על קלף כ"י מחלמירי רצינו יהודה סהסיד ז"ל סקבלו ממנו כלו בגימטריאות (ועיין חומיס וכו' צקו"ח).

וזכר הויה להרז מרזכס המעסה ח"צ סדפס עתס ומדש פ"ג לזקורי זיחה סכסח ח"ל וסכסן כמ"ס הרז מגדל עז דרצינו סקך על היזכרלמי סוף חס' גרים ואנחנו לז זכינו לרלוחו וכפי סרלכס שהיח לזיו ומכסח דוויח דמס' סופרים וסעווחו וכלה ססן סילווח נוקסוח צצצלי כן כדמיון זה חס' גרים סילווח נוקסוח זכירושלמי וכלדה זיחלמנו כמו סחלכז סדר קדיסי, עכ"ל. וזין זה דעסיק צ"ס הרז מה' הוח צונס' גרים סהדפסתי סהיסס צצצלי צחך סהסכסחות קענות. וסרלכס הוח דללו סהסכסחות קענות אשכר סרלכסוים קרלח צעווחס סילווחי חין לסס יסכ עס סהלמוריס צצלי וירושלמי חלל סהסלכוים סנימו חלה סהסכסחות סנווכוח להלמוד צצלי ולפי דכרי הרז מגדל עז היסס סקחל אחרת חונס' גרים קדמויח וקענוס לירושלמי. ח"י נמי היסס נמי צחך סהסכסחות קענות סקנוכוס להלמוד צצלי, וחפני סהיסס נקסח קדמויח קרלוח חס' גרים ירושלמי וחס"פ דלחס מוערעח, ומיחו סכל הוח צמקסחות קענות. ד) ועשה נדפס צעיר פירוח ס' סכל יעקב ע' חסכס סופרים סעווחו כלל דרך חלך ופירש גם חס' גרים מה' מקונטרס סעוס סרכל. וסרז מפיודלח זהמסכר סעונו סהיח חס' גרים ירושלמי סעזכיר הרז מגדל עז חין סדכר כן כמ"ס חני סהל למעלה ע"ס.

3 ח) גלגולים, רלחתי להגלון מהס"כ שוואל קלחידיוטנר צעל צרכס סהזס צפסקו צרכס שוואל על התורה ע' סופעיס סכסח ח"ל אעתיק קוד סגללוים מהס שוללחי וקבלתי מפי רצוטי וקלסס סהסס עגלו לי חוקוד ה' ליכרליו עכ"ל. ורלכס זה מדש דלכלס להגלון ז"ל מלכז סהמחו צ"סס ופוסקיס וסוקף בקיחות כדודע וספסרו, עוד אחרת היסס דסיס לו סהסס ונגלו חליו בגלולי סעווחו.

50 ה) גרין ארנן דרשות מהרב המקובל

4 ט) גמרא ראיתי ש"ס כלו כתוב על קלף בעיר פרשש"א שבתחלת אישכנו וכלו יהי' בקובץ הג' מהרמב"ם עם כסף משנה ד' ויניציאה, והכתב ישן ומשונה וכל התלמוד בקובץ זה ונכתב בעיר פאריז (פאריז) שנת ק"ג לאלף השישי לאהר מקרובי רבינו שמשון משאנץ, ולהיות כי הנח"ץ השיאני ויהי דוד נחפו ללכת לא זכיתי ליהנות הרבה לאור הש"ס הנז', ואגב הרטא' העתקתי מעט נסחאות בתחלת הוריות והבאזים בספרי הקטן

א) ולי"ב ח'. ב) סג"ב יר'. ג) ס"ס צ'. ד) ולי"ב ח'. ה) סג"ב ע"ו. ו) סג"ב כ"ד. ז) ולי"ב ע'. ח) סג"ב כ"ס. ט) ס"ס ח'.

הקטן שער יוסף בשם גמרא של קלף. והרב קרבן נתנאל בסוף ספרו מביא נסחאות מש"ס הנזכר.

גם זכרן מלכים ראיתי זכרות וסדר מועד ש"ס על קלף כ"י ועם ראיתי פ"ק זכרות זכנחח דקמן דף י"א ונ"ש הוה פרע זשלוסי מלוה וזנים נחקשו זס, וזש"ס הנו' לא גרים לה כלל.

עוד מלחסי זש"ס הנו' פ"ג דסוכה זכנחחנו דף ל"ז איחא ור' יהרם סבר הני זשפנות, ונחקשו זשלוסי וכן רבים על זכרי החס' שזכנו שס ר' יהודה הוה מוקי ליה זשפנות זמחי אשו לאשמועינן והס זכרי הש"ס, וזש"ס הנזכר ליחננו להני מיני זש"ס כלל.

ועוד מלחסי זש"ק זמגינה דף ו' ע"א זכנחחין השיב רבי הכה זיה הלל וכו' ח"ל אצוי ולטעמיה וכו' והוה פלח אדך אצוי יאמר לרבי. והר"ה זמאור פ"ק דר"ה עמד על זה וכהז זמלח כחמל ח"ל אצוי והוה רשז"ג ע"ש, וזש"ס הנו' כחז השיב ר' זירח חמה זיה הלל וכו' ח"ל אצוי וכו', וכחמל זו נחלסי עקתיה וזוקקיה כחז זמאור זכוק הוריות דר' זירח וזאוי וחינך אמוראי הוו יחזי וכו'.

ובעיר פלורניל"א זביזילאויקעל שח הדוכוס הגדול יש ח"זה עמחוחה גמחל כחזות על קלף כהז ד' אלפים חמקל"ג, ושעמחי כי נחלוול שס ח"זה נחמלוח ישה.

א) נחמלוח גמחל ישנות, כהז הרמז"ס ע"זו מהלכות מלוה שחינו לידו נחמלוח גמחל ישנות כחזות על גויל כמו שהיו כוחזים ח"ק שנה זכירוז לפני זמנו ע"ש. ולפי חשזון נמלל שחינו לידו גמחל כחזות כמו ק"ע שנה אחר חתימת החלמוד. וחלחתי להכרז המגיד שס שחזב זגס רזינו מליך הלוי כהז דהכי הוה זכנחסי דייקי עתיקי וכחסי דרזנחחח קשיי ע"ש, ומוחס לפי זה דהרמ"ה היו לו נכסי עתיקי כהרמז"ס. והה עוז והה נעים לפי זה מה שחזחתי זעניוחי זכפרי הקטן שעבר יוסף דף י"ט ע"ג דהרמז"ס הזה גרים גירסה הרמ"ה ע"ש.

והרמז"ס זכ' המלוה שלו לחזין קל"ע כהז דכן הוה זכנחמלוח המדוייקות שנקחלו על זקני החלמוד ע"ש.

5 ב) גמרא, ראיתי בבית נכחתו של אהובנו הגביר המרומם השר

סיניור בנימן פואה יצ"ו בעיר ריגיוו, גמרא מסכת ברכות נרפסה על קלף בעיר סונסינו דפוס יפה עם פירש"י ותוספות ופסקי תוספו, ובמקום פסקי הרא"ש נרפס שם מרדכי ופי' המשניות והרמב"ם. וגמרא זו אין כתוב בה מנין דפינ, והגמרא לברד היא השעיים דפינ. ובסוף כתב המרפ"ם יהושע שלמה בן הח"ר ישראל נתן איש סונסינו שהוא שיתף אלו החבורים ביחד, וכ' שהמרדכי אישר שם הוה

מרדכי הגדול ונרפסה גמרא זו כ' טבת שנת גמרא. ואח"כ כתב בסוף הרב גבריאל ק' אהרן שטרסבורק כי החכם השלם ישראל נתן קנא לעמו ישראל וצוה לבנו הח"ר יהושע שלמה היושב בעיר צונצין במדינ' לומרברד"א ה' ויצוהו להשתדל להרפ"ם ספרים, והואיל להרפ"ם גמרת ברכות, וחיבר אליה פירושי ותוספות ופסקיהן ומרדכי ופי' המשניות מהרמב"ם הכל בחבור אחד, והארך בשבחי וחתם יום השישי אדר ראשון רמ"ד. ונראה מזה שאז התחילו לחבר פירש"י ותוספות בצדדי הגמרא והי' הרוש לחבר הכל בחבור א'.

ולפי מה ששמעתי ממגיד אחת שהדפוס ילל לטובס קרוב לשנה ה' אלפים ומלחסי שפתחילו להדפיס ח"זה דפינ זעיר ומגלל, ואחר זה זעיר הערליים וממח כוזלדה; ח"כ אחר חמישים שנה זכירוז נחפשת הדפוס זישראל. גם ראיתי עור חשן משפט זכפס זעיר פיזי"א די שחקו זכית מר"ה משולס קחי יוס' ז' כ"ח מהז שנה חמשה אלפים רל"ה. ואני ראיתי ח"זה גמרות דפוס יפן שזכפס גמחל עם רש"י זכד, וכמזומה שהי' ד' קושענדילא.

ואחרי כהזי ראיתי זכ' למח דוד ח"ז זכנה מלחסי לחלף הששי שזו מללל זעיר מענין (מגלל"א) דפוס. וזמח"ל שנה רע"א לחלף הששי כהז זכנחח רע"א הי' דפוס ראשון לפרי הקדש ע"י דניאל זומזיגרי. ואס כוחנו שלל נחפשו מקפרי ישראל עד שנה רע"א, לא ראה שנמלל דפוס משנה רל"ה וחינך, וכמה קפרי ראיתי זדפוס משנה רמ"ו וחינך. שזר ראיתי להגזון זעל חוה יחייר זחשונה קימן קפ"ז שחזב שנמלל ד' ויניל"א שנה קפ"ה לחלף הששי מקפריסס ע"ש.

6 א ג) פרשיות התורה כן חנורו זכור זכמה דוכחי. והקסה מהר"ס זכזה ז"ל

זפיריותו לזכר שהס ל"ד, וחינך זלנל"ס וילך על הדוב הס ומחזכות. והכז מהר"ס אצותה חינך דמ"ס זכזה הוה על הפרשיות הנקראות זשזחות, אדך ע' חלמ הנכרה ח"ן קידין חותם זכנחח ח"ל זיוס שחמה חוכר ולכן ח"זה זכחל זחשזון כ"א ג"ן פרשיות זכד עכ"ל. ומזוקק קלה זל' הזר הקדוס ח"ז דף ר"ו ע"כ כחשכ עינין המזינס. ומי"ז מדנין לריך ישוב כמזכרל למעיין. (ד) וזקונטרס זכש לפי זכחתי שזמלח זכפס קדומן כ"י שזומה כל הפרשיות וח"זו מוחה וילך וכחתי שס עטס לזה. וחלח זמן הרמז"ם זכפס לזרד המר"ס שמוח שחזיל מרז"ל שס"ג פרשיות וככז וזלח ח"זה מן המנין וששמה המס כפלוו ע"ש. ולי ההדיוט הפיקר כמ"ס זכ' כ"י הנו', ויחפן שפ' חרומה הלוח נחשזות כחלח לזכוד משה רזינו ע"ס שלל חוכר שזו זכ' הלוח ונחשזת עם חרומה פרשה חלמ וככז זחחומה נוכז משה רזינו ע"ס וח"זה נעפלה לפ' חרומה ומלחסי קמך לזה.

(א) שזכ"ג. ב) ס. ד'. ג) וז"ל ע' יג. ד) כ"ל א'.

ד

1 * **דבי אליהו** (עיין סדק שליטו).

2 א) **דבר משה** שו"ת להרב מהר"ם אמארייליו א' מרבני שאלוניקי יע"א בנו של הרב כרם שלמה, ג' חלקים.

3 ב) **דבר שבקדושה** חברו בעל ילקוט ראובני הקדמות והדושים בעניני הוידי חומר העברות והתשובה, נדפס בזולצבאך שנת תמ"ד.

4 ג) **דבר שמואל** שו"ת להרב החסיד מהר"ש אבוהב אב"ד ור"מ דק"ק ויניציאה וכל רבני איטליא מריצין לו אנרותיהם ושאלותיהם כמבואר בתשובותיו ועיין בנדפס מערכת שי"ן, (ע' מהכ"כ שמואל לזכ"כ צמ"ב).

5 ד) **דברות** הרב העשור חיבר ספר על ה מ ו ע ד ו ת וקראו עשרת הדברות וכותבים הפוסקים וכ"כ בעל הדברות ה) ובפרט הרב שבלי הלקט מביאו תדיר, וזנה אמת נכון הדבר כאשר ראה יראה המסתכל בדברי רבוואתא קמאי. ויש להרגיש קצת על מרן בכ"י א"ח סי' תרע"א שכתב כ"כ הר"ן בשם העשור וכ"כ שבלי הלקט בשם בעל הדברות, וכאשר ירדוף הקורא יבין דתרי הוו ואינו כן, כי הרב העשור הוא חיבר הדברות ועיין (עשור) במערכת עי"ן בס"ד.

6 ז) **דברי אמת** להרב מהר"י בר דוד שו"ת וענינים בסדר קונטרסים ודרושים והי' אביר הרועים מרבני קושטניני, ומספרו נראה יקר תפארת גדולתו ורוב בקיאותו, ויש לו עוד חבור בשמות הגיטין נחמד מאד.

7 ח) **דברי אמת** הגהת הכ"ד ע"ד ספר מנחת שי וע"ד אור תורה להרמ"ל, חברו הרב הגדול מהר"ר שלמה עדני ז"ל תלמיד רבינו בצלאל אשכנזי ורבינו חיים וישאל זכרם לחיי עד והוא בכ"י.

8 * **דברי אמת** (עיין מעין סמכה).

9 ט) **דברי דוד** מהגאון בעל טורי זהב על פירוש רש"י בחומש

ונדפס בדירן פארט. וחיבר שו"ת ולא נדפסו אלא קצת המה כאו בספרי רבני אשכנז.

10 י) **דברי חכמים** ובו ג' חלקים. דעת חכמה הוא מוסר גדול בטוב טעם ודעת, וחלק ב' מקור חכמה עם סלת בלולה על דיני יש"ע א"ח עד סי' ר"מ. חברים הרב המקובל מהר"ר יהודה ליב פאוויצר (פוסטאוילענד) הרב המחבר קנה חכמה ודרך חכמה וכבוד חכמים. וכל ספריו קדושים ומעוררים יראה וקדושה.

11 כ) **דברי יוסף** שו"ת להרב החסיד המקובל מהר"י אירגאם אחד המיוחד מרבני עיר ליוורנו יע"א.

12 * **דברי יוסף** (עי"י) נ' לזכ"כ סנע (ספכדי צמ"ב).

13 ל) **דברי נבא** חדושים על הש"ס בקצת מסכתות וקצת דינים בסופו ונקרא פי נבא. ושמעתי מהכ"כ המופלל ס"ק כמהכ"ס ו' עטר זל"ס שזמנו חכם אחד מוסמני המערב קרא לו צענין אחד ולא עכז לו ודכז עליו סכה וזלילה צלו למקו עד שזכה וסאל ממילה וקבל סלא לזלול צטוס ומסכ.

14 * **דברי קבלה** (עיין מענה סדס (מכפלה).

15 * **דברי ריבות** (עיין צמנוך סמ"ז).

16 מ) **דברי שלום** דרושים מהרב מ' יצחק אורבי ז"ל שדרש בק"ק שלום בעובי' שאלוניקי יע"א. ודברי ריבות קרא לס' שו"ת כידוע.

17 נ) **דברי שלמה** דרושים נחמדים להרב מ' שלמה שלם אב"ד דק"ק ספדים באמשטרדם.

18 ס) **דגול מרכבה** פי' שיר השירים בפרד"ס להחכם השלם מתחסד עם קונו כמהר"ר רפאל פריבים ובסופו קצת פסקים. ולפנים נדפס פסק שלו ופסקי הרבנים על בתי התפילין בספר כנה"ג ח"מ קודם סימן ר"ץ ע"ש. וחיבר צה ואדום.

א) סג"ב כ"ס. ב) כ"ל ח'. ג) סג"ב כ"ס. ד) סס ג'. ה) ולי"א ע"ז. ו) סג"ב ג'. ז) סס כ"ז. ח) ולי"ב ז'. ט) סג"ב י"ד. י) סס י"א. כ) סס כ"ד. ל) ולי"א י"ד. מ) ולי"ב ח'. נ) סג"ב כ"ס. ס) ולי"א ט'.

19 א) **דגול מרובה** הגהות וחדושים על ד' ש"ע שנמצאו בגליון הש"ע של הגאון מהר"ר יחזקאל סג"ל לנדא זלה"ה ונדפס מקרוב.

26 ח) **ס' דינין** חיברו ר"י הכהן תלמיד רגמ"ה. הר"ם אלשקר סוף ס' כ"ה וס' ל"א. ט) וכתוב ברוקח כ"י שה"י הכהן הנזכר ורבינו שמעון הגדול מסרו סודות לרבינו אליעזר הגדול. מצרף לחכמה דף י"ד.

27 י) **דינין** ממהר"י ווייל כתובים בתשובותיו.

28 * **ס' דינין** להר"ם מריזבורק (ע' כנינו מנמס מניזנזוכק צמ"ב).

29 ז) **דינין** מ"אב"ן ותשב"ץ וס' התרומה נדפסו סוף ס' הכלבו. והרב כנה"ג חלק י"ד ס' ר"מ הזכיר דינין מס' התרומה כ"י.

30 ל) **דמיון אריה** להרב מ' לייב פינסק הזכירו הרב מהר"ם האגוז בס' לקט הקמה.

31 מ) **דמשק אליעזר** שיטה על חולין באריכות גדול והוא יקר המציאות והרב כנה"ג ב"ד מזכירו תדיר. וחיבר על כל הש"ס ולא נדפס אלא חולין כמ"ש בנדפס מערכת האל"ף (עיין מסכ"כ אליעזר אשכנזי צמ"ב).

32 נ) **דמשק אליעזר** פירוש על תורת המצות הקצר ומזכיר דברי האחרונים מחבר' על י"ד והרב מנחת יעקב.

33 ס) **דנא פשר"א** להרב מהר"ר אליהו הכהן ז"ל. פשר"א ר"ת פירוש שיר רות אסתר.

34 ע) **דעת זקנים** נדפס מחדש וכולל שני חבורים. אחד פירוש שיהסותו לרבותינו בעלי התוספות והשני מנחת יהודה והם פירושים על החומש. ואני ראיתי ב' ספרים נפרדים כל א' מהתוספות על

20 ב) **דוכב שפתי ישנים** חיבר הרב הגדול מהר"ש אלגאזי ז"ל.

בתחלתו קצת מהרב זקנו מהר"ר משה בנכנישת די שיגוביא ואח"כ לקוטים מבנו הרב כמהר"ר יוסף ובסוף נמוקי מהר"ר משה אלגאזי אחיו של הרב הג' מהר"ש אלגאזי והוא סידרו והוסיף הגהות וכמה מילי מעליותא, ובסופו שפת אמת קונט' מהש"ן ימני שבמקרא מאחיו ז"ל. וראיתי בדפוס קונטרס שמאל ישראל על הש"ן שמאלי. ויש שם מאמר כולל כל ש"ן שמאלי שבמקרא אחד מהם לא נערך בלשון הכתוב לשון צה יפה מאד מעשה ידי אמן. ויש שם שיר אחד יפה להמליץ הגדול בעל ההקדמה הידוע החכם השלם כמהר"ר אהרן המון.

21 * **דורש טוב** (ע' מכ"כ ילסק אלגאזי צמ"ב).

22 ג) **דורש משפט** על ה"מ נדפס זה שנים רבות מורה מקום וחדושי רבני שאולוניקי ע"ד ס' מורה צדק.

23 ד) **דין אמת** תשובות להרב המופלא ח"ק כמהר"י נבון ונדפסו בסוף ספרו קרית מלך רב ח"ב.

24 ה) **דינא דחיי** ב' חלקים באור הרב כנה"ג לסמ"ג לאווין ועשין. ובנדפס מערכת ה"ת (ע' ר"מ צנזנסט צמ"ב).

כתבתי דלפי המשוער אצלי אינו במילואו כי לא שלם. וכן מוכח מדבריו בכנה"ג א"ה ס' תמ"ג שרומם להלכות חמץ בבאורו לסמ"ג ואינו בדפוס. ו) ומחדש ראיתי איה מקומו אחרים בכנה"ג שרומז לעיין בדינא דחיי וחסי לפנינו.

25 ו) **דיני מרפיות** להרב מהר"ר דוד נ' הייא בר' ישן גושן ומזכירו מרן בב"י והוא אביו של הרב מהר"ר תם

א) וז"ל ס' ב) טג"ג כח"ג, וז"ל י"ב, כ"ל ד' ג) נטב"ב י"ה, וז"ל ו' ד) טס ז' נטב"ב י"ט. ה) טב"ב כ"ב, ו' וז"ל ו'. ז) וז"ל י"א. ח) טג"ל ב'. ט) טג"ב ס' י' ט"ב כ"ו. ס) וז"ל ח'. ל) טס ה'. מ) טב"ב י"ב. נ) טס י"ג. ס) כ"ל ג'. ע) טב"ב ט'.

על החומש כ"י, וכמדרומה לי לפי הרשום בזכרוני שאין גם אחד כפירוש הזה הנדפס עתה. ואין זה רחוק דכשם דבש"ס יש כמה מיני תוספות כגודע, כן ג"כ הוא בפירוש החומש. וכבר ידוע דכספר אמרי נועם וס' פענח רוא יש מדברי רבותינו בעלי התוס'.

35 * דעת חכמה (ע' זכני סכמי').

36 א) דעת קדושים חיבר הרב מ' דוד הכהן ז"ל בזמן הרב המג"ן מורה מקום מהאחרונים ע"ד הרב כנה"ג כ"י. והרב מהר"ך הגו' היה אבי אמו של מורנו הרב מ' יצחק הכהן בעל בתי כהונה ז"ל, ואביו היה אשכנזי מלובלין ממשפחת רפאפורט. ובן הרב מהר"ך היה הרב יעקב אב"ד ור"מ מק"ק צפת עה"ק ת"ו.

37 * דרוש שמואל (ע' מ' ולק צמ"ב).

38 * דרושים או דרשות (ע' מ' אלכסס וזכסין, מ' אליעזר ו' אלכסס, מ' אליעזר ו' יעקב כחוס, מ' זללאל הדכסן, מ' חיים אלגאזי, מ' חיים צנכנסס, מ' חיים ויטאל, מ' יונס נצון, מ' יוסע פלכ"ן, מ' יעקב מולכו, מ' נחש ו' חזיני, מ' נחן שטיכא (צע"ס מלח סמוריס), מ' שצתי נלוואוי, מ' שמואל גלכמיזאן, וזולתם צמ"ב). (ועיין לוח כג, סדר כדוכות).

39 ב) דרושים נחמדים כ"י להרב מ' יצחק יצחקי ז"ל א"ה טוב למורנו הרב זרע אברהם ז"ל.

40 * ס' הדרישה (ע' סכמתא דכתי').

41 ג) דרישה ופרישה עיין לפנים מערכת פ' אות ל"ה (ע' פניסה ורכיסה).

42 ד) דרך אמונה להחכם השלם הפילוסוף כמ"ר אברהם בן ביבאג"י ספרדי מארגון, הוא היה לעינים למהר"י עראמה ולא סר מעקבותיו והרבה נשתמש בדבריו והם בספרו הנכבד הנקרא דרך אמונה, כ"כ הרב יש"ר בס' מצרף להכמה דף ח' ע"ב. ה) ומצאתי להרב עיר וקדיש הרשב"א הלוי בס' מגות הלוי דף ק"פ שכתב

ה"ר אברהם ביבאש בס' דרך אמונה. עיין בדבריו.

43 ו) דרך אמונה להרב מ' מאיר ו' גבאי בקבלה נדפס בפאדובה שנת שכ"ג. והוא הרב המחבר ספר עבודת הקודש.

44 ז) דרך חיים הוא בכלל שתי ידות למהר"ם די לינזאנו מוסר נאה ויאה ביסודות ושרשים ואתיא תוך תוך הרושים בפוסקים ושקלא וטריא ח) על הדין ועל האמת.

45 ט) דרך חיים פ"י על פדקי אבות באורך מהגאון מהר"ד ליווא מפראג ומביאו הרב ת"ט בפרקי אבות ע"ש.

46 י) דרך חיים כ"י למהר"ו זצ"ל מוסר על פי דברי הש"ס עם דברי הזהר בהקירות גדולות אך למחסור תשלום הספר.

47 כ) דרך חיים להר"ה מאוסטראה. מקרוב ראיתי מ"ש הרב מ' יעב"ץ בתורת קנאות דף ע"א עמוד ב'.

48 * דרך חכמה (ע' זכני סכמיס).

49 * דרך ימין (ע' כנ"ע מפלנו צמ"ב).

50 * דרך המלך (עיין מ' יוסף ו' זכני צמ"ב).

51 ל) דרך מצותיך מרבינו מהר"י רוואניס הוא היה מונה הפרש רבואתא קמאי שמונ"ן את ישראל מספר פקודי תרי"ג מצות לספירת תפארה. ונדפס בסוף ספרו המשובה והיקר פרישת דרכים ושם השגות על הרב החינוך.

52 * דרך משה (ע' לזוט).

53 מ) דרך עין החיים הוא מהקדמות שרשיו' בהכמת האמת לרבינו האר"י זצ"ל ודרושי'ו שסידר הרב המקובל מהר"ם פאפירש וקורין לו עין החיים. ויש יתרון בס' זה משער ההקדמות שסידר מהר"ש

א) ולי"ב ד', ב) השמטות ולי"א. ג) משג"ב י"ז. ד) שג"ב כ"ח. ה) ולי"א ד'. ו) שג"ב ל"א. ז) סס י"ח. ח) ולי"ב ט'. ט) שג"ב י"ז. י) שג"ב י"ח. י"א) שג"ב י"ח. י"ב) ולי"א ב'. י"ג) ולי"א ג'. י"ד) שג"ב י"ח.

59 ז) **דרכי התלמוד** חיבר רבינו סעדיה גאון בערבי והם כללי הש"ס מזכירו הרב בצלאל בכלליו שהביא דבריו הרב גופי הלכות, עי' כלל קמ"ה ושאר דוכתי.

60 ח) **דרשות** מרן הקדוש מהר"י קארו זצ"ל שמעתי שנרפסו מחדש עתה בעיר שאלוניקי יע"א ועדיין לא זכינו לאורם.

61 **דרשות למשמרת** החדש למהר"ש וישאל, (עיין נ' סיים ויעטל צח"ט).

62 ט) **דרשות הר"ן** ידועות, — איכו הפסחא כגע חזכר צענין הדרכות בקל"ר חמיץ. הנה בחלק הפסול והמשא ומתן להוציא כמעט רבני ישאל חלומיים בלבהם ילכו דרך סט"ק וכל הגאונים והפוסקים. אלא שגבן של ראשונים כפתח אולם וקרונים להוציא ולח"כ לדין יוסר טורח ע"ד מה שפיעסתי צעניתי צמלח צמלח צמלח צמלח צמלח וכו' ולחמ"ל. אך בחלק הדרכות נשתנו אופיניהם ופדיהם למיניהם והיוצאים בהם יתנו גדיהם למנוח פניהם. הלא מלאש צהיום ישאל צספרד היו הדרכות בחקירות ופגרות ישרות היו לצב"ת פשעי המקראות הדרכות הר"ן הידועות הנו' והס' לתלמידי הרמב"ם, וס' הנחמד עקידת יצחק וס' הצהיר הוללות יצחק ודומיהם. ואחר זה נעו מחד לחרי הפילוסופיה והכחמה טעבט והיו מפרשים פסוקים ומואמרים צה. זה המין נחטבל לגמרי ורליגי בגניות דפיש מכונה קפריס בדפסיס צדך זה וכמה מואוס קפריס רליגי צצילאוטיקא של פארין (פארין) כ"י חמיץ זה וקרוב שצלו סס חקפרי ברוש צספרד. וכל ספרי אלו חזד קצרים ונשכח זכרם. ובחר כל אליו קמו רבים צחורה לפרש עפי' הקדמת רז"ל ורמי חכמה ויוסר והסס המפרש הגדול צאחוכים רבינו מהר"ס אלשיך ואחריו כל ישרי לז. ואחר כל השנים התחילו לפרש ע"פ הדין כמו

מהסאל"ס ומהסימ"ע והסויקו צדך זה סולך וסוק מחד עד היום הזה. חמסס היו חיה דרשנים אשר שצבו לצבוח מלודים צהקדמות תלויות ודפיות והסס עשו ח"ל לפרש מחמרים צהשגות סילוקים, ובצר לרומ עליהם הרצ זרע כך והרצ שלי. ולא עוד אלא יש גורם מלאמר מלבו ואומר שואל פליאה ועולים ויורדים צו צממה תוליות וקפריס שאינם של קיימא וציה עכבים צעטסס. ובצר שאל סכס אחד ממוכחו הרצ מהר"ל יצחקי שיערס לו מלאמר חמוה והרביס הרצ אשר צלרו מלבו ואמר לו חיימה עליך טעס סוק המלאמר מחפרס יפה הכל. ויש מי שחולס מחמרי סילקוט זה צה וקוטר קפריו חעזו אשוכיו כלשכר רליגי צענין, חס שקר כי חרבע מחמרי סילקוט שדרס כל ח' מודרס אחר וקבלס צחילקוט וכסל סילוק, וחס הוכינס על מחכר סילקוט סס כי לא להזכיר. ויש דורס שגובצ שפטיס ואומרים על שמו ואחר יונלל פיהו סלך. ויש משפחס להזכיר מס' מ"ה וסמנחי דורס ח' שלל הזכיר כ"ל ספרי חדושים ונשא שמוחס, וכספסיס אחרתי צקול זכות מי שזכר יגן עליו. וחס לדעס שחרס

דיטאל כי בס' דרך ע"ח יש מהדורא בתרא למהר"ו שלא באה ליד בנו מהר"ש וישאל. והוא ספר נורא מאד כי המ"ב הוא עומק החכמה. א) ועתה נרפס מקרוב בעיר קאריין וחזרו והדפיסוהו עוד שני פעמי', ושם הרפיסו עוד כמה ספרי קבלה הן מגורי האר"י זצ"ל הן מזולתם פרי ע"ה כונות והם סדר שסידר הרב מהר"ם פאפירש וקול ברמה פ' האירדא שסידר מהר"י צמח, וזהו הרקיע פ' קצת מהזהר וס' קנה ב' חלקים וס' כנפי יונה ועוד איזה ספרים. והמשכיל בעת ההיא ידום ושרי להו מארייהו ה' הטוב יכפר בעד.

54 ב) **דרך הקודש** להרב הג' מופת הדור מהר"ח אלפנדארי על משניות עשר קדושות וכו' ונרפס אצל שו"ת מגיד מראשית. ומורנו הרב חזון נחום פ"ק דכלים כתב על רוב דבריו עש"ב.

55 ג) **דרכי גמרא** לרבינו יצחק קנפנטון שה' גאון בקשטיליא ונרפסו כמה פעמים ותלמידיו שני גדולי הדור מהר"י אבוהב ומהר"י די ליאון כמ"ש בנרפס מערכת יד"ר בס"ד (עיין כ"י אנוכס, מהכ"י די ליאון צח"ט).

56 ד) **דרכי הוראה** הרב תו"ט חבר נחמד כללי הוראות אסור והיתר ואת המעשה אשר יעשון בדפליגי הבוואתא כ"י והזכירו בסדר הדורות (ועיין כללי הוכחות).

57 ה) **דרכי משה** חברו הגאון מהר"ם איסרלס הרב בעל המפה. ונרפס קצורו סביב לטורים וכלו בשלימות נרפס א"ח ז"ד. ובי"ד יש פ' ארח מישר ובסוף ארח מישר שיטת נזיר יש מהדורא בתרא על ארח מישר י"ד ושם יש השמטות מנוף דרכי משה י"ד.

58 ו) **דרכי נועם** שו"ת להרב מהר"ר מרדכי הלוי אב"ד במצרים אביו של הרב גנת ורדים ונרפס בוויניציא ש' תנ"ז. ושמעתי מרב א' דכאשר נראה בעליל ס' זה לפני רבני גאוני קושטנדינא שבחווה רבנן רביון לאמת בהוראותיו.

א) ויל"א צ"י. ב) סג"ב כ"י. ג) עס צ' ד) עס ע"ו. ה) עס י"ד. ו) עס ע"ו. ז) סג"ב ח' ח) כל"ה ה' ט) ויל"א י"ז.

הסודות לא יחליע הדברים רק בדרך אספר ויהי הסקדמות
אחמיהו שהו אפילו שהפ' או מואחר לא כיונו לה', כל
שהענינים אחמיהו יהיו דרך אסמכתא. ויש כמה חלקים
כענינים אלו זה ה' מואה להזכיר למי שיש בו יראה ה'
וודע על האמה, והכל בקלור נמוך.

א) ובאזינו שמענו כי זהו לפנינו צפולין היו
הדברים טובים לדרוש מואמרים המוהים בהקדמות חוק'
ופוקקים וחופפות, ועשה חזרו ונקלטה לדרוש פשעים
ששועים, וכנה מהם שקורין בכל שבע ס' אור המיים
להרצ המופלא ח"ק מואמ"ך עטר ז"ל ומצנצין הם דבריו
כי הם על פי הפשט.

63 * דרשות (עיין דרושים לעיל).

(א) וז"ל ז' (ב) סס א' (ג) שג"כ כ"ג.

64 ב) דת אש שו"ת ובאור הלכו' כלאים
להרמב"ם להרב אור שרגא
פי"ב ז"ל נרפס בברלין שנת תק"נ.

65 ג) דת ודין חיבר הרב מהר"א נ' שגני
א' מרבני קושטנינא ונסדר
ע"ם הפרשיות ולא יכלו לסדרו כמו שחשב
הרב. ובסופו קצת ענינים ושו"ת מתרב הנז'
והרב אחיו זלה"ה.

ה

1 א) הגהות אבות דר' נתן, בסוף ספר
תמת ישרים.

2 ב) הגהות אבות דר' נתן ומס' סופרים
וכו', בס' רגל ישרה.

3 ג) הגהות על ס' אוצרות חיים מהאר"י
זצ"ל ועל ס' הכונות ושאר
ספרים של גורי האר"י זצ"ל ממהר"י צמח והרב
נתן שפירא והרמ"ז הכל בכ"י. ועוד ראיתי
אוצרות חיים בהגהות הרב מהר"א אזולאי
ממרוויקום והרב מהר"א נ' מוסא.

4 ד) הגהות הרב הגדול כמהר"ר אליעזר
נ' ארחא ז"ל על הרמב"ם ז"ל
כתובת יד.

5 ה) הגהות אשרי, כתב מהר"א פרשת
ויחי רחבים מר זקנו מהר"ר
ישראל מקרמזר וכ"כ מור"ם בס' יוחסין.

6 * הגהות והשגות על הבי", (עיין נ'
נעסע עטינולי צמ"ב).

7 * הגהות והשגות על ס' גדולי תרומה,
(עיין גדולי תרומה).

8 ו) הגהות על ס' הזור כמו מהרש"ל
בש"ס ממ"ה מהר"א אזולאי
ז"ל ונקרא אור הלבנה בכ"י.

9 ז) הגהות על ס' הזור מהר"ר מרדכי
דאשו בכ"י.

10 ח) הגהות ע"ם זהרי חמה מהרב עיר
וקדיש מהר"י צמח ז"ל בכ"י.

11 ט) הגהות חדשות על בי' ואיזה
מורה מקום בתשובות וכיוצא
נרפסו בבית יוסף שנרפס בעיר דיהרן פארט
מחדש למטה בגליון כל דף.

12 י) הגהות על טור וב"י י"ד נרפסו
מחדש מהגאון מהר"ר ליווא
מפראג רבו של הרב ת"ש.

13 כ) הגהות הגאון הרב ת"ש על טור
וב"י א"ה נרפסו בסוף חרושי
הרשב"א (הרמב"ן) לכתובות דפוס מיץ.

14 * הגהות על הטורים, (עיין נ' עזכיה
יחסע צמ"ב).

15 ל) הגהות על הטורים ועל הרמב"ם ח"ג
מהרב מהר"י ששון נרפסו בסוף
ספרו בני יעקב.

16 מ) הגהות על הטורים ומורה מקום
בשו"ת האחרונים מהרב הגדול
מהר"י רואנים כ"י.

17 נ) הגהות על ט"ז וש"ך וסמ"ע מהגאון
מהר"ר

א) שב"כ כ"ה. ב) הסמעות וז"ל. ג) שב"כ כ"ו. ד) כל"ל ד'. ה) שב"כ י"א ועיין שב"ל ז'. ו) וז"ל ס'. ז) סס ל'.
ח) שב"כ ל"ב. ט) וז"ל ל'. י) שב"כ ל"ג. י"א) סס ל"ד. י"ב) סס ל"ה. י"ג) סס ל"ו.

יעקב מכווננו צ"ח) ומשם תראה שיש בתוך הגהות מרדכי איזה לשון שהאומר ה' בזמן המרדכי או קודם, ויש לשונות מספרים שהיו אחר המרדכי כמ"ש מור"ם שנלקטו מספרים רבים ודי בזה.

25 י הגהות מור"ם על כל ש"ע קראם מפה כלומר שהוא פורס מפה על השלחן. וזכה כי רבנות אלפי ישראל שבערי פולין ואשכנז נוהגים כדבריו. וכבר כתב מהר"י בשל"ה ז"ל דפשמיה הוראה כמור"ם אף שחולק על רש"ל כאלו צאת ב"ק דהלכה כמור"ם ע"ש. והוא פלא כי מור"ם ז"ל נפטר בן ל"ג שנה וה' עמו לכתוב ד"מ על ד' טורים וההגהות ותורת חטאת ותורת העולה ומחיר יין ופי' הוזהר כ"י וש"ת שלו ולהרביץ תורה בתלמידים זכותו יגן עלינו. וגיסו של מור"ם היה הגאון הרב שארית יוסף כמ"ש הוא עצמו והביא לשונו הרב ש"ך ה"מ ריש סי' קכ"ח ע"ש.

26 ב הגהות על הרמב"ם ותיקון התיבות למז"ה מהר"א אבולאי כ"י כנראה שהגיהם מתוך סי' הרמב"ם כ"י. ואני הדל ראיתי הרמב"ם כ"י שנכתב בגרבווא שנת ה' אלפים מ"ב ישן נושן ומצאתי בו בדן שהייתי עסוק נסחא יפה.

27 ג הגהות על הרמב"ם ממהר"ר דוד עראמה ז"ל ונדפס פעמים. ובלקט הקמה כ' שנדפסו תשובות למהר"ר עראמה הגו' ולא ראיתם עד הנה. (וע' עכ"ל עכ"מ צ"ח). (ג) ואחר זמן באו לידי התשובות הגו' בדפוס ישן והם י"ד דפים על סוגיות ודבורים קשי ההכנה נדפסו בקושטנדינא שנת ה'ש"ם.

28 ג הגהות על הרמב"ם ז"ל ומפרשיו מהרב הגדול המגן ז"ל בכ"י.

29 ט הגהות על הרמב"ם עשה מהר"ם מפאדוה ז"ל כשהדפיס הרמב"ם מגדל עז שנת ש"י, וזמנן דמרן בכ"מ כותב כתב הרב המגיה וכונתו על מהר"ם פאדוה ועליהם השיב הרב"ו בסוף תשובותיו בדפוס

מהר"ר גרשון שנמצאו בגליון נדפסו והוא סי' חדשי הגרשוני להגאון הגו'.

18 א הגהות ט"ז כ"ד שכתב הרב נקודות הכסף שכתב בדף אחרון וכתב הפר"ח סי' ט"ט שלא הגיע לידו דף זה. ואני הדל מצאתיו במ"ז י"ד מדפוס ישן והעתקתיו וכמ"ש בועד ה"א מערכת ט"ת ע"ש. (עיין טורי צ"ח).

19 ב הגהות על ירושלמי ממהר"ר בצל"א אשכנזי ז"ל והם בעה"ק ירושלם ת"ו.

20 ג הגהות על ירושלמי לאחד קדוש בכ"י והם בידי.

21 ד הגהות על ירושלמי להרב עיר וקדיש כמהר"ם די לונזאנו ז"ל בכ"י.

22 * הגהות על הלבושים, (עיין עכ"כ זכרם אזולאי צ"ח).

23 ה הגהות מיימוניות חיברם רבינו מאיר הכהן תלמיד מהר"ם בר ברוך וכ"כ בס' הגמ"י כ"י. (ו) וכתב סדר הדורות הגמ"י מהר"ם מרוטנבורק ס"א תלמידו וכ"י ע"ש דף קס"ו ע"ג. ואין כאן ספק כלל כי הגהות מיימוניות חיברם תלמיד מהר"ם מרוטנבורק ומזכיר תמיד לרבו מהר"ם. ושם הרב המחבר הוא כשם רבו רבינו מאיר הכהן כמ"ש.

24 ו הגהות מרדכי נראה שחיברם רב אחד אחר המרדכי והם מלוקטות מספרים רבים (ח) ולכן הלשון מנומנם ט) כמ"ש מור"ם בתשובותיו סימן מ'. ובהגהות פ"ק דעירובין אומר שמצא להדא"ש מטוליוולא שכתב וכו' והוא הרא"ש המפורסם אביו של רבינו יעקב בעל הטורים שברה מאשכנז מטוליוולא והרביץ שם תורה מאד, והרא"ש הי' חבר המרדכי כנודע, ובימי מרדכי רחוק שיתפשטו חבורי הרא"ש. ולפי מה שנראה שההגהות נתחברו אחר המרדכי ניהא, ועיין במערכת י' אות י"ג (עיין כצינו

(א) ס"ב ל"ג. (ב) ולי"ח סי' ג) ס"ט. (ד) ס"י. (ה) ט"ל. (ו) ט"ז. (ז) ט"ח. (ח) ט"ט. (י) ט"י. (יא) כ"א. (יב) כ"ב. (יג) כ"ג. (יד) כ"ד. (טו) כ"ה. (טז) כ"ו. (יז) כ"ז. (יח) כ"ח. (יט) כ"ט. (כ) ל"א. (כ"א) ל"ב. (כ"ב) ל"ג. (כ"ג) ל"ד. (כ"ד) ל"ה. (כ"ה) ל"ו. (כ"ו) ל"ז. (כ"ז) ל"ח. (כ"ח) ל"ט. (כ"ט) מ"א. (ל) מ"ב. (מ) מ"ג. (מ"א) מ"ד. (מ"ב) מ"ה. (מ"ג) מ"ו. (מ"ד) מ"ז. (מ"ה) מ"ח. (מ"ו) מ"ט. (מ"ז) נ"א. (מ"ח) נ"ב. (מ"ט) נ"ג. (נ"א) נ"ד. (נ"ב) נ"ה. (נ"ג) נ"ו. (נ"ד) נ"ז. (נ"ה) נ"ח. (נ"ו) נ"ט. (נ"ז) ס"א. (נ"ח) ס"ב. (נ"ט) ס"ג. (ס) ס"ד. (ס"א) ס"ה. (ס"ב) ס"ו. (ס"ג) ס"ז. (ס"ד) ס"ח. (ס"ה) ס"ט. (ס"ו) ע"א. (ס"ז) ע"ב. (ס"ח) ע"ג. (ס"ט) ע"ד. (ע"א) ע"ה. (ע"ב) ע"ו. (ע"ג) ע"ז. (ע"ד) ע"ח. (ע"ה) ע"ט. (ע"ו) פ"א. (ע"ז) פ"ב. (ע"ח) פ"ג. (ע"ט) פ"ד. (פ"א) פ"ה. (פ"ב) פ"ו. (פ"ג) פ"ז. (פ"ד) פ"ח. (פ"ה) פ"ט. (פ"ו) ק"א. (פ"ז) ק"ב. (פ"ח) ק"ג. (פ"ט) ק"ד. (ק"א) ק"ה. (ק"ב) ק"ו. (ק"ג) ק"ז. (ק"ד) ק"ח. (ק"ה) ק"ט. (ק"ו) ק"י. (ק"ז) ק"כ. (ק"ח) ק"כ"א. (ק"ט) ק"כ"ב. (ק"י) ק"כ"ג. (ק"יא) ק"כ"ד. (ק"יב) ק"כ"ה. (ק"יג) ק"כ"ו. (ק"יד) ק"כ"ז. (ק"י"ה) ק"כ"ח. (ק"י"ו) ק"כ"ט. (ק"י"ז) ק"ל"א. (ק"י"ח) ק"ל"ב. (ק"י"ט) ק"ל"ג. (ק"כ) ק"ל"ד. (ק"כ"א) ק"ל"ה. (ק"כ"ב) ק"ל"ו. (ק"כ"ג) ק"ל"ז. (ק"כ"ד) ק"ל"ח. (ק"כ"ה) ק"ל"ט. (ק"כ"ו) ק"מ"א. (ק"כ"ז) ק"מ"ב. (ק"כ"ח) ק"מ"ג. (ק"כ"ט) ק"מ"ד. (ק"ל) ק"מ"ה. (ק"לא) ק"מ"ו. (ק"לב) ק"מ"ז. (ק"ל"ג) ק"מ"ח. (ק"ל"ד) ק"מ"ט. (ק"ל"ה) ק"נ"א. (ק"ל"ו) ק"נ"ב. (ק"ל"ז) ק"נ"ג. (ק"ל"ח) ק"נ"ד. (ק"ל"ט) ק"נ"ה. (ק"מ) ק"נ"ו. (ק"מ"א) ק"נ"ז. (ק"מ"ב) ק"נ"ח. (ק"מ"ג) ק"נ"ט. (ק"מ"ד) ק"ס"א. (ק"מ"ה) ק"ס"ב. (ק"מ"ו) ק"ס"ג. (ק"מ"ז) ק"ס"ד. (ק"מ"ח) ק"ס"ה. (ק"מ"ט) ק"ס"ו. (ק"נ"א) ק"ס"ז. (ק"נ"ב) ק"ס"ח. (ק"נ"ג) ק"ס"ט. (ק"נ"ד) ק"ע"א. (ק"נ"ה) ק"ע"ב. (ק"נ"ו) ק"ע"ג. (ק"נ"ז) ק"ע"ד. (ק"נ"ח) ק"ע"ה. (ק"נ"ט) ק"ע"ו. (ק"ס"א) ק"ע"ז. (ק"ס"ב) ק"ע"ח. (ק"ס"ג) ק"ע"ט. (ק"ס"ד) ק"פ"א. (ק"ס"ה) ק"פ"ב. (ק"ס"ו) ק"פ"ג. (ק"ס"ז) ק"פ"ד. (ק"ס"ח) ק"פ"ה. (ק"ס"ט) ק"פ"ו. (ק"ע"א) ק"פ"ז. (ק"ע"ב) ק"פ"ח. (ק"ע"ג) ק"פ"ט. (ק"ע"ד) ק"צ"א. (ק"ע"ה) ק"צ"ב. (ק"ע"ו) ק"צ"ג. (ק"ע"ז) ק"צ"ד. (ק"ע"ח) ק"צ"ה. (ק"ע"ט) ק"צ"ו. (ק"פ"א) ק"צ"ז. (ק"פ"ב) ק"צ"ח. (ק"פ"ג) ק"צ"ט. (ק"פ"ד) ק"צ"י. (ק"פ"ה) ק"צ"כ. (ק"פ"ו) ק"צ"ג. (ק"פ"ז) ק"צ"ד. (ק"פ"ח) ק"צ"ה. (ק"פ"ט) ק"צ"ו. (ק"צ"א) ק"צ"ז. (ק"צ"ב) ק"צ"ח. (ק"צ"ג) ק"צ"ט. (ק"צ"ד) ק"ר"א. (ק"צ"ה) ק"ר"ב. (ק"צ"ו) ק"ר"ג. (ק"צ"ז) ק"ר"ד. (ק"צ"ח) ק"ר"ה. (ק"צ"ט) ק"ר"ו. (ק"ר"א) ק"ר"ז. (ק"ר"ב) ק"ר"ח. (ק"ר"ג) ק"ר"ט. (ק"ר"ד) ק"ר"י. (ק"ר"ה) ק"ר"כ. (ק"ר"ו) ק"ר"כ"א. (ק"ר"ז) ק"ר"כ"ב. (ק"ר"ח) ק"ר"כ"ג. (ק"ר"ט) ק"ר"כ"ד. (ק"ס"א) ק"ר"כ"ה. (ק"ס"ב) ק"ר"כ"ו. (ק"ס"ג) ק"ר"כ"ז. (ק"ס"ד) ק"ר"כ"ח. (ק"ס"ה) ק"ר"כ"ט. (ק"ס"ו) ק"ר"ל"א. (ק"ס"ז) ק"ר"ל"ב. (ק"ס"ח) ק"ר"ל"ג. (ק"ס"ט) ק"ר"ל"ד. (ק"ע"א) ק"ר"ל"ה. (ק"ע"ב) ק"ר"ל"ו. (ק"ע"ג) ק"ר"ל"ז. (ק"ע"ד) ק"ר"ל"ח. (ק"ע"ה) ק"ר"ל"ט. (ק"ע"ו) ק"ר"מ"א. (ק"ע"ז) ק"ר"מ"ב. (ק"ע"ח) ק"ר"מ"ג. (ק"ע"ט) ק"ר"מ"ד. (ק"פ"א) ק"ר"מ"ה. (ק"פ"ב) ק"ר"מ"ו. (ק"פ"ג) ק"ר"מ"ז. (ק"פ"ד) ק"ר"מ"ח. (ק"פ"ה) ק"ר"מ"ט. (ק"פ"ו) ק"ר"נ"א. (ק"פ"ז) ק"ר"נ"ב. (ק"פ"ח) ק"ר"נ"ג. (ק"פ"ט) ק"ר"נ"ד. (ק"צ"א) ק"ר"נ"ה. (ק"צ"ב) ק"ר"נ"ו. (ק"צ"ג) ק"ר"נ"ז. (ק"צ"ד) ק"ר"נ"ח. (ק"צ"ה) ק"ר"נ"ט. (ק"צ"ו) ק"ר"ס"א. (ק"צ"ז) ק"ר"ס"ב. (ק"צ"ח) ק"ר"ס"ג. (ק"צ"ט) ק"ר"ס"ד. (ק"ר"א) ק"ר"ס"ה. (ק"ר"ב) ק"ר"ס"ו. (ק"ר"ג) ק"ר"ס"ז. (ק"ר"ד) ק"ר"ס"ח. (ק"ר"ה) ק"ר"ס"ט. (ק"ר"ו) ק"ר"ק"א. (ק"ר"ז) ק"ר"ק"ב. (ק"ר"ח) ק"ר"ק"ג. (ק"ר"ט) ק"ר"ק"ד. (ק"ס"א) ק"ר"ק"ה. (ק"ס"ב) ק"ר"ק"ו. (ק"ס"ג) ק"ר"ק"ז. (ק"ס"ד) ק"ר"ק"ח. (ק"ס"ה) ק"ר"ק"ט. (ק"ס"ו) ק"ר"ק"י. (ק"ס"ז) ק"ר"ק"כ. (ק"ס"ח) ק"ר"ק"כ"א. (ק"ס"ט) ק"ר"ק"כ"ב. (ק"ע"א) ק"ר"ק"כ"ג. (ק"ע"ב) ק"ר"ק"כ"ד. (ק"ע"ג) ק"ר"ק"כ"ה. (ק"ע"ד) ק"ר"ק"כ"ו. (ק"ע"ה) ק"ר"ק"כ"ז. (ק"ע"ו) ק"ר"ק"כ"ח. (ק"ע"ז) ק"ר"ק"כ"ט. (ק"ע"ח) ק"ר"ק"ל"א. (ק"ע"ט) ק"ר"ק"ל"ב. (ק"פ"א) ק"ר"ק"ל"ג. (ק"פ"ב) ק"ר"ק"ל"ד. (ק"פ"ג) ק"ר"ק"ל"ה. (ק"פ"ד) ק"ר"ק"ל"ו. (ק"פ"ה) ק"ר"ק"ל"ז. (ק"פ"ו) ק"ר"ק"ל"ח. (ק"פ"ז) ק"ר"ק"ל"ט. (ק"פ"ח) ק"ר"ק"מ"א. (ק"פ"ט) ק"ר"ק"מ"ב. (ק"צ"א) ק"ר"ק"מ"ג. (ק"צ"ב) ק"ר"ק"מ"ד. (ק"צ"ג) ק"ר"ק"מ"ה. (ק"צ"ד) ק"ר"ק"מ"ו. (ק"צ"ה) ק"ר"ק"מ"ז. (ק"צ"ו) ק"ר"ק"מ"ח. (ק"צ"ז) ק"ר"ק"מ"ט. (ק"צ"ח) ק"ר"ק"נ"א. (ק"צ"ט) ק"ר"ק"נ"ב. (ק"ר"א) ק"ר"ק"נ"ג. (ק"ר"ב) ק"ר"ק"נ"ד. (ק"ר"ג) ק"ר"ק"נ"ה. (ק"ר"ד) ק"ר"ק"נ"ו. (ק"ר"ה) ק"ר"ק"נ"ז. (ק"ר"ו) ק"ר"ק"נ"ח. (ק"ר"ז) ק"ר"ק"נ"ט. (ק"ר"ח) ק"ר"ק"ס"א. (ק"ר"ט) ק"ר"ק"ס"ב. (ק"ס"א) ק"ר"ק"ס"ג. (ק"ס"ב) ק"ר"ק"ס"ד. (ק"ס"ג) ק"ר"ק"ס"ה. (ק"ס"ד) ק"ר"ק"ס"ו. (ק"ס"ה) ק"ר"ק"ס"ז. (ק"ס"ו) ק"ר"ק"ס"ח. (ק"ס"ז) ק"ר"ק"ס"ט. (ק"ס"ח) ק"ר"ק"ע"א. (ק"ס"ט) ק"ר"ק"ע"ב. (ק"ע"א) ק"ר"ק"ע"ג. (ק"ע"ב) ק"ר"ק"ע"ד. (ק"ע"ג) ק"ר"ק"ע"ה. (ק"ע"ד) ק"ר"ק"ע"ו. (ק"ע"ה) ק"ר"ק"ע"ז. (ק"ע"ו) ק"ר"ק"ע"ח. (ק"ע"ז) ק"ר"ק"ע"ט. (ק"ע"ח) ק"ר"ק"פ"א. (ק"ע"ט) ק"ר"ק"פ"ב. (ק"פ"א) ק"ר"ק"פ"ג. (ק"פ"ב) ק"ר"ק"פ"ד. (ק"פ"ג) ק"ר"ק"פ"ה. (ק"פ"ד) ק"ר"ק"פ"ו. (ק"פ"ה) ק"ר"ק"פ"ז. (ק"פ"ו) ק"ר"ק"פ"ח. (ק"פ"ז) ק"ר"ק"פ"ט. (ק"פ"ח) ק"ר"ק"צ"א. (ק"פ"ט) ק"ר"ק"צ"ב. (ק"ע"א) ק"ר"ק"צ"ג. (ק"ע"ב) ק"ר"ק"צ"ד. (ק"ע"ג) ק"ר"ק"צ"ה. (ק"ע"ד) ק"ר"ק"צ"ו. (ק"ע"ה) ק"ר"ק"צ"ז. (ק"ע"ו) ק"ר"ק"צ"ח. (ק"ע"ז) ק"ר"ק"צ"ט. (ק"ע"ח) ק"ר"ק"ר"א. (ק"ע"ט) ק"ר"ק"ר"ב. (ק"פ"א) ק"ר"ק"ר"ג. (ק"פ"ב) ק"ר"ק"ר"ד. (ק"פ"ג) ק"ר"ק"ר"ה. (ק"פ"ד) ק"ר"ק"ר"ו. (ק"פ"ה) ק"ר"ק"ר"ז. (ק"פ"ו) ק"ר"ק"ר"ח. (ק"פ"ז) ק"ר"ק"ר"ט. (ק"פ"ח) ק"ר"ק"ר"י. (ק"פ"ט) ק"ר"ק"ר"כ. (ק"צ"א) ק"ר"ק"ר"כ"א. (ק"צ"ב) ק"ר"ק"ר"כ"ב. (ק"צ"ג) ק"ר"ק"ר"כ"ג. (ק"צ"ד) ק"ר"ק"ר"כ"ד. (ק"צ"ה) ק"ר"ק"ר"כ"ה. (ק"צ"ו) ק"ר"ק"ר"כ"ו. (ק"צ"ז) ק"ר"ק"ר"כ"ז. (ק"צ"ח) ק"ר"ק"ר"כ"ח. (ק"צ"ט) ק"ר"ק"ר"כ"ט. (ק"ר"א) ק"ר"ק"ר"ל"א. (ק"ר"ב) ק"ר"ק"ר"ל"ב. (ק"ר"ג) ק"ר"ק"ר"ל"ג. (ק"ר"ד) ק"ר"ק"ר"ל"ד. (ק"ר"ה) ק"ר"ק"ר"ל"ה. (ק"ר"ו) ק"ר"ק"ר"ל"ו. (ק"ר"ז) ק"ר"ק"ר"ל"ז. (ק"ר"ח) ק"ר"ק"ר"ל"ח. (ק"ר"ט) ק"ר"ק"ר"ל"ט. (ק"ס"א) ק"ר"ק"ר"מ"א. (ק"ס"ב) ק"ר"ק"ר"מ"ב. (ק"ס"ג) ק"ר"ק"ר"מ"ג. (ק"ס"ד) ק"ר"ק"ר"מ"ד. (ק"ס"ה) ק"ר"ק"ר"מ"ה. (ק"ס"ו) ק"ר"ק"ר"מ"ו. (ק"ס"ז) ק"ר"ק"ר"מ"ז. (ק"ס"ח) ק"ר"ק"ר"מ"ח. (ק"ס"ט) ק"ר"ק"ר"מ"ט. (ק"ע"א) ק"ר"ק"ר"נ"א. (ק"ע"ב) ק"ר"ק"ר"נ"ב. (ק"ע"ג) ק"ר"ק"ר"נ"ג. (ק"ע"ד) ק"ר"ק"ר"נ"ד. (ק"ע"ה) ק"ר"ק"ר"נ"ה. (ק"ע"ו) ק"ר"ק"ר"נ"ו. (ק"ע"ז) ק"ר"ק"ר"נ"ז. (ק"ע"ח) ק"ר"ק"ר"נ"ח. (ק"ע"ט) ק"ר"ק"ר"נ"ט. (ק"פ"א) ק"ר"ק"ר"ס"א. (ק"פ"ב) ק"ר"ק"ר"ס"ב. (ק"פ"ג) ק"ר"ק"ר"ס"ג. (ק"פ"ד) ק"ר"ק"ר"ס"ד. (ק"פ"ה) ק"ר"ק"ר"ס"ה. (ק"פ"ו) ק"ר"ק"ר"ס"ו. (ק"פ"ז) ק"ר"ק"ר"ס"ז. (ק"פ"ח) ק"ר"ק"ר"ס"ח. (ק"פ"ט) ק"ר"ק"ר"ס"ט. (ק"צ"א) ק"ר"ק"ר"ק"א. (ק"צ"ב) ק"ר"ק"ר"ק"ב. (ק"צ"ג) ק"ר"ק"ר"ק"ג. (ק"צ"ד) ק"ר"ק"ר"ק"ד. (ק"צ"ה) ק"ר"ק"ר"ק"ה. (ק"צ"ו) ק"ר"ק"ר"ק"ו. (ק"צ"ז) ק"ר"ק"ר"ק"ז. (ק"צ"ח) ק"ר"ק"ר"ק"ח. (ק"צ"ט) ק"ר"ק"ר"ק"ט. (ק"ר"א) ק"ר"ק"ר"ק"י. (ק"ר"ב) ק"ר"ק"ר"ק"כ. (ק"ר"ג) ק"ר"ק"ר"ק"כ"א. (ק"ר"ד) ק"ר"ק"ר"ק"כ"ב. (ק"ר"ה) ק"ר"ק"ר"ק"כ"ג. (ק"ר"ו) ק"ר"ק"ר"ק"כ"ד. (ק"ר"ז) ק"ר"ק"ר"ק"כ"ה. (ק"ר"ח) ק"ר"ק"ר"ק"כ"ו. (ק"ר"ט) ק"ר"ק"ר"ק"כ"ז. (ק"ס"א) ק"ר"ק"ר"ק"כ"ח. (ק"ס"ב) ק"ר"ק"ר"ק"כ"ט. (ק"ס"ג) ק"ר"ק"ר"ק"ל"א. (ק"ס"ד) ק"ר"ק"ר"ק"ל"ב. (ק"ס"ה) ק"ר"ק"ר"ק"ל"ג. (ק"ס"ו) ק"ר"ק"ר"ק"ל"ד. (ק"ס"ז) ק"ר"ק"ר"ק"ל"ה. (ק"ס"ח) ק"ר"ק"ר"ק"ל"ו. (ק"ס"ט) ק"ר"ק"ר"ק"ל"ז. (ק"ע"א) ק"ר"ק"ר"ק"ל"ח. (ק"ע"ב) ק"ר"ק"ר"ק"ל"ט. (ק"ע"ג) ק"ר"ק"ר"ק"מ"א. (ק"ע"ד) ק"ר"ק"ר"ק"מ"ב. (ק"ע"ה) ק"ר"ק"ר"ק"מ"ג. (ק"ע"ו) ק"ר"ק"ר"ק"מ"ד. (ק"ע"ז) ק"ר"ק"ר"ק"מ"ה. (ק"ע"ח) ק"ר"ק"ר"ק"מ"ו. (ק"ע"ט) ק"ר"ק"ר"ק"מ"ז. (ק"פ"א) ק"ר"ק"ר"ק"מ"ח. (ק"פ"ב) ק"ר"ק"ר"ק"מ"ט. (ק"פ"ג) ק"ר"ק"ר"ק"נ"א. (ק"פ"ד) ק"ר"ק"ר"ק"נ"ב. (ק"פ"ה) ק"ר"ק"ר"ק"נ"ג. (ק"פ"ו) ק"ר"ק"ר"ק"נ"ד. (ק"פ"ז) ק"ר"ק"ר"ק"נ"ה. (ק"פ"ח) ק"ר"ק"ר"ק"נ"ו. (ק"פ"ט) ק"ר"ק"ר"ק"נ"ז. (ק"צ"א) ק"ר"ק"ר"ק"נ"ח. (ק"צ"ב) ק"ר"ק"ר"ק"נ"ט. (ק"צ"ג) ק"ר"ק"ר"ק"ס"א. (ק"צ"ד) ק"ר"ק"ר"ק"ס"ב. (ק"צ"ה) ק"ר"ק"ר"ק"ס"ג. (ק"צ"ו) ק"ר"ק"ר"ק"ס"ד. (ק"צ"ז) ק"ר"ק"ר"ק"ס"ה. (ק"צ"ח) ק"ר"ק"ר"ק"ס"ו. (ק"צ"ט) ק"ר"ק"ר"ק"ס"ז. (ק"ר"א) ק"ר"ק"ר"ק"ס"ח. (ק"ר"ב) ק"ר"ק"ר"ק"ס"ט. (ק"ר"ג) ק"ר"ק"ר"ק"ע"א. (ק"ר"ד) ק"ר"ק"ר"ק"ע"ב. (ק"ר"ה) ק"ר"ק"ר"ק"ע"ג. (ק"ר"ו) ק"ר"ק"ר"ק"ע"ד. (ק"ר"ז) ק"ר"ק"ר"ק"ע"ה. (ק"ר"ח) ק"ר"ק"ר"ק"ע"ו. (ק"ר"ט) ק"ר"ק"ר"ק"ע"ז. (ק"ס"א) ק"ר"ק"ר"ק"ע"ח. (ק"ס"ב) ק"ר"ק"ר"ק"ע"ט. (ק"ס"ג) ק"ר"ק"ר"ק"פ"א. (ק"ס"ד) ק"ר"ק"ר"ק"פ"ב. (ק"ס"ה) ק"ר"ק"ר"ק"פ"ג. (ק"ס"ו) ק"ר"ק"ר"ק"פ"ד. (ק"ס"ז) ק"ר"ק"ר"ק"פ"ה. (ק"ס"ח) ק"ר"ק"ר"ק"פ"ו. (ק"ס"ט) ק"ר"ק"ר"ק"פ"ז. (ק"ע"א) ק"ר"ק"ר"ק"פ"ח. (ק"ע"ב) ק"ר"ק"ר"ק"פ"ט. (ק"ע"ג) ק"ר"ק"ר"ק"צ"א. (ק"ע"ד) ק"ר"ק"ר"ק"צ"ב. (ק"ע"ה) ק"ר"ק"ר"ק"צ"ג. (ק"ע"ו) ק"ר"ק"ר"ק"צ"ד. (ק"ע"ז) ק"ר"ק"ר"ק"צ"ה. (ק"ע"ח) ק"ר"ק"ר"ק"צ"ו. (ק"ע"ט) ק"ר"ק"ר"ק"צ"ז. (ק"פ"א) ק"ר"ק"ר"ק"צ"ח. (ק"פ"ב) ק"ר"ק"ר"ק"צ"ט. (ק"פ"ג) ק"ר"ק"ר"ק"ר"א. (ק"פ"ד) ק"ר"ק"ר"ק"ר"ב. (ק"פ"ה) ק"ר"ק"ר"ק"ר"ג. (ק"פ"ו) ק"ר"ק"ר"ק"ר"ד. (ק"פ"ז) ק"ר"ק"ר"ק"ר"ה. (ק"פ"ח) ק"ר"ק"ר"ק"ר"ו. (ק"פ"ט) ק"ר"ק"ר"ק"ר"ז. (ק"צ"א) ק"ר"ק"ר"ק"ר"ח. (ק"צ"ב) ק"ר"ק"ר"ק"ר"ט. (ק"צ"ג) ק"ר"ק"ר"ק"ר"י. (ק"צ"ד) ק"ר"ק"ר"ק"ר"כ. (ק"צ"ה) ק"ר"ק"ר"ק"ר"כ"א. (ק"צ"ו) ק"ר"ק"ר"ק"ר"כ"ב. (ק"צ"ז) ק"ר"ק"ר"ק"ר"כ"ג. (ק"צ"ח) ק"ר"ק"ר"ק"ר"כ"ד. (ק"צ"ט) ק"ר"ק"ר"ק"ר"כ"ה. (ק"ר"א) ק"ר"ק"ר"ק"ר"כ"ו. (ק"ר"ב) ק"ר"ק"ר"ק"ר"כ"ז. (ק"ר"ג) ק"ר"ק"ר"ק"ר"כ"ח. (ק"ר"ד) ק"ר"ק"ר"ק"ר"כ"ט. (ק"ר"ה) ק"ר"ק"ר"ק"ר"ל"א. (ק"ר"ו) ק"ר"ק"ר"ק"ר"ל"ב. (ק"ר"ז) ק"ר"ק"ר"ק"ר"ל"ג. (ק"ר"ח) ק"ר"ק"ר"ק"ר"ל"ד. (ק"ר"ט) ק"ר"ק"ר"ק"ר"ל"ה. (ק"ס"א) ק"ר"ק"ר"ק"ר"ל"ו. (ק"ס"ב) ק"ר"ק"ר"ק"ר"ל"ז. (ק"ס"ג) ק"ר"ק"ר"ק"ר"ל"ח. (ק"ס"ד) ק"ר"ק"ר"ק"ר"ל"ט. (ק"ס"ה) ק"ר"ק"ר"ק"ר"מ"א. (ק"ס"ו) ק"ר"ק"ר"ק"ר"מ"ב. (ק"ס"ז) ק"ר"ק"ר"ק"ר"מ"ג. (ק"ס"ח) ק"ר"ק"ר"ק"ר"מ"ד. (ק"ס"ט) ק"ר"ק"ר"ק"ר"מ"ה. (ק"ע"א) ק"ר"ק"ר"ק"ר"מ"ו. (ק"ע"ב) ק"ר"ק"ר"ק"ר"מ"ז. (ק"ע"ג) ק"ר"ק"ר"ק"ר"מ"ח. (ק"ע"ד) ק"ר"ק"ר"ק"ר"מ"ט. (ק"ע"ה) ק"ר"ק"ר"ק"ר"נ"א. (ק"ע"ו) ק"ר"ק"ר"ק"ר"נ"ב. (ק"ע"ז) ק"ר"ק"ר"ק"ר"נ"ג. (ק"ע"ח) ק"ר"ק"ר"ק"ר"נ"ד. (ק"ע"ט) ק"ר"ק"ר"ק"ר"נ"ה. (ק"פ"א) ק"ר"ק"ר"ק"ר"נ"ו. (ק"פ"ב) ק"ר"ק"ר"ק"ר"נ"ז. (ק"פ"ג) ק"ר"ק"ר"ק"ר"נ"ח. (ק"פ"ד) ק"ר"ק"ר"ק"ר"נ"ט. (ק"פ"ה) ק"ר"ק"ר"ק"ר"ס"א. (ק"פ"ו) ק"ר"ק"ר"ק"ר"ס"ב. (ק"פ"ז) ק"ר"ק"ר"ק"ר"ס"ג. (ק"פ"ח) ק"ר"ק"ר"ק"ר"ס"ד. (ק"פ"ט) ק"ר"ק"ר"ק"ר"ס"ה. (ק"צ"א) ק"ר"ק"ר"ק"ר"ס"ו. (ק"צ"ב) ק"ר"ק"ר"ק"ר"ס"ז. (ק"צ"ג) ק"ר"ק"ר"ק"ר"ס"ח. (ק"צ"ד) ק"ר"ק"ר"ק"ר"ס"ט. (ק"צ"ה) ק"ר"ק"ר"ק"ר"ע"א. (ק"צ"ו) ק"ר"ק"ר"ק"ר"ע"ב. (ק"צ"ז) ק"ר"ק"ר"ק"ר"ע"ג. (ק"צ"ח) ק"ר"ק"ר"ק"ר"ע"ד. (ק"צ"ט) ק"ר"ק"ר"ק"ר"ע"ה. (ק"ר"א) ק"ר"ק"ר"ק"ר"ע"ו. (ק"ר"ב) ק"ר"ק"ר"ק"ר"ע"ז. (ק"ר"ג) ק"ר"ק"ר"ק"ר"ע"ח. (ק"ר"ד) ק"ר"ק"ר"ק"ר"ע"ט. (ק"ר"ה) ק"ר"ק"ר"ק"ר"פ"א. (ק"ר"ו) ק"ר"ק"ר"ק"ר"פ"ב. (ק"ר"ז) ק"ר"ק"ר"ק"ר"פ"ג. (ק"ר"ח) ק"ר"ק"ר"ק"ר"פ"ד. (ק"ר"ט) ק"ר"ק"ר"ק"ר"פ"ה. (ק"ס"א) ק"ר"ק"ר"ק"ר"פ"ו. (ק"ס"ב) ק"ר"ק"ר"ק"ר"פ"ז. (ק"ס"ג) ק"ר"ק"ר"ק"ר"פ"ח. (ק"ס"ד) ק"ר"ק"ר"ק"ר"פ"ט. (ק"ס"ה) ק"ר"ק"ר"ק"ר"צ"א. (ק"ס"ו) ק"ר"ק"ר"ק"ר"צ"ב. (ק"ס"ז) ק"ר"ק"ר"ק"ר"צ"ג. (ק"ס"ח) ק"ר"ק"ר"ק"ר"צ"ד. (ק"ס"ט) ק"ר"ק"ר"ק"ר"צ"ה. (ק"ע"א) ק"ר"ק"ר"ק"ר"צ"ו. (ק"ע"ב) ק"ר"ק"ר"ק"ר"צ"ז. (ק"ע"ג) ק"ר"ק"ר"ק"ר"צ"ח. (ק"ע"ד) ק"ר"ק"ר"ק"ר"צ"ט. (ק"ע"ה) ק"ר"ק"ר"ק"ר"ר"א. (ק"ע"ו) ק"ר"ק"ר"ק"ר"ר"ב. (ק"ע"ז) ק"ר"ק"ר"ק"ר"ר"ג. (ק"ע"ח) ק"ר"ק"ר"ק"ר"ר"ד. (ק"ע"ט) ק"ר"ק"ר"ק"ר"ר"ה. (ק"פ"א) ק"ר"ק"ר"ק"ר"ר"ו. (ק"פ"ב) ק"ר"ק"ר"ק"ר"ר"ז. (ק"פ"ג) ק"ר"ק"ר"ק"ר"ר"ח. (ק"פ"ד) ק"ר"ק"ר"ק"ר"ר"ט. (ק"פ"ה) ק"ר"ק"ר"ק"ר"ר"י. (ק"פ"ו) ק"ר"ק"ר"ק"ר"ר"כ. (ק"פ"ז) ק"ר"ק"ר"ק"ר"ר"כ"א. (ק"פ"ח) ק"ר"ק"ר"ק"ר"ר"כ"ב. (ק"פ"ט) ק"ר"ק"ר"ק"ר"ר"כ"ג. (ק"צ"א) ק"ר"ק"ר"ק"ר"ר"כ"ד. (ק"צ"ב) ק"ר"ק"ר"ק"ר"ר"כ"ה. (ק"צ"ג) ק"ר"ק"ר"ק"ר"ר"כ"ו. (ק"צ"ד) ק"ר"ק"ר"ק"ר"ר"כ"ז. (ק"צ"ה) ק"ר"ק"ר"ק"ר"ר"כ"ח. (ק"צ"ו) ק"ר"ק"ר"ק"ר"ר"כ"ט. (ק"צ"ז) ק"ר"ק"ר"ק"ר"ר"ל"א. (ק"צ"ח) ק"ר"ק"ר"ק"ר"ר"ל"ב. (ק"צ"ט) ק"ר"ק"ר"ק"ר"ר"ל"ג. (ק"ר"א) ק"ר"ק"ר"ק"ר"ר"ל"ד. (ק"ר"ב) ק"ר"ק"ר"ק"ר"ר"ל"ה. (ק"ר"ג) ק"ר"ק"ר"ק"ר"ר"ל"ו. (ק"ר"ד) ק"ר"ק"ר"ק"ר"ר"ל"ז. (ק"ר"ה) ק"ר"ק"ר"ק"ר"ר"ל"ח. (ק"ר"ו) ק"ר"ק"ר"ק"ר"ר"ל"ט. (ק"ר"ז) ק"ר"ק"ר"ק"ר"ר"מ"א. (ק"ר"ח) ק"ר"ק"ר"ק"ר"ר"מ"ב. (ק"ר"ט) ק"ר"ק"ר"ק"ר"ר"מ"ג. (ק"ס"א) ק"ר"ק"ר"ק"ר"ר"מ"ד. (ק"ס"ב) ק"ר"ק"ר"ק"ר"ר"מ"ה. (ק"ס"ג) ק"ר"ק"ר"ק"ר"ר"מ"ו. (ק"ס"ד) ק"ר"ק"ר"ק"ר"ר"מ"ז. (ק"ס"ה) ק"ר"ק"ר"ק"ר"ר"מ"ח. (ק"ס"ו) ק"ר"ק"ר"ק"ר"ר"מ"ט. (ק"ס"ז) ק"ר"ק"ר"ק"ר"ר"נ"א. (ק"ס"ח) ק"ר"ק"ר"ק"ר"ר"נ"ב. (ק"ס"ט) ק"ר"ק"ר"ק"ר"ר"נ"ג. (ק"ע"א) ק"ר"ק"ר"ק"ר"ר"נ"ד. (ק"ע"ב) ק"ר"ק"ר"ק"ר"ר"נ"ה. (ק"ע"ג) ק"ר"ק"ר"ק"ר"ר"נ"ו. (ק"ע"ד) ק"ר"ק"ר"ק"ר"ר"נ"ז. (ק"ע"ה) ק"ר"ק"ר"ק"ר"ר"נ"ח. (ק"ע"ו) ק"ר"ק"ר"ק"ר"ר"נ"ט. (ק"ע"ז) ק"ר"ק"ר"ק"ר"ר"ס"א. (ק"ע"ח) ק"ר"ק"ר"ק"ר"ר"ס"ב. (ק"ע"ט) ק"ר"ק"ר"ק"ר"ר"ס"ג. (ק"פ"א) ק"ר"ק"ר"ק"ר"ר"ס"ד. (ק"פ"ב) ק"ר"ק"ר"ק"ר"ר"ס"ה. (ק"פ"ג) ק"ר"ק"ר"ק"ר"ר"ס"ו. (ק"פ"ד) ק"ר"ק"ר"ק"ר"ר"ס"ז. (ק"פ"ה) ק"ר"ק"ר"ק"ר"ר"ס"ח. (ק"פ"ו) ק"ר"ק"ר"ק"ר"ר"ס"ט. (ק"פ"ז) ק"ר"ק"ר"ק"ר"ר"ע"א. (ק"פ"ח) ק"ר"ק"ר"ק"ר"ר"ע"ב. (ק"פ"ט) ק"ר"ק"ר"ק"ר"ר"ע"ג. (ק"צ"א) ק"ר"ק"ר"ק"ר"ר"ע"ד. (ק"צ"ב) ק"ר"ק"ר"ק"ר"ר"ע"ה. (ק"צ"ג) ק"ר"ק"ר"ק"ר"ר"ע"ו. (ק"צ"ד) ק"ר"ק"ר"ק"ר"ר"ע"ז. (ק"צ"ה) ק"ר"ק"ר"ק"ר"ר"ע"ח. (ק"צ"ו) ק"ר"ק"ר"ק"ר"ר"ע"ט. (ק"צ"ז) ק"ר"ק"ר"ק"ר"ר"פ"א. (ק"צ"ח) ק"ר"ק"ר"ק"r"ר"פ"ב. (ק"צ"ט) ק"ר"ק"ר"ק"r"ר"פ"ג. (ק"ר"א) ק"ר"ק"r"ק"r"ר"פ"ד. (ק"ר"ב) ק"ר"ק"r"ק"r"ר"פ"ה. (ק"ר"ג) ק"ר"ק"r"ק"r"ר"פ"ו. (ק"ר"ד) ק"ר"ק"r"ק"r"ר"פ"ז. (ק"ר"ה)

- 38 * הגהות על הרי"ף להרשב"ם ור"ת' אות מ"ה, (עיין מסכ"ס מפלדנז נח"ב).
- 39 ט הגהות רבות על הרי"ף ומפרישו ספר גדול כ"י ואיזה פירושים וקושיות בדרך קצרה, אחרון שהוא ממה"ס קאזים ז"ל.
- 40 י הגהות וחידושי דינים על ד' יש"ע מהרב מהר"ר דוד קורינאלדי ועל פירוש גור אריה בכ"י.
- 41 כ הגהות על כל יש"ע כתב הגאון מהר"ר יחזקאל ז"ל אב"ד ור"מ דק"ק פראג ונרפסו מחדש ויהיו נקראים שלחן שחור. ועמו דגול מרבכה חידושי דינים מהרב ז"ל כמש"ל במערכת דל"ת בס"ד, (עיין דגול מרבכה).
- 42 * הגהות על יש"ע א"ה, (עיין מסכ"כ יסודס מאזיליי נח"ב).
- 43 ל הגהות הש"ם אשר ברפוס פראנקפורט דמיין והמורה מקום אשר שם אשר לא היה ברפוסים הקודמים, און וחקר הגאון החסיד מ' יוסף שמואל מקראקא אב"ד מפפ"ד. ועיין בשו"ת זכרון יוסף א"ה סימן י"ד ובס' הקטן מהויק ברכה א"ה סי' קי"ב ובקונטרס אחרון.
- 44 מ הגהות הש"ם הרשים הגיה ותיקן הגאון בעל סדר הדורות בתחלת הספר הנזכר.
- 45 * הגהות לשערי דורא, (עיין מסכ"כ יסכלל סמכוס מ' יסכלן, מ' מלכדי יפס נח"ב).
- 46 * הגהות בשפתי ישנים, (עיין מסכ"כ טלמס אלנאזי נח"ב).
- 47 נ הגהות ס' התשב"ץ לתלמיד מהר"ם הנרפס הם כלם מרבינו פרץ, כן ראיתי בתשב"ץ כ"י על קלף ישן גושן ושם כתובות כל ההגהות.
- 48 * הגהות לס' היראה מרבינו יונה זצ"ל (עיין מסכ"ס ניגלין נח"ב).
- ברפוס ויניציא כמ"ש בשה"ג ח"א מערכת מ"ם אות מ"ה, (עיין מסכ"ס מפלדנז נח"ב).
- 30 א הגהות סמ"ק, זמנין דמשכתח דהפוסקים כותבים וכ' סמ"ק וכונתם על הגהת סמ"ק. הרב ש"ך י"ד סימן ל"ב ס"ק ט'.
- 31 ב הגהות ספרא שהוא תורת כהנים, בסוף ס' תמת ישרים.
- 32 ג הגהות על ספרי להרב עיר וקדיש מ' סלימאן ו' אוהנא ז"ל בכ"י.
- 33 ד הגהות סביב שחיטות ובדיקות למהר"י ווייל היברס האלוף מהר"ר צבי מקראקא. כן כתב בתשו' מהר"ר יעקב סורינינה הנרפסת בסוף תשובות הרא"ש רפוס ויניציא בשנת שס"ז.
- 34 ה הגהות על סדר קדשים בגמרא רש"י ותוספות להרב הגאון מהר"ר כצלאל בכ"י, הגהות נפלאות אמיתיות מתוך גפ"ת כתובי יד שהיו לו ולא זכינו עדיין שיצאו לאור הדפוס.
- 35 ו הגהות מהרי"ח שיש בספקי הרא"ש, שם הרב המגיה הוא הרב יחזקיהו ועמ"ש הרב תה"ד סי' רל"ג.
- 36 ז הגהות הרי"ף כ"י והם מהרב דיל ויקי"ו נמצאות בערי איטליא קראו בשמותם תקונים דיל ויקי"ו ויש בהם טעם זקנים. ועיין לקמן במערכת למ"ד בס"ד, (עיין לקוטי לזכות).
- 37 ח הגהות הרי"ף והר"ן נרפסו בספר תמת ישרים בשם דרך תמים והועתקו מכמה רבנים ומכללם הם הגהות רבינו כצלאל אשכנזי ורבינו האר"י זצ"ל כמבואר באורך בהקדמת ספר תמת ישרים מהרב בנימן מושאל ע"ש. וכבר נרפסו סביב הרי"ף ברפוס אמ"ד וזולצבאך, אך ברפוס זולצבאך נמצא חסרון אפילו איזה שיטות מהר"ן. ומכאן מודעא למי שיתקשה בלשון הר"ן זולצב" וכוונתו מדברי מפרש אחר יבקש ברפוס אחר אם הוא מ"ם וחסרון הדפוס.

א) טב"צ י"ג. ב) טס כ"ד. ג) ול"צ ז'. ד) טב"צ ל'. ה) טס ל"ז. ו) טס י"ד. ז) טס כ"א. ח) טס כ"ב. ט) ול"ז. י) ול"ז. י"א) ול"ז ז'. ב) טס ל"ז. ג) טב"צ כ"ב. ד) טס כ"ג. ז) ול"צ ג'.

49 * הוד מלכות (עיין מהכ"כ לנכסס
סיכני צמ"ב).

50 א- הולך תמים טעמי המצות ע"פ
פרד"ס כסדר התורה למהר"ר
אברהם בהג"ט יצחק חיות ונרדפס שנת שצ"ד
כ"כ סה"ד ומוזכרו תדיר בס' עיר מקלט להרב
מ' הוד אב"ד מקק"א דאמשטרדם.

51 ב) הון רב ב' חלקים שו"ת ודרושים
למהר"ר רפאל נחמיאש.

52 ג) הוספה חיבר הרב סמ"ע תוספות על
ד"ט כמבואר בהקדמתו. ועתה
שהרפ"סו מחדש בית יוסף כולו בדיהרן פורט
הרפ"סו בח"מ הוספה הגו' אבל הוא מעט מזער
אחשוב שלא הרפ"סוהו בשלימות אלא קצת
ממנו.

53 * הזהיר (עיין והזכיר).

54 ד) היכל ה' לכמהר"ר יחיאל אשכנזי
איש ירושלם ת"ו בכמה עניני'
ע"פ הסוד, נרדפס בויניציא.

55 ה) היכל קדש פ' תפלות ע"פ הזהיר
ומהר"ם ריקאנטי חיברו הרב
משה ב"ר מיימון המכונה אלבאז. והתחיל
לחברו בעיר תרואדנת בשנת של"ה, והיה
הבור זה ביד הרב מהר"ר יעקב ששפורטש
אב"ד באמשטרדם הרפ"סו באמ"ד שנת תבי"א
ועשה בראשו הקדמה ארוכה, ויש בספר הגו'
הגהות מהחכם השלם אהרן הסבעוני מעיר
סלא. וראשי צונתם לח' סכס שהיו ח"ס יושבים ללמוד

ונקטו הדברים שאחד מהצופה דיבר קצת שלא כהוגן על
ק' הגו' וספק כהנננס על עניניו אותו נחלים על דברי וייקן
ויגד לנכניו להזכירם על כבוד הספר הגו' ומוסברו, וכיולא
צוה כתבתי לעיל מערכה דל"ה אות י"ד (ע"י דברי נחל).
ובס' צלוינו טענת נפוש רבין שיש שטענתו על זולל ספסרי'
והמסכרי', והיכל לנפש יכולו דברי ציוס הלחמו מלחמה
כל חוכה וחסד כחיתתו. וכבר אמרו ציפולמי ילאה
חלם צל טענתו כגורו ולייר שלם ה' נקטה להכר סוז
צפניו מה הלשון אומרת צרוס ננוכס צתחק ויטן עריו,
וכה- יעסה עתה כי גדולים לדיקים צמיתתן ויזכר שלא
יכוס צנלחמו. וישיס צעניו כי כוה גדולים משנו שהסיגו
על הכלאסוני', וצקף נהגלה שלא יכדו לעווק דברי הכלאסוני'.
ומי לנו גדול מר' יוסטע צן חניחא חריח דבי עילאי צנענות
חכיות נעשתו יגורו חלים כמפורסס בצבלי וירושלמי ואמר
צוטיני מצרכיכס צית טנאי, ותלמיד אחד חסכרה ניהלים
וכתסרו סיניו מעני הסעניוס כח"ס צמגינה דף כ"ב.

ותמעהי דכילול צוה חריכ לנגחון כמפורסס רצינו סמסל
סכטיג על מהרש"ל ציד חוקס ומדומן סס הלמיד אסר ויכרס
דצרי מהרש"ל, זחס חריכ ככה לליחמי פולס ישלו ק"ו
צדור סוז דצנלר לצכ ונכסו מה צלחנת ורי צוה. וע"י צפמס
עיניס סס.

56 ו) הליכות אלי להרב מהר"ש אלגאזי
כללי התלמוד.

57 ז) הליכות עולם חיבר ה' ישועה
הלוי מתלמסאן בדרכי הגמרא
בשנת רכ"ז. והגאון מהר"א מרח"י השיג עליו
איזה השגות בתוקף כמו שהביא לשונו הרב
מהר"ש אלגאזי בס' גופי הליכות סוף דף צ"ד.
ומרן חיבר על הליכות עולם כללי הגמרא,
ומהר"ש אלגאזי עליהם יבין ישמועה.

58 ח) הלכה למשה ב' חלקים על קצת
הלכות מהרמב"ם חלק ד'
באריכות גרול וקבוץ כל הפירושים והדעות
חיברו הרב מהר"ם אמארייליוו הרב המחבר
שו"ת דבר משה ג' חלקים וספר יד משה
מדרשות.

59 * הלכה למשה (עיין מענת סדס
הכפסלה).

60 ט) הלכות ארץ ישראל שמזכירי'
התוס' והרא"ש ריש חולין הם
הלכות שחיבר חכם א' מדינים שאמר אל"ד
הדני שבא מעשרת השבטים בימי הגאונים.
וכ"כ הרב שלמי הגבורים ריש חולין ובריש
ספר כרתי ופלתי, ועמ"ש בעניותי בריש ס'
הקמן מחזיק ברכה על י"ד בס"ד.

61 י) הלכות גדולות, מהרמב"ם בספר
המצות והרמב"ן שם
ובמלחמות והרז"ה נראה דחיברו רבינו שמעון
קירא. אך התוס' בכמה דוכתי מיחסים אותו
לרבינו יהודאי גאון וכ"כ סמ"ג וכבר כתבו
האחרוני' בזה. ורבינו שמעון קירא היה שנת
ד' אלפים ת"ק.

כ) בהלכות גדולות שבידינו יש חסרונות
הרבה. הרמ"ע בתשובותיו ס' ל"ב. (ל' וזימנין
דרבוואתא קמאי מייתי בשמיה וליתיה בנסחתין,
ותו כמה לישני דקמן בה"ג וקמאי מייתי
משמיה איפכא. ע"כ נסחא דקמן בה"ג הויא
כמתניתא

א) ט"ב ל"ס. (ב) צ"ו כ"ג. (ג) ו"ב צ'. (ד) ט"ב כ"א, כ"ל צ'. (ה) ו"ל ג'. (ו) ט"ב ע"ז. (ז) סס י"ד. (ח) סס
י"ט. (ט) סס ס'. (י) ט"ב צ'. (כ) סס ג'. (ל) ט"ב ד'.

כמתניתא דלא מתניא ביר' תייא ור' הושעיא,
— הרב תבואות שור י"ד סי' מ"ח ס"ק ד'.

62 א) הלכות גדולות מאספטיא, כן
כתב בס' האגור סי' אלה רס"ו
משם סמ"ג ע"ש.

63 * הלכות יום טוב (עיין רבינו אשכ
ן סכ"ז כ' מטולס צ"ב).

64 * הלכות פסוקות (עיין רב יודלעי
גמון צ"ב).

65 ב) הלכות קמנות שו"ת מהרב מ'
יעקב האגוז ח"א וח"ב וכתבם
דרך קצרה לחדר התלמיד' וכו'. ועיין תשובה
אחרונה סי' ש"ה מחלק ב' ושם כתב בנו
מהרמ"ה דהרב מר אביו למד התלמוד בבלי
י"ג פעמים והיה שקדן בתורה וכו' ע"ש.

66 ג) הלכות ראשונות והלכות גדול'
כ"כ הרמב"ן בס' מלחמות פרק

כירה. ד) ועתה ראיתי בס' הלכות להרמב"ן
שנדפס מחדש שכ' דף כ' ע"ב וכן סי' רבינו
הננאל בפירושו ורב שמעון בעל הלכות
ראשונות ורבינו יצחק. ואולי הוא ט"ס.

67 * הלכות הרמב"ם על הירושלמי,
(ע' רבינו מטס צ"ב מיינון צ"ב).

68 * הלכות שמהורת (עיין מטס"ס
מכוונצוב צ"ב).

69 ה) הלכתא גברוואתא חיבר רב
שזואל הלוי מקורטובא על

כל התלמוד ובמה למיליקא וחיברו ונפטר שם
שנת ד' אלפים תתט"ו, כ"כ בספר ישן נושן
כ"י. ו) ועתה ראיתי להרמב"ן בחרושו גיטין
דף מ"ה שכ' וכו' הנגיד בהלכתא גברוואתא.
ז) הלכתא גברוואתא חיבר הנגיד, כלבו
דף י"ט ע"ג כמ"ש משם הרמב"ן.

70 * הלל גמור }
71 * הללויה } (עיין קדש סלולים).

72 ה) המבקש להרב שם טוב בר יוסף
אבן פלקירא בחכמה ומוסר
חיברו בשנת ה' אלפים כ"ד ונדפס בהאג שנת

לחק"ת בהיותי שם. ואני בעיני נעשיתי סניף
לגדולים אשר הסכימו להדפיסו ככתוב שם.

73 ט) המון רבה מוכא בתאוה לעינים
כ"כ בסדר הדורות דף קס"ז

ע"ד. וכבר בחיי הרב המחבר מהרש"א נדפס
באומיר והוא מפתחות תנ"ך הנדרשים במדרש
רבה. וכתב שם הרב שחיברו בעשרים יום
לזכות הרבים.

74 י) המעלות לשלמה דרושים רובם
ע"פ הדין להרב הגדול מר

קשישא מהר"ש לאניירו אב"ד ור"מ בארם
צובה זלה"ה.

75 * הן ישלח (ע' נ' סכ"ן סמון צ"ב).

76 כ) הנהגות הרא"ש הודפסו בכמה
ספרים והם דברי מוסר ויראה

בדברים קצרים והם ארזי הלבנון הרמים כהררי
אל. אשרי אדם בהם יהגה וינהיג עצמו ובניו
בהם וחיך אוכל ישעם דברים קדושים היוצאים
מפה קדוש.

77 ל) הנמצא, ספר זה מהרמב"ם מוסר
וחכמת השבע והרפואה והרכבת

האדם וכיוצא. נדפס בשאלוניקי שנת ויש"ס
מדבריה כערן, וגלוו אליו אמרות מהורות
מהרב אברהם חייין ופירוש איכה להרב מהר"ש
ויראש.

78 * העמק שאלה (עיין קול צמח).

79 ט) הר הכרמל שו"ת למהר"ר אליהו
על סדר ארבעה טורים ונדפס
בפראנקפורט דאדר.

80 * הרנינו (עיין מלכט).

81 ז) השגות הראב"ד על הר"ה בספר
המאור בתוקף גדול הובאו בס'
תמים דעים על כמה מסכתות מסימן רמ"א
ואילך. ועל הרוב שהראב"ד כתב השגות על
כל דברי הר"ה במאורות.

82 ס) השגות הראב"ד על הרי"ף, על קצת
מסכתות הובאו בספר תמים

דעים מסי' רל"ד ואילך וכבר כתבתי בח"ב (?)
דיתר על כן השיג על הרי"ף ועל הכל השיב
הרמב"ן וחיבר ספר הזכות ע"ז ולא נדפס כ"א
על

א) צ"י כ'. ב) סג"ב ט"ז. ג) סס ג'. ד) ויל"י י"ד. ה) סג"ב ז'. ו) ויל"י ז'. ז) צ"י כ'. ח) סס כ"ב. ט) סג"ב י"ח.
י) ויל"י ה'. כ) סג"ב ז"א. ל) ויל"י ה'. מ) ויל"י ה'. נ) ויל"י י"ד. ס) סס י"ג.

שמו מדרש ויושע והוא בדפוס ישן גושן.

8 ח) **יחל משה** ס' מוסר נדפס באשכנז.

9 ט) **ויכוח** הראב"ד והר"ה בסוגית שתי פרות הובא במקובצת מציעא פ' השואל.

10 ע) **ויכוח** החכם עם החסיד בקונטרס אגרת אל תהי כאבותיך.

ושם כתבים יפים ומליצות קדמוניות בהמצאות חשובות ל' חכמה חכו מאתקים וכלו מהמדים. והיכוח הנז' חברו הרב שם טוב בן יוסף בן פלקורא הוא המחבר ספר המבקש שנדפס בעיר האג שנת תקל"ח. ויש בקונטרס הלז' אלף אלפין בחכמה נפלאה בחרוז ובסוף כל בית ג' תיבו' מפסיק. ורשום א"ב ותשר"ק ושם המשורר יוסף ברכי ששת בן לטימי עשאני שנת תתרכ"ח בלארדא, וכל התיבות מתחילות באל"ף ואות שני מהתיבה בראש השורה ובאמצעה רשום כל הנז' והוא פלא. ובקונטרס הנז' אינו כתוב היכן נדפס ובאיזה שנה, ומ"ב שנתכרר שנדפס בסביונישא שנת שד"י.

11 ז) **ויכוח הרמב"ן** לפני מלך ספרד. נדפס בספר מלחמת חובה

כמ"ש בח"ב מערכת מ"ם (ע' רמ"ס נח"ס) ושאר ויכוחים בשבט יהודה. ובספר מלחמת חובה יש הקדמה מהרב אברהם רומאנו לס' סלע המחלוקות והיא שיחה נאה ומליצה יפה.

12 ל) **ויכוח מים חיים** חיבר הגאון חיים בר בצלאל השגות על מור"ם

בתורת חטאת. (מ) ואינו באר מים חיים כמ"ש סדר הדורות דף קס"ד ע"ד ע"ש אלא כמ"ש ריש דף קס"ו. וכתב הרב מהר"ה הנז' שלמד עם מור"ם ביהד אצל הגאון מהר"ר שכנא, וכ"כ מור"ם בס' יוחסין דף קכ"ה שהיה תלמיד מהר"ר שכנא שכל גדולי הארץ הם תלמידיו והוא היה מגדולי תלמידי מהר"ר יעקב פולאק ע"ש. וכתב הרב מהר"ח שחיבר הספר הנז' שנת של"ה בחדש אדר והוא כותב על מרן נר"ו ועל מור"ם כותב ז"ל ומכאן נראה שמ"ש בש"ע א"ה סימן קנ"ד בהגה"ה בנסח הגט שנת ש"ם

1 א) **והזהיר** כתב מהר"א שטיין בנמוקיו על הסמ"ג ריש דף רצ"ד שם' הזהיר שמביאים התוס' נקרא והזהיר עם ו' והביא ראיות. ובתוס' סוף מנחות והביאם מרן בכ"י ס' קכ"ה כתוב ס' הזהיר.

2 ב) **ווי העמודים** חברו הגאון מהר"ר שעפטיל סג"ל בנו של הרב שני לוחו' הברית. והוא תלמיד הגאון מהר"ר שלמה אפרים אב"ד דק"ק פראג ובהקדמה שם נאמר מכמה חבורים שחיבר ובפרט ברני אסור והתיר חבור מופלא. ובנו היה הגאון מהר"ר ישעיה אב"ד דק"ק פפר"מ. וכבר נודע שלשלת יוחסין מהגדולים הללו מהמשפחו' היותר מיוחסות וכמ"ש הגאון בתחלת צואתו הנדפסת בסוף ס' יש נוחלין.

3 ג) **ויגש יהודה** קצור בית יוסף נדפס שנת שנו"ו.

4 ד) **ויגש יהודה** הגהות על הבית יוסף ועתה הדפיסום מחדש סביב בית יוסף בדיהרן פורט עם הגהות אחרות מלוקטות. (ונכלל סכום סכזכ לפני זס).

5 ה) **יירדו גדול** מיוסד על אברי האדם תיקן הרב מהר"ר מרדכי אצבאן ונקרא זובח תודה והוא בנוי על ס' החרדי'. והרב מהר"ם הנז' היה מולדתו במערב הפנימי והיה רב בעיר ליוורנו איזה זמן והיה יכוח בינו ובין הרב אברהם רודריגו כמבואר בשו"ת ארח לצדיק. ואח"כ נסע לארם צובה והיה שם מכלל הרבנים כמו שתראה בכתבי ארם צובה המודפסות בס' חנן אלהים לגדול הדור מהר"א ז"ל ע"ש. ובא לעיר הקודש ירושלים ת"ו לעשות זיזאר"ה וזכיתי לראות פניו והייתי קטן שהגיע להניוך.

6 ו) **יירדו** לתלמיד חכם בפרשות יסד הרב החסיד כמהר"י אלנאזי ז"ל בכ"י.

7 ז) **ייושע** הוא מדרש רז"ל הכי קרא

א כ"ל ח' ב ע"ב ג' ד ע"ב ע' ה ו ז"ל ז' ח ט' י ו ז"ל י' י"א י"ב י"ג י"ד י"ה י"ו י"ז י"ח י"ט כ' כ"א כ"ב כ"ג כ"ד כ"ה כ"ו כ"ז כ"ח כ"ט ל' ל"א ל"ב ל"ג ל"ד ל"ה ל"ו ל"ז ל"ח ל"ט מ' מ"א מ"ב מ"ג מ"ד מ"ה מ"ו מ"ז מ"ח מ"ט נ' נ"א נ"ב נ"ג נ"ד נ"ה נ"ו נ"ז נ"ח נ"ט ס' ס"א ס"ב ס"ג ס"ד ס"ה ס"ו ס"ז ס"ח ס"ט ע' ע"א ע"ב ע"ג ע"ד ע"ה ע"ו ע"ז ע"ח ע"ט פ' פ"א פ"ב פ"ג פ"ד פ"ה פ"ו פ"ז פ"ח פ"ט צ' צ"א צ"ב צ"ג צ"ד צ"ה צ"ו צ"ז צ"ח צ"ט ק' ק"א ק"ב ק"ג ק"ד ק"ה ק"ו ק"ז ק"ח ק"ט ר' ר"א ר"ב ר"ג ר"ד ר"ה ר"ו ר"ז ר"ח ר"ט ש' ש"א ש"ב ש"ג ש"ד ש"ה ש"ו ש"ז ש"ח ש"ט ת' ת"א ת"ב ת"ג ת"ד ת"ה ת"ו ת"ז ת"ח ת"ט י" י"א י"ב י"ג י"ד י"ה י"ו י"ז י"ח י"ט כ' כ"א כ"ב כ"ג כ"ד כ"ה כ"ו כ"ז כ"ח כ"ט ל' ל"א ל"ב ל"ג ל"ד ל"ה ל"ו ל"ז ל"ח ל"ט מ' מ"א מ"ב מ"ג מ"ד מ"ה מ"ו מ"ז מ"ח מ"ט נ' נ"א נ"ב נ"ג נ"ד נ"ה נ"ו נ"ז נ"ח נ"ט ס' ס"א ס"ב ס"ג ס"ד ס"ה ס"ו ס"ז ס"ח ס"ט ע' ע"א ע"ב ע"ג ע"ד ע"ה ע"ו ע"ז ע"ח ע"ט פ' פ"א פ"ב פ"ג פ"ד פ"ה פ"ו פ"ז פ"ח פ"ט צ' צ"א צ"ב צ"ג צ"ד צ"ה צ"ו צ"ז צ"ח צ"ט ק' ק"א ק"ב ק"ג ק"ד ק"ה ק"ו ק"ז ק"ח ק"ט ר' ר"א ר"ב ר"ג ר"ד ר"ה ר"ו ר"ז ר"ח ר"ט ש' ש"א ש"ב ש"ג ש"ד ש"ה ש"ו ש"ז ש"ח ש"ט ת' ת"א ת"ב ת"ג ת"ד ת"ה ת"ו ת"ז ת"ח ת"ט י" י"א י"ב י"ג י"ד י"ה י"ו י"ז י"ח י"ט כ' כ"א כ"ב כ"ג כ"ד כ"ה כ"ו כ"ז כ"ח כ"ט ל' ל"א ל"ב ל"ג ל"ד ל"ה ל"ו ל"ז ל"ח ל"ט מ' מ"א מ"ב מ"ג מ"ד מ"ה מ"ו מ"ז מ"ח מ"ט נ' נ"א נ"ב נ"ג נ"ד נ"ה נ"ו נ"ז נ"ח נ"ט ס' ס"א ס"ב ס"ג ס"ד ס"ה ס"ו ס"ז ס"ח ס"ט ע' ע"א ע"ב ע"ג ע"ד ע"ה ע"ו ע"ז ע"ח ע"ט פ' פ"א פ"ב פ"ג פ"ד פ"ה פ"ו פ"ז פ"ח פ"ט צ' צ"א צ"ב צ"ג צ"ד צ"ה צ"ו צ"ז צ"ח צ"ט ק' ק"א ק"ב ק"ג ק"ד ק"ה ק"ו ק"ז ק"ח ק"ט ר' ר"א ר"ב ר"ג ר"ד ר"ה ר"ו ר"ז ר"ח ר"ט ש' ש"א ש"ב ש"ג ש"ד ש"ה ש"ו ש"ז ש"ח ש"ט ת' ת"א ת"ב ת"ג ת"ד ת"ה ת"ו ת"ז ת"ח ת"ט י" י"א י"ב י"ג י"ד י"ה י"ו י"ז י"ח י"ט כ' כ"א כ"ב כ"ג כ"ד כ"ה כ"ו כ"ז כ"ח כ"ט ל' ל"א ל"ב ל"ג ל"ד ל"ה ל"ו ל"ז ל"ח ל"ט מ' מ"א מ"ב מ"ג מ"ד מ"ה מ"ו מ"ז מ"ח מ"ט נ' נ"א נ"ב נ"ג נ"ד נ"ה נ"ו נ"ז נ"ח נ"ט ס' ס"א ס"ב ס"ג ס"ד ס"ה ס"ו ס"ז ס"ח ס"ט ע' ע"א ע"ב ע"ג ע"ד ע"ה ע"ו ע"ז ע"ח ע"ט

דרשן הגז' לקוטים ומאמרים תמוהים כסדר התורה כ"י הביאו בסה"ד.

20 (ב) **וימודו בעומר** כ"י להרב המקובל עיר וקדיש כמ"ה ר"ר נתן

שפירא הרב המחבר מצות שמורים יין המשומר והוא כונות העומר.

21 (ל) **ויסעו**, הוא מדרש רז"ל וקרו ליה מדרש ויסעו והוא ברפוס ישן נושן.

22 (ט) **ויקהל משה** חיבר הרב המקובל מהר"ר משה בר מנחם תלמיד

הגאון מהר"ד אופנהיים. וצדקס פינדל שהדפיסו

הספר הנ"י ש צפוסו מעשה נורא ונולד ערום שהיה צמחור

אחד בק"ק ניקלסבורג ונאספו כמה רבנים. והרב מהר"ר

עשה הנזכר הולילו צחצחי שיקבל עליו כמה קיפויסים לכפר

עון אורו רומ והס דברים קשים. ולאחר ימים גל הכרם

צפרקוס צפני כל הקהל צדמוה מחול שמור שאב ישאב שלג

התיירו לו חמומה שהכריעוהו שילג והוא ילא ולא התיירו

החמומה, ולכן צלכחו ומאושלל הצפרקוס פגעו צו כחום של

מלאכי חבלה הממונים על בני שהם צמחם להמס ולאכזרם

וליערכו לכוח מאלד, ולא עשו לו הסרת חמומה והלך.

וכצנתי זה מהכרסו צוכוכי שאין צדי עתה הספר הנזכר

למדוע לבני אלט כמה ממדור לפורענות מוכן העובר על

החכם. ולא כלה חמא מי שהכריעו אורו ומלליים כבר

כח צפרק חקידים ס' תהרל"ם שצפרקעים ממונו על החכם

ועל ההלחם ע"ש רחמנל לילין.

23 (ג) **ישב הכהן** תשובו' חדשו' יקרות להג"מ רפאל הכהן.

קונטרס אחרון

1 (ס) **ווי העמודים**, כתבו הגמ"י שאין לכתוב בס"ת ווי העמודים

שלא יכתוב כתיבה תמימה ויבא לעשות ריוח

במקום אחד ולצמצם במקום אחר. אמנם דע

כי יש סוד גדול לכתוב ס"ת ווי העמודים.

ולמאי דחיישי ההגות היום נרפס חומש א'

באמשטרם נקרא עזרת סופר ווי העמודים מתוקן מאד לכתוב ס"ת.

2 (ע) **ולא עוד אלא**, לשון זה הנאמר בתלמוד ובמדרשים חיבר על

זה ספר אחד הרב מהר"ר אליהו הכהן בעל

שבט מוסר וכו'.

ש"ס הוא מעות או אינם דברי מור"ם או נקט זו השנה למשל בעלמא. ואכתי איש לעיר הייתי

מופק בזה מ"ס צדקס מערכת צ"ח אור"י (שיין צדק

הצנית). ועפה שנה לדי ק' ויכוח מים חיים עלמון, הדבר

פשוט לזכור הטע אין להוכיח. והקדוה חלי מ"ס למח

דוד שהרב מור"ם יבא נפשיה ס' סל"ב והיה צימי מהרס"ל

כמ"ס ציס של שלמה חולין פ"ק ס' כ"ע ומהרס"ל נח נפשיה

ס' של"ב. וכן כחצ קדר הדורות סוף דף ק"ג. (א) וכבר

הצנתי בועד ח"א מערכת מ"ס אור"י (שיין מ' ושה

איסקלסל צח"ח) לכתוב על מלכה הגאון מור"ם ז"ל יום

ל"ב לעומר של"ב צן ל"ב ע"ס. ואין כליה ממה דנה נפשיה

צימי הגאון מהרס"ל כמ"ס לעיל, דים לומר שני המלכות

הגדולים קלוק ל"ב צשנה חסה, או מהרס"ל היטה מנוחהו

צשנה של"ד.

(ב) הגאון מהר"ם הנ"י הרביץ הוכה ציפחלל ארבעים

שנה ונח נפשיה יום מהן הוכה שנה ש"ס. ובזקקה רע

שמשכתה שלו ממה צמנפה הסקידוהו לו ולכל ציוה שני

חלשים. וברוב זלז"ה פנה לרצני הגל"ה ומיבד ס' החיים,

ועס חסה מולל הקדמה הב"מ ילסק צר שמשון סתן חמיו

הגאון מהר"ל מפחלס מפסר צצפחיו ע"ס.

13 (ג) **ויכוח** על למוד חכמת האמת חיבר הרב ההסיד מהר"ר יוסף

אירגאז בספר שורב אמונים דבר דבור על

אופניו.

14 (ד) **ויכוח** בנסח א"א אמר החכם על הקנאה מהרב מהר"א קונני

בס' מנחת קנאות.

15 (ה) **ויכוח**, ראה זה חדש בספר פרי מגדים א"ח יש קונטרס בראש

הספר כאלו מלמד כותב לו שאלות ומוסר

והוא משיב. ומסודר הכל יפה לך נאה ראה.

16 (ו) **ויכלו**, מדרש ויכלו בס' גמטריאות של תלמידי רבינו יהודה חסיד

על קלף כ"י נזכר מדרש ויכלו.

(ז) ועתה ראיתי שהתום בסנהדרין דף

נ"ט ע"א הזכירו מדרש ויכלו ע"ש.

17 (ח) **ויכלכל יוסף** חיברו מהר"ר יוסף דרשן מפוזנא דרשות על סדר

הפרשיות כ"י כמ"ש בסדר הדורות.

18 (ט) **ויכתוב משה** הביאו בס' סדר הדורות והם דרשות על ספר

בראשית וס' שמות.

19 (י) **וילקט יוסף** חיברו מהר"ר יוסף

(א) ולי"ב ג'. (ב) שב"ב ו'. (ג) ולי"א י"א. (ד) ע"ב ל"ד. (ה) ולי"ב ה'. (ו) שב"ב ד'. (ז) ולי"א ה'. (ח) ש"ס ז'. (ט) צ"ו כ"ד. (י) ולי"א ו'. (כ) צ"ו כ"ה. (ל) שב"ב צ'. (ם) ש"ס ז'. (ג) השמעות ולי"א. (ס) כ"ל צ". (ע) ולי"א י"ב.

16 ח) **זית רענן** הוא פירוש על הילקוט מהגאון בעל מגן אברהם על א"ה ונדפס ב' פעמים והוא פירוש קצר ויש בו כמה מרגליות.

17 ט) **זית רענן** דרושים נפלאים כ"י מהר"ב עמודיה שבעה.

18 י) **ס' הזכות** רמב"ן והוא ס' המלחמות כ"כ סדר הדורות דף קס"ז ע"ב. וזה אינו כי ס' המלחמות על המאורות של הר"ה וס' הזכות לישב השנות הראב"ד על הרי"ף. וכבר נדפסו ג' מסכתות מספר הזכות יבמות כתובות גיטין זה שנים, וכד הוינא מליא ראיתי ספר הזכות כ"י. ועיין מה שכתבתי במערכת ש"ן אות צ"א בס"ד, (עיין סזעס עינים). כ) והרב מהר"ר משה אלשקר בתשובותיו סוף סי' צ"ו שם הזכיר ס' הזכות ליומא. והרב פ"ה א"ה סימן תצ"ו הזכיר ספר הזכות לפסחים ע"ש.

19 ל) **זכרון** חיבר הרישב"א להליץ על הרמב"ם על מה שהשיגו

הרמב"ן בפירושו על התורה והביאו הרב מהר"י מטראני ז"ל בס' דרשותיו הנקרא צפנת פענח דף ק"ה, כמ"ש בשם הגדולים ח"ב ריש מערכת ט"ח (עיין טעמי מלות).

20 מ) **ס' זכרון** להגאון מ' ישמעאל הכהן קצור דינים הנוהגים על סדר התלמוד ועיין במערכת י"ה, (עי' מ' ישמעאל סכין נס"ב).

21 נ) **זכרון דברים** מהרב פ"ה משה אהרן מזכרת מאיזה דינים ויש בו דרושים מהרב ז"ל ונדפס בשאלוניקי.

22 ס) **זכרון יוסף** שו"ת להגאון מהר"ר יוסף שטיינהארט אב"ד דק"ק פירדא ובסוף לקוטים.

23 ע) **זכרון יעקב** על התורה מהרב מהר"ר יעקב ברל"ן הרב המחבר באר יעקב על ש"ע ובסופו כללי הגמרא, תלמיד מהרב שב יעקב וחביריו הרב זכרון יוסף שו"ת והרב יוסף וואשיר מרילינגין ושקיל

הדש שהיה של מר זקני אב"י אב"י כמהר"ר ישעיה ז"ל מוגה הנהות רבות אמתיות מרבני אשכנז ז"ל מקובלים שבאו בהכרת הרב יהודה חסד ז"ל בשנת תס"ג.

10 א) **זהר הרקיע** חיבר הרב המקובל מהר"י צמח והוא פי' הזהר ממרה"ו וצ"ל שקיבל מרבינו האר"י וצ"ל. ונראה מדברי מהר"י צמח בהקדמת ספר קול ברמה שהעתיקו מכ"י מהרה"ו והוא עצמו כתבו כסדר. אך לא שמעתי הנמצא כזה, וכמדומה שנאבד הס' הזה.

11 ב) **זהר הרקיע** כ"י חבור על מאמרי הזהר ממרה"ו ושאר חברים

ז"ל ויש בו הנהות הרמ"ז (אולי כול סכ"ל?).

12 ג) **זהר הרקיע** עתה נדפס בפולין פי' לשונות הזהר הקדוש מגורי האר"י ז"ל ונקרא הספר זהר הרקיע.

13 ד) **זהר הרקיע** חיבר הרשב"ץ על אזהרות מהר"ש ז' גבורל והוא בדפוס ישן כמ"ש במערכת אל"ף, (עיין לזככות).

14 ה) **זהרי חמה** חיבר מו"ה מהר"א אזולאי בעל חסד לאברהם.

והוא קצור ס' ירח יקר שחיבר הרב מהר"א גלאנטי תלמיד הרמ"ק על הזהר ונדפס על ס' בראשית. ועל ס' שמות יש אתנו בכ"י.

ו) זהרי חמה, כתב סדר הדורות דף קס"ז ע"א זהרי חמה מ' אברהם כמ' מרדכי אזולאי פירוש נפלא על הזהר בראשית והוא חלק א' מספר אור החמה עכ"ל. ואינו כן כי ספר אור החמה הוא פירוש גדול ממו"ה הנו"ג' חלקים גדולים על ג' חלקי הזהר, וספר זהרי חמה הוא קצור ירח יקר שחיבר הרב עיר וקדיש מהר"א גאלאנטי על הזהר ויש אתנו על ס' שמות זהרי חמה כ"י. וכבר כתבתי כן בכמה מקומות.

15 ז) **זוכה תורה** חיבר מהר"ר מרדכי אצבאנא נסח ויודי הגדול כמ"ש

במערכת ו"ו (עיין וידוי). ושם כתב דחיבר ס' ישא ברכה ושאר ספרים. והיה מקובל ובקי בחכמת האמת וראיתי קצת הנהות מכתובת ידו בס' הכונות להאר"י ז"ל.

(א) סג"ב צ'. (ב) וז"ל ד'. (ג) סס ג'. (ד) סג"ב ג'. (ה) סס י"ד. (ו) וז"ל ע'. (ז) סס י"א. (ח) סג"ב י"א. (ט) ססמעות וז"ל. (י) סג"ב ס'. (כ) וז"ל ח'. (ל) וז"ל ז'. (מ) סג"ב כ"א. (נ) סס י"ז. (ס) סס כ"ו. (ע) וז"ל י"ד.

רצון קמיה דאזי ומסו ר' ימייה ולא קיבלה, כי אסא רצין אלמנה קמיה אזי משמיה דרבי יוסמן וקבלה. וזוה פ' נאמר הירושלמי עסק סיה קורח רבי יוסמן הוה מתקמין על רבי יעקב וסו רבי אלמנה חמי ליה ומעור ליה מן קומי אל' תרין מילין עביד ליה מדין צבלאה חדל ללא שאיל צטמי ומדל ללא אחר שמעתי מן שמי אל' כן חיינן נהגין דזעירא לא שאיל צבלאה דרבה וכו' ע"ש דלרין להדין שמיס' או ספקידי רבי יוסמן דנראה דמלויס זה צוה ומסו קשרין של דברים. אכן תלמיד גזור מייב לשאלו לשלוס רצו ותלמיד חזר חינו מייב לשאלו לשלומו. והסתא אס הוא תלמיד גזור ומי לחייב שמעתי דרביס צבאס, וכי'ע ידעי דהאי שמעתי לאו מדנפשיה אלא מדרביה כי הוא תלמיד וליה צבליה למדש שמועות ואין להקפיד עליו. אך אס נסחסס והוא צמדרגה תלמיד חזר אפטר לו למדש מדעתי, וכשאוור קאס צברי הדנה דליהס איל כן מייב לוור צסס רצו. והסתא רבי אלעזר דלא שאיל צבלמיה דר' יוסמן: ס"ע שמחזיק עלונו לתלמיד חזר כי שיה וכי עב לו, וא"כ מאלה הקפידה אחאי לא אחר נעמייה דר' יוסמן דיש נוקס סיבדו דהכי שמעתיה מפי עלמו אמרן וסיינו דקאמר רבי יוסמן תרתי מילי וכו' דמו"כ יש להקפיד עליו. והשיב לעולם לתלמיד גזור הוא ומסו"ה אין לרין לוור נעמייה דור, אך חינו שאלו צלמונו. מעשס אחר דלוינן נהגין וכו'. זהו חורף דרבי הרב פנים ומיכות כפי הכרעוס צזכרנו כי כעת אין הפקר ונלי אל'י.

ולפי דרכו יחסא עובא דרבי יוסמן קפיד אחרתי ורבי יעקב מהרין ליה חדל דלוינן נהגין והו לא וצו צבר הכי קאמר ליה דהכל יודעים שמה שאומר הוא נר' יוסמן וכו' ואיכא למיקד ריזון ר' יוסמן צמדל ומחסי ומחסינהו אחאי ללא השיבו אלא על השלוס והאס כניס יבטינה חסא לשונו עד שעבר זמן מה. אונס כפי דרך הרב הו' אל' צבאח דתרין דלוינן מקיימין ראויי נעריס וכו' ארובה עלהה לנתיסס והכי הוא כצונחר, אלא דלצבר הכי לחסופס צלור פירש סיחתי.

ומן האמור יחסא לי מ"ס צתלמודין צינמות ל"ו גבי ר' אלעזר עלמו דקפיד עליה ר' יוסמן דלא אחר שמעתי נעמייה עול לצביה רבי אחי ורבי אחי אל' לא כך היה מעשה צב"כ של עניייה וכו' דהר איקפד עפי אחר צנרואו נמי, ויש להבין נה כונה צנרואו נמי אך ע"פ האמור יחסא דכל הפקדה דר' יוסמן על ר' אלעזר הויא שמחזיק עלמו לתלמיד חזר וא"כ הינ"ל מוסס ר' יוסמן סיקבדו שהוא נוליהו ולא יקבלו מיניה כהה"ל דר"ל וצני צני ומפסי רבי יוסמן שאין שפתוחו דוצנא. ויזין קפידיה הוי אעיקרא על שמחזיק עלמו לתלמיד חזר להכי כדעיייל רבי אחי ורבי אחי ואייתו ליה הסיא דקרעו ס"ס צהמין סר איקפד לוור תלמודי נמי, כלוונו חני מולעבר על שהוא תוקיב עלמו לתלמיד חזר ואחס רוליס להעלותו עוד ולעשותו חזירו וכו' רעס חולה יורר והרעלוסה שאחס מחזיקיס אורו לחזר וזהו צנרואו נמי.

וע"פ זה אפשר שיזין כונה הכתוב אז אחרתי הנה צאחי צמגילת פטר כתוב עלי לעשות לרונך אלהי פחלתי והורתיך צדוך ומי צבכתי לך צקהל רב הנה שפתי לא חבלה ה' אהי ידעה ולא נאריך צדקוקיס. אונס כזר כתצנו דיש לז לוור מדחזר פטר לא יזכיר שמו עליו ומל בעניה והפכרס להחזיקו צמנו הוא כי היכי דלקבלו כמס"ל, וי"ס אז אחרתי הנה צאחי צמגילת פטר שסס הפחלים כחזר

ושקיל וטרי עמהם בס' באר יעקב. ואני הצעיר זכיתי לראות הרב מהר"ר יוסף הגז' והיה סיני ועוקר הרים והי"ל חדושים על הש"ס בבקאות יושר העיון, והיה קורא הש"ע ד' חלקים בכל חדש בבה"כ כמ"ש מן בהקדמתו שחלקו לשלשים חלקים שילמדוהו בכל חדש, והיה דיין במדינת אנשבאך, וחמיו הקצין פ"ט התורני המופלא ר' וואלף קרא כל הש"ס וד' טורים ג' פעמים כי כן העידו עליו, ואני ראיתיו שאחר תפלה תיקף היה קורא דף גמרא בבית הכנסת.

24 א) זכרון משה על רש"י בפ' החומש וחמש מגלות ודינים בסוף, נדפס שנת שע"א ומז"ה מביאו בהגהותיו על הרב הלבוש, אך אינו בנמצא.

25 ב) זכרונות חיבר הרב בעל התרומות ולא נמצא.

26 ג) ס' הזכרונות המדבר באיזה דינן אשר קצת העם נבשלים והרב כנה"ג מביא דבריו, לא נזכר בספר מי בעל דברים שמו ושם עירו. וידענו שחיברו הרב החסיד מהר"ש אבוהב אחר המיוחד מרבני ויניציא הרב המחבר שו"ת דבר שמואל, ולרוב חסידותו לא הזכיר שמו עליו, וכן מוכח בשו"ת שמש צדקה ובס' לקט הקמח. ולהעלים הדבר הגייר שחור והדפוס אינו טוב.

והנה הרב פנים ונאיריה צתקן ח' צסקדנתו עלה ונקספ"ק צוה אס עול לחדס לכתוב להדפיס פטר שמיצר צקאר ולא לוור מי המחבר, הו דילמא חיובא ריחי על הונחזר להזכיר שהוא חיברו אשר ישא אס שמו משוס הא דלמינן צמנה דוכתי כל ה"ס שמומיס שמועה ופיו שפתוחו דוצנא צצבר. והשיב דהא דשפתוחו דוצנא חינו ממיס שהאומר שמועה יזכיר סס אונסה דהגס צצנרואו קאס או צסס אחרסי קניי שמיא גליח היולדה ומחמזיקה וספתוחו דוצנא. אך הקפידה שהיו מקפידים לוור צסס אונסה עענאל דכשאלמנו שמועה ומס אונסה והוא אדם גדול שמועה ישמע ומקבלה וגורסין אונס ונותנין לז כלוונדה ועי' האונסה שפתוחו דוצנא, כי סא דלאורי צצנרואו דף כ"ה הווא דלחא לקמיה דר"ל אחר ליה מחזקני צוה שהוא כזן נה רליח ס ק ר א ראשון צצית הכנכת ח"כ רליח שחילק על הגרנות ח"כ ר' אלעזר ואס אין סס גבן עגלה האונס. ונניין הו יצני קמיה דר' יוסמן וכו' ח"כ ר' יוסמן ואס אין סס גבן וכו' דהר חזא לר' אלעזר צישוה אחר שמעתי מיילי דבר נפסא ולא אונסה לן נעמייה, אלא דנעפי דר' אלעזר לא אונסה נעמייה דר' לא קבלה מיניס וכמו שפירש"י. וכילולא צוה אמרו צצנה דף כ"א אמרו

(א) סר"ב כ"ב. (ב) ס"ב ל"ו. (ג) ג"א ה'.

הכותב עליו דכ"ע שחני טאכער. וכי תימא מדרך
 הפסקות לריוח טאזאורא תימא אנלי זכר בעלוי ל"א
 לשמח לשלתי אלהי ופלאהי וזכרתי בחרך עמי הכונה מה
 שאני מיתק ספר ההגלים לי לאו מרמזה רוחא רק לעשות
 לרוך אלהי תפילתי כי הנה תורהך בחרך עמי הוא חלקי
 שקבלתי שמיני ואם איני ומכנה על שמי לא יקבלוהו.
 והר"א פאנו להנהל בשמתי לרק בחרך עמי ודמידי אני
 דורש לעם ואיני חושש שיצא אחד הפס ויגזרו החדש
 הפוא ועום דכיון דלאומרים המידות הפוא שפתי לא אכלה
 ויהיו שפחהו דוצבות חף שאינו אומר בשמי ה' אחי יענה
 מי המחדש ושפחהו דוצבות אצל לענין הפסר מוכרח
 דלימרו משמי וידעו כי אני המוליד כי היכי דלקבל מיני
 וזהו לעשות לרוך.

ובעיקרו של דבר נראה להאמת עם הרב הנז' לדהיות
 שפחהו דוצבות אינו לריך לזכר עם אומרו דקמיה שמיה
 גליא והרליה לזה מתקם משנה וכל הבלכות הנאמרות
 בצמטיות וצריחות בקשה אנלי הזכיר עם אומרם. ולא
 איהא לדהיות שפחהו דוצבות הדבר מוכרח שיזכרו עם
 אומרם, אחלי דכיוו הקדוש והלמידי לא אמרו כל דבר
 בשם אומרו כדי שיהיו שפחהו וכו', אלא מוכרח דלף אם
 לא יזכירו שמות הנעלים והמחזקים ההם לפניו נגלו תלמוהו
 והאומרם שפחהו דוצבו, ואין חשש דלא לקבלו ואמעול
 הכי בצמטיות וצריחות דודאי ומקבלים אל' לזכור בשם
 אומרו. מה היה ענה הכוננים לבנות כל הבלכות ספר,
 ועמ"ש באגרותיו. (א) ועמ"ש בקשר ים יששכר פ' ה' הוספח
 דגילה הדמם בק"ק מין ש' הק"ע שהתן ועם למזכירים
 שמום על הצוריה ע"ש.

וענה ראייה בקשר חקידים שכח קיון ספ"ו וז"ל:
 כמאיים הראשונים לא היו כותבים ספריהם בשום ולא היו
 מניחים לבכות שום על ספריהם כגון מי שיזכיר תורה
 כהנים ומכילתא צריחות מחדשים ודבורות ותקונו עולם
 כגון מ"ס' קוסרים לא כהצו בקפריהם א"י פ' זר מ' הכנתי
 ותכתי זה הספר כדי שלא יהנה מהעור"א ויגזמו שכרו
 צ"ע"ב או היו לו ממעטים צעו"א זרעו ושם עוב זמרעו
 כנגד הנהגה שנהגה וצ"ע"ב שקיבל הנהגה על שמו ע"כ.

הנהגה שנהגה ועם לעשות על המסורות הוא שלא
 להזכיר שמו טל ליהנות ואשר כן עשו גדולי עולם, ונחקיימו
 דברי הרב פנים ונאמרו דעם הזכרה השם למחבר ספר
 כי היכי דלקבלו מנהג האומר דבר וצריה. אצל לענין
 שפחהו דוצבות אין לריך להזכיר שמו דקמיה שמיה גליא
 מי צעל דביים, ובשאלתו דהיין או המידות שפחהו קום
 הוא צרמיו דוצב שפתי ישנים, ושמעתי חקשים ע"ז מ"ש
 צהנשו קדושו ויח' דף ר"ז ע"ב דרבי ילמך שאל לרבי יהודה
 בהננישו ים קרוב יום סילוקו וז"ל אחינא לבגך למצני
 תלה מילין מד דכד תימא עיני דלוייתא ומדכר מילין
 מילין דלנא אחינא דתימא לון משמי בגין לאדכרא שמי
 וכו' ע"כ. והרי דר' ילמך רלח שיזכירו מידותיו משמו
 ואי כדעה הרב פנים מאירות דמשכאמר המידות שפחהו
 בקמם אחי"א פקד"ה פקד"ה למחדשו ושפחהו דוצבות
 א"כ מאי איכפת ליה לרבי ילמך להזכיר שמיה והלא
 קמיה שמיה גליא.

ולי הדיוט נדא' דלדכרה מעם ראייה לענין שפחהו
 דוצבות אין לריך להזכיר השם דאי ק"ד דמיזב להזכיר השם
 אחלי אילעריך רבי ילמך לנוח לרבי יהודה על זה, ודאי דר'

יהודה יאמרו נשמו כי חייב הוא לזה וכך היא הורה. אלא
 משמע דלון קפידל להזכיר המידות בשם האומרו אשר ידעו ה'
 כב כ"ב, וכו'. ופסול הכי ר' ילמך לעשויה אח' דרבי יהודה ז"ה
 צוה. אמנם חל עלינו חובה צא"ר כל שיטתו בזה ע"ש לר'
 ילמך דלכפל הנהגה לנ"ה לזה מאשר דלא י"ו מיידי דלי משום
 דע"ז השומע ידע ומקבל החדש הפוא וחזר עליו וגידינו
 ללחריים ומקבלים לון מדין, אלא כיון דר' ילמך הוא האומר
 הים דיקברו דהמידות וממנו ומקבלים מיניה כי גדול רבי יהודה
 כמוהו והקב"ה הוא יהודע מאריה קמא ושפחהו דוצבות.
 ויראה דהא דר' ילמך מעטס אחר וצפירושא אהיה
 דקאמר תימא לון משמי בגין לאדכרא שמי. והכוונה דר'
 יהודה מן קדם דמיליה חתק בשמיים ומעל למש"ב מד
 משצנה עיינין חכרי רשבי' ור' יהודה היה מלך החקק
 כמ"ש גורי האל"י וז"ל וינין כבעיה מתימא דף ר"ב סוף
 ע"א. לכן דמזכיר ר' יהודה עם ר' ילמך היה מועיל ויע
 אליו חקק ומחריה השפע על נשמו וצפיע בחרך הנהגה
 דבהזכיר שמו יאמר זל"ה וכו"ל, וזה מלך שפחהו דוצבות
 רק מצמינה אהנה שהזכיר שמו גדול כגדול לעזר ולהעויל
 לשמחו. וכל קבל דנא היינו דאמרין כלפי לייח בשרעים
 דלא חקקי בשמייהם שלא יהיה להם חובלה ונמח רוח
 דהוכרח שום ויחזק כל זכר למו ובעלה קרציות בשום.
 וגמיידי מדה טובה מרובה ללדיקים ובפרט אם המזכיר
 שום רבא אי' כל חקקי חמיה.

אחרי כהנני כדמין לידים' מקדש מלך ודאייה שפירש
 בשלון חקק דהנ' וז"ל ודכר מילין מילין דלנא אחינא
 דתימא לון משמי. קשה דשעיטל שיאמר אהם משמי,
 וי"ל שצנבק וממנו שכשרבי יהודה יאמר מידותם של תורה
 ובחרך מדותים נוכר שחידר ר' ילמך אחינא חדוש הדומה
 ללוחם הדברים יאמר דכר כדי להזכיר שמו של ר' ילמך
 דייק כד תימא מילי באורייתא ודכר מילין מילין דלנא
 וכו' ע"כ. ולי הדיוט לא שמי' לי שהרי הלשון הוא דבר
 תימא מילי דאורייתא ודכר מילין מילין דלנא אחינא
 דתימא לון משמי בגין לאדכרא שמי, ולפירוש הנז' הול"ב
 דבר תימא וכו' ודכר מילין מילין דלנא אחינא תימא
 לון וכו' לא, ואמרו דתימא לון משמי משמע שהוא מצנבק
 שיאמר משמו. ולצעל הפי' הנז' הוא פשוט, לא ללכר
 אלא שיאמר אהם חף שלא הי' לריך לאומרם אצל לאומרם
 ששמו שעיטל ואמרו לריך בקשה, לכן נראה דכתיביתא זהו
 בקשה מדיד ואח"ז דיקש בקשה אחרת שיחלל עליו על
 קברו כל ז' ע"ש ודוק העי'.

(ב) ואחר זמן ראייה דפירוש ספר מקדש מלך הנז'
 מאיש לוקח ונ"ה בקשר זכרי מעה ספר קליר ית' יק'
 כידוע. ואני המידות כהנני דעתי הקלה לעיל בצנבק
 ור' יאיר עיינו כ"כ.

(ג) וצריכות, כבר כהננו לעיל דענין שפחהו
 דוצבות חשף הרב פנים מאירות דלון לריך להזכיר שמו
 דקמי שמיה גליא, וכל הקפידל דלם לרעים שהוא מחדם
 גדול יקבלו דכרו. ומה שנחפשע הנהגה סכל מהצד מזכיר
 שמו על הפסר לפי שיה' זו אפשר להם עעם סיהיה לזכרון
 לו ולזרעו אחריו שילבו בשמיים עליהם מלאכי המחד
 ששומעים שמוכרי' שמו לעומה בצורה ומלילים עוב צעדי.
 ועוד שכיון שחלבו דחמיה נענש שלא נקרא שמו על
 פסרו כמו שאמרו מרן חלק ע"ש, א"כ דבורות אלו הם לא
 יזכירו שום על פסרם, יאמרו שזה היה עונש להם שלא
 נקרא הפסר על שום.

דורשין ר"מ רנון מלא וכו' השתחא אמר הקב"ה ונאמר בני
 לדבור הליקו חיקך עושה רושם למעלה. ומעין דוגמא יש
 לנוצר דכשאתם לדיק דבורו יאמר שמועה ומשמו אחי לבעט
 קטערו וספתותיו דובצות. והגם שיש חילוק אמ"ש רבינו
 ישעיה וליך לנאי דקמן גם אני בעניני' לא אמרתי אלא
 וכו' לדבר. וכפ"ו לחיין בלחו שמועי דבצני ויכושלני
 כפסען ממש דגם החסידים היו מקפידים לפי ענוותנותם
 שלא יחל עליהם שום קטרוג.

וגם ארזה שאמרו דבמר דף כ"ז קנאי ובהרמי' אחינין
 וכו' ולשון הירושלמי פ"ק דשע"ה חס אמה יכול לשלש
 השמועה וכו' אחיין כפשיעיהו.

ולפי מ"ש בפרק הקדוש קנה דכל לדיק יש לו כח
 שמתו למעלה והוא אומר מה שאומר הליק למטה בשיעור,
 ואשכח פ"ק דביעין דבז יכול אחר אנהיב בני אומר, ולפי
 צעליו עשו גם כח אשר בשיעור מנעל בני יאמר, ועי"ז
 ירבה השפע ויתחזקו המליאים וספתותיו דובצות.

וכבר אמרו דבכ"ז היה אומר כמה מלאות שנים
 קודם שיצאו רבי אליעזר הלכה משמו. והן צבורים חיים
 אשכחן פ"ק דביעין דבז יכול אחר אנהיב בני אומר, ולפי
 כי אחרי מותם כמ"ש פ' אין דורשין. ועמ"ש בפרקי הקטן
 רחש דוד מ' סקה דף קכ"ב ע"ב ע"ש.

27 ג) זמירות ישראל

וכו' כ"ב סדר הדרות דף קס"ו,
 וזה אינו והוא להרב ישראל נאגרא"ה שהיה
 מ"ן בק"ק עזה. והיה מריץ אנרותיו לרבינו
 בצלאל אשכנזי ולהרב מהר"מ כנראה
 בקונטרס מימי ישראל אשר בסופו. וכמו ש
 רבינו הל"י ז"ל אסר סיכותיו שצונות צעמי' וכו'.
 והרב מנחם די לונזאנו בס' שתי ידות משיג
 עליו בענין השירים. והרב ישראל הגו' הוא
 בנו של הרב החסיד מגורי האר"י זצ"ל הרב
 המחבר לקח טוב כמ"ש בנדרס מערכת מ"ם
 אות נ"ז (עיין מ' משס נאגרא"ה צ"מ). והרב
 ישראל הגו' ה"ל איזה חבורים כמו שתראה
 בהקדמתו לזמירות ישראל. ועוד יש חלק שני
 מפיסותיו בכ"י ונקרא שארית ישראל.

28 ד) זעירא

ראיתי קונטרס מכ"י רבינו
 מהר"ו ז"ל שמו מאמרי
 זעירא ובו דרשות כמו מדרש ונראה
 שחיברו רבי זעירא.

29 ה) זקוקין

דנורא ובעורין דאשא, הוא
 ס' נדרס בעיר פראג ש' תל"ו.
 חברו הרב החסיד המקובל מהר"ר שמואל
 הירא והוא פירוש תנא דבי אליהו הנדרס
 בויניציא מלא מעיות. והרב הגו' בקדושתו
 ובשקדירתו ה' הארי עיניו ונתגלו לו הנסחאות
 אצ"תיות, והגה מצוי לו הנסחא הישגרה.

הנסחא

ועהה אשר עיניו הרואות שמואן הגאונים כל מהצד
 ספר כותב שמו עליו יש להחזיק בנחבם, ושאינו הסנאים
 לאוראים שכתב בפרק החסידים ק"י ספ"ו דיש מהם מי
 שנהג זה שלא להזכיר שמו לפני עניונוה ומשולל היו
 זמרים גם בזה הדקדוק וכונתם לשמיים. אך זמון הגאונים'
 עד הנה לא מלינו מי שמהר בזה, וכמעט מי שרובם לכהוג
 כך דבור יהוס יהיה רמות רוחא כי מורה שכבר הוא שלם
 ורובו לקיים גם זה הדקדוק דלא יבזל שלא יודע דבורו.
 ואע"פ דלבו לשמים וכונתו לטובה, איכא לזה שפתים שרולה
 להנחלת הקדוה ותר זממה גאונים וגדולי עולם. (א) ועיין
 בהנחמה פ' דמזבז דף קל"א ע"ב וד"ק.

(ב) לא נזכר מהרב החסיד מהר"ש אנהב עלמו
 שהגם שהוא ז"ל לא הזכיר שמו על ספר הזכרונות לא לזה
 לצביו שדיפיקו ש"ה שלו כהגם ולא יזכירו שמו עליו ואלדורה
 יעשו באופן שלא יזכירוהו כדרך שבעה הוא ז"ל בפרק
 הזכרונות שהנייר והדפוס שמועה. וצניו חסידים ש"ה
 וקראוהו דבר שמואל וכתבו שהוא חיצו.

והנראה שדוקא בפרק הזכרונות שהוא תוכחה מוסר
 בכל מה שכתבם העולם, בזה דוקא לא רלה להזכיר שמו
 שלא ליעול גדולה שהוא מוכים ואין גם אחד דבורו שראוי
 לךך ועמיים אחרים, אלא על השתובותיו ולא עלה עד לכו.

ודע שמה שכתבתי על זמון הגאונים כל מהצד ספר
 כותב שמו עליו כונתי שבוודע המחבר ועל הכוז אני אומר.
 דאע"פ דהר"ף והר"ש והגאונים לא כתבו הקדמות ולא
 כתבו שהם ז"ל חיברו, כיון שהלמדמים ידעו שהם ז"ל חיברו
 והם פרסמו הדבר כמו שכתבו הם זמ"י. ועוד שר"ל הר"ש
 קרא שם הספר אשרי על שמו וכן המהר"ם, והענין ש
 שהיה כתוב ונאמר וכבר נודע, וס' אצ"תות וס' הצמים אין
 צדיקו החפדים ואפשר דגם היה כתוב, וכפ"ו ז"ל עסק
 הפירושם לכדיו ולתלמידיו ופרסמוהו, וס' הסיקן כבר
 רמז איזה רמז. ומה שמשאל בני ידעם הוא ספר הכלבו
 וס' הכי"ר. גם מחבני התוספות שכתבה שהם הכתה ולא
 נודע המחבר שכתב התוספות ואפשר שכתביה היה נודע
 גוי המחבר, והראשונים ידעו ומזכירי' כל א' צמנו. והלכות
 גדולות הלמדיו ידעו, באופן דרובא דרובא כתבו שם או
 מקרו לתלמידים ועי"ז נודע שם המחבר.

ולא איכחד דאעיקרא דדיכא פירכא דמה שהניח
 הרב פנים מליכות ז"ל צמנות דאין לורך להזכיר השם להיו'
 וספתותיו דובצות קדמי שמיא בליא ואין לורך להזכיר מי
 צעל דברים אלא כי היכי דלקבלו מינים, עהה אני רואה
 דאפשר לדיק להזכיר השם ליהות שפתותיו דובצות ואין
 אני אומר צנאים ולאוראים וקדישי עליזיון מהסוקים.
 רק יתכן כי אין אדם לדיק בצלן וכו' ויש קטרוג שלא
 יזכה להיות שפתותיו דובצות, והקצ"ה מלך המשפט ועי'
 שצב"ה וכו' יזכיר שמו בחבורה לאוראים דין או שדוש משמו
 משעורכים הרמנים ויגדל כח המליצה' עובה עליו וספתותיו
 דובצות. והכך לדבר זמאי דלמריקן בקמא דף ל' צבתו של
 נחויאל חופר שימין ספלה לצבור ואמר ר' סניכא דבר
 שנלעזר אורו לדיק יכשל צו רעו. וקס"ה אמרו שם
 ולאע"פ מה צמא וכוו שהוקפו פתוס' ע"ש, וכצ"ו
 ישעיה סיך דבתחלה ע"י שאמר רבי חנינא יולולה אכל
 צבנו לא ננאל מלמד קבוציה ע"ש, ואני בעניני' מלאתי
 קמך לדבריו אמ"ש דבדברים רבה פ' עקב כיון שאמר רבי
 פנחס כ"ך ידו מאלך והעלה ארזה, ואמאי כהתיס דפ' אין

(א) כ"ל א' (ב) ו"ב ר' (ג) ש"ב י' (ד) ו"ל א' (ה) ש"ב ע"י.

להכיר לגדול הדור אב"ד ור"מ בארץ מצרים
בן בנו אשר ישא את שמו עיר וקדיש זקן
שהגיע לגבורות והותר, ובהסדו סמך ידו על
ראש הצעיר אני עני בהסכמתו לקונטרס
שער יוסף וברכני רב ברכות. ועיין בח"ב
מערכת שי"ן אות ק"ג, (עיין פכ"ס אלגאזי
צ"ב).

36 זר זהב חיבר הרב המקובל מהר"י
צמח על כל ש"ע א"ח על כל
סעיף ממש ממה שאמרו בזהר ומדברי האר"י
זצ"ל ושאר ספרים והדושויו של הרב מהר"י
צמח עצמו, ומרוב דוחקו שלחו להחכם השלם
הדיין המצויין כמ"ה בנימין הלוי תושב
קושטנדינא והוא שלח לו מתנת ידו, וגם ס'
זה אינו מצוי אלא שראיתי בס' גולל אור
שמונירו, והרב"ב בהקדמת קול ברמה שם' זר
זהב הוא קרוב למאה פליגוס מכתובה דקה.

37 זר"ה יעקב חיבור הרב זר"ה
גוסטז'ל על ד' טורים בפלפול
גדול כ"י וכמדומה שנאבד.

38 זרע אברהם שו"ת על ד' טורים
בשני הלקים למורינו הרב
הגדול קרובנו מהר"א יצחקי כמ"ש בנדפס
במערכת אל"ף, (עיין מ' סנכסס ינסקי צ"ב).

39 זרע אברהם פי' במדרש ופירוש
בהגדות ירושלמי להרב מ'
אברהם ז"ל ראש ב"ד מק"ק גלוגא, וכמה
פעמים נדפס פירושו במדרש עם ידי משה.
ופירושו בירושלמי נדפס אצל יפה מראה
שנדפס באמשטרדם, וכן הרב ז"ל הוסיף קצת
מס' כבוד חכמים לרבו ז"ל.

40 זרע אהרן על התורה למ' אהרן
ייט"ש ז"ל נדפס בפראג
שנת תקנ"ז.

41 זרע אנשים כ"י תשובות מכמה
רבנים ראשונים ואחרונים ובו
זר"ע סימנים.

42 זרע ברך ב' חלקים והלק ג' לנכדו
עיין במערכת בית, (עיין מ'
זיכך ומ' זככיס צ"ב). — מ' ונכדו חיבר
עוד

והנסחא המחודשת. ויפיר"ש לרוב באור
דחב ועשאו שלשה חלקים ובראשם הקדמו'
הנקראות מר קשישא ומר ינוקא, וחלק ראשון
הוא פירוש סדר אליהו רבא, וחלק שני פירוש
סדר אליהו זוטא, וחלק שלישי הוא באור
לפ"ק עשרים מסדר אליהו זוטא, ולהיות
הספר ההוא עמוק עמוק ובו תעלומות ורזי
דרזין והארץ הרב בפירושו ויעלה כמו מאה
פליגוס פירוש הספר הזה לבר, לכך הוא
חבור בפני עצמו והוא חלק ג'. ואני הצעיר
לא ראיתיו לחלק ג' בדפוס זולתי השני חלקי'
ראשונים, ושם בהסכמת הגאונים מפליגוס
מאד בשבח הרב המהבר וקרושתו, ומכללם
הם הגאון מהר"ר שמשון בכרך אביו של הרב
הוות יאיר והגאון מהר"ר שמואל קאדיניובר
בעל ברכת הזבח.

30 זקן אהרן שו"ת מהרב אליה הלוי
הרב המחבר מאמר כל דאי
הנדפס בס' תמת ישרים כמ"ל במערכת
אל"ף, (עיין מ' פליס הלוי צ"ב).

31 זקן אהרן ושמן הטוב דרשות
לרבני ראגוזה נדפס בוויניציא
ויש איזה חידוש מהרב המגיה מהר"ם זכות.

32 זקן שמואל למהר"ר דניאל שמואל
על קצת לשונות והלכות
הטור, ויש לו שו"ת בתשובות הרב כנה"ג
הדרשות מעתה, ויש לו תשובות בס' מרכבת
המשנה למהר"א אלפאנדארי הל' סוכה ושקיל
ושרי עם הרבנים מהר"ש הלוי ומהר"א נ' חיים
רבני אימיר ע"ש באורך.

33 ס' הזקנה, (עיין סכנתא ככת').

34 זקני יהודה כ"י הביאו הרב מהר"ם
האגוז בס' לקט הקמה.

35 זקנת שלמה חיבר הרב הגדול
מהר"ש אלגאזי הוקן המלומד
בנסים על העמוד והטור בח"מ והיה ס' גדול
כמ"ש הרב עצמו שהיה צריך ח' מאות גרושים
להרפסו ונאבד, ושמענו מזקני שער נוראות
על הרב ז"ל ובשמים ממעל לחש"ב לפי שלמד
תורה לשמה ולא נהנה בכבוד תורה, וזיבתי

(א) סג"ב י"ב. (ב) סס י"ב. (ג) זכ"ל י"ג. (ד) סג"ב כ"א. (ה) זכ"ל י"ב ועיין צ"ז כ"ז. (ו) סג"ב ס' זכ"ל ג' בקלסס.
(ז) זכ"ל ג'. (ח) סג"ב י"ח. (ט) זכ"ל ג'. (י) זכ"ל ג'. (יא) צ"ז כ"א. (ב) סג"ב כ"ב.

בכסף א"ס ק"ג דף י"ב ע"ב מציא הנה"ס אסמ' ומתים
 עלה ל"ן ומורי הרב שקיל וערי עלה. ומהירא כי אפי הייתי
 הלמיד קטן בלחורו סרק עומד ומשמע לפני מורי הרב זלה"ס
 ויהי מלא לא נודע מי צעל דברים. והרב אצרהס המכר
 הענוייד הלמודים הרבה מעניינים גדולים שלמים וכן רבים,
 וכעששו מוננו נכב הרב ומהר"ל הכוזב ובסקידורו וענותותו
 ושלמותו ע"פ מזה"כ כי קיום הנה הפליח עלה הגדיל
 מרסיה והרצ"ן הורה הרבה צעיר מההוללה חונק צשתי הק"ק
 ק"ק סוויזינים וק"ק לונדוניזים וצחצחות כפיו ינחס. וי"א
 שהרב ומהר"ל הלמודי ומהרב ז"ל המ'. והקסר זעב ילמד
 המ' דפסס צעיר חונק והדפיסו החכם השלם עפסר ומכר
 נגיד ונלוס איש חמד ונרצ"ן הורה ציטראל כמהר"ל ישועה
 הכפס ענוגי נר"ו ה' אלהיו עמו ויעל כ"כ.

44 * זרע יצחק (עיין מהכ"ל אולגלי צמ"ב).

45 ב) זרע רב הרשות הרב החסיד מה"ר

מסעוד בן גנון נדפסו מחדש בסוף שו"ת יבין ובעז.

46 ג) זרע שמשון דרושים עה"ת ובאור

מאמרים תמוהים להרב המקובל ה"ק מהר"ר שמשון נהמני תלמיד הרב הג"מ אפרים הכהן מאוסטרא שהרביץ תורה בק"י מודינא ומרבני מנטובה מהר"ר אביעד שר שלום באזילה ומהר"ר דוד פינצי ובקבלה מהרב מהר"ר בנימין הכהן מריגיוו. וחבר תולדות שמשון על מס' אבות ונדפס. ושמעתי שהיה בקי בקבלה מעשית וצוה לגנוז כל כתביו בקבלה בקברו.

עוד זרע בירך חלק ד' באור גדול על התורה ומזכירו בח"ג בכמה מקומות ומהם פ' וירא ע"ש.

43 א) זרע יצחק מהרב הכולל מהר"ר

יצחק לומברווא אב"ד ור"מ בעיר תונים והוא שיטת על רוב התלמוד. והוא היה תלמיד הרב המובהק כמהר"ר אברהם טייב שהיה מעיין גדול וחבר הדושים והגהות על סדר קדשים קודם שיצא לאור ס' ברכת הזבח. והרב אברהם הגז' היה מתבודד בעיין ואפילו בלכתו בדרך. והוא ה' תלמיד הרבנים מהר"ר צמח צרפתי ומהר"ר אברהם הכהן מעינים מופלגים ושוקדים על התוספות ומהרש"ל

ומהרש"א בהפלגה. והרב ומהר"ל לנח הסוכר היה חולה כשמים נדמסק עכש ועמו נגלו ואחרים ליה יקא וה' יחס עליו שלח מלאכו ויפלאו וכמו דעב חזר לצדאמו וחיתו והעשפה נכח. כי קיפך הרב ז"ל שגלה אליו אליהו זכור לטוב ואמר לו שיקבל עניו ללמוד כל ליל צרות מילה לכל הילודים צעיר ויחפא, וקיבל עליו וסיקף נחפא. ומתים ההוא כך היה נסגו לילך ליל שלפני המילה צמקס שיהיה ולעסוק בחורה כל הלילה. זה שמעתי מר"ח שפעע נזקן אחד שהיה הוא צדיק הרב צשפה נחפא. והרבז לכפר מנעשו של הרב ז"ל ונחס להחיר על שצפה הוא צעלמו ציום הששי חזר הלילה, ויחיד צשערי עזילה שיעצלו בערב כדון. ואחר זה נסאו לבו לצ עסור והלך לנה"ק ירושלים ה'. ואפי הלעיר רחמי גלויכי הגמרות של מרדס הקדוש צית יעקב מלאס יזו מתישיו ומחס ל"ן וסרה. ומורי הרב זלה"ס צספרו נחפה

(א) עג"ז י"ט. (ב) עס כ"ז. (ג) עס כ"ט.

ח

- 1 * חבור על ספר בראשית, (עיין סוזה דור).
- 2 * חבור ע"פ גורי האר"י ז"ל, (עיין מ' אסכן צככיה מעודינל צמ"ב).
- 3 * חבור על רבינו ירוחם, (עיין מ' אסכן לפסל צמ"ב).
- 4 * חבור המוקצה לר"מ רטרניקטאליוו (עיין ס' בעזר).
- 5 * חבור על המקרא, ועל כל המשניות ועל כל הש"ס זולת סדר קדשים, ועל הרמב"ם ועל הרא"ש ועל הטורים, (עיין מ' עסס ו' אדרכ צמ"ב).
- 6 * חבור על סמ"ג, (עיין מהכ"ל מיים אצולעפיל נכ"ר דוד, מ' יוסף קונקי צמ"ב).
- 7 * חבור על הר"ף והרמב"ם והרא"ם, (עיין מ' יוסף מעכלני צמ"ב).
- 8 * חבור על הרמב"ם, (עיין מ' יודס הכסן, מ' יוסף קוקוס צמ"ב).
- 9 * חבור על הרמב"ם ועל י"ד והלכות גימין, (עיין מ' אצכס ילמקי צמ"ב).
- 10 * חבור על ד' ש"ע, (עי' סדר סדוכו).
- 11 * חבור על ש"ע, (עיין מהכ"ר יעקב חלגיו צמ"ב).
- 12 * חבור על ש"ע א"ה, (עיין מ' שלמה עזדלס צמ"ב).
- 13 * חבור על ש"ע א"ה וקצת על ש"פ ורמב"ם, (ע' מ' דוד חלסן צמ"ב).

14 * חבור על ש'ע יד, (עיין מ' סיים ככך מעיר לרס לזכז צמ"ב).

15 * חבור על ח"מ, (עיין מכ"כ סעולל נלון צמ"ב).

16 * חבור על ח"מ ותוספות על סמ"ע, (עיין מ' חזי לזוגטעס צמ"ב).

17 * חבור בשמות הגיטין, (ע' דזכי אמת).

18 * חבור על התורה ועל הרי"ף והרא"ש והטור, (עיין מ' סלמס לזכ"ס צמ"ב).

19 * חבור על התלמוד, (עי' כזינו יסודס צן צזילי אלכזללזכי צמ"ב).

20 * חבור על התלמוד והפוסקים, (עיין מ' סזמי ככסן צמ"ב).

21 * חבורים בכל חכמה, (עיין מ' סיים ויטאל צמ"ב).

22 * חבורים בחכמת האמת, (עיין סדס סלרץ).

23 * חבורים על הש"ס, (עיין טוכי לזנן).

24 * חבורים על הש"ס ורי"ף וסמ"ג ורש"י ובשאר חכמות, (עיין מ' יכוסע פלך צמ"ב).

25 * חבורים (עיין מ' צנימין קלזיס, כזינו יוסף טוז עלס צמ"ב חולמס).

26 א) חבצלת השרון פי' דניאל להרב מהר"ם אלשיך ב) נדפס בקובץ קטן בחיי הרב ז"ל, וגם שושנת העמקים פי' שיר השירים נדפס בחיי הרב ז"ל ש' שנ"א. ואח"כ נדפס חבצלת השרון בקובץ גדול עם פי' שני חזון למועד ועוד נדפס עם פירווי פת הקמח להרב מהר"ם האגיו.

27 ג) חבר הקני חיבר מהר"ח חבריא פי' על ספרא וספרי וראיתו כתב יד. ומביא קצת ממנו הר"א גידיליא בפירושו הילקוט.

28 ד) חגורת שמואל באור על הרב הלבוש י"ד מרב אשכנזי מס' כ"ט עד ס' קי"א.

29 ה) חרוד הלכות חרושי גדה למהר"ר אלחנן נדפסו עם סדרי טהרה לז' ז"ל פי' הלכות גדה מהש"ע.

30 * חדות יעקב, (עיין סיס ילמק).

31 ו) חובת הלכות, בסדר הדורות דף קס"ז ע"ב יש קצת בלבול למען דעת באיזה לשון חובר ומי הוא הרב המחבר. והאמת הברור הוא שחיברו רבינו בחיי בן בקרה בן יוסף בערבי בשנת ד' אלפי' תתקכ"א כמ"ש בנדפס במערכת בית בס"ד (עיין כזינו צמי צמ"ב). והזכירו רבינו בחיי המפרש ריש פ' מקץ.

32 ז) חוג הארץ חיבר הרב מהר"ר שלמה אב"ד דק"ק לכוב והיתה מנוחתו בשלזניקי בעוד שמדפיסים מרכבת המשנה ח"ב וח"ג זל"ה. ובספר מרכבת המשנה ריש הל' תרומות כ' שחיבר ס' חוג הארץ על גבולי ארץ ישראל.

33 ח) חוזה דוד למהר"ר דוד חזן בן הרב מ' חיים חזן פי' יפה על תהלי' על פי הקדמות יקרות, וחיבר ספר אנן הסדר על משלי' וס' קהלת בן דוד ב' פירושים על קהלת בנגלה ובנסתר ואלו נדפסו. ועוד לו חבור גדול כ"י על ספר בראשית.

34 ט) חוט השני שו"ת להנאוניס מ' שמואל ומהר"ר שמשון בברך אבותיו של הגאון הרב חות יאיר ויש בתוכם איזה תשובה ממנו, (ועיין מכ"כ סיים ילזי ככך צמ"ב).

35 י) חופת אליהו דרשות הרב אביהם היכני הזכירם מהר"י כולי' בס' מעס לוועז.

36 כ) חופת אליהו רבה, נדפס בסוף ראשית חכמה כי כן יסד הרב המחבר וצ"ל והזכירו בהקדמתו והוא מאמרי ז"ל בהגדה ירדו לשערים שערי ג' שערי ד' וכו' כאשר יראה הרואה שם.

37 * חות יאיר, (עיין מכ"כ סיים ילזי ככך צמ"ב).

38 * חות יאיר (עיין גימטריאות צק"ב).

39 ל) חזה ציון פירוש על תהלים בדרך פדר"ס ונוטריקון וגימטריאות חיברו הרב החסיד המקובל קדוש יאמר לו כמהר"ר עמנואל חי ריקי הרב המחבר משנת חסידים ושאר ספרים.

א) סב"כ כ"ל. ב) ול"א ו'. ג) סב"כ כ"ז. ד) סב"כ ל"ז. ה) ול"א י"ג. ו) כ"ו ל"א. ז) סב"כ ל"ט. ח) עס י"ז. ט) עס י"ז. י) עס י"ז.

40 א) חזה התנופה מזכירו מן בבי
הוא מתלמיד הרא"ש שקצו
תשובות הרא"ש יש בו חדושים.

ב) וזכינו ה' וראיתו כ"י והוא קצור
תשובות הרא"ש שקיצר הרב ר' משה בן
הקדוש ה"ר משה די ברושלייש והוא קצור
כללי הרא"ש שנדפסים ונוסף עליהם ס"ד
תשובות הרא"ש חדשות בקיצור, ואלו הס"ד
תשובות הציב לבדנה אחר הכללים. והרב
הנז' כותב בהקדמתו שקרא הספר חזה התנופה
יען כי הורם מזכה תודת שלמי הרב השלם
אדונתו הרא"ש להודיע כי מתלמידי תלמידי
הרב אנו ומימיו אנו שותים ומפיו אנו חיים.
ובתשובות הרא"ש דפוס ויניציא יש' שס"א
[יש] קצת תשובות מהודשות ושם נמצא
קצורם בחזה התנופה. ומה שמביא מרן ב"י
משם חזה התנופה הוא מהס"ד תשובו' שבסוף
הס' המחודשות.

וכסכרה בני יידי נפשי המיון הזה של חזה התנופה
לא אמר אלי בני הוא המכס הפלס והכולל כמהר"ל אברהם
לכ"י חזי מר דהרב מפשע לך מ"א ס' ל"ה דף ק"ט ע"ב
שעלה במחשבה לפניו דתשובות הרא"ש חולק על תשובת
חזה התנופה והקשה על זמן דבדנ"ו ס' ל"ז פסק צ"ט ע
כמתשובת חזה התנופה, וכחז' ואין לומר דמנן לא ראה תשובת
הרא"ש שאם ה' רואה תשובת הרא"ש גדול האחרונים לא
היה מניח קבנתו ופוסק כמותה תשו' וכו', שהבי צ"ד סימן
לכ"ב הציג תשו' הרא"ש ופסק בן צ"ט ע"ב וכו' עכ"ל. ומכל
זה מוכח דבעל ס' מהרב הגדולה ומחזיקה לחשו' חזה
התנופה, וחלנ' שמיע ליה למר כי הוא הרא"ש עלמו הוא
דמי ידיה אדרייה וסרין ימי, ולא קצו תלונותיו על זמן
וכחז' מה שכתב. ואחי השבתי לו ידי נפשי העבתי לראות
ואין זו תימה כי כפרי כ"י מונחם בלחן דחוקה בקרן
זיה ואין להם מזכיר.

ג) חזה התנופה, מדברי הרב כהנ"ג צ"ח צ"ח
ס' כ' ראש הבהט צ"י וצ"ב ס' ל"ז הנה צ"י אוח' ה' מוכח
שלא ידע ונחמו של חזה התנופה שהוא קצור תשובות
הרא"ש כמ"ס לעיל, עיין בדברי הרב כהנ"ג ס' אוח' חזה
תחוה, ועיין צ"י ח"ח ר"ס ס' י"ב דולק. ד) וזכיתו והדפסתי
ומחוה התנופה הסוכר קילור התשובות שאינם בכללי הרא"ש
צקונטק חיים שאל ח"ב צ"ב. וכליתו למנן ז"ל צדק
הצ"ח ס' י' שיה' עמנ"ל ראה ומחוה התנופה שהשמיט
תיבה אחת והדק עמו ע"ס.

41 * חזון למועד, (עיין סגללת הסקון).
42 ה) חזון נחום פי' משניות ס' קרשים
וסדר מהרות למורנו הרב מהר"א
נחום ונרפסו. ועוד יש לו פירוש על סדר
זרעים גדול בכמות ואיכות והוא בכ"י מלבד

כמה ספרי אחריו כמ"ש בנדפס מערכת אלף,
(עיין מ' אליעזר ז' יעקב נחום צ"ח).

43 * חזון עובדיה, (עיין עטלל דוד).
44 ו) חזיונות למרח"ו ז"ל כ"י מחלומות
שחלם וחלמו לו אחרים והגדות
ומראות, (ועיין נלגוליס לספר"י ז"ל).

45 ז) חזקוני חיברו מהר"ר חזקיה וביירר
אוכל מעשרי' מפ"שי התורה
והוסיף נפך. והרב אליה רבה א"ח סימן רמ"ג
השיג עליו מהרב הלבוש, ועמו הסליחה דהרב
חזקוני קדים טובא להרב הלבוש. ובסדר
הדרות דף קס"ז ע"ג הביאו בשנת שי"ט, ואני
הדל ראיתי חזקוני נדפס בוניציא שנת רפ"ד
וא"כ קדם הרבה להרב הלבוש.

שוב צל לייז ס' מנחם יסודה כ"י לנ' יסודה צ"ר
אליעזר על הסומם ועל רס"י וספ' ישן נושן, וכחז' בהקדמה
אני יסודה צרכי אליעזר יקרתיו שנת ע"ב לפשע האלף
השמי לפני מורי רבי הרב ר' אליקים בן הרב רבי מנחם
וכתבתי צו דצ"ו ודצ"ו חזקוני ופיעני רצינו משה מקולי
וכ"ל. וכליתו צכסר חזקוני כונה דצריס מחזקוני
צכוד גדול וסס דצרי חזקוני שדפוס, ומזה נראה כמה
קדמון סוף החזקוני. ולחר זמן נדפס זה ספר מנחם יסודה
מסובר עם ס' החוקפות ונקלח דעם זקנים. וכליתו
צכקדמת מנחם יסודה שהשמינו תיבה מחזקוני ולפטר שהיס
צכוכה לפי שהיה מציא הרבה מחזקוני צלי סוס סדוש
והשמיטוהו. אך עם כל זה צמה שדפס השליכו הלשונות
שהוא מזכיר חזקוני כמוד דצ"ו.

46 ח) חי בן מקיץ כתב סדר הדרות
שהוא כ"י ואני ראיתו בב'
דפוסים בזמנים שונים ומחסים אותו להרב
אברהם ז' עזרא.

47 * חרושי אגדות, (עיין מ' עמולל
אידלס צ"ח).

48 * חידושי גפ"ת, (עי' מנכנת המשנה).

49 ט) חידושי הגרשוני מהגאון מהר"ר
גרשון אשכנזי והם הגרות על
יד רח"מ וקצת דרושים.

50 * חידושי הלכות על רוב התלמוד,
(עיין מ' עמולל אידלס צ"ח).

51 * חידושי הלכות על פסחים ביצה
קדושין וב"ק. (עי' ראש יוסף).

52 י) חידושי ר' זאב הלוי ס' נדפס
בזאלקווא שנת תקל"א ויש
בו כמה חידושים על שעור בין השמשות
וכמה

א) ט"א י"ג ב) ט"ב י"א. ג) ו"ב ח'. ד) ו"א ד'. ה) ט"ב ל"ה. ו) ו"א ט'. ז) ט"ב ס'. ח) ט"ס ט"ו.
ט) ט"ס ל"ד. י) כ"ל ג'.

- 66 * **חירושים** על מסכת יבמות, (עיין כזינו מליך המעילי צמ"ב).
- 67 * **חירושים** על מסכת גיטין, (עיין כרמ"ך צמ"ב).
- 68 * **חירושים** על מסכת קדושין, (עיין כר עולוס).
- 69 * **חירושים** על מס' סנהדרין, (עיין מ' מייס צנצנכת צמ"ב).
- 70 * **חירושים** על מסכת הולין, (עיין מ' משט קלוים צמ"ב).
- 71 * **חירושים**, (עיין מ' אסקן שסון, ע' עזריס יכוסע, כזינו שמולל סנגיד צמ"ב וזולתם).
- 72 * **היי יהודה**, (עיין מ' יכודס לכיס עמודילס צמ"ב).
- 73 ב) **היי עולם** ספר קדמון מזכירו המררכי בהלכות קטנות ומרן ב" א"ה סי' ר"ן.
- 74 א) **חיי עולם** דרושים נחמדים על בראשית שמות להרב המו' אב"ד ור"מ דעה"ק ירושלים ת"ו במהר"ר משה בולה.
- 75 * **חיי עולם** (עיין חסק שלמה).
- 76 ד) **היי עולם הבא** הוא ספר שחיבר ה"ר אברהם אבואלעפיא בעיגול שם ע"ב וראיתיו על קלף כ"י. ודע שהרשב"א בתשובותיו סי' תקמ"ה והרב יש"ר בספר מצרף להכמה זולו בו כאחד הרקים ויותר, ברם קושטא קאמינא הדותיה לרב גדול ממארי רזין ובישראל גדול שמו ואחרי דברו לא ישנו שהוא מקרב לס' הנז' ותושע לו ימינו.
- 77 ה) **חיים ארוכים** על ש"ע א"ה כ"י להרב קויפמן הרב המחבר להם הפנים על י"ד ושאר ספרים.
- 78 * **חיים ארוכים** (ע' ויכוס מייס מייס).
- 79 ו) **חיים וחסד** דרשות מהר"ר יצחק ן' ג'אמיל (ועיין סגן אלסיס).
- 80 ז) **הינוך** כתב בספר פרי מגדים א"ה במש בצינות זהב דף ב' בהקדמתו שחיברו הרא"ה וכן כתבו כמה אחרונים
- וכמה שיעורים וענינים אחרים והגהות על ד' ש"ע והרבנים בהסכמות שבה יתנו להרב המחבר שלן בעמק גופי הלכות בחריפות ובקאות.
- 53 א) **חירושי סופרים** כ"י למהר"ר יוסף בן הרב הגדול מהר"ש אבוהב מ"מ ושו"ת וחבורי האחרונים על ד' טורים כמו לקט הקמה.
- 54 * **חירושים** על ד' טורים ועל גפ"ה, (עיין סדכי טכיס).
- 55 * **חירושים** על יש"ס או תלמוד, (עיין כזינו אלכרס ומנוסלייך, כזינו אלכרס ן' עזכס, כזינו אסקן סלוי, כזינו 717 צנפיד, כזינו יוכס, הכיטצ"ב, הכיטצ"ס, סכמז"ן, סכ"ן, כזינו פינסס סלוי, כזינו לודק, כזינו קדסקס וידלל, הכיטצ"ב, כזינו שמולל סנגיד צמ"ב. ועיין דמסק אליעזר, ועיין עוד שיטת, שיטת וזולתם).
- 56 * **חירושים** על הש"ס לר' יוסף וואשיר טרילינגין, (עיין זכרון יעקב).
- 57 * **חירושים** על ש"ס וד' טורים, (עיין מ' מליך סוף צמ"ב).
- 58 * **חירושים** על ש"ס ועל הרא"ש, (ע' מ' יעקב צב"מ לזי צמ"ב).
- 59 * **חירושים** על ש"ס ועל הרמב"ם, (ע' מ' יעקב צ"י כז, מ' ישמעאל ן' סכמון, מ' ימק די מולינל צמ"ב).
- 60 * **חירושים** על ש"ס ותוספות, (עיין מ' מייס ויעזני יח"ב).
- 61 * **חירושים** על סדר קדשים למהר"א טייב, (עיין זרע יחזק).
- 62 * **חירושים** על כמה מסכתות, (עיין כזינו יוסף הוי"ן היגיס צמ"ה).
- 63 * **חירושים** על מסכת שבת, (עיין טלוס הכיט).
- 64 * **חירושים** על מסכת ביצה לבן הרמב"ן, (עיין כרמז"ן, סקוסו צמ"ב).
- 65 * **חירושים** על מס' תענית ועל הר"ן פ' בתרא דיומא, (עיין מ' מייס סכמי צמ"ב).

אחרונים. ובשם הגדולים ח"א מערכת אלף אות כ"ט פקפקתי בזה. (עיין רבינו סוכן הלוי נח"ב). ובס' שאילת שלום להגאון מ' ישעיה ברלין נר"ו כתב שחיבר פי' על ס' הינוך וזה שמו הנוך לנער.

81 א) **חינוך בית יהודה** שו"ת על סדר ד' טורים נדפס בפפד"מ.

82 ב) **חכם הרזים** מביאו בספר ילקוט ראובני בכמה דוכתי.

83 ג) **ס' החכמה** לרבינו אלעזר בעל הרוקח ס"ה שערים נפלא מאד כ"י כולל כל דרכי הלמוד והיה ביד הרב סדר הדורות.

84 ד) **חכמות נשים** כ"י מהרב מהר"ר שמואל ויטל בן רבינו מהרח"ו זצ"ל סדרי גיטין וחליצות ושמות הניטין.

85 ה) **חכמת מנוח** הגהות וחידושים על הש"ס.

86 ו) **חכמת שלמה** הגהות מהרש"ל על התלמוד ושמעתי מחכמי דורנו שקבלו מרבתיהם דמהרש"ל יש בן עומק גדול, והשגות מהרש"א עליו על הרוב אינן השגות אם יעמיק המעיין בדברי מהרש"ל.

87 ז) **חכמתא רבתי** דשלמה הע"ה הזכיר ס' זה הרמב"ן בפתחתו

לפי התורה. וכתב ספר חשק שלמה כ"י שהחוקרים הקדמונים כתבו שחיבר שלמה הע"ה ספרים רבים ומכללם: מלאכת מושכלת, ס' הרזיאל, ספר האלמדיל, ס' הנסיונות, ס' הזקנה, ס' המשלים, ס' השלמות, ס' המעללים, ס' היחוד, ס' הדרישה, ס' קריאת השמירה, ס' הרצון, ס' גלוי השקריות, ס' הישר, ספר הרפואות, ס' האמונה, ס' הבחירות, ס' הנבואה, ספר שמירת הזרז, ספר כתות החכמים, ספר התכליות, ספר המראות העליונות, ס' מלאכת אלהים, ס' בחירת המדות. וחיבר ספרים אלו מפי המלאכים והיה מתפחד וכתביתו מאד לפי שהיו הענינים גבוהים ממנו. וכתיב עוד עס צב' הפסק הנו' טחא צספרי קצוונים שדוד הע"ה הלך לנחממה וטלמה ילד היה למד סכמות אלל חכס גדול ואמר

88 * **חלוקא דרבנן** (עיין כהנא פסי.)

89 ח) **חלקת מחוקק** חיבור על ש"ע א"ה עיין בנדפס מערכת מ"ם

(פי' נ' מנסי אצ"ל קו"וילנא נח"ב). ונדפס כמה פעמים עם בית שמואל מהרורא בתרא ונקרא אפי' הברבי.

90 ט) **המדת ישראל** מהרב מהר"ש ויטאל בן רבינו מהרח"ו זצ"ל כונות האר"י זצ"ל מסודרות על סדר התפלה כ"י ב' חלקים. ועיין מ"ש בנדפס אות י"ד, (עיין נ' מייס ויטאל נח"ב).

91 י) **חן טוב** דרושים פשוטים מתוקים למ' טוביה הלוי. ועיין בנדפס מערכת מ"ת, (עיין נ' עוזיס הלוי נח"ב).

92 * **חנוך לנער** (עיין סינוך).

93 כ) **חנן אלהים** להרב הגדול מופת הדור מהר"ח אבואלעפיא בעל עין החיים וכו' ואתו עמו ס' חיים וחסד דרשות למר זקנו הרב מהר"ן ג'אמיל וזאת לפנים נדפסו בקצור בסוף ישרש יעקב ונקרא באר לחי רואי.

94 ל) **חסד לאברהם** פירוש על ה' פיקהרמב"ם שיסד קודם אבות חיברו הגאון החסיד מ' אברהם אביו של הגאון הגדול בעל של"ה.

95 מ) **חסד לאברהם** חיבר מנ"ה מהר"א אזולאי זלה"ה ונדפס באמ"ד שנת תמ"ה וחיברו מהקדמו' ספרי כ"י ומספרי הרמ"ק וקצת מגורי האר"י וחיברו בעיר עזה ת"ו בברחו מדבר באפל שנת השע"ט. ובעיר ריגיו ראתי ביד ר"ב המקום מר קשישא מהר"ר ישראל באסן נר"ו ס' חסד לאברהם מוגה מכ"י מר זקנו הרב החסיד מהר"ר בנימין כ"ץ תלמיד הגאון הרמ"ז ונסתכלתי בו שהגהות הם

א) שג"ב כ"ו. ב) עס ו"ג. ג) עס כ"ס. ד) עס ו"ה. ה) עס ו"ב. ו) עס כ"ד. ז) ונ"א א'. ח) שג"ב כ"ה ט) עס ו"ז. י) שג"ב כ"א. כ) עס ל"ג. ל) עס י"ג. מ) עס י"ד.

הם ממעיות והשמטות שנפלו בהעתקה ובדפוס והסר כמעט בכל דף כמה שורות וכמה מעיות וחילופי תיבות ואותיות. והגם דהוא חד כרעא אארעא ויהו דוד נחפו ללכת בשליחות מצוה לא נתתי שינה לעיני עד שהעתקתי עיקר ההגהות הנז' סביב חסד לאברהם שלי. ובחזיתי פה ליוורנו בא לידי חסד לאברהם כלו כ"י שהיה של הרמ"ז ומצאתי בו כפלי כפלים מההגהות הנז'. והעינין הוא כי ס' זה הועתק כמה פעמים בכמה עיירות וסופרים שונים עד שמרוב ההעתקות מסופרים בורים ופוזחים החליפו שינו השמיטו השחיתו התעיבו. ועד אחרן בא לידי הה"ר אברהם ברך מגודיצא זהרפיסו כמות שהוא והנה עלה כלו קמשונים כסופניו חרולי המעיות. וכבר שאלו לי איזה לשון בדפוס שאינו מוכן ובוזה של כתיבת יד הכל מתוקן.

רבי שלוניקי עוד ס' מורה צדק ולא נדפס כ"א על א"ה. ומהר"ש הנז' תלמיד הרב הגדול מהר"ר דניאל אשטרומסה.

101 ה' ס' חפ"ץ חיבר רבינו הננאל בן רבינו חושאל ומייתו ליה הראשונים ומיחסים אותו לרבינו הננאל כמ"ש בהגהות מיימוניות סוף ס' אהבה על התפלה וכ"כ בהלכות שכנים וכ"כ בסמ"ק מצוה פ"ב ושאר גדולים.

102 ה' חפ"ץ ה' להרב ח"ק כמהר"ח ז' עטר על ברכות שבת הוריות וריש חולין.

103 ז' חק יוסף על הל' פסח ושקיל וטרי על ס' חק יעקב להרב יוסף פרעמסלא חתנו של הגאון מהר"א ברודא. (ח) ועתה נדפס שבות יעקב ח"ג והרב ז"ל המיב חרה לו על הס' הנז' וגם על שמו קרא ערער דיוסף שם חק לנומרים וכי'. ובמטמו מנייה דמר דאין להשיגה בעיקר הדבר כמו שהוכחתי במ"א מנכחים דף ל"א ודי בזה.

104 ט' חק יעקב חיבר על הלכות פסח מהגאון בעל מנחת יעקב ושבות יעקב. וגיסו הגאון במ' אליה רבה שקיל וטרי עליו. ונדפס כמה פעמים וביעסנין נדפס עם תוספות שהוסף מהר"ר נחמן שנת תפ"ד ונדפס עם המגינים ונדפס בברלין ש' תקי"ז עם קונטרס מהר"ר יהושע שפירא ועוד נדפס בעיר ברין.

105 * חק לישראל, (עי' קנאס סופלי).
106 י' חק נתן שיטה על סדר קדשים והוריות מהרב מהר"ר נתן בודגיל עיר וקריש אחד המיוחד שברבני תונס, ולעת זקנתו עלה לעה"ק ירושלם ת"ו והיתה מנוחתו כבוד תנצב"ה.

107 * חקור דין מאמר — (עיין סכמ"ע מפלנו זכ"ב).

108 כ' חקות הדיינים בסדר הדורות דף קס"ז ע"ג נבון מי הוא המחבר. והאמת הוא כמ"ש בנדפס מערכת יו"ד אות ל"ב (עיין יעט"ל זכ"ב) שהוא רבינו

96 * חסדי דוד (ע' מ' דוד סלכרו זכ"ב).

97 * חסדי ה' (עיין מסכ"י מינץ זכ"ב).

98 א' ס' חסידים חיברו רבינו יהודה החסיד בן רבינו שמואל

תלמיד ר"י בעל התוספות ורבו של הסמ"ג וכ"כ ברקח כ"י שרבינו יהודה חסיד בן רבינו שמואל החסיד כמ"ש מצרף לחכמה דף י"ד וט"ז. ובס' יוחסין כתב שרבינו יהודה החסיד היה בר יצחק וחיבר ס' הכבוד וכמדומה לי שבס' החסידים מזכירו. ומ"ש בצמח דוד בשם ש"ק שרבינו שמואל חיבר ס' החסידים ואח"כ כתב שר"י החסיד חיבר הצוואות ליתא שרבינו יהודה הוא חיבר הצוואות וס' החסידים. ואין רצוני להשיג על צ"ד שצריך להאריך הרבה. ומ"ש בס' חסידים ס' כ' הוא לשון הרמב"ם פ"א ופ"ב מהלכות תשובה. (ב) וכתוב בשו"ת מהרי"ל ס' קי"א דבס' הכבוד כתב צוואתו לשחוט תרנגולת שקוראה גברא, והקשה על עצמו מהש"ס שאומר שהוא מדרכי האמורי ותידין ע"ש ועיין לעיל.

99 ג' ס' חסידים כ"י הזכירו הרב כנה"ג ח"מ ס' קס"ג הנהגת המורן אות כ"א בשם הרב משא מלך.

100 ד' דמין ישועות חיברו מהר"ש חסן והוא מורה מקום בשו"ת וחי

(א) שני"ל ז'. (ב) שני"ב ס'. (ג) צ"ל כ"ע. (ד) וז"ל ה' ועיין שני"ב כ"ב ונסג"ל כ"ו. (ה) שני"ב ז'. (ו) סס ל"ו. (ז) סס ל"ב. (ח) וז"ל ג'. (ט) שני"ב ל"א. (י) וז"ל י"ד. (כ) שני"ב י"ב.

116 ח) **חשק** ס' נפלא כ"י מקבלה מעשית והי' ביד הרב סדר הדרות כמ"ש דף קס"ח ע"א. ובס' שרשי השמות מהר"מ כ"י מזכירו הרבה.

117 ט) **חשק שלמה** ממהר"ש בכ"ר מרדכי על ח"מ מתחלתו עד ס' ס"ח כמו מלאכת הרב כנה"ג מספרי האחרונים שאחר הכנה"ג ובעוה"ר נח נפשיה ולא השלימו. י ועתה נרפס מטה שמעון לכן מהר"ש הגו' כמעשהו ממנו מריש ח"מ עד ס' קנ"ו.

118 כ) **חשק שלמה** חיבר אותו החכם השלם רבי יוחנן אלמאן והוא פירוש שיר השירים וראיתיו כ"י והוא קובץ גדול. והוא באור ע"פ המוסר והטבע וקצת בקבלה ובהקדמה ביאר כללי החכמות שהיו לשלמה הע"ה באור רחב. וכ' שם שחיבר המחבר רבי יוחנן הגו' עוד שני ספרים עיני העדה, חיי עולם. ומעתיק הס' חשק שלמה הגו' הי' הגאון מהר"ר יצחק בכ"ר עמנואל דלטאש והשלימו בי"ז אלול שנת שכ"ח. והגאון הגו' המעתיק מר ניהו אשר כתב פסק על הרפסת הזוהר כשנרפס במטובה והדפיסוהו אח"כ ברפוסים אחרים. והוא המרפס תשובות הר"ן בעיר רומי ויש שם תשובה ממנו. ודאי להכתיב ז"ל צהבהותיו על הזכר שכתב על בני פסק הגו' כדברים האלה זה לטון כח"ו זל"ה' אחר לי מורי זל"ה' שפסקם שפסק להדפיס הזכר היה נילוף של לדיק ופסקי גדול וקדוש וכאוי לכל עוב, ולכן עלה קנאס צלצו וכתב אותו פסק כדי להוליד לאור ס' הזכר עכ"ל.

דבינו י"ט בן אשבילי, כי בא לידי הספר עצמו כתוב על קלף וכתוב בו שהוא מרבינו י"ט בן אשבילי, וכן כתב מהר"ש בן הרשב"ן בתשו' חקות הדיינים לרי"ט בן אשבילי.

109 * **חקות שמים**, (עיין כזינו יחודס 3ן הכל"ם צמ"ב).

110 א) **חקי עזר** (ז"ל לדק). הזכירו שם בסה"ד עם חקי חיים וחקי רעת וחקי משפט, וחקי עזר לא יש וזה שמו חקי דרך וראיתיו עתה ברפוס אשכנז חדש ממש והוא על ש"ע א"ה וכבר הזכר בס' לחם הפנים ח"ב.

111 ב) **חקת התורה** ס' קדמון מזכירו מהר"ר קולון. ג וראיתיו בס' כ"י ישן שמביא מס' הגו' איזה דינים ומיחסו לרבינו יהודה בן הרא"ש. ד) וכ"כ מהריק"ו בשרש קע"ח וכמ"ש.

112 ה) **חרב פיפיות** פי' שם מ"ב ושמות ע"ב אך רמזים באותיות ותיבות ק"ש מהרב המקובל מהר"ר ישעיה הלוי מבראד.

113 * **חרבות ירושלים**, (ע' מ' יעניס סג"ל סוכוויץ צמ"ב).

114 ו) **חרדים** ס' על המצות חיברו הרב עיר וקדיש מהר"ר אלעזר אזכרי זל"ה' כמ"ש בש"ה"ג ח"א מערכת אל"ף ע"ש, (עיין מ' אלעזר אזכרי צמ"ב).

115 ז) **חשן אהרן** שו"ת כ"י על סדר ד' טורים מהגאון מהר"ר אהרן תאומים בעל בגרי אהרן.

א) סג"ב כ. ב) סג"ב י"ב. ג) סג"ב ו'. ד) ול"ב ל'. ה) ט"ב מ"ב. ו) ול"ב ה'. ז) סג"ב כ"ע. ח) סס ל'. ט) סס ל"ע. י) כ"ל א'. י"א ול"ב ב'.

ט

- 1 * **מבלא של שיש**, (עיין מכלא לדק).
- 2 א) **טהרות** פי' סדר טהרות למהר"ם מרוטנבורק ז"ל היה לו להרב תי"ט ומזכירו בתוך פירושו, וכן פי' טהרות להר"י מסימפונט ז"ל בכ"י. וכבר כתבתי דכל אחד מהראשונים שננלה לעינינו איזה תוספות
- 3 ב) **טהרת הקדש** נזכר בספר סדר הדרות.

4 א) טוב הארץ מהרב המקובל מהר"ר נתן שפי רא בעל מצת שמורים שבה ארץ ישראל ופירוש משניות עשר קדושות ע"פ הסוד.

5 ב) טוב וחסד דרושי' על סדר הפרשיו' בהקדמות על פי הדין חיבר הרב הכולל כמהר"ר שם טוב גבאי זלה"ה והיה תלמיד מהרב המופלא ח"ק מהר"ר חיים ן' עטר זצ"ל והם בכ"י.

6 ג) טוב מעם לרבי אליהו הלוי המרקדק על הטעמים נרפת שנת רצ"ח.

ובילדותי ראיתי שאומר שם ובמסורת המסורת שהטעמי' והנקודות עשו אותם אחר התלמוד חכמי טבריא, ועמו הסליחה כי הם הלכה למשה מסיני והוא בכלל מ"ש בגדרים דף ל"ג, וכבר ידוע שרשב"י רבו של רבי מחבר המשנה בתקוני הזהר מדבר נפלאות על הטעמים והנקודות, והאר"י ז"ל בדרושי' שנת"א, ועי' בזהר ח"ב סוף דף ר"ה ודוק ואין להאריך.

7 * טוב לכת. (עיין צלח הטיב).

8 ד) טוב רואי מהרב המרקדק והמקובל מהר"ר דוד גרין הוט"פ על השיטות ובדיקות מהר"י ווייל דרך שאלה ותשובה ע"פי דעת רוב הפוסקים והוא מחובר לס' מגדול דוד שלו דרושים על ס' בראשית.

9 ה) טובה תוכחת שיר גדול בתוכחות מוסר בספר שתי ידות להרב מהר"ם די לונזאנו ז"ל.

10 * הטומטפות (עי' הכת"ע ונסלנו צמ"ח).

11 ו) טור אדם פמדה חיבר הרב החסיד המקובל מהר"ח הכהן ז"ל תלמיד מהר"י ז"ל על ש"ע הלכות שבת ונדפס כידוע.

12 ז) טור ובית יוסף אשר היו להרב

בנה"ג שעליהם רושם הדפין היו דפוסים הלוקים כל טור הי' מרפוס אחר וכמדומה שכלם ד' ויניציא. ובספרי אשר בעה"ק יש לי הד' טורים וב"י מרפוסים שהיו לפני הרב בנה"ג ואינו זוכר שנת הדפוס מכל אחד. ולפי מה שראיתי נדפסו ד' טורים וב"י למעלה מעשרה פעמים, כמו ששה פעמים בוויניציא וסבינישה ונדפס עוד בקראקא

ונדפס בברלין שני פעמים וילמרשדארף עז פרישה ב"ד, ועתה בדיהרן פורט ברוישה א"ה ואמרו שבה"מ ידפיסו ס' ההוספה שחיבר הסמ"ע על ד"מ ועדיין לא נראה בעליל, ואני ראיתי ב"י א"ה שנדפס בשנת ש"י. ואל הי קל בעיניך לדעת זמן דפוס הספרים דזמנין כמה תמיהו' תורצו כאשר תראה בשה"ג ראשון ושני בכמה דוכתי. והדפסת ש"ע רבו מאד מהרבה. וכבר הודיע רבינו האל"י ז"ל כי נסמח וז"ל ומשכר רבי יוסף בר אלעאי וצחינת חלילות כמ"ס צח"א (עיין רבינו האל"י צח"א). ולפטר רבנו שר"י בר אלעאי ראש המדבני' בכל מקום, וכן החלה וראש בכל דין רואים צדיק יודף ודעמו צ"ע וסדר שקלי וערו להעמיד הסלכס על צדיק. ועד דצ"ע שדפס צדיק וז"ל צדי הנה"א כחוב

צסוסו סה"לים לחברו אור [יו"ס] הששי י"ז חזק הראשון ס' שכ"ג. ונח"א דף ע"ד הגלתי מע"ע דפוס יבן נחמס סס דחלק ח"א הסליחו וז"ל נכפר צירי"א שנגליל העליון שנת שט"ו ונח"א דצ"ג חלקים אשההוי אשההי ח' סיים מ"מ. ובצ"ע י"ד קי' סל"א דין י"ט כהצ' וסנת השוטיטה האונויטה היטה שנת השי"ג ע"ש. ועלה דפוסו ס' ש"ע ונח"א שנת שס"ה. ולפי סדר זמנים סמ"א היטה ומוסוס ס' סל"ג נח"א דצ"סטה סיים ונעלה ונעה חיצר ההנהות על כל ד' ש"ע. וכמוזמה לי שח"אית ש"ע עם הסנהו שדפס צדיק

ונו"ס ז"ל, ובסור"ס מור"ס קי' ק"צ הקסו לו קושיות על מ"ש בהנהות ש"ע והס"ב עליהם. ואין להטויה נחפתי יכנים כי כמה פעמים רחיתי לחפ' צמנין השנים לא דק. וכבר ידוע דבאל"ף הל"ז ואל"ף ואל"ף ועני' ציסח"אין דושק ואלס לוצח ועני' פוס ונלילות טורקיה"ס ועני' הנוער צב"ו עליהם הורחות וכן ז"ל וכו"ס ומסר"אית בהשנה ושאר אחרונים, זולתי צדיקי ומוזות סנהגו צטורקיה"ס לומר קיס לי. ועיין השנה ומס"י לאיים צמ' אצקס רוכל קי' י"ז והשנה וכן סס קי' ל"ב וצכללים שצקוף גע פשוע ואלמו"ל. ובאל"ף הל"ז כהנו יחיה מונויה להסמייר כמור"ס אך אין מוחין צמי שנהג כהנ"ו ומכלנן של דצדיק אלה השנעו דצטעיר שנהגו כהנן אס ח' הוסק בקולה מור"ס גוערין צו ולא יפה עשה לפסון גדר. ומסר"ס צפנים מאליות ח"צ קי' ק"ב וכן דלשכתיי הסודס קול"ס וכן לר"ך השנה וסכמה ע"ש, וכן הוא צלחתי דער וכן מי שסוכה בקולה מור"ס לר"ך השנה וספרס. ולס חוסס קול"ו דער וקול"ו דער עליו נאמר הכסיל צמשך הולך. והאיש היכל יסמור עלמו סל"א להקל בקולה מור"ס צמקוס שנהגו כהנ"ו. ודוק היטב כי קלחתי נחל.

13 ח) טור ברקת להרב המקובל מהר"ה הכהן על ש"ע מהל' פסח עד הסוף ונדפס (וע' נ' סיים סכנן צמ"ח).

14 ט) טור יהלום ראיתי שנדפס על סוף י"ד וזמה נראה שנדפס נפך ספיר על י"ד אך לא ראיתיו. וכפי הנראה מהקדמת הרב ז"ל לס' מקור חיים שהוא על תחילת

(א) סג"ב ע"ז. (ב) ול"ב צ'. (ג) ול"א צ'. (ד) סג"ב י"ז. (ה) ול"ב מ"ח. (ו) ול"א ג'. (ז) סס י"ד. (ח) סג"ב כ"ג. (ט) ול"א ל'. (ט) סס ה'.

שׁוֹת סִימָן ג' כְּתָב לוֹ שִׁימְכוֹר סְפָרֵי הָאֲחֵרוֹנִי וְיִקְנֶה טוֹרִים וּבֵית יוֹסֵף, וְכִבֵּר כְּתָב הַבֵּי בַת־שׁוּבָה לְטֵאָה כִּי כָל דִּיּוּן שְׁפוֹסֵק וְאִין סְפָרוֹ בִּי לִפְנֵי בּוֹדְאֵי יִשְׁנָה בְּהוֹרָאָה עֵכָ"ל הֵרַב בְּרַכַּת הַזֶּבֶחַ שֶׁם וְעַמִּישׁ בְּהַקְדַּמַת סַמִּי"ע. וְכַמָּה גְדוּלִים עָשׂוּ קְבִיעוֹת לְלַמּוֹד טוֹר וּבֵית יוֹסֵף עִם חֲבָרִים מְקַשְׁבִּים.

18. **מִירַת כֶּסֶף** (עֵינִי נִסְכֵּ"כ אֲנַכֶּסֶס גַּלְטֵינִי צַ"ב"ה).

19 (ד) **טַל אֲוֹרוֹת** הוּא סֵפֶר מְרַב אֲשַׁכְנִי עַל טַל מְלֹאכּוֹת וְתוֹלְדוֹתֵיהֶן בַּפְּלֹפֹל דְּבָרֵי הָרֵאשׁוֹנִים וְאִינוּ מְצוּי כָּל כָּךְ. ה) וְכֵתָב בְּסֵדֶר הָרוֹרוֹת שְׁחִיבֵרו הֵרַב שְׁאוּל בִּר דוֹד וְנִדְפַס שְׁנַת שַׁע"ה.

20 (ו) **טַל אֲוֹרוֹת** חֵדֶשׁ נִדְפַס מְחֻדָּשׁ לְהֵרַב יוֹסֵף ג' גּוֹיִיא ז'ל עַל קִצַּת לְשׁוֹנוֹת הַמְרַדְכִי וּבִסְפוֹ קִצַּת שׁוֹת וְקִצַּת דְּרוּשִׁים וְיֵשׁ בּוֹ פְּלֹפֹל וְחֻדוּשֵׁי דִינִים עַל טַל מְלֹאכּוֹת שֶׁבַת.

21 (ז) **טַעְמֵי הַמַּעֲמִים** אִיזֵן וְחָקֵר מַהֲרַ"ר שְׁלֵמָה דִּי אֹלֵיזֵירָה א' מְרַבְנֵי אַמְשְׁטֶרְדַם בִּקֶּץ סְפָרִים.

22 • **טַעְמֵי מִנְחָם** (עֵינִי לְנֹלֶנֶת מִנְחָם).

23 (ח) **טַעְמֵי מִצּוֹת**, הֵרֵאשׁוֹן מְגֹדוּלֵי הָרַבְנִים שִׁדְעֵנו שֶׁנִּתְעוֹרֵר לַעֲשׂוֹת מִטַּעְמֵי לְמִצּוֹת ה' הוּא אֲבִי הַתְּעוּדָה הַרַמְבַּם בִּס' הַמּוֹרָה, אֵךְ עַל קִצַּת טַעְמֵי יִצְאֵן עוֹרְרִי"ן כִּדּוּע. וְהֵרִיטְבֵ"א חִיבֵר סֵפֶר הַזְּכָרוֹן וּמְזִכְרוֹ מִהֲרִימִ"ט בְּדְרוּשׁוֹתָיו הֵךְ קָה לְהַלִּיץ עַל הַרַמְבַּם בְּמָה שֶׁהִשְׁיֵגוֹ הַרַמְבַּם בְּפִירוּשׁ הַתּוֹרָה, וְאַחֲרָיו יֵאָרֵךְ נִתִּיב הֵרַב הַמַּחְבֵּר ס' הַחִינוּךְ נוֹתֵן טַעַם לְשִׁבְחָה עַל פִּי הַשֶּׁכֶל דְּבָרִים מְתוּקִים.

(ט) וְנִדְפַס ס' טַעְמֵי הַמִּצּוֹת לְהֵרַב מ' מִנְחָם בְּכַמְהָר מִשֶׁהַ חֲבָלִי תוֹשֵׁב עִה"ק חֲבֵרוֹן וְנִדְפַס שְׁנֵית בְּאֵמ"ד, וְהֵם טַעְמִים בְּקַצּוֹר וְקִצַּתֵם הַבֹּאֵם הֵרַב הַגְּאוֹן הַחֲסִיד שְׁלֵה. וּמְבוֹאֵר בְּהַקְדַּמַת הֵרַב הַמַּחְבֵּר שְׁחִיבֵר טַעְמֵי הַמִּצּוֹת אֲרוּכִים וְאֵלוֹ הֵם בְּקַצֵּרָה.

תְּחִילַת א"ה מוֹכַח שְׁחִיבֵר עַל כָּל ד' טוֹרִים, זִיקְרָא שְׁמוֹת לְכָל חֵלֶק מִשְׁע"ג טוֹרִים. אֵךְ ס' מְקוֹר חֵיִם עֲצָמוֹ לֹא נִשְׁלַם וְיֵשׁ בּוֹ בְּסוּף בְּלִבּוֹל. וּמְלַבֵּד מִ"שׁ בַּח"ב (ע' מ') חֵיִם סִכְסֵן צַ"ב"ה) מִסְפָּרֵי הֵרַב, עוֹד רֵאִיתִי שְׁנֵי פִירוּשִׁים עַל מְגִילַת אֶסְתֵר ע"ד הַפְּשֵׁט וְע"ד הָאֵמֶת מְלַבֵּד הַפִּירוּשׁ שְׁכַתְּבֵי שִׁישׁ לוֹ עַל מְגִילַת אֶסְתֵר.

15 (א) **טוֹרֵי אֲבֵן** לְהַגְּאוֹן מַהֲרַ"ר לִיב אֲב"ד דְּק"ק מֵיץ זְהַר"ה שִׁימוֹת עַל ד"ה הַגִּיגָה מְגִילָה בַּפְּלֹפֹל עֲצוּם וּבִקְאוֹת נִפְלֵא הוּא הֵרַב הַמַּחְבֵּר שְׁאֵנַת אֲרִיָּה שׁוֹת וְהָיוּ לוֹ הֵרַבֵּה חֲבוּרִים עַל הַשֵּׁם וְשׁוֹת וְהִיתָה מְנוּחַתוֹ כְּבוֹד וְלֹא נִדְפַסוּ.

16 (ב) **טוֹרֵי זֶהָב** בְּאוּר עַל שְׁע"ד ה' חֵלְקֵי עַל י"ד הַדְּפִיסוֹ הֵרַב בַּחֲיוֹ וּבִסוּף יֵשׁ דָּף א' מִשִּׁיג עַל הֵרַב שְׁפַתִּי כְּהֵן שֶׁנִּדְפַס בְּאוֹתוֹ פַּעַם שְׁנַת בְּקד"ש וְאִינוּ מְזִכֵּר שְׁמוֹ רַק סַחַם אוֹמֵר נִדְפַס סֵפֶר וּמִשִּׁיג עֲלוּי. וְדָף זֶה אִינוּ נִמְצָא וְאִנִּי רֵאִיתִי אוֹתוֹ בִּט"ז דְּפוֹס רֵאשׁוֹן יֵשׁן וְהֵרַב פְּר"ה אוֹמֵר שְׁלֵא הִגִּיעַ לִידוֹ, וּמִסְבַּת דָּף זֶה נִתְעוֹרֵר הֵרַב שִׁךְ לַעֲשׂוֹת נְקוּדוֹת הַכֶּסֶף כַּמִּשׁ הוּא ז'ל. וְאַחַר זֶמן סָבִיב לְשַׁנַּת תַּמ"ג נִדְפַס בְּדִירְהֵן פּוֹרַט מ"ז א"ה וְצִירְפוֹ עִם מִנְן אֲבֵרְהֵם וְקִרָא לִמ"ז מִנְן דוֹד וְקִרָא שֵׁם הַסֵּפֶר בְּכָלֵל מְגִינֵי אֶרֶץ. וְגַם חֲבָרוֹ הַמְדַפְסִים ט"ז וְשִׁךְ עַל י"ד וְקִרְאוּהוּ אֲשֵׁלִי רַבְרְבִי. וְאַחַר כֵּמָה שְׁנַיִם בִּש' תְּקִיד נִדְפַס טוֹרֵי זֶהָב לֹא"ה בְּעִיר זְאֵלְקוּוֹא. וְלִפְנֵי כֵּמָה שְׁנַיִם סָבִיב לְשַׁנַּת תַּס"ז נִדְפַס עַל ח"מ וְלֹא עַל הַכֵּל וְהַדְּפִיסוֹ הַגְּאוֹן מַהֲרַ"ר צִבִי וְיֵשׁ לוֹ בּוֹ כֵּמָה הַגְּהוֹת. וְהֵג' טוֹרִים חוּץ מֵאַה"ע נִדְפַסוּ כֵּמָה פַּעֲמִים.

17 (ג) **טוֹרִים** חִיבֵר רַבִּינוּ יַעֲקֹב בֶּן הֵרֵאשׁוֹשׁ וּפְסָל לִיָּה אֲרַבְעָה טוֹרֵי גְדוּלֵי הָרוֹרוֹת עָשׂוּ פִי עֲלוּי כַּמִּשׁ בְּשֵׁם הַגְּדוּלִים ח"א מַעֲרַכַת יו"ד אוֹת כ"ה. (ע' כִּזְנִי יַעֲקֹב בֶּן סִכְלָ"ס צַ"ב"ה). וְלִגְדוּל קְדוּשַׁת נִשְׁמָתוֹ וְנִשְׁמַת מִרְן זְכוֹ שְׁכַל מוֹרָה הוֹרָאָה בְּרִישׁ כָּל מְרֵאִי"ן לְקוֹחִים הֵם בִּידוֹ טוֹר וּבֵית יוֹסֵף וּמְבַלְעֵדֵם לֹא יִרִים אִישׁ אֶת יָדוֹ בְּהוֹרָאָה, וְהֵרַב בְּרַכַּת הַזֶּבֶחַ בַּת־שׁוּבָתוֹ הוֹכָאָה בְּסֵפֶר נַחֲלַת שֶׁבַע

(א: טַבִּיב ט"ז. ב) וְלִיָּה ז'. ג) וְלִיָּה ל'. ד) טַבִּיב ה'. ה) טַבִּיב י"א. ו) וְלִיָּה ח'. ז) וְלִיָּה ט'. ח) טַבִּיב א'. ט) טַבִּיב ב'.

24 א) מעמי המצות להרב מ' אליהו
הכהן ז"ל בעל שבט מוסר
וכו' כ"י.

25 ב) מעמי המצות להאר"י עם לקוטי
תורה מקרוב ג' דפס בעיר
זאלקווא שנת תקל"ה. ונראה שזה הנדפס
הוא אשר סידר הרב המקובל מהר"ר מאיר
פאפירש והם נוף ב' ונוף ג' מספר נוף עין
החיים אשר סידר הרב הנזכר כמ"ש שם
בדפוס שהם נוף ב' ונוף ג' מספר נוף עין
החיים ע"ש. ובאשר קדמה לנו ידיעה מסדרי
מהר"ם הגו' ניכר שזהו סדרו, והמרפס כתב
למהר"ז והוא לא ידע דכמה סדרים שונים
יש וכלם הם תורת מהר"ז שקיבל מרבינו
האר"י זצ"ל, וזה הסדר הוא ממהר"ם פאפירש
כ"ץ הגו'. ואל תתמה ביום הראות שחסר מזה
כמה דברים מסדר שער הפסוקים ושער המצות
שסידר מהר"ש וישאל בנו של רבינו מהר"ח,
כי הרב המסדר הרמ"פ סידר אותם העינים
בס' דרך עין החיים מהקדמות כי ראה בעיניו
היות הדברים שרשים להקדמות החכמה וכיוצא
בשאר חלקים, באופן כי זה הנדפס הוא סדר
מהר"ם הגו' ועל הרוב יהיה בו איזה חידוש
ממהדורא בתרא שלא היתה ביד מהר"ש וישל
כמ"ש כמה פעמים אך בזה הנדפס יש מעיות.

26 ג) מעמי מצות בדרך דרש נפלא
חיבר הרב מהר"ר בנימן אב"ד
דמדינת מרק ונדפס באמשטרדם שנת תמ"ב
עד מצוה קמ"ז הכי קרא שמו נחלת בנימן.
ומספר זה נרא' כי גדול כהבקיאותו והשערותו.
ושם כתב דחיבר שדה יער על י"ב מסכתות
דרך דרש ועל כמה מסכתות דרך פלפול
עצום ודרושים על כל התורה. ודע דמגולא
בפומייהו דרבנן קשישאי דהקדמות הרב הגו'
צריכים חקירה דזמנין דמשכחת דאין דמינו
עולה יפה כל כך, והמעין ישפוט בצדק.

27 ד) מעמי המצות להרדב"ז נקרא
מצורת דוד כ"י כמ"ש מהר"ם
האגוז בספריו.

28 ה) מעמי המצות מעם כל מצוה
ועונש העובר עליה ותיקונו
בס' עיר מקלט להרב מהר"ר דוד לירא זלה"ה
אב"ד מק"ק אשכנזים באמ"ד יע"א.

29 ו) מעמי המצות לרב יצחק נ' פתחיה
הזכיר הרב המקובל מהר"ש בן
אלקביץ הלוי כך כתב בסדר הדורות. ואני
ראיתי בס' מהר"ש אלקאביץ שזכיר הרב יצחק
נ' פתחי בטעמי המצות. ועיין במערכת מ"פ
אות קס"ב, (עיין נ"א סעלים ונ"ט). ז [גב]
הזכירו הרב ראשית חכמה שער היראה פרק
י"ד. וראיתי להרמ"ע במאמר הקור דין ה"ג
פ"ך שכתב הר"י נ' פתחי רבו ותלמידו של
הר"ר שלמה מולכו.

30 ח) [מעמי המצות] הרב דון מנואל
ברודו חיבר טעמי המצות
ובטעם העבודה וק"פ כתב דברים נפלאים,
כ"כ שבט יהודה ריש דף נ"ג ד' אמ"ד.

31 ט) מעמי המצות, כתב סדר הדורות
מהר"ר משה האגוז נדפס שנת
מה שהוסיף ש' תפ"ז. וזה שנים רבות שראיתי
אלה המצות שהדפיס הרב משה האגוז ז"ל
לשון המצוה באשורית ולפעמים איזה דין או
הערה באותיות רש"י וזה נדפס באמשטרדם
שנת תע"ג ושוב הדפיסו באלמונא או בוונ'ב
והוסיף בו תוספות ועל זה כיון הרב סדר
הדורות. ולפי הרשום בזכרוני אין עיקרו
למעמי המצות רק כותב המצוה ולפעמים איזה
פירוש ומוסר.

32 י) מעמי המצות ע"ד אמת חיבר
הר"ם קורדוויור ראיתים בכ"ר
כמ"ש לעיל מערכת האל"ף, (עיין אל"מ).

33 כ) מעמי המצות למהר"ם ריקאנטו
על דרך האמת.

34 ל) מעמי המצות ע"פ פרד"ם בספר
הולך תמים עיין בסוף מערכת
ח"א, (עיין סולך מעים).

35 * ס' המעמים (עיין סדר סדוכות).

א) הסמכות ונ"א, כ"ל ג'. ב) טב"ז ונ"ז. ג) טס ז"ן. ד) טס ל'. ה) ונ"ב ס'. ו) טב"ז ס'. ז) ונ"א ח'.
ח) טב"ז ט'. ט) ט"ז ח"ד. י) טב"ז ס'. כ"ל ג'. כ"ב טב"ז ג'. ל) טס י'.

עה"ק חברון ת"ו מהפלגת בקיאותו ושהי' הולך
בחצות לילה לבית הכנסת וקורא תהלים
בבכיה גדולה פלגי מים ירדו עיניו. וכן הרב
ז"ל חיבר ס' פרחי שושנים ונדפס בקושט'
חדושי' על הש"ס ודרושים.

14 ט) ידי משה פירוש על מדרש רבה
ונדפס כמה פעמים סביב
למדרש, (ועיין דפס).

15 * ידי משה (עיין מסכ"כ מסה סלוי
מ"כ דפס).

16 י) ידידות, ספר שחיבר ר' יוסף הזן
מטריויים הביאו מנחת יהודה
פ' דברים דף ע"ה מס' דעת זקנים.

17 כ) יודעי בינה הוא פירוש על הזהר
ועד ל"ג דפס מס' בראשית
פ' כמה"ר יוסף המיץ והרמ"ז פירש מכאן
ואילך לפי דרכו, ונדפס קצתו וכמדומה
שנשרף או נאבד כולו. ואני ראיתי ספר א'
יודעי בינה תחילה וסוף בכ"י ובאמצע כמו
מאה דפס מודפסות.

18 ל) יונת אלם אחר ממאמרות עיר
וקדיש הרמ"ע ז"ל והוא
בדפוס. ועתה בא לידי מאמר המילואים של
הרמ"ע ז"ל בכ"י וכתב שם וז"ל מאמר יונת
אלם אשר לנו צריך מאד לחזור עליו במהדורות
רבות לא אחת ולא שתיים כי הוא מקובץ
מהנפוצות שהתחלתי לסדרם ונגנבו מאתי
המהדורות הראשונות ונתפרסמו שלא ברשות,
ומה גם עתה ידים עסקניות בתקון המאמר
ההוא כהוגן והדברים עתיקים לא יאמנו
האומרים שיש בידם ממנו מהדורא בתרא כי
אני מעיד על עצמי שלא הגעתי עדיין אל
קצה הגבול מתקונו סדורו והגהתו עכ"ל.
ועתה אין בידי מאמר יונת אלם הנדפס כדי
לחזות בנועם אם שם נאמר היותו מהדורא
בתרא באמת. גם שמעתי שיש ח"ב בכ"י.

19 מ) יוסף אומץ ספר מנהגים נדפס
בק"ק פפד"מ והרב מחברו היה
בזמן הרב בית חדש כמ"ש שם, ועי' בהקדמת
נוהג כצאן יוסף.

1 א) יאיר נתיב ספר קדמון על טרפיות
מביאו הרב כנה"ג תדיר.

2 ב) יאיר נתיב מהרב גנת ורדים סדר
הגש ע"י שליח וכו' ונדפס
בקושטנדינא.

3 * יאיר נתיב (עיין מלוכי לור).

4 ג) יבין שמועה להרשב"ץ, בדיני
שחיטה וטרפיות נדפס בליוורנו
והיה נמצא באזמיר כ"י בימי הרב כנה"ג.

5 ד) יבין שמועה להרב מהר"ש אלגאזי
באור ותוספות על הליכות
עולם וכללי הגמרא למזן בפלפול עצום
נדפס בוויניציא שנת שצ"ט.

6 ה) יד אבישלום דרושים להרב מהר"ר
שלום עם חדושי בנו הרב
מהר"ר מאיר נדפס באופיבאך שנת ת"פ.

7 ו) יד אליהו למהר"א גליפאפה מאסף
כל דת קון רבנן על סדר
הרמב"ם ושקיל וטרי ובסוף קונט' חדושים
נפדדים. והי' איזה זמן בעה"ק ירושלם וברזל
באה נפשו מתגרת צר והלך לעיר רודים
והיתה מנוחתו כבוד שם. ושמעתי מזקנים
שכאשר בא בעיר הקדושה היו אומרים ארי
עלה מבבל שהיה מפולפל עמוק.

8 * יד דוד (ע' רצינו אליעזר זכ נתן דפס).

9 ז) יד יוסף דרשות ע"פ הפשט להרב
מהר"ר יוסף צרפתי מרבני
אינרדנופלא.

10 * יד כל בו (עיין עיי מקלט).

11 * יד מלאכי (ע' מ' מלאכי כסכ"ג דפס).

12 * יד משה (עיין כלכס למספ).

13 ח) ידי אליהו שו"ת להרב מרקשישא
כמהר"ר אליהו מלובלין כמ"ש
בנדפס מערכת אל"ף אות ס"ד [ס"ו]. (עיין מ'
חליטו מלונלין דפס).

46 ז **יסוד עולם** חיבר רבי יצחק הישראלי בתכונה כי היה תוכן הרבה ועשאו הרב הנז' לבקשת הרא"ש והס' הזה בראשונה היה נסמן אצל גדולי הדור בכ"י ועתה עלה על מזבח הדפוס בברלין שנת תקל"ז. ומשבהים הס' הזה מאד כי הוא יסוד מוסד לתכונה ולעיבור ולפירושו הל' קרוש החדש מהרמב"ם.

47 ח **יסוד העמרמי**, הכי קרא רבינו בעל המנהיג לסדר רב עמרם גאון.

48 ט **יסוד קיום** כ"י מהרב הכולל כמהר"ר בנימין איספינווא ז"ל מקיים נסחאות השגורות ורגילות בפי כל ישראל ומחי אמוחה הרוצה לשנות.

49 * **היסודות**, מאמר — (עיין כנ"ע מפלנו צמ"ב).

50 * **יער לבנון** (ע' סלסן ע"י עטים).

51 י **יער הלבנון** מהרב יש"ר מקנדיא והוא על ז' חכמות, הגיון אהות תשבורת ניגון פילוסופיא תכונה הלצה ועל שאר חכמות למודיות וטבעיות הפלא ופלא ולא נדפס.

52 כ **יערות דבש** שני חלקים מדרושי' להגאון מהר"ר יהונתן בתוכחות מוסר.

53 ל **יפה לבדיקה** מהגאון מהר"ש יפה ז"ל מורה מקים על אנדות שבספריו, סדר הדורות דף קס"ח ע"ד. ואינו כן כי הוא מורה מקים על כל האנדות בערכין וראיתיו כ"י.

54 מ **יפה מראה** חיבר מהר"ש יפה הנז' על אנדות ירושלמי ונדפס בויניציא בחיי הרב ז"ל. ועוד נדפס בברלין בתוספת יופי מכלול להרב יחיאל מיכל רב ברלין, ועוד נדפס באמשטרדם בו בפרק עם קצור כבוד חכמים וחיודושי הרב מהר"א בעל זרע אברהם על מדרש רבה. והוודברי ריבות על ההדפסה כמבואר בהקדמה.

א) ועתה ראיתי בסוף פרה לבנון שכתב שדיבר עם בן ר' ישראל בעל ילקוט חדש ע"ש. ועתה תנוה דעתנו במ"ש בהקדמת ילקוט החדש שנקרא ילקוט ישראל כי מ' ישראל היה המחבר.

35 * **ילקוט ישראלי** (ע' ילקוט מדס).

36 ב **ילקוט** כ"י ישן נושן בא לידי על סדר פסיקתא רבתי על עניני המ עדים ושבעה הנחמתא וכו' והוא מאמרי רז"ל מסודרים ויש חידוש ויש שנוי במאמרים הידועים והועתק בשנת רל"ד בעיר קאואלייר והמעתיק נסים ן ראש.

37 ג **ילקוט המכירי** כתב סדר הדורות ר' מכיר בר אבא בר מכיר חבור גדול על כל פסוקי תהלים וישעיה מחובר קודם הנזרות כ"י. ואני הצעיר ראיתי ילקוט המכירי כ"י על כל משלי קרוב מאד לילקוט השמעוני ושם כתוב הדיבור רבי מכיר בר אבא מרי.

38 * **ילקוט ראובני** (ע' ילקוט מדס).

39 ד **ילקוט שמעוני** המפורסם קדמון מאד לפי דברי צמח דוד כמ"ש בנדפס מערכת ש"ן אות כ"ב (ע' כנ"ע סמעון סלסני ופסל:קפוכט צמ"ב).

40 * **ילקוט** הנקרא תלמוד תורה (עיין ילקוט מדס).

41 **ים ישישכר** (ע' חוספסח).

42 ה **ים של שלמה**, למהרש"ל ומשנים קדמוניות הדפיסו קמא חילין ביצה ואח"כ נדפס על יבמות ואחר כמה שנים הדפיסו על גיפין וקדושיין, והרב סדר הדורות כתב שיהיה בידו על כתובות. והוא חיבר על רוב הש"ס.

43 * **ימין ה' עושה חיל** (ע' סנ"ע)

44 * **ימין ה' רוממה** (מפלנו צמ"ב).

45 ו **יסוד מורא** להרב ר' אברהם ן עזרא במצות וסדר הלימוד.

א) וליא ליה. ב) וליב' י'. ג) עגיב' מ'. ד) סס ל"ט. ה) סס ק"ג. ו) סס ק'. ז) סס ק"ב. ח) ע"ב ל"ב. ט) כ"ל ח'. י) וליב' כ"י. י"א) עגיב' ע'. י"ב) וליב' ע"ז. י"ג) עגיב' ק"ט. י"ד) עגיב' ק"א.

55 א) יפה עינים מהרב ז"ל דרושים
ה'א, וה'ב לא נדפס.

56 ב) יפה ענף מהרב ז"ל על מדרש
אסתר אינה רות רבה ונדפס
בספד"א.

57 ג) יפה קול מהרב ז"ל על מדרש
היות הוא מדרש שיר השירים
רבה ונדפס באומ"ר.

58 ד) יפה תואר באור רחב על מדרש
רבה מהרב ז"ל ולא נדפס על
במדבר ודברים.

59 * ס' יצירה (פ' ספסל הלדס קדמסה).

60 * יקוו (המים), מאמר — (פ' סז
שמואל ו' סזון צמ"ב).

61 ה) יקרא דשבבי דרושים נפלאים
מהרב הגדול מהר"ר יוסף דוד
הרב המהבר בית דוד על ד' מורים.

62 * ס' היראה (עיין דצינו יונס הספיד
גנינוכל ד"ה שך כליתי וכו'
צמ"ב).

63 * ס' יראים (עיין דצינו פליעזר עמיץ
צמ"ב).

64 ו) מס' יראת הטא מרז"ל הוכיחה
הרב מהר"ש בן אלקבץ הלוי
בס' שרש ישי פ' אני מלאה הלכתי.

65 ז) ירושלמי רבי יוחנן בר פלוגתיה
דריש לקיש חיברו, ודלא
כהרב כפתור ופרה פ"ו דף פ"ז שכתב דמי
שהיבר ירושלמי אין זה רבי יוחנן בר נפחא
בר פלוגתיה דר"ל, שהרי בין חבור המשנה
לרבי ובין חיבור הירושלמי ר"פ שנה ורבי
יוחנן היה תלמיד רבי עקיב. ופוק חי להראב"ד
בספר הקבלה שכתב שהמשנה חיברה רבינו
הקדוש ק"ך שנה להרבנן והירושלמי חיברו
רבי יוחנן קרוב למאתים שנה אחר החרבן
וב"כ הרב צדה לדרך בהקדמתו. וכן מתבאר
מתשובת מהר"ש ו' הרשב"ן ס' רנ"א דר'
יוחנן בר פלוגתיה דר"ל שהיה בימי רב ושמואל
חיבר ירושלמי. וכן מתבאר מדברי הראשונים

בכמה דוכתי, וכן משמע מדברי הרמב"ם
בהקדמת ס' הוד ומס' כריתות בימות עולם
שער שני. אך מ"ש בהקדמת הרמב"ם ובס'
כריתות שהירושלמי חיברו ר' יוחנן בקירוב
ש' שנה אחר החרבן אינו מכוון ואולי מ"ס
הוא. ועיין בס' התרומה ס' קל"ה מ"ש דבסדר
הנאים ואמוראים שר"י חי יותר מש' שנה
והוא פלא דבפ' הפועלים משמע דתקף אחר
ר"ל בימי ר"א ו' פדת נה נפשיה ע"ש מלבד
מה שהעיר שם. שוב ראיתי מ"ש סה"ד דף
ק"ד.

דפ סהסוקפות כהנו בכתובות דף ס' דפס"ס לא
קאשר על כ' יוספן הגל סוף ופליג. וקאשר מוכח סז
כמהר"א נסוס מכוניס כחזונה דף ס"ט דפסי זה מאי
מספסל לים נפ"ס חי ר' יוספן פליג עליה דכני. וכך
סוינא עליה סילחיה דיהסן דפליג מוסס דכני יוספן יזפ
דפליג דכני וליפו סכך כמחלקות. וטהס מוקדב נדפסו
הסזוס הכסז"א ס"ב ס' ס"ט וכליחי לרצינו ז"ל סהכ
בספסל דכחזונה דף ס"ט בלחמין וענן לני. ולפי הלמוכ
הפיקר כתיכון סלמלמי סהיכן סכך מהכ"ס לו י צו"ס
דכני נועס ח"ס ס' י"ט ונלס סככן סכך חזונה דף ק"ד
פ"ד סהכס כתיכון לחסון דפלוני סככני ויחזלמי צמקוס
ססכז סה' סיכך עור סני סיכוליס ע"ס. ולסחי כהני
לכויסי סכוכה דכניו סלוי נלחון סכוכס מהכ"י קולון ליש
סכס ל"ד דממנולס דכניו סהכיס דדף ס"ט סה' לא וססס
סני. ועמ"ס סכך סהכני סכמ"ג ציל וכלחי ס' הק"צ
וסכז מסכוכה יקכז דף פ"ז וסכז מרכנה מססנה למסל"א
חלסנדלחי פ"ו מסכוכה דכנה, וצנקומו סלככחי וסכמ"ג.

ה) ירושלמי, כתבתי בנדפס דף מ"ח
ע"ב (עיין מהכ"כ יסודס עכסל צמ"ב) דניראה
מהראב"ד בהשנות פ"ב דבכורים והרב המניד
פכ"ו דמכירה שהי"ל ירושלמי דסדר קדישים
וב"כ הר"ם בהקדמת פ"י המשנה שנמצא
ירושלמי על המשה סדרים שלמים. ובריש
ס' תקוני הוהר דף ט' ע"א איתא ובגין דא
אוקמה מארי דתלמודא ירושלמי הויות
באמצע, והראב"ד בפירוש ס' יצירה (שאינו
הראב"ד בעל השנות הרמב"ם) כתב שהוא
ראה בתלמוד ירושלמי מסדר קדישים הויות
באמצע.

ט) נראה קצת מהתוס' במנחות דף ס"ד
ע"ב ד"ה ועל אותה שעה שהיה להם ירושלמי
על מס' עריות ועיין בירושלמי פ' תפלת
השחר. וכן משין דברי הרמב"ם הנו' שכתב
שהי"ל ירושלמי בחמש סדרים שלמים.
י) ירושלמי, בתוספות קדושין כ"י ראיתי

א) סני' ס"ס. ב) סס ק"ז. ג) סס פ"ז. ד) סס ס"ס. ה) סס ק"ז. ו) סס ב'. ז) סני' סל"ן. ח) סני' ס"ב.
ט) סס ז'. י) ו"ל צ'.

71 * **ס' הישר** (עיין רבינו יעקב זכ נאליכ ד"ס כ"ט חיצו וכו' נמ"א, ועיין סכמתא רבתי).

72 (ד) **ס' הישר** של מוסר שמיחסים לר"ת לעיל כתבנו (עיין רבינו יעקב זכ נאליכ ד"ס כ"ט חיצו וכו' נמ"א) דס' הישר של ר"ת הוא חידושים בש"ס ותשובות, וס' הישר הזה כתב הרב מנחם די לונזאנו שחיביו רבינו זרחיה מיוני. ועתה ראיתי להרב סדר הדורות שכתב שהוא לר"ת מאורליאנס אחד מרבותינו בעלי התוספות. ואם קבלה נקבל.

73 (ה) **ס' הישר** הנדפס מספורים ובפ"ט מלחמת השבטים עם הכנעני'

דברים מבהילים וכתוב שם דבחרבן נמצא זקן אחד והוא נחבא בתוך הקיר ועמו כמה ספרים יקרים וס' זה בתוסם. ורבים אינם מאמינים בס' הגז' אבל הילקוט מביא ממנו ובעל הילקוט היה בתחלת האלף השישי. גם רבינו בחיי בספרו פ' וישלה הזכירו בפשיטו'. אך הרמב"ן בפירושו נראה כמסתפק שכתב ואם נאמין בס' מלחמת בני יעקב ע"ש.

74 (ו) **ישרש יעקב** חיבר הרב הגדול מהר"א בעל עין ההיים וכו' על אנדות הש"ס שלקט בעין יעקב והוא דובב שפתי ישנים שמביא דברי הרבנים מה שפירשו כמאמר הן בספריהם הן מה ששמע מרבנן קדישי ועליהם מוסף והולך ברחב דעתו ורוח מבינתו.

75 (ז) **יתר הבז** להרב נהוראי ג'ארמון והיה מופלג בחכמה וזקנה א' מרבני תונס וכתב שיטות וחידושים הרבה. ושללו כל מהמודיו ובכלל כתיבותיו, ואה"כ הוסיף שנית ידו לכתוב חידושים וקרא הם' יתר הבז ונדפס פה ליוורנו.

כתוב בירושלמי בהלכתא רבתי הכתובה אחר מס' ע"א, ובלשון הזה ראיתי שכתב הסמ"ג עיני ע"ה ובירושלמי דהלכות רבתי ראה מורי רבינו יהודה וכו'. ודברי הירושלמי שמביאים תוס' כ"י והסמ"ג הגז' שתי הלשונו' הם בירושלמי דקמן פ"ב דמכו', כנראה שהיה להם סדר אחר בירושלמי. והרב מגדל עז פ"ג ופ"ד דאסורי ביאה מזכיר ירושלמי דמסכת גרים ואיננו פה עמנו מלבד סדר קדשים ירושלמי שהיה לראשונים והסר לנו. ועל הרוב כמה קושיות בהרמב"ם בקדשים יתורצו בירושלמי דקדשי' חבל על דא בדין. ומה גם דהרמב"ם חיבר הלכות מהירושלמי כמו שחיבר הרי"ף הלכות מהבבלי כידוע וכמ"ש בה"א וה"ב (ע' סכנ"ס נמ"א).

66 * **ירח יקר** (ע' סוכ סמנה).

67 (א) **יריעות שלמה** למהרש"ל על רש"י בחומש והרא"ם ונדפס אך לא זכיתי לראותו. (ב) ואחר זמן ראיתי ביד אחד חכם מאוהבינו ה"ו והוא על קווארט"ו ל"ה דפים והם הגהות מהרש"ל על הרא"ם ורש"י. והביאו לדפוס הרב יהואל בר משולם מווארניק והוסיף בו הרבה. ובכל דבור בסופו כתב מהרש"ל או כתוב ג"ל כלומר שאינו ממהרש"ל אלא מהרב יהואל הגז' ונדפס בפראג שנת שס"ט.

68 (ג) **יש נוחלין** היא צוואת הגאון החסיד מהר"ר אברהם סג"ל הורוויץ בדברים שבקדושה ויש בה הגהות ותוס' מבנו הרב מהר"י סג"ל.

69 * **ישא ברכה** (ע' זנס מודס).

70 * **ישיר משה** (ע' לזנסות ד"ס וסנס סכז וכו').

(א) סג"ז ק"ד. (ב) וליא כ"ב. (ג) סג"ז ע"ב. (ד) סס ק"א. (ה) סס מ"ד. (ו) סס פ"ה. (ז) וליא ל"ד.

כ

וכבר נחצנו כמה פעמי' שיש חילופים בלשון הכוונות
בספרים האנציקלופדיים למ"ס בעשר הכוונות להסר"ס ויעלל ואין
ספק שעל שער הכוונות של מהר"ם ויעלל יש למוחק כי הוא
זה הלשון שכתבו מערכת יד מקדוש מהסר"ס ויעל"ק מס. ו
במ"א נחצנו קינח סינויים אלו כי לרוב חסוקים היו סווימדי
סווימדי לחיובייתא ונוכחים הכתיבות. ויש סהיו סווימדי
ואס"כ כותבים צניחם ויכולא וגם מסיחם סווימדיקם שלח
ידעו ולא יצינו, ועדיין צ"כ מלכך לחכמה וס' סווימדי יכסר
בעד. בלשון סמי שזכה לשער הכוונות סקידר מהר"ם ויעלל
ז"ל ונמלא צה"ק ירושלם ס'ו וצאחך מלכיס ועמה בלחם
לזכר אשכיו סיכול לבוין על דבר אמת. ואני הלעזר כלחמי
שער הכוונות ושאר סעריס מכתביס מהסר"ס ז"ל ושער
הכוונות ויחר סעריס מכתביס בנו מר סמואל. ושער
הכוונות וכל הסערי' מכתביס צן מהר"ם הוא מהסר"ס משה
ויעלל ומצני מלכיס וסקיל וערי עם סרד גנח ורדיס.
9 * **כוונות התפלה**, (עיין מהסר"ס סייס
הכחן צמ"ב).

10 ט **כונן** מדרש כונן יש בדפוס ומתחיל
ה' בחכמה יסר ארץ כונן וכו'.

11 י **כוס ישועות** מהגאון מ' שמואל
שטיין כ"ץ אב"ד ור"מ בקלוין

ק"ק ספר"מ ורב על מדינת דארמשטט והוא
חבור על הש"ס סדר נזיקין. ובסח"ד הביאו
משו"ת יד אליהו ס' ל"ח דף ט"ב סוף ע"ב
וכתב שהוא מדינים ואינו כן רק הוא על הש"ס
ונדפס בספר"מ. ואח"כ כתב בסח"ד כוס
ישועות מובא בש"ס הדינים בב"ב דף קנ"ז
ודף קס"א וכונתו על הגהות ונסחאות שבדפוס
ספר"מ קודם מס' בתרא והוא סבר דהוא ספר
אחר, אך כוס הישועות שמביא בשו"ת יד
אליהו וכוס הישועות שרומז בהגהות ונסחאות
בתרא הכל אחד ואינם חלוקים.

12 * **כותים**, מס' — (עי' מהסר"ס יסודס
עצמס צמ"ב).

13 * **כה ה'** (עיין סליס).

14 ב **כלבו** ס' זה לא נודע מהברו. וכבר
כתבנו בעניינתנו לעיל (עיין
כנינו: אסחן הכחן מלוניל צמ"ב). דעל הרוב ס'
הכלבו מעתיק מס' ארחות חיים. וכתבו שמחבר
כלבו היה בזמן רבינו יעקב בעל הטורים.
ל) ובשו"ת פני אהרן לכמה"ר אהרן אמארייליו
הדפס מהדש בא"ח כתב משל של ל"ת הקבלה
שהוא הריב"ש ושמה הרבה ע"ז כי מעתה
נתגלה מי הוא מחבר הכלבו. וגם כתב דס'
הנייד הוא ס' הכלבו ושם נסתפק אם רבינו
אשר

1 א **ס' הכבוד** חיברו רבינו יהודה החסיד
(ב) וכ"כ רבינו הרוקח ז"ל ס'
ש"ו ס' הכבוד שיער האיש הגדול רבינו
יהודה החסיד ע"ש. ועמ"ש בש"ה ג"ח א מערכת
ח"ת אות ז' (ע' ס' סקידים).

2 ג **כבוד הבית** ממהר"ר ש מ ע ו נ
מפינששוב על אגדת עין יעקב
ח"א.

3 ד **כבוד חכמים** מהרב הגוהר על
אגדות ירושלמי.

4 ה **כבוד חכמים** מהרב המוכיח מהר"ר
ליב (פוחאוויצר). עיין לעיל
במערכת דל"ת (ע' דכני סעריס).

5 ו **כד הקמח** חיברו רבינו בחיי תלמיד
הרשב"א והוא המפרש על
התורה. ודלא כמ"ש קורא הדורות דף י"ד
שהובר מרבינו בחיי בעל חובת הלבבות
וליתא. וכ"כ ס' יחסין ובקורא הדורו' עצמו
דף כ"ד ע"ב.

6 ז **כהונת עולם** להרב המובהק מ'
ג"ה הכהן מרבינו קושטנידינה
התנו של הרב מהר"ש פרימו והוא שו"ת
והיכור על הל' ריבית ונדריס מהטור וב"י הפלא
ופלא שקלא וטריא על כל האחרונים ולענין
דינא.

7 * **ס' הכוזרי** (ע' כנינו יסודס הלוי צמ"ב).

8 ח **כוונות** מרבינו האר"י זצ"ל ראיתי
אגב רהטאי כמה מיני סדרי
כוונות: (א) ישן, (ב) סדרי מהר"ם זכות עם
הגהותיו, (ג) סדר הרב נתן שפירא בעל מצת
שמורים ונקרא מאורו' נתן והוסף בו מהגהותיו
תוספת מרובה, (ד) סדר מרבינו מערב הפנימי
עם הגהות מהר"א אזולאי מעיר מרוויקוס
ותלמידיו היבנים ומהר"י מאראג"י, (ה) סדר
מהר"ם פאפירש ונקרא פרי עין החיים ושמענו
כי נדפס כמה פעמים בפולין, (ו) סדר שראיתי
שכא מארס צובא והנהו' השביעי שער
הכוונות למהר"ש וישאל שהעתיקו מכתב מר
אביו מהר"ח ז"ל עצמו וקרא בו אתו עמו.

א אגל"ג ב' (ב) ולי"ג ו' (ג) סג"ג ז' (ד) סס"ו (ה) סס"ח (ו) סג"א ס' (ז) סג"ב כ"ד (ח) ולי"א י"ג (ט) ולי"ב ט'
(י) סג"ב ט"ו (כ) סג"א ולי"ו (ל) כ"ל א'.

- 21 ז **כלי יקר** להגאון מהר"ר שלמה אפרים אב"ד דק"ק פראג על התורה ס' נחמד ותשוב לאמיתה של תורה.
- 22 ח **כלי פז** על ישעיה מהרב מהרש"ל הנז' ויש בו חידושים טבנו ונכדו ז"ל.
- 23 ט **כלי רועים** על הילקוט הביאו סדר הדורות.
- 24 י **כללי הגמרא** שחיבר מרן עשאו אחר הבית יוסף, בית דוד י"ד סי' קל"ג, והרב החסיד בס' יד מלאכי חלק עליו ריש דף קצ"ב. ודעתי הקצרה נוטה לדברי הרב בית דוד וכן מוכח קצת ממ"ש בכללי הגמרא דף צ"ז דלא עצר כח והקיפוהו הלאים וכו' ע"ש. כ) ואה"כ ראיתי להרב דוד קורניאלדי בכ"י שחלק על הרב יד מלאכי כמו שהבאתי דבריו אני הדל בקונט' עין זוכר.
- 25 * **כללי הדקדוק**, (עיין ע' יכודכ זכ"ל ז"ל ח"ב).
- 26 ל **כללי ההוראה** חיבר הרב משה רבקש בעל באר הגולה.
- 27 מ **כללי ההוראה** חיבר הרב תי"ש להורות דרך והנהגות אסור והתר ופסקי הדינים כשיש מחלקת בפוסקים והוא כ"י בפראג ונקרא דרכי ההוראה וכמ"ש בשם הגדולים, (עיין זכ"י סוכס).
- ומעין דוגמא עשה הרמ"ז ז"ל בעיר מנטובה בהסכמת כל הישיבה וטובי העיר איזה דרך ילכו כשיה' ספק במציאות חדש ונקרא הקונט' שודא דדייני והוא בדפוס.
- 28 * **כללי חכמת הקבלה**, (עיין סדכ סדכות).
- 29 * **כללי מדרש רבה**, (עיין סדכי סלצנון, זכ"י לו כנות).
- 30 נ **כללי הראש** שנדפסו בוניציא שנת שס"ז יש בהם תוספת. ואלו שלחם מרן מהר"י קארו בכ"י דורון למהרש"ל.
- 31 * **כללי שמואל**, (עיין ע' סמואל ו' סיד זכ"ל ח"ב). (וע' כללי ס"ס).

אשר שמביא הכלבו הוא הרא"ש אבי הטור ע"ש. ושלשה הטה נפלאו, כבר כתבנו דאין לסמוך על שלשלת הקבלה כלל. ומי יוכל לחשוב דהריב"ש מחבר הכלבו הם כי לא להזכיר. ומ"ש דס' הנייד הוא ס' הכלבו אינו אמת, כי אני הדל ראיתי ס' הנייד על קלף כ"י ישן נושן ואינו ס' הכלבו כמ"ש בשה"ג (ע"י ס' ניי). ורבינו אשר שמזכיר הכלבו אינו אבי הטור כמ"ש במ"א וכל זה פשוט.

א) כלבו רגיל הרבה פעמים לכתוב דברי סמ"ק והגהותיו בסתם. מרן ב"י א"ח ס' ט',

15 ב) **כל דאי** מאמר כל דאי בדיני אסמכתא ואביזרייהו חיבר הרב מהר"ר אליה הלוי והיה בזמן הרא"ם ומהר"ם קאפסלי והוא יצא לישע מהר"ם קאפסלי נגד מהר"י קולון והיה תלמיד הרא"ם ומהר"ם קאפסלי כמ"ש בח"ב מערכת אל"ף אות מ"א (עיין ע' אליס כלוי זכ"ל ח"ב). והוא נלחם על בנימן זאב כמ"ש שם בח"ב מערכת ב"ת אות י"ג (עיין זכ"י זכ"ל ח"ב). והוא היה אביר הרועים כנראה מתשובותיו הנותרות שנדפסו ויהיו נקראים ספר זקן אהרן. ומאמר כל דאי נדפס בספר תמת ישירים בסוף חלק תמים רעים. וראיתי בכתבי מורנו הרב המופלא מהר"י הכהן ז"ל שהוא מחשיב ומשבח מאמר כל דאי הנז'.

- 16 ג) **כלי גולה** חיבר הרב משה רבקש פירוש המשניות.
- 17 * **כלי גולה** (ע' ע' סמואל לאניידו זכ"ל ח"ב).
- 18 ד) **כלי הדיינים** באור לש"ע ח"מ וקיצור דיני האחרונים מהרב לחם הפנים על י"ד מהר"ר משה קויפמאן התנו של הרב מגן אברהם.
- 19 ה) **כלי חמדה** להרב מהר"ש לאניידו ראש על אר"ץ הרושי' נחמדים על התורה.
- 20 ו) **כלי יקר** להרב הנז' על נביאים ראשונים מאסף כל פירושי הראשונים ומוסיף כהנה וכהנה בטוב טעם ורעות.

32 א) כללי הש"ם, ראשונים ואחרונים
 עשו כמה ספרים להורות
 לתלמידי דרכי התלמוד מלבד כמה מתברים
 אשר בתוך הכוריהם דברו בכללים, והא לך
 רוב החבור' שנתחברו בזה: ב) דרכי התלמוד
 לרבינו מערי' גאון. ג) מבא התלמוד לרבינו
 שמואל הנגיד. ד) סדר עולם להרמב"ם.
 ה) ספר כריתות. ו) דרכי הגמרא למהר"י
 קנפנמון. ז) הליכות עולם. ח) הר"ם דאגון
 תלמיד מהר"י אבוהב. ט) כללי הגמרא למרן.
 י) כללי שמואל למהר"ש סידיליו. יא) כללי
 הרב בצלאל כ"י. יב) שארית יוסף. יג) יבין
 שמועה. יד) הליכות אלי. יו) גופי הלכות.
 יז) כנה"ג. יח) שירי כנה"ג. יט) תחילת
 חכמה. ית) יד מלאכי. כ) באר יעקב בסופו.
 כא) קונטרס הרב חוות חרות יאיר בתשובותיו
 סימן צ"ד ונרפס בספר כריתות ותחילת
 חכמה אמשטרדם בשם אסיפת הכללים.
 ב) והענין אשר דבר הכז מהכ"י חלבו נחמיה סכמה
 שפס קלאוס כללים ואיכא זינייטו סטוט פרע סכמעע לא
 נחלא לו סכר. והסמכנו על זה הכז מהכ"י קורינאליו
 על סאכנוים ספדין עם הכז מהכ"י חלבו ודכזו כ"י.

33 ג) כללי הש"ם ראיתי בס' ישן נושן
 כ"י העתק שני פרקים שחסרו
 מפרקים שהקדים הרמב"ם לפירוש המשנה
 והם באור מלות הקשות בש"ס וכללים בש"ס.

34 ד) כללי הש"ם הרב יד מלאכי הפליא
 בענין זה. והרבה תמיהות על
 מרן והרב כנה"ג דנשמט מהם כמה בקאיות
 בכמה ענינים והם' הנחמד הגז' מלא על כל
 גרותיו מזה. ואני ההריוס הלצתי בעד מרן
 והרב כנה"ג כי הם' זל לא כונו מלאכתם
 לכך שהיו עסוקים במרבית חבוריהם הרבים
 והעצומים. וכפעם בפעם אנב למודם שראו
 איזה כלל היו רושמים אותו, ומלאו הרשימות
 בעתים רחוקות נעשה קונטרס וכמ"ש בעניותי
 בקונטרס עין זוכר דף ג' ע"ב ע"ש.

35 ה) כללי הש"ם חיבר הרב סדר
 הדורות כמ"ש בתחילת הס'.

36 ו) כללי הש"ם בסוף ס' מאיר נתיב
 הגדפס מחדש באלמונא.

37 ז) כללי התלמוד להרמב"ם, (ע'
 כנ"ס צ"ט ב'), (וע' סדר עולם).

38 ז) כללים בקבלה מגורי האר"י זל
 נדפסו בסוף ספר התקונים דפוס
 קושט'. ועוד ראיתי כללים בכ"י.

39 * ס' הכנויים (הוא ס' ערכי הכנויים)
 (עיין סדר כדוכות).

40 ח) כנסת הגדולה כתב מה"ד שחיבר
 דעות המחולקות עם הרמב"ם
 וכו'. ודעות המחולקות עם הסמ"ג והרשב"א
 ואינו כן שהגהות הרמב"ם הוא מורה מקום
 וקצת שקלא וטריא וכן בסמ"ג והרשב"א
 וחיברו מאור הגולה מהר"ח בנבנשת ועיין
 בנרפס מערכת ח"ת, (עיין מסכ"כ סיים
 כנבנשת צ"ט ב').

41 ט) כנסת יחזקאל שו"ת להגאון זקן
 ויושב בישיבה מהר"ר יחזקאל
 אב"ד ור"מ דק"ק אהר"ב כמש"ל מערכת י'
 (עיין נ' יחזקאל קנאלכנויגן צ"ט ב').

42 י) כנף רננים קיצור כונות התפלות
 מהאר"י זצ"ל חיברו מזה
 והוא בכ"י.

43 * כנף רננים, (עיין מסכ"כ נסאל
 טלכזוטו צ"ט ב').

44 כ) כנפי יונה נרפס בפולין מחדש
 ויש בו ד' חלקים, וכתוב שם
 שהרמ"ע חיברו וכן כתבו משם הרב שלה"ה.
 ואני בעניי בקונט' חיים שאל ח"א ס' ע"א
 אות ד' כתבתי דלדעתי חיים הקצרה אינו מתורת
 הרמ"ע, ל) כי הלשון מחכים עלוהי דאינו
 מהרמ"ע, כי לשון הרמ"ע צה ונקי וניכר לשוני
 בספר אלפסי זוטא ובתשובותיו ובמאמרות.
 ועוד שבס' לקוטים כ"י ראיתי כמה ענינים
 משם מהר"י סרוק ושם בכנפי יונה כתבם
 בסתם וכו' ע"ש.

ועתה צל לירי (נאמר סגולתים מהכנ"ע ז"ל כ"י
 וכלאית' סכתב כנפו ז"ל: איני הכס סגולתי וסופתי עכסין
 כדוש הזה כקלור מופלג וכפפס כדורס על מה סככר
 ככתב על ידי כקונטרסי ספגולות מומס סשועתי וקצלת' זה
 סה כולקת מן סיס מירד אל סין, וכל כלתי עכסין לירי
 מוס זו רק לס"ס סהרדי וסודע כי ככר כפספס סוועע
 סמושב מול' כין סככיס ספגולת' ספס סהסכוכי זיכוכי
 לסלוק לסס מן ססכמס זיכס ומקלסס סס מועט וסס
 סככס ככל עס וככל סעס לא כסכוכי ססס כסוכי. וסן
 יסככוכי מועט כר סוככסי כסי גודל ססוקסס לסכר
 לסככיס ססילו סככי לוחוס אסר לי כד' סלקיס
 קרסתי

א) סג"כ כ"ח. ב) ויל"ז. ג) סס ח'. ד) סס על. ה) ויל"ג. ו) סס ל'. ז) סג"כ ל"ז. ח) סג"כ י"ד. ט) סג"כ ל"ב.
 י) סס ע"ו. כ) ויל"ג. ל) ויל"ג. מ) ועיין בי"כ סג"כ כ"ס.

יקוד מוסד הי קדים. ורליחי כחצו בגלגלן ח'ל ויש יקוד מוסד זה שהכריח הרמ"ך ממש' מכן ככ"מ פ"י מהל' שמיטה וממש' כצ"י ח"מ ע"ש דף קפ"ז ע"ב באת' ז' עכ"ל. ורליחי צעניי אומר דנה רליחי כולל ממש' כצ"מ פ"י שמיטה דמשמיהו ה"ל שנת עפ"י והצ"י השלמיו שנת ש"י דעלה סמ"ך מרמ"ך ב' יד ומלכ"ל דכיון דקפ"ר משנה לא נדפס וה"ל בכתביה אללו כחצו אותו הלשון חס"כ, כי בקוף ימיו ממש' נדפס הכ"מ ובעוד שהם מדפיסים ח"ד כ"צ קליק לבי קברי וח"כ מה רליחי והכרעה יש ממש' זהל' שמיטה. ועינינו הרואות שכל המוסד כל עוד שלא נדפס חס"כ כותב ומוקיף ומביא אחר כמה שנים וכל זה פשוט ומצדק, וח"כ גם שנגזור הצ"י והכ"מ כמה שנים, כל עוד שלא נדפס הכ"מ ה"י מוקיף הגהות ולשונוט. וכן בצדק הביט שלא נדפס צימיו חזיר ה"ם מוקיף חס נודע לעלי בקונטרס זה המעצרים. וכן ככ"מ ה' גרושין מביא חסו' מהר"ב וכל החזרה צצ"י ונדק הביט.

וכי חאמר בצדק ללשון שכתבתי בשם הגדולי' (לעיל) ואין ציינו יקוד מוסד הי קדים אינו מכוון, דהכי מוכרח מכל השנויות שיש צצ"י למחזיק צבור הר"מ ומכל לשונות שיש ככ"מ שמחזיק ק' בית יוסף דהיה מהעסק צענייהם יחד וזה יקוד מוסד. דע שכוונתי דצענין אחד שאלו רואים חילוק צין כ"מ לצ"י ויש לדידי' לכאן ולכאן אין לנו יקוד צענין הלאו הי קדים. ועינינו צעניו' לעלי בקונטרס זה מערכת צ"מ (עיין צדק הביט) ומשם בחרה ואין להאריך.

ב) כסף משנה, לפעמי' תוספ' ל' הרמב"ם איה חיבות וכו' ולינו כותב כלום ורליחי לפעמים דהאחרונים כותבים שנעלם ממוקד ז"ל מוקד קדין. והדבר צדור ופשוט שהם השמעות המעמיקים וכיוצא, ומכן כבר הי' מורה מקום ויטכן איש חידוש והמוטע.

י) כסף משנה מיצר מכן על הרמב"ם ובקוף ימיו שלחו לויניאל' להדפיס וכחצו להרמ"ע ומפלו שישלח צדק. ואזר חיל להדפיסו הרמ"ע ועד ששנלם להדפיס ח"ד עלה לישיבה של מעלה מכן והיחה מנוסתו. ויש ספקו הניכר בכמה מקומות בכסף משנה שמוסס תחלת הדין וכותב וכו' וכשעט שארית הלשון.

ודע שצבור מהר"י קורקוס היה לפני מכן כ"י ומשרה לפעמים מוקד מחד' ומחזירו כמה פעמים למהר"י קורקוס צפירות ככ"מ וכחצו דכיון בקלור כ) כאשר יתבאר למי שיש לו בלאר מהר"י קורקוס. ונוכחו הכז חזון נחום מעתיק הרבה מצבור מהר"י קורקוס.

51 ל) כסף נבחר מרב אשכנזי דרושים על התורה נדפס באמשטרדם שנת תע"ב חיברו הרב הישיש מהר"ר אבי עזרי זעליג מרגליות, מ) ויש לו הסכמה מהג"מ צבי. ועתה נדפס מחדש פה ליוורנו שיש לו תובעין מחמת השיבותו.

52 נ) כסף נבחר דרושים נחמדים על התורה מהרב המוסמך מ' יאשיהו פינשו תלמיד הרב המוסמך מהר"י אבואלעפיא.

קראתי מאז בשמוחה כנפי יונה לתבצ המלכ' צפנייהם כי קריאה השם מורה הסטיבות. והיחה הכונה צנה כי כל דבר המהפסם צדורה יוס יוס המעט אס רב יוסק' עז והעלוותו ליונה הספדיה לעוף השמיים להשפחה בהשלה. ואני החזרה שם מרגליות מקלמן צריחות ועודות ומסן עקומות ועקבותיה הנה וצפניהן ושצרי שצדריס כי כלן מרגליות הוה, ויש צריכה לחסר זמן למי שיחה יחסין לקדמס על נכון איש על דגלו, כי כל פרוני הכסף וההצ צ"ד לורף חזון הנה בהקלגן סופן להעשות כלי סמדה לכבוד ולתפארה כההוד כסף בתוך כור חלוי יחסן ה'. והאריך הרב עוד וקיים ח"ל הגדתי היום וכו' כי כל חלקי הכנפי יונה שזכרתי על חרצניה דרבייהם נעלרי השלמות הנה כי בלא שם הדצרים צלתי מוקדריס ולא מתוקריס, דק לקוטי צהר לקוטי כעוקף ז"ה צבל יוס מעין צרכותיו מהם כפרפסות מהם מנושות ג"ם מנוגלים מקורעי' ומעושעשי' אשר העתקתי מן הצא צידי כי היכי דלא ליכס אפילו מדי דווער ולא השלם עכ"ל. איכ"ו השתח הוצרך דמה שכתבתי להלשון אינו מתוקן ומקורד האמה אחי. אונסם הרמ"ע ז"ל הוה המעצב כמ"ם הרב שג"ס והוה ליעדנו ללוודק ענה נכתב כך כאשר פיניך הרואות. גם הוצרך דהס ד' חלקים כאשר נדפס. א) ובכנפי יונה כ"י רליחי עוד חלק ה'. ורליחי צכ' מגלה עמוקות שכתב כנפי יונה מהחל"י ז"ל אופן רי"ג ושאר דוכתי, ויש לדמות דכונתו מנוגי החל"י ז"ל והצב שיעשה כתב כן. ג) והסתלק ה' שהוה בכנפי יונה כ"י לריך להחישב אס היה כלול בתוך הד' או חס"כ הוקימו הרמ"ע וכיוצא, וה' ילינו ומצריחות כ"כ.

45 ז) כסא אליהו למהר"ר אליהו ישראל ב"י.

46 * כסא דוד, (עיין חרצנה חרסיס).

47 * כסא דהרסנא, (ע' צעמיס רלס).

48 ה) כסא הכבוד פ' על מס' קטנות כמ"ש בח"א, (עיין ו' יהודה עזאס צח"ב).

49 ו) כסף מזוקק מהרב המוסמך מ' יאשיהו פינשו דרושים על התורה וכסף תועפות לו על התורה.

50 ז) כסף משנה שחיבר מן חיברו אחר בית יוסף ולכן השימש איזה דבר ממ"ש בבית יוסף שאחר בו. כן כתב מהריק"ש בתשובה כ"י סי' מ"א.

ואכ"י איש לעיר אומר כי ענדתי כמה עניינים ונחלגן דצרי בית יוסף אחרונים ויוצר מתוקנים, וכל קבל דלא איכא איפסא שדצרי כסף משנה יוצר מתוקנים. לכן נראה לזין קדר למשנה דמונין דכתב איזה הלכות ככ"מ וצדו כתב בית יוסף ומניין איפסא, ומניין סקן צמהדורא צהר"א צצ"י בצופין יסוד צידינו יקוד מוסד הי קדים.

ח) כסף משנה, כבר נודע דיש מי שכתב דהצ"י קדס לכסף משנה ויש מי שכתב איפסא ולכן בשם הגדולים ח"א (לעיל) אומתי אני צעניי לזין קדר למשנה ואין צידינו

א) ולי"א ג'. ב) צ"ו ג"ם. ג) ולי"ב ח'. ד) צ"ו ל"ו. ה) השמעות ולי"א. ו) שג"ב י"ז. ז) שג"ב ח'. ח) ולי"ב ה'. ט) שס ז'. י) ולי"א ה'. כ) צ"ו י"ה. ל) שג"ב כ'. מ) ולי"א י"א. נ) שג"ב ע"ז.

הנני שלם ושם כותב היהם שלו, ומשם הבנתי דראש משפחתו היה איש ששמו גאון בעל השם ואינו תואר.

76 א) **כתר שם טוב** דרושים לאביו של הרב משפטי צדק בדפוס.

77 ב) **כתר תורה** מובא בפרה שושן וכתר תורה למהר"ד ויטאל.

כ"כ בס' סדר הדורות דף קס"ט ע"ג. ואין כאן שנים כי כתר תורה שהביא כפרה שושן הוא של מהר"ד ויטאל, אך יש כתר תורה לאהרן מהר"ש די אבילה בפטור ת"ח ממסים והגהות על מס' נזיר.

78 * **כתר תורה** למהר"ש די אבילה, (עיין לפני זה).

(א) שג"ב ג' . (ב) סס ה' .

ל

1 א) **לא הכיט און ביעקב** קונטרס מהרב שנות יעקב על השגות עטרת צבי וארח מישור והק"וסף עליו. ונדפס בסוף שו"ת שבות יעקב ח"ג.

2 ב) **לב אבות** מהרב מהר"ש הלוי הזקן המיו של הרב מהר"א ששון הרב המחבר תורת אמת. והוא פירוש אבות.

3 ג) **לב אדרתן** מהרב הגדול מהר"ד אהרן נ' חיים על יהושע שופטים באור המקרא ומאמרי רז"ל.

4 ד) **לב אר"יה** מהרב מהר"ד אריה לייב אב"ד ור"מ דק"ק בוסק במדינת פולין דרושים יפים ונדפס בעיר ווילמרשדארף שנת תל"ד.

5 ה) **לב שלם** להרב מהר"ש שלם אב"ד דק"ס באמשטרדם הידושים ומורה מקום על הרמב"ם ח"א וח"ב.

6 ו) **לב שלם** ח"ב כ"י להרב הנני הגהות ומורה מקום על הרמב"ם ח"ג וח"ד.

7 * **לב שלמה** (עיין נרכנת סמנס).

8 ז) **לב שמח** מהרב אברהם אליגרי מליין על הרמב"ם בספר המצות להצילו מהשגות הרמב"ן נדפס בקושט' שנת ב"ת. ועיין בנדפס במערכת האלף (עי' מ' צרכס אליגרי צמ"ב).

9 ח) **לב שמח** תשובו' הרב מהר"ד אברהם אליגרי הנני שמעתי שנדפס מחדש בשלונקי.

10 * **לב שערים** (עיין סעכים צלו"ס סיכ מכס"י וכו').

11 ט) **לכב שלם** להרב מהר"ש שלם הנני שו"ת ולשונות הרמב"ם במלפול ארך כ"י.

12 י) **לבוש** חיברו הגאון זקן ויושב בישיבה מהר"ד מרדכי יפה תלמיד מור"ם בעל המפה. והרב הנכב בבחרותו היה בוינצ'יא שנת שכ"א מחמת גרוש שהיה בפיה"ם ונפשו אותה ללמוד חכמות למודיות וטבעיות והיה אצל הרב אבוב קדמון.

ופעם חסם על שלל ענה חנון נדפו הכז חנוס להכז מהכ"ס יפה ולח"כ פייסו ופיסו לו חיך נהג חסיד חסד על שלל ענה חנון נככס גלח ח' לנולך שהיס חסיד מהפלל מנחה צהלר המלך שהיסה עפה עובדכ ולכך הפללל צוזים חסם. ולכן נדכו שהכפס לו מם שלל ענה חנון כי כוח עון סגור כח"ס צוסק הקיטו וגם חכר סלחיו סלחיו צנולך צ"ו נחסייז מיהס. חם חוקף קלור חמעסה הכוסז צס' מוסק קען סנקלל דכך חסס ומהר"ם יפה עשה והצלית וחזיבר עשרה לבושים, ה' על ד' טורים ולבוש האורה על רש"י ומפרשיו, לבוש שמחה וששון דרשות, לבוש אור יקרות על המורה וקדוש החדש, לבוש אור היקר על התכונה, לבוש אבן יקרה בהכמת הקבלה פירוש לספר מהר"ם ריקאנטי ובהקדמתו שם ביאר הכל בפרטות וכל העשרה לבושי' נדפסו. והנה לבוש א"ח חלקו לשנים לבוש התכלת

(א) וצ"ב ח' . (ב) סס ז' . (ג) שג"ב ג' . (ד) סס ג' . (ה) סס כ"ה . (ו) כ"ל ג' . (ז) שג"ב ד' . (ח) ש"צ ס"ל . (ט) שג"ב כ"ז וכ"ב צ' . י' ו"ל י"א .

ז'ל כמ"ש בשה"ג ח"א, (עיין כז לוי זן נכסון זס"ב).

17 ז לזית חן מדקדוק שבה נותנים לו בעלי הדקדוק.

18 ז לזית חן שיטות על כמה מסכתות מהרב כמהר"ר אפרים ז'ל.

19 * לזית חן (עיין מ' אליס כלוי זס"ב).

20 ח לזית חן ואור יקרות על הפרשיות חידושים וקושיות ועל אור יקרות קראו ערער ע' בסדר הרורו דף קס"ט ע"ד ע"ש.

21 ט לחם אבירים מהרב אברהם זן עוזו חידושים על קצת מסכתו.

22 * לחם דמעה (עיין מסכ"כ שמואל חו"זידס זס"ב).

23 * לחם חמורות (עיין מעדני מלך).

24 ז לחם יהודה להרב מהר"י עייאש על הרמב"ם ועיין במערכת ב"ת, (עיין זימ יסודס).

25 ז לחם מן השמים למהר"ר יעקב צמח בכ"י.

26 ז לחם מן השמים מזכירו הרב עמרת זקנים בא"ח ס' א' וס' ב' וס' מ"ח וס' תקס"ח וס' תקע"ו וס' תקע"א וס' תקפ"ב ושאר מקומות, (חולבי כולס כ"ל?).

27 * לחם מנחם (עיין זלננת מנחס).

28 ט לחם משנה פי' משניות תלת סדרי זדעים מועד קדשים מהרב מהר"ר משה מפוזנא. גרפס בשנת שניז והסכימו עליו הרב בית חדש והרב חידושי הלכות, והוא פירוש יפה ונחמד. ג) ולא כמ"ש בסה"ד זדעים מועד נשים.

29 ט לחם משנה חיברו הרב מהר"א די בושוז ז'ל על הרמב"ם כידוע.

וכ' בס' קורא הדורות דעסק עמו הרב מהר"ם מטאלון. והרב המבי"ט נושא ונותן עם הרב מהר"א די בושוז בסוף ח"ג. וגדפס ס' משנה לחם

התכלת ולבוש החור ועליהם חיבר הרב מהר"א שפירא ס' אליה זוטא, וגם ס' אליה רבה חיברו על הלבוש וא' מתלמידיו סידרו על הש"ע. ולבוש י"ד קראו עמרת זהב ומזכירים אותו הט"ז והש"ך בשם עמ"ז. וחיבר על מקצתו הרב הגורת שמואל מתחילת ס' כ"ט עד ס' ק"א. ולבוש א"ה נקרא לבוש הבוין, ולבוש ח"מ נקרא עיר שושן והרב סמ"ע תדיר מזכירו ומשיג עליו והרב מהר"ר יוסף דיין באמשטרדם כתב בסוף הרי"ף דפוס אמשטרדם שהוא חיבר ספר לישב השנות הסמ"ע על הלבוש. ובכמה מקומות קורין ס' הלבוש ולא ש"ע לגירסא לפי שבס' הלבוש הדין יותר באורך ומילתא בטעמא.

והרב תוספת י"ט חיבר ס' מלבושי י"ט השנות על הרב הלבוש כמ"ש בהקדמת מעדני מלך, והרב אליה רבה א"ה הגיע לידו ס' מלבושי יום טוב ומזכירו תדיר. וכמדומה לי שנתברר לי מדברי האחרונים כי מלבושי י"ט חיבר הרב ז'ל על כל ד' טורי' של הלבוש, ועיין בהקדמת מעדני מלך.

א) לבוש, הרב עיר וקדיש מהר"ם די לונאנו ז'ל הגיה הגהות על הרב הלבוש וראיתים כ"י, והרב הנשיא במצת שמורים קרא להגהות אלו עדי זהב על שם הכתוב המעלה עדי זהב על לבושכן, ושמעתי מפוס זכנן קדישי שקבלו מכותמים סהכז הלבוש ז'ל זג"ע הפנים לזכז גדול על סהכתיס כנגדו זלומלו זכריו זלבוש.

13 ז לבוש מלכות להרב שדהיהושע ע"ד כתר מלכות כמ"ש בגדפס מערכת י"ד אות פ"ז, (עיין מסכ"כ יחוסע זכנזסס זס"ב).

14 ז לבנת ספיר פי' הזהר. וכמדומה שראיתי כתוב דרבינו האר"י ז'ל מקיים דבריו.

15 ד לוח ארש חיבר הרב מהר"ר יעבץ על דקדוק בסדר תפלות ואביזרייהו. וח"ב בסוף עץ אבות.

16 ח לזית חן מהרשב"ץ ז'ל הגהות על פי' רלב"ג על התורה שהיה קרובו מצד שהי' רלב"ג בן בתו של הרמב"ץ

(א) זל"ב ז'ל. (ב) זג"ב כח"ן. (ג) זל"ב ח"ל. (ד) זל"ל ז'ל. (ה) זל"ב ז"ב. (ו) זל"ב ז"ב. (ז) זל"ב ז"ב. (ח) זל"ב ז"ב. (ט) זג"ב ז"ב. (י) זל"ב ז"ב. (כ) זל"ב ז"ב. (ל) זל"ב ז"ב. (מ) זג"ב ז"ב. (ס) זל"ב ז"ב.

- 39 ט) **לחם שלמה** מהרב מהר"ש הלוי הזקן דרושים דפוס וויניציא.
- 40 י) **לחם שמים** חלק א' וחלק ב' על המשניות ומשנה לחם על ח"א למהר"ר יעב"ץ ככתוב בח"א (נ"ל צמ"ג) מערכת י"ד, (עיין מ' יעקב צמ"ג נ"ג צמ"ב).
- 41 כ) **לחמי תודה** שו"ת להרב מהר"ר ישעיהו באסן חתנו של הרב המקובל מהר"ר בנימין הכהן גנדפס עם חידושי הר"ן לנדה וכו' ונקרא הספר בכללו תורת השלמים.
- 42 * **למנצה לרוד** (עיין עהכ"כ דוד סלכרו צמ"ב).
- 43 ל) **לפני ולפנים** הוא ספר שחיבר הרמ"ה חבירו של הרמב"ן על דרך האמת.
- 44 מ) **לקוטות** חיבר הרמב"ן כמ"ש הר"ן פרק במה מדליקין גבי הלל וכ"כ הרמב"ן בס' הלקטות. (ג) וס' זה נדפס מחדש על קצת ברכות וקצת סדר מועד.
- 45 ס) **לקושי אורות** חיבר הרב אברהם דיל ויקייו חי' דינים וכללים מלוקט מהראשונים וראיתיו כ"י. ובשו"ת הרמ"ן סי' י"ד כתב שמחבר לקושי אורות ותקוני הרי"ף הוא הרב שמואל דיל ויקייו עיין שם.
- 46 ע) **לקומי פרדם** מרש"י שסידר תלמיד רש"י נדפס בוויניציא ושוב נדפס באמשטרדם. פ) וראיתי ס' הפרדם לרש"י כ"י דינין הלכות ותשובות. ובשכלי הלקט כ"י ח"ב מביא הלכות נדה לרש"י וישנם שם בס' הפרדם כ"י.
- 47 צ) **לקומי הש"ס** נדפס באשכנזי ובליוורנו והוא פי' מאמרים מרבינו האר"י זצ"ל. ואני בעניי אנה ה' לידי חידושי רבינו מהר"ח ז"ל בכתבי יד ומצאתי בלקושי הש"ס הרבה דברים מחידושי מהר"ח ז"ל. וגם בלקושי תורה הנדפס באשכנזי יש שם מחי' מהר"ח ז"ל כאשר נתברר לי מספר חידושי
- לחם וכתב שקרא הם' כך להיות דשקיל וטרי על דברי הגאון בעל לחם משנה ע"ש. והרב התחיל לחבר לחם משנה קודם שראה ספר כסף משנה למרן ז"ל, ואיזה אהרון משיג עליו שלא ראה דברי מרן בכסף משנה. והוא העלם דבר שכבר כתב הוא ז"ל דכמה הלכות כתב קודם שידע שיש כסף משנה בעולם.
- 30 * **לחם נקודים** (עיין עץ סנות).
- 31 א) **לחם סתרים** מהרב מהר"ש אלגאזי חידושים על מס' ע"א נדפס בוויניציא ועתה נדפס במשראסבורג.
- 32 ב) **לחם סתרים** פי' מהר"י מאיטאצק ז"ל פי' דניאל וה' מגילות.
- 33 ג) **לחם הפנים** פי' קצת ש"ע י"ד להרב משה יקותיאל קויפמאן כ"ץ חתנו של הגאון בעל מגן אברהם. ונדפס מהדורא בתרא מלחם הפנים י"ד בס' קטן עם קצת פי' תוספתא מהרב מגן אברהם דפוס אמשטרדם.
- 34 ד) **לחם הפנים** על ש"ע חיבר הרב מהר"ר יצחק לוי ואלו על ש"ע א"ה כמש"ל מערכת י"ד (עיין עהכ"כ י"גס לוי ול"ג צמ"ב).
- 35 ה) **לחם הפנים** פי' ההגדה וקצת דרושים מהרב הגדול מהר"ר יוסף דוד.
- 36 ו) **לחם רב** שו"ת מהרב מהר"א די בוטון בעל לחם משנה על הרמב"ם.
- 37 ז) **לחם רב** מהגאון מהר"ר שמואל בן מהר"ר יוסף איש לובלין חידושי דיני א"ה שהושמטו בש"ע ונדפס בפראג ש' שם"ט בהסכמות הגאונים מ' ליווא וחתנו מהר"י הכהן.
- 38 ח) **לחם שלמה** חיברו הרב הגדול מהר"ר שלמה לאניידו ז"ל ראש על אר"ץ והוא על לשונות המחברים והפוסקים האחרונים. ונדפס בסוף שו"ת בית דינו של שלמה להרב ז"ל.

(א) סג"ב ט"ו. (ב) ול"ג ט"ו. (ג) סג"ב י"ד. (ד) סס י"א. (ה) סס י"ב. (ו) סס ו"ג. (ז) סס ז"א. (ח) ול"א ד'. (ט) ול"ג ט"ו. (י) צ"ו י"ס. (כ) סג"ב ט"ו. (ל) סג"ב ט"ו. (מ) סג"ב ט"ו. (נ) ול"א ט"ו. (ס) סג"ב כ"ג. (ע) סס כ"ג. (פ) סג"ב י"ט. (צ) ול"א ט"ו.

ולא נדפס על ה"מ. ונדפס לקט הקטת על משניות מהרב הגו'.

57 ב) **לקט שמואל** להרב מ' שמואל כ"ץ בן מהר"ר יוזא בן הגאון בעל הסמ"ע והפלא הרבה ללקט הקדמות רמות רבות בקצר אמיץ. ומחבר לו ס' דרש שמואל להרב ז"ל בכל פרשה סמוכים דריש ופשטים נחמדים מאיני ארץ וממנו ז"ל והוא בקצור נמרץ ואשר לו שם לבו לרקק בדבריו ימצא נחת.

58 * **לשון בני אדם**, (עיין קבלת יעקב).

59 ל) **לשון חכמים** נדפס מקרוב והוא תוספי הרא"ש ליבמות כתובו הוריות לקצת סוטה ותמיד מדות. חידושי הראב"ד לתמיד מדות.

60 מ) **לשון חכמים**, לשון בני אדם. להרב עיר וקדיש כמהר"ר אלגאזי ז"ל בס' קהלת יעקב. וחלק לשון תורה נדפס בסוף נאות יעקב להרב הגו' ונקרא מענה לשון.

61 נ) **לשון למודים** להרב מ' ברזילי יעבץ על קצת א"ח י"ד ה"ב ס' נחמד ועיין לעיל מערכת ב"ת (עיין מ' כזילי יעצץ צמ"ב). ולשונו תהלך בארש טובה ורחבה ושקיל וטרי על הראשונים ועל האחרונים.

62 ס) **לשון ערומים** להרב הגו' ועיין 'מש"ל מערכת ב"ת, (עיין מ' כזילי יעצץ צמ"ב).

63 * **לשון תורה**, (עיין לשון סכמים).

64 ע) **לשם זבח** שיטה על ברכות ביצה שבועות מכות זבחים חולין למהר"ר יעקב יהודה ליב מפרששא ונדפס באלטונא שנת תקכ"ז.

חידושי מהר"ו ז"ל האמור. א) והכונה שעירבו חידושי מהר"ו ז"ל שחידש מעצמו עם החידושים שקיבל מרבינו האר"י זצ"ל.

48 ב) **לקושי תורה** וטעמי המצות לרבינו האר"י זצ"ל, עמ"ש לעיל מערכת ט"ח, (עיין טעמי סגולות).

49 ג) **לקושי תורה** כ"י מגורי האר"י זצ"ל על כל המקרא חבור גדול.

50 * **לקושים**, (עיין מ' יונה נצון, סכמ"ע מפלנו צמ"ב).

51 ד) **לקושים** מרבינו שם טוב גאון בעל מגדל עז בקבלה שקבל מרבו הרשב"א ז"ל לבאר סודות הרמב"ן ז"ל, קונטרס נדפס בסוף ס' היכל ה', (עיין כמל סס טו"ז).

52 ה) **לקח טוב** הוא שם פסיקתא זוטרותא כמ"ש בנדפס, (עיין כזינו טוניטו צמ"ב).

53 ו) **לקח טוב** הרב מהר"ם נגארה על המצות מדרשות רז"ל עיין בנדפס מערכת מ"ם אות נ"ו, (עיין מ' יוסף נאגלר"ס צמ"ב).

54 ז) **לקט** חיבר שמעון תלמיד רש"י כ"ב מור"ם בסוף ס' יוחסין.

55 ח) **לקט** חיבר רבינו ישעי' הראשון מפסקי דינין כנרא' מתוס' ר"ד לקדושין על דף מ"א, ומשבלי הלקט ה"א שבלת ע"ט שמביא דין מס' הלקט לרבינו ישעי'. ט) גם ראיתי שם בתוספות ר"ד לדה ל"ו ע"ב שכתב עיין בקונטרס ס' צו ובקשתי בנימוקיו כ"י על התורה ולא מצאתיו. ונראה שהרב ז"ל היה מחבר מהדורות על התורה כמו שחיבר על הש"ס.

56 ט) **לקט הקמה** להרב מהר"ם האגוז כמו פנים חדשות מהאחרונים

א) צ"ו ס'. ב) סג"ב כ"א. ג) סס כ"ב. ד) כ"ל א'. ה) סג"ב י"ג. ו) סס י"ד. ז) סג"ל צ'. ח) וז"ל ס', (עיין משג"ב ל"ד וז"ל ל'. ט) סג"ב כ"ג. י) סס ע"ז. יא) וז"ל צ'. יב) וז"ל ס'. יג) סס ו'. יד) סג"ב י"ז. ט) סס י"ט. ע) וז"ל ג'.

מ

13 (ט) **מאורי אור** מהר"ם פאפירש כ"ק

ערכי הכנויים לדעת האר"י זצ"ל
ונדפס עם י"אור נתיב להרבנים המקובלים
מהר"ן ומהר" ווילנא.

14 (ל) **מאורי אור** מורה מקום ובקאות

גדול בכל התלמוד יסדו וחברו
מהר"ר אהרן וירמיש דיין ק"ק מיץ ויש בו
בקצרה איזה חידושים. ונדפס ח"ב מאורי אור
ובו חידושים על הש"ס ונדפסו בק"ק מיץ.
(ט) ועתה בא לידי מאורי אור ח"ב בשלימות
וה"ג על הש"ס.

15 * **מאורי אור**, (עיין מעיל לדקס).

16 * **מאזנים**, (עיין לחום).

17 (ו) **מאיר נתיב** נדפס מחדש מורה

מקום על הש"ס ברכות וסדר
מועד וכתוב שם שיש להרב המחבר על כל
הש"ס ועוד ספרים אחרים. ונדפס בק"ק
אלטינא.

18 (ס) **מאיר עיני חכמים** על גפ"ת

מהגאון מהר"ם סלובלין.

19 (ע) **מאירת עינים** כ"י חיברו הרב

יצחק דמן עכו תלמידו ואיש

סודו של הרמב"ן והוא לפרש סודות הרמב"ן.

וכה הראני אחד קדוש בס' מאירת עינים כ"י

הגו' כי בפ' וזאת הברכה הביא דברי ס' כתר

שם טוב לה"ר שם טוב בן גאון והוא כותב

עליו טרורות. והיה חידוש בעיני כי כתר

ש"ט הגו' הוא להרב מגדל עז והוא תלמיד

הרשב"א, והרב יצחק דמן עכו והוא תלמיד

חבר ובעל סודו של הרמב"ן. ועוד כי בספר

מאירת עינים כותב על הרשב"א נר"ו ועל כתר

ש"ט כותב רש"ט גאון ז"ל. ואם לא יש טעות

צ"ל שהרב יצחק דמן עכו והרשב"א האריכו

ימים ורבינו ש"ט נפטר במבחר ימיו. וצריך

הפוש בספרים הגו' מי שנמצאים אצלו

והמה בכתובים אם יתברר הדבר.

20 (פ) **מאירת עינים** הבור נחמד על

ש"ע ח"מ ממהר"ר יהושע

פאלק כ"ק הגאון בעל דרישה ופרישה וכמדומה

לי שראיתי שחיבר ספר מאירת עינים על

ש"ע שאר הלקים ועיין בנדפס מערכת יו"ד,
(עיין מ' יחוסע פאלק צמ"ב).

1 (א) **מאה קשימה** מאמר א' ממאמרות

הרמ"ע ז"ל כ"י והסמאה סימנים.

2 (ב) **מאה שערים** חיבור על הרי"ף

מרבנינו יצחק בר אבא מרי

ממשילי"א והוא הרב בעל העטור והרב

בעל עשרת הדברות. ספר כ"י קדמון ישן נושן.

3 (ג) **מאה שערים** חיבר הרב מהר"ם

אלשיך ומזכירו בחיבוריו הרבה

ונאבד. וכנוי אלשיך נראה על שם מקום

אבותיו בספרד כמ"ש בתשו' הרא"ש כלל

צ"ב סי' ב' מאלשיך לטוליטולה.

4 (ד) **מאה שערים** טעמי ק' מצות עשה

ול"ת הכרחיות ואפשרות בזמן

היה ומעמא טעים ע"פ הפשט וע"פ הסוד

חיברו מ' יצחק שני ונדפס ש' הש"ג.

5 (ה) ס' **מאור** חיבר הר"ר שמואל תלמיד

הרא"ש. כ"כ הרב המבי"ט

בתשו' ח"ב סי' כ"ב.

6 * ס' **מאור**, (עיין סמנ"ס סינכ פיוס

כמעניות צמ"ב).

7 (ו) **מאור עינים** על עין יעקב כלו

ממהר"י פינטו בכל הארץ יצא

קי תהלתו ואורו על כנפות האר"ש.

8 (ז) **מאור עינים** עמ"ש בספרי הקטן

מהזיק ברכה בקונטרס אחרון

סי' ש"ו, (ואולי סוף סכ"ל).

9 (ח) **מאור הקטן** דרשות על התורה

להרב מאיר אב"ד דק"ק

איטינגן.

10 (ט) ס' **המאורות** חיבר החכם רבינו

מאיר ז"ל. כ"כ בס' הכלבו

בדיני כסוי והביאו מרן בב"י ד סימן כ"ח ע"ש.

11 * **מאורות הגדולים** (ע' פני יחוסע).

12 (י) **מאורות נתיב** ס' הכונו' שסדר הרב

נתן שפירא מכוננת האר"י זצ"ל

ויש בו הגהות רבות ממנו וגם הגהות מכתבי
הרמ"ע וראיתו ישה קובצים כ"י.

א ולי"ב ע"י. ב) סג"ב ל'. ג) סס ל"ד. ד) סס קק"ב. ה) סג"א ל"ג. ו) סג"ב ל"ו. ז) סג"ב ס"ה. ח) סג"ב ל"ה.
ט) סס מ"ג. י) סס ל"ה. יא) סג"ב ל"ז. יב) ולי"ב ס'. יג) סג"ב ק"ג. יד) ולי"ב ו'. טו) סג"ב ל"ט. טז) סס ס'.

21 * מאמר חמין (ע' נ') שנעון זכ למע
ד"ס כסנצ"ץ סינז וכו' צמ"ב).

22 א) מאמר מרדכי ס' דרושים ופי'
ההגדה להרב מהר"ר מרדכי
אב"ד של ק"ק דאברי נדפס בדיהרן פארט.

23 ב) מאמר מרדכי סדר הגט וסדר
החליצה להרב מהר"ר ישראל
חזקיהו באסן נדפס בוויניציא.

24 ג) מאמרות חיבר הגאון הרמ"ע
כפלים מהנדפסים כמ"ש
לפנים (ע' כנמ"ע מפלנו צמ"ב).

25 ד) מאמרי זעירא כ"י ראיתו מכ"י
רבינו מהר"ח זצ"ל והוא
מדרשים מרז"ל מהודשים.

26 ה) מבוא פתחים להרב המקובל
מהר"י אירגאז זכר עשה
להקדמות שרשיות בחכמת האמת מספרי
כ"י גורי האר"י זצ"ל וקצת שו"ת בעניני
הקבלה ולשונות האר"י זצ"ל הצריכים באור.

27 * מבוא השמש (ע' נ') סזכסס כססן
סימיניטל צמ"ב).

28 * מבוא שער השמים (ע' נ) ענין
סכסס).

29 * מבוא שערים (ע' נ') כסן ספיכס
צמ"ב).

30 * מבוא התלמוד (ע' כללי סס"ס).

31 ו) מגדל דוד מישב הישנות הלבוש
ומהרמ"א ומנהג ופסק הלכה
כסדר ש"ע כ"כ סה"ד.

32 ז) מגדל דוד פירוש על רות נדפס
והאמת שחיבור זה הוא
למהר"ח כהן בעל טור ברקת כמ"ש בנדפס
(ע' נ') מייס סכסן צמ"ב). (ח) זעמ"ש בס'
תורת הקנאות דף ע"א ע"ב וראה הסוף ולא
ראה שכתוב בפירוש מקור ה"ם כהנא
רבא.

33 ט) מגדל דוד שיטה על גיטין מהרב
דוד בכמה"ר יעקב הכהן.

ונראה שהיה תלמיד מהרש"ל. וכתב בנר
בהקדמה שחיבר על סדרי הש"ס מועד נשים
נזיקין אף הוא ראה והתקין כל הטעיות.

34 י) מגדל דוד דרושים על ס' בראשי'
להרב המקובל
בחכמות מ' דוד גיין הוט נדפס בפסד"מ.

35 כ) מגדל עין על הרמב"ם. הרב המחבר
יש בו שכתב שהוא הרישב"א
ואין זה אמת אלא הוא רבינו שם טוב נ'
אברהם בן גאון ספרדי וחיבר כתר שם טוב
על שמו וכ"כ בקורא דף כ"ד שהוא תלמיד
הרישב"א. ועלה הרב מגדל עין לארץ ישראל
כמ"ש פ"ז מלולב. ומהרש"ל השיג עליו
בקמא כידוע. ובא וראה קדושת מרן שאינו
מוכירו אלא לאיזה צורך לבקאות או למה
שטביא מתשו' לחכמי לוניל וכיוצא.

ל) מגדל עין על הרמב"ם אין בדינו בח"ג
מספר זרעים ואילך אך נראה שחיבר על
הכל. ומרן בכסף משנה מוכירו סוף פ"ד
דאסורי מזבח.

36 מ) מגדל עין ברכות שמים. ספר
מוסר גדול ודיגין השייכים לכל
מצוה בסדר עליות עלית היראה וכו' להרב
מהר"ר יעבץ ויש בו הרבה מס' הונת הלבבו'
שנעתק בל' הוקד והוא ז"ל כתבו בלשונו
לשון הזהב.

37 נ) מגדנים חיבור ר' יהודה הנשיא.
כ"כ בס' קדנים ודן ידין.

38 * מגיד לאדם (ע' נ) סכס"כ סכמי יונה
צמ"ב).

39 ס) מגיד מישרים סודות שגילה
המגיד לטרין. ועיין בנדפס
מערכת יו"ד (ע' נ') יוסף קאלו צמ"ב).

40 * מגיד מישרים (ע' נ) סכס"כ סכמי
יונה צמ"ב).

41 ע) מגיד מראשית מובא בס' בני
חיי וכו' כ"כ סדר הדורות.
והוא ס' נדפס בקושטנדינא מתשוכות הרב
מהר"א והרבנים בניו כידוע.

א) סג"צ קל"ד. ב) סס קל"ה. ג) סס כל"ן. ד) סס קפ"ו. ה) סס קכ"ס. ו) סס ס"ב. ז) סס ס"ג. ח) ויל"א י"ע.
ט) סג"צ ס"ג. ויל"א י"ח. י) סג"צ ק"ד. כ) סג"א ל"ח. ל) סג"צ מ"ג. מ) ס"ז ס"ה. נ) ויל"א ל"ס וכו"ל י"ד.
ז) סג"צ ס"ה. ס) סס ס"ז. ע) סס ס"ז.

42 א) מגיד משנה חיבור על מפתח העולמות מס' משנת הסדום פירוש ומקור הדברים מכתבי האר"י זצ"ל.

43 ב) מגיני זהב ישוב להשגות נקודות הבסף על ט"ז על קצת י"ד מריש י"ד עד ס' צ' חיברו הרב מהר"ר יואל נכדו של הרב ט"ז. אך מההקדמה נראה שהשאר נאבד ונדפס בפראג שנת ת"פ.

44 ג) מגיני שלמה להגאון מהר"ר י"ד מקרא קא לישב קושיות התוספות על דש"י. ועיין בנדפס מערכת יו"ד (ע' מ' יוסטע אד"ק קבלקא צ"ב).

45 ד) מגלה עמוקות ס' נפלא מהגאון המקובל מהר"ן שפירא רנ"ב אופנים על פ' ואתחנן וכו' אעברה וכו' דב לך. והיבר אלה אופנים על אל"ף דיוקרא זעירא כמ"ש בהקדמת בן הרב. והרב בעל סדר הדורות ראה אותו. וכמעמי סהיה לו מגיד למס"ך הנו'.

46 ה) מגלת אסתר על המצות עמ"ש במערכת יו"ד בס"ד (ע' מהכ"י די ליטון צ"ב).

47 ו) מגלת הסידים מזכיר הירושלמי פ"ט דברכות. ורש"י פ' עקב על פ' והיה אם שמוע כתב וכתוב במגילה סתם, והיינו הא דבידושלמי מיתתי לה בשם מגילת הסידים.

48 ז) מגלת ספר באור על סמ"ג מההר"ב קאזיס עיין במערכת ב"ת (ע' מ' צניען קאזיס צ"ב).

49 ח) מגלת סתרים חיבור רבינו נסים גאון הזכירוהו תו ס' פ' ות והראשונים בכמה דוכתי (ט) והרא"ש ודעמייחו. וגם בס' החסידים סי' תר"ד העתיק ממגלת סתרים לרבינו נסים גאון ע"ש. וכבר כתבנו בח"א (ע' רבינו נסים זכר יעקב זן שאהון צ"ב) דנראה דהמגלה הזו היא לרב נסים בן יעקב בן שאהון הבירו של רבינו הנאל והיה תלמידו של רבינו האי מפי כתביו ומשו"ה קרו ליה גאון. ועתה הפישתי בתשו' רב

שרירא ובס"ד וכיוצא וכעת לא ראיתי שהזכירו רבינו נסים בין הגאונים. גם בס' שערי צדק שנדפס מקרוב מתשובות הגאונים מזכיר תשובות לכמה וכמה גאונים קראו בשמותם ולא זכר רבינו נסים.

והנה רש"י צנצנ 7 ק' ע"ב אחלי דלמתינין חמך רב מלאסי מגילת סתרים זי רבי חייל כחז וז"ל מגילת סתרים שסתמיכוה מפני שלא ניתנה ליכתב וכשזומתיני דצרי יחיד שאין נשנים צ"ב וכותבין אותם שלא ישכחו וסתמיכוה המגילה עכ"ל. ובדף ל"ב כ' וז"ל מגילת סתרים שייך לומר צנצנל סתרים דרבינו נסים גאון שהיה סוף הגאונים וכבר נכתב ההלמוד, וגם הגאונים כתבו כמה ספרי הלכות גדולות שאלמות וכמה וספרי הגאונים שנאצדו ממנו. אלא אפשר שכונה רבינו נסים גאון שקרא מגילת סתרים היינו שלא כיון לעשות ספר ולפסקומו כמו שעשו הגאונים הלכות גדולות הלכות פסקות שאלמות, ועד"ז עשה חזינו חננאל שכח פירוש ההלמוד ופ' התורה. חתום רבינו נסים גאון מענותותו קרא הספר מגילת סתרים לומר שלא עשה ספר למוכרו לרבים אלא לעלמו, ועיין צנצנ ערך מגל, ועמ"ש בפחה עינים צמליע"א על דף ל"ג ועיין צפסקי פרז המאלי ז"ל לנצח שנדפסו מחדש ישי עסק כל כהני דף ע"ז ע"ג מהספר דור"ק, (ועיין רב נסים גאון צ"ב).

50 י) מגלת תענית חוברת לה קודם המשנה כידוע ונדפסה זאת לפניו עם פ' מהרא"ה ואח"כ עם פ' קצר מהרב יעב"ץ עם סדר עולם.

51 כ) מגן אבות להרב שמשון בר צמח דוראן על הגמרא בבקאות וחרפות, כ"כ סדר הדורות דף ק"ע ע"ג. והאמת הוא שהוא פירוש מס' אבות להרב שמעון בר צמח דוראן הוא הרשב"ץ ונדפס בליודנו ויש בו בקיאות גדול. ומקרוב נדפסו שאר חלקי ס' מגן אבות על כמה חכמות.

52 * מגן אבות (ע' מ' יוס טוב להלון, מ' מנחס צר שלמה צ"ב).

53 * מגן אברהם (ע' מהכ"ל לנכסס חלני צ"ב).

54 ל) מגן אברהם חיבור הרב כמהר"ר אברהם מוטאל בדיני גיטין והזכירו הרב כנה"ג. ותשובתו הובאה בס' תורת חיים למהר"ש ח"א סי' כ"ג. ובס' בני שמואל למהר"ש היון בשו"ת סי' כ"ט וסי' ל"ח

א) טב"כ ק"כ. ב) טס ק"ע. ג) טס ע"ב. ד) טס ע"א. ה) טס ל"ג. ו) ז"ל מ"ז. ז) ז"ל מ"ז. ח) טס כ"ג. ט) ז"ל מ"ז. י) ז"ל מ"ז. י"א) טב"כ מ"ז. י"ב) ז"ל מ"ז.

- ל"ה והוא רבו של הרב בני אהרן כמבואר בתשובותיו.
- 55 א) **מגן גבורים** שו"ת למהר"ד איסטרומסה עיין בנדפס מערכת דל"ת (ע' מ' דניאל איסטרומסה צמ"ב).
- 56 ב) **מגן גבורים** נדפס מהרש"ה המופלג מהר"ר אליעזר די אבילה על מציעא והוריות. ומפי מגידי אמת שמעתי מהפלגת עיונו בעומק וחורפא וקלות הפלא ופלא ולרוב עיונו היה כותב ואת"כ חוזר ומוחק וכוצא ולכן אינו ניכר מהספר גדולתו כ"כ. וכבר העירו עליו רבני המערב בהסכמותיהם מעידין מן המכירין. ויש לו ספרים ריבה, ומתלמידיו שמעתי מגדול שקידתו לא נתן שינה לעיניו כמעט ונח נפשיה בן מ"ו שנה.
- 57 ג) **מגן דוד** מהר"ב ער"ה נדפס.
- 58 ד) **מגן שאול** שו"ת ובאורי הרמב"ם למ' הנניח שאול והוא המגיה בס' בית שלמה שו"ת לטה"ש ן' חסין.
- 59 * **המדות**, מאמר — (ע' כמ"ע מפלגו צמ"ב).
- 60 * **מדות חכמים** (ע' קבלת יצקנ).
- 61 * **מדות הנפש** (ע' כ"ט ן' גניכול צמ"ב).
- 62 ה) **מדרש**, ראיתי להזכיר פה כל המדרשים הן אשר ישנם בדפוס והן אשר הוזכרו בספרים: א) מדרש רבות, ב) מדרש חמש מגלות, ג) ילמדנה, ד) תנחומא, ה) מדרש כונן, ו) מדרש ויושע, ז) מדרש ויסעו, ח) אגדת די בראשית, ט) מדרש תדשא, י) מדרש השכם, יא) מדרש אנור, יב) מדרש אכביה, יג) מדרש משל, יד) מדרש שוחר טוב, טו) מדרש שמואל, טז) מדרש מי השילוח, יז) פסקתא רבת, יח) מדרש פליאה, יט) מדרש הנעלם, כ) מכילתא, כא) ספרא, כב) ספרי, כג) תנא דבי אליהו, כד) פירי ר' אליעזר, כה) אותיו' ר' עקיבא, כו) מדרש ויכולו.
- ו) מדרש, לעיל כי אעבור בס"ך נשאתי את שמותם ששה ועשרים והנני יוסף: כז) מדרש חמש מגלות מזהר הרש, כח) מדרש אספה זכרו בילקוט ועיין סוף ואתהנן, כט) מדרש אנא גוריון הביאו הילקוט באסתר ועיין בסה"ד, ל) מדרש הרנינו הזכירו רבינו הרקח בכמה דוכתי ומהם סוף סי' רי"ד וסי' רי"ו, לא) מדרש תמורה שזכותי להדפיסו בח"ב דף צ"ז, לב) מאמרי זעירא, לג) מס' גיהנם שהביא הרב ראשית חכמה ופקקי ג"ע, לד) ברייתא דמלאכת המשכן, לה) פירי היכלות, לו) פירי אליהו, ועי' בסה"ד ר' ק"ע.
- 63 * **מדרש אליהו** (עי' מסכ"כ אליהו ככסן צמ"ב).
- 64 ז) **מדרש בחדוש פי'** ההגדה להרב החסיד המקובל מ' אליעזר נחמן פואה ויש בו יהודים רבים ובפרט בענין פ"טות המכות של מצרים ושל הים וכ"ו לעולם הסדו ונדפס בנימצא ש' ת"א.
- 65 ח) **מדרש הנעלם** טעם שנקרא בשם זה עמ"ש הימ"ז הובא בס' מקד"צ מלך פ' וירא דף ק"ם מהספר עיין שם.
- 66 * **מדרש שמואל** (ע' מרכס, וע' מ' סמואל סוזידס צמ"ב).
- 67 * **מדרש** על התורה וההשטרות בל' הגרי (ע' רנינו דוד ככ אלכססן ככנ"ס צמ"ב).
- 68 * **מדרש תלפיות** (ע' מ' אליס ככנן צמ"ב).
- 69 * **מדרשי התורה** (ע' מ' שלמה ספראוק צמ"ב).
- 70 ט) **ס' מוסר** לכמהר"ר יהודה ן' בלך מוסר וסודות ודינים הנצרכים לבעל הבית וישטים מתוקים ונדפס בקושט' שנת רצ"ו.
- 71 י) **מועד דוד** להגאון מהר"ר דוד אופנהיים שיטה על ס' מועד ונדפס קצת בס' בית יהודה.

72 * מוצאי יום טוב (עיין מוללות סיים).

73 א) מוצל מאש מהרב הגדול מהר"י אלפנדארי מספיקות והידושי דינים וקצת תשובות והעיות ונרפס אצל ספי אש דת מהרב המופלא מהר"ח א. ועוד קונטרס מוצל מאש בשו"ת מהר"ד יוסף קצבי הנקרא ס' רב יוסף.

74 * מורה הנבוכים (עיין סכנ"ס ח"ב).

75 ב) מורה צדק ה' מיכאל הכהן בספרו אהות קטנה על ענין גירושין מובא בת' הלקט כ"כ סדר הדורות דף קע"א ע"א ואח"כ יש בלבול ועירוב במורה צדק וכתב שהובא בתשובות בני חיי מהרש"פ ע"ש. והעיקר הוא ס' מורה צדק שליקט מהר"ד מיכאל הכהן מהדורשים על ח"ג ומורה מקום תשו' האחרונים ובכלל הביא הדושים ממהרש"ף והוא המובא בס' בני חיי והכל אחר. ואין כאן ב' או ג' מורה צדק כדמשמע מדברי סדר הדורות. גם בני חיי אינו תשובות גם אהות קטנה אינה להרב מיכאל ב"ן כמש"ל מערכת האלק, (ע' אמות קטנ"ב) ואין להאריך.

76 * מורה צדק (ע' עמודם סלוי).

77 א) מזבח אדמה על הש"ע להרב המו' אב"ד ור"מ מעיר הקדש ירושלם כמהר"ר מיוחס בב"ר שמואל הרב המחבר פ"י האדמה על הרמב"ם ד' הלקים, מנחת בכורים על הש"ס, פני האדמה דרושי'.

78 * מהברת דונש (ע' ל' סלויס סלוי ח"ב).

79 ד) מחזה אברהם שו"ת ולשונות למת"ר אברהם בכמה"ר יהודה די בוטין ז"ל נרפס עתה בשלוניקי שנת התקנ"ו ושם שם ענינו מבנו מהר"ר יהודה ז"ל.

80 * מחזור (עיין כנינו יעקב נב גליק, ח"ב ח"ב).

81 ה) מחזור ויטרי חיברו רבינו שמחה בר שמואל תלמיד רש"י זקנו של רבינו יצחק הזקן בר שמואל בעל התו' והוא היה רבו של רבינו אביגדור הכהן. וחיברו על פי רש"י כמ"ש המדכ"ס פ' החולין. ומ"כ בקינטי"ם ישן כ"י הרב מהר"י קולון היה מסתפק אם רבינו שמחה היה חתנו של רש"י. אך הדבר הכרוה מפי גדולי עולם בתבוריהם הוא שרבינו שמואל בן רבינו שמחה נשא אהות ר"ת והוליד ר"י בעל התוספות כמו שכתבנו בכמה דוכתי.

ז) מחזור ויטרי נסדר לפני רש"י. תוספות ישנים כ"י בברכות על דף ל"ח ועיין מה שכתבתי לעיל. וחיברו רבינו שמחה בר שמואל כידוע, וכתשובות מהר"ם ד' פראג יש הרבה תשובות מרבינו שמחה ע"ש, ומחזור ויטרי נמצא כ"י באיטליא והוא כ' קובצים גדולים.

ח) מחזור ויטרי כתב הרב משבצות זהב בא"ח בתחלתו שחיברו רבינו שמעיה ומטי בה משם הרב בית הדין א"ח ס' צ"א ע"ש. והרב ב"ח שם אולי דתכ"ז זה שראה שהתוס' פ"ג דברכות כתבו בשם רבינו שמעיה דלבו רואה את העיוה מותר והתו' פ"ק דשבת ממה שכתבו בשם מחזור ויטרי מוכח כך מזה דן הרב דמהזר ויטרי חיברו רבינו שמעיה, ובמטו מיניהו רבנן אין הדבר כן דרבינו שמחה חיבר מחזור ויטרי כמו שהבאתי בשם הגדולים ח"ב מערכת יו"ד אות ט"ז (ע' כנינו ילסק נב שמואל ח"ב) דר"י בעל התוס' בתשובה הביאה מרדכי ריש מ"ק כתב ראיתי במחזור ויטרי שישך זקני רבינו שמחה מתלמידי רש"י וכו' ע"ש וכבר שם הבאתי דברי הרב ב"ח הגו'. וגם מתישבות"ר הגו' נפישט מה שכתבו דהרב מהר"י קולון מסתפק אם רבינו שמחה חתנו של רש"י כמ"ש בשו"ת ח"ב מערכת מ"ס אות כ"ה (ע' לעיל) ע"ש. ואם היה חתנו של רש"י ר"י בתשובה הגו' וראי היה כותב כך ולא היה סותם לומר מתלמידי רש"י לחוד. ט) וראיתי בסמ"ג עינין ז"ך דף קי"ג ע"ב כתב רבינו שמחה מויטרי זקנו לפני רש"י ע"ל.

82 * מחיר יין (ע' סגרות נו"כ"ס וכו').

א) סג"ס קכ"ב. ב) סס ע"ג. ג) סס ק"ל. ד) כ"ל ע"ו. ה) סג"ס י"ב. ו) סג"ס כ"ה. ז) נילא ל"ח. ח) ולי"ב ג'. ט) כ"ל ז'.

- 83 א) **מחכים** הזכיר מהר"י קולון שרש מ"ט אם יש לסמוך על דברי המחכים וכו' עיינתי בשאר ספרי מחכים וכו' ע"ש.
- 84 * ס' **המחלוקות** (פ' שלטי הגזולות).
- 85 ב) **מחנה אהרן** ס' קטן עתה נדפס מחדש והוא מהנמצא מפירושי הוהר להרב החסיד המקובל מהר"ר אהרן חיוון ז"ל והעתיקים החכם השלם כמהר"ר יצחק אבזאמיל בארץ מצרים.
- 86 ג) **מחנה אפרים** להרב שער אפרים על התורה כ"י ונאכד.
- 87 ד) **מחנה אפרים** תשובות והידושי דינים והוא ס' נפלא בהריפוי ובקיאות מהרב המופלא מהר"א נבון.
- 88 ה) **מחנה דן** להגאון מהר"ר שמשון מאסטרפולי פי' הוהר.
- 89 ו) **מחנה יהודה** נדפס מחדש לכמהר"ר יהודה אשכנזי בישראל גדול שמו והוא על טור ובית יוסף השן משפט בפלפלא אריכת"א, וכבר הזכרתי שם כבודו בח"ב מערכת בית אות ס"ב (ע' ע' ככזילי יעצן צמ"ב).
- 90 * **מחנה יהודה** (ע' נ' ליב זנו על סכך עער לפכים צמ"ב).
- 91 ז) **מחנה לוי** להמהר"א הלוי עיין במערכת האלף (ע' נ' אליה סלוי צמ"ב).
- 92 ח) **מחנה ראובן** לכמהר"ר ראובן אשכנזי שימו' על קצת מסכתו נדפס בליוורנו.
- 93 ט) **מטה אפרים** לכמהר"ר אפרים ארדיש תורה וגדולה במקום אחד והם הידושים בהרמב"ם וש"ת ודרושים ושם הידושים על הר"ם לכמהר"ר אברהם ארדיש ז"ל.
- 94 * **מטה אשר** (ע' עטור סופכים ד"ה ושמעתי).
- 95 א) **מטה דן** למהר"ר דוד ניטו אב"ד ור"מ דקק"ס אשר בלונדרים להכריח אמיתות תורה שבע"פ ע"ד הכוזרי והיה חכם בהכמות פילוסוף ותוכן וחכם בתשבורת וכיוצא ועמד נגד הפוקרים כידוע ובתשובות הגאון מהר"ר צבי סי' י"ח נותן לו את השבח במ"ש בענין הטבע ע"ש, ולאשיבו ספר מטה דן הגו' הוקם על מזבח הרפוס מחדש בעיר מיץ אשר בצרפת בהסכמת הגאון מופת הדור מהר"ר ליב ראש ישיבה אב"ד דשם.
- 96 ב) **מטה יהודה** נדפס מחדש להרב מהר"י עייאש באור על ש"ע א"ח.
- 97 ג) **מטה יוסף** ב' חלקים שו"ת למהר"י הלוי נזיר בן הרב הקדוש מהר"ר משה הלוי נזיר, ובמטה יוסף ח"ב א"ח סי' כ' הובאה פלפול בהרמב"ם ה' י"ט מהרב אביו ובסוף הסי' כתוב קצת סייגים שקבל הרב על עצמו, כנראה שהיה כתוב בנייר זה שפי' בו דברי הרמב"ם והדפיסוהו, שמרוב קדושתו הו' כותב בכל מקום אזהרות ועניני סדר קדושה כמו שראיתי איזה ספרים וקונטרסים מטהרת יד הקדש הרב מהר"ם נזיר הגו', ומהסייגים הנזכרים יראה הרואה תוקף קדושתו.
- 98 ד) **מטה יששכר** דרושים למהר"ר יששכר סג"ל אב"ד בגלילות שוואבאך וכו' דרשות לפני המועדים נדפס מחדש בעיר פיורדא.
- 99 ה) **מטה משה** להר"ם אב בית דין מפרעמסלא תלמיד מהרי"ל דינים והנהגות וכו'.
- 100 * **מטה שמעון** (ע' סשק סלמה).
- 101 * **מטפת ספרים** (ע' נ' יעקב בן סב"מ לצי צמ"ב).
- 102 * **ממתו של שלמה** (עיין מהכ"כ סלמה בן אלקנץ צמ"ב).
- 103 * **מי באר** (ע' זלכר אזכרס).

116 * **מכתב** רבינו אברהם בן הרמב"ם (ע' הכנז"ס נ"ב).

117 ז **מכתב מאליהו** שו"ת מובה הרבה פעמים בתשובות פרח שושן מהר"א אלפנדארי על הל' גיטין. כ"ב סדר הדורות. והוא ס' נדפס בקושט' ואינו תשובות רק ח' שערים בדני גיטין ומשם מביא ה' פרח שושן.

118 * **מכתב מאליהו** (ע' לזכ מוכס).

119 ח **מכתם** ספר זה הוזכר בדברי הראשונים וחיברו רבינו דוד בר לוי כמ"ש הרב ארחות חיים דף י"ז ע"ב. (ט) וממ"ש בשמו מהר"ש בן הרשב"ץ בתשובותיו ס' תרי"ט דחכמי פרוניציא באו מהדש לא"י וכו' ניכר דהיה קדמון כי כלשון הזה כתב הרז"ה במאור פ"ק דביצה. ומרן בב"י א"ח ס' רע"א כתב וכ"כ המכתב פ' ערבי פסחים.

120 * **מכתם לרוד** (ע' מ' דוד ו' זנכל, מ' דוד פלגרו נ"ב).

121 י **מלא רצון** משים שלום בדעות שנראין חלוקות בתלמוד.

122 * **מלאכה אלהית** (ע' סמכתא

123 * **מלאכת מושכלת** (כמ"י).

124 כ **מלאכת שלמה** פ"ה המשנה כ"י להרב מהר"ר שלמה ערני תלמיד מ' בצלאל ומהרח"ו כמ"ש בנדפס מערכת ש' אות נ"ב (ע' מ' שלמס עדני נ"ב).

125 ל **מלבושי יום טוב** השגות על הרב הלבוש להגאון בעל ת"ש כמ"ש בהקדמתו בס' מעדני מלך ומביאו הרב אליה זוטא ואליה רבה תדיר.

126 מ **מלחמות ה'** כתב סדר הדורות עיין דרכינעם וגם שם במערכת ד' קראו מלחמות ה', ואינו כן אלא נקרא קונטרס מלחמת מצוה על זמן המילה וכו'. וכתבתי בנדפס מערכת האלף אות ס"ט (ע' מ' שנכסס כלוי נ"ב). שהלקו עליו רבינו דודו

104 א **מי השילוח** הוא מדרש רז"ל ובספר איומה כנדגלות מביא מאמרים ממנו.

105 ב **ס' מילואים** חיברו רבינו יוסף האזובי כ"כ בשו"ת הרשב"א הנדפסות בקושטנדינא שנת רע"ו באותיות מרובעות. ובס' יוחסין דף ק' ע"ב כתב שה"ד יצחק ישראל בזמן הרא"ש חיבר ס' מילואים וס' יסוד עולם וספרים אחרים.

106 ג **מילואים** לר' יצחק ישראלי שהוסיף על ספרו יסוד עולם.

107 ד **מילואים** מאמר אחד ממאמרות הרמ"ע ז"ל כ"י.

108 ה **מילי דאבות** פ"ה אבות מהרב מהר"ר יוסף חיינו ז"ל חיברו בלישבונה ש' הר"ל והוא היה הרב הגדול בלישבונה וכתב עליו הרב החסיד מהר"ר יוסף יעבץ ז"ל שהיה זקן ונשוא פנים הוא הראש מלא תורה כאחד מהאמוראים, וחיבר כמה חבורים והוזכרו קצתם בסוף הס' הנז'. ונדפס הספר הנז' בוויניציא ש' הש"ס.

109 * **מים חיים** (ע' לזכ מדס ועיין מ' מזקיס די קילוס נ"ב).

110 ו **מים רבים** שו"ת על סדר ד' טורים להרב מהר"ר רפאל מילדולא שהיה מילידי עיר ליורנו וה' רב בק"ק פיסא ואח"כ בק"ק נפוצות יהודה הסמוך לבאינה, ואח"כ נתישב בעיר מולדתו ליורנו והיה ראש ישיבת עין החיים.

111 * **מימי ישראל** (ע' זמיו ישרא).

112 * **מכילתא** (ע' מדכס).

113 * **מכלל יופי** (מכלול לרד"ק) (ע' חוספות סל"ז ל"ס וכס ככלוני, דרוסיס, ועיין עכ"כ יכודס כוזלניס נ"ב).

114 * **ס' המכריע** (עיין רבינו ישעיה ככלסון נ"ב, וע' נשמת חיים).

115 * **מכשירי מילה** (ע' מ"כ כ"כ זכרס' גאון ל"כ מעתס וכו' נ"ב).

(א) ע"ב כ"ע. (ב) ע"ב כ"ס. (ג) ע"ב פ"ד. (ד) ו"ב י"ז. (ה) כ"ל ע"י. (ו) ע"ב ק"ס. (ז) ע"ב פ"א. (ח) ע"ב י"ג. (ט) ע"ב כ"ב. (י) ע"ב פ"ב. (כ) ע"ב ק"א. (ל) ע"ב פ"ג. (ם) ע"ב פ"ב.

דורו ומכללם הרב פנים מאירות, ועתה נרפס חדש ממש סדרי טהרה על מס' נדה והל' נדה בפלפול עצום לאחד מלכני אשכנז, ומדי עובדי ראיתי בהעברה בעלמא שדוחה דברי הרב פנים מאירות בזה ומראה פנים מסבירות לדברי הרב גנת ורדים בקונטרס מלחמת מצוה הגו' עיין שם באריכות.

127 א) **מלחמת חובה** ויכוח הרמב"ן לפני מלך ספרד נרפס בקושט' ושם יש הקדמה מליצה יפה מהרב אברהם רומאנו לס' סלע המחלוקות, וגם הקדמות הרבנים לספר מלחמת חובה ארש נכוחות והשיבוע בצהצחות.

128 ב) **מלחמת מלכים** חבור כ"י על גט מוכ"ה שנחלקו מהרי"ט ומהר"ש ן' וילייסיד כמבואר בתשובות מהר"ש הבאות אחר קונטרס עיגונא, והרב מהר"ש הכרעי דלא תנשא בגט זה ואם נשאת לא תצא. ועל דבר זה כתבו רבני הדור תשובות רבות ונעשה מהם ספר קראוהו מלחמת מלכים, ומזכירו הרב בני יעקב דף קמ"ח ע"ב.

129 ג) **מלחמת מצוה** מהרב מהר"ש ן' הרשב"ץ ונרפס.

130 * **מלחמת מצוה** (ע"ל מלחמות ה').

131 * **ס' המלך** (ע"ל מוכ"כ שמואל צמ' נעטב מלג'וייכ צמ"ב).

132 ד) **מלכות**, ס' המלכות חיברו רבינו דוד הלוי תמך. כ"ב ספר הצרופ כ"י.

133 ה) **מלכי בקדש** על ש"ע קצת הל' פסת ולשונות הרמב"ם והידושי' על הה"ן ולקוטשים להרב מהר"ר עזרא מלכי בן הרב רפאל מלכי. והיה גיסו של הרב פרי חדש ובסוף ימיו היה רב בק"ק רודים, והוא הרב המחבר שמן למאור להליין בעד הרז"ה מהשנות הרמב"ן, וש"ת עין משפט.

134 ו) **ס' מלמד** חבור קדמון, ובספר ארחות חיים וס' הכלבו כותבי'

כתב בעל המלמד. ז) וראיתי בכ"י על קלף ס' מלמד תלמידים דרשות עה"ת מחתנו של ה"ר שמואל בן תבון נכדו של רבי אנטולי, ונראה שזהו שהזכיר בס' מנורת המאור נר ג' פ"ג כלל ג' ח"א. ור' אנטולי נראה שהוא השולח אגרת להרמב"ם הובאה בס' מצרף לחכמה דף צ' והרמב"ם השיב לו.

135 * **מלמד תלמידים** (ע' ס' מלמד).

136 ח) **מנהגות** חבור ה"ר אשר מספר המנהגות, כ"ב בכלבו דף י"ז ריש ע"ג.

137 * **מנהגי הבדיקה** (ע"ל מ' יוסף פיגון צמ"ב).

138 * **מנהגי מהר"ל** (ע"ין מכל"ל צמ"ב).

139 ט) **מנהיג** כתב סדר הדורות דף קע"א ע"ד ר' אברהם ן' ירחי ובשלשלת הקבלה ר' אליקים חתנו והוא בנו של הרא"ש עכ"ל. והאמת כי מחבר המנהיג רבינו אברהם ן' ירחי ומ"ש בשלשלת הקבלה אין לו שחר דרבינו אליקים ראב"ן הוא חתנו ואין רבינו אליקים חתן ראב"ן. ועוד ראב"ן חתן רבינו אליקים הוא רבינו אליעזר ב" נתן והרב המנהיג הוא רבינו אברהם בר נתן. וכבר נסתבך בזה הרב ספר יוחסין כמ"ש בנרפס מערכת האלף אות כ"ד (ע"ין רבינו לזכרם צ"ל נהן צמ"ב). ומ"ש והוא בנו של הרא"ש צ"ל זקנו של הרא"ש, וראב"ן הוא זקנו של הרא"ש ולא הרב המנהיג.

י) מנהיג, כתבתי בשעה"ג חלק א' מערכת א' (ע"ין רבינו לזכרם צ"ל נהן צמ"ב). שהיה בסוף אלף החמישי, וזה כתבתי כפי הנראה מהרב ס' יוחסין. ועתה בא לידי ס' המנהיג שנרפס בקושטנדינא שנת רע"ט ושם ראיתי בהקדמתו שכתב הרב ז"ל שחיבר הס' בשנת ס"ד לפרט היצירה ע"ש, כ) וכן ראיתי שכתב בהל' סוכה אות נ"ט. ל) והקרוב אלי כי הס"ד הוא מסוף אלף ה' והיה שנת תתקס"ד. ואח"כ ראיתי בס' קנ"ב בנסח הגט שנת תתקס"ה. וכלאסי לכבד פני אנשים צ"ח צמלק משננות זכר דף ז' ע"ל סלסל לכוים מלכני הכז ס"ה צמקסין ס' קפ"א שכתב נעטב לזכר פניו ונעור ס' קנ"ב כמזכ

ה) שג"ב קל"א. ו) שג"ב ל"א. ז) שג"ב כ"ז. ח) ז"ו ס"ז. א) שג"ב פ"ז. ב) סס פ"ט. ג) סס פ"ז. ד) ולי"א. ט) שג"ב י"ט. י) ולי"ב ח'. י"א) כ"ז ח'. י"ב) ולי"ב ח'.

כתוב משם המנהיג ח"כ המנהיג הוא ראשיהם שהם אפי
 הנשי ע"כ. ועמו הקליטה דרכי המנהיג הוא רבינו
 אברהם ה' נתן היחסי כמו שכתוב בספר המנהיג, וראשיהם
 הוא רבינו אליעזר בן יואל הלוי בן צהו של רבינו דהיינו
 רבינו אליעזר בר נתן זה פשוט, וח"כ מ"ש הרב הח"כ
 משם הטור הראשיהם פליג אפשר דכך היה נקמתו בעור.
 או דלעיל דהטור כתב שם המנהיג הוא כ' ראשיהם שכן
 ספר ראשיהם ג"כ. שוב ראשיהם נזכרו משם עם סימן קמ"ג
 דמצינו לטון מהכ"ל במסקיו הנו' וכתב מודעי שם ראשיהם
 ע"ש. ולכל הדעות מה שכתבתי דהמנהיג סיברו רבינו
 אברהם בן נתן היחסי הוא האמת זה פשוט וידוע, ובחיד
 הספר דבר שהוא חידוש כותב נסופו אל"ן חידו' ונכלל
 ע"כ המנהיג לא ראהו הרב פרי מגדים ז"ל.

140 א) מנהיג קורין לתשובות מהר"ם
 מלובלין תשובות המנהיג.

141 ב) ס' מנהל חיברו רבינו יצחק
 ומביאו הרב אברהם חיים בכמה
 דוכתי. ג) ובס' הכלבו ס' קמ"ג מביא דינים
 ממנו ובמפתחות כתוב שהוא רבינו יצחק
 מאורבילי. ד) ולפי זה מ"ש בס' הכלבו סוף
 ס' ע"ו והביאו מרן בב"י א"ה סימן קכ"ו
 והאורבילי כתב נראה שהוא הרב המנהל.
 ה) ובכלבו דף כ"ד כתב רבינו יצחק אורבילי
 בעל המנהל ושא"ר דוכתי.

142 * ס' המנוחה (עיין רבינו מנחם
 ז"ל).

143 * מנורת זהב (ע' מהכ"כ חיים הכהן
 ז"ל).

144 * מנורת המאור (עיין מ' יצחק
 ז"ל).

145 * מנות הלוי (עיין מ' שלמה סלקנץ
 ז"ל).

146 א) מנחה בלולה פירוש התומש
 מלוקט מהמפרשים חיברו הרב
 אברהם הכהן רפא פורט וכו' בן כתבתי בח"ב
 (עיין קלט גולוס). ויש שינוי כי בשער כתוב
 רפא מפורט ובסוף כתוב בר יעקב הכהן רפא
 ז"ל מפורט, ואח"כ כתוב כמהר"ר אברהם
 הכהן מפורטו ע"ש. ונראה דהכל הולך אל
 מקום אחד. וראיתי למורנו הרב מהר"ך בעל
 בתי כהונה שכתב שם לאשכנז חתם עצמו
 יצחק הכהן רפא פורט מגזע כהונת עולם אשר
 בק"ק לובלין, וראיתי חתימת אביו של מורנו

הרב הנז' והו' חותם יהודה הכהן אשכנזי
 וכשאתרתי זה להגאון מהר"ר יהושע בעל פני
 יהושע שמה ואמר דילכון אמרי דילנא הוא
 כי נצר מטעיו משלנו. ומשפחה רפא פורט
 היא משפחה מיוחסת וגדולה באשכנז ופולין.
 147 * מנחת בכורים (ע' מנחת אלעזר).

148 א) מנחת יהודה להרב ר' יהודה
 בר' אליעזר תלמיד רבינו
 אליקים יסרו בשנת ה' אלפים ע"ג לפרש
 סתימות וקצורי רש"י ב הו"מ ש לפרש
 המקראות שלא פירש רש"י. ומקובל נדפס
 ס' הנז' עם פירוש המיוחס לתוספות ונקרא
 הספר דעת זקנים. ועיין במערכת ח"ת (עיין
 סוקולי).

149 ב) מנחת יהודה על המ"ו והש"ך
 י"ד מהרב מהר"ר יהודה ל"ב
 אופנהיים אב"ד דק"ק פירשא ומדינת שוואבין
 בן אחותו של הגאון מהר"ר דוד אופנהיים
 והו"ל חבורים רבים. ונדפס בהאמבורג פא"ר
 דער האה שנת תצ"ו.

150 ג) מנחת יהודה ס' דרשות על כל
 פרשה שחיבר הרב הגדול עיר
 וקדיש כמהר"ר יהודה ה' עשר ז"ל הוא כ"י
 וכתב שם שסידרו והכינו להדפיס שנת עת"ה.
 אבל לא נדפס. ובסופו שיר מכתם הל' שהיטה
 בשיר ופירוש.

151 ד) מנחת יעקב באור לתורת חטאת
 מהגאון הרב שבות יעקב.

152 ה) מנחת כהן ממהר"א פימינטיל
 עיין במערכת אל"ף. (עיין מ'
 אברהם פימינטיל ז"ל).

153 ו) מנחת כהן על קצת מסכתות
 מלוקט מהגאון מהר"א ברודא
 וגאונים אחרים ותוספת מהמחבר.

154 ז) מנחת קנאות כ"י חבור מכתבי
 הרשב"א שם הוא ומה שכתבו
 לו וכמ"ש במערכת ח"א בס"ד, (עיין רבינו
 סליי גאון ז"ל).

155 ח) מנחת קנאות כ"י להרב מהר"ר
 א ב"ר ה' ס קונקי בעל אבק
 סופרים

א) ט"ז ס"ד. ב) ט"ז ס"ב. ג) ט"ז ס"א. ד) ולי"א י"ד. ה) צ"ו ס"ה. ו) ט"ז ס"ג. ז) ט"ז ס"א. ח) ט"ז ס"ב. ט) כ"ל י"ב. י) ט"ז ס"ע. כ) ט"ז ס"א. ל) ט"ז ס"א. מ) ט"ז ס"ד. נ) ט"ז ס"ה.

ספרים והיא מנחת האומר אמירה נעימה על סעיפי ופרקי הקנאה איש מרעהו ואישה רעותה קנא הודבר הגורם לה רמזה בס' אבק סופרי'.

156 א) מנחת שי על כל המקרא מהרב ידידיה שלמה מנורצי מרבני מנטובה לברר הרק הישב כל המקרא בתיבות נקודות מעמים אותיות ע"פ הרקדוק והמסרות וכמה ספרים ע"ד הרמד"ל באור תורה חבור נהמד ונצרך והיה בימי הרמד"ל ונתוכח עמו כנרא' מסוף קונטרסו אשר בסוף המקרא ע"ש.

157 ב) מנחת שמואל למהר"ר שמואל פלורינטינ דרושים.

158 ג) מסגרת השלחן על ח"מ קצור תורת כהנים וקצת תשובות אחרונים.

159 ד) מסורת ירושלמי נדפס בקושט' ש' של"ג להחכם כה"ר יהודה לבית גדליה ושם הסכמ' מהרב חנניה ז' יקר.

160 * מסורת סייג לתורה (עיין סייג לתורה).

161 ה) מסכתות קטנות. ראיתי להרב המאירי כ"י פ' מי שמתו שכ' ברייתא של ציצית שהיא אחת משבעה מסכתות קטנות עכ"ר. וכלשון הזה מצאתי שכתב הרמב"ן בספר תורת האדם שער ההוצאה דף ל"ב ע"ג ע"ש.

ואני צעוניי בנדפס מערכת יו"ד חוה פ"ט (עיין מ' יסודה עבאק בח"א) הבלתי מ"ס הרמב"ן הובא צטיעה מקובלת ונליעל דף קל"ט ע"ג מאלתי בחילונס זמס' כותים מו' מוסכחות קטנות וכ"כ בחמורס הליס צענין חבלות ישנה וזמס' קופרים מו' ומסכחות קטנות. ומס כחצתי להצבעה סס קופרים שמוסות כלס דרך חרץ רבא וזועל צנדפסו סס ד' וזמס' כותים זוכר הרמב"ן ומס' גרים ומס' חרץ ישלחל סכזוכר בהקדמת מנפסי הש"ס צנהגות סהלון מח"כ יוסף שמואל והיא זמס' סנה דפוס אומטערלס (כי אח"כ כשהשלימו הש"ס צנפד"ו וכחצ בהקדמת זמס' צרכות סינה מחלכר הצטיח בהקדמת הודפספת בחזמטערלס זמס' צנה וזייעט וריצה מ"ס) ולי"כ על צבעס, כן כחצתי צעניותי צנדפס. ובהס לפי מ"ס זמס' הרמב"ן וסרצ המחירי דמס' ליילס היז חלס מו' ומסכחות קטנות ח"כ חמילא חינון. וחלפטר דמס' דרך חרץ חיינה בכלל.

ודע שחללתי בחוד ספר ישן ומס' חמורה לרז"ל והזכיר מס' זו שצטלח הקבלה דף כ"ד ע"ב וסבילו סקר הדורות

דף כ"ג ע"א זמס' מלכס חמורה. (ו) וכ"כ עוד סקר סדוכו' דף ק"ע ע"ד.

162 * ס' המספרים (עיין סקר סדוכות).

163 * מספרים תהלות ה' (ע' סיכוס פסק סיכס).

164 ג) מעבר יבק לכמהר"ר אהרן ברכיה ממודינא עיין מערכת האל"ף, (עיין מ' חסכן צככיס צמ"א).

165 ח) מעדני מלך ולחם חמורות מהגאון ת"ט על הרא"ש במס' הנפרדות, ובדפוס ב' כתוב מעדני י"ט ודברי חמורות משום מעשה שהיה.

166 ט) מעולפת ספרים מהרב המפורסם מהר"ש אלגאזי מוסר נלקט מזהר הקדוש ובסופו קלורית לעין על מאמרי עין יעקב.

167 י) ס' מעיל צדק חיברו רבינו מנחם בר פינחס הזכירו מהרש"ל בים של שלמה ב"ק פ"ה ס' ס"ה, וביש"ש קדושין פ"ק ס' נ"ד מביא תשובתו שחותם מנחם בר פינחס מעגל צדק, (ועיין מ' מנחס מעיל דקד צמ"א).

168 כ) מעיל צדקה שו"ת לרב אחד מפראג ואמרו שהוא הרב מ' יונה (לנדסופר) בקי בכמה חכמות ולא רצה שיכתבו שמו על הספר לומר שחיברו פלוני, אך מכואר בהסכמת הרבנים שידעו מאן נהו מר, (ל) וכן מתברר מהקדמת תלמידו במכתב מאליהו הנדפס עם אור תורה ושם כתב דהרב מהר"ר יונה לנדסופר הנז' חיבר ס' מאורי אור על הגהת ס"ת נהמד מאד.

169 מ) מעיל צדקה להרב מהר"ר א הכהן מרבני איזמיר מאסף כל עניני צדקה ואביזריה ולא נדפס שולי המעיל שהיה על הל' צדקה מהש"ע כמ"ש בהקדמתו.

170 נ) מעיל שמואל שו"ת למהר"ש פלורינטינ ויהי ה דודו של מהר"ש פלורינטינ הרב המחבר בית הרוואה.

א) טב"צ קס"א. (ב) צ"ו ע"ג. (ג) טב"צ צ"ב. (ד) טס ל"ג. (ה) טס ח'. (ו) משגיב ל"ה. (ז) טב"צ ל"ד. (ח) טס ק"ד. ט) טס ל"ה. י) טב"א כ"ג. (כ) טב"צ קב"ה. (ל) ולי"א כ"ב. (מ) טב"צ קכ"ו. (נ) טס קכ"ד.

171 א) מעין גנים כ"י אחד ממאמרות שחיבר הרמ"ע ז"ל והמה בכתובים כי המאמרות הנז' רוב בכתב ומעט נדפסו.

172 ב) מעין גנים למהר"ר ראובן מזרחי ככתוב לקמן במערכת ר"ש בס"ד, (עיין מ' כוונן מזכמי צמ"ב).

173 ג) מעין גנים שיטה על זבחים ומנחות למהר"ר ע ק י א שרעני נדפס במיץ בהסכמת הגאונים שנת חקב"ו.

174 ד) מעין חכמה כ"י שמוש התורה ירוזן עילאין, מצאתי בספר קדמון כ"י.

175 ה) מעין חכמה להרב קלמנקש אשכנזי הקדמות האר"י ז"ל והרב משה נ' צור עשאם בשיר וקראו מבא שער השמים וב' פירושים ע"ד קבלה א' דברי אמת והב' קרא משה (עיין מערכת סדס סומכסל) והכל בכ"י.

176 ו) מעינות חכמה חיבר הכס הסיד מהר"ר מרדכי מעיר דרעא בקבלה וסיס נגלס אליו אליכו סכניס זכוכ לעוז ונגנז הספר.

177 * ס' המעללים (עי' סומכסל כנתי).

178 * מעם לועז (עיין עזכת נסיס).

179 ז) מענה לשון ספר קדמון באסור והתר ומזכירו בס' אסור והתר הארוך למהר"ר יונה ז"ל.

180 * מענה לשון (עיין לסון חכמיס).

181 ח) מעריך להרב סנהס די לונזאנו תשלום העריך והשגות עליו ועל מ"כ נדפס בספרו שתי ידות.

ט) מעריך חיבר הרב עיר וקדיש מהר"ם די לונזאנו לפרש איזה תיבות בירושלמי ומ"ר הזהר, ופירשם באור מדעי לא סבריי לפי שהוא ז"ל הי' יודע בל' יוני וטורקי וערבי. ובא וראה שהרב הגדול הרב פר"ח מביא לשון

ירושלמי דשקלים ופירוש מעריך ב"ד סימן ס"ג ס"ק ג'. ובירושלמי הוא ראיתי להרב קרבן העדה שפירשו לפי סברתו ואין האמת כן כמ"ש שם בשו"ר ברכה בס"ד כי הרב מהר"ם די לונזאנו ידע פירוש אותן התיבות בלשון הגוים ידיעה ודאית. וכן כמה תיבות בזהר ראיתי ששפרשים כמה פירושים לפי הענין, ופי' הרב מהר"ם די לונזאנו מתישב היטב. ובר מן דין היו לו הספרים כתובי יד ונסחאות דווקני. באופן שהמעריך הנז' יש בו צורך לכל ת"ח להבין בעצם תיב"ה היכי סגיא כי המספר שים מוציאין את התיב"ה ממשמעותה האמיתית.

182 י) מערת שדה המכפלה להרב משה נ' צור שלשלת יוחסין ומזכיר יחוסו בנן של קדושים עד הרב אבי התעודה עיר וקדיש כמהר"ר משה נ' צור ז"ל ממגורשי קשטיליא. והוא הקדמות ספר אוצרות חיים מקבלה בשיר. וב' פירושים א' דברי קבלה קצור אוצרות חיים. והב' הלכה למשה חידושים על פי ההקדמות, והכל כ"י.

183 כ) מעשה אורג כ"י על התורה ובכל פרשה יודיע משפט אותיות עקומות ומלופפות וצורתן וסודן וטעמן, הזכירו מזה בהגהותיו ל"ד הלכות ספר תורה.

184 ל) מעשה חושב למזה מהר"א אזולאי זלה"ה קצור כונת המצות מהאר"י וצ"ל.

185 מ) מעשה חושב להרב המקובל מתרע"ח ריקי על מלאכת המשכן.

186 נ) מעשה חייה להרב המוסמך מהר"ה רופא על ש"ס ושול"ת עיין בנדפס מערכת ח"ת, (עיין מ' סייס כופס צמ"ב).

187 * מעשה מוביה (ע' מ' טוסיס כ"ץ צמ"ב).

188 ס) מעשה ה' מהגאון מהר"ר אליעזר ובתוכו פי' ההגדה ונדפס מחדש

(א) וז"ל ל"ר. (ב) עס ל"ה. (ג) עס ל"ז. (ד) עס ל"א. (ה) כ"ל ס'. (ו) וז"ל י"ז. (ז) עג"ב וז"ס. (ח) עס ל"ז. (ט) וז"ל ל'. (י) כ"ל ז'. (כ) עג"ב קי"ט. (ל) עס ל"ט. (ם) עס ל"ע. (נ) עס ל"ג. (ס) עס ק"א, וז"ל ל'.

זצ"ל וקצת ממנו הלא מועד נדפס בספר מקדש מלך.

202 ה) **מקדש מלך** פירוש על הדר הקדוש מלוקט מהרב רבינו מהר"ר חיים ויטאל ז"ל ומהרב עיר וקדושי מהר"א אזולאי ז"ל מעיר מארויקוס ותלמידיו הרב מהר"ר יעקב פינטו והרב מהר"ר ישעיה הכהן ומהרב הרמ"ז זכר כולם לה"י ע"ד, והם ד' חלקים. ועוד ס' הדרת מלך וכבוד מלך על מאמרים עמוקים מהזר הקדוש.

203 ו) ס' **מקדש מעט** היברו תלמיד הרישב"א והזכירו הרב כנה"ג חלק א"ח סי' רס"ח.

204 * **מקוה ישראל** (ע' פלגי מיכ).

205 ז) **מקום שמואל** שו"ת וחידישי דינים ועל הש"ס נקרא שער התירוצים להרב מהר"ש מלידי אלטונא.

206 ח) **מקור ברוך** שו"ת להרב ברוך קלעי עיין בנדפס מערכת ב"ת (עיין נ' צדק קלעי צמ"ב). ויש מקור ברוך חדש משו"ת עיין לעיל מערכת ב"ת, (עיין נ' צדק וויזל צמ"ב).

207 * **מקור ברוך** (ע"י נ' צדק וויזל צמ"ב).

208 ט) **מקור חיים** מהרב טור ברקת על ש"ע א"ח מראשו ע"ד הל' תפילין ונדפס באמשטרדם.

209 י) **מקור חיים** חיבר על ש"ע א"ח בפלפול עצום הרב הות יאיר ולא נדפס.

210 * **מקור חכמה** (עיין דרכי סכמים).

211 כ) **מקח וממכר** לרבינו האי גאון וס' המשכון להגאון ז"ל נדפסו בוויניציא וברלין.

212 ל) ס' **מקצועות** הזכירוהו הראשונים (ט) הזכירו ראב"ן דף צ"ב והמרדכי

מהדש בהאג, ובה"ב מערכת יו"ד אות פ"ג כתבתי מקצת שבהו של הגאון ז"ל (עיין יוסף לקס). ובסה"ד אגב שיטפיה כתב מעשה ה' על אסתר ויוסף לקח על התורה ע"ש דף ס"ד ע"ב והוא להפך. ושם כתב שזויה אב"ד בק"ק קראקא ונתבקש בישיבה של מעלה שנת שפ"ז.

189 * **מעשה נסים** (עיין רבינו אלעזר זנול ספר קמ, מהכ"ר חס ו' ישיב צמ"ב).

190 א) **מעשיות** ס' קטן נדפס בוירונוה והרב סדר הדורות העתיק ממנו הרבה. ובתוספות זכרו איזה מעשים שהם בס' הנז' וכותבים דאיתא במדרש מעשה וכו'.

191 * **מפה** (עיין סגרות מוכ"ס).

192 ב) ס' **מפתח** חיבר רבינו נסים בן רבינו יעקב על כל מסכתות התלמוד ועוד חלק שני ובו חמשים חלקים לבאר סתימות התלמוד דבר שרומז בתלמוד ועיקרו בבבלי וירושלמי במקום אחר. וראיתי קצת מס' זה כ" על קלף ישן על מס' ברכות שבת עירובין קובץ גדול.

193 * **מצודת דוד** (עיין נ' דוד ו' זונטל צמ"ב).

194 * **מצודת דוד** ומצודת ציון (עיין צנן סגית).

195 * ס' **המצות להרמב"ם** (עיין כהנא צמ"ב).

196 * **מצח אהרן** (ע' נ' אהרן ו' סייס צמ"ב).

197 * **מצנפת אהרן** (עיין סייס צמ"ב).

198 * **מצרף לחכמה** (עיין חלים).

199 * **מצת שמורים** (ע' נ' נתן ספיכס סאסרון צמ"ב).

200 ג) ס' **מקדש** מזכירו מרן בב"י א"ח סוף סי' ש"ז.

201 ד) **מקדש ה'** כתיבת יד באור זהר הקדוש להגאון החסיד הרמ"ז

א) צ"ו ס"ג. ב) שג"ב כ"ז. ג) שג"א ל"ד. ד) שג"ב קע"ד. ה) ולי"ז ל"ז. ו) שג"א ל"ב. ז) שג"ב ק"ב. ח) חס ק"ב. ט) חס ק"ד. י) חס ק"ה. י"א) חס ק"ו. י"ב) שג"א ל"ב. י"ג) שג"ב כ"א.

והמרדכי ושאר גדולים בכמה דוכתי חיברו רבינו חננאל.

213 א) **מקרא סופרים** ותקון סופרים להרב המופלא עיר וקדיש מהר"א גירון באור על ספר העמור.

214 ב) **מקראי קדש** להרב הגדול מהר"ח אבואלעפיא על ש"ע פסח י"ט מגילה ולשונות הרמב"ם וכו'.

215 ג) **מר וקציעה** ב' חלקים על טור א"ח וב"י מהרב יעבץ ז"ל ומחיבוריו נראה דהוא ז"ל חיבר על כל ד' טורים.

216 * **מר קשישא ומר ינוקא**, (ע' זקוקין דנוכל).

217 ד) **מראה צדק** ס' קטן נחמד מורה מקום סוגיות הש"ס יותר ויותר מספר פתח האהל בדרך קצרה וכשרה ומ"מ מעניני ס' של"ה. ומ"מ של"ה הדפיסוהו בתוספת באמשטרדם ד' עמנואל עטיאם והוא בסוף הס' בשם טבלא של שיש ע"ש.

218 * **המראות העליונות**, (עיין סכמתא דנביא).

219 ה) **מראות הצובאות** פירוש נביאים ראשונים ואחרונים למהר"ם אלשיך.

220 * **מריבין תורה בישראל**, (ע' מ' סלמס מנטלני דס"ב).

221 * **מרגלית זובה**, (ע' רבינו אצרכ' ז' עזכא דס"ב).

222 ו) **מרגנתא זבא** לרב אשכנזי מ' אריה ליב סג"ל הורוויץ על ס' המצות להרמב"ם והרמב"ן מליץ על הרמב"ם ב"ד שרשים להצילו מהשגות הרמב"ן ונרפס באמשטרדם ש' תקי"ו.

223 ז) **מרדכי** בא לידי ס' מרדכי כתוב על קלף ישן נושן וכתוב שם שהוא מרדכי הגדול. ויש חוס' על המרדכי שבידינו הלכות ארץ ישראל ופ' אלו הן הלוקין ופ' אלו הן הנשרפין ומס' זבחים, אך הלכות קטנות חסר. ומ"כ בס' קצור המרדכי

כ"י מהר"ש מצילייצשט שמרדכי לא היבר בהלכות קטנות, ולמדנו שהלכות קטנות שיש בדפוס אינם ממחבר המרדכי.

ודע כי בפ' בכל מערבין יש הנהגה אש"ית ובסופו כתוב מר' מהרמ"ק וענין זה לא מצאתי במרדכי שלנו ומצאתיו במרדכי כ"י הגנ'. ומ"ש בהגהת אשרי מר' מהרמ"ק ר"ל שענין זה מהמרדכי ומהרמ"ק הביאו משם המרדכי. וכן יש הגהות מא"ז מהרמ"ק, וכן מהרמ"ק לבד.

224 ח) **מרכבת המשנה** על כל הרמב"ם ג' חלקים מהגאון מהר"ר שלמה אב"ד דק"ק לבוב והיה חכם בכמה חכמות כמבואר בקונטרס ברכית בחשבון שבסוף ח"א. והיה מדקדק עצום וחיבר שערי נעמה, ועשרה שלחנות על כל סדר הש"ע מדיני האחרונים, וחידושי גפ"ת לרוב ושו"ת ל"ב שלמה והיתה מנוהתו בעיר ואם בישראל שלוניקין.

225 ט) **מרכבת המשנה** על הרמב"ם ח"א מהרב מהר"א אלפנדארי הרב המחבר יד אהרן על א"ח וא"ה. ושמעתי מפיו פה קדוש שה"ל על י"ד ועל קצת ח"מ ועל כל הרמב"ם ונשרף הכל.

226 י) **מרשים**, מרן בכ"י בח"מ באיזה מקומות כותב כתב המרשים כך וכך. ונראה דחכם א' רשם מורה מקום והגהות בטור בדפוס ישן מהטורים או בכ"י וקרי ליה מרשים.

227 כ) **משא מלך** והוא חלק מספרו ראש יו"ס וס' ונראה שצ"ל עצמות יוסף מעניני מסים וכו' כן כתב סדר הדורות וכ"כ באות ר"יש. ועמו הסליחה דמפורש בהקדמת הרב דחיבר ראש יוסף על ח"מ וכשהגיע לס' קפ"ג נפשו אותה ויעש לשום את משא מלך ס' בפני עצמו. וס' עצמות יוסף הוא שיטת קדושין, ומה ענינו למשא מלך.

228 ל) **משאת בנימין** שו"ת עיין בנדרפס מערכת ב"ת, (עיין מ' דנימן אצכנזי דס"ב).

א) ע"כ קי"ע. ב) סס קי"מ. ג) וז"ל ל"ד. ד) ע"כ קפ"ז. ה) סס ק"ז. ו) וז"ל ל"ב. ז) כ"ל ג'. ח) ע"כ קל"ב. ט) סס קל"ג. י) סס קע"א. כ) סס ק"ס. ל) סס קט"ז.

229 א) משאת משה ג' הלקים שות' להרב מהר"ם ישראל עיין בנדפס. (עיין מ' תסס ישכלל צמ"ב).

230 ב) משביר חיברו הרב הגדול מ' משה בירדוגו ז"ל על שמו כי משביר נזכר בקונן משה בירדוגו וה' הרב במעריב הפנימי. ושטעתי מהרב המופלא ח"ק כמהר"ר היים נ' עמר ולה"ה שהיה מספר בשבתו ביושר עיונו בעוסק העיון, וכתב הרב מהרחב"ע הגו' בספרו וה' חן ה' בשיטתו לשבת דף ז' ע"ב מהספר וה' רוח הקדש הופיעה ונתכוונו לו בהסת הערת בבית הקנסת אני ואחי הגדול גדול החכמים הרב ר' משה בירדוגו אשר נפשי קשורה בנפשו עכ"ל. וכמדומה שיש תשוב' להרב משביר בס' סמא דחיי ואיננו פה עמנו הס' הגו' א) ואחר זמן בא לידי חלק מס' זה כ"י וזה שמו ראש משביר והוא על ס' בראשית דרושים וכסופו ליקונים ויש שם דרוש שדרש על רבו החכם השלם חסיד ועניו כמהר"ר יוסף בהתית וצוק"ל ב"ג ניסן ישנת תע"א. והרב משביר הי' אב"ד ור"מ של ק"ק מננאם.

231 *משבית מלחמות, (ע' פלגי תיס).

232 ד) משבצות זהב הם שני חיבורים שהיבר הגאון החסיד ועניו כמהר"ר יוסף אב"ד ור"מ דק"י פרינקפורט דאדר ולה"ה לישב ולברד דברי הרב ט"ז. הלא טראיש הרפ"ס ס' פרי מגדים על ש"ע י"ד עד ס' ק"א יהדיו יהו תמים ב' חבורים בכת אחת, משבצות זהב על הט"ז ושפתי דעת על הש"ך. ומקרוב נדפס פרי מגדים על א"ה והם שני חבורים נמורים נפרדים א' אשר אברהם על מגן אברהם, והב' משבצות זהב על הט"ז, ובהם הראה ענותנותו וחסידותו בוקפים הומת תורתו.

233 ה) משיבת נפש כ"י ב' מהדורות על הגלגולים ממהר"י צמח. (עיין בגוליס).

234 *משיבת נפש, (עיין מ' תוסס צד שלמה לנים מאיז צמ"ב).

235 *משך הזרע, (עיין צכמ ס').

236 *ס' המשכון, (עיין תקס ועמכ).

237 *משביל לדוד, (עיין עכ"כ 707 פלכרז צמ"ב).

238 *ס' המשכילים, (עיין קול צמ"ב).

239 (1) משכנות יעקב דרושים למהר"י ז' נעים, (עיין מערכת י"ד, (עיין מ' יעקב ז' נעים צמ"ב).

240 *משלי, מדרש — (עיין מדכס).

241 *ס' המשלים, (עיין סכמחל צמ"ב).

242 *משמיע ישועה, (עיין מ' ילמק צככצככל צמ"ב).

243 *משמרת הבית, (עיין סכסנ"ב ס"ב).

244 (1) משמרת המועדות מזכירו הרב דוד אבודרהם.

245 ח) משמרת המצות למ' היושע בנבנשת, עיין לעיל מערכת אל"ף (עיין לזכרות) ובנדפס מערכת י"ד, (עיין מ' יכוסע צכככמ צמ"ב).

246 ט) משנה לחם מהגאון מ' יעביץ מהדורא בתרא על משנות זרעים מועד,

247 י) משנה לחם להרב יחיאל מיכל הידושים על הש"ס והרמב"ם נדפס בואלקווא ש' תקי"א.

248 *משנה למלך (עיין מ' יכודס כוזלניס צמ"ב).

249 כ) משנת רבי אליעזר פשטים ובאורי מאמרים נחמדים ממנו ומרביני דורו ע"ס הפרשיות להרב מהר"ר אליעזר נין מניקלשפורג נדפס בפשר"א שנת תע"ז.

250 *משנת ר' אליעזר, (עיין ככס ידי תסס).

251 ל) משנת חכמים להרב מהר"ם האג"ז תוכחות מוסר מזוסר על מ"ח דברים שהתורה נקנית ונדפס ח"א על כ"ד דברים ובו תשל"ה סימנים ונדפס בעיר וואנובעק ש' תצ"ג.

א) סג"ר ק"ו. ב) זכ"כ ל"ז. ג) כ"ל ול"ז. ד) זכ"כ מ"ב. ה) סג"ב ק"ט. ו) סס ק"י. ז) סס מ'. ח) סס קל"ס. ט) סס קס"ס. י) סס קס"ע. כ) סס קנ"ז. ל) סס קנ"ז.

252 א) משנת חסידים להרב המקובל מהר"ע ריקי קצור מחכמת האמת מהאר"י זצ"ל בעולמות נשמות וכוונות.
 253 ב) משפט צדק ג' חלקים שו"ת למהר"ם מלמד וח"ג לא נדפס עיין בנדפס מערכת מ"ם (עיין מ' מליך מלמד צמ"ב). ג) ועתה נדפס ח"ג ונשלמו ג' חלקי משפט צדק שו"ת למהר"ם מלמד וזדה תלמיד הרב מהר"י נ' עזרא הרב עצמות יוסף כמ"ש במשפט צדק ח"ב סי' ל"א.

254 ד) משפט שלום חיבור דינים הביאו הרדב"ז בתשובות דפוס פירדא.

255 * משפט שלום. (עיין מ' יעקב צב"מ לני צמ"ב).

256 ה) משפטי שבועות לרבינו האי גאון.

257 ו) משפטי שמואל למהר"ש קלעי עיין בנדפס מערכת שי"ן. (עי' מ' שמואל קלעי צמ"ב).

258 ז) משפטי השנים הזכיר הרמב"ן ספר זה כמו שתראה בשיטה מקובצת מצינא דפוס אמשטרדם דף ג'ו סוף ע"ג מהספר.

259 ח) משפטים ישרים שו"ת למהר"ש נ' חסון ושו"ת למהר"ש גאון.

260 * מתוק האור, (עיין עהכ"כ מליך פלפליים צמ"ב).

261 ט) מתיבות, הראשונים זמנין דמשכחת דכ"ת ב"י ובעל מתיבות כתב. ובס' יד מלאכי כלל תקינ' הביא מהדושי הרמב"ן גיטין ריש פרק האומר דרב שמואל בר חפני כתב משם בעל מתיבות ולפ"ז נמצא שהגאון מיתיי בשם בעל מתיבות. אבל ראיתי דברי הרמב"ן הנז' והדבר מבואר דמ"ש ובעל מתיבות הכי ס"ל הם דברי הרמב"ן ואינם דברי הגאון כאשר חשב הרב הנז'.

262 י) ס' מתנה חיבר רבינו שמואל נ' חפני גאון כ"כ המעתיק סי' המשנה להר"מ מסדר נשים החכם ר' יעקב בן עכנאי בהקדמתו שם.

263 כ) מתנות, חיבר רבינו סעדיה גאון הזכירו הרמב"ן בחידושי קדושין דף י"ד ע"א מהספר.

264 * מתנות כהונה (עיין רצ"ב רצ"ט).

265 ל) מתת, ס' מדינים הזכירו מהר"ר ישראל מברונא בתשו' הביא דבריו מהריב"ל ח"א סי' י"ח.

266 מ) מתת יה דרושים להרב מתתיה רישן מק"ק פראג עד ס' דברי'.

קונטרס אחרון

1 נ) מצות, צענין המלות חכ"ג, הגאון צעל הלכות גדולות צריש ספרו הוא סיה מוכה ונמשכו אחריו הרבה גדולים. ומחס רבינו אליהו זקן צעל אחות רבינו אליהו גאון, והגאון רבינו יחזק בר כחותן שהיה בזמן שלמה בן גבירול שהיה בזמן מהר"י מייגאש כמש"ל במערכת האל"ף (עי' אהרונס), ורבינו אליעזר מוה"ק בסקר יראים שראיתו בשלימות צ"י. אונס מודעת זאה דהרמב"ם אריה שאג על מנין צה"ג וחיבר ס' מלות וצדקרים הנאים ישרש י"ד שרשים נדפסו דברי צה"ג וכן סיה מוכה מנין מחדש, אך הסמ"ג נחלק קלה עליו והרמב"ן ילא לישע צה"ג וחיבר ס' אחד על זה, ומ"מ דבר שצונקין עשה מנין אחר לדעתו שלא הסכים לצה"ג. וגם הרמב"ם יסוד מורא הפליא לענות כנגד צעלי האזהרות עש"ב. וגאון עתנו הרב פרטח דרכים צדק מלוהיק פור"ש לעשות לו דרך לבאר הספרים צין הרמב"ם לקמ"ג והרמב"ן.

ואולם שלמים וכן רצוים צחרו צמנין הרמב"ם כהרב היטויך והכוותיה מהאחרונים, ועל הפגות הרמב"ן חרין יחיד מהר"י ליוון נ' לור צמ' מניחא אסתר והרב לב שנת והרב קנחא קופרים וצ"ל צעל הרמב"ם גם כן. והרמב"ן צמ' זכר הרקיע עומד ליונין הרמב"ם חונקין דמכריע כצה"ג או כהרמב"ן. ורבינו הדור האחרון הרב דייא דמי והרב דברי אמת והרב מוכניחא עתא והרב מהר"י עייאש צספר זאה ליהורה עמוד למנין וסקלי וערו יש מהס צב"ט מנין יש מהס צלחה פרטים.

וכבר צא חכם הגאון הרב שפתי כהן וסידר ס' קטן פועל לך איקרי סדר המלות על סדר הפרשיות וצמס הלך מנין כללי ומנין הפעיל ומנין הליוון על דעה הרמב"ם צספר קלר ולישא דקרא נקט לשון המלוה, וכפן משמיש ללמוד הסדר הים בכל סעוד. ובאמת כי טוב מאל לשמוע אל הכפן הגדול ואל יליו מעיניו המלות. וכן כהצ סרד"ז צצמ"ה פועל סדר קלר צרמיו המלות ותמיד סיה ס' זה צלמוהו לא יסוד ממנו. וגם הרב הסקיד מהר"ר זמס צלוחו לצניו והיא צדפוס הזכיר מאל ללמוד ממיד מנין המלות צדק קלה כאשר כהמס הרמב"ם צצמ"ה צצמ"ה ספר סרד"ז ע"ש.

(א) שג"ב ק"י ב) סס ק"ב. ג) וליא כ"א ד) השמעות וליא. ה) שג"ב ק"א. ו) סס ק"ג. ז) וליא ז"ל. ח) שג"ב ק"י. ט) שג"ב ע"ו. י) שג"ב כ"ד. כ) כל יא. ל) וליא ע"ו. ס) שג"ב ק"א. ע) סס ל'.

ג

1 א) נאות יעקב להרב ההסיד מהר"י אלגאזי שו"ת ודרושיים בשבתות של ד' פרושיות ופסח ושבעות, ובסופו מענה לשון קונטרס נחמד.

2 ב) נאמן שמואל שו"ת להרב שמואל יצחק מרבני שלוניקי בזמן הרב כרם שלמה, עיין בנדפס סוף מערכת שי"ן (ע' נ') שמואל יצחק צ"ח.

3 ג) נאספות, הם תשובות כ"י מרבנים שונים מכמה מקומות אשר נמצאו באמתחת הרב כנה"ג מרבני קדמונים ואת אחרוניו ורוחו הוא קבצן ויקראם תשובי נאספות, ורומז עליהם בספרו הנורא כנה"ג כמ"ש מורנו הרב מהר"י הכהן בעל בתי כהונה בהקדמה שבס' כנה"ג א"ה (מידו היתה זאת ולא הזכיר שמו). וכה עשה הרב יד אהרן א"ה ח"א אשר שם לו קונט' תשובות נאספו' והוא מכלל הספר.

4 * ס' הנבואה (ע' סכמתא כנמי).

5 ד) נבואת הילד אמרו שכתבה הרב ר' אברהם הלוי. ואפשר שהיה בסוף האלף החמישי שמוזכרו בספר מסעות בנימן שהיה ש' תתק"ל אלא דשם כתוב אל קוסטנטיני, ונדפסה בסוף ספר נגיד ומצוה רפוס קושטנדינה. שוב ראיתי בס' סדר הדורות מ"ש ברף מ"ו ע"ג ונראה משם כי הר"א הלוי הנז' שכתבה לא היה בזמן הנזכר ע"ש.

6 ה) נגיד ומצוה חיבר מהר"י צמח ז"ל קצור מקצת כונות האר"י זצ"ל. וידעתי נאמנה שכשנדפס באמ"ר היה ברשו' מורנו הרב הגדול מהר"א יצחקי זלה"ה אשר נמצא בעת ההיא בשליחות עה"ק והוא השמיט כל הדברים עמוקים, ולכן אל יתמה הקורא על הרב מהר"י צמח ז"ל דקרי חדא ופרי תלת. ואחר זמן רב בא לידי ס' קול ברמה מהרב מהר"י צמ"ח ז"ל וכתוב שם שחיבר נגיד ומצוה באורך ואח"כ בקיצור ולא הרשוהו מן השמי'

להדפיסו, ונראה שזה שנדפס הוא הקצר ואפי' זה הקצר לא הודפס כולו.

7 ו) נהר שלום לכמהר"ר שבתי וינטורה זלה"ה על ש"ע א"ה והיה תלמיד הרב המו' כמהר"ר פארדו זלה"ה.

8 * נובלות חכמה (ע' טילים).

9 ז) נודע ביהודה שו"ת על ד' מורים הזכיר הגאון מהר"ר יחזקאל סג"ל לנדא זלה"ה ויש לו עוד תשובות כ"י. ותשובותיו מיוסדות על ארזי הפלפול והסברא חריפות ובקיאיות והריבין תורה בישראל בספריו ותלמידיו. ואם בענין גלוח בהה"מ נטה קו, מ"מ החכם בחכמתו יכיר מספריו כי רב הוא ומפלא מגדולי הדור גאון עז תהלה ישראל וגדול כבודו ודי בזה ואזן מלין תבחן.

10 ח) נוף עץ החיים הוא מה שסידר הרב עיר וקדיש מהר"ם פאפירש ז"ל מכתבי רבינו האר"י ז"ל והוא על תנ"ך ומאמרי ר"ל ויחודים ונבואה ורוה"ק וגלגולים. ויש ב' חלקים אחרים דרך עץ חיים מהקדמות, ופרי עץ חיים מנונות ואלו נדפסו כמה פעמים בפולין. ומנוף ע"ה לא נדפס אלא לקוטי תנ"ך בזאלקווא והוא נוף א' מס' נוף עץ החיים, אמנם לקוטי תנ"ך יש כ"י מגורי האר"י ז"ל כפלים לתושיה. ובין בנדפס ובין בכ"י יש חידושי מהרה"ו ז"ל מעצמו ונתברר לי מס' חידושי מהרה"ו ז"ל כ"י שיש בידי לבדם.

11 ט) נזירות שמשון הגהות על ש"ע א"ה ומגני ארץ היברו הרב מהר"ר שמשון חסיד ז"ל נדפס שנת תקכ"ד. ובמשניות אמשטרדם הדשות שיש שם בגליון תוספות חדשים יש חידושים הרבה ממהר"ר שמשון חסיד הנז'. ובאגרת בקורת להרב יעבץ ז"ל יש תשובה אחת מהרב הנזכר.

12 י) נזר אלהים להרב הקדוש מהר"ר שמשון מאסטרפולי ז"ל הזכירו בס' דן דין.

13 כ) נזר הקדוש באור למדרש רבה ס' בראשית

(א) טנ"ב י"ד. (ב) טס ז'. (ג) טס כ"ד. (ד) ט"ב ס"ט. (ה) ול"ב ט"ו. (ו) ול"ב ז'. (ז) ול"ב כ". (ח) ול"ב ס. (ט) טס ח'. (י) ול"ב ו'. (כ) טנ"ב ט"ז.

26 ט) נחמני ספר שחיבר רבינו נחמן בן בננו של רבינו חיים הכהן והיה מצוי למהר"י קולון כמ"ש בשרש קמ"ט.

27 י) נחמת ציון דרושים נדפס, הביאו סדר הדורות.

28 ט) נחפה בכסף לעמרת ראשי מורי הרב זל"ה שו"ת ע"ס ד' מורי א"ה י"ד אבן העזר ח"מ ובאור על תוספי הרא"ם. (ע) וחלק ב' כ"י שו"ת לעמ"ד מורי הרב [הגו'] זל"ה ובאור לתוספי רא"ם לסמ"ג עיין בנדפס מערכת יו"ד (ע' מ' יונס זנון נח"ל). ואחר זמן נדפסו שארית באורי תוספי רא"ם בס' גט מקושר למורי הרב ז"ל עיין לעיל במערכת גימ"ל (ע' גט מקושר).

29 פ) ספר נייר הוא ספר פסקי דינין קדמון שמזכירים הפוסקים לפעמים. ויש מי שכתב שהוא ס' הכלבו והוא מאומד הדעת דספר נייר לא נודע מחברו וס' כלבו לא נודע מחברו ולכן כתבו דזהו ס' נייר ואח"כ זכה לשם וקראוהו כלבו. אבל טעו בשקול הדעת וכן תמצא כמה פעמים לכותבים כאלה דטעו בדמיונם שרוצי' להבין דבר מתוך דבר. ועוד שסומכים על כל מאי דשמעי' ואשר מצאו כתוב כמו ס' שלשלת הקבלה וספר שפתי ישנים אשר טעו כמה וכמה פעמים ומי יאבד הזמן לברר טעותם. ואני הצעיר בא לירי ס' כתוב על קלף ישן נושן וכתוב שם הדועתק שנת קנ"ב ואומר המעתיק דשם הספר ס' אפי"ר שהוא נייר בלע"ז, והספר הוא דינין מלוקמים מה"ג והרמב"ם וסמ"ג וס' התרומה ואין לו יחס עם ס' הכלבו כלל.

30 צ) נמוקי החומש לרבינו ישעיה הוקן הראשון משראני אני השפל זכני ה' והוצאתים לאור ממקום גניחתם. ועוד זכני ה' והדפסתים בקונטרס פני דוד ככתוב שם בכל פרשה ופרשה בשמו ע"ש. והגם שיש איזה דברים פשוטים, איידי דזוטר רציתי לכתוב כל הקונטרס כלו.

31 ק) נמוקי יוסף כתבתי בנדפס (עיין זכניו יוסף חנינל נח"ל) שהרב הנמקי

בראשית גדול בכמות ואיכות וע' לעיל מערכת יו"ד (ע' מ' יסאל מיכל מגלוגל נח"ל).

14 א) נחל איתן עם פרח לבנון דפוס ברלין. ועיין לקמן במערכת פ"א (ע' פנח זכנון).

15 ב) נחלה ליהושע שו"ת לרב יהושע צונצין. עיין בנדפס מערכת יו"ד (ע' מ' יוסטע לונלין נח"ל).

16 ג) נחלת אריאל פי' על מס' סופרי' כמ"ש לקמן במערכת סמ"ך בס"ד (ע' נס' סופקים).

17 ד) נחלת בנימן עיין במערכת ט"ת (ע' טעמי כנולת).

18 ה) נחלת יעקב על פירשי' בחומש ספר נחמד ובו השנות על הרא"ם הרבה אך יש מהם אשר כסא הרא"ם נקי ואינה השנה, והוא בנו של הגאון הרב משאת בנימן. ועמ"ש הרב משכנות יעקב דף קע"ב ע"א.

19 ו) נחלת יעקב שו"ת להרב יעקב היילפרון קובץ קטן, הזכירו הרב מהר"ם האגוני בספרו לקט הקמה.

20 ז) נחלת יעקב ואבני שוהם דרושי' מרב ובנו אשכנזים.

21 ח) נחלת עזריאל דרושים דפוס ישן.

22 ט) נחלת צבי על ש"ע א"ה ועל א"ה עיין בנדפס מערכת צד"י (ע' מ' זני חלמיד ז"ח נח"ל).

23 י) נחלת צבי פי' על אבות.

24 כ) נחלת שבעה נסה ודיני שמרות וח"ב שו"ת, עיין בנדפס מערכת שו"ן (ע' מ' סמואל כלוי חלמיד ט"ו נח"ל).

25 ל) נחלת שמעוני כל שמות המקרא והתנאים מסודרים בא"ב ועל כל שם מורה מקום היכן נזכר במקרא במשנה בבבלי ובמדרש רבה.

א) וז"ל יח. ב) שב"ב ר'. ג) וז"ל יז. ד) שב"ב י. ה) סס ח. ו) וז"ל ז. ז) שב"ב ט. ח) וז"ל טז. ט) שב"ב יג. י) הסמנוס וז"ל. כ) שב"ב יב. ל) סס יז. מ) וז"ל יב וע' שב"ב ד. נ) שב"ב קא. ס) שב"ב ט"ז. ע) סס כ"ב. פ) שב"ב י. צ) וז"ל ג'. ק) שב"ב ז'.

דף ק"ג. והרב מהר"א טוואה הוא זקנו של הרב מהר"ש צרור. הרב המחבר פרי צדיק כמ"ש בהקדמתו לס' התשב"ץ מהרשב"ץ. ובס' התשב"ץ בסופו בחלק רביעי הנקרא חוט המשולש יש תשובות מהרב מהר"א ן' טוואה הנז'.

הנמקי עשה פירוש לכל הלכות הרי"ף. ואני ראיתי נמקי כ"י על פסחים. ומרן בב"י א"ח ס' ג"ן מזכיר נמקי יוסף ממגילה ס' הקורא עומד, ואותו לשון ליתיה בבאור ההלכות ממגילה, ומוכח שפי' מגילה הוא הר"ן ומרן ה"ל נמקי כ"י על מגילה.

35 * ס' הנפש להרמב"ם (עיין סער כספיים).

36 * הנפש, מאמר — (ע' סכנ"ע מפלגו כמ"ב).

37 ז) נפתולי אלהים, פירוש על ספר רבינו בחיי על התורה ונדפס. וראיתי למהר"ו זצ"ל בס' כ"י שמביא כמה דברים ממנו.

38 ה) נפתלי שבע רצון דרושים על התורה נחמדים חיברו מהר"ר נפתלי בן מהר"ר שמעון גינצבורג ונדפס שנת תס"ה.

39 ט) נצה ישראל להגאון מהר"ר ליווא אב"ד מ פ ר א ג נדפס שם בפראג שנת שנת"ט.

40 י) נצה ישראל כ"י ר"ת נצה נוסריקון צידוק השבון והוא על התורה חיברו כמהר"ר יהודה מהללאל בכ"ר מצליה מלאקווילה בעיר פוסמורנו שנת שע"ז.

41 כ) נקודות הכסף להגאון הש"ך השנות על הרב טורי זהב י"ד.

ודע כי באשלי רברבי דפוסים הדיש אמשטרדם של ר' הירץ שהדפיסו נקודות הכסף ואיזה ענין מפר"ח זכנה"ג. ס' נקודות הכסף הושמש ממנו כמה דברים. וצדיק המעיין אם בא להקשות על הרב ט"ז שיהיה לפניו נקודות הכסף עצמו כלומר שנדפס בפני עצמו לחזות בנועם דבריו אם עמד בזה.

42 ל) נקודות הכסף פי' שיר השירים לכמה"ר אברה' לאניאדו נדפס בוניציא שנת בשנ"ה טובה ושם בהקדמה כתב שה"ל פירוש על התורה וחמש מגילות וכתובים.

א) כבר כתבתי בנדפס (ע' לזינו יוסף סניצל נמ"ס) שפי' ההלכות ממועד קטן הוא נמקי יוסף כאשר הכריח הרב יד מלאכי בתוכחת מגולה. והתיימא על הגהות הרי"ף שבתמת ישרים שהם סנדולי ישראל והרב כנה"ג י"ד ס' של"ד הגה"ש אות ל' והרב עיון יעקב בנדרים דף ס"ד שחשבו שפי' מ"ק הוא הר"ן ואינו אלא נמקי.

ב) נמוקי יוסף, כבר לעיל מערכת י"ד (ע' ל' יוסף סניצל נמ"ס) כתבתי שעתה נדפסו חידושיו לכתובות נדרים שבועות.

ג) נמוקי יוסף למס' ע"א הזכיר הרב מהר"ש היון בתשובותיו ס' ג"ז שהיה בירו בכ"י.

ד) נמוקי יוסף לרבינו יוסף חביבא ז"ל הושר כגוע גאוני ספרד כך ראיתי בכ"י. וראיתי בדרשות הרב מהר"ם ן' חביב ז"ל כ"י הרב המחבר גם פשוט שכתב שם היהם שלו עד הרב נמוקי יוסף ז"ל. ודע שהרב נמוקי יוסף כתב חידושים על כל הי"ש ומלבד זה עוד הוסיף וביאר כל הלכות הרי"ף, ותמיד מחבב דברי הריטב"א כידוע. וראיתי מי שכתב דרבו של הרב הנמקי ז"ל היה מהר"ם תלמיד הריטב"א ז"ל והרב הנמוקי מביא כמה זימני דברי הר"ן וקורא אותו הרנב"ר כי הר"ן היה בר ראובן, ומזכיר הרב הנמקי להרב המגיד בפירוש הרי"ף למועד קטן.

32 ה) נמוקי שמואל חיבר מהר"ש צרפתי להליץ בעד הרמב"ן על מה שמקשה עליו הרא"ם ז"ל.

33 * ס' הנסיונות (ע' סכמחל כנה"ס).

34 ו) נפך, חלק מתשובות הרב מהר"ר אברהם טוואה הזכירו בשו"ת בית יהודה להרב המפורסם מהר"י עיי"אש

א) סג"ב ס'. ב) ולי"א ז'. ג) ס"ב ס"ז. ד) ולי"ב ס'. ה) סס י"ב. ו) צ"ז ע"ה. ז) סג"ב י"ט. ח) סס י"ט. ט) סס כ"ו. י) ולי"ב ז'. י"א) סג"ב ז'. י"ב) סג"ב ז'.

ומ"ץ ודורש טוב ומרביץ תורה בקק"ם אשר
 באמשטרדם להוכיח במישור אמיתות דברי
 רז"ל בכמה ענינים. וחיבר כמה ספרים נחמדי'
 בלשון לע"ז לזכות הרבים ומחם ס' המכריע
 ד' חלקים על תנ"ך (קונסיליאטור) מלוקט
 מהמפרשים ונפך מדיליה. והרב המופלג
 בחכמות למודיות טבעיות אלהות ושם לו
 בגמרא ופוסקים ודרשו' האישי הישר מקנדיא
 בסוף הקדמתו לנובלו' חכמה הפליג בשבה
 הרב מנשה הנז' כי הוא איש אמונים אב
 בחכמה ורך בשנים פאר החכמים וצפירת
 תפארת עמנו בעיני העמים מחבר הגורים
 מחוכמים, ואותו יום יום ידרשון חכמהם
 האלהיים לשמוע חכמתו ונחזרו אליו כל הגוים
 עכ"ד.

49 ח) **נתיב חיים** להגאון מהר"ר נתנאל
 וייל הגהות על א"ה ומנ"א
 ומ"ז נדפס מחדש.

50 ט) **נתיב הישר** הזכירו הרב לחם
 הפנים בח"ב ס' רס"ד.

51 י) **נתיבות**, זימנין דקרו לס' רבינו
 ירוחם ס' נתיבות.

52 כ) **נתיבות משפט** חיבור מופלא
 על קצת ס' מישורים לרבינו
 ירוחם ועיין בגדפס מערכת ח"ת אות כ"ג (ע'
 מ' סיים לנגלזי נמ"ס). וכתב הגאון הרב
 המג"ן להגאון הרב שער אפרים ס' ע"א
 דקושיתו היא בס' קדוש ונורא נתיבות משפט
 וישלח אחריו לקושטנדיא שיהנה מאורו כי
 רב מומחה ובקי הוא.

43 א) **נר ישראל** כך אמר הרב מגן
 אברהם שקרא שם ספרו ר"ת
 נר יפה של רבי אברהם לוי כמבואר בהקדמת
 בנו.

44 ב) **נר המזרחי** חיבר כמהר"ר ישראל
 מאיר מזרחי הרב המחבר פרי
 הארץ שו"ת, באור לתוספי הרא"ם לסמ"ג הל'
 הנוכח כ"י.

45 ג) **נר מצוה** להגאון מהר"ר ליווא
 אב"ד מפראג קונטרס בחנוכה
 בסוף ספרו אור חדש פי' על מגילת אסתר
 דפוס פראג שנת ש"ס.

46 ד) **נר מצוה** פירוש אזהרות לר"מ
 פיזאנטי ונדפס בקושטנדיא
 שנת שכ"ז וכתב שם שהיבר פי' ירושלמי
 סדר זרעים והיודשי מסכת קדושין ושאר
 ספרים.

47 ה) **נשאל דוד** תשובו' להגאון מהר"ר
 אופנהיים כ"י מזכירו הרב
 מהר"ם האגוז בלקט הקמה שלו, ו) וקצת
 מתשובות הרב עלו זה כס' הוות יארד וכס'
 שבות יעקב, וקצת מהיודישו נדפסו בסוף
 שיירי א"ה דפוס קושט' ובתחילת ס' בית
 יהודה למהר"י בן ניסן, אבל ס' נשאל דוד
 ושאר היודישו לא נדפסו. וגדולי ישראל
 קצתם היו זהירים שלא להדפיס ספרי היודושיה'
 בחייהם, ובאמת אמרו מן הזהירו' שלא תרבה
 להזהר, כי זה גרם שנאבדו הכתבים הבל על
 דאברין. ועיין בס' הוון עובדיא מ"ש ומעשה
 הוא.

48 ו) **נשמת חיים** חיבר הרב הפילוסוף
 מהר"ר מנשה בן ישראל אב"ד

א) ולי"ז ל'. ב) ולי"א י"ד. ג) שני"ז כ"ז. ד) כל"א'.
 ה) שני"ז כמ"ז. ו) ולי"א ע'. ז) שני"ז כ"ג. ח) טס כ"א.
 ט) ולי"א ס'. י) כ"ז ע"ד. י"א) שני"ז י"א.

ס

1 א) **סאה סלת**. להחכם רפאל נורצי
 מוסר.

2 * **סבר יוסף** (ע' מ' וילכל נכסמי נמ"ס).

א) ולי"א ז'. ב) שני"ז י"ט.

לדיך נחשיים שהוא חנא המחכר בקדמתו הכמנ"ס, במקום למנולא חיה ח'יפה הוכר במשנה או בכייתא דמזכיר חלניו לשם חנא.

דבי אליהו ולא סדר אליהו ורובו סיפור צמיחת מלכי העוממאנלים ומלחמתם והצלחתם ואבירייהו.

הגם הלום לחימי צכרד הדורות הנדפס ומקרב דף ע"ו ט' ספניול דכרי הכרצ צכר שבע ומתנן חסריהם והכניא מ"ש נפסחים דף ל"ד חנא דבי אליהו ר' נתן חומר וכו' ובערבי פסחים חנא דבי אליהו חע"י שחמר ר' עקיבא, ואם כדכרי הכמנ"ס כי חנא דבי אליהו קדמון חיד חומר צבס ר' נתן ור"ע וכו' ע"ש. ותמנה על כרוב בקיאותו מדוע קשמו כקוג חסיר וספק להכרצ צכר שבע והרי נפסחים ס' זקוקין דנורא וחיך לא זכר דהוא קדר חליהו דמחני לרצ עין. והו מ"אי קאמר ולא כדכרי הכמנ"ס וכו' חנו הכמנ"ס הזכיר חנא דבי אליהו נבדקתו או דיכר על זה הלך הכרצ צכר שבע הוא ח'סר משני כי חליהו המחכר סם לחמיה קחיובן סעמיק הוא לשון כמנ"ס והשליח חסריו עיני צן הקק ופסעו כי הוא ח'יפה ח'חה חליהועיני וסם ח'חד הוא ומכר במשנה ס"ג דפרה והוא נפסחתו חליהועיני צה"א. חונס הכרצ קדר דורות חכניו זה על הממשכ צמקון ולעיל דף קמ"ג חנו' ע"א חלי ח"א, ולכן חשב דהוא חליהו לסוד ועיני צן הקק לסוד. וכן נראה דהכרצ קדר הדורות חשב דמ"ש צכר ח'יפה סה"כ ויחל דף כ"ז חליהו עיני סם שחי ח'יפה וכן ככניו סם, וצכרי כי סם ח'חד הוא חליהועיני וע"ש הכרצ ח'יפה ס"ג דפרה. ומיחל עוד על הכרביס דהרי הכמנ"ס ח'ינו מזכיר כי ח'ס החנלים סהוכרו במשנה והרי במשנה לא יש סם חליהו צהחלים ולא סם עיני צן הקק.

4 א) סדר אליהו שו"ת מהר"ר אליה אלפאנדארי מובא ב פ ר ח שויון עב"ל סה"ד. ונדפס בקושטמניא ונקרא סדר אליהו רבא וזוטא להרב הגו' והוא שני שערים בדיני עיגונא בפלפול עצום ובסופו ישו"ת שייכות לשור א"ה רובם בעיגונא. והלק ב' הוא קונטרס אשר יסד הרב קצור מכל דיני האחרונים בעיגונא בסימנים וסעיפים ונדפס בסוף מכתב מאליהו להרב הגו'.

5 * סדר אליהו רבא וזוטא (עיין סדר חליהו לפני זה).

6 ב) סדר אליהו רבא וסדר אליהו זוטא, הוא תנא דבי אליהו ונדפס בוויניציא ושוב נדפס עם פירוש זקוקין דנורא ובעורין דאשא, עיין לעיל מערכת זי"י (ע' זקוקין דנורא ובעורין דלשא).

והוא הלכר צכר שבע צחוקסוויי לבי' חלק דף ל"ב ספספ על מחמר חנא דבי חליהו דמייתי סהס ח"ל חנא דבי חליהו חל טעמא לחשוב סזו חליהו הוא חליהו ככניול חלל הוא סהחל הכסוס צקדמתו זכעיס להכמנ"ס חלל חוני סמנגל סוף ס"ז וכו' ע"ש והכניול צכסר רגל ישרה. וכ"כ סוד חנא צכר שבע צהסנחוקי קרוב לסוף סה', והכניול דכריו הכרצ שייכי כליהג ח"ס חסר רמזי סקוביות צכחור דכרי סכמיס ע"ש.

וכן מוכח עמ' הקדמות ס' ק"ה כי חנא דבי חליהו הוא זמ סלמד חליהו זכור לעוב לרצ עין ע"ש. ובמקום חסר כהצמד עוד צום צכ"ד.

7 * סדר רבכות (ע' מכ"ס ומנוע: צכוק ד"ה מהכ"ס סיכר פי' קדר סהרות וכו' צה"א).

זה לי למעלה מחמשה ושלשים סנה סתמיה על הגאון הכרצ צכר שבע צזו דמה ססזכיר הכמנ"ס צקדמתו הוא חליהועיני צן סהק והוא סם ח'חד חליהועיני ולאו חליהו לסוד ועיני צן הקק לסוד, וכן חסכר סם צקדמתו הכמנ"ס ס"ב וס"ג וס"ד. ועוד דהכרצ צכר מ'חד חנא דבי חליהו הוא חליהו זכור לעוב, והוא מ"אי דחני חליהו לרצ עין קדר חליהו רבא וקדר חליהו זוטא כדחמרינין צהסנחוק דף ק"ז. וכדפס קסר חנא דבי חליהו בוויניציא סנה ש"ס ח'ח"כ נדפס צה"כ רחצ סהקלח זקוקין דנורא צעיר סרלח. וזה סה' הוא חנא דבי חליהו סתמחיל ויג"ס סהוא צביעמ' חנא דבי חליהו כמ"ש רכניו סהקס צריס ספרו.

8 א) סדר הדורות מהגאון מהר"ר יחיאל אב"ד דק"ק מינסק. ובחלק התנאים ואמוראים הן הראנו את כתו בתלמוד ועוצם בקיאותו דכל רז לא אנס ליה כאשר יסתכל המעיין ושם נאמר שהיה נכד הגאון מרדש"ל חומר מנוע רש"י ונצר משרש התנא ר' יוחנן הסנדלר, והגאון ז"ל עצמו דף ק"ד ע"ב ב' שיש בידו מגלת יוחסין וכתוב כבוה דוכרנא ע"ש. ועוד חיבר על ד' ש"ע וש"ת ודרושים וס' המספרים וס' הכנויים וס' הטעמי' וס' אבן הטועים וילקיט מכמה מאות ספרים וכללי הש"ס וכל ל' חבמת הקבלה ופירוש פרקי אבות ככתוב בפתח השער. והרגיל בו יכיר גדולתו כי הבבלי והירושלמי והמדרשים כמאן דמונח בכימתיה, והקדמתו הארוכה והגוראה ותקוני הש"ס שאחריה וחלק התנא י' והאמוראים מבחילים את הרעוק מראות נפלאו

ועוד נעלם מהם מ"ש רכניו סהקן ערך סכר ח"ל קדר חליהו רבא וקדר חליהו זוטא וזע"ל בגמל דפ' שני דיני צלזת וכו' ודחמרי צמחל חנא דבי חליהו כלהון צבווייהו עכ"ל. וכן סהכר מצוכר ומצוכר כי כל חנא דבי חליהו דמייתי סה"ס או סילקוט או רובס סהס סהס צם וצכר סני צ' סרי דעלייהו קלי סכר צכר שבע סהס סהס דמייתי סה"ס צכנהדכין דף ל"ב הוא צכוק סדר חליהו רבא חלל דיש סימיו צכוק, וסנל דבי חליהו כל סהסוה סלכות דעל זה דיכר הכרצ צ"ס צהסנחוק הוא צכרד חליהו זוטא ס"א. וסוד מיחל על הכרצ צכר שבע ועולם בקיאותו

17 ה) **סדר רב עמרם** הוא ניהו רב עמרם שכותב הסוד משמו

ודלא כהרב ראש יוסף א"ה ס' תרצ"ג. והוא רב עמרם בר ששנא ריש מתיבתא דמתא מחסיא, כ"כ בסדר רב עמרם כ"י. ט) ומצאתי כתוב שתלמידיו חברוהו ונתיחס לרבם.

18 י) **סדר תנאים ואמוראים מזכירי'**

התוס' והראשונים, והיינו שהגאונים כתבו סדר זה כפי מה שקבלו מדור דור, (ועיין צקוף סלום).

כ) סדר תנאים ואמוראים הזכירוהו התוספות בכמה דוכתי ומחס בע"א דף ל"ה ע"א וס' התרומה ס' קל"ה.

ל) סדר תנאים ואמוראים, כתב בספר קורא הדורות דף ט' ע"א שחיברו רבינו יוסף טוב עלם שכ"כ מהריק"ו שרש ק"ע. ואיברא דקצת נראה כן ממהריק"ו שם בתוך דבריו אבל אינו מוכרח. וכבר אני בעניי הבאתי בועד להכמ"ס ה"ב (עיין צקוף סלום) דברי הרא"ש פ"ק דקדושין שכתב ובסדר תנאים ואמוראים כתוב יד רבינו יוסף טוב עלם, ומוכח שהוא מהגאונים והעתיקו רבינו יוסף טוב עלם. ומשם מביאים הסמ"ג והרא"ש שבא לידם סדר תנאים ואמוראים מכתב רבינו יוסף טוב עלם, וכמ"ש אני הדל שם בועד ה"ב דף ס"ט ע"ב ע"ש, (עיין צקוף סלום).

19 מ) **סדר תקון תפלה** לרבינו אלחנן הזכירוהו התוספות בברכות סוף דף ס'.

20 נ) **סדרי מהרהר** נדפס מהדש בברלין על ש"ע הל' גדה בפלפול עצום על קמאי ובתראי ומסיק לדינא וגם שישה על גפ"ת מס' גדה חברו הגאון מ' אלחנן והביאו בנו על מזבה הדפוס וכתב שם שיש לו על ד' טורים ועל גפ"ת ושול"ת וכיוצא.

21 ס) **סדרי משנה** עמ"ש לקמן במערכת רי"ש אות ג' בס"ד. (עיין כני ד"ה ודע וכו' צמ"ס צקוף"ב).

22 * **סוד החשמל** (עיין אכזי סלנמן).

נפלאות ופלאי פלאי בקיאותו וחפ"ש מהופש בכלהו ספרי דבי רב אשר היו עמו במחיצתו.

9 א) **סדר היום** פי' התפלות בפרד"ס ודינים השייכים ומוסר גדול להרב משה נ' מכיר חד מרבנן קשישאי בעה"ק צפת ת"ו. ועיין בנדפס מערכת מ' אות נ"ה (ע' מ' מסס ו' מכיר צמ"ב).

10 * **סדר עבודה** (ע' סכמ"ע מפלגו, מ' מסס קוקדוניכו צמ"ב).

11 * **סדר העבור** (ע' כנינו סעדיס גלון ד"ס כתב כ"ת וכו' צמ"ב).

12 ג) **סדר עולם** יש ארבעה, סדר עולם לתנא ר' יוסי, סדר עולם זוטא לגאון, סדר עולם כללים להרמב"ם, סדר עולם דיני רבינו שמחה. כמתבאר ממ"ש בה"א וח"ב ע"ש (ע' אס"ו).

13 ג) **סדר עולם** חיבר הרמב"ם מכללי הש"ס כמ"ש גופי הלכות.

14 ד) **סדר עולם** חיבר רבינו שמחה תלמיד רש"י מדינין. ה) והרא"ש בתשובותיו כלל פ"ד ס' ג' דיני נחלות כתב וכן פסק רבינו שמחה בחבור שלו הנקרא סדר עולם, ובס' קורא הדורות כ' ריש דף י"ה דרבינו שמחה חיבר ס' דינין כמ"ש הרא"ש בתשובה וכו' ע"ש. ועתה ראיתי באסור והתר הארוך כלל מ"ה אות ז' שמביא מרבינו שמחה בסדר עולם ברין אסור והתר ע"ש, כנראה שרבינו שמחה חיבר בס' סדר עולם דיני ממונות ודיני אסור והתר.

15 ו) **סדר עולם זוטא** כתב מור"ם בסוף ס' יוחסין שחיברו רבינו יוסף טוב עלם. ובצמח דוד שנת תתפ"א לאלף ה' הולק וכתב משם מהר"ר סיני בר בצ"ל אל שחיברו גאון.

16 ו) **סדר עולם רבא זוטא** נדפס מקרוב עם פי' קצר אשר פי' הרב מהר"ר יעקב בן הגאון מהר"ר צבי הנקרא הרב יעבץ כידוע.

23 א) סוד ה' בעניני מילה מהרב דוד לדיא בעל עיד דוד.
24 * סוד ה' (עיין העונס).
25 * סוד הנקוד (עיין סרזי כלננון).
26 ב) סוד הרזים ספר קדמון בקבלה מזכירו בס' ציוני.
27 ג) סוד התורה להראב"ע על כל פ' איזה סודות כ"י.
28 ד) סודות. ספר הסודות לרבינו יצחק דמן עכו הביאו בנובלות חכמה.
29 ה) סודי רזיא חיבר רבי אלעזר בעל הרקח וכן סודי רזיא גימטריא אלעזר, כ"כ בהקדמת ס' מגלה עמוקות. ובסה"ד כתב שהוא מסודר לשערים סודות על פי הקבלה כתיבת יד.
30 ו) סוכת דוד להרב מ' דוד שירירו אחד מרבני שלוניקי בדור שלפנינו והם הרושים עה"ת.
31 ז) סופרים, מס' סופרים נדפס עם פי' מעון אריות נחלת אריאל ד"פ שנת הצ"ב פירוש יפה.
ח) מס' סופרים, הרב בית דוד א"ח סי' שס"ה כתב דמסכת סופרים מזמן תנאים ע"ש, ודבריו תמוהים דנזכרו בה כמה אמוראים וגם מאמוראי בתראי הזכירו שם רבא ורב כהנא ורב אשי. ועוד נעלם ממנו מ"ש הרא"ש בהל' ס"ת דמסכת סופרים נתחבר בדורות אחרונים ולא הובא מדבריו בתלמוד ע"ש, ואלו הרב בית דוד מקשה על הרא"ש במנהג דמסכת סופרים מזמן התנאים ולא זכר מ"ש הרא"ש עצמו, ומה שהקשה הרב החסיד הרמ"ך בס' יד מלאכי דקע"ד על הרא"ש שהובא בתלמוד ע"ש, עמו הסליחה דאלו הברייתות ממ"ס שהם בתלמוד האחרונים לקחום מהתלמוד וקבעום במסכת סופרים. ומ"ש הרא"ש היינו שהחידוש שיש במס' סופרים לא הובא בתלמוד וע"ש ביד מלאכי והוק היטב והבן.
32 * סיומא דפסקא (עיין תמח יסקיס, ועיין מ' יוקפ שלום נט"ב).

33 ט) סייג לתורה לרבינו מאיר בן טודרוס הלוי עניני מסרות ודקדוק, כ"כ סדר ההזרות. והם' נדפס ונקרא מסורת סייג לתורה.
34 י) סימנים דאוריתא כ"י למהר"ר כולי"ל לברר הדברי אי דאוריתא אי דרבנן ע"ד ארעא דרבנן.
35 * סלע המהלוקות (עיין ויכוח ככנ"ץ).
36 כ) סלת כלולה פי' מלוקט מהמפדשי' חיברו הרב אברהם הכהן רפאפורט ונדפס בוירונה שנת שנת'.

37 ל) סלת כלולה להרב המוכיח מ' ליב והוא חידושי ד"י' מ' מהאחרונים ומגורי האר"י וצ"ל ומהנהג הקדוש מריש א"ח עד סי' ר"ס.

38 מ) סלת למנחה מהרב הגאון בעל מנחת יעקב כמו מהדרורא בתרא ועמו שמן למנחה מבין הרב מהר"ש הרך קשתו על הרב אורח מישור סביב ד"מ י"ד במקום אשר דיבר על מנחת יעקב. ובסה"ד יש עירבובי דברים כזה אין צורך להאריך. ודע כי הרב אורח מישור בסוף שיטת נזיר עשה מהדרורא בתרא לאורח מישור שחיבר על י"ד ושם משיב על דברי שמן למנחה.

39 נ) סם חיי תשובות ולקטים ודרושים להרב חיים עשאל בן הרב הכולל כמהר"ר בנימן עשאל מרבני שלוניקי והרב חיים הגו' היה בעה"ק ירושלם ת"ו איזה שנים. ויש לו תשובה ברין מתנהג בורע אברהם למורנו הרב מהר"א יצחקי בח"מ סי' ה'. גם בס' אורים גדולים בלמודים הזכיר לשכח להרב חיים עשאל. והלך בשליחות עה"ק ונפטר בעיר אומיר כמו שתראה בס' יד אהרן א"ח הל' הנוכה.

40 ס) סמא דחיי להרב חיים יעקב תלמיד מופת הדור מהר"א והם שו"ת ואיזה קונטרסים על המורים.

41 ע) סמיכת חכמים להגאון מ' נפתלי סמיכות כל המסכתות וקראו בשם

(א) ולי"א י"ב. (ב) ע"י י"ד. (ג) ע"י ר' (ד) ע"י ה'. (ה) ע"י ע"ז. (ו) ע"י כ"ח. (ז) ולי"א ב"ה. (ח) ע"י ר' ו'. (ט) ע"י כ"ז. (י) כ"ל ב"ה. (כ) ע"י כ"ב. (ל) ע"י כ"ג. (מ) ע"י כ"ד. (נ) ע"י כ"ה. (ס) ע"י כ"ז. (ע) ע"י כ"ח.

הכאז"ד צעל הסגנות, ככר כדמס מערכת האלף ועליו
שם (עיין הכאז"ד השלישי צח"א) הוכחתי לביטול. וכן
מלאמי צמכתה לסרז הגדול מנוכי האז"ר זל"ז מ' סולימאן
ו' לוחמה זל"הם שכתב צפירות להכאז"ד צעל הסגנות הוא
האמטס מוכח כהכיס.

53 ג) **ספרא** מזכיר מהר"י קולון שרש
קמ"ט ומביאו מרן בב"א א"ח
סי' יו"ד, וכתב הרב מר וקציעה שם שאינו
התורת כהנים אלא ספר פוסק שהיה מצוי
אצל אנשי איטליא ואינו בדינו. (ד' וקרב
הדבר שכוונתו על ס' דינין שקורין לו ס' הנייר
כמ"ש בח"א מערכת נו"ן. ע"ס' נייך) ואפשר
דמהר"י קולון לא רצה לומר ס' הנייר וקוראו
ספרא.

ה) צזכר קדושים והמיקונים צזכר
ספרים קדושים סכיו לסס ונכס:

54 ו) **ספרא** דאדם קדמאה, הו"ל ליעקב
אע"ה וספרא דהנוך וס' צירה
דאברהם אבינו, וזה הדין ד' ויניציא פ' יתרו
דף ס' ע"א. ובוהר ח"ב פ' יתרו דף ע' ברזא
דרזין אמרו ספרא דאדם קדמאה דמתמן
אתמשכא ספרא גניזא דשלמה מלכא ע"ש.

55 ז) **ספרא** דרב המנונא סבא, הוזכר
בוהר הקדוש ח"ג דף ז' ע"ב
ודף ר"ס ע"ב ודף ר"ס"ב ע"א ודף ר"ס"ה ע"א
ובתקוני הוהר הקדוש דף קל"ז ד' קושטנדינ'.

56 ח) **ספרא** דהנוך, הוזכר בזהר ותיקוני'
בכמה דוכתי ומהם בתקונים דף
קל"ו וקל"ז הנז'.

57 ט) **ספרא** דרב ייבא סבא, הוא רב
ייבא סבא דריש פ' משפטים
בוהר הקדוש עד דף קי"ד, ועיין בוהר ח"ג
דף ז' ע"ב.

58 י) **ספרא** דרב ייסא סבא, עיין בסדר
הדורות ובתקונין.

59 כ) **ספרא** דר' כרוספדאי חמיד לבא,
הוזכר בתקוני הוהר הקדוש
שם (דף קל"ז וקל"ז).

60 ל) **ספרא** דצינעווא, הובא בוהר הקדוש
סוף פ' תרומה. והרב האר"י
זל"ל פירשו וזה נמצא מכ"י הקדושה כן
שמעתי

בשם הקדמה להידושו לברכות ועיין לעיל
במערכת ב"ת, (עיין צרכת כ').

42 * **ספר** לבאר רמזי הרמב"ן בפירושו
ע"ה"ת, (עיין כרמנ"ן צח"ב).

43 * **ספר** בדיני תפלה ומועד (עיין כזינו
מיימון חזי כרמנ"ס צח"ב).

44 * **ספר** בהלכה למשה מסיני (עי' הלכה
לנפס עסקיני צקו"ח).

45 * **ספר** השוב ונכבד בתכונה (ע' הכאז"ד
כלוי צח"ב).

46 * **ספר** על טהרות ועל איסורי ביאה
(עיין כזינו סעדיס גאון צח"ב).

47 * **ספר** בעיקרי האמונה (עיין הכאז"ד
כלוי צח"ב).

48 * **ספר** ברוב דיני הגמרא (עיין מ' מס
ו' יסייל צח"ב).

49 * **ספר** משירות ותשבחות (עיין כזינו
יסודס כלוי צח"ב).

50 * **ספר** שירים (לר' עמונאל) (עי' צלור
ופיכוס צקו"ח).

51 * **ספר** על ישרשים וכללי הש"ס (עיין
מ' אכרכס ו' סנייל צח"ב).

52 א) **ספרא** הוא תורת כהנים. והרמב"ם
כתב בהקדמתו שרב חיברו,
וכתב הרב קרבן אהרן בפתיחתו שמדברירי רש"י
לא משמע הכי דרב חיברו. ומה שאמרו קצת
דרבי יהודה חיברו וכדאמרינן סתם ספרא רבי
יהודה הוא טעות, דמתברר חס' שנה משנתו
וסתם כר' יהודה ע"ד שאמרו שם סתם משנה
ר"מ והאר"ך כזה ע"ש. והרב ישר' בס' מצרף
להכמה דף כ"א ע"ב כתב הרה"ר להרב קרבן
אהרן, כשהיה בוניציא מ"ש בת"כ פ' מצורע
(מגילת מצורע פ' ב' סוף פ' א' ע"פ וישב
מהוץ לאהל) א"ר חייא השבתי לפני רבי
ונשקו על ראשו דמשם ראוה ברורה- שלא
חיברו ר"ע או ר' יהודה.

ב) צדקר הדורות דף קע"ג ע"ד כתב משלשלת הקבלה
דכאז"ל חז"ל עקיבא והוא חלמיש ערוך פ' הנמקין.
וה"ס שם חס' הכז סווח יליכי דע"י הכאז"ד לח"כ חז"ל

א- טנ"ז ח'. ב- טס ז'. ג- טס ג'. ד- וז"ל יב. ה- טב"ג כ"ט. ו- טס ל"ז. ז- טס ל"ו. ח- וז"ל ל'. ט- טנ"ב.
יב. טא טס ז"ב. י- טס ז"א. כ- טס ז"ד. לא טס ז"ה.

שמעתי מהמקובלים שראו בכתבי מהר"ו זצ"ל. ובהקדמת ס' בן דוד כתב שהשחיתו והתעיבו בהעתקת הפי' הגו' והפכו דברי אלהים חיים ח"ו, והוא ז"ל בא לידו הפי' הגו' נקי ובר מכתבת מ' בנימן הלוי שהעתיק מכתב מהר"ו ממש. ובס' עמר מן להרב מנחם די לונזאנו ס' י"ד כתב דפי' ספרא דציניעותא עשאו רבינו הא"ר י' זצ"ל בבחירתו ומקשה עליו ע"ש. ובס' בן דוד דף כ"ד הרבה להשיב עליו ע"ש, א) והכל בכ"י חוץ מס' בן דוד שנדפס. ועוד נרפס הוד מלך פ' לספרא דציניעותא.

סיצרו ל' שמועון, דכרי בספרי זכר עשה לכ' וכו' חייח ולדקו דכרי הרב קרבן אסכן.

ומעין דוגמה כה זיכר הרב יש"ר ונקדילא לפרב קרבן אסכן עלמו להוכיח כדכינו כי בספרא פ' עברה אמרו אמר ל' חייח הסנתי לפני ל' והרב קרבן אסכן נסקו על כלשו כמ"ס חמ"ב פ"ט (עיין ספרא).

והמנצ"ס כתב דרב חינך ספרא וספרי. ויש קלמ סמך דלכרי דחזיק דל' יוסק כל הוה ידע כתייחל דספרא כדלמתיקן בימותה דף ע"ב ח"ל ל' יוסק לריס לקיס כלחסי לכן פדס סיוסב דורס כמספ ומי סגנורס, ח"ל ריס לקיס ללא לדידי היל ומתיחל היל והיכס חני לה סכ"כ נפס כרי יוסק סנייס כתיחל יומי וככרה כתיחל יכסי, ולדעס סמנצ"ס ח"ס דכיון דרב סדרס אחתי לא נחפסשו כיומי כרי יוסק ולא ידעס. ומיסי כזכ' יס לחיכות דכריס וככר סרפסי עומדיס על דכר זה סרב סמסי דמלך כס' יד מלאכי אום ככ"ו והרב סמסי ומכ"י י' סלמון סס ולמכ"ל.

ה) ספרי, כמה פירושי' חיבורולא נרא' שום א' ברפוס. (ל הרבא"ב, ז) רבינו הלל, (ג) הרב קרבן אהרן, (ד) הרב משה פראנקפורט, (ס) הרב חיים (חבריא, ו) מורנו הרב אליעזר נחום, (ז) מהר"ד פאררו, (ס) הגהות ופירושים מהרב סולימאן י' אוהנה.

62 ו) ספרי דבי רב פירוש ספרי להרב המופלא מהר"ד פא"ר דו זל"ה. ומביא שם פי' רבינו הלל וקצת פי' מהרב הגדול עיר וקדיש מ' סולימאן י' אוהנה ז"ל ומפי' ספרי למורנו הרב מהר"א נחום ז"ל, ושקיל ומי' על דבריהם.

63 ז) ספרי זוטא הוא ע"ד ספרי שבידינו אך ספרי זוטא הן לא ראינו הספר בעצמו, ח) וגם רבינו שמשון פ"ק דחלה משנה ח' בתוך דבריו לא זכר שם ספרי זוטא ט) רק שהילקיט מביאו כמה פעמים, וכמדומה שהראשונים מזכירים ספרי זוטא. ומה שחשב הרב פני משה פי' ירושלמי בהריות דף ב' דספרי זוטא הוא פסיקתא נראה שאינו אמת וספרי זוטא לחוד ופסיקתא לחוד כמ"ש אני עני בשם הגדולים ח"ב מערכת פ' אות כ"ג, (עיין פסיקתא).

64 י) ספרי חיים להרב עיר וקדיש מהר"ח כפוס' ז"ל כ"י פירוש על ספרי ומכילתא, הזכירו בס' הנחמד שבות יהודה הנדפס מחדש פי' על המכילתא להרב הכולל רב נהוראי כמהר"ר יהודה נגא"ר נר"ו אחד מרבני תונס עיר המהוללה יע"א.

61 ב) ספרי, כתב בספר בית דוד פירוש המשניות פ"ד דמנחות משנה ה' דספרי הוא על במדבר ודברים והביא מהערך ושפתי ישנים. ולא היה צריך לזה כי הוא מפורש ברש"י בסנהדרין דף פ"ו ובהקדמת הרמב"ם. ובעיקר דבריו הם דברים קשים רחשך לגאוני עולם שלא ידעו זה ואין זה כונתם, וכבר הושג מהרב שושנים לדוד נר"ו.

ג) סתם ספרי י' שמעון הכי אתמר בסנהדרין דף פ"ו, ומה שכתוב בכריתות והליכות עולם סתם ספרי ר' ישמעאל ט"ס. זבילדותי הרגשתי בזה ואמרת אלכה לי אל הגדולים לחזות בנועם אם העלו על הס' לתקן את ט"ס זה ומאז שפשפשתי ולא מצאתי ואמרת אולי היה פשוט בעיניהם, ואחר שנים רבות גרפס ס' יד מלאכי המשובח והמפואר להרב החסיד הרמ"ך והנה מציב לו י"ד ותמה על הגדולים שלא העירו לומר שט"ס הוא והאריך בזה באות תק"ג ע"ש.

ד) והרב קרבן אסכן בהקדמתו לנאור ספרא ספרא חוכת כפנים כ' דיש מי סלמח דספרא סיצרו כרי יסודס, והרב ז"ל דסס דכריו דכרי אמרו סמס סמס כרי מליכ ויודע סכנינו הקדוש סיצר סמסניות והול ככס סמס סמססס לדעס ל' מליכ וכן ספרא סמסכרו סמס סכנייחל לדעס ל' יסודס ע"ס. והנס לדעס סלומר כי ספרא סיצרו ל' יסודס מוסס סלמכו סמס ספרא כרי יסודס, ה"ה ילמכ כספרי ססיצרו כרי שמועון זכך אמרו סמס ספרא ל' יסודס סמס ספרי ל' שמועון וכתיחל סמס סכנייחל לדעס כלחסי כספרי סוף פ' סלס דמוכיר ל' סומר ו קדושס ליניס וכסוף סרפסס מעסס כתיחל סלמכסו סל ל' חייח. ולכ' ישקספ סכרס דספרא סיצרו ל' יסודס וספרי

א) ז"ל כ"ז. ב) ע"ב ד'. ג) סס פ'. ד) ז"ל ח'. ה) סס י"א. ו) כ"ל ד'. ז) ז"ל כ'. ח) כ"ל ח'. ט) ז"ל כ'. י) כ"ל ס'.

65 א) ספרים היצונים קורין התוספות

והרא"ש למס' סופרים וכיוצא
ע"ד ברייתא שפירושה היצונה פירוש חוץ
מהמשנה, גם אלו ספרים היצונים כלומר חוץ
מהברייתא של רבי חייא ורביהושעיא ותוספת.
א"נ חוץ לתלמוד.

66 * סתרי תורה (עין קונטרס אסרון
למטה).

קונטרס אחרון

1 ב) ספר, דרך מהרש"ל וליזא רבני לכתוב פירושים
לליזא מחבר כמו מהרש"ל על הסמ"ג
כוחז ומ"ש הספר וכיוצא בלשון זה, וכונסם על הספר שהם
עמוקים זו ועמוקם לכתוב הסמ"ג וכיוצא כחזים הספר.

2 ג) סתרי תורה יש בחוק הזכר הקדום. ואל
חממה לכל הזהר הוא סוד ונחלי חולמיה
דבני קבלו בשמוחם סמכי חוכה, כי כבד הגאון הסמ"ג
עמד על זה ונתן טעם ללשנה הציבו בספר מקדש ונגף פ'
לך לך דף קכ"ז ע"א מהספר ע"ש בנזכר.

א) ול"ב כ"ב. ב) זו ע"ז. ג) ש"ב ע"ז.

סדר תנאים ואמוראים (ול"ב מערכת ס"ג).

אמר הצעיר היר"א ס"ט, הנה התוס' והראשונים מביאים ראייה מסדר תנאים ואמוראים בכמה דוכתי, ומהם
התוס' בשבועות דף מ"א והרא"ש שם בפסקיו ובתוספתו והתוספות בסנהדרין דף כ"ט וע"א דף ל"ה וחולין דף ע"ו.
ובס' התרוסה ס"י קל"ה והגהות אשרי ס"ק דחולין הזכירו סדר תנאים ואמוראי' דברי' המצורדין, ומדברי הר"ן בחידושי
לסנהדרין שם דף כ"ט שכתב וז"ל ובתוס' כתבו דמצאו כתוב בסדר תנאים ואמוראים וכו' ע"ש, נראה שלא היה בידו
סדר תנאים ואמוראים והגם רחוקים. ואני הדל מצאתיו בספר קלף כ"י ישן נושן ולזכות הרבים הדברים עתיקים כמות
שהן, רק אחלקם בעיקב מעי"ם שנית' והיו לאותות ראשי פרקים עדר עדר לברו לתת ריוח בין הדברים, והגם
שטקומו מוזכר בס' הכללים אשר ידו תיכנ בעזר משהי שוכן שחקים, שהיו מצוה לא משהינן אמרתי אעלה מד"ס
ועולה אשר לו יקים בס"ד א).

א כל סתם משנה רבי מאיר, סתם
תוספתא רבי נחמיה, סתם ספרא ר' יהודה
בר אלעי, סתם ספרי ר"ש בן יוחאי, וכלהו
אליבא דרבי עקיבא והם היו תלמידי רבי
עקיבא ולאחר מותו נחלקו על דעתו ב).

ב אמר בן עזאי כל חכמי ישראל לפני
בקליפת השום חוץ מן הקרח הזה ומנו עקיבא

א) ואבז רהטאי אדברה נח שנים שלשה נבגרים ואני
שחל עליהם חובה בצור"ר נפשי סתרי' עילוי עד ילא כנגה הכוחה לומר צדקאי. וחלוס איבו הסתה לל אישתלתי,
אלל דללו כל כמינאי כמיס חילאי אבז ערדאי מנו דלחקלתי הא גוטאי מנואי ומצדאי, דזמנין דחשתי מצניחא דרישאי
עד טוספל דכרשאי, לל מליכא למיקס ולא לילא דעסאי, ותקי"ל"א לי כוליה הלמודאי בחמוי דלצחי, ברס חזו דלחאי
הא דצב"ח מילי קעניי אבז רהטאי ודיני דלחקלתי גמירי דלל עבר כס"ל. לך ה' הוחלתי לך קראי לך חלאי רפאלי
ה' והפל. עיני בחותקך ר"ב נהוראי כי"ר (ש"ב ע"א).

ב) סתם חשנה ר"נ, סתם ברייתא רבי נחמיה, סתם ספרא רבי יהודה, סתם ספרי רשב"י וכולהו תלמידי דר"ע הם
חיפלינו אליבא דרבי עקיבא ואת ר"ע לא ראו, למה כי לא היו עמו בדורו חלל פליגי בדבריו על דעתו, ע"כ לטון ס'
הקנה דף פ"ב ע"ב. זה מורה שהם חוספת שהוקיפו וליזה תלמיד כחכ כן, כי ביצמות דף ס"ב ע"ב מצוה שהיו תלמידי
ממס ואחר שמתו כ"ד חלף היה העולם שמש עד ששגאה להם כמנוחם שם, ובסנהדרין ריש דף ע"ו אמרו סתם חוספת
רבי נחמיה, ובספר ה"א הסנין והלשון מהוקן. וצבנלי וירושלמי צבמה דוכתי מוכח הכי שלמדו התנאים הני' עם רבי
עקיבא וחין להאריך, וליזה כוחז כחז צב"ה הקנה צב"י זה בגלין והדפיסוהו כמו שאירע כן כמה פעמים וכמ"ש אני
הדל בכמה דוכתי צב"י (ול"ב כ"ב).

ג) והיינו כמ"ש רש"י בצמחות דף כ"ח ע"א ופ"ק לשבועות ורש"י פ' ערכי פתחים דף ק"צ. והנה החוס' שם
סקשו על זה קריתים חזקתם והפכינו דמי רבי יהושע הו וקרתה סס אדם. וקשה דלמאי הפליגו עין דנכר ח"ל

סדר תנאים ואמוראים

שנקרא אחר היו אומרים עליו אחרים אומרים א).

ה כל יש אומרים רבי נתן.

ו כל רבי יהודה סתם במשנה ובריתא שחולק עם ר' מאיר ורבי יוסי ור' שמעון ורבי נחמיה ורבי אלעזר הוא רבי יהודה ברבי אלעי. כל רבי שמעון סתם הוא ר' שמעון בן יוחאי, כל רבי אלעזר שבמשנה ובריתא סתם הוא רבי אלעזר בן שמעון.

ז כל רבי אלעזר במשנה ובריתא סתם הוא רבי אלעזר בן הורקנוס, כל ר' יהושע במשנה ובריתא סתם הוא רבי יהושע בן חנניה שהיה בימי קיסר.

ח כל תקנה סתם היא תקנת עזרא.

ט כל מקום ששינינו בראשונה תקנו

כך וכך ואין שם שם חכם בן הלכה.

י כל מקום ששינינו במשנתנו בר"א אימתי בזמן באמת הלכה למישה מסיני.

יא כל סתם משנה הלכה, מחלוקת ואחר כך סתם הלכה כסתם, סתם ואחר כך מחלוקת אין הלכה כסתם, סתם במשנה ומחלקת בבריתא הלכה כסתם, מחלקת במשנה וסתם בבריתא אין הלכה כסתם. הלכך כל מקום שחולקין שני חכמים בתוספתא בספרא ובספרי וסתם במתניתין אחד מיניהו הלכה כמאן דסתם מתניתין כוותי'. וכל מילתא דפליגי בה במתניתין וסתמא בבריתא לית הלכתא כאותה ברייתא.

יב כל מקום ששינינו תורו ב"ה להורות כב"ש הלכה כב"ש. אבל בכל שאר מקומות שחולקין ב"ש וב"ה הלכה כב"ה חוץ מזו בש"א מכבדין את הבית ואח"כ נוטלין לידים ובה"א

נוטלין לידים ואח"כ מכבדין את הבית שהלכה כב"ש. ולמי שמהפך אותם ושונה אותם אף בזו הלכה כב"ה.

יג כל ערות שהעידו בבחירתא דבר ברור הוא.

יד כ"מ ששנים חלוקים ואחד מכריע הלכה כדברי המכריע, ומכריע לאו בדדיהו הוה אלא לבתר זמן ופליג לחד מיניהו.

טו רבי אלעזר ורבי יהושע הלכה כרבי יהושע, רבי אלעזר ורבי עקיבא הלכה כרבי עקיבא (ב). רבי מרפון ורבי עקיבא הלכה כר"ע, רבי ישמעאל ורבי עקיבא הלכה כר"ע. רבי יונה בן גוריו ור"ע הלכה כר"ע.

טז כל מקום שנחלק רבי עקיבא עם יחיד הלכה כמותו שהלכה כר"ע מחבירו ולא מחבריו.

טזב רבי מאיר ורבי יוסי הלכה כר' יוסי, רבי יהודה ורבי יוסי הלכה כר' יוסי. רבי שמעון ורבי יוסי הלכה כר' יוסי, רבי נחמיה ורבי יוסי הלכה כר' יוסי.

יז רבי שמעון ורבי יהודה הלכה כר' יהודה, והלכה כרבי יהודה בעירובין אבל לא במתיצות, רבי יהודה ור' נחמיה הלכה כרבי נחמיה.

יח רבי יהודה ור' אלעזר בן יעקב הלכה כרבי אלעזר בן יעקב, והלכה כר' אלעזר בן יעקב בכל מקום דקי"ל משנת ר"א בן יעקב קב ונקי.

יט רבי מאיר ורבי שמעון הלכה כדברי המחמיר (ג), והלכה כרבן שמעון בכולה שבת ואפילו ברבר שאינו סתכוין. אבל בסוקצה מחמת איסור דאוריית' אין הלכה כר' שמעון.

כא רבי מאיר ורבן גמליאל הלכה כרבן

סהוא מהגאונים ז"ל כבוד דרבני כש"י וכש"ס ועניה סמכי ודאי, ולא הם ז"ל קפויזות דקוקס יקשו גם על הגאונים צדקד תר"א וידחו דרבני ע"ז טעשו בשנועות דף מ"א ושאר דוכתי. הן חמת דעם נעשו מל"ס טעם סהא וסוקו גאונים דרבני דבני קבלה כמ"ס הסוק' והכל"ם בכמה דוכתי, ועיין במעלות סוף שנועם דהיינו.

וכבר כהנתי צעניוטי צפה עינים צפסמיס דף ק"צ דכות ה' דיבר צם צבצוטינו צעלי סהוק' וכיוצו אל סהמת דרבי יחושע בן קרסה וכני יחושע בנו של רבי עקיבא חני הוו כלכר העד העיד בנו דבניו סלר"י ז"ל ס"ס (סס ד'). (א) ק"ק דהסוק' צבועה דף י"ב כהבו וסחר רבי סרסס בקונטרס לרפס סמועות סקיבל מלישע קצבוע ססס סססיס וכו' וסוסי לל כהבו דסס דרבי סגאויס צדקד תר"א. וסס סקסו סהוק' סס על זס יצנתי סני סלל צפסס סיניס על צכסל דף ל"ב (סס ה').

(ב) נעלס זס וסרצ יצין סמועה דף מ"ד כלל ק"י"ב ודף מ"ז כלל ר"כ"ב סקסס על ס' כריתות דכסז כן ולל ידע ססס דבני סגאויס צדקד תר"א. וסס סוה סלסוד עכ"ד צבצווס דף ל"ו כ' עקיבא צנאוקס ר' אליעזר ענדנין כוסיס וכמ"ס צעניוטי צבוקס סחר. ול"ככל ללסון סדר תר"א סהוקן יוסר מלסון ס' כריתות (ול"ב ו').

(ג) כ"כ ס' כריתות וסציול סליכות עולס ומנן דסחו וסרצ יצין סמועה סינן, ולל זכרו דסס דרבי סגאויס צדקד סגאויס ולסוסיס (ול"ב ז').

ברבן גמליאל, רבי ורבן שמעון בן גמליאל הלכה כר"ש בן גמליאל, רבי ור' אלעזר בר שמעון הלכה כרבי, רבי ורבי שמעון בן אלעזר הלכה כרבי, רבי ורבי ישמעאל בר יוסי הלכה כרבי. ואם אמר ר' ישמעאל בר יוסי משום אביו הלכה כמותו.

בב הלכה כרבי מחבירו אבל לא מחביריו, ובמקום אביו אין הלכה כמותו.

בג כל מקום שאמר ר' שמעון בן אלעזר בלא מחלקת הלכה כמותו. והלכה כר' יהושע בן לוי בכל מקום א.

כד אף על פי שנתנו הכמים כלל לומר פלוני ופלוני הלכה כפלוני, היכא דאיכא אמוראי בתראי דקיימי כחד מיניהו הלכתא כוותיה.

כה כל היכא דפליגי תרי תנאי או תרי אמוראי בהדי הדדי ולא אתמר הלכתא לא כמר ולא כמר, אי איכא רבה בהדי תלמידא לית הלכתא כ ת ל מ י ד א במקום רבה עד רבא. ומרבא ו א י ל ד הלכתא כבתרא.

כז תוספתא אינו אלא דבר קצוב ולא דבר מסוים, וכן תורת כהנים שהוא ספרא דבי רב, ולא מכילתא שהוא ספר ואלה שמות מן ההדוש הזה לכם עד סוף ספרא ב, ולא ספרי שהוא ספר במדבר מן וישלחו מן המהנה עד סוף משנה תורה, ושמן של אלו מדרש ונקראים בל' התלמוד ברייתא, יש מהם שהם הלכה ויש מהם שאין הלכה. כיצד כל

א) הניחוחו הסוף ג' א ד' ג' א. וק'ק דלפי הנכחא דקדר תר"ס תוקור ונהגונו כדלעונן הכי כהני דהנב"ל צחטו' ס' ספ"ד והסניב"ל צחטו' וצ' ע"ב דהנב"ל סכני דכ"ב' ור' יומן סלכה כל' יומן ובקדר תר"ס כחז' דהלכס כריב"ל בכל מקום. גס ק'ק דהנב"ל והסניב"ל והסל"ס דגלדים ד' מ"ס והסד הנקני' סס ל' הזכירו סדר הנ"ל וכן עמר רלסוכים שעתו דזה.

דע דהנכח' משמע דריב"ל הוא מכלל הסנ"ס שהכי הוצא בקדר הסנ"ס והיינו כו"ס דהנב"ס. וק'ק על רס"י דכתב דמחור"ל הוא. ולחי צנטי' צנוקס חסר (עיין צס' יוסף חוונן ס' ע"ז) כתבתי לסשוח דעס רס"י להנב"ס ולחס"ל (ול"ב ח').

ב) נכחא דר"ל עד סוף ספר שמות כמו שהיא צידינו המכילתא. וק'ק דהנב"ס כחז' בהקדמתו ור' רבי ישמעאל פ"כס מלכה שמות עד סוף החורה והוא הנקרא מכילתא וכן ר"ע חיבר מכילתין עכ"ל, הכי דהנב"ס ה"ל מכילתא דרבי ישמעאל שהיא זו צדידינו עד סוף החורה, וכן הספ"ד לחון קל"ד כחז' חניא צמכילתא וצדין הסוף כחז' הרב מגדל עז דהכי חני צמכילתא וספרי ע"ס. והרז דינא דחיי סס כחז' דהוא ע"ס כחז' מ"ס צמכילתא ול"ל כספרי. ובס' חסך שלמה ח"מ ס' ח' ענ"ס חזן צנ"י משס סנ"ג רלחיה צמכילתא כחז' דע"ס הוא ול"ל ספרי ונעני צס משס הרב דינא דחיי ע"ס. וזה העלס דבר דהס ז"ל ה"ל מכילתא עד סוף החורה, וכן צדין זה הרב מגדל עז כחז' דהכי חני צמכילתא וספרי. ועל חזן ק"ק דהילנד לונט שכחט סנ"ג רלחיה צמכילתא הן חלמ' דידע עזן דהס ז"ל ה"ל מכילתא חלחט צדינו, חלל ה"ל רלחיה כספרי.

ואולם, הו קשיא דבקדר תר"ס ספוט מנחונים כחז' דמכילתא היא עד סוף ס' שמות, והכי דהנב"ס ודענניה סיה לטס עכילתא עד סוף החורה וחלני מ"ס עד סוף ספרח פירושו עד סוף החורה, ולכלל סדברות לל' ידעתי מ"ס דהנב"ס דר' עקיבא סיבר מכילתין, ונעולס לל' רלחיה ולא שמעתי ס"ס מכילתא דר' עקיבא (סס ע').

סדר תנאים ואמוראים

שמואל זעירי ור' יוחנן הלכה כמותם בדיני מוקצה משום דס"ל כר"ש.

לה כל רב ורבי חנינא הלכה כרב א רב ורב הונא הלכה כרב, רב הונא ורב חסדא הלכה כרב הונא רב הונא ורב נחמן הלכה כרב הונא באיסורי וכרב נחמן בדיני, רב נחמן ורב ששת הלכה כרב נחמן בדיני וכרב ששת באיסורי ב).

לו רבה ורב יוסף הלכתא כרבה לבר מתלת שדה ענין ומחצה דהלכתא כרב יוסף.

לז רב אחא ורבינא הלכתא כרבינא לבר מאומצא בעי ומזריקי שלש הלכות הן בפ' גיד הנשה.

לח רב אשי ורב כהנא הלכה כרב כהנא, רב אשי ורבינא הלכה כרב אשי (עי' בסוף סלוח ד"ס וסנה מלאמי וכו'), והלכתא כמר בר רב אשי בכלוא תלמודא בר ממיפך שבועה ומכתב אודיתא ג) דאמר מר בר רב אשי בראודיתא נמי מהפכינן אשבועתא ומכתב אודיתא כי ההוא דאכמין סהדי בכליתא.

לט אביי ורבא הלכתא כרבא לבר משיתא דהלכתא כותיה דאביי וסימך יע"ל קג"ס.

מ כל היכא דאיכא השתא דלא אתמר הלכתא לא כמר ולא כמר דעבד כמר עבד ודעבד כמר עבד, כן הלכה.

מא כל קושיא שלא הוכרעה לא בראשונה ולא באחרונה, עשה כזו עשה עשה כזו עשה.

מב כל שמעתתא דלא איסלינו בה הלכתא היא.

מג כל מהכא שמעתתא היא כגון אלא מהכא או וחפשוט לה מהכא.

מד כל מהא ברייתא היא.

מה כל היכא דאיכא תסתיים כן הלכה וסיומא דמילתא היא ואין לך מה שתחזיר בו.

הוא מסקנא דמילתא דקאמרינן נמי בסוכה בסופה דשמעתא אתו לקמיה דרב יהודה אמר להו אנא אקרא חדתא נמי אמינא זמן דקרא משתא לשתא נמי קא אתיא וסוכה ולולב נמי קביע להו זמן הילכך בעי למימר שהתיינו, אבל ציצית דלא קביע ליה זמן לא בעי למימר שהתיינו ולא הוה הלכה היא ההיא ברייתא. הילכך ליכא למיקם עלה דברייתא ותוספתא וספרא וספרי כ"א על פי אמוראים שבתלמוד.

חקל סדר סעסעס, וזכו סדר סתלמוד:

כז כל רבי אלעזר סתם בתלמוד הוא ר"א בן פדת.

כח כל רב יהודה סתם הוא רב יהודה בר יחזקאל ורב הונא הוה בר זוגיה ושניהם תלמידי רב הו. ורב הונא הוה בר זוגיה דשמואל.

כט כל מעשה בחסיד אחד או רבי יהודה בן בבא או ר' יהודה בר אלעאי.

ל כל היכא דאיכא רב ספרא משום חד רבי רבי ומנו ר"ג, בנו של רבי הוא.

לא כל היכא דפליגי רב ורבי יוחנן הלכה כר' יוחנן, רבי אלעזר ורבי יוחנן הלכה כר' יוחנן לבר מתלת דהלכה כר"א, שמואל ור' יוחנן הלכה כר' יוחנן.

לב רשב"ל ור' יוחנן הלכה כר' יוחנן לבר מתלת דהלכה כרשב"ל, חדא בריש החולין גבי החולין למעוברת והפילה, תניינא ביש נחלין המחלק לנכסיו על פיו ריבה לאחד ומיעט לאחד והשוה להם הבכור, תליחא ביש נחלין הכותב כל נכסיו לבנו אחר מותו האב אינו יכול למכור מפני שכתובים לבן והבן אינו יכול למכור מפני שהם ברשות האב, בהני תלת הלכה כרשב"ל.

לג רב ושמואל הילכתא כרב באיסורי וכשמואל בדיני.

לד עולא רב ולוי אין הלכה כמותם בשבת בדיני מוקצה משום דס"ל כרב יהודה.

(א) כ"כ הכוזבין והכש"ל צמי' גיטין דכז שמואל בן חסני חסס ספר מחיבות כסד דהלכה ככז. והכוזבין והכש"ל ככזו דל"ט פליג כמו סהבאחי דכריסס חני דל"ל דקונטכס יעיר און מעכב ס"ה אום ל"א. ואין בס אחר סילאמר דכ"כ כסדר מ"א (ול"ג י"ד).

(ב) האל"ט צעירינין פ"ג ס' ב' הניח זה מהשו' כאלויס, ובהואו אשכי ס"ק דחולין ס' י"ז מייחיל לה מסדר ס"ה ועו"ט חני חל כז צעיר און מעכב ס' אום ז' (שס י"א).

(ג) החוק' פליגי פלה בשבועות דף מ"א ושאר דוכמי ע"ס (ול"ג י"ב).

היא ומלתא אחריתי היא כלומר שמא כך הוא ושמא אינו כך ומפרשים אותו בסברא.

ס וכל היכא דאיכא כל הני למה לי צריכא חוזר ואומר וצריכא, כלומר הני תרויהו דרא אינון ושוויין כהדא ואין ביניהם לא קשיא ולא פלוגתא ולא באו שתיהן לא לפרש ולפסוק פלוגתא דחכמים שהפליגו למעלה, שאם היה אומר צריכא ולא היה אומר וצריכא, לא היה יודע מה אותה פלוגתא או הלכה כמי והיתה ספיקא גדולה, ולכך כתבו שתיהן כדי שלא תוכל לפעות בהם כלל ולא תהיה לך בהם ספיקא כלל.

סא וכל היכא דאיכא הא תו למה לי כלומר למה הוסיף ואמר והלא כבר אמרה פעם אחרת בפ' פלוני או בפ' זה, והואיל ואמרו שם מה היה צריך לומר כאן, ומשיב שאם לא היה חוזר ואומר אותה כן היה לך ספיקא או טענה גדולה לפעון בה.

סב וכל היכא דאיכא קושיא בתר קושיא ולא איפסקא הילכתא חזי היכא מטי, במקום שיש באלו קושי' רבוי דברים הסתכל שם ועיין יפה, ומאותם רבוי דברים תלמוד הקושיא הראשונה והשניה.

סג וכל היכא דנסתפק לך הלכה ולא ידעת במאי קמשתעי ולא ידעת הילכתא כמאן ומאן אמרה, חוזר ומסתכל למשנה של אותה הלכה שהיא ספיקא לך וממנה תלמוד.

סד וכל היכא דאיכא חסורי מחסריא והכי קתני זה שכתוב אחר חסורי מחסריא אמרו חכמים חסר מן המשנה וכך היה ראוי במשנה לומר הואיל ולא אמרה אותה המשנה תקנו החכמים בגמרא.

סה וכל היכא דאיכא תנא תוספתא היא שנוספה על המשנה ומה שחסר מן המשנה הוסיפו אותו חכמי' בגמרא מן הבריתא תוספתא זו שהיא תוס' על המשנה לפיכך אינה כתובה בלשון תנו רבנן אלא בל' תנא אע"פ שכל תנו רבנן תוספתא היא.

סו וכל בריתא שאינה בלשון תנו רבנן

מז כל אמר רחמנא הלכה למשה מסיני היא א).

מז כל אפנויי יתרים הם במקרא ולא היה צריך לכתבו כמו איש פנוי שאין לו עסק ולא כתבו הכתוב אלא ללמוד מהם ואין להשיב תשובה של כלום כי פנוי הוא ללמוד ולא להשיב.

מח כל תיקו דאיסורא לחומרא דממונא לקולא.

מט כל היכא דאיכא תרי לישנא בחד מילתא, בדאורייתא עבדינן לחומרא בדרבנן עבדינן לקולא.

נ כל היכא דתשכח קמאי דפליגי ובתראי דפליגי נמי בהדיא פלוגתא כגון אביי ורבא או בתראי אחרני הילכתא כבתראי.

נא כל היכא דאיכא רבנן קמאי ורבנן בתראי כגון תלמידים שלהם שהוסיפו על דברי הראשונים הלכה כמותם.

נב כל לאפוקי וא"כ לית הילכתא ב).

נג כל תיובתא אין עושים כאותה תיובתא.

נד כל מקום שנאמר קשיא, דבר תלוי הוא.

נה כל היכא דאיכא תיובתא דפלוני תיובתא אין הלכה כאותו פלוני אלא בחבירו ותיובתא לשון שביחה.

נו כל היכא דאיכא הא לאו בפירוש אתמר אלא מכללא אתמר מהלכה שהיא מפרק אחר או מאותו פרק או מענין אחר והלכה למעשה היא וזו הלכה למעשה, ע"ש ותמצא אותה שמביאים אותה במקום אחר ותדע.

נז כל היכא דאיכא ולא שנייהו כלומר והלא כבר נשאו ונתנו בענין זה בפ' פלוני והשבנו תשובה בענין זה כבר.

נח כל היכא דאיכא ואנן אישינויי ניקום ונסמוך, כלומר הואיל ונשאו ונתנו בענין זה בפ' פלוני והשבנו תשובה לחכמים באלה שנויי נסמוך עליהם.

נח כל היכא דאיכא אדרבא תירוצא

(א) עמ"ס הפנוני' בפסגותיו ל' העלות שם כלשון דלמכא הויה כממלא חסר זמנין דכנן ועיין להכח סוה יא"כ ס' קל"ב (עס י"ג).
(ב) עמ"ס חזי סה' דיעיר חזן מעכס למ"ד סוה ד' (ול"ב י"ד).

סדר תנאים ואמוראים

רבנן אלא בל' תניא ממנה אתה למד שהיא בת"כ א.

סן וכל היכא דאיכא ואמר מר תשובה היא מאותה בריתא שהיא תוספתא ותוספתא תנו רבנן היא .

סח וכל היכא דאיכא אמר מר, ראה לאותה הלכה הכתובה למעלה ותדע טעמא ועוד טעם אחר .

סט וכל היכא דאיכא פשיטא לא צריכא, בא להוסיף קולא על קולא .

ע וכל היכא דאיכא מאי בנייהו אם חכם אחד הוא אומר מה יש בין טעם פלוני חכם למעם שלו, ואם שני חכמים הם אומר מה יש דבר יותר בין טעם פלוני חכם למעם פלוני חכם .

עא וכל היכא דאיכא איבעיא להו, אותם חכמים שהפליגו באותה הלכה אוהו פסק הוצרך להם והם שאלו זה את זה לעצמם .

עב וכל היכא דאיכא קמפילגי, חכם בישיבה היה .

עג וכל היכא דאיכא תיתי לי, לשון קללה הוא .

עד וכל היכא דאיכא אידכר שמיא, שמתא הוא דשמתה .

עה וכל היכא דאיכא מי בדלת, מעשות מלאכה קאמר .

עו וכל היכא דאיכא א"ר פלוני ונשמו בה משמיה דפלוני, הלוקים היו בדבר לאמר בשם אותו חכם .

עז וכל היכא דאיכא א"ר פלוני א"ר פלוני, רבו היה ב' .

עח וכל היכא דאיכא א"ר פ' משום ר"פ, לא רבו היה .

עט וכל היכא דאיכא מתיב, קשיא היא. איתיבי, יחיד ליחיד. מיתיבי, רבים ליחיד .

פ וכל היכא דאיכא והא אתמר והא תנן והא תניא ורמינהו, קשיא ולפרוכי קא אתיא .

פא וכל איריא קשיא היא .

פב וכל הויה קשיא היא כגון והוינן בה או והוי בה ר' פלוני .

פג וכל היכא שבבל תנווי שלא המצא בה אבוי או רבא או אמוראי אחרני, שמע מינה רב אשי ורבינא תקנום .

פד ופעמים שתמצא בקושיא אבוי ורבא ורב פפא ורבינא, לפי שכולם ראו זה את זה ובדור אחד היו .

פה כל רבי מארץ ישראל, וכל רב ומר מבלל .

פו רבי יוחנן ורשב"ל היו תחילת אמוראים בא"י .

פז רב ושמואל בבבל רבי יוחנן ורשב"ל נהגו שררה בא"י ורב ושמואל נהגו שררה בנהרדעא ובדור אחד היו .

ואחריהם רב נחמן ורב ששת, ואחריהם רבה ורב יוסף, ואחריהם אבוי ורבא, ואחריהם רב פפא ורב כהנא, ואחריהם רב אשי ורבינא .

פח רבי יוחנן חי ת' שנים ג', רב חי ש' שנה ד', רבן יוחנן בן זכאי ור' עקיבא והלל הזקן היו כל אחד מהם מאה ועשרי' שנה .

פט רבי ורבי נתן, סוף משנה, ורב אשי ורבינא סוף הוראה .

צ רב גדא ורב סימונא סוף סברא ה' רבי יונתן סוף מעשה ו' .

רבי יונתן סוף מעשה ו' .

נשלם סדר תנאים ואמוראים

(א) כמזוזה דנפסקאות התלמוד שכלפינו המלל ימלא הפך מזה (ול"ב ע"ו).
 (ב) כ"כ סרסו מן הרשאים הנחלס סרסו יד ומלכתי כלל ע"ד. וסם כ' לעל סרסו סווא כן ואינו כלל נמוך וסביל כמס כליות על ז' ע"ש (ול"ב ע"ו).
 (ג) ס' התקומה קי' ק"הס כסד דסכרד למורכלי' ל' יוחנן חי יוסר מש' שנה, ולשפכר דכך היתס גיכסו (ול"ב ע"ו).
 (ד) ל"כ סרסו"ס סבילו שיעס מקובלת כסונוס פ' השלס סנכסו דף פ"ס ע"ב. ועיין יעיר לזון מעכסס הלכ"ף סווא מ"ד (ע"ס).
 (ה) וכל"כ ס' כריהוס וסווא מקסר סו"ל קכ דסס כסווס רכ ססווא רכ"ל גזל (סס כ"ד).

(ו) כ"כ ס' כריהוס. וכליתו בגליון ס' סרסו מס"כ דוד קורינאלנו ז"ל ה"ל ז"ע וסמאל ר"ל סוף חגשי מעסס חלס דל"כ קסס דכסוף קיעס חני כס דכרי סניסן י' דוקס עכ"ל. ולשפכר דלגני מעסס התגלס חני פ"ק (ל"ל פ' כסכס) דקועס דמל' סניסל כן דוקס כעלו חגשי מעסס, וסל סויון דלסכר כך כסלסס סיו כמס חגשי מעסס וסס כסלמורכ"ס. ויהכך דלגני מלכ"ס כלסו"ס קלסור דמל' סניסל כן דוקס כעלו, וסל כ' יוסנן כלסס דפיס מעכסן סנורכ"ל סו סמוך ל"סס, וס"סס וסמכר סוף מעסס ולל סמכר ע"ד סלמור בני רכני סניסל כן דוקס לסד"ל כין קדש לקדש דלגני למורכ"ל ורכני סנורכ"ל סיס סוף חגשי מעסס. וסס לישנל דקוף מעסס סוף סווכס וכו' נקע (סס י"ע).

שמי כמה שנויים יחיד סקיר חליף, ונשום כפי אמרתי
לכניא [בדפוס] סדר ח'א שגלחתי בקלף יסן כ"י, והמעין
יראם כי יש הפרש בין ז' לזה הרבה.

ודע כי במקור הקנה אשר הפיקו יש עטיות, ובכללים
אלו הן כל יקר לחמה מיני בם' הקנה כ"י שנידי ורלחתי
עטיות ושנויים הרבה.

ליצרא דמחבר ס' הקנה כותב שהי' בשנה ל' אלפים
כח"ש בם' הקנה של עטמי הנלוה וס' קנה צינה על ק"ש,
ול"כ היה צאון רב תחילה האמוראים וקוף התנאים, ואין
יחכן לכתוב על אצוי ורצא ורצן סבוראי. האמנה שיש
מי שכותב שמחבר ס' הפליחה היה ר"ב קרא, אמנם במקרי'
אלו כותב שהוא קנה בן אציגדור וכו', ולומר שכל זה אינו
מגוף הספר אלא חוספה מצחון, אינו מתישב.

והנה נלחסי לפר"אש בסקיו פ"ק דקדושין אוח
י"ו שכתב ח"ל ובסדר תנאים ואמוראים כ"י רצינו יוסף
עוב עלם כחוב רצינא ורב אשי הלכה כרצינא עכ"ל, הא
למדה וסדר ח'א קדים עובא ורצינו יוסף עוב עלם שהיה
קרוב לזמן הכי"ף העתיקו ונאלא כחוב מחכש י"ו. ונלחין
הדברים שהאמוראים כתבוהו מקבלתם מהאמוראים ורצן
סבוראי. והנה בזה לרצינא ורב אשי בסדר הנ"ל הכחוב
על קלף יסן כחוב הלכה כרב אשי כחש"ל וכ"כ בם' כריחות,
אכן במקור הקנה כחוב הלכה כרצינא כנקמה רצינו יוסף
עוב עלם.

(א) אמר העלוי חיר"א ס"ע. נראה ברור כי זה
סדר הנח"ל ואמוראי הוא מהגאונים שהם קבלו מהאמוראי,
והזכירו רב גדל ורב קימונא שהיו קוף סברא דהיינו קוף
דבני סבוראי. וכן נראה קלה מהסוף והר"א ש בשבועות
דף מ"א להזכירו צה"ג וסדר הנח"ל ואמוראים ור"א, עין
רואה דבין צה"ג ור"א כתבו סדר ח'א לומר שהוא מהגאונים,
ואין ראה מנ"ש במקום אשר דלא הקפידו על זה. וכיון
שהוא קבלה הגאונים, לזה מייחסו מייחיה הראשונים ראים
לדבריהם.

(ב) ובסדר זה תנוה דעהו דמנה מילי שאמורים
הראשונים רש"י והרמב"ם וכיוולא בפשיטות, בסדר זה נאלאו
ומשם חפרו לוכל.

(ג) ורלחתי בם' כריחות עבר ימוה עולם שכתב הרבה
דברים ומקור זה בקתם חלבו הם דברי עלמו והנה הסם
בסדר זה. אך כתב בם' כריחות בפתיחה השער ח"ל ו לפי
כתי אחרי ההסתובנות דברי גאונים הקדמונים לכתוב
בלשון קלרה וכו' עכ"ל, ועל זה סוף לכתוב כמה דברים
ומקור זה של הגאונים בקתם. אמנם רלחתי לרצינו עשאל
הנגיד בכתב ההלמוד שכ' בקתם אחיה דברים ומקור זה.

(ד) אחרי כן הוכרחי דבם' הקנה יש כללים הן אמנה
הפסחתי בחוכ"ה ונלחתי בם' הקנה שדפס ומקור דף
פ"ג שכתעט שם יש כל סדר התנאים ואמוראי הלוא, אלא

(א) ולי"א ח' (ב) שם צ' ג' (ג) שם ב' ד' שם י"ט.

ע

4 (ד) עבודת יה"כ מהרמ"ק על התפלות
והקרבתות, נדפס בוויניציא
שנת שמ"ז.

5 (ה) עבודת ישראל פי' סדר עבודה
למהר"ר ישראל קמחי תלמיד
מופת הדור מהר"א ז"ל ויש לו תשובה
ביש"ת מים רבים כשהלך בשליחות מצוה
בערי האיבורפ"א. והרב שושנים לדוד
שקיל וטרי על ספר עבודת ישראל הנז'.

6 (ו) עבודת הלוי מורה מקום על כל
המצות בטור וסמ"ג וסמ"ק

ורבינו ירוחם וכלבו דפוס ויניציא ישן. ונדפס
פעם אחרת בק"ק [קושטנדינה] בשם מורה
צדק. ועתה מדפיסים אותו בליוורנו בחומש
תורה אור.

1 (א) עבודה תמה פירוש לסדר עבודת
יה"כ מהרב ישדה יהושע ע
ונדפס בקושט'. ויש פירוש לסדר עבודה
מהרב מהר"ם נגרין ומביא אותו בם' עבודת
ישראל, גם ע"ס היראה מרבינו יונה עשה
הגהות ופירושים הרב מהר"ם נגרין וראיתו
ונדפס ב' פעמים. והרב מהר"ם נגרין היה
בזמן מרן ב"י לפי המשוער אצלי.

2 (ב) עבודת הגפן פי' ההגדה וח"י דינים
בהל' פסח בב"י ד' אופיבאך.

3 (ג) עבודת הגרשוני שו"ת להרב
הגאון מ' גרשון אב"ד דק"ק
מיץ, ועיין לעיל ונדפס מערכת גימ"ל, (עיין
ע' גרשון אשכנזי צ"ט).

(א) שג"ב ז' (ב) ולי"א י"ג (ג) שג"ב ח' (ד) שם ו' (ה) ולי"א י"א (ו) צ"ז פ"ז *

7 א) עבודת מקדש להרב המקובל מ' מנחם די לונזאנו וח'ברו שנת של"ב ונדפס בפני עצמו ואה"כ בספרו שתי ידות והוא סדר עבודת התמידין ומוסף שבת. והרמ"ע מפאנו יסד סדר עבודה לכל המוספין. והרב יעב"ץ בבית תפלתו ערער עליהם וסידר סדר עבודת תמידין ומוספין כפי דעתו ע"ש.

8 ב) עבודת הקדש להרשב"א, עיין לקמן מערכת ש"ן בס"ד, (עיין סכס"ס ב"ב צ"ב).

9 ג) עבודות האהבה למהר"ש אלקבץ על דרך האמת ולא נדפס.

10 ד) עדות ביהוסף ב' חלקים שו"ת להרב מהר"ר יוסף אלמושיניו אב"ד ור"מ דק"ק בילוגראדו. ועיין בנדפס מערכת יו"ד, (עיין מ' יוסף אלמושיניו צ"ב).

11 ה) עדות ביהוסף שו"ת להרב המובהק ח"ק כמהר"ר יוסף ן' סאמון זלה"ה נדפס מחדש.

12 ו) עדות ביעקב שו"ת ולקומים להרב מהר"ר יעקב די בוטון. ועיין במערכת יו"ד, (עיין מ' יעקב די בוטון צ"ב).

13 ז) עדי זקב הגהות מהר"ם די לונזאנו על הרב הלבוש וראיתים מכ"י הרב ז'ל ומזכירו בס' מצת שמורים, וכמ"ש בנדפס מערכת מ"ם בס"ד, (עיין מ' מנחם די לונזאנו צ"ב, ועיין לנזט).

14 ח) ס' עדינות חיברו ר' שמעון הגדול שהיה מגדולי לות"ר ומקורו מעורא הסופר ואנשי כנסת הגדולה בקבלה. הזכירו הקדוש מהר"ש בס' דין ידין.

15 ט) עובר לסוחר כ"י בקבלה מגורי האר"י ז"ל, כך שמעתי. ועתה ראיתי בסה"ד שהוא ספר ללמוד חכמת סופרים' חשבונות רבות ונדפס.

16 * עונה קמנה (עיין פסוק קמנס).

17 * עונת רצפים (עיין פסוק סופרים).

18 א) עוללות אפרים להגאון מהר"ר שלמה אפרים בעל כלי יקר.

שפתי דעת, ארח לחיים, עמודי שש, עיר גבורים, רבנות אפרים. והיה רב בק"ק פראג עם הגאון ההסיד הרב של"ה ונח"נפשיה דרב ז' אייר השע"ט, ובקשו תלמידיו להתעסק בו ולטהרו והורה הרב של"ה שהבנת הקברנים יתעסקו עם הת"ח, ואם ירצו לותר לאיזה אנשים חשובים בשביל טובת הצדקה של קברנים שיקנו בדמים הרשות בידם, אבל מצד הדין אין יכולים ליקח מהקברנים. כן כתב בפנקס חבורה דק"ק פראג והביאו סדר הדורות סוף דף ס"ד.

19 ב) עוללות הכרם שארית שו"ת כרם שלמה להרב מהר"ש אמארילייו ונדפס בסוף תורת חיים למהר"ש ח"ג.

20 ג) עולם קמץ בריש משנת חסידים להרב המקובל מ' עמונאל חי ריקי, ונדפס לבדו עם פ"י דרך המלך.

21 * עולם קמץ. מאמר —, (ע' סכ"ט) מפלגו צ"ב).

22 * עולת שבת (עיין עולת חמיר).

23 ג) עולת שמואל שו"ת למהר"ר שמואל פלורינטיין אחרון.

24 ד) עולת תמיד חיבר הרב מהר"י צמח ז"ל כוננת אשר מצא מכתב יד הקדש מהרח"ו עצמו ויש בו חידושים הרבה והוא בכ"י.

25 ע) עולת תמיד ועולת שבת, באור א"ה ש"ע להרב מ' שמואל א' מדייני ק"ק קראקא ונדפס באמשטרדם שנת אמ"ת והרב מג"א והרב אליהו רבא משינים עליו.

26 * עומר השכחה (עיין רכינו יעקב מכווננו, ר"מ צ"ב).

27 פ) עז והדר שיטה נפלאה בפלפול עמוק כ"י על מס' ע"א מהרב הגדול מהר"ר שמואל בן אלבאז מרבני עיר פיס בזמן הרב הגדול מהר"ר יעקב ן' צור, ושמעתי

א) סג"ב ס' (ב) סס' ל' (ג) צ"ו פ"ח (ד) סג"ב י"ב, וז"ל ט"ו (ה) וז"ל ג' (ו) סג"ב י"א. (ז) סס' כ"ב. (ח) סס' כ"ג. (ט) וז"ל ס' (י) סג"ב פ"ה. (יא) סג"ב ל"ב. (לב) סס' ל"ז. (ל) סס' ל"ז. (מ) סס' ל"ז. (נ) סג"ב ל"ז. (ס) סס' כ"ד. (סא) וז"ל ס' (י' סג"ב פ"ה. (ב) סג"ב ל"ב. (ג) סג"ב ל"ב. (ד) סס' ל"ז. (ה) וז"ל ז'. (ו) סג"ב ל"ז. (ז) סס' כ"ד.

מעט לועזי אשר חיבר לזכות הרבים אשריו ואשרי חלקו.

30 ה) **עמ סופר** לדר"ק בחכמת הדקדוק.

31 ו) **עמ סופר** כ"י חיבר הרב מ' יעקב ז' צור ז"ל בתקון סדרי שטרות

וחיבר חבורים הרבה כמ"ש בח"א מערכת יו"ד אות מ' (עיין מ' יעקב ז' לור נס"ח), והרבה לכתוב בכל גליוני ספריו, והי בקי בכל מנהגי הרבנים מספרד הבאים מהגרשו ולא הניח דבר גדול ודבר קטן הכל בכתב. גם יש לו ספר מכל האגרות שכתב במליצה ויש בו המצאות במדב"ר בערב"ה.

32 ז) **עמור** סדר הדורות כתב עמור ואח"כ עמור סופר" ע"ש. ואינם שנים

כי ס' העמור הפשוט והמודפס נקרא עמור סופרים אלא שהפוסקים כותבים עמור לבד לקצרו זה פשוט ולעיל במערכת דל"ת (עיין דרכות) כתבתי שראיתי למרן בב"י א"ח סימן תרע"א שכתב כן כתב הר"ן בשם העמור וכ"כ שבלי הלקט בשם בעל הדברות ע"ש, וכתבתי דיש להרגיש דה"ב עמור הוא הרב המחבר הדברות כידוע, ושמעתי אומרים דכונתו על חילוק שמות הספרים דהר"ן כתב בשם ספר העמור ושבלי הלקט בשם ס' הדברות ולא נהירא דה"ל למרן לומר וכ"כ ש"ל בשם ספר הדברות או לשון כיוצא בזה ומאומרו בשם בעל הדברות משמע דרבנים הלוקים הם בעל העמור ובעל הדברות. ואולי אגב שיטפיה נקט לשון זה.

ח) עמור סופרים דיני ממוני' ועשר' ויש צו עשרה נחמכות ואסר כך הלכות שקימנס תשקף בגזע חכמים, חיבבו דבינו ילקח זן חבב חלחי כו"ש בח"א מערכת יו"ד אות י"ב (עיין זה בח"א). ומ"ש בש"ח להכניזן סי' ע"ט וכן ר"ס צעל העטור הוא י"ס וז"ל ר"י צעל העטור, וכבר כתב רבינו זלנאל דחשבו' חלו נחלים עניות. שוב כתיבתי בחשבות מפר"ס ד"פ קימון חק"ט שכתב פסק ר"ס צפסקר העטור ויש לחסות. ועל קלט מוזכרו בחכ סרצ בני יעקב. ומוכרו סרצ מר קשישא מפר"א נחוס סיה לו זלור העשרה נחמכות. והרצ סחסי מפר"א גימון עשם עינשים לקלט העטור ונקבא מפר"א סופכים וס קון סופכים ודלחיו כספיימי ויש קבועות' ועל קלט מוזכרו בחכ סרצ בני יעקב. מפר"ס יעקב די צועון סיה לו סרצ על העטור ונחלד ולחיה סיור דפסק צפסקר עזוב ציעק מפר"א וליקוים. והרצ הגדול מפר"א סלגלחיו כחצ דסיה לו זקלט שלמה על לשונות העטור וסל"ו נחלד.

ושמעתי מרצקן קשישאי צפ"ק ירושלמי ח"ו סקנלו מהזקנים

זשמעתי מתלמידיו ותלמידי תלמידיו את כל התקף גדולת הרב מר שמואל הנזכר בעומק העיון ישר ובהוראה ותלמודו שגור ומסודר בפיו. והרב המופלא ח"ק מהר"ח ז' עטר בס' פרי תאר קורא אותו אחי הרשב"א. ונה נפשיה דרב בן נ"ב שנה כשמואל הרמתי וכמדומה שהיה שנת תק"מ.

28 א) ס' **העזר** חיבור קרמון ומזכירו לפעמים רבינו מנוח בפירושו

זבדף נ"ג כ' כ"כ הרב בעל העזר בחיבור המוקצה. ובספר כ"י ישן נושן מצאתי שכ' אחר הר"ה בעל המאיר כלשון הזה והרב ר' מאיר מטברנקשאלייש חיבר חיבורים ועזר לכל בס' העזר. ב) ובס' כפתור ופיה סוף דף ז' כתב ובעל העזר זקני הרב ר' נתן בן הרב ר' מאיר כתב וכו' ותמה על מ"ש מהור קדש הרב ר' אליעזר דשינו זצוק"ל בהלכותיו עכ"ל וכפי מה שמצאתי בס' ישן הרב בעל העזר היה שמו הרב ר' מאיר ואפשר דמ"ס הוא בכפתור ופרח וצ"ל זקני הרב ר' מאיר בן הרב ר' נתן.

29 ג) **עזרת נשים** מהרב הגדול מהר"ם ז' חביב על עיגונא סוכב הולך

על ס' יז"מש"ע א"ה. ואח"ז מחברת בשמות הנישין ובסוף קצת תשובות לבן בתו החכם השלם החסיד ועניו כמהר"ר יעקב כולי המחבר ס' מעט לועזי לזכות את הרבים והמסדר הם' הנורא משנה למלך ופרשת דרכים, ד) ושמעתי מקדושת והסידות מהר"י כולי ז"ל הנזכר ושקידתו בתורה. וראיתי קונטרסים ממנו בכ"י שכל מה שהיו מחדשים בישיבת הרב הגדול מהר"י רוזאנים ז"ל וחיבריו הרבנים ז"ל היה כותב בשמם, וכן כמה קונטרסים מהידושויו כ"י. והוא סדר ספרי הרב מר זקני ז"ל גט פשוט שמות בארץ. עזרת נשים, וסידר ס' הנורא משנה למלך וקבץ כל גליוני הספרים וכל נירות וזכרונות וחיבר ס' הבהיר משנה למלך וגם ס' פרשת דרכים שהיה בלי סדר ומעורב ונתח אותו לנתחיו וחיבר דרכ"י נועם ורוחו. הוא קבצן. וראיתי קצת מפרשת דרכים כ"י מהרב ז"ל וברכתי ברוך שהחלק מחכמתו, והכרתי תוקף פעולת צדיק מהר"י כולי ז"ל הפלא ופלא כי היה סופר מהיר ובקי בש"ס ובפוסקים ומפרשים וכנראה בספר

והזקנים דק' סעטור וספר רבינו יוחס סס ומסינה סוד
 עלמח להחכייל, וכל מי שטעה בלוח עליהם או נאבד
 הציבור או ס'ו יספר בנחמה ימיו וספר סעטור ככז כחבנו
 דכונה רבנים עשו פ' ונאבדו והכז בני יעקב נח נפטיה
 צן ל"ב טהור. וכן רבינו יוחס הרב מהר"ם יונה עשה
 בלוח חלקק חלס וקלח טונו מנידי ללחם, ולמיטרים קלחו
 מנידי מיטרים ונאבדו. וכמה"ר אשר טלם החמיל לבכר
 עליו כמו שכתב ס' משה אשר נאפטר ל"ב צוקלר שנים.
 והכז נסיבות משפט מעט מוצר שביאכר ונה נפטיה דרב.
 גם הכז מהר"ל לפסח ה"ל בלוח על רבינו יוחס מה"ס
 סלמיו הרב ומסכנות יעקב ונאבד. ומכאן סכסח קיוסם
 הכז מהר"ל גיכון שטפה בלוח ללוח חלק מהעטור וילל
 בלוח והאריך ימים וטיס סלל"ס.

33 א) עמרת אליהו להגאון מ' אליהו

על זכחים מנחות תמורה
 ותוספתא רזבחים ומסליגים מאד על חכמתו
 ובקיאותו.

34 ב) עמרת זהב פ' על אסתר מהרב

המקובל עיר וקדיש מהר"ר
 חיים הכהן תלמיד מהר"ח זצ"ל והוא אצלנו
 בכתיבת יד.

35 ג) עמרת זקנים להגשר הגדול מהר"י

אברבנאל ועתה נדפס פעם
 שנית באמשטרדם.

36 ד) עמרת זקנים חידושי דינים על

כל ד' חלקי ש"ע מהרב מנחם
 מענדל אב"ד דק"ק קראטשינ תלמיד הרב בית
 חדש בן בתו של הגאון מהר"ל רופא אב"ד
 דק"ק וינא. ולא נדפס כ"א על ארח חיים
 סביב מגיני ארץ.

37 ה) עמרת פז באור על הרא"ש סדר

נשים מהרב מהר"ר פינחס
 זעליג אבד"ק לאסק וקרי אנפשיה תשית
 לראש' עמרת פ"ז. ויש לו גם על סדר מועד
 אך לא ראיתי מודפס כ"א על סדר נשים.

38 ו) עמרת צבי על ח"ט הרב מהר"ר

צבי בר עזריאל והוא הרב
 המחבר בית לחם יהודה על יד.

39 ז) עמרת צבי ונחלת צבי על ש"ע

א"ח, מהר"ר צבי הכהן תלמיד
 הרב ב"ח.

40 ח) עמרת ראש ועמרת תפארת,

41 ט) עמרת שלום למהר"ח הכהן

תלמיד מהר"ח על שיר השירים
 וגם חיבר על כל ה' מגילות ועל ישעיה ואיוב
 ונאבדו כולם אך יש בידי עמרת זהב פ' אסתר
 מנורת זהב פ' קהלת בכ"י.

42 י) עמרת שלמה באור מהרש"ל

לישערי דורא ונדפס פעם שנית
 בבסיליאה, ועיין בהקדמה שם.

43 יא) ס' העיון מרב חמאי גאון הזכירו

הרמ"ק בספ"ד שער עשר ולא
 השע פ"ז ע"ש, ל' זכיתי אני הדל לראותו
 כ"י.

44 יב) עיון יעקב להגאון מהר"י בעל

מנחת יעקב וכו' על העין יעקב
 בדרך פשוט.

45 יג) עין יהוסף שיטת הרב מר קשישא

מהר"י ה"ן אבי הרב שנות
 חיים, על מציעא. ויש לו עוד בכ"י כמ"ש
 בנדפס מערכת יו"ד, (עיין הסכ"ר יוסף סזן
 נח"ס).

46 יד) עין יוסף חרושים ע"ם משפטים

מהרב הנזכר, ואני ראיתי בכ"י
 עד סוף התורה.

47 טו) עין יעקב שחיבר מהר"י נ' חביב

אביו של מהרל"ג כנודע.
 ראיתי לכתוב הספרים שנדפסו פירושים על
 עין יעקב, כי בכ"י ראיתי ושמעתי הרבה
 פירושים והם: פ' הרב מהר"ר אהרן נ' חיים
 האחרון על כל עין יעקב כ"י, הרב מהר"ר
 אליעזר נ' ארחא כ"י, הרב מהר"ח חזן בעל עין
 יוסף

א) טב"ז ל"ז. ב) טס י"ע. ג) טס ע"ז. ד) טס י"ז. ה) טס ע"ז. ו) טס כ"א. ז) טס י"ס. ח) טס י"ד. ט) ט"ז
 י"א. י) טב"ז ל"ז. י"ב) טס כ"ב. י"ג) ויל"ח. י"ד) ט"ח. י"ה) ט"ט. י"ו) ט"ז. י"ז) ויל"ח. י"ח) ט"ז.

ז'המ. ושם הסריך הכנה בעיקר זה וזה סוף דבריו
 בקלור נמנך ולמכרן קלתי.
 ונשאל הרדכ"ל בהשנותיו דפוס וינליח ק"ל ש"ד
 על איה חשזון ומעקרים הוא סונוך על הרמז"ם או על
 הרב ן' הקד"ל או על מהר"ר יוסף אלבר, והסיב הרב ז"ל
 אין דעתי ומסכתא שז"ס לזהם שום עיקר, לפי שכולה
 עיקר ופני הגבורה וחר"ל כל הסונוך כל הסורה כולה מן
 השמים סוף ומפסק אחד וכו'. וז"ל כל מלוה ומלוה היא
 עיקר ופניה וכו' וא"ך כאלו דרו עיקר וזו עפילה ס"ו והאריך
 צ"ח ע"ש.

53 ה) **עיר בנימן** שני חלקים עיין לעיל
 מערכת ב"ת (ע' מהר"ר בנימן
 וזלף צ"ח) והם דברים נהמדים והקדמות
 נפלאות.

54 ו) **עיר גבורים** להגאון מ' שלמה
 אפרים רבו של הרב תו"ט.
 ועיין בסמוך. (עיין עוללות אפרים לניל).

55 ז) **עיר דוד** דרושים להרב מהר"ר דוד
 עשוי בתים וחדרים נדפס
 באמשטרדם.

56 ח) **עיר מקלט** על המצות מהרב דוד
 [הנ"ל] אב"ד דקק"א באמ"ד
 מהר"י ששפורטיש. ושם ביאר מורה מקום
 המצות בש"ס ובמדרש ובסוד ואזה טעם
 ועונש העובר על המצוה והתיקון, ונדפס
 בדיהרן פארט שנת ת"ן. ובמדרומה שחר
 והדפיסו בס' י"ד כל בו מסודר ממנו [נ"ל
 מצנן] תפלות וכו' וכולל י"ד ספרים ובמו רגע
 ראיתו זה שנים רבות.

57 ט) **על כל**, ספר דינים שחיבר הר"ר משה
 שניאור מאיבור"א תלמיד
 מהר"ם ומתחיל על כל יתגדל. קנה בינה דף
 כ"ה ע"ב. י' מזכירו מור"ם בדרכי משה א"ה
 ס' ס"א וכתב שחיברו תלמיד מהר"ם.

58 * **על הנסים** (עיין מ' חס ן' ימיאל
 צ"ח).

59 כ) **עלה דיונה** שיטה על כמה מסכתו'
 להרב מהר"ר יונה אשכנזי דרך
 חורפא.

60 ל) **עליות רבינו יונה** לבתרא. כך מכנין
 האחרונים חידושי רבינו יונה
 לבתרא

יוסף כ"י. ואשר הם בדפוס שידעתי אתיא
 זכירה. א) פירוש מהר"י ן' חביב עצמו בה"א
 ישהרפ"סו, הוא עצמו הוסיף מרילה כמה
 חידושים בשם אמר הכותב, ב) חידושי אגרות
 למהרש"א, ג) מהר"י פינטו על ח"א וח"ב,
 ד) תאוה לעינים וקלורית לעין למהר"ש
 אלגאזי, ס) ישרש יעקב למהר"א, ו) שבות
 יעקב על ח"ב להרב ז"ל, ז) עיון יעקב, ח) כבוד
 הבית על ח"א, ט) עיר בנימן ראשון על ח"ב,
 י) אהל יעקב למהר"ר יעקב כהנא שפירא
 ונדפס בפפד"א על מאמרי עין יעקב.

ומהר"ר חיים ממונינא סופק ללקט לקוטי דבר
 לקוטי מאמרי הש"ס אשכ"ל לה הניחם הרב מהר"י ן' חביב
 צעין יעקב וקרא שמו בית יהודה, ופירש קלה במאמרים
 צ"ס אמר הסוגר. וצעין יעקב מדשים נדפסו גם מאמרי
 בית יהודה ופי' אמר הכונה. ומה שהשמיט הרב מהר"י
 ן' חביב מאמרים אלו הוא שכוונתו היתה ללקט מאמרים
 השמיטים לשנים עשר מעלות והיה להם כוונה צליקוט
 מאמרי הש"ס והיה יתום. ודעהו היה לעשות מפתח על
 זה אלא דבקום ח"ל כחצקש ציטיטה של מעלה, וכ"ז מצוחר
 צהקדמתו ונדבריו מהכלל"ה צ"ו. ודין גמ"ל כי צ"ח י"ס
 חידושים מהחלשונים הרבה וגם מונו ז"ל כחונר, וי"ס
 צננוטו האדון ל"ה"ה נדפס ח"צ ד"ד עין יעקב ולא י"ס
 כל כך חידושי החלשונים ולא חידושי כחונר בסוף דבריו
 הרב מהכלל"ה כ"ס ע"ש.

48 א) **עין משפט** להרב עזרא מלכי
 שו"ת כמש"ל במערכת מ"ם,
 (עיין מלכי דקטס).

49 ב) **עינות מים** דרושים להרב הנוכר
 בכתיבת י"ד.

50 ג) **עיני ישראל** פי' על הסמ"ק מהרב
 מהר"ר ישיאל קמחי כ"י.

51 * **עיני העדה** (עיין חס"ק טלנ"ה).

52 ד) **עיקרים**, ספר העיקרים למהר"י
 אלבו מעיר שוריא"ה. וכתב
 הרב ספר יוהסין שחיברו בשנת קפ"ה ונדפס
 כמה פעמים וגם נדפס בפירושים עין שתול
 שרשים וענפים. והנה הרמז"ם הוא היה מונה י"ג
 עיקרים כידוע. ובהשנותיה הסדמות להכח"ש ושאר גדולים
 והוא ספר שנויים ראש צמיון רכ"א זכר שהרמז"ם עשה
 עיקרים ותמה על הרמז"ם אמאי לא כתב בכלל העקרים
 עיקר גדול והוא עיקר מהו כי הלוך חיים פעלו ונתן לנו
 חורטו וכוחו עמנו הצדיק והסליח להטיב ויתן לנו ח"י
 צעבור ששמוך הקיו והאכחו הדעטו וחרב הצ"ח צנויניו
 ועיוין הרב על רוב שעיטו וכשנשוב עוד יגאלנו ויבנה

א) סב"ב כ"ה. ב) ס"ס כ"ע. ג) ולי"א י"ב. ד) ס"ס י"ד. ה) סב"ב ל"ב. ו) ס"ס ל'. ז) ס"ס ל"א. ח) ס"ס ל"ה. ט) ס"ס ל"ד. י) ולי"ב ח"י. כ) סב"ב ל"ט. ל) ס"ס א"ב.

83 * עין חיים (ע' צניי סי).

84 ט עין החיים חיבר מהר"ו זצ"ל בהכמת האמת ממה שקבל

מרבנו רבינו האר"י זצ"ל והוא שם כולל לכל ספריו ואח"כ פתח כמה שערים שער ההקדמות שער הכוננות וכו', וכבר בנדפס מערכת ה"ת כתבתי מענינו (ע' מ' סיים ויט"ל צ"ב). ומפני שמהר"ו קרא שם כולל עין החיים, לכן הרב המקובל המופלא מהר"ר מאיר פאפירש כשסדר הכתבים שהיו בידו וקבלם מרבנו הרב המקובל מ' יעקב צמה, כי כתבי מהר"ו עצמו היו ביד בנו מהר"ש וישאל ולא היו זזים מביתו כלל רק אבדורי אבדור הכתבים בערכוביא כמ"ש בנדפס שם מערכת ה"ת. והרב מהר"ם פאפירש הגזר הלך לדמשק וראה בבית מהר"ש וישאל הספרים ולקח שמיץ מנהו מהסדר. ובחירתו לע"ה ק ירושלם סדר סדר נכון לכל הכתבים עם מהדורא בתרא שלא היתה ביד מהר"ש וישאל ולכלם קרא בשם עין החיים. אך בתלקו"ת כי לספר ההקדמות קראו דרך עין החיים ולס' הכוננו' קראו פרי עין החיים ולפי' פסוקים וכו' קרא נוף עין החיים וחילקו ויש בו נוף שני נוף ג' וכו' עדר עדר לבדו.

85 י עין החיים חיבר הרב הגדול מופת הדור עיר וקדיש מהר"ה אבואלעפיא דרשות על התורה והוא רומז הרבה דיני הש"ס והרמב"ם בדרדוק הכתובים ואותו"ת אשר תבאנה, ואגב שקלא וטריא על הרמב"ם ואביוניה, והוא ס' נפלא ובקצור גדול והקורא צריך להעמיק העיון ואז ח"ך אוכל יטעם לו אמרו ורמזותיו כי נעמו. ושמעתי מצד אחד ששעם מפי סב"ז ז"ל שקבלה בידו סהול משבע יחוסה חכע המלוכה, ולזה כיון צ"ל עץ הפיים סוף פכשם וימי שכתב ומסלה הפנימנה שלל יפסק וכו' עכ"ד ששעם מפי קדוש סב"ז ז"ל.

86 * עין שתול (עיין מס"כ גליונו כז שלמה צ"ב).

87 ט עצי אלמוגים על דיני נט"י עירובין שניות בפלפול עצום.
88 ל עצי ארזים על תחילת ש"ע א"ה בפלפולא אריכתא ולענין דינא.

ונכחה קלא היה כלון ה' שיטגלו וזאנז לבנתי הספכים הז'. וכל האמור ידעתי נלמנה צניכוכ.

71 א עמר מן כ"י פירוש אדרא זוטא להרב המקיבל מהר"ר מנחם ד לונזאנו ושם מדבר הרב ז"ל קשות. וקנא חכם אחד וחבר ס' השגות עליו וקרא שמו בן דוד ונדפס כמ"ש לעיל במערכת ב' בס"ד. (עיין צן לוד).

72 ב ענק חיברו בעל איזמה כנגדלות ומזכירו שם כמה פעמים.

73 ג עסיס רמונים קצור ספר הפרדס של רבינו הרמ"ק ז"ל חיברו הר"ר שמואל גאליקי תלמיד רבינו הרמ"ק וכמהר"ר מרדכי דאטו הוסיף הגהות בגליון וגם הוא תלמיד הרמ"ק והדפיסוהו בטעות וההגהו' שלא במקומן וגם ערב רב. לכן הרמ"ע תיקן הספר והוסיף בו ונדפס במנטיבה ש' שפ"ג.

74 ד עפרא דארעא מהרב המפורסם מהר"י עייאש סובב הולך על ס' ארעא דרבנן, ונדפס מהדש עם ארעא דרבנן בשמע יעקב הנדפס מחדש.

75 ה עין אבות פירוש אבות למהר"ר רבינו עובדיה ותוספת י"ט ולחס נקודים ובסופו לזה ארש.

76 * עין הגן } (עיין צניי סי).

77 * עין הדעת

78 * עין הדעת (עיין סוללות סיים).

79 ו עין הדעת טוב כ"י חיבר מהר"ו זצ"ל דרשות על כל התורה דרך פרד"ם נחמד מאד וזכתי לקרותו.

80 * עין הדר (עיין צניי סי).

81 ז עין חיים חיבר הרב מהר"י האגוז על המשניות כולל סוגיות הש"ס ודברי הת"ט ותוספת נפך משלו.

82 ח עין חיים כ"י פסקי דיני ממונות וכתוב בו חיברו מאור הגולה רבינו חיים בר נסים וראיתו באיטליא.

א) שב"צ מ"ג. ב) צ"ו פ"ה גם הפעמוה וז"ל. ג) ול"א ה'. ד) שב"צ ס'. ה) ול"א ט"ו. ו) שב"צ מ"ז. ז) סס מ"ע. ח) סס ל'. ט) סס מ"ט. י) סס ל"א. י"א) כ"ל צ"ל. י"ב) סס ג'.

89 א) עצמות יוסף שיטה ק ד ו ש י נ
וסוגיות אחרות להרב מהר"ר
יוסף ז' עזרא בפלפול עצום, ועיין בנרפס
במערכת י"ד (ע' מ' יוסף ז' עזרא נמ"ב).

90 ב) עקידת יצחק להרב הפילוסוף
האלהי מהר"ר יצחק עראמה
ספר נחמד מאד ויש בו שערים מלמעלה
מנה ויהללוהו בשערי"ם והוא אביו של הרב
מאיר עראמה עיין לעיל מערכת המ"ם (עיין
מכ"כ מ"כ ע"כ עכ"ל נמ"ב). וכל ספרי הדרשני'
בדורות שלפנינו שותי מימי הנאמנים באו
שעריו בתורה.

91 ג) ערוגת הבשם להרמב"ם ז"ל כ"י
מחכמת הרפואה.

92 ד) ערוגת הבשם למהר"ר שמואל
ארקווילטי בדקדוק וכו'.

93 ה) ערוגת הבשם פי' שיר השירים
עד"ה.

94 ו) ערוך ראיתי במ' הישר כ"י לרבינו
תם שכתב וז"ל וכן בערוך
והוא בר סגנא שכל דבריו נערכין על פי'
רבינו הננאל עכ"ד בדה קמ"ז ע"ב. וכן ראיתי
במ' מנחת שי פ' וישב על פ' היא מוצאת
ישכתב ידוע כי רוב פירושו של הערוך הם
כפירושו רבינו הננאל ע"ש (וע' דנינו סגנאל,
רבינו נסים זכ יעקב נמ"ב).

95 ז) ערוך הקצר הוא ברפוס וראיתו
על קלף ישן כ"י חשוב ושוב.
ח) ויש בו איזה חיבות שלא הביאם הערוך.

96 ט) ערך לחם הם הגהות הרב מהר"י
קאשטרו על ד' ש"ע ונרפס
בקושט'. וכמרומה לי שראיתי באיזה מקום

שהרב ז"ל חיבר חבור באורך על ד' טורים
ומשם חפר אוכל וחיבר ספר ערך לחם, והוא
ע"ד מרן ומור"ם שחיברו באורך על הטור
ואח"כ כתבו הדינים בקצור.

י) ערך לחם על ד' ש"ע במ' פרה שושן
מהריק"ש במ' ערך לחם, כ"כ סדר הדורות
דה קע"ד ע"ד. וכבר נרפס ספר ערך לחם י"ג
שנה קודם פרה שושן אלא שלא הגיע לידו
ולא ידעו.

97 כ) ערכי הכנויים סמדר הרמ"ז כ"י
באורך והיו לאותות מאל"ף
עד ת"ו, ועיין בגולל אור.

98 * עשרה דברים (ע' כ' סמואל זכ
מסס. מלוג' וייכי נמ"ב).

99 ל) עשרת הדברות ס' שהיבר הרב
העטור ז"ל כמ"ש בש"ג ח"ב
ריש מערכת ד' (ע' דנכות). והפוסקים קורין
אותו ס' הדברות.

100 מ) עתים מאמר העתים א' מהמאמרו'
שהיבר הרמ"ע ז"ל. ג) ונרפס
לברו ואח"כ נרפס עם פירושו יד יהודה.
ס) וס' העתים לרבינו יהודה בן ברזילי
אלברצלוני עיין ח"א מערכת י"ד אות ה' (ע'
רבינו יוסף ז' נחזילי אלברצלוני נמ"ב).

קונטרס אחרון

1 (ע) עמ"ז סמוכיים הרב ע"ז והרב ש"ך ז"ל
הוא לנזס י"ד סנקל עענס זכס ועיין
בסמוך.

2 (פ) ע"ש סמוכס הסמ"ע ועעניס בנ"ע סוף לנזס
ס"מ סנקל סיכ שוסן. ולא סולכסי
אלל לנעכי יסללל, והנס דקונערס זס קלחסי בנס ועד
למכניס הס סמכניס סלני וזכיר במוכו והיו הדכריס
לנעריס סנלסי ביה ועד למכניס.

א) סנ"ב ל"ב. ב) סס ל"ג. ג) ס"ז פ"ב. ד) סס פ"ג. ה) ס"ז פ"ד. ו) סנ"ב ל"ד. ז) ול"ב י"ז. ח) ס"ז פ"ה. ט) סנ"ב
ל"ה. י) ס"ז ע"ע. כ) סנ"ב ל"ע. ל) ול"ב י"ד. מ) ול"א י"ד. נ) ול"ב י"ז. ס) ול"א י"ז. ע) ול"ב י"ב.
ס) סס י"ג.

פ

1 א פאר הדרור שו"ת להרמב"ם נדפסו באמשטרדם נמצאו בגניז הרב מהר"י ששפורטש בל' ערבי והועתקו ללה"ק. ואני הצעיר ראיתי בכ"י תשובות הרמב"ם בלשון ערבי קובץ גדול כ"י.

2 ב פאר הלכה להרב מהר"ר פריץ בסוגית ר' הנינא סגן הכהנים בפסחים ושקיל וטרי מענין לענין.

3 * פדה צור (ע' נ"ז חסודס).

4 ג פדות ופורקן לרבינו סעדיא גאון עיין לעיל מערכת סמ"ך (עיין כ"ס גאון צמ"ב).

5 ד פועל צדק קונטרס קטן מהרב שפתי כהן ונדפס ג' פעמים והוא קצור המצות לדעת הרמב"ם בלשון הכתוב מסודר יפה ונחלק לו ימי השבוע. ואשני אם יתמיד לקרותו בכל שבע וחמש מחוזה היא העולה כלנו קיים המלות שאינו יכול לקיימם צמטס, וכנר הזכיר הכרז' על זה וכל קדושים עמו וכמו שכתבנו בש"ס ס"ב ריש מערכת ח"ס (ע"י מלח צק"א) ונמקומו' אה"ל צמ"ד.

6 ה פורת יוסף להרב מהר"י סאמיג'ה על הר"ן כתובות וחולין וקצת סוגיות והיה רבו של הרב כנסת הגדולה כמ"ש בנדפס מערכת ח"ת (ע' נ"י סיים צנצנטי צמ"ב). וחומר דרך ימין להשיג על מהר"ש אלנאוז מקנדיא ועל הרמ"ע. וכפי הנראה מס' מצרף לחכמה סוף דף פ"ד נראה שמהר"י סאמיג'ה היה רבו של מהר"ר יש"ר ע"ש.

7 ו פורת יוסף חיבר הרב המחבר פרי מגדים ונדפס בואלקווא שנת תקי"ו ועד היום לא נראה בקרוב מחננו.

8 ז פחד יצחק מהר"ר יצחק לאמפרונטי הרב והרופא אב"ד דקק"י פירארא חיבר חבור גדול על סדר א"ב, וכלל בו אגדות דינים מש"ס ופוסקים ותשו' אחרונים בדפוס וכ"י וערוך וספרי הכללים וכיוצא חידושים ושמוע' והכל בסדר א"ב. ובכתבתו

חיבר על כל אות ספר א' ועשה עוד מהדורא בתרא כמו י"ב ספרים אחרים. ונדפסו שני חלקים בויניציא על אותיות א"ב חלק א' וח"ב על ג"ד. ח) ועתה נדפסו עוד שני קובצים עד סוף אות ט"ת חדשים מקרוב באו.

9 ט פי נבא מחובר לס' דברי נבא, עיין לעיל מערכת דל"ת אות י"ד (ע' דצ"י צמ"ב).

10 י פי צדיק דרושים להרב מ' מיימון יאפ"ל אחד מרבני ארגיל.

11 כ פי שנים הוא פירוש סדר זרעים להרא"ש בשלימות ומהר"ר אלישע המכיאור לרפום הוסיף איזה חידושים קראו פי שנים.

12 ל פי שנים הוא ספר כמו ילקוט חדש הקדמות מרז"ל במדרש רבה מסודר לערכין מאלף עד תיו חיברו הרב מ' עקיבא ומהר"ר זעליגמאן פו"מ ז"ל והוא ס' מועיל לדרוש.

13 * פירוש על האדרות (ע' עכ"כ יעקב מלכאגי צמ"ב).

14 * פירוש מגילת אסתר לר' זכריה ו' סרוק (ע' דצ"ו סכרס ו' עזאל צמ"ב).

15 ט פירוש דה"י ייסד גאון, מנחת יהודה סוף פ' משפטים.

16 צ פירוש דה"י שבידינו, עיין לעיל מערכת סמ"ך אות ט"ז (עיין דצינו סעדיס גאון צמ"ב).

17 * פירוש על ההגדות (עיין סכס"ב מנצלונס צמ"ב).

18 * פירוש הושע (עיין כ"ס זן סלקצן הלוי צמ"ב).

19 * פירוש ההלכות (ע' דצינו סכס מכי צכ יוסף צמ"ב).

א) טב"ב ח"י. ב) טס ב'. ג) טס ב'. ד) ול"ב י"ב. ה) טב"ב ד'. ו) ול"ב ה'. ז) טב"ב ה'. ח) ול"ב ג'. ט) ול"ב כ"ב. י) טב"ב כ"ד. כ) צ"ו ל"ב, ול"ב ע"ז. ל) צ"ו ל"ב, ול"ב ע"ז. מ) ול"ב י"ד. נ) טס כ"ד.

- 20 * פירוש ג' הלכות (להרי"ף) (עיין כ"י"ף, ד"ס ודע ש"כ"ף וכו' צ"ח"ב).
- 21 * פירוש על הלכות אישות וקצת גירושין מהרמב"ם (ע' ת' יסודס צ"ח"ב) מסה של"טוטיני צ"ח"ב).
- 22 א) פירוש הלכות גיטין מטור וב"י בשו"ת בני אברהם להרב המופלא כמהר"א מיוחס ז"ל ובס' אמרות טהורות להרב המופלא מהר"א ישראל ז"ל ושם גם על הל' קדושין וכתובות. וגם בס' כתובה בסופו על הל' כתובות מטור וב"י להגאון החסיד מהר"ר פינחס הלוי.
- 23 ב) פירוש להלכות נדרים מטור וב"י בפלפול עצום, בס' כהונת עולם ובס' אמרות טהורות להרב המופלא מהר"א ישראל ובס' שמלת בנימן לאחד מרבני אשכנז על הש"ע.
- 24 * פירוש הלכות קדושין וכתובות (ע' סי' ס"ג גיטין לעיל).
- 25 ג) פירוש הל' רבית מטור וב"י, בס' כהונת עולם בפלפול עצום על ראשונים ואחרונים.
- 26 * פירוש על הלכות הרי"ף (ע' כ"י"ף) ד"ס ודע ש"כ"ב גלוני וכו' צ"ח"ב).
- 27 * פירוש הזהר (ע' ת' מסה איסקלס ד"ס מוכ"ס מיצג ג"כ וכו', ת' מסה זכות צ"ח"ב).
- 28 ד) פירוש ס' הסידים שנדרס בפד"מ ולא נזכר שם מהברו, דע שהפ"י הנז' למהר"ר דוד זקנו של הרב אבי יד דוד כמ"ש שם בס' יד דוד דף כ"ח ע"ד.
- 29 * פירוש הטור עה"ת (ע' כ"י"ו) יעקב ז' ככ"ט צ"ח"ב).
- 30 * פירוש הירושלמי (ע' כ"י"ו) יסודס צ"ח"ב יקב, ת' מסה זכות צ"ח"ב).
- 31 * פירוש הירושלמי סדר זרעים (עיין נכ מלוכ).
- 32 * פירוש הירושלמי ס' זרעים ובבות, (ע' ת' אליכו מפולדס צ"ח"ב).
- 33 * פירוש הירושלמי סדר זרעים ושקלים (עיין מהכ"ר סלמה סיכיליו צ"ח"ב).
- 34 * פירוש מאמרי מדרש רבה ומאמרי עין יעקב (ע' סוכ כ"ג).
- 35 * פירוש למדרש רבה (ע' מהכ"ר יסודס ו' עער צ"ח"ב).
- 36 * פירוש המכילתא (ע' ת' אסקן ו' חיים, ת' אליעזר ו' יעקב נמוס צ"ח"ב).
- 37 * פירוש על הרמב"ם (עיין מהכ"ר אליעזר ו' יעקב נמוס, ת' זכסיס גוטס צ"ח"ב).
- 38 * פירוש על משלי לר' עמנואל (עיין צ"ח"ב וסיכוס צ"ח"ב).
- 39 ה) פירוש המשינה של הרמב"ם, כ' בספר קורא הדורות דף י"ב ע"א שהזכירו בלשון הגרי והעתיקו ההכס השלם ר"ש ו' תבון ע"ל, ואין הדבר כן אלא בזמן הרשב"א נתעוררו ק"ק רומי וגם זירו הרשב"א ז"ל שיעתיקוהו וחילקי ההעתקה בין כמה מעתיקים כמו שנבאר. הלא מראש התעוררו על זה ק"ק רומי ושלחו שליח מיוחד לזה, ובהגיע תור השליח אל עיר ברצלונה לפני רבינו הרשב"א אור חיל וגם הוא כתב וחתם להשתדל בזה. כי הר"ש ו' תבון לא העתיק כ"א פירוש פ' חלק ופירוש אבות ותו לא. ומבואר כל זה באורך בהקדמת המעתיק פ' סדר נשים הוא החכם ר' יעקב בן עכסאי ע"ש באריכות. גם מ"ש עוד בספר קורא הדורות דף י"ג סוף ע"א כי פ"י המשינה הוא לענין פירוש ולא לפסק הלכה, עמו הסליחה כי בכל משנה פוסק הרמב"ם ההלכה כידוע ולהכי נהיה ואחריו נמשך רבינו עובדיה כנודע. אמנם אם יש חילוק בין חיבור הירושלמי לחוקה לפירוש המשינה לקוחים הם בדינו דברי הירושלמי החוקה כי הוא אחרון וכמ"ש שם בספר קורא הדורות, ובהקדמת מעתיק פירוש המשינה לסדר מועד ושמו החכם רבי יוסף בן

- 50 א) **פירוש פרק שירה ב' פירושים**
 הוא ס' מספרים תהלות ה' וס'
 שפתי רננות ונדפסו, והם למהר"ר חנניה
 מונסיליש ומכנו מהר"ר גמליאל, ומהר"ר
 חנניה ה' תלמיד הרמ"ע כמבואר במאמר
 הפתיחה. ונדפס הכל במנטובה שנת תכ"א.
- 51 * **פירוש פרקי אבות (ע' סדכ דוכו)**.
- 52 * **פירוש קנין (ע' מ' סמעון זכ לנס**
 ד"ס כסכז"ץ מיכר וכו' צמ"ב).
- 53 ב) **פירוש רד"ק על תהלים ראיתי ב"י**
 בבבליאטיק"א של פאריז
 והוא ס' גדול הכמות ולפום ריהטא שערתי
 שבנדפס הסר הרבה. ג) ועתה ראיתי פי'
 רד"ק תהלים שנדפס בנאפולי שנת רמ"ז והוא
 יותר ארוך מפ' הנדפס באמשטרדם בקובץ
 קטן, וכמדומה לי שפי' כ"י הנז' אשר ראיתי
 הוא יותר גדול מהנדפס בנאפולי.
- 54 * **פירוש רש"י (ע' כס"י צמ"ב)**. ועל
 מדרש רבה בראשית (עיי'ן
 צכס או צכנס).
- 55 ד) **פירוש רש"י שיש בהר"ף כבר**
 נודע שהוא מלוקט מרש"י
 שבש"ס. אמנם רש"י לא כתב לפרש הר"ף
 וכמ"ש במקום אחר ועיי'ן בח"ב מערכת שי"ן
 אות י"א (ע' כס"י צמ"ב). והרב כנה"ג ח"מ
 סי' רכ"ח ריש הגהת ב"י כתב וז"ל והמסדר
 דברירש"י על הר"ף כתב ואין כן דעת האלפסי
 עכ"ל.
- 56 * **פירוש שיר השירים (ע' מסכ"כ**
 אליסע גלניקו, כנז"ן ד"ס גס
 כליתי צכ"י וכו' צמ"ב).
- 57 * **פירוש על ש"ע א"ח ועל ש"ע י"ד**
 (ע' מ' סמואל סער אכ"ס צמ"ב).
- 58 * **פירוש תהלים איוב (ע' מ' מליכ**
 עכ"ל צמ"ב).
- 59 * **פירוש קצת תוספתא מנזיקין (עיי'ן**
 מ' סככ"א סגלי מקאליס צמ"ב).
- 60 * **פירוש התורה (ע' כניו אלעזר**
 צע"ס כקק, כניו ספריס
 תלמיד ככ"ף ד"ס וסמעתי וכו', כניו ספריס
 צכ

- רבי יצחק בן אלופלא מזכיר הרשב"א, ע"ד
 מ"ש החכם ר' יעקב בן עכסאי בהקדמת פי'
 סדר נשים כמדובר, אך בהקדמת מעתיק
 פי' סדר נזיקין ושמו החכם ר' שלמה בן ר'
 יוסף מסרקסטה אינו מזכיר להרשב"א רק
 לק"ק עוב"רומי יע"א. וכן החכם רבי נתנאל
 הרופא בן ר' יוס' בן אלמלי מסרקס' בהקדמתו
 להעתקת פי' סדר קדשים לא הזכיר להרשב"א
 אלא לק"ק רומי יע"א. ובהקדמת המעתיק
 לסדר זרעים החכם ר' יהודה בן שלמה הספרדי
 הידוע בן חריזי כתב שלכבוד ק"ק מארשילייא
 נתרצה להעתיק, וע' בהקדמת ר' יעקב בן
 עכסאי לסדר נשים, ומהעתקות אלו נמשך
 שאיזה לשונות בפ' המשנה אינם מכוונים
 וגם יש מעיות כנודע.
- 40 * **פירוש המשניות (עיי'ן מ' אכרכס**
 אזולאי צמ' מזככי, מנן מ' יוסף
 סלכו צמ"ב).
- 41 * **פירוש משניות זרעים ומהרות (עיי'ן**
 כניו אשכ צכ יסיל, ל' ילסק
 צכ מלכי לרק, מ' סמואל גלכמיזון צמ"ב).
- 42 * **פירוש סדר עבודה (ע' מסכ"ס ניגנין**
 צמ"ב, וע' ענודס חסה).
- 43 * **פירוש סדר עולם רבה וזוטא ומגילת**
 תענית (עיי'ן מ' יעקב סכג"מ
 צכי צמ"ב).
- 44 * **פירוש ספרא (עיי'ן כניו סלל צכ**
 סליקי, מ' וידלל לכפמי צמ"ב).
- 45 * **פירוש ספרא דצניעותא (ע' כניו**
 סאכ"י זל"ל צמ"ב).
- 46 * **פירוש ספרי (ע' מ' סאכ"ן סייס,**
 מ' אליעזר ו' יעקב כחוס, כניו
 סלל צכ סליקיס צמ"ב).
- 47 * **פירוש על העשור (ע' מ' אליעזר ו'**
 יעקב כחוס צמ"ב).
- 48 * **פירוש על פי' הרמב"ן עה"ת (עיי'ן**
 מנן מ' יוסף סלכו, מ' ילסק
 סכוכ צמ"ב).
- 49 * **פירוש על פי' רש"י עה"ת (עיי'ן מ'**
 סליס מזכמי, מ' זכמיס גוטס,
 מנן מ' יוסף סלכו צמ"ב).

- 72 ג) **פירוש** מס' תמיד מהש"ס אשר האחרונים כינוהו בשם מפרש סתם, משמע מדברי מהר"ם מרוטנבורק בתוספות יומא דף י"ו סוף ע"ב שהוא ר"י בר ברוך, וכן כתב הרב המובהק מר קשישא כמהר"ר נתן בורגיל בספרו הנחמד חק נתן ע"ש באורך, אך אינו מוכרח.
- 73 * **פירוש** התפלות (ע' רצינו יעקב זכ יקב זמ"ב).
- 74 * **פירוש** תפלות וסודן (עיין רצינו בלעזר זמ"ס הכקס זמ"ב).
- 75 * **פירוש** קצת התפלה (עיין מוללות סיים).
- 76 * **פירוש** לתקוני זהר (עיין ע' סכנ זככיס זמ"ב).
- 77 ד) **פירוש** על תרגום כתובים, כ"י.
- 78 * **פירושים** (ע' רצינו שמואל זן סזני גלון, מ' סס ו' ימייס זמ"ב).
- 79 * **פירושים** על מגלת אסתר (ע' סוכ יכלוס).
- 80 * **פירושים** על הזהר (עיין מ' יעקב מאלכגני זמ"ב).
- 81 * **פירושים** על פי' הראב"ע עה"ת (ע' רצינו זכרכס זן זזכא זמ"ב).
- 82 * **פירושים** על הש"ס תלמוד (עיין רצינו וזיינון אזי סכנז"ס רצינו סלמס זן סימוס, רצינו שמואל זכ סניסור זמ"ב).
- 83 ה) **פלגי מים** וספר מקוה ישראל וספר משבית מלחמות הג' ספרים הללו הם במהלוקת גדולה שהיה בין רבני איטליא על מקוה רוויגו ורבו הפסקים להכשיר או לפסול. ועיין מ"ש מהר"ם ו' חביב על זה בתשובה הובאה בס' גנת ורדים י"ד כלל ד' סי' ד'.
- 84 ו) **פלא הרמון** מהרמ"ע קצור חלק מס' הפרד"ם לרבינו הרמ"ק זצ"ל ונדרס עם עסיס רמונים.
- זכ רצינו אשכ זכ יוסף עוז עלס, רצינו יעקב זעל סנאל, מ' מליד זכלמל, סכ"כ זמס זנון, רצינו סעדיס גלון זמ"ב), (וע' אלימס גס זלור וסיכוס זקו"ל וזולמס).
- 61 א) **פירוש התורה** הרמב"ם, הובא בכנסת הגדולה בהגהות פירושי התורה ח"א עכ"ל סדר הדורות. ולהד"מ רק הוא טעות דפוס בכנה"ג וצ"ל הרמב"ן וכמ"ש במערכת כ"ת אות ה' ע"ש, (ע' זלור סמוס לכננז"ס) דכמה זימני כתב זן הרב סדר הדורות.
- 62 ב) **פירוש התורה** להרב עובדיא ספורנו פשוט. והוסיפו להדפיסו במקרא גדולה קהלת משה שהדפיס באמ"ד מהר"ר משה פראנקפורט זה ע' שנה והגדיל לעשות הרב הגו' דמלכד הפירושים שהוסיף עוד חיבר פירוש מלוקט מהמפרשים על תנ"ך כאשר יראה הרואה.
- 63 * **פירוש** עה"ת וזמ"מ וכתובים (עיין נקודות סכק).
- 64 * **פירוש** עה"ת ונביאים (ע' מ' ינסק אזכנאל זמ"ב).
- 65 * **פירוש** על כל תנ"ך (עיין זככ"ר זכרכס זזולפי זמ' מזככי, כ' לוי זכ גכסון, מ' זמס זלסיך זמ"ב).
- 66 * **פירוש** מלוקט על כל תנ"ך (עיין מ' זמס זכלנאקפורט זמ"ב).
- 67 * **פירוש** תורת כהנים (עיין סלכז"ר סלסיי זמ"ב).
- 68 * **פירוש** על התלמוד (ע' רצינו אשכ זכ יוסל, רצינו גכסוס מלור סנולס, רצינו מנון, רצינו סנאל זמ"ב).
- 69 * **פירוש** על התלמוד תלחא סדרי וחולין (ע' סכנז"ס זמ"ב).
- 70 * **פירוש** על התלמוד כמה מסכתות (עיין רצינו סנאל זכ שמואל זמ"ב).
- 71 * **פירוש** בפ"קים ממס' כתובי' (עיין רצינו ינסק זכ זלזון ליל זכנלוני זמ"ב).

85 א) **פלה הרמון** להרשן המופלא מהר"ר בצלאל על קטרוג שר אמון מנא בשעיר ואיל מ"ט אופנים ולא גרפס אלא כ' פנים. אך עיין בס' צמה דוד הגדפס מחדש להרב הגדול מהר"י דוד עוד ט' אופנים בחריפות והקדמות נוראות עיין שם.

מועד וסדר נשים של פסקי הרא"ש בלי באור, ומשום הכי אזרו חיל הרב קרבן נתנאל והרב עמרת פז וחיברו על פסקי הרא"ש דנשים ומועד כי באמצעות מה שגדפס מהיבור הרב ת"ט נמצאו כל פסקי הרא"ש מבוראים.

86 ב) **פליאה**, מפרשי התורה מרבני א ש כ נ ז מביאים מאמרים תמוהים ומטו בהו משם פליאה ועולים ויורדים בו. וראיתי להרמ"ע מאמר אם כל חי ח"א סי' טו"ב שכתב טעמי המצות לקנה שחיברו ה"ד אביגדור בעל הפליאה. ובהקדמת מגלה עמוקות כתב שחיברו ר' נחוניא כי פליאה גימט' נחוניא עם הכולל. ובס' קרנים דפוס חדש דף כ"ב ע"ג כתוב בפליאה של ר"ג קארו. ובסוף ספר תקון יששכר כתב ובס' טעמי מצות לר' קנה ז"ל בן ר' אביגדור ממשפחת ר' נחוניא בן הקנה וכו' ובס' סתרי תורה הנקרא פליאה וכו' ע"ש. ובסדר הדורו' כתב ס' הפליאה הקדוש קנה אביו של ר' נחוניא ובע"מ מיהם אותו לר' אביגדור קרא מפראג סודו נפלאים ומעשים נוראים בקבלה בסדר פסקי פ' בראשית. אך מביא אמוראי כמו אביו ורבא.

90 ה) **פלפלא חריפתא** קושיות ותירוצי' על גפ"ת מכמה רבני' גאוני ארץ קובץ קטן.

91 ו) **פני האדמה** להרב המו' מהר"ם בכ"ד שמואל אב"ד ור"מ בעה"ק ירושלים ת"ו דרושים והוא בצרוף עם פני האדמה ח"ד.

92 ז) **פני אהרן** שו"ת למהר"ר אהרן אמארייליוו בן הרב כרם שלמה נדפס מחדש.

93 * **פני אריה** (ע' פני יוסעב).

94 ח) **פני יהושע** שו"ת להגאון מהר"י מקראקא בזמן הסמ"ע והב"ח שו"ת על סדר ד' פורים. וכתוב בהקדמה שה"ל עוד חלק ב' משו"ת.

95 ט) **פני יהושע** להגאון מופת הדור בן בתו של הגאון מ' יהושע מקראקא הגו'. ה"א שהדפס בראשונה הן בעודנו אב"ד במיץ על כתובו גיטין וקדושין וקינטרס ופסק עצום בדין חדש ונדפס באמשטרדם, והוא פלפול בגפ"ת ולפעמים בהר"ט ואחרונים ומליץ בעד רש"י לישב קושיות שהקשו עליו התוספות ע"ד שעשה מר זקנו בס' מגני שלמה, וה"ב על ברכות שבת וקצת סדר מועד והדפיסו הרב ז"ל בהיותו אב"ד בפפד"מ שם בפפד"מ, וח"ג על קמא מציעא וכו' ונדפס בפפד"מ ונגמר אחרי פטירתו ז"ל, וח"ד נדפס בפירדא על קצת מכות שבועית חולין ולקושים על ח"מ וכו'. וכבר נדפסו ג' חלקים ראשונים פעם אחרת בפירדא. וישלהרב חיבור על התורה. ואני בעניי שמעתי מפיו כמה ענינים נחמדים ועיין לעיל במערכת יו"ד (עיין מהכ"ל יעקב יוסעב מקקלקס צמ"ב). ובסוף ח"ד נדפס מהרב

87 * **פלימת בית יהודה** (ע' מהכ"ל יודס לינמל צמ"ב, וע' לח"ט).

88 ג) **פלימת בית יוסף** הובא בספר כנסת הגדולה שו"ת הגאון מהר"י קארו כך כתב בס' סדר הדורות. ועמו הסליחה דלא היו דברים מעולם רק דהוא טעות הדפוס כנהג' דהוא כ' פלימת ב"י והדפיסו פלימת בית יוסף. אך הכונה של הרב כנהג' היה על שו"ת פלימת בית יהודה שהם תשובות מהר"י לירמא וזה פשוט.

89 ד) **פלפלא חריפא** חיבר הרב ת"ט על הרא"ש סדר נזיקין, והרב ז"ל חיבר על כל פסקי הרא"ש ולא נדפסו ב"א ב' חלקים, ה"א ברכות וחולין והלק"ט זכו' וח"ב פלפלא חריפא. ונשאר סדר

א) עג"צ י"א. ב) עס ה'. ג) עס י"א. ד) עס י"ב. ה) עס י"ג. ו) עס י"ד. ז) עס י"ה. ח) עג"צ י"ז. ט) עס י"ח.

מהרב בן הגאון ז"ל פני אריה וגם מנכדו על נפ"ת.

96 א) פני יהושע שו"ת להרב מ' יהושע האנדאלי תלמיד מהר"ש

והלך לעה"ק צפת ת"ו וראיתי תשובה כ"י מהרב ז"ל הסכמה על תשובת הרב המקובל מהר"י צמח גם כתב מהר"י צמח בהקדמת ס' קול ברמה שמכר להרב הנז' נגיד ומצוה מכוונת שחיבר. וקצת תשובות נדפסו עם תשובות הרב מהר"א קובו ונקרא הספר בכללו מאורות הגדולים.

97 ב) פני יצחק דפוסים לכהה"י פראנסיס דפוס שלוניקי והיה מורה צדק בעיר לארסו יע"א.

98 ג) פני מלך פי' על האדרות נדפס ומקורב נדפס קול ברמה להרב עיר וקדיש מהר"י צמח ז"ל פירוש על האידרא רבא.

99 ד) פני משה מהר"ר משה בנכנשת חבור גדול כסדר מה"מ פני משה מהנ"ל על סדר מור אה"ע, כך כתב בסדר הדורות. ועמו הסליחה כי הם ג' חלקי שו"ת פני משה וכל חלק כלול שו"ת מד' טורים, והב' חלקים נדפסו בחי' הרב ז"ל וה"ג נדפס אחר פטירתו, ועיין בנדפס מערכת מ"ם (ע' נ' ו' ע"ה צננצנטס צמ"ב).

100 ה) פני משה על הגדות הש"ס חיברו מהר"ר משה בן אחי הגאון מהר"ר נפתלי כ"ץ אב"ד דק"ק ספר"מ.

101 ו) פני משה ומראה הפנים על ירושלמי סדר נשים וסדר נזיקין, פני משה פירוש ומראה הפנים כמו תוספות שקלא וטריא בש"ס ובהרמב"ם. ושמעתי כי הרב ז"ל הדפיס באשכנז על סדר זרעים ירושלמי חבור גדול אך עדיין לא נראה בעליל.

102 ז) פני שלמה דרושים נחמדים ומתוקים מהרב מהר"ש אמארייליו הרב המחבר שו"ת כרם שלמה. ורוב הדרושים כמעט הם ע"פ הדין.

103 ח) פנים חדשות והוא מפתח מתשובות האחרונים על ד' טורים ודוגמתו עשה הרב מהר"ם האגז"ס לקט הקמח כידוע.

104 ט) פנים מאירות מהרב הגאון מ' מאיר אב"ד דק"ק איינזשטאט

נכד אחות הגאון הרב שפתי כהן. וספ"י פנים מאירות הם ג' חלקים שו"ת והידושי זבחים י"ט קדושין גיטין ועוד ח"ד הידושי קמא ועיין בנדפס סוף מערכת מ"ם (עיין נ' מליכ איינזשטאט צמ"ב). ורבו היה הגאון מ' משה אב"ד דק"ק סאכטשוב כמ"ש בס' כתנו' אור להרב ז"ל על התורה דף מ"א. ואחיו ובניו רבנים וגאונים. והוא מחותנו של הגאון מהר"ר צבי אשכנזי, ומספריו יראה המעיין חכמתו ובקיאותו. ובן בתו הגאון מהר"ר אלעזר היה אב"ד בק"ק רענניץ ואח"כ בק"ק קעלין ויש לו שם גדול בהריפות ובקיאות וחיבר אור חדש ב' חלקים ח"א נדפס אצל

כתנות אור של הגאון זקנו וה"ב שישה על פסחים בפלפול הריף ועמוק, ושקיל וטרי עם הגאון מהר"ר יחזקאל אב"ד דק"ק פראג נר"ו בספרו הבתיר נודע ביהודה משו"ת. והרב פנים מאירות עוד חיבר חבור גדול על מור י"ד וחלק אחר משו"ת ונאבדו ולא נשאר כ"א הידושי על הל' יין נסך ונדפסו מחדש עם ח' כתובות ונקרא הם' אור הגנוז.

105 * פסח גדול (ע' נ' יעקב צב"ג נ"ז אשכנזי צמ"ב).

106 י) פסח מעוביין מהרב כנה"ג דינים מליל ע"פ ולילי הפסח בסדר והגדה שס"ה דינים ונדפס בויניציא וקושט'.

107 כ) פסיקתא זוטהא מהגאון רבינו טוביה בר' אליעזר וע' בנדפס מערכת ט"ת (ע' רבינו טוביה צכ אליעזר צמ"ב). ובס' פני משה בהוריות דף ב' בתוספותיו כתב ובספריו זוטא הנקרא פסיקתא ע"ש, ואני אומר דספרי זוטא לחוד ובסיקתא זוטהא לחוד ופשוט.

108 * פסיקתא על חמש מגלות (עיין רבינו טוביה צכ אליעזר צמ"ב).

א) ט"ז יעו. ב) וליא י"ו. ג) ולי"ב י"ג. ד) ט"ז י"ד. ה) ט"ז י"ז. ו) ט"ז י"ז. ז) ט"ז י"ז. ח) ט"ז י"ז. ט) ט"ז י"ז. י) ט"ז י"ז.

- 109 א) פסיקתא דרב כהנא הזכיר רבינו מנחם בפירושו הרמב"ם הל' לולב. וראיתי דף אחרון מס' פסיקתא דרב כהנא בקלף כ"י ישן נושן וכתוב בסוף הדף כלשון הזה: הסלת וזאת הברכה ברוך המקום שזיכני להשלים פסיקתא דרב כהנא עכ"ל כנראה שהיא מחוברת על הפרשיות. (ב) וראיתי בס' ישן אזיה דפ"ם על הפטרות וכתוב עליהם פסיקתא דרב כהנא. (ג) ובס' זה ינחמנו דף ל"ו סוף ע"ב מית"י מאמר פסיקתא רבתי על שם פסיקתא דרב כהנא ואין הדבר כן. ואחר זמן ראיתי בסדר הרורו' שכתב פסיקתא רבתא דרב כהנא מאמרים נוראים נפלאים מלוקטים מתנאים ואמוראים הובא בתוס' ומרדכי עכ"ל, ואפשר דגם פסיקתא דרב כהנא קורין לה פסיקתא רבתא דרב כהנא.
- ד) פסיקתא דרב כהנא הזכיר בס' ציוני פ' תשא דף נ"ז.
- 110 ה) פסיקתא רבתי הוא ס' קטן והוא על הנוכה ד' פרשיות פסח שבועות ר"ה ויה"כ מאמרי רז"ל בסודרי' כמו מדרש רבה. והילקוט מביא מאמרים משם פסיקתא הנז'.
- 111 * פסקי הרא"ש (ע"י קלוז פסקי כהנ"ט).
- 112 * פסקי דינים (ע' כהנ"ט זמ"ב).
- 113 * פסקי הלכות (ע' כהנ"ד כהנ"ט, כזינו סה"ק הלוי, כזינו גרסון מנחם כגולה, כ' יחסק כז' יסודס 'ן גילת זמ"ב).
- 114 * פסקי ריא"ז לכמה סדרים וכו' (ע' כזינו ישע"י סה"ק זמ"ב).
- 115 * פסקי הר"ד על קצת מסכתות (ע' כזינו ישע"י כהנ"ט זמ"ב).
- 116 * פסקי המאירי (ע' מ' מנחם כז' שלמה לזית מליכ זמ"ב).
- 117 * פסקי הרמ"ה לס'הדרין (ע' כ' מליכ כז' טודרוס כלוי זמ"ב).
- 118 ו) פסקי מהר"ם ריקאנט'י, חידושי דינים מהראשונים ונרפסו.
- 119 * פסקי ר"ה (ע' כהנ"ט זמ"ב).
- 120 ז) פסקי תוספות יש מי שכתב שחיברם הרא"ש, ח) והוא הרב המופלא מהר"י בכ"ר דוד בספרו הבהיר דברי אמת. ועתה ראיתי בספר משנה לחם להגאון מהר"ר יעב"ץ בסוף פסחים שכתב שחיברם הטור. ואני בעניי לא ידעתי שרש לרבי"ם הללו.
- ט) פסקי תוספות, כתב מהר"י הלוי ס' י"ד דף ל"ו ע"ד שהוא מסתפק אם מהבר התוס' עצמם כתבם או רב אחר שקרא התוס' ועשאם. ולעיל כתבתי דיש מי שכתב דעשאם הרא"ש ויש מי שכתב דעשאן הטור.
- י) ודע דזמנין טובא דמשכחת חידושים בפסקי תוספות דליתנהו בנופן של התוס' דקמן. והטעם שפסקי תוספות של המסכתא היא נתחברו על תוספות שאנן וכיוצא, והתוס' שלפנינו הם תוס' טו"ך וכיוצא באופן שאינם פסקי תוספות שלפנינו. (כ) ואני בעניי כתבתי כן בפטרות על פסקי תוספות דמס' סוטה, ועזה אנה ה' לידי תוס' כ"י למס' סוטה והגם שהם מושגים וחסדים ראיתי דפסקי תוספו' שבידינו בדפוס נתחברו עליה'.
- 121 ל) פסקי תוספות מזכיר הרב אליהו רבא א"ח כמה זימני ואחד מהם הוא בריש סימן רצ"ו ומוכח שהם לרב אחרון. ולא ידעתי אכנה גם לא ראיתים עד הנה.
- 122 מ) פסקים וכתבים להרב תרומת הרשן ע"י לעיל מערכת י"ד אות ל"ח (ע' מנח"ל זמ"ב).
- 123 נ) פענח רוא ס' קטן על התורה ובו פנינים מדברי התוספות והראשונים ועל הרוב מזכיר ר"י מאורליניש, רבינו בכור שור, ס' הגן, ר"י החסיד. חיברו רבינו יצחק בר יהודה הלוי (ס) נכדו של מ' שמואל מפלייזא שמביאין הפוסקים כן כתב בהקדמת קצור מזרחי. (ע) ותיבת פענח"ה גימט' יצחק

(א) שג"ב כ"ה. (ב) וז"ל ו' ג) שג"ב כ"ה. (ד) וז"ל ז' ה) שג"ב ל' ט) וז"ל ג' י) שג"ב ל' ט) וז"ל י"ח. (ל) שג"ב כ"ז. (מ) סס כ"ט. (נ) סס ל"ד. (ס) מנח"ל זמ"ב וז"ל ח' ע) שג"ב ל"ד.

130 י פרח מטה אהרן ב' חלקים
 תשובות מהרב הגרול מהר"א
 הכהן פרחיא, ועיין בנדפס מערכת האלף
 אות נ"ז (ע' מ' טכ"ח כס"ח פכ"ח צ"ח).

131 כ פרח שושן להרב מהר"י זיין
 שקלא וטריא על הרב גנת
 ורדים.

132 ל פרחי כהונה להרב מהר"א
 הכהן פרחיא הגו' שיטות על
 קצת מסכתות ונדפס באמשטרדם.

133 מ פרחי שושנים חידושים על
 הש"ס וקצת דרושים דפוס
 קושטנדינה לבנו של הרב הגדול מהר"ר
 אליהו מלובלין ז"ל הרב המחבר שו"ת די
 אליהו.

134 * פרמי פרמיין (ע' רזינו מליכ נכ
 טודרוס סנוי צ"ח).

135 נ פרי האדמה ד' חלקים להרב
 המופלא מהר"ם בכ"ר שמואל
 אב"ד ור"מ מעה"ק ירושלם ת"ו על הרמב"ם
 שקלא וטריא וחידושי דינים, וע' לעיל מערכת
 מ"ם (ע' מ' מיוסם צכ סמואל צ"ח).

136 ס פרי הארץ ג' חלקים להרב
 מהר"ם מזרחי א' מרבני עה"ק
 ירושלם, ועיין לעיל מערכת מ"ם (ע' מ' מליכ
 מזכסי צ"ח).

137 ע פרי חדש ג' חלקים פרוי למאכל
 לכל תופסי התורה. ובשגם
 רבים לוחמים והשיגו עליו כ"ע מודו דרב
 מובהק הוא וסבירתו ישרה ולשונו צה קב
 ונקי מצורף לבקיאותו, וכבר כתבתי בנדפס
 מערכת ח' (ע' מ' הזקיס די סילוא צ"ח)
 תרי ממאה מגדולתו, וגם אני שמעתי מכמה
 עינים שאירעו להרב ז"ל בשליחותו מעה"ק
 ירושלם ת"ו בערי פינקיא"ה ונסים נוראים.

138 פ פרי חדש חיבר הג"מ אברהם
 אמיגו על ש"ע מהל' פסח עד
 סופו ונאכד. והגאון הגו' היה חשוב מאד
 בעיני

יצחק, וכתב סדר הדורות שיש בו הנהגות
 הגאון מהר"ר יצחק כ"ץ חתן הגאון מה' ליב.
 (א) ונח' ונח' מפלגות תמים דעים אשר נתן בלב הכז
 סתמכל לקרובו פענה רוח סהם צ' פעמים גייערילס ילחק
 כי הכז המסכר שמו ילחק, ולחק כמה וכמה סנים הפעיסו
 ועשה צו הבהוה הכז מהר"ר ילחק. ולמי הכזים המסכר
 והמביס מרומים צעס פענה רוח צ"ח פעמים ילחק.
 (ב) ונדפס סנה סק"ו ולמי הלעיר לא רחמי אלא דפוס שני
 סנה נח"ס צלמטערדס. אך רחמי צכ"י פענס נז"ח גיול
 כקוצן קדך הדוכס כנכלס צענה דפוס לרשון השמיני
 ממנו כל סכסוכ צפ"י הכנצ"ן וכיולל וקלדונו מלוד.

124 ג פדרם לרשי' נדפס לקוטי פרסם
 בוניציא ואח"כ באמשטרדם
 ויש בידו ס' על קלף כ"י ובו שכ"ו סימנים
 מדינים והלכות מרש"י ואומרים שהוא ספר
 הפדרס. (ד) וע' לקמן מערכת ש' שהבאתי
 מהמרדכי פ' שלשה שאכלו שרשי' סידרו
 ע"ש אות כ"ט (ע' סנלי סלקט).

125 ה פדרם חיברו רבינו ש מ ו א ל
 מבונכורג תלמיד רש"י.

126 ו ס' הפדרם חיברו רבינו אשר
 בר חיים נביו מעיר מנתשון
 תלמיד תלמידו של הרשב"א חבור נאה ברני
 ברכות והוא בכ"י וכתוב שם ספ"ר הפדרס
 גימט' אשר בר חיים נביו.

127 ז פדרם רמונים חבור בהקדמת
 נוראות מחכמת האמת חובר
 מרבינו מהר"ם קורדובירו וצ"ל.

128 ח פרוי פת הקמה למהר"ם
 חאגיו הובא במשנת חכמים
 ס"פ מ"ח ועריין לא נדפס, כ"כ סה"ד דף קע"ה
 ע"א. וכבר נדפס והוא קצת פירוש דניאל
 מחובר עם הבצלת השרון למהר"ם אלשיך
 וכמדומה שנדפס קודם משנת חכמים.

129 ט פרח לבנון ונחל איתן, דרושים
 על סדר הפרשיות לזונא
 דרבנן כמה"ר יהודה פריץ וכמה"ר יצחק
 קאבאליוו שדרשו בק"ק וויניציא. וכתוב
 בהקדמה שכמה"ר פריץ ורעו יש להם קבלה
 דמפריץ קאתו ומה שאירע לו עם שר אחד
 אנוס ופירש שם מ"ש רבו עבדים המתפרצים
 ע"ש.

(א) ולי"צ י"ד. (ב) סב"צ ל"ד. (ג) סס ל"א. (ד) מטב"צ מ"ב. (ה) טב"ל ר"י. (ו) טב"צ ל"ג. (ז) סס ל"ב. (ח) צ"ו ל"ד.
 (ט) ולי"א ד'. (י) סב"צ ל"ט. (כ) סס מ"ע. (ל) סס מ"ו. (מ) ולי"א י"א. (נ) סב"צ מ"ו. (ס) סס מ"ו. (ע) סס מ"א.
 ס סס מ"ד.

142 ה) פרי צדיק שו"ת והגהות לש"ע להרב הכולל מהר"ר רפאל שלמה ציור רב טובהק בא"גיל.

143 ו) פרי תואר חיבר הרב המופלא ח"ק מהר"ח עטר על י"ד ומשיג

על הרב פר"ח. ואני זכיתי צילומי לילך עם הרב סה" וכל בני ישיבתו לפשות זיילר"ס על מלצת הלתיקיס שנע"ק ירושלים ס"ו, וכנאלו מלצת הרב פר"ח כליו הכרז הנו' שנשאר יחידי על מלצתו כמו רביע שעם וכחשי מכתסן שפוחיה ובגנוז דהים שואל מחילה ואומר לו כי לש"ס נכתסו וכיואל.

144 ז) פרישה ודרישה חיברו הגאון הסמ"ע על ד' טורים ומקרב נדפס פרישה ודרישה א"ח בברלין. ופרישה י"ד אה"ע נדפסו בפני עצמם שהרפוסם בנו של הגאון הרב מהר"ר יוספא ועשה לו כתונת פסים הם הגהותיו שנדפסו בכתב רק בתוך הם' וכמה פעמים כותב בסוף ההג"ה כ"פ והוא ר"ת כתונת פסים, ופרישה ח"מ נדפס עם הב"ח שנדפס בפסד"מ, ה) ודרישה ופרישה א"ה עתה נדפס שנית מחדש בכ"י שנדפס בדיהרן פארט כמש"ל מערכת ב"ה ע"ש (ע') זית יוסף).

ט) ועד לפרישה ודרישה י"ד שהדפיסו עם הטור וז"י בק"ק ווילנא שדו"ק ספרו ממנו הכרז כל מה שהיה נראה צנינים פעוט או שכתבו צד"י ולא טוב עשו. וכמה פעמים האחרונים ירמזו סב"כ הדו"ק ואינו עם כי השמיעוהו המודפסים, והמלא ימלא דפוס הראשון שנדפס דרישה ופרישה י"ד עם הטור לצד צניני לוצ'ין. וכבר כתבתי בנדפס מערכת י"ד (ע"י) ו' יחושע פאלק בח"א דם' דרישה ופרישה ח"ו נדפס כנזם צנינים אחר שנדפס סמ"ע והרז כנ"סג לא ראה דרישה ח"ו כי נדפס שנת סע"ו והרז כנ"סג נח נפשים שנת סג"ל וכנ"סג ח"ו נדפס שנת ס"ך, וח"כ ח"ן עוקס לקסות על הרז כנ"סג מדברי הדרישה בח"ו. ויש להעיר על הרז שונה הלכות ס"ז דף נ"ה דנראה דחמה ח"ך הכנ"סג בח"ו לא השגים בדברי הדרישה ע"ס שהלשון ח"ו מוזקק, ולא זכר מפקדי זוני הדפוס.

145 י) ס' פרנס כתבו דרש"י חיבר לכבוד גביר ופרנס העיר ספר וקראו על שמו ספר הפרנס.

146 כ) פרנס ס' קדמון, בתשו' מהר"ל ומהר"י קולון ל) ואו"ה מזכירין אותו הרבה. ואו"ה כלל מ"ו אות ג' ומהר"ל בתשובה ס' קנ"ו כתבו שהפרנס כתב בשם מהר"מ

בעיני רבני קושט' בזמן הרב פני משה ובית דינו וראיתי כתביהם שהיו שולחים להרב הנז' בכבוד גדול. וראיתי ס' גדול כתיבת ידו יד הקדש משו"ת וחידושים בש"ס ופוסקים.

139 א) פרי מגדים להרב המנוח מהר"ר יוסף במהר"ר מאיר אשר היה אב"ד ור"מ בק"ק פראנקפורט דארר ז"ל. והוא חבור נחמד על ש"ע י"ד מראשו עד ס' ק"ב, וכולל ב"י חבורים משבצות זהב שפתי דעת אשר בהם מבאר דברי הרב ט"ז והרב ש"ך בשקלא וטריא וחידושי דינים משו"ת ומהאחרונים שחיברו על י"ד ומכריע לדינא ומחדש בטובו כמה חידושי דינים, וקודם ההלכות פתח לה פתחא להודיע עיקר ההלכות ההם בשכ"ל הקדש. ושמענו כי נדפס להרב ז"ל פרי מגדים על הל' מסח ושם באמר שכבר נדפסו ס' פורת יוסף וס' גנת ורדים, ובהקדמתו כתב ז"ל שחיבר ראש יוסף על חולין וחי' כמה מס' ופסק על חדש ושונת העמקים על כללי הגמרא, ולא הגיע לדינו עד עתה כ"א פרי מגדים על י"ד והוא נחמד ויפה.

ב) וזאל לדינו עשה פרי מגדים על כל ח"ס והוא כולל שני ספרים גמורים. הס' האחד נקעט ק' משנכתס זכר על ע"ז ח"ס, וס' שני אשל אצרכס על מנן אצרכס ח"ס. ובהחילת הספר כמה דפים על קדך א"צ מוסך ודקדוק בסגמלאס עוצה ממוזסת נדךך שואל ומשיב, וסס ענינים מועילים למנוח עונות ולכספיק גלס וגלון ולכמה ידיוסות.

140 ג) פרי עין חיים נדפס ג' פעמים בפולין והוא ספר הכונות לרבינו האר"י זצ"ל מסודר מן הרב המקובל מהר"ם פאפירש כ"ן ז"ל כמ"ש במקומות אחרים שהוא ז"ל סידר כל כתיבי האר"י ז"ל ויקרא להם שמות ולכונות הכי קרא שמו פרי עין חיים שזוהו פרי מאילן עין חיים.

141 ד) פרי מפרי חיבר מורי הרב זלה"ה לישב מה שהשיגו על הרב פר"ח ב"ד האחרונים כמו הרב פרי תואר והרב שמלה חדשה ודכוותיהו. והן בעון נח נפשיה דרב ולא השלימו.

א) ולי"א ד'. ב) ולי"א צ'. ג) ולי"א ה'. ד) טב"ז ז"ל. ה) סס ז"ס. ו) סס ז"ס. ז) ולי"א ד'. ח) ולי"א ז'. ט) טב"ז ז"ס. י) סס ל"ז. כ) טב"א ה'. ל) טב"ז ז"ס.

155 ז **פרשת דרכים** ס' נפלא מדרושי נוראים בהריפות אמיתי לרבינו מהר"י רואניס, ובכל העולם הם מישבתים ומפארים הדרושים הנז'. ובאשכנז הדפיסו ס' מכלל יופי, והוא קצור דרושי פרשת דרכים כמש"ל מערכת י"ד, (עיין מ' יכודס כוזאניס כס"ב).

156 * **ס' הפשוטים** (ע' שלמי סגנזוכיס).

157 ח **פשמ"י** ר"מ מקוצי מביא בס' מנחת יהודה תדיר כמעט בכל פרשה ועיין מ"ש לעיל במערכת מ"ם בס"ד (ע' כ"נ) (קולי כס"ב).

158 * **פתורא דדהבא** (ע' לוכ מדס).

159 ט **פתח האהל** למהר"ר אברהם מפרימסלא ונדפס שנת תנ"א בזולצבאך והוא ספר נחמד חלק אחד מ"מ ענינים כוללים בש"ס ובתוספות, וחלק אחר הקדמות מהמפדשים יקרות ונשגבות.

160 י **פתיחות חכמה** עשה הרב פרי מנדים בא"ח וי"ד קודם כל ההלכות פתיחה להלכות ההם כי שם ביאר עקרי ושרשי אותן ההלכות בשוב טעם ודעת כי יתן את רוהו המעיין פתח פתוח מצא להבין הישב עניני אותן ההלכות בנקל.

161 כ **פתיל תכלת** היבר הרב מהר"י האגניז על אזהרות מהר"ש נ' גבירול והוא קצור וזהו הרקיע להרשב"ן ותוספת נפק, דפוס ישן.

מהר"מ, וראיתי בסדר ההורות דף קע"ח ריש ע"ב שיחסו לר' משה פינס מרוטנבורג ומובא במהר"ל כמה פעמים ע"ל. א) וכתב מהר"ל בתשו' סוף ס' קפ"א דס' הפינס בתראה הוא ועל פי מהר"ם נכתב עיין בדבריו ז"ל.

147 ב **פרק שירה** נדפס עם ב' פירושי שיה יצחק שער שמעון. והובא

פרק שירה בס' בית אלהים להרב המבי"ט בסוף הספר וכתב פירוש עליו ע"ש. והרב יעב"ץ עשה פירוש בס' עמודי שמים שהוא סדור תפלה שלו. וראויי בקפ"ר הלוקטים כ"י משם רבינו הארי"ל ז"ל קי' ה"ב כי מ"ש שהאומר פרק ט"ה זכס לכמה מעלות היינו כי כלם אלהים עשה את האדם וכל הנצחיים המסחונים הם נאמרים בשעור קומת האדם וע"י מנצחיים כולם. ולכן האדם האומר פרק ט"ה ויודע לכיין כל אלו הנצחיים היכן כוונתו צו ויאמר אותם השיבות הוא גורם שפע אל כל הנצחיים כולם עכ"ל בקלור.

148 ג **פרקי אליהו** מרז"ל בדפוס ישן והדש.

149 * **פרקי ר' אליעזר** (עיין מדכס).

150 ד **פרקי גן עדן** לרז"ל כמש"ל (עיין מדכס) וראיתם בדפוס ישן.

151 * **פרקי היכלות** (ע' אכזי סלזנון).

152 ה **פרקי ר' יוסי** מזכיר בספר הרקת סימן שס"ב וז"ל ובפרקי ר' יוסי מצאתי וכו' ע"ש.

153 ו **פרקי מרכבה** לר' ישמעאל כ"י.

154 * **פרשיות התורה** (ע' ג"ן פכסיות המוכס וכו' כלות ג' בקו"ב).

א) וז"ל ח' . ב) ש"ב ע"ז . ג) וז"ל ח' . ד) מנצ"ב מ"א, וז"ל ו' . ה) שס ע"ו . ו) שס ז' . ז) סג"ב כ"י . ח) וז"ל י"ז . ט) שס כ"א . י) וז"ב י"ז . כ) סג"ב כ"א, וז"ל י"ב .

צ

1 א **צאן קדשים** על סדר קדשי מהגאון הרב תורת חיים וחברו מ' מרדכי והגהות נכד הרב תורת חיים.

דעים

מהר"ם מרזוק וחיבר קרבן אליצור על מסכת ע"א וקצת שו"ת וחיבר סדה צור דרשות.

10 ה) **צורך** סמ"ק מצורך הוא עם הגהות רבינו משה מצורך כמ"ש מהריק"ן בתשובה.

11 ט) **צורת הבית** להרב ת"ט על בנין בית ג' ופסוקי יחזקאל.

12 * **צח ואדום** (עיין דגול מנצנצ).

13 י) **צחות ומאזנים** על חכמת הדקדוק מהראב"ע ז"ל.

14 כ) **ציון לנפש היה** שיטות הגאון מהר"ר יחזקאל ז"ל אב"ד ור"מ

דק"ק פראג בפלפול עצום למס' פסחים ברכות ביצה. ל) וקרא ספרו על שם מרת אמו נ"ע כאשר עשה בשו"ת שקרא הספר נודע ביהודה לכבוד מר אביו ז"ל. מ) וצ"ל למס' פסחים נדפס בחיי הרב ז"ל ונראה מס' דגול מריבבה שנדפסה שיטת ברכות ורוצים להדפיס שיטת ביצה אך עדיין לא בא לירינו כ"א צ"ל"ח פסחים. נ) ושמעתי שכבר נדפסו על ברכות וביצה, ויש לו עוד תשובות וקצת מ"ב על נודע ביהודה ודרושים נחמדים ומתוקים. ס) עתה בא לידי על מסכת ברכות והדפיסו בן הרב ז"ל.

15 ע) **ציוני חיברו** הרב ר' מנחם ציוני על התורה עפ"י הסוד ויש בו

חדושים נוראים ובנה ספרו על הזהר וספר הבהיר ופי' הרמב"ן וכתר ש"ט ויתר ספרי מקובלים והוא הי' משפיר"א ונדפס בקרימונה שנת ש"ך.

16 פ) **ציצים ופרחים** חיבר הרב יעב"ץ גימטריאות במספר שמורת הקדש וסודות ונדפס.

17 * **ציצת נובל** (עיין מעלומות ונקודות סכמס).

18 צ) **צל עולם** ספר בחכמות למודיות טבעיות והוא ס' קדמון והיה ביד יחידי מגולה כ"י ונדפס באמשטרדם ש' תצ"ג ומלא מחידושי העולם.

דעים סי' רכ"ה וסי' רכ"ו כמ"ש בנדפס מערכת די"ן. (עיין רבינו זכמ"ס צ"ב).

3 א) **צבאות ה'** אחד ממאמרות שחיבר הרמ"ע ונדפס בעיר המבורנו שנת תכ"ג.

4 ב) **צדה לדרך** מרבינו מנחם נ' זרח ג) תלמיד רבינו יהודה בן

הרא"ש ורבינו יהושע בן שועיב היה רב באלקלעה ואח"כ היה רב בטולמיולה וחיבר הס' לתועלת השר שמואל אברבנאל אשר הוא בחצר המלך וטרדותיו ופרשת דרכיו מונעים שלא ללמוד, ועברו על הרב מנחם הגנ' כמה צרות וגרושין ושלטולים ע"ש ועיין בח"א מערכת מ"ס אות מ"ה (ע"י ע' מנסס נ' יכס צמ"ס). וכתב הרב בהקדמתו כי למד התלמוד בתוס' רבינו פריץ וזרעים וטהרות בפ' הרא"ש עם רבינו יהודה בנו רבו וע"ש באורך, ומן הס' ניכר גדולתו בתורה ושאר חכמות ומוס' מלכים פתח ישקיצר חובות הלכות בעשרה פ"קים שילמדו בעשרת ימי תשובה. ד) ובשו"ת שבות יעקב ח"ג סי' ס"ז כתב ספר צדה לדרך שנמשך בכל מקום אחר הרא"ש שהי' אבי זקנו עכ"ל, והוא אנב שטפיה שהרב צדה לדרך היה תלמיד רבינו יהודה בן הרא"ש והי' צריך לכתוב שהרא"ש אבי רבו.

5 ה) **צדה לדרך** מהרב באר שבע עפ"י רש"י והרא"ם כמ"ש בנדפס

מערכת י', (עיין נ' יססכס מנוכיליס צמ"ב).

6 * **צדקה לחיים** (ע"י מ' נ' כוכלי ב'לכונן צמ"ב).

7 ו) **צהרים** חבור קדמון בדיני אסור והתר מזכירו באו"ה בכמה דוכתי

זמנם כלל יו"ד אות כ' וכלל י"ז אות י"ג וכלל ב' אות ט"ו וכלל מ' אות י"ד וכלל מ"ד אות א' ע"ש.

8 * **צוף רבש** (ע"י מ' וידלל נכפתי צמ"ב).

9 ז) **צור תעודה** על הלכות שלוחין מהרמב"ם ושקלא וטריא חיברו

(א) וז"ל ו' (ב) טנ"ג י"ב. (ג) וז"ל י"ג. (ד) וז"ל ח'. (ה) טנ"ג י"ג. (ו) טס' י'. (ז) ב"ו ל"ו. (ח) טנ"ג כ"א. (ט) טס' י"ד. (י) וז"ל ה'. (כ) טס' ז'. (ל) וז"ל ג'. (מ) וז"ל ז'. (נ) וז"ל ב'. (ס) כ"ל ח'. (ע) טנ"ג ט"ו. (פ) וז"ל ט"ו. (צ) ע"ס ו'.

- 19 א) **צמח דוד**, להרב הגרול מהר"ר יוסף דוד על התורה על סדר הפרשיו' ביאור פסוקים ומאמרים דרך דרש ועפ"י הרין ובסוף כל פרשה קצת על ההפסדה ורמזי הפרשה חבור נאה ונהמד, ונדפס מחדש על ג' ספרים בראשית שמות ויקרא.
- 20 ב) **צמח צדיק** לגורי דאר"י ז"ל והגהו' מהר"י צמח ז"ל בפסוקי אליהו ואלישע ושאר ענינים נדפס בפולין בעיר קארעץ שנת תקמ"ה.
- 21 ג) **צמח צדק** הגאון מ' מנחם מענדל אב"ד דק"ק ניקלשפורג והגהות מהרב בנו אשר מילא מקומו והיה אב"ד בק"ק הגו' ועמ"ש במחזק ברכה י"ד סי' ג'ן אות מ"ז בס"ד ולעיל מערכת מ"ם אות קמ"א ע"ש. (ע' ת' מנחם מענדל סג"ק ניקלשפונג צמ"ב).
- 22 ד) **צניף מלוכה** להרב מהר"ר יעקב ו' נעים ז"ל בסוף ס' משכנות יעקב בדין כבוד המלך.
- 23 ה) **צנצנת המן** על קצת אגדות להרב מנחם מן מליסא ונדפס באופיבאך שנת תפ"ג.
- 24 ו) **צנצנת מנחם** באור מאמרים תמוהים בדרך חורפא והקדמות נפלאות נדפס בכרלין שנת פ"ת חיברו הגאון מהר"י מענדל תלמיד הגאונים מהר"ר העשל והרב בה"ז, ויש לו ח"ב מס' זה ולחם מנחם שו"ת ועל הש"ס וס' קדשים וטעמי מנחם על רש"י.
- 25 ז) **צפחת המים** עה"ת הזכירו הרב כנה"ג י"ד סימן ה"ם ובלשונות שבסוף חלק א"ח ושאר דוכתי.
- 26 ח) **צפנת פענח** חיבר ראב"ן מדינים ומזכירים אותו המרדכי ושאר פוסקים, וכ"כ הרא"ש בתשו' כלל פ"ד סי' ג' ובהיבור זקני ראב"ן הנקרא צפנת פענח ע"ש וכ"כ מהרש"ל בתשו' סי' כ"ט. ולפ"ז לא צדקתי במה שחשבתי צפנת פענח וראב"ן
- לשנים בס' הקטן ראש דוד דף כ"ג ע"א וכמ"ש בפאת הראש ע"ש.
- 27 ט) **צפנת פענח** דרושים נפלאים להרב מוהרי"מ.
- 28 י) **צפנת פענח** להרב המחבר כתונת פסים בדרך ערכין הקדמות ומאמרים תמוהים נדפס בפפד"א שנת תנ"ד.
- 29 יא) **צפנת פענח** חדש מחודש (והוא צפנת פענח רביעי) דרושים על סדר הפרשיות בס' שמות והם דרושים נחמדים בדרך פד"ס בכמה אופנים חיברם הרב החסיד מהר"ר יעקב יוסף ול"ו רג"ל על לשונו הקדמות רבו הרב המפורסם קדוש יאמר לו מהר"ר ישראל בעל שם טוב. וידענו שכבר נדפס להרב הגו' ס' תולדות יעקב יוסף ונחתים לו את השבחה, ושם כתוב שחיבר ס' בן פורת יוסף, ונדפס צפנת פענח בפולין בעיר קארעץ שנת תקמ"ב. ל) ובספר סדר הדורות מביא כמה ספרים אחרים קראו בשמותם צפנת פענח שלא נראו בעליל.
- 30 מא) **צרוף ספר כ"ו** בחכמת הצרוף והוא עמוק עמוק ולא ידעתי מה שם הרב המחבר, וכבר כתבתי להרב יצחק דמן עכו תלמיד חבר להרמב"ן היה מתעסק בחכמת הצרוף ובאים אליו מלאכים. וראיתי איזה קונטרס מכ"י רבינו מהרח"ו עצמו בזה, ועיין בח"ב מערכת יו"ד אות כ"ב. (עיין מ' יצחק דמן עכו צמ"ב).
- 31 נ) **צרוור החיים** מהר"ר חיים יעקב תלמיד הרב מופת הדור מהרח"א חיבר על לשונות הרמב"ם ושו"ת סמא דחיי כמש"ל, (עיין סג"ל דחי).
- 32 ס) **צרוור החיים** צרוור הכסף, חיברם רבינו חיים בר דוד תלמיד הרשב"א ע' וצרוור הכסף הוא מחולק לדרכים ושערים כמו שתראה להרב המבי"ט בראשון סי' רס"ה, (ועיין ס' לכוזס).
- 33 סא) **צרוור הכסף** חיבר רבינו יצחק נרבוני, שיטה מקובצת בתרא דף כ"ח ע"ג.

א) סג"ל כ"א. ב) סג"ל פ'. ג) סג"ל ע"ז. ד) ול"ב ס'. ה) סג"ל י"ע. ו) סס כ'. ז) ול"א ח'. ח) סג"ל ח'. ט) סס ז'. י) סס ג'. יא) ול"א י"ב. יב) צ"ק. יג) ול"א ד'. יד) ועיין מעג"ל מ"ה. טו) סג"ל י"ח. טז) סס ו'. סג"ל ד'. ע' ול"א י'. סא) סס ע"ז.

שאינן ראוי להפסיק בכמעטות, (וע' נ' סנכסס קצט סמכדי צמ"ב).

37 ג) ס' צרורות הובא בס' בית יוסף כ"כ סדר הדורות, אמנם לא

יש ס' צרורות כ"א צרור החיים וצרור הכסף לרבינו חיים בר דוד תלמיד הרשב"א ועליו כותב מרן שכתוב בס' הצרורות או בעל הצרורות.

38 ד) צרי היגון להרש"ט פאלקירא בעל ס' המבקש עם הגהות מהר"ש נדפס בהענא שנת תע"ו.

34 א) צרור הכסף להרב מ' אברהם גאטניין מרבני שלוניקי

והרביץ תורה בישראל והוא משו"ת וענינים והוא חיבר ס' מירת כסף מדרושים נחמדים.

35 * צרור הכסף (ע' נכוכ כמל צמון).

36 ב) צרור המר חיבור על התורה חיברו הרב מהר"ר אברהם סבעספרדי

על דרך פשט וע"ד האמת. וחיבר צרור הכסף על דינים. ומזכיר צרור המר הרב משה משה ס' תת"ל"ב ויש מ"ם בשיירי א"ח סימן תר"ב וגם האחרונים ס' תכ"ה מזכירין אותו במ"ש

א) וליא י"א. ב) טג"ז י"ז. ג) ט"ז ט"ט, השמטות וליא. ד) ט"ז ס"א.

ק

8 ה) קהלת יעקב חיברו הרב הכולל כמהר"י אלבעלי אחד מרבני

איזמיר והוא על הלכות שבת ומאכלות אסורות להרמב"ם ודרושים יפים ומתוקים ושו"ת ובהקדמת הרבנים יגידו צדקתו את עולותיו ואת שלמיו.

9 ו) קהלת יעקב נדפס מקיבוץ להרב החסיד מהר"י אלגאזי ז"ל והוא כולל תוספת דרבנן. לשון חכמים, לשון בני אדם, מדות חכמים.

10 * קהלת יעקב (עיין לוח זכוע).

11 ג) קול אליהו - שו"ת להרב מהר"ר אליהו ישראל בן הרב משאת משה ונדפסו חדשות מעתה. ושם נאמר מכמה חבורים רבים ונכבדים אשר חיבר תנצב"ה.

12 * קול בוכים (ע' נ' סנכסס גאלטנטי צמ"ב).

13 ה) קול בן לוי לכמה"ר רפאל הלוי על הש"ס והרמב"ם ושו"ת והוא תלמיד ממורנו הרב בתי כהונה.

1 * קב הישר (עיין שנתל חלקט, ועיין נ' שמואל קלדינוצכ צמ"ב).

2 א) קבוצת כסף כ"י למהר"ר יאשיהו פניטי קצור דינים כמו ש"ע מדיני נשים ודיני ממנות בסדר הרמב"ם ראיתו כ"י.

3 ב) קבלה, סדר הקבלה חיברו הראב"ד ועמ"ש לפנים מערכת אלף. (עיין כסא"ד כלוי צמ"ב).

4 * קדושה וברכה (עיין צכמס ס').

5 ג) קדש הלולים למהר"ר מהללאל הללויהרב בעיר אנקונה משנת ת"ך והוא פירוש פשוט על התורה וראיתו כ"י. גם חיבר הל"ל גמור ס"ה פסקים לענין דינא ועוד חיבר ס' הללויה משירים וחדות וכ"י.

6 * קהלות משה (עיין פי' סמוכה לכ"ע ספוכני).

7 ד) קהלת בן דוד פי' קהלת עפ"י הפשט וע"ד האמת מכמהר"ר הזן ולה"ה.

14 * קול בעזרה (עיין קטורים ליעקב).

15 א) קול ברמה כ"י ספר שחיבר הרב

המקובל מהר"י צמח באור האדרא רבא קדישא מרבירי האר"י ומרהר"ו ומה שחידיש, ושם בהקדמת הספר כתב שבא לירו פי' הזהר מהרב מהר"ו עצמו מרעתו הרחבה והעמוקה, והוא מה שחיבר אחר שלמד עם רבינו האר"י זצ"ל כמו שנתברר לו בראיות מופתיות. והוא בכלל הדפים אשר גנו מהר"ו והרבנים שאחריו הוציאום ע"י יהודים ותעניות כמו שרמזתי בנדפס (עיין מ' סיים ויעלל צמ"ט), וכל זה לא היה ביד מהר"ר שמואל בן הרב מהר"ו כמ"ש מהר"י צמח. וכן ראיתי בכתבי הרב משה ויטאל בן הרב מהר"ש ויטאל שהעתיק קצת קונטרסים וכ' בתחלתם אלו הקונטרסים הם ממה שיש לזולתנו מכ"י מר זקני ולא נמצא אתנו עכ"ר. והיה נמצא כל זה למז"ה מהר"א אזולאי ולמהר"י צמח, ומהר"ם סאפירש תלמיד מהר"י צמח העתיק ממנו. וכתב עוד הרב מהר"י צמח שחיבר מז"ה ג' ספרים באור על הזהר, ספר א' קראו שושנה על ח"א מהזהר שכך מתחיל הרשב"י וספר ב' קראו ס' המשכילים על ח"ב וספר ג' קראו העמק שאלה על ח"ג מהזהר וכל זה נאכר. וגם ס' אור הגנוז למז"ה נאכר שחיברו מהכתבים הנז', כנראה שלא הסכימו מן השמים שיתגלה בדרך יתום זה. (ב) וקול ברמה הנז' נדפס בפולין וכמדומה לי שחסר קצת מקול ברמה שיש בארצנו כ"י.

16 ג) קול יהודה דרושים ע"ס בראשית

חיברו מהר"ר יהודה לייב בן מהר"ר יוסף רופא.

17 ד) קול יהודה דרושים על התורה

להרב המפורסם מה"ר יהודה עייאש ז"ל ונדפסו מקרוב.

18 ה) קול יעקב להרב הכולל כמהר"י

שאול אחד מרבני איזמיר תלמיד מורנו הרב בעל בתי כהונה והוא דרושים נחמדים מאד עפ"י הדין והחידושי הלכות ולשונות הרמב"ם וליקוטים.

19 ו) קול יעקב דרושים למהר"ק ש כ"י

אשר דרש בק"ק מסתערב אשר במצרים ועתה קורין אותו קהל המצריים. (ז) ואני ראיתי קצת שימות בנמצא להרב ז"ל כ"י.

20 ח) קול הרמז חיבר מהר"ם זעל המשוני'

ולשונו ע"ס סופר מא"ר בקצור, ועיין בנדפס מערכת מ"ס. (עיין מ' מע"ס זכ"ט צמ"ט).

21 ט) קונטרס אגרת בקרת להרב יעב"ץ

בענין פצוע דכא ונדפס ב' פעמים ובשנית יש מהדורא בתרא.

22 י) קונטרס בענין לאחר שלשים יום,

הרב דברי אמת קונטרס שני.

23 כ) קונטרס על אין אדם אוסר דבר

שאינו שלו לכמהר"ר אברהם קארו בס' חזון נחום פ"ו רתמורה דף קס"א ע"ב.

24 ל) קונטרס בדין אין אדם משים עצמו

רשע להרב המו' מהר"א בר דוד בס' אשדות הפסגה בסוף הס' דף ז' ע"ג.

25 מ) קונטרס על אם למקרא ולמסורת

לכמהר"א קארו הנז' בספר חזון נחום פ"ט דמנחות דף ג"ז ע"ב.

26 * קונטרס בבאור מאמר הזהר וכו'

(עיין מע"ס ז'ן סלקנץ צמ"ט).

27 נ) קונטרס בארות חמר בקנה את וכו',

הרב מהר"י חנין בסוף ספר דרשותיו בני יצחק.

28 ס) קונטרס בענין בל תוסיף לכמהר"ר

אברהם קארו הנז' הובא בספר חזון נחום למורנו הרב במ' זבחים דף כ"א.

ועיין בסוף ס' גט מקושר למורי הרב ז"ל.

29 ע) קונטרס גופי הלכות בפתיח נדה,

בס' מרכבת המשנה ח"ב פ"ו דאסורי ביאה.

30 פ) קונטרס לגיטין, הרב דברי אמת

קונטרס א' וקונט' ד' וקונט' י"א.

(א) ענין ב' (ב) וז"ל ב' (ג) ענין ז' (ד) וז"ל ד' (ה) ענין ז"ס (ו) וז"ל ס' (ז) מענין מ"ז (ח) ענין ס' (ט) וז"ל ס' (י) וז"ל כ"ז (כ) עס כ"ד (ל) עס ז"ס (מ) עס כ"ס (נ) עס י"ע (ס) עס כ"י (ע) וז"ל י"ד (פ) וז"ל כ"ס.

75 * **היך לתכונה** (ע' מהכ"ר שמואל נר מסה מלג'וייכי נ"ב).
 76 * **קצור ס' אלימה** (ע' אלימה).

77 א) **קצור דינים** וכן קצור כונת האר"י ז"ל נתחברו כמה קצורים מינים ממינים שונים, ובעל נפש לא יסמוך עליהם אלא כשלמד כבר הדבר במקורו או לפחות כשהוא ברור לו מאד, וכולי האי ואולי שלא יטעה בדיון או בכונה ח"ו.

78 ב) **קצור חובת הלכות** נדפס ק"ק לא' מרבני פירארה, וכבר כתבנו לפני' (ע' לנס לדקך) שהרב צדה לדרך חיבר עשרה פרקים קצור חובת הלכות ומספרי מוסר אחרים כדי שילמדו בעשרת ימי תשובה והם בתוך ספרי הגהמה.

79 ג) **קצור ס' יראים** הוא מה שיש בדינו כמש"ל מערכת האל"ף בס"ד (ע' רבינו אליעזר זנויץ נ"ב).

80 * **קצור כבוד חכמים** (עיין יפס מלכא).

81 * **קצור כונת האר"י** (עיין קלוז דייס).

82 * **קצור מאמר התערובות** (ע' מ' שנכנס סכסן פיניטייל נ"ב).

83 ד) **קצור מזרחי** ונקרא גם כן מתנת עני למהר"ר יצחק הכהן מק"ק אוסטרהא ונדפס בפראג שנת שס"ד והוא ספר חשוב כולל דברי הרא"ם ושאר מפרשי' ונפך מדיליה ואינו מצוי כל כך.

84 ה) **קצור מרדכי**, דע שראיתי קצור המרדכי בכ"י על קלף וכתוב עליו שקצרו מהר"ש משליצשטט ז"ל, ועתה ראיתי בסה"ד שכתב קצור מרדכי נקצר ע"י יהושע בעז מברוך ש"ז עכ"ל. וזהו בדפוס כמדומה שראיתיו וכפי דברי הרב הנז' כתוב שם מי המקצר כמ"ש הרב הנז', ונראה דהוא הרב המחבר שלמי הגבורים, וזה שבדפוס אינו מצוי. ועל הרוב נראה שזה שראיתי בכ"י הוא ענין אחר ואין לו יחס עם זה

שבדפוס. ו) ובש"ת מהר"ל ד' קרימונה דף ס"ג ע"א כ' ובמרדכי שחיבר מהר"ש שליצשטט, ובחידושי אנשי שם סביב המרדכי פ' היה קורא בהגהת מ' אייויק שטיין הזכיר מרדכי ממ' שמואל שליצשטט.

85 ו) **קצור סמ"ג** שנדפס בזמננו נראה שקיצרו הרב מחבר הסמ"ג עצמו, וכן נראה מהסכמה והקדמה אשר בתהלתו.

86 ח) **קצור עבודת הקדש** להרשב"א הוא מה שיש בירינו שהוא קצור מהארון על דרך תורת הבית, כמו שיתבאר לקמן מערכת ש"ן בס"ד (ע' סנס"ל נ"ב).

87 ט) **קצור פסקי הרא"ש** חיברם רבינו יעקב בעל המורים.

88 י) **קצור ס' הפרדס** להרמ"ק ז"ל, חברו הרמ"ע ז"ל, ועיין לעיל מערכת עי"ן (ע' עסיס נמויסי).

89 יא) **קצור ראשית חכמה** קיצר מהר"י פוייטו, וגם הרב יחיאל מילי קצר באופן אחר וקראו תפוחי זהב. והרב המחבר עצמו מהר"א די וידאש ז"ל הוא סילת וזיקק וחיבר תוצאות היים סלת נקיה, ונדפס כמה פעמים, ועיין בח"ב מערכת רי"ש (ע' נלס"ים סנס"א).

90 * **קצור רב פנינים** (ע' רב פנינים).

91 ל) **קצור שבלי הלקט** הוא שבלי הלקט אשר בדפוס וזהו חלק א' של שבלי הלקט.

92 מ) **קצור שבלי הלקט** ח"ב ראיתי בכ"י ובא לידי ס' שבלי הלקט ח"ב כ"י עצמו, וראיתי שהרב המקצר הכניס בתוכו דינים אחרים שאינם משבלי הלקט, ובאותם הדינים הנוספים אומר זקני הרז"ה ודורי הרא"ה ככמה ענינים ודינים.

93 נ) **קצור תורת הבית** להרשב"א קצרו הרשב"א עצמו ונקרא תורת הבית הקצר והוא לכד היה ביד המור ולא הארוך כמ"ש מרן בכ"י י"ד ס' קי"ב.

(א) סג"ל. (ב) נ"ו ק"ב. (ג) סג"ל כ"ו. (ד) מסג"ב מ"ט, ול"א ו"י. (ה) ס"ב פ"ד וע"י ולי"ב ח"י. (ו) כ"ל ח"י. (ז) סג"ב כ"ב. (ח) סס כ"ה. (ט) סס כ"ו. (י) ול"א ע"י, כ"ל ז'. (כ) ול"א י"י. (ל) סג"ב כ"ז. (מ) סס כ"ח. (נ) סס כ"ד.

94 א) קצור תורת חטאת הנדפס עם פ'י המשק אליעזר נראה שקצרו הרב מר"ם עצמו.

95 ב) קצור תקפוכהן שחיבר הגאון היש"ך בדיני תפ"סה, קצרו הגאון מהר"י בס' אורים ותומים שחיבר על ח"מ שני הלקים עד ס' קנ"ב. ובס' כ"ה עשה קצור תקפו כהן כמו ש"ע ועליו כתב הירושיו מזה ומזה הם כתובים, וחיבר ס' כרתו ופלתו על י"ד עד ס' קי"א ונדפס ח"ב על הל' נדה, ונדפסו יערות דבש ב"ת הלקים הרושים. ובימי ספני זמן הרב הגדול כנא קדישא מהר"י ולקס סבין זל"ה סרז מהמנכר בחי ככונה צפוינו רב צעיר הקדש ירושלים ס'ו נשמעה קרן מלמטה כי רבים לופמים מנחוני אשכנז ופולין עם מהר"י הנו'. ורצני גלויני ע"פ סק לא ידפו לחימה סדצכים ולסיקן מגישים ומה טיבן של עניינים.

ודע כי בחלפת קדישא לא נחלף אים מהפקק על שם דבר הורה ודל"ה ס'ו וסכל מהאצלים על הסרבן צט"סר ומתחלמים לומר כל לילה סיקין סלות סקיר רציו סא"י זל"ה, ויש סנכה אשני סיל סקונים מצהימס כל לילה סנלות למדכס קדוש ולומדים היקין סלות וקול"ה סופרים סרצה סין סופנין סונין סלנייה ולנים. ומגבלא ספופייסו דרבנן סכני כל סול"י לומר סקין סלות הנו'. וצ"מי זין המלכים צצ"סכני הגדולה וק"ק סלמוד סורה נאספים צי"ס קבל גדול ומקונינים וצוכים בכל יום כמלות רציו סא"י זל"ה, וכמה כריסות נוכים סה"ס צי"מי זין המלכים ככל סומכות סנמללים צקפים ויפס ויפס. גם סין לומדים צע"סר צצני קבלה כ"א סה' ספרים סגועהקו מכצני מהרס"ו עלמוצנו ודקן ען סמיים וכו' לא, כי אשילנו ככצני סא"י ז"ל מוששים לספרים וקדדים סלמים. וסולרבהי נכהו זס יען סלימי דלנו צוקי סקיקי ציוצני סא"י וכמוהו צקסר סנו לסו סרייכו.

96 ג) קצור ס' התרומה עשה רבינו יששכר הלוי בר יקותיאל מגדולי תלמידי הרא"ש ונפטר שנת צ"ב לאלף השישי.

97 ד) קצור תשובות הרא"ש, חיבר רבינו יעקב בעל הטורים והיו ביד רבינו בצלאל אשכנזי כ"י כמיש בתשובותיו. ועוד חיבר קצור תשובות הרא"ש רבינו משה די ברושלייש וראיתים כ"י כמיש מערכת הי"ת (ע' סוס סמנופס).

98 * קרא משה (ע' מעיין סכמה).

99 ה) קרבן אהרן מהרב הגדול מהר"א

ן' חיים על תורת כהנים באור רחב ופלאא אריכתא.

100 * קרבן אליצור (ע' לוכ סעודס).

101 ו) קרבן הגיגה מהרב המגן שקלא וטריא וחקירות ופשטים.

102 ז) קרבן מנחה מהרב מהר"י האניו פשטים נפרדים ועניני' שונים.

ה) וכתב סדר הדורות שהזכירו עמק יהושע ובניי חיי ע"ש. והס' שהזכיר הרב בני חיי הוא קרבן מנחה למהר"י האניו כמש"ל ונדפס באיזמיר אך עמק יהושע אין עמדי.

103 ט) קרבן נתנאל הבור נחמד על הרא"ש סדר מועד וס' נשים

מהגאון מהר"ר נתנאל אבד"ק קארלסרוא והוא מבני בניו של הגדול מהר"י וייל גיסו ותלמידו של הגאון ראש ישיבה מ' אברהם ברודא המפורסם. וחיבר הגהות על מ"א ומ"ז א"ה ונקרא נתיב חיים.

104 י) קרבן העדה ושיירי קרבן, הבור נחמד מהג"מ דוד אב"ד מק"ק

ברלין ג' ספרים גדולים על הירושלמי סדר מועד סדר נשים סדר נזיקין סידוש יפה, ותוספות המכונים שיירי קרבן פלפול על הירוש' ועל הרמב"ם ואבניריה, ובסדר נשים יש כמו ד' אלפים דבורי תוספותיו.

105 ט) קרבן ישת דיני ועניני ישת מהרב מהר"ר בצלאל בעל

עמודיה שבעה וכו' הבור נחמד וענינים מחוקים.

106 * קריאת השמירה (ע' סממס כצ"י).

107 ל) קריה נאמנה למהר"ש אוטוליינו קצור מעבר יבק.

108 מ) קרית ארבע למזה מהר"א אזולאי ז"ל כ"י כולל ארבע

ספרי'. אור החמה, פ"י על הזהר. אור הלבנה, הגהות על כל הזהר. זהרי חמה, קצור מס' ירח יקר שחיבר הרב מהר"א גאלאנטי ז"ל תלמיד הרמ"ק ז"ל. אור הגנוז, מלשונות עמוקים

א) סג"ב כ"ט. ב) סס ל"ד. ג) סג"א ס' וסג"ב ס'ג צקלור. ד) סס כ"א. ה) סס י"ג. ו) סס ע"ז. ז) סס י"ד. ח) סג"ב ס'ג וסמטעות וז"ל. ט) סג"ב י"ס. י) סס י"ז. כ) סס ע"ז. ל) וז"ל כ"ז. מ) סס ד'.

עמוקים שבס' הזהר. גם קראו קרית ארבע שהוא בנוי על ד' יסודו' חזקים, רבינו הרמ"ק, רבינו האר"י, רבינו מהר"ח, רבינו מהר"א גאלנטי, וזכר כלם לחיי עד.

109 א) קרית חנה שו"ת למהר"ר גרשון קובלעניץ תלמיד הרב שבות יעקב.

110 ב) קרית מלך רב להרב החסיד מופלג בחכמה ויראה מהר"ר יהודה נבון בן הרב הג' בעל מחנה אפרים, וקרית מלך רב הוא ב' חלקים על קצת הלכו' הרמב"ם ושו"ת.

111 ג) קרית ספר חיבר על הגהת ס' תורה הרב המאירי ז"ל.

112 ד) קרית ספר חיבר הרב המבי"ט לברר מילי דאורייתא ודרבנן וכיוצא בס' הרמב"ם.

113 ה) קרן אור ומראה הכהן, שו"ת והדושים ודרושים לכמהר"ר משה הכהן אב"ד ר"ק בעלו ובנו מהר"ר דוד הכהן, נרפס בזאלקווא שנת תקל"ו.

114 ו) קרן אור פני משה דרושים על סדר הפרשיות ולא נזכר שם המחבר. אך נראה מהסכמת הרב הגאון שם כי הוא ידע שם בעליו עמו.

115 ז) קרן שמואל חיבר אחד מרבני אשכנז על פירוש רשב"ם על התורה וראיתיו בדפוס.

116 ח) קרנים ס' שחיבר רבינו יצחק בן הראב"ד וי"א שחיברו רבינו

אהרן מעיר קרדינא, והוא סתום והתום מאד עד שבא הקדוש מהר"ר שמשון מאסטרפולי ופירשו באור רחב וגילה מסתוריו ורמזיו וקרא הס' דן ידיו ונרפס פעם שנית באמ"ד ש' תקכ"ה. ונוסף עוד איזה לקוטים מהגאון המפרש מהר"ש דברים נחמדים, ושם מזכיר שחיבר כמה וכמה חבורים בנסתר ע"ש.

117 ט) קשורים ליעקב דרושים להרב יעב"ץ ונרפסו איזה דרושים

118 י) קשת ומגן חיבר הרשב"ץ ז"ל ונרפס.

קונטרס אחרון

1 ב) קבלה, בענין ספרי קבלה כתב מהרח"ו זצ"ל בהקדמת עץ החיים הארוכה שספרי רב האי גאון והבריו הם אמתיים רק הם בהעלם נמקן. ובאור ס' יצירה להראב"ד אינו הראב"ד בעל ההשגות רק הוא מהכס אשכנזי והוא אמתי רק שהוא סתום ונעלם. וספר ברית מנוחה עמוק עמוק מי ימצאנו. ובאור הרמב"ן על התורה אמת ויציב למי שיבינהו עב"ד מהרח"ו זצ"ל מכ"י מהר"ש ויטאל בנו. ומכאן תשובה למ"ש קורא הדורו' שהראב"ד בעל הקבלה הוא שעשה פי' ספר יצירה ע"ש דף י"ד ע"ב.

ואני הצעיר ראיתי בכ"י שספר ברית מנוחה חיברו רב חזאי גאון. ובס' להם מן הישנים למהר"י צמח זצ"ל כ"י ראיתי שספר ברית מנוחה הוא קדמון מרשב"י וספר הקנה וכתב שם דבספר שיער התיבות כ' שמחבר פי' ספר יצירה היה הר"ר יוסף הארוך. וכלימי זככתי הרב הכהנ"י שהוא היה נזהר לקרות סוס ס' קבלה כ"א כהני האר"י זצ"ל כפי אשר קיבלם ונזכו מהר"ב הלוי שהיה קרוב לגובי האר"י ואף עפ"י הכתיב לא היה קובל עב"ד הכהנ"י. ועוד כעס חולה כי מיי שהוא מוסק ללאנן זככתי האר"י לריך חזקיה גדולה, כי ידעתי ללאנן מקובלים מוסקים מלאמי ארץ מוסאמיס ונבואתי ארץ ועד ארץ נהגה סוס וסמכותי אולם היו קורין זככתי אר"י. ושומר נפשו יספק עד סקור דבר דהספר שלומד והסוס המלמדו ללאנן מאל, וס' הטוב לא יונעט טוב להולכים צמחים. ועי' מאי דכתיבנא זככתינן לעיל בזמנא דהי"ת נס"ד, (עיין מהר"ב סיים ויעלל צמ"ח).

ל) וכלימי לנהכ"י למה סכנת זככדמה מיכוסו לאלדא שחיבר נביד ונלמה זככילה זככלה ועלה על דעתו להדפיסו ולהפיק לרנן הסכרים וכחז ז"ל ונא חלי סלום קשה עד מאל והאינו חוטי מאל שאלזר ואשנר זככלי סיים חומו זככוס עכ"ל. והכח מייס ככז וז"ל סלמו חורכ מנהכ"ו ז"ל זככדמה ס' מקור מייס ככז וז"ל סלמו חורכ עכזו סק להדפיס מלאמי האר"י ז"ל, וכלימי אר"י כולי לאשר הביא אלוה צירו הוא ענק סולק לא די כי כל זה סול

א) צ"ו ק"ז. ב) סב"ז ל"ב. ג) סס י"א. ד) סס י"ב. ה) ולי"ב ו'. ו) ולי"א ע"ז. ז) סס י"ד. ח) סב"ז ג'. ט) ולי"ב ו'. י) ולי"א י"א. כ) סב"א ו'. ל) סב"ז ג'.

הוא בדקך גנבה, כי מעולם לא ילא מחסה ידי הקדוש ז"ל דברים אלו ולא נזכרה סה אל פה. אלא שכתב אותם לשמו ועשה עלמו ופנש דברי האר"י ז"ל ומאמרי הזרם. והנה מעולם האר"י לא למד חוכה זולת נקדוה הר"ם ויעאל ז"ל. והעשרה היושבים עמו חזק לומדים ומפי האר"י ז"ל רק אומר הקדמה אחת ומתחלק כדרך משה רבינו ע"ה וכולם לומדים עם הקדוש הר"ם ויעאל זלה"ה. ומעולם לא כתב האר"י זולת הקדמה אחת לפניו קשר עם הדיקרי' הנה היה כתובה גם' עץ החיים מידי האר"י ז"ל ושו' לא מידי, הכל מיד הקדוש הרב חיים ויעאל זלה"ה ומרי ורבי ובענין המלך ופנש אשר לא כן והלא אחי' ההקדמות של הדרושים שמוקם האר"י ז"ל לרב הנו' ד' דרושים מהם גור עליו צבא נח"ש שלם וילא אחת ומפיו כלל וסם לדוש ח"ק ומאמר הלח רישין וכו'. כך אמר לי הרב מפיו. ומי הפיר לזולת להעלות אותם בדפוס להפשוטל בהם ערלי לצ' וכו' ומה לעשות דלמחר עלמא לעפשאי וכו'. כלל הדברי' כי היודע כתיבת ידי הרב יולא' אחת יכאה וקסודק עליהם לא על הזולת. ולא מזכרי דברתי עד הנה, רק למען יכללו כל יכחי' ה' המעושה ואחי אח נפשי הללתי עכ"ל. וכאשר ישתכל המעשה כל דברים אלו יקדע סגור לצבו ח"ק הוהנה כהלוכה להדפיס ספרי קבלה ולחן מקיץ ואין יודע. ולא שוקד בקרבי על עיניו אלו ואצ"רייהו.

(א וילא ג' ב) שב"צ ג' (ג) שב"ג.

(א) ומדברי הרבנים קדישי עליונין הנו' יכאה כמה יחאוקן אדם על שהדפיסו כל ספרי קבלה האמורים ויותר מהמה. ולא עוד אלא בעניות ושביחות מה אענה ומה אומר, ודי צונ"ש הרבנים הנו'. ומש' הרב מהר"ם כהן שרבינו האר"י ז"ל מעולם לא כתב וכו' כמו שהנחתי לשונו לעיל, נכאה ש:ונמו מיום שבה מהר"ם ז"ל. אכל מקודם כתב קל"ה. וכל אשר ואלא כתוב מהר"ם ונכתיבה ידו יד הקדוש עשאו שער צפ"ע. ואחי ראייתו מכי מהר"ם ז"ל עלמו. (ב) אך האיש הנלצב ישמור עלמו הן שלא ללמוד כ"א בשמונה שנים שקידר מהר"ם ויעאל וס' דרך עץ החיים וס' מנחם שערס וס' אולרות חיים וזוקא. כי רבו כמו רבו ספרים מלוקטים ודקושים ואווערים שהם מהאר"י ז"ל. ויש לחוש שמה עירבו וזולתו כאשר נאלא כגום פעמים בחוק דרושי האר"י ערב רב ענה אחת, והן להסמיק עלמו מלהיו' בעלם ומפסי ספרי קבלה. השומע ישמע ועליו הנח צרכה עוב.

2 (ג) קונטרס שכותבים התוספות נודע שהוא על רש"י וכ"כ בתום יו"ב דף כ' ע"ד. והרב יד מלאכי דף קפ"ד ע"ג הביא מתום' שבועות סוף דף ח' שכתבו פי' הקונטרס ואח"כ כתבו ורש"י מפרש וכו'.

ר

1 (א) ראש אמנה חיברו השר מהר"י אברבנאל. וכתב הרדב"ז בתשו' ד' וינציא סי' שמ"ד וז"ל כללות הדברים יפה כ' בזה הרב יצחק אברבנאל בס' ראש אמנה כי הוא האריך והרחיב הדבור והשיב על הראשונים וכן הוא דעתי וכו' ע"ש.

2 (ב) ראש יוסף ב' חלקים מהרב מהר"י איסקאפה אב"ד איזמיר על שור ובי' קצת א"ח וקצת ח"מ ואלו נדפסו, אך הי"ל על כל ד' טורים. ונדפסו קצת תשובות מהרב שלא כסדר באשכנז וקורין לס' תשובות ראש יוסף. ויש ערכוב בסדר הדרות ומ"ש דראש יוסף שכתוב במשא מלך ט"ס וצ"ל עצמות יוסף, עמש"ל מערכת מ"ם דאינו ט"ס (ע' משא מלך).

3 (ג) ראש יוסף שיטה על הולין מהגאון הרב פרי מגדים בא לידי

מקורב, וכתב הרב ז"ל בהקדמתו בס' פרי מגדים שיש לו חי' הלכות על פסחים ביצה קדושין בבא קמא.

4 * ראש משביר (ע' משביר).

5 (ד) ראשון לציון מהרב המופלא הסידא קדישא מהר"ח ז' עמר שיטות על קצת מס' לברר דעת הרמב"ם וקונטרס על י"ד מס' ר"מ ואילך ולקושים.

6 (ה) ראשית בכורים מחובר עם ספר חינוך בית יהודה.

7 (ו) ראשית חכמה הוא ספר קדוש ונורא המפורסם בכל ישראל חיברו רבינו אליהו די וידאש תלמיד רבינו מהר"ם קורדובירו. ואשרי אדם שילמוד בו כל יום ויעשה קבע שיעור אחד ודאי יתנוצץ בו קדושה וטהרה. והרב עצמו חיבר ספר תוצאות חיים סלת נקיה מס' ראשית חכמה, גם

ז) וראיתי במפרשים דמה שכתב במשנה רבי אומר סתם היה מענותותו. כי הנשיאים היו קורין אותם רבן והוא היה נשיא והיה צריך לכתוב עליו רבן, ולפי שהוא סידר המשניות לכך מענותותו כתב רבי ולא רבן, וגם ר' הייא ור' הושעיא בבריות ששעשו לפרש המשנה וכיוצא והיו גורסים אותם התלמידים כתבו רבי כמו במשנה כי כך רצונו. אמנם במדרש שהוא דרשות על הפסוקים לענין דרש כתב רבי הושעיא רבינו.

ח) עוד זאת אדרש שראיתי בס' סדר הדרות דף ע"ג ע"ב שהביא מהקדמת זת רענן ב"ר מתחיל ואהיה שעשועים גי' וכו' זה רבי הושעיא רבה וכו' ע"ש. ובהקדמת ז"ר דפוס ויניציא לא מצאתי, אך הוא בריש ס' רקח ויש שם ט"ס. איברא דהראב"ד בס' הקבלה כתב דחיברו רבה בר נחמני. אך הרמב"ם וס' הרקח כתבו רבי הושעיא ויש פנים לדבריהם מ"ש ואהיה (אצלו) שעשועי' גי' הנז'. וגם דקרא לרבינו הקדוש רבינו סתם כמ"ש לעיל ובסמך אות גי' (עיין כני כס"ל זק"ח). ועוד שהוא אגדת א"י וכל זה סמוכות להרמב"ם והרקח, והרמב"ם כתב לבאר התורה לא לבאר המשנה כמ"ש ספי יוחסין. ט) ונראה דרבינו הקדוש צוה לרבי הייא ורבי אושעיא ור' נחמיה שבבריות לא יכתבו כ"א רבי, אך במדרש שהוא אגדה לא חש שיכתבו רבינו אבל לא רצה שיכתבו רבינו הקדוש אלא רבינו סתם.

- י) ונדפסו כמה פירושים [על המדרש]:
- ה) רש"י על ס' בראשית עם פי' מ' אברהם ו' אשר ונקרא אור השכל.
- ו) מתנות כהונה להרב מ' יששכר בער כ"ץ ונקבר הרב הנז' בעה"ק חברון ת"ו.
- ז) יפה תואר על התורה. וספר כמדבר דברים לא נדפס ועל ד' מגילות נדפס יפה קול יפה ענף.
- ח) ידי משה, משנת רבי אליעזר, זרע אברה, נחמד למראה, סביב למדרש רבה, והכל תמצא בדפוס חדש של אמשט' מר' קאשמן עם חי' אהרים.

גם נדפסו קצור מהר"י פייטו ותפוחי זהב וכיוצא. והכל לפי מה שזכרנו בקצור סמכיים שנערכו להשגיב, ועיין בנדפס מערכת סל"ף אות ל"ז (עיין מ' אליהו ז"ר ויללש כס"א). ומהגיד אמר למנן ז"ל שכל יום ילמוד מוקר. וכחז מהר"ם סכנן שעתה שזכינו לספר הקדוש כלשים חכמה זו יבנה חיל. ושעמתי מרד אחד שקבל בהגאון מהר"ל צבנתו על כסא הסוכה לרב ואצ"ל לזה למוכח ח' שיצא בכל יום שעה אחת ויזכינו ויזכינו כליו הוא אחד מהמון כי כך כלנו והכנסת נחונה לו. וצפס כל המוכיח ח"ק מהר"ל מחטעף וישב לשמוע הסוכה מוקר ציכלה וכעלה לפני ה'. אשכני ואשכני חלקי ואשכני העם שפכה לו רב חקיד וקידו י"ז.

- 8 * רב ברכות (ע' ארבעה מרשים).
- 9 א) רב יוסף שו"ת למהר"י קצבי וקצת דרושי' בסוף. וכמדומה שהיה רב בעיר רבתי עם קושטנדינא אחר הרב פני משה.
- 10 ב) רב פנינים באור רבינו מהר"ם אלשיך למשלי. אך חילק המוסרים למספי ר"ב כמבואר במפתחות, ולכן קראו ר"ב פנינים. ונדפס בקצור בוואנבעק ש' תצ"א. אך הוא אחד ממאה ונפל ממנו ר"ב. ושם לקוט' מגדים מהמפרשי'.
- 11 ה) רבנות אפרים מהגאון מהר"ר שלמה אפרים דרושים וענינים רבים ולא נדפס.
- 12 ו) רבה או רבות כן קורין המדרש על התורה ועל ה' מגילות. והטעם שחיברו ר' אושעיא רבה וי"א רבה בר נחמני. ורבינו הרקח בריש ספרו כתב שהמדרש מתחיל בס' ואהיה אצלו אמון ואהיה שעשועים ותיבות ואהיה שעשועים גימטריא רבי הושעיא רבה (ונראה שהוא עם י"ב אותיות רבי הושעיה רבה). ושוב מצאתי שכתבו כי ואהיה שעשועים גימט' זה רבי הושעיא רבה. והוא אגדת א"י.
- ו) וכפי האמור נראה שהאמת שמדרש רבות שבידינו הוא לרבי הושעיה רבה, חדא שהרקח מרבוואתא קמאי והוא כתב כך כמש"ל. ותו שהוא אגדת ארץ ישראל ורבי הושעיה בא"י קאי. ותו שהוא קורא לרבינו הקדוש בלשון רבינו סתם לפי שהוא תלמידו וגם בא"י היו כולם קורין לו רבינו.

א) סג"ב ע"ז. ב) סס י"ג. ג) ס"ב פ"ו. ד) סג"ב ט'. ה) סס י"ס. ו) מסיג' מ"ט, וכן וז"ל ח' ע"ט. ז) ז"ו ק"ס. ח) וז"ל ט'. ט) סג"ב פ"ה. י) סג"ב י"ע—כ"ס.

30 * **שבעה עינים** נדפס בליוורנו וכולל חידושי הרמב"ן לפ' זה בורר ולמס' מכות וס' הזכות להרמב"ן על השגות הראב"ד להר"ף ביבמות כתובות גיטין. וד' תשובות, השתים ממהר"א אבהב וא' ממהר"ר יצחק נ' זאית ומהר"י די ליאון ויכוח גדול, ועד אהרן תשובת מ' אברהם בולאט תלמיד מהר"י די ליאון.

ודע כי חידושי הרמב"ן לזה בורר נדפסו עם ה' שיטות שנדפסו באשכנז. והי' הרמב"ן מכות המודפסים הנז' הם מלאים טעויות ואני ראיתים כ"י. וס' הזכות כמדומה שהרמב"ן חיבר על מס' אחרות בכל מקום אשר הראב"ד משיג להר"ף, כי זה דרכו של הרמב"ן דרך הקדש מלאך מליץ בעד הר"ף והראשונים, והרי בס' תמים דעים כתוב השגות הראב"ד על הר"ף בקמא ובתרא ומכות ושבועות, ועל הרוב שהשיג גם במס' אחרות ולא נמצאו אצל מ' תם, והרי יבמות שהרמב"ן השיב על הראב"ד בס' שבעה עינים הנז' לא הובא בתמים דעים, ובודאי דהרמב"ן השיב על כל השגות הראב"ד כמו שעשה על הרב המאור. וכן כתבתי בנדפס במערכת מס' (עיין כנמנ"ן ד"ס כנמנ"ן נלאך נל"ן וכו' צמ"ט). דס' הזכות אפס קצהו נדפס. והרב פ"ח הל' י"ט ס' תצ"ו במנהגי האיסור סעיף כ"ד הזכיר ספר הזכות מפסחים פ' מקום שנהגו ע"ש.

31 * **שבר גאון** חיבר רבינו מנחם לבית מאיר, הזכירו הרב מנות הלוי דף קל"ט.

32 * **שבר יוסף** (עיין אליס).

33 * **שברי לוחות** (עי' כנמ"ע מפלנו

34 * **שבתות ה'** (צמ"ט).

35 * **שדה הארץ** ב' חלקים, א' משו"ת וכו' וא' מדרושים חיברם מ' אברהם בכ"ד שמואל אחיו של מורנו הרב פרי האדמה, וכ' עוד חיבורים בהכמת האמת.

36 * **שדה יהושע** חיברו הרב מהר"ר יהושע בנבנשת על הירוש' ונדפסו ג' חלקים כמ"ש בנדפס מערכת יו"ד אות

20 * **שב יעקב** להגאון מהר"י כ"ץ אב"ד דק"ק פפר"מ תשובות ע"ס ד' מורים כמש"ל (ע' נ' יעקב כ"ץ צמ"ט).

21 * **שבות יהודה** (ע' ספכי מייס).

22 * **שבות יעקב** ב' חלקים נדפסו והם תשובות להגאון מהר"י דישר אב"ד דק"ק מיץ. ג' וח"ג מקרוב בא לדינו נדפס במיץ שנת תקמ"ט, ועיין לעיל ריש מערכת למ"ד (ע' לא הניט סון ציעקס).

23 * **שבות יעקב** מהרב מופת הדור מהר"א על עין יעקב ח"ב.

24 * **שבט מוסר** (עיין נ' אליסו סכ"ן צמ"ט).

25 * **שבילי תרומה** (ע' מכות).

26 * **שביתת י"ט** למ' י"ט אלנאקוה שו"ת והי' על הרמב"ם וכו'.

27 * **שבלי הלקט** ח"א וח"ב כ"י שניה' מלאים מתשובות הגאונים ור"ח זרגמ"ה ורש"י ורבותיו ור"י ור"ת ורבינו יב"א הלוי ושאר בעלי התוס' ורבינו יואל ובנו ראב"ה ורבינו ישעיה ובעל הדברות ורבינו אביגדור כ"ץ ושאר גדולים ז"ע ובס' האגוד מיית תדיר דינין משבלי לקט. וס' תניא נאצל משבלי הלקט. ז' ובשבלי הלקט ח"ב ב"י יש בו הלכות נדה מרש"י והן הם אשר דאיתי בספר תשובות רש"י כ"י שאומרים ברכות שכתב מצאתי בס' הפרדס שסידר דש"י, וזה שראיתי הוא סידור תלמידיו. ועמ"ש לעיל במערכת צד"י (ע' כזינו לדקיס צר אצרכס הכוספ צמ"ט).

28 * **שבלת הלקט** על התורה חיבר הרב החסיד מ' אברהם וראה מראה נורא, כ"כ בס' קב הישר פ' י"ח.

29 * **שבלת של לקט** כ"י ייסד הרמ"ן מנורי האר"י ז"ל על החומש וארבעה ועשרים דבר דבור על אופניו.

א' שב"ס. ב' סס כ"י. ג' ולי"ב ליה. ד' שב"כ ל"י. ה' צ"ו ק"י. ו' ולי"א כ"ה. ז' שב"כ כ"ע. ח' ולי"א ל"ד. ט' סס כ"י. י' שב"כ ל"א. כ' סס כ"ד. ל' צ"ו ק"י. מ' שב"כ ע"ג.

הספרים הנ"ל היו צדי צמורה שאלה ליום או יומים והעלם צינחים צלחה ומלחם.

44 * שושנה (עיין קול נכמה).

45 * שושנת יעקב (עיין מ' שמואל קמחי צמ"ב).

46 ה) שושנת העמקים להרב המחבר פרי מגדים והוא על כללי התלמוד.

47 * שיחות ובריקות (עיין מ' יעקב וייל צמ"ב).

48 ו) שי למורא שו"ת למהר"ר שבת יונה וקצת סוגיות ודיבורים כמ"ש בנדפס אות מ"ד, (עיין מסכ"כ שנהי יונה צמ"ב).

49 ז) שיח יצחק להרב החסיד כהר"ר יצחק נונים וא"ס ז"ל, בחייו נדפס על מס' יומא שיטה מפוארה רהבת ידים כמ"ש במערכת ב"ת (עיין צ"ח ינסק) ועתה נדפס על חנינה כיוצא בה וקנט' תפלת כל פה מחבורו בית יצחק על ש"ע א"ה וכסופו חרות יעקב לב"ר מכבא דשבי"ט עדות"ת ביעקב נר"ו.

50 * שיח יצחק (עיין פסק סיני).

51 * שיטה על מס' ברכות עד"ה, (עיין מ' שמואל גלרניזון צמ"ב).

52 * שיטה על מס' זבחים (עיין סל"י ז"ל צמ"ב).

53 * שיטה על מס' סוטה, (עיין מח"כ אצרכס ו' מוסק צמ"ב).

54 * שימות (ע' מ' שמואל אלגאזי צמ"ב).

55 * שימות מקובצות (עיין מ' אהרן לפסל, מ' זלללל אשכנזי צמ"ב).

56 * שימות רבות בגמרא (עיין רבינו סעדיה גאון, מהכרד"ס צמ"ב).

57 * שימות על הש"ס (עיין מ' סנטיה איסטריל, מ' יעקב קאסטר, מ' ינסק אצרכס, מהכ"ש גלרניזון צמ"ב).

אות פ"ו (עיין מ' יחוסע צנצנשת צמ"ב). אך דע דלא נדפס כלל, דבעת שנדפס ח"א כתוב שה"ל באור קרוב לשלשים מסכתות ולא נדפסו אלא מ"ב מסכתות מעלה משה.

37 * שדה יער (עיין טעמי מל"ח דרך דקט צמ"ב).

38 * שודא דדייני (ע' כללי הכורסא).

39 * שוחר טוב (עיין מל"ט).

40 * שולי המעיל (עיין מעיל דקס).

41 א) שומר אמונים להרב המקובל מהר"י אירגאו להכריח למוד הקבלה והוא בדרך ויכוח מסודר יפה.

42 ב) שונה הלכות להרב מ' שלמה שלם אב"ד דקק"ם באמ"ד באור על קצת הלכות גדולות ב' הל"ס, והוא תלמיד מורנו הרב מהר"א נהום והרב החסיד מהר"א גירון, וחיבר דברי שלמה דרושים על סדר הפרשיות יפים וטובים וס' לב שלם מ"מ על שני הלקי הרמב"ם מספרי האחרונים.

43 ג) שושן סודות כ"י ובו תרנו' סימני' שוש"ן דעבדא גימט' זו וחיברו רבינו משה בר יעקב, ודלא כמי שכתב שחיברו הרמ"ה ובא ס' זה לידי כ"י והוכחת"ו בשב"ט אנשים במקום אחר שהרב המהברו אינו הרמ"ה, והרב חיבר ס' אוצר ה' מענינים עמוקים וכי מטא לידיה דבר עמוק כותב אוצר ה' יבא.

ד) ודע כי עשה מקרוב צל לירי שושן סודות וכמוצא סס צמחלחו סיר זה: עשר קנין ירדו על כל סוקר מצין קודות, רבינו משה צר נחמן נעל מהס עשר ידות, כי הוא השלישי מחשבי קבל עשר ידות, משה נכדו הרב מוכנו עם צמחי קודות כצדוק, צמח כ"ה חדש יתכן הוא עם לרה אל ללן חוצות, וילקוט מהס קב ונקי קבל לשמו שושן קודות, עכ"ל ה"ס. וזוהו נראה שהרב המחבר היה נכדו של הרמב"ן, אומס בחוק הספר מנצל לפעמים לצדוקת הרמב"ן צפיקושו צק' קפ"ד וס' רמ"א וס' רמ"ה והנמשכ' ולא נשמע שם שיהי זקנו כלל. ושנה כ"ה שכתב צפיק רמ"ה חלפים פ"ג.

אך רחמי צב' ל"ו שכתב ורבינו יעקב צעל העור' כחז וז"ל וכו', ואם היה צמח פ"ג הדבר קשה שיציל לשון העור. ובעת שראיתי ספר זה לא היה צדי קטר הכאשון שראיתי שהצדקה צדמס (עיין לעיל) לחוס צנוטס אס מחוויס זה עם זס, ואשר נמלל אהו יצין אה זלמ, כי

א) שג"ב פ"ו. ב) סס, ו"ז"ל ל"ו. ג) שג"ב כ"ז. ד) שג"ב ל"ז. ה) ו"ז"ל ה'. ו) שג"ב נ"ד. ז) ו"ז"ל מ"ט וע' שג"ב סל"ז.

רבינו ישעיה משראני בר ברתיה רבינו ישעיה
 הוקן דשמעתתיה לפום רבנן הרא"ש והטור
 ושכלי הלקט ודעמיהו. (ה) וראיתי בסה"ד
 דף נ"ח ע"ב שכו' וז"ל ריא' עשה פי' לאלפסי
 נקרא שלמי הגבורים עכ"ל. ועמו הסליחה כי
 ריא' לא חיבר על הרי"ף כלל, רק כתב פסקי
 הלכות על הש"ס ונטצאים בערי איטליא וגם
 אני הצעיר יש בידי חלק אחד כ"ו. אמנם הרב
 יהושע בעז לבית ברוך היבר שלמי הגבורים
 והוא ס' המחלוקות כמ"ש לעיל, ובתוכו הביא
 דברי ריא' וזמנין כל מקום שהביאו עליו
 כמפורסם, והשאר הם דבריו של הרב יהושע
 בעז ברוך הן להביא דעות הגדולי' ומחלוקות
 והן שהוא מחדש כמה פעמים שקלא וטריא
 ודינים. (ו) ותוספות רי"ד קדושין שהם מרבינו
 ישעיה הראשון הדפיסם מ' יהושע בעז הנז'
 סביב לגמרא.

ויען כי לא נדפס שלמי הגבורים עד שנת שד"ז
 שלטו בו מחזיקי אור עיני מן כשחיבר בית יוסף ולא נעשומו
 המהדורא בתחל לפני הדפוס. שנית יוסף ח"ס נדפס
 בזיכרונות שנת שלש מאות ועשר. ולפי זמנן לא הסלים
 מהדורא בתחל על ז"י ח"ו עד שנת ה"ש כח"ס בקוף ז"י
 ח"ו דפוס ויניליא ח"ו לא בא ליד מן צמחך שנה אחת
 או פחות. ולעיקרא חספא דחספאויי חספאו עד שנת
 כ"ה סכ"ו"ף ונתקן ולא נכלא בעליל חון כמבויניעו משך זמן.
 ולכחי סוכאם לגדול הדור האחרון סכ"ז פני משה
 בראשון ס' ל"א דפס סגרת ריא' וכו' לחף מן צב"י שמיאל
 כל הספרות לא הם לביאור אותה הסגרת של ריא' עכ"ל.
 ומימא כי מן מנוול לא זכר שר סגרת ריא' ספטיאל
 שלמי הגבורים כי לא נדפסו ובלאחרי, וכזה ראייה לסכ"ז
 ספטיאל צב"י שייכי כליהם ח"ס ס' קס"ה הגס"ז אור ז'
 דצנזוס מקום חיבורו מחזיקי צב"י לשי"ה. ולפי דש"ה כהנא
 צב"י ריא', סידושי ריא' לא נחגלו לסכ"ז.

חלף דגם על סכ"ז שייכי לא יצטרך מהמנוס, ספקיה
 סס על סכ"ז מעט מעט דצנזוס נכספק אם ראה מן ספ"ז
 אם לאו, ודלוי ספ"ז ספיה צומן מן או קודם חלוי מעט
 לא נחפשו ספרו צומנו עכ"ל. וגם חני צעוניי חומר דצנזוי
 נכספק הוא סכ"ז שייכי אם היס צומן מן או קודם וכו'
 מי לא עסקין צב"י ח"ס הכי נדפס ג' או ד' שנים קודם
 שדפס ס' ספ"ז כמדובר.

הס סלוס ראייה לסכ"ז מכתב מחלוקת דף ז' ע"ד
 חמס על מן מדברי ריא' פ"ה. והכ"ז צעניס כבו סכ"ז
 פני משה חמס, ולא דקו כמדול על דנא ספנס.

ופן הייס שולף זורס יד חסכ"ן ח"ס הנא מחדש וראיתי
 צב"י ק"ב הגס"ז אור כ"ז פ"ה ישי"ג על סכ"ז מכתב
 דהספ"ז לא בא דפוסו בימי מן. וגם הוא כנ"ז לא דייק
 צל"פניה ודלוי צמניי מן נדפס כי מן הייס מוסמוס סת
 סל"ה, רק דמנן סיכ"ר סכ"י וזיפס קודם רלוא ס' ס"ה
 כדלמנן.

בלתי דוחק הרבה המביא להוציא הדברים
 מפשוטן עכ"ל. מי יאמין לשמועתי הנראה
 פשוט שמרן הקדוש לא יניח ספר שעשאו
 להורות לכל ישראל ביד תלמידיו אף שהיו
 גדולים שיבא מכשול וכו' שלא יחלק ההלכו'
 לזה אחת ולזה אחת או כיוצא דנפיק מיניה
 חורבא, ואם ח"ו הי' כן לא הי' כותב שהוא
 חיברו דכל קהל עדתנו עליו יסמוכו והוא לא
 ידע אלא תלמידיו וח"ו למרן הקדוש שתצא
 תקלה מתחת ידיו. גם אשו"ר למהריק"ש
 בשו"ת אהלי יעקב סי' כ' שכתב דש"ע חיברו
 הרב בסוף ימיו ומפני חולשתו נמצא דברים
 רבים כגון בא"ה סימן קכ"ז שברין כ"ב לא
 השגיח במ"ש בדין י"ב וכו' ע"ש, ועמו הסליחה
 ועמ"ש הרב פר"ח שם ותא הזי מה בין תקיפי
 ארעא דישראל וכו'. ועמ"ש הרב מהר"י הלוי
 נזיר בתשו' משם הרב הקדוש מר אביו מהר"ם
 הלוי נזיר והובאה בס' גנת ורדים ח"מ כלל ג'
 סי' כ"ט ע"ש. (א) והרב כנה"ג קורא אותו ס'
 הקצר וכן איזה אחרונים.

(ב) שלחן ערוך חיברו מרן אחר שחיבר
 בדק הבית, שייירי כנה"ג א"ח בכללים אות ע"ב
 וגנת ורדים א"ח כלל ד' סוף סימן מ', ועמ"ש
 גנת ורדים א"ח כלל ד' סי' ל'.

ואני הצעיר מפקפק קצת בזה שראיתי
 ש"ע שנדפס ראשונה ישן בלי הגהה וכתוב
 שם בסוף א"ח שחיברו מרן בכפר ביריא
 שבבליל העליון שנת חשב"ה, וכבר נודע
 דמהדורא בתרא של בית יוסף לא גמרה עד
 שט"ו. ובהקדמת בדק הבית כתב שכבר
 נדפס הבי' פעמים שלש, ויש לישב. (ג) ועי'
 מ"ש לעיל בעניויות מערכת בי"ת אות מ' ואת
 י', (עיין צדק צנית).

76 (ד) שלמי הגבורים אשר סביב הרי"ף

חיברו מ' יהושע בעז לבית
 ברוך מערי איטליא והוא ס' המחלוקות, וחיבר
 עוד ס' הפשוטים ואני הצעיר ראיתי בכ"י.
 והרב יהושע בעז הנז' הוא החל לחיות גבור
 חיל לזכות הרבים הור"ה גבר מ"מ בהר"ם וסמ"ג
 וטור איזה מקום כבוד דיני הש"ס וקראו עין
 משפט. ונדפס שלמי הגבורים בסבויניעו ש'
 שד"י, ובתוך השלמי הגבורים העתיק דברי
 ריא' שהוא רבינו ישעיה אחרון ז"ל והוא

(א) עב"ז ל'. (ב) עב"ז ל'. (ג) ולי"ז ס'. (ד) עב"ז ל'. (ה) עב"ז ס'. (ו) עב"ז ל'.

103 ו) **שער אפרים** שו"ת להגאון מ' אפרים כ"ץ אב"ד דק"ק אובן כמ"ש בגדפס מערכת אלף אות ס"ב, (עיין מ' ספרים כ"ץ עווילנא דמ"ב).

104 * **שער יהושע** (עיין מסכ"כ יחוסע דנכנסת דמ"ב).

105 * **שער כבוד ה'** (עיין מ' ספרים סלקוואס דמ"ב).

106 ו) **שער המלך** להרב מ' יצחק גונים בילמונשי שני חלקים על הרמב"ם חבור גפלא ונחמד.

107 * **שער הנתיבות** (עיין קבלה ד"ס ולני סלעיז וכו' דקו"ב).

108 ח) **שער השמים** להגאון החסיד מהר"י סג"ל הורוויץ פ"י חפלה עד"ה כמ"ש'ל (פ' מ' יסעיט סג"ל הורוויץ דמ"ב).

109 ט) **שער השמים** ס' מדבר בבג"ח וכיוצא ובתכונה ומחכמה האלהית מלוקט מס' הנפש להרמב"ם הביאו הרב פר"ה י"ד בכמה מקומות ומהם סימן ס"ב ס"ק י"ג וס' ס"ו ס"ק ט', ונדפס בוויניציא שנת ש"ז והוא לרב גרשון בר שלמה. וכתוב בסדר הדורות דף קע"ח ע"ב שהוא חתנו של הרמב"ן אביו של רלב"ג, וכן כתב ס' יוחסין.

110 * **שער שמעון** (עיין פרק טירס).

111 * **שער התירוצים** (עיין מקוס סמולב).

112 ב) **שערי אורה** חיברו רבינו יוסף גיקטיליא. וכתב ספר הקורא דף כ"ה ע"ב שודאי היה בזמן הרב יהודה ז' הרא"ש ותלי זייניה שכתב ביוחסין שבשנת ק"י היה הר"י גיקטיליא בעל הנסים וגזר אומר שהוא חיבר שערי אורה.

אך ראיתי בקובץ כ"י שהרב מחבר שערי אורה היה מוצאי ספרד שנת רנ"ב. וכפ"ז מ"ש בס' חרדים דף ח' משם הר"י דמן עכו מעשה ברבינו יוסף גיקטיליא וכו' אולי הוא על הראשון.

דברים. ורכו של הרב מהרש"א הנז' היה הרב מ' יוסף גאנסו, ומר זקנו היה תלמיד רבינו הא"י זצ"ל כמ"ש הרב בס' גופי הלכות דף ק"ז ע"ב.

98 א) **שמע שלמה** ילקוט גדול משמוע' טובות ובשם אומרים נזכרים ויהיו נקראים. חיברו הרב יש"ר מקנדיא כמ"ש בסוף הקדמתו לנובלות חכמה. ושם תראה שהיבר כמה וכמה חיבורים רבים אגודות אגודות עשר ידות מדובר בהם נכבדות בחכמות מספר שיעור אלגיבר"ה וכמה שו"ת בחכמות אלו ובחכמת התכונה באור לאלמנט"י וכמה קצורים וכן בטבעיות מדיניות אלהיות ובהגיון ורפואה וס' כולל לבאר כל הדבר הקשה הנמצא בספרים, וס' כולל פרחי ספר לה"ק נקרא תורי זהב, וס' רוח שמואל וכו' חכמת מר שמואל וס' תור המעלה. וכתב שם להוציא לאור ס' גדול העידן שזיעיל לרבים יותר מס' היד של הרמב"ם ובס' זה ובס' בשמת כל מעיניו וע"ש באורך ועיין במערכת א' (עיין סליס), ועי' בסה"ד דף קס"ד ע"א שם מזכיר כמה וכמה ס"א שחיבר כנראה שהזכירו בס' אליהם.

99 ב) **שמש צדקה** שו"ת להרב מהר"ר שמשון מורפורגו אב"ד דק"ק אנקונה חתנו של הרב המקובל עיר וקדיש כמהר"ר יוסף פיאמיטא ויש בס' הנז' הרבה הגהות ותשובות מכן הרב המחבר.

100 ג) **שמשוני** הביאו ר' אליה המדקדק בס' שבני לחות.

101 ד) **שנות היים** מ' היים חזן דרשות נדפס בוויניציא ומפסל בדבורי תום' וכיוצא בכל פרשה, והוא בן הרב מהר"י חזן וראיתי תשובה כ"י ממהר"ה דנז' ואח"כ בא לעה"ק ירושלם ת"ז ושלחווה עליה לפולין ונה נפשיה בפולין.

102 ה) **שני לחורת הברית** להגאון החסיד מהר"י סג"ל הורוויץ, עיין לעיל ובגדפס מערכת י"ד, (ע' מ' יסעיט סג"ל הורוויץ דמ"ב).

א) סג"ל ל"ב. ב) עס ק"ד. ג) עס ק"ח. ד) עס ל"ט. ה) עס ל"א. ו) עס ס"א. ז) עס ע"ד. ח) עס כ"ב. ט) עס כ"ג. י) וז"ל ל"ט. כ) סג"ל ל"ב.

113 א) **שערי אורה** כ"י דרושים להרב מהר"ר ישועה זיין עיין לעיל מערכת י"ד, (עיין נ' ישועה זיין צ"ב"ב).

114 ב) **שערי בינה** חיבר רבינו בעל ה"קף ומביא הרבה מדבריו מהר"ש הלוי בן אלקבץ בס' מנות הלוי והוא הרבה מדרשי ה"ל בפסוקים דרך גימטריאות וניטויקון.

115 * **שערי בינה** (עיין שערים דכז אלפס).

116 * **שערי ברכות** (עיין כז שמואל בן ספני גאון צ"ב"ב).

117 * **שערי דורא** (עיין רבינו ילמך מדוכז צ"ב"ב).

118 ג) **שערי ישועה** ב' הלקים כ"י שו"ת להרב מהר"ר זיין.

119 * **שערי נעימה** (עיין נכנסת סמטנס).

120 ד) **שערי צדק** לרבינו מהר"ר יוסף ניקטיליא בן החכם המובהק כמהר"ר אביהם בקבלה ופי' הספירות כ"י. ועיין סה"ד שהביא כמה ספרים שמם שערי צדק.

121 ה) **שערי צדק** תשובות הגאונים שנדפסו מקרוב. ועיין מש"ל מערכת ג' אות ט', (עיין גאונים צק"ב).

122 ו) **שערי קדושה** לרבינו מהר"ר זצ"ל נדפס בקושטנדינ' ואמ"ד ואשכנז. והוא רב האיכות להגיד לאדם עונש הסודות הרעות ושכר מדות טובות והקדמות גוראות להשיג וליכנס בשערי קדושה, והרגיל בו יזכה ויבחין מהותו וימחר לשוב אל ה'.

123 ז) **שערי שבעות** לרבינו האי גאון הם בדפוס. ואני הצעיר ראיתים כתובים על קלף בלשון הגרי שהוא ל' ערבי כי כך חיברם הגאון. וזה שבידינו הוא העתקה שהעתיקום בל' הקדש.

124 ח) **שערי שמים** ח"א י"ה שערים

דרושים נחמדים לכמהר"ר יחיאל מיכל סג"ל נדפס בפראג שנת התל"ה וכתב שיש לו ח"ב ומביא הקדמות מחודשו ע"ש, ומביא חידושי מהרבנים אביו וזקנו וכתב שודו מהר"ש אידלש ז"ל ע"ש הק' פ"א ע"ג.

125 ט) **שערי תורה** כ"י דרושים להרב מהר"ר ישועה זיין.

126 י) **שערי תשובה** מרבינו יונה החסיד שערים המצוייני' לעורך הנפש לידאת שמים ודבריו הקדושי' מועילים הרבה כשב"ר אשר הם שוברי'ם את לב האבן, אשרי אדם הזוכה לשקוד על דלתותיו יום יום. וניכר מדבריו ז"ל שעשה שערים אחרים ולא נדפסו.

127 כ) **שערים** רב אלפסי אינם מהר"ף אלא מבן בנו, והר"ף שם כבודו רבינו יצחק בר יעקב ומחבר השערים שם תהלתו רבינו יצחק בר ראובן, כ"כ מהר"ם בתשו' ס' ר"ט והגמ"י בתשובות דשייכי לס' משפטים ס' מ"א וס' נ"ה, ומהו הושגו כמה מחברים. ל) ועתה מקרוב נדפס שערי בינה באור לשערים הנז' לא' מרבני אשכנז ולא ביאר בתחלתו מי הוא בעל השערים.

128 טו) **שערים** באסור והתר חיבר מהרא"י מחבר תרומת הדשן, ומזכירם מור"ם בספריו תורת הטאת ודרכי משה בכמה מקומות, הו"ן מהגהות שערי דורא. וק"ק על הרב כנה"ג י"ד ס' מ"ח הגהת ב"י אות ס' שהי' מסתפק ומגמגם בזה. שוב ראיתי בהקדמת מבא שערים שהוא באור לשערי דורא שנרא' מדבריו שההגהות מהרא"י על ש"ד נעתקו משערים שחיבר ונקרא הם' לב שערים ע"ש.

129 * **שערים** (עיין סערי מסוסה, ועיין כז שמואל בן ספני גאון צ"ב"ב).

130 ז) **שעשוע התלמידים** על טח"מ מהרב נאמן שמואל ז"ל נדפס מקרוב. אך ברוב הימים יבוא דקב והני עכברי רשיעי אכלי משופרי שופרי זוהי סכה הוליד את חסרו"ן ולא נמצא כ"א עד ס' ע"ב ומשם לס' ר"ג עד ר"ז. ונראה דלא היה בידו אפי' ש"ך

א) ט"ב ק"א. ב) ט"ב כ"ב. ג) ט"ב ק". ד) ט"ב ק"י. ה) ו"ל"א ל'. ו) ט"ב ק"ז. ז) ט"ב ק"ז. ח) כ"ל ו'. ט) ט"ב ק"ב. י) ט"ב ק"ז. י"א ט"ב ג'. י"ב ו"ל"א י"ד. י"ג ט"ב ז"ב. י"ד כ"ל ה'.

כמ"ש הוא ז'ל שם שחיברו בחדש ושנת
טב"ת היא שנת התי"א והוא פלא .

135 ד) **שפתי כהן** על התורה מהרב
החסיד מ' מרדכי כהן תלמיד
מ' ישראל די קוריאל כמ"ש בנדרס מערכת
מ"ס, (עיין מ' נכדכי סכנן צמ"ב) .

136 * **שפתי רננות** (עיין פיוט סכנ
שיכס) .

137 ה) **שקל הקדש** הזכירו הרדב"ז
בשו"ת ד' ליוורנו סי' נ"ה .

138 ו) **שרש יוסף** על דיני מינו סובב
הולך על דברי הרב בית לוי
חיברו הרב מ' יוסף אב"ד מפרעמסלא בעל
חק יוסף וכתנת יוסף חתנו של הגאון מהר"א
ברודא .

139 ז) **שרש ישי פי** נחמד למגלת רות
מהרב עיר וקדיש מהר"ש בן
אלקבץ הלוי ז"ל .

140 ח) **שרשי השמות** כ"י חיבר הרמ"ז
מגיד מוצאן ופעולתן וכו' .

141 ט) **שרשי השמות** נ"ז כתיבת יד
בתוספת מרובה שהוסף
מהר"א ש מספיי קדמונים כ"י .

142 י) **שרשי השמות** נ"ז כ"י גדול
בכמות ואיכות מהכמי המערב .

143 יא) **שתי אחיות** הביא הרמד"ל באור
תורה .

144 יב) **שתי ידות** להרב המקובל מהרמד"ל
הנז' כמ"ש בנדרס מערכת מ'
(עיין מ' מנסס די לונזאנו צמ"ב) .

145 יג) **שתי ידות** להרב המקובל מ'
אברהם חוקוני דרשות עה"ת
דפוס אמשטרדם .

146 יד) **שתי הלחם** שו"ת וענינים
ל מהר"ם האגוז, נדרס
בוואנזבעק .

147 * **שתיל פורח** (עיין מנכ"כ סכנן
נכסיה ממודינא צמ"ב) .

ש"ך שהוא היה עוסק בו בשנת תכ"ט והש"ך
נדרס שנת תכ"ג, וכבר נודע דאפי' הרב כנה"ג
במהדורא בתרא לא הזכירו, שלא הגיע הש"ך
באותו פרק בגלילות טורקיא"ה להחוק המקומי' .

131 * **שפת אמת** (ע' דונצ ספמי יסניס,
ועיין סכמ"ע מפלנו צמ"ב) .

132 * **שפתי דעת** (עיין עוללות אפניס,
פרי נגדים) .

133 * **שפתי ישנים** (עיין טור וצ"י ד"ס
ודע דנצ"ע וכו', ס' כייר, ועיין
נצינו יעקב מכווננו, כ"ט צמ"ב) .

134 א) **שפתי כהן** עיין בנדרס אות נ',
(עיין מ' סצמי סכנן צמ"ב) .

ועתה נדרס חלק א' מספרו הארוך על תהלת
י"ד עם הגהות נכדו הרב והוא על הטור וב"י.
וסמנתי מנכס למד סכנן ש"ך הי' יודע סס
כמליס דסיינו סס קדוס לכון צו ולמנול
כצקילות סכנול סיכך ומיד . ואירע לו להרב
ש"ך ענין אחד עם הגאון מהר"א ש מפראג
כמ"ש הרב שבות יעקב ח"א סי' ל"ו .

ב) שפתי כהן, ראיתי להרב מהר"ר דוד
ז"ל הובא בס' באר יעקב בי"ד סימן קי"ו דף
ס"ג ע"ד שכ' דכי פליגו הט"ז והש"ך, באשכנז
בתר ש"ך גרירו . וכ"כ הרב המחבר דף ס"ד
ע"ב ע"ש, ועיין בסמך .

ג) שפתי כהן, כבר נודע שהרב ז"ל קודם
שחיבר ש"ך על ש"ע י"ד עשה באור רחב על
טור וב"י י"ד . ואח"כ חיבר הש"ך והוא רומז
עליו ואומר בספרי כתבתי ועד אחרן נדרס ס'
הארוך מהש"ך על טור וב"י י"ד עד סי' קי"
ולפי המשוער אצלי כבר כתבתי ששינו
והשמישו ואפי' זה המעט לא נדרס כדחוי .
והנה ש"ך ח"מ נדרס שנת תכ"ג אחרי פטירתו
ז"ל וכתב חתנו בהקדמתו שם שימי חיו מ"א
שנה . וש"ך י"ד שהרפ"ס הוא ז"ל היה שנת
בקר"ש, צא וחשוב שנדרס ש"ך י"ד כשהיה
להרב ז"ל חמשה ועשרים שנה וכבר היה
להרב ז"ל חבור על הטור וב"י י"ד, ועוד כתב
שם המרפ"ס שהי"ל חיבור גדול ע"ש . וספר
תקפו כהן הנחמד חיברו הרב ז"ל בחדש אחר,

א) טב"ת ל"ה . ב) ול"ז ו' . ג) סס י"ג . ד) טב"ת ק"ס . ה) סמנול ויל"ל . ו) טב"ת ל"ד . ז) ול"ז ל' . ח) טב"ת פ"ב .
ט) סס פ"ד . י) סס פ"ה . יא) סס ק"ע . יב) סס ק"ע . יג) סס ל"ע . יד) סס ל"ט . יו) סס ע"א . יז) סס ע"ב .

ת

8 * תולדות אברהם (עיין מ' אברהם
זכורל נח"ב).

9 א תולדות אדם קורין לתשובות
הרשב"א שנדפסו בליוורנו
מדיני ממנות שכך כתוב בדפוס. אכן
הרב כנהג' ושאר אחרונים קורין לו שו"ת
הרשב"א ח"ב.

10 ב תולדות אדם כתוב בדפוס על
חידושי הרמב"ן יבמות. אך
אין האחרונים מכניין אותם בשם זה רק
חידושי יבמות להרמב"ן.

11 ג תולדות אדם לרבינו יואל בעל
שם מסגולות וענינים, נדפס
בזאלקווא שנת ת"פ.

12 * תולדות אדם (עיין עסק"כ שמואל
חלנזוי נח"ב).

13 ד תולדות אדם וחיה הוא חיבור
רבינו ירוחם. ועל הרוב אין
הפוסקים ומחברים קורין לספרו כ"א רבינו
ירוחם, אך לחלק בין ס' מישרים לפעמים
כותבין חלק אדם וחיה. ולרבינו ירוחם מכניין
אותו רי"ו מרן ב"י והבאים אחריו. וכבר יש
שחשב שהוא מהר"י וי"ל, ומתוך הענין ניכר
ופשוט.

14 * תולדות יעקב יוסף (ע' לפנת
פענח מדס).

15 ו תולדות יצחק פשטים יפים על
התורה מהרב רבי יצחק קארו
דודו של מרן ואינו זקנו כאשר חשב סה"ד.
והיבר שו"ת ובסוף תשובות מרן לא"ה יש
שתי תשובות להרב הנז', וכותב שם בנו של
מרן שידפוס שאר תשובות הרב דודו הנזכר
בשאר חלקי תשובות מרן.

ט תולדות יצחק, רבי יצחק קארו פי'
יפה על התורה ומאמרים שי"ח וכו', תולדות
יצחק פשטים כסדר התורה אבי אביו של
הגאון בית יוסף עכ"ל סה"ד. ונראה דהכל א'
אלא שנדפס שני פעמים, ואינו זקנו של
מרן בית יוסף אלא הוא דודו. ויש לו
תשובות

1 א תארה לעינים פי' על עין יעקב
ושקלא ומריא מהרב מהר"ש
אלגאזי.

2 ב תבואות שור ס' ישן קיצור בית
יוסף ותוספת להרב מהר"ר
אפרים זלמן שור. נדפס שנת שע"ה על כל
ד' טורים ובילדותי ראיתיו ישן נושן.

3 ג תבואות שור להגאון מ' אלכסנדר
סענדר ביאור לשמלה הדשה
שלו ובכור שור חידושים על הש"ס. נדפס
בזאלקווא ש' תצ"ג והוא ס' נפלא בבקיאות
ועיון כמ"ש בשם הגדולי ח"ב מערכת האל"ף
אות פ"ז ע"ש (ע"י מ' אלכסנדר סענדר סור
נח"ב).

4 ד תבנית היכל על כל עניני בית
המקדש וכליו כ"י.

5 ה ס' תנין הזכירו הרשב"ן בתשו' ח"א
ס' ג"ן. ואחר זמן רב ראיתי
שהזכירו הרמב"ן ז"ל בפירושו על התורה פ'
תבא. ונכספר צדה לדרך למהר"ם נ' זרה
סוף דף ז"ך הזכירו ואמר שהוא מצוי וכו'
ויש בו סודות עמוקים, ומביא ממדרש שיר
השירים דחזקהו הע"ה ס' תנין המראה להם
ע"ש. וכתב הרב סה"ד דף קע"ח סוף ע"ג
שהיה בידו ס' זה כ"י, ומביאו כמה פעמים
בס' ילקוט ראובני ובס' מנחת שי מביאו
תדיר בשם ס' תני.

6 ו תדשא מדרש שחיבר התנא רבי
פינחס נ' יאיר ומתחיל בפ'
תדשא הארץ דשא. וכתב רבינו הרקח
ברישי ספרו כ"י תדשא גימט' זה רבי פינחס
בן יאיר ע"כ, ובדפוס יש מ"ם ובהקדמת מטה
משה העתיקו כמו שמצאו.

7 ז תורת שלמים כולל חידושים
מהראשונים הר"ן לנדה הל'
נדה להרמב"ן השנות הרז"ה על בעלי הנפש
ותשובות מ' ישעיהו באסן אב"ר בקק"י
ריניו.

אז עב"ז מ"ב. ב) עס מ'. ג) ולי"ט ט'. ד) עב"ז כח"ן. ו) עס ז'. ו) כל ז'. ז) ע"כ קכ"ה. ח) עב"ז כ"ד.
ח) עס ט"ו. ט) עס מ"ט. י) עס כ"א. יא) עב"ז כ"ב. יב) עס ל"ה. יג) ולי"ט ט"ו.

תוספות חיצוניות. ט) ואפשר דמחברם שהי' אחר תוספות שאנץ הוא עצמו קראם תוספו' חיצוניות שלקטם מתוספות אחרות שאינם תוספות שאנץ.

כ' י' תוספות טוך, הם שרבינו אליעזר מטוך קיצר תוס' שאנץ הוא וסיעתו והוסיפו מגדולים שהיו אחרי תוספות שאנץ וכפ"ש בנרפס (ע' תוספות סלנץ).

ו' כ' תוספות רבינו יהודה למסכת ברכות שמוכרים הפוסקים ומהם

הרשב"א בהדושו ומהר"ם בתשו' ד"פ סי' מ"ג והגמ"י סוף הלכות חמץ, אני הצעיר ראיתים כ"י. וכמה דברים שבתוס' דידן מיתו בשם ר"י. בתוספות הגו' הוא אומר בלשון אמר רבי, ולכן נראה שהם תוספות דבינו יהודה התמיד תלמיד ר"י. (ל' ובס' אהרות היים דף ק"ב ע"ב מזכיר תוס' סוכה לרבינו יהודה. ובכלבו דף ט"ל ריש סי' ל"ז מזכיר [ג"כ] תוס' רבינו יהודה לברכות.

ובשו"ת מהר"ם ד"ק סי' ר"ה מביא תוס' רבינו יהודה לבתרא ע"ש. ובתוס' דידן בע"א דף י"ב ע"א מזכירים תוספות רבינו יהודה ע"ש. (ט) ובשו"ת מהר"י קולון שרש קס"ח מזכיר תוס' יבמות לרבינו יהודה מפריש. והנה בתוס' דידן בברכות דף מ"ה ע"ב כתוב וכן עשו בנות ר' אברהם הפיו של ר' יהודה וכו'. ובתוס' ברכות כ"י הגו' כתוב אומר חמי ה"ר אברה' בן ה"ר יהוסף שהנהיג לנשים שבביתו וכו'. ותדיר מזכיר רבינו יהוסף כנראה שהיה זקן ביתו, והוא הרב שעשה תוס' שכתובים הראשונים בתוס' ה"ר יוסף. וכתבתי עוד בח"ב אות י"א (ע' תוס' תמיד) דהראב"ד בחידושי תמיד מזכיר תוס' צרפת ע"ש. שוב ראיתי בס' הראב"ד לתמיד הגו' דמזכיר כמה וכמה פעמים רבינו יצחק בר שמואל ורבינו יעקב ורבינו אלחנן ע"ש והיו עיניך רואות.

ז' * תוספות רבינו יהודה מפריש (עיי' תוספות רבינו יהודה למסכת ברכות שמוכרים הפוסקים ומהם הרשב"א בהדושו ומהר"ם בתשו' ד"פ סי' מ"ג והגמ"י סוף הלכות חמץ, אני הצעיר ראיתים כ"י. וכמה דברים שבתוס' דידן מיתו בשם ר"י. בתוספות הגו' הוא אומר בלשון אמר רבי, ולכן נראה שהם תוספות דבינו יהודה התמיד תלמיד ר"י. (ל' ובס' אהרות היים דף ק"ב ע"ב מזכיר תוס' סוכה לרבינו יהודה. ובכלבו דף ט"ל ריש סי' ל"ז מזכיר [ג"כ] תוס' רבינו יהודה לברכות. ובשו"ת מהר"ם ד"ק סי' ר"ה מביא תוס' רבינו יהודה לבתרא ע"ש. ובתוס' דידן בע"א דף י"ב ע"א מזכירים תוספות רבינו יהודה ע"ש. (ט) ובשו"ת מהר"י קולון שרש קס"ח מזכיר תוס' יבמות לרבינו יהודה מפריש. והנה בתוס' דידן בברכות דף מ"ה ע"ב כתוב וכן עשו בנות ר' אברהם הפיו של ר' יהודה וכו'. ובתוס' ברכות כ"י הגו' כתוב אומר חמי ה"ר אברה' בן ה"ר יהוסף שהנהיג לנשים שבביתו וכו'. ותדיר מזכיר רבינו יהוסף כנראה שהיה זקן ביתו, והוא הרב שעשה תוס' שכתובים הראשונים בתוס' ה"ר יוסף. וכתבתי עוד בח"ב אות י"א (ע' תוס' תמיד) דהראב"ד בחידושי תמיד מזכיר תוס' צרפת ע"ש. שוב ראיתי בס' הראב"ד לתמיד הגו' דמזכיר כמה וכמה פעמים רבינו יצחק בר שמואל ורבינו יעקב ורבינו אלחנן ע"ש והיו עיניך רואות.

ז' * תוספות רבינו יהודה מפריש (עיי' תוספות רבינו יהודה למסכת ברכות שמוכרים הפוסקים ומהם הרשב"א בהדושו ומהר"ם בתשו' ד"פ סי' מ"ג והגמ"י סוף הלכות חמץ, אני הצעיר ראיתים כ"י. וכמה דברים שבתוס' דידן מיתו בשם ר"י. בתוספות הגו' הוא אומר בלשון אמר רבי, ולכן נראה שהם תוספות דבינו יהודה התמיד תלמיד ר"י. (ל' ובס' אהרות היים דף ק"ב ע"ב מזכיר תוס' סוכה לרבינו יהודה. ובכלבו דף ט"ל ריש סי' ל"ז מזכיר [ג"כ] תוס' רבינו יהודה לברכות. ובשו"ת מהר"ם ד"ק סי' ר"ה מביא תוס' רבינו יהודה לבתרא ע"ש. ובתוס' דידן בע"א דף י"ב ע"א מזכירים תוספות רבינו יהודה ע"ש. (ט) ובשו"ת מהר"י קולון שרש קס"ח מזכיר תוס' יבמות לרבינו יהודה מפריש. והנה בתוס' דידן בברכות דף מ"ה ע"ב כתוב וכן עשו בנות ר' אברהם הפיו של ר' יהודה וכו'. ובתוס' ברכות כ"י הגו' כתוב אומר חמי ה"ר אברה' בן ה"ר יהוסף שהנהיג לנשים שבביתו וכו'. ותדיר מזכיר רבינו יהוסף כנראה שהיה זקן ביתו, והוא הרב שעשה תוס' שכתובים הראשונים בתוס' ה"ר יוסף. וכתבתי עוד בח"ב אות י"א (ע' תוס' תמיד) דהראב"ד בחידושי תמיד מזכיר תוס' צרפת ע"ש. שוב ראיתי בס' הראב"ד לתמיד הגו' דמזכיר כמה וכמה פעמים רבינו יצחק בר שמואל ורבינו יעקב ורבינו אלחנן ע"ש והיו עיניך רואות.

ח' * תוספות יומא (ע' פס"ס מכוונצנצוק ד"ס תוס' יומא וכו' נס"ב).

הישובות בסוף השבועות מרן לא"ה, גם בס' אבקה רוכל למרן שנרפס מקרוב בס' מ"ז היא תשובתו לבנו והוא היה הותם יצחק בכמה"ר יוסף קארו, וכפ"ז אינו צודק מ"ש הרב סה"ד אבי אביו. האמנם ס' תולדות יצחק בשני הדפוסים אין בידי ואני כותב מהרשום בזכרוני, כי הרב אפרים קארו אבי מרן והרב יצחק אהים בני כמה"ד יוסף זקנו של מרן.

16 א' תולדות יצחק בן אברהם דרושי' על ס' ב"אשית לרב אשכנזי.

17 * תולדות שמשון (ע' זכר שמשון).

18 ב' תולעת יעקב דפוס ישן נושן. פ' התפלה ע"ד האמת להרב מ' כאיד בן גבאי.

19 ג' תוספות, כמה מיני תוספו' חיברו דכוותא על הש"ס [ומהם]:

ד' תוספות רבינו אלחנן, הזכירם בס' המכריע סי' ל"א.

ה' תוספות רבינו אליעזר מטול, הזכירם הרב שבלי הלקט ח"א שבלת מט"ד ובישבלת נ"ד ומביאו האגור בכמה דוכתי.

ו' תוספות גורניס, הזכירם הרב יש"ר סקאנדריא בהקדמת נובלות חכמה. והרב מהר"ש אלגאזי בס' גופי הלכו' כלל קצ"ה מביא לשון תוספו' גורניץ ריש קמא. וראיתי בשיטה מקובצת ריש קמא שהביא לשון שהביא הרב מהר"ש אלגאזי בשם גורניץ הביאו בשם תלמיד ה"ר פריץ ויש שינוי בלשון ע"ש. וכפ"ז אפשר דתוספו' תלמיד ה"ר פריץ מכנים בשם תוספו' גורניס.

ז' תוספות חיצוניות, מביאם רבינו בצלאל אשכנזי בשיטות מקובצות, (ח) והיינו שאינם תוספות שאנץ או תוספות טוך שהם קצור תוספות שאנץ, אלא הם לגדולים אחרים שחיברו תוספות. ולפי דלא מסיימי מי הוא המחבר קרי להו

(א) ע"כ ל"ז. (ב) ע"כ ל"ז. (ג) ע"כ ל"ז. (ד) ע"כ ל"ז. (ה) ע"כ ל"ז. (ו) ע"כ ל"ז. (ז) ע"כ ל"ז. (ח) ע"כ ל"ז. (ט) ע"כ ל"ז. (י) ע"כ ל"ז.

נסתכל הטיב כמה שכתוב שם ולא נדפס כ"א הרישב"א ותוס' ר"ד.

כ"י (א) תוספות שאנץ הם תוס' שחיבר רבינו שמשון בר אברהם משאנץ תלמיד ר"י בעל התוספות. (ב) ואחריו בא רבינו אליעזר מטוך וקצרים והוסף חידושי' מגדולים שהיו אחר רבינו שמשון והתוס' שבידינו הם תוס' טוך וכמתבאר מדברי מהריק"ו ותה"ד כמ"ש קורא הדורות דף ה"י. וחידושי רבינו אליעזר מטוך עצמו כתבם בגליון התוספות, וכך קורא אותם ר' בצלאל במקובצות גליון תוספות.

וכה הראוני בס' מכלל יופי לרד"ק הנדפס בקושטנרדיה שכתוב שם שה"ד גרשון צוניצנו המדפיס מקושטנרדיא היה משלישלת רבינו משה שפירא א' מבעלי תוס' טוך. וה"ד גרשום הנל הביא תוס' טוך מעיר גיניבר"י ושאר ערי צרפת חדרי הורתם של התוס' והדפיסם, ומדום לקחו בוניציא והדפיסום כי מקדם לא נראו תוס' טוך בעולם, כן כתוב בדף ראשון של מכלל יופי.

ל) תוספות הולין שבידינו הם תוס' טוך, ותוספות ע"א שבידינו הם תוס' רבינו פרץ, כ"כ רבינו בצלאל בשיטה מקובצת הולין כ"י. ומהרש"ל ביום ש"ש יבמות פ"ד סי' ל"ד כתב שהוא מקובל שתוס' שבידינו בטסתות גדולות הם תוס' טוך.

כ"א מ) תוספות שיטה כך כתב מהר"י קולון שרש צ"א. ונראה דהוא ז"ל שהיה בידו תוס' שאנץ ותוספות טוך ותוס' רבינו יהודה, אלו התוס' שלא ידע למי הם קראם תוס' שיטה לומר שאינם תוס' שאנץ וכיוצא, (ג) על דרך שעשה רבינו בצלאל ז"ל בשיטות מקובצו' שמכנה תוספו' אחרות בשם תוספות היצוניות.

והן עתה ראיתי בסמ"ק עשין קנ"א דף נ' ע"א דפוס קרימונה שכתוב בהגה וכמדומה שראיתי בתוס' שיטה רבינו יהואל ע"ש, וזה נגד מ"ש. ועדיין אפשר כי לתוס' שאנץ קורא סתם תוספות, ולתוס' אחרות יש מי שקורא תוס' שיטה אף שידע מהברם.

ט' א) תוספות הרב רבינו יוסף, הזכיר ר"ת בספר הישר כ"י (ב) ובשבלי הלקט שבלת קמ"ב.

י' א) תוספות ה"ר יהואל הזכירם הגמ"י סוף הל' המין. ובכלבו סס"י קי"ד כתב מיהו בתוס' ר' יהואל מפרי"ש.

י"א * תוספות רבינו יצחק מדופירא (עיין מוס' חין לכקסות וכו').

י"ב ד) תוספות ר"י הוקן בעצמו. ראיתי תוס' לקדושין כ"י והעיד רב אחד בכ"ז בס' הזה שכן הוא האמת שהם תוס' ר"י עצמו.

י"ג ה) תוספות ישנים דיומא שבידינו הם תוספות שאנץ כמו שנראה מהרב תרומת הדשן ס' צ"ד. ודע התוס' ישנים דיומא הנז' שנדפסו בפ"ס הם מוטעין, ובדפוס אמ"ד של פרופס מצאתי גירסאות נכונות, וגם הרב שיה יצחק הפליא לתקן ולבאר תוס' ישנים הנזכר.

י"ד ו) תוספות ה"ר ישראל, הזכירם המרדכי פ"ב דע"א.

ט"ו ז) תוספות רבינו מאיר התנו של רש"י, הזכירם בנו ר"ת בס' הישר כ"י.

ט"ז * תוספות ספרדיות (עיין לכלן ד"כ תוספות חין לכקסות וכו').

י"ז ח) תוספות רבינו פרץ, רבינו בצלאל מביא מדבריהם בשיטות מקובצות. ואני ראיתי תוס' רבינו פרץ כ"י על כמה מסכתות. ועיין בהקדמת צדה לדרך.

י"ח * תוספות צרפת (עיין תוספות תמיד).

י"ט ט) תוספות רי"ד הם מרבינו ישעיה די טראני, והדפיסם מהר"ר יהושע בעז לבית ברוך קדושין עם הרישב"א ותוס' רי"ד סביב הגמ'. ובס' סה"ד דף קע"ט ע"ג כתב דמס' קדושין עם תוס' רי"ד ורמב"ן ורשב"א והר"ן, והוא אגב שטפיה שלא

(א) טנ"ב ז'. (ב) ול"ב ד'. (ג) טנ"ב י' ועי' ול"ב ד'. (ד) ול"א י"ב. (ה) טנ"ב מ' ועי' ול"א ע"ז. (ו) ול"א ב'. (ז) טנ"ב ו'. (ח) טס י"ב. (ט) טס י"ג. (י) טנ"ב ז' בס טנ"ב ז'. (יא) טנ"ב ז' ל'. (ב) טנ"ב ז' ל'. (ג) טס ז'. (ד) ול"ב ב'. (ה) כ"ל א'.

כ"ג * תוספות על התלמוד במקום שלא נמצא תוספות (עיי' מהכ"ר יששכר אזד"ק גוכיליזה צמ"ב).

כ"ג א) תוספות תלמיד רבינו פרץ על קמא כ"י, ראיתי קובץ גדול.

כ"ד ב) תוספות תלמידי רבינו יצחק בר אשר, כ"כ הרב שבלי הלקט ח"א שבלת רב"ה כ"י.

כ"ס ג) תוספות תמיד יסוד הרב רבינו ברוך, כ"כ בתוספות יומא שלפנינו דף י"ו סוף ע"ב. ודע דבחיודושי הראב"ד הנדפסים מזכיר הרבה תוס' צרפת, אך ראיתי דף ו' ע"ד מרפוס חדש שכתב ובתוס' צרפת מקשים בשם רבינו אלחנן בן רבינו יצחק ע"ש, והוא חידוש גדול בעיני שהראב"ד יביא לתוספות שמזכירים רבינו אלחנן בן רבינו יצחק. ואני מסופק שמא יהיה הגהה מבחוץ.

כ"ז * תוספות לתענית (עיי' גלוניס צמ"ב ק"ב).

20 ד) תוספות, דע דומני דמשכתה שהראשונים הרמב"ן והרשב"א

והרישב"א והר"ן ודומיה' מביאין משם התו', ובתוס' שבידינו אין החירוש או תרוץ או דין שהוא כלל. והטעם כי יש כמה גדולים שעשו תוספות ובעת שנדפס הש"ס כל אשר נמצא אתו איזה תוס' לאיזה מסכתא יהיה מי שיהיה הכניסה ברפוס ולכן אין תוספות שברפוס על התלמוד שבידינו ממחבר אחד. ואף שכתב ה"ד גרשום צונצינו שהוא הביא תוס' טו"ך מעיר גיניברי ושאר ערי צרפת חררי הורחם של התוספות והרפוסים והבאתיו בה"א (ע' חוספ' סלץ' ד"ס וכן סלכוני וכו'), מ"מ לא ידענו בפרטות וכיוון איזה מסכתות הביא והרפוס ומהרש"ל כתב שקבל שהמסכתו' גדולו' הם תוס' טו"ך, ואנחנו לא נדע בירורן של דברים. ונראה שמה שמביאין הגדולים משם התוס' סתם הם תוס' שאנץ' שעליהן כותבין תוספות סתם. וכבר רבינו בצלאל בשיטות המקובצות ובפרט בקמא ומציעא מביא דברי תוס' שאנץ'. וראיתי מס' גישין ד' ויניצא עם הגהות מ' בצלאל מלאה על

כל גדותיה כל הגליונות רחבות, ושם מביא תוס' שאנץ' תדיר באורך.

ה) תוספות, אין להקשות מתוספות שבמסכתא זו לתוס' שבמסכתא אחרת, אלא כאשר שני המקומות הם בשם ר"י או בשם ר"ת וכיוצא. אבל כששני המקומות הם בסתם אין להקשות, דאין מופת הוהך דמחבר אחד חיבר תוס' השני מקומו'. אמנם כששני המקומות הם בתוס' מסכתא אחת אז היא קושיא ומעונה תירוץ, וזה פשוט. ובתשו' מהר"ם הקצרות סי' קל"ד הביא תוספות רבינו יצחק מדופירא ע"ש, והאגור סי' שכ"ז מזכיר תוס' ספרדיות ע"ש.

ו) דע שרצונו צעלי הסוק' לא היו בזמן אחד, ונמשלת זמן רבונותו צעלי הסוק' ועד לחק' לא כליר מוחא ה' וסומים סה, שהרי רצונו ילחק צר אשר הלוי סיה מנעלי הסוק' כמ"ש צמ' פומים דעים צמנה דוכתי, והוא סיה בזמן רש"י כמ"ש הסוק' צמנה דף ט"ל, והוא ריב"א פמכירי' הסוק'. ורש"י עלה לשומי' ש' חססיה' לאלף פמיסי' כמ"ש ספר יוסקין.

הן חמח דלחיה צלמה דוד סכהז ומס' שלשלח הקבלה דפליג על זה וכחז דרש"י בזמן הרמב"ם ופליג נמי על מ"ש הרב ס' יוסקין דרצונו חס נפער סנה חק"ל והוא כחז בשנת ה' אלפים ט"ל. וכענין ס' שלשלח הקבלה ליכנו עמו. אך כבר כתבתי לעיל צמנכס המ"ס (עיי' תוס'ס' נורונוצורג ד"ס ואחר זמן וכו' צמ"ב) שמתקבלני דלון סקמוך על דצריי.

ובמח' דקמן צפרטו כלה דהעיקר כמ"ש בפסל יוסקין דרש"י סיהם ננוסחו כבוד' ס' חקס"ס. וזל דמהרש"ל צמס' קי' כ"ע כחז שזאל צקדר ימן זמן וסל דרנווחל קמחי וכחז סס כדצרי הרב ס' יוסקין. וזלח סניה דלסכסן דרש"י סיה בזמן רצונו נתן צעל הערוך, ככחוב צמח' לקמחי הובלה צלגודה דף עק"ב ובינוין זלח סימן ל"ג ורצונו צעל הערוך סיה' ס' פס"ה ככללה צערוך סך עד זומס. וס' הלמוד רצונו סננאל כמו סרי"ף. ולזו הרמב"ם נולד ס' סחל"ג כמ"ס ככור רצונו דוד והבולחין לעיל מערכס המ"ס (ע' רמב"ם ד"ס מודצרי הרב ס' יוסקין וכו' צמ"ב) וזמס מוכח דרש"י קודס לרמב"ם. ובינוי הרב אצ"ד סניה גדול מכל תלמודי רצונו ומסס דרש"י ככר נחפסשו פירסי רש"י דמייסי ל"ס כמס זימני צמסומו' צמס' פמיס דעים פ"ס. והר"ם סמיצר המולס ס' חקס"י מייסי לרש"י סככר נחפסשו פירסויו צעזען, ולא מלינו סהרב אצ"ד והר"ם מוכיכיס הרמב"ם. ובימל זמס מוכח דרש"י קודס לרמב"ם כדצרי הרב ס' יוסקין. ואחר זמן רב מלחסי כחוב לחמד קדוש סהוכיס צלחיוס סרש"י קודס לרמב"ם כמו ק' סכס. גם מ"ס למח דוד ומסס הסנלמח דרצונו סיה סנה ה' אלפים ט"ל לחס. חלח סהרב סעטור סיה סנה סחקל"ע וסדיר מוכיר לרצונו יעקב סהול ר"ה. וסו סהרלצ"ד צמ' סקבלה סלמודי סל רצונו צרוך צן ילחק צן אלכליל סלמודי סרי"ף סכר לרצונו יוסף ו' מייגלס ונעטר ס' סחפ"ו ט"ו סניס לפני מוחו סל סרל"ס מוכיר לרצונו יעקב מומוכות סהול

ונדפסו על קצת מסכתות נראה שהם בנויים על תוס' שאנץ. כמו פ' סדר זרעים להרא"ש שהוא בנוי על פ' רבינו שמשון משאנץ. שוב ראיתי שכ"כ רבינו מנחם ן' זיה בהקדמת צדה לדרך כשהזכיר הרא"ש ופסקיו וז"ל: ועישה חיבור הפסקים על דרך האלפסי והוסיף בהם דברי התוספות ומדעות בעלי החידושים כרבינו מאיר הלוי והרמב"ן ורבינו יונה והר' אברהם שחידשו חידושים אחר בעלי התוספות. גם חיבר פרישה וקצר תוס' רבינו שמשון משאנץ שהיה תלמיד מובהק מר"ם בעל התוספות והוסיף דקדוקים ופירושים משאר המחדשים ומהר"ם מרטנבורק שהיה רבו מובהק עכ"ל. וממ"ש על פסקי הרא"ש אתה תשמע דלא כהרב ש"ך בתקפו בהן כמ"ש בח"ב מערכת אלף אות כ"ד (ע"ב) כח"ס ד"ה סזו וכו' צמ"א) ומ"ש גם חיבר פרישה ר"ל שעשה פירושה לכל הש"ס כפירוש נדרו הגדפס. וממ"ש וקיצר וכו' הראת לדעת כמ"ש בעניוית דתוספי הרא"ש בנויים על תוספות שאנץ. (ג) וכבר ידעת דהרא"ש חיבר ג"כ תוספי תוס' כמ"ש בח"א דף ז' (ע' כח"ס צמ"א). ועוד חיבר תשובות הרבה יותר מכללי הרא"ש שבידינו כמו שנראה בספר הזה התנופה ובס' בשמים ראש.

שהוא ר"ס, והלא צ"ד הנו' חיבר ספרו שנת התקכ"א, הא למדה שנת התקכ"א כבר היה מפורסם ר"ס לרב מונק, ואינו מזכיר כח"ס הנו' בספר קבלתו אלא לרבינו חס ע"ס. אמה הראה לדעת כי נאלמו אחד דברי ספר יוסקין בזמן זמנך של רש"י וכו'.

ולפי דרכו לפעול שסחלה חבור המוס' היה צפוף וזן רש"י כי ריב"ל אחד מצעלי המוס' בזמן רש"י, ולכל הפחות שנת הרבע אלפים הח"ס לוח נולץ ומכונתו צעלי המוס' וזכה השמש לך כוכב מועקב רבינו חס מורה וגדולה כמ"ש מהר"ל שהיה מניח לפניו חל הזנים להרחיב לנו צעומק הלכה הוא ואחיו ומלתיירו. ואחיו המזיק בר אשהיה רבינו הרקום ר"י בר שמואל ויזכה ילקח זכ"ס העורך בישיבה של מעלה המלודיו לששים או לשבעים, וכל אחד הי"ל חסכה שגור"ה וחסגור"ה שגורה צפיו. ובלהו זאירי צלחורוי אפי פנים חסגור"ה שבלכה מיינה זכה, וצבול' המלודיא אשכרצובי אשכרצובי וסחוס קרובי קרוד וסלוק. ובלתיירו ר"י רבינו שמשון משאנץ ואחיו ריב"ל וסיעתם חיברו מוס' שאנץ. ואחריהם חלמידי חלמידיהם של ר"ס וכו' העדיפו והעבס מוספת טובה עד שצ"כ אליעזר אנו"ך הוא היה החלה לקול"ים וקילר מוס' שאנץ והוסיף מנדולי' אחרים ומיבר המוס' שצדיקו.

והתוספות צע"א סוף דף ט' מוכה דהוי צענה י"ב לח"ה הששי. ודף המוס' ע"א חס ונדפסו סוף כת"ס צמנוך (עיין לעיל מוס' שאנץ דה"ס חולין וכו'), מ"ח גס רבינו סוף מצעלי התוספות חלמיד רבינו שמואל מליבורא זכהבר צבוס'. וגם למע דוד חסד דשנה י"ב מאלף הששי היו קלה מצעלי המוס'. איבו השחל לא וחסבו וסוף ימי רש"י עד שנה י"ב לח"ה הששי, ואמה מולל ללא צבלי מק"ן שנה צמנוך זה הזמן נעשו ונמכרו המוס' שצדיקו. וכן הקמ"ב והרמב"ן שהיו צתחלת חלף הששי סיו חלמידיהם של רבונתו צעלי המוס'.

21 * תוספות יום טוב (ע' ת' יום טוב כלוי בעליך צמ"ב).

22 א) תוספי הרא"ש בס' פרי מגדים על י"ד בהקדמתו עלה במחשבה לפניו דתוספי הרא"ש הם פסקיו, ופסקיו הם קצור פסקי הרא"ש ודחאו. והאמת שלא ניתן להאמר מכמה טעמים, ותוספי הרא"ש הם תוספות שעשה הרא"ש כמו תוספות ממש על כל הש"ס. ונדפסו תוספי הרא"ש על הוריות ויבמות כתובות מגילה שבעיות תמיד וקצת על סוטה ורבינו בצלאל בשיטו המקובצות מזכרים תדיר. ואני הצעיר ראיתי בכ"י תוספי הרא"ש ברכות שבת גיטין חולין מלבד כל ס' קדשים שבלקוטו רבינו בצלאל כ"י מביאם תדיר. ובתשו' הרא"ש כלל נ"א ס' ב' שם מבואר שעשה תוס' על הש"ס ע"ש.

23 * תוספי תוספות (ע"י צמנוך).

24 ד) תוספת יום הכפורים למהר"ם ן' חביב על פ' י"ב שישה בנפ"ת ופלפול בהר"ם וכל פוסקים ומפרשים.

25 * תוספת מרובה (עיין מ' לצנכס סיכני צמ"ב).

26 * תוספת דרבנן (ע"י קסלת יעקב).

27 ה) תוספת שבת מהרב מ' רפאל ז"ל נכד הב"ח והרב חלקת מחוקק והוא ביאור על ש"ע א"ח הל' שבת וחל' עירובין בפלפול ומסקנת הדין.

28 ו) תוספתא שבידינו היום שהיא נדפסת אצל הר"ף, נ"ל שכוללת ברייתות רבי חייא ורבי אושעיא ותוספתא דר' נחמיה ויש לי ראיות ע"ז ואכמ"ל. ז) והיא מלאה טעיות. וראיתי תוספתא

21 * תוספות יום טוב (ע' ת' יום טוב כלוי בעליך צמ"ב).

22 א) תוספי הרא"ש בס' פרי מגדים על י"ד בהקדמתו עלה במחשבה לפניו דתוספי הרא"ש הם פסקיו, ופסקיו הם קצור פסקי הרא"ש ודחאו. והאמת שלא ניתן להאמר מכמה טעמים, ותוספי הרא"ש הם תוספות שעשה הרא"ש כמו תוספות ממש על כל הש"ס. ונדפסו תוספי הרא"ש על הוריות ויבמות כתובות מגילה שבעיות תמיד וקצת על סוטה ורבינו בצלאל בשיטו המקובצות מזכרים תדיר. ואני הצעיר ראיתי בכ"י תוספי הרא"ש ברכות שבת גיטין חולין מלבד כל ס' קדשים שבלקוטו רבינו בצלאל כ"י מביאם תדיר. ובתשו' הרא"ש כלל נ"א ס' ב' שם מבואר שעשה תוס' על הש"ס ע"ש.

ב) תוספי הרא"ש שחיבר על כל הש"ס

(א) עב"ג י"ד. (ב) ולי"א י"ז. (ג) צ"ז קכ"ז. (ד) עב"ג מ"ט. (ה) חס כ"י. (ו) וז"ב ע"ז. (ז) ע"ב ל"ד.

תוספתא כלה קדמוניות כתובה על קלף כל שיחא סדרי מסודרים.

א) תוספתא. בס' להם הפנים י"ד בסופו נדפסו הגהות הרב מנן אברהם על תוספתא דניקיין ונדפס בספר עטרת אליה פירוש תוספתא דזבחים, וס' ים יששכר פי' על תוספתא דביצה. והרב המופלא מר מהותני כמהר"ר דוד פארוו ז"ל פירש כל שיחא סדרי מהתוספתא וכבר נדפסו על ד' סדרים כולם, ואנתי פישו קדשים וטהרות והמה בכתובים"ם.

29 ב) תוצאות חיים לרבינו אליה די וידאש סלת נקיה מספרו הקדוש ראשית חכמה, ובסוף פי' קצת התפלה ע"ד האמת.

30 ג) תוצאות חיים כ"י חיבר מהר"ר אברהם מונסון האחרון לישב קושיות ס' עין החיים לגדול הדור מהר"א וחיבר ע"ד זה מוצאי יום טוב לישב קושיות הרב ת"מ. וחיבר עין הדעת על י"ד וחיבר אשל אברהם שו"ת וראיתים כ"י. ומר ניהו דשקיל וטרי עם מורי הרב נחפה בכסף ועם הרב משאת משה בח"ג.

31 ד) תוצאות חיים כ"י למהר"ש וישאל בן מהר"ז ז"ל פירוש על התורה.

32 * תוצאות חיים (ע' סוכ מדט).

33 * תור המעלה }
34 * תורי זהב } (נ' טעע טלמס).

35 ה) תורת האדם הוא חיבור מופלא מהרמב"ן בהלכות שמהות ואבירייהו, והטור י"ד מסימן של"ה עד הסוף הוא קצורו עם הירדשים אחרים כמ"ש הטור סי' הנז'.

36 ו) תורת אמת. שו"ת להרב מהר"א ששון נדפסו בוויניציא, והיו לו עוד הלקי תשובות ולא נדפסו.

37 ז) תורת האשם חיברו הרב תי"ט

והוא ביאור על ספר תורת החטאת למור"ם. ואמרו שהוא שלשה חלקים ולא נדפס. רק בספר סלת למנחה כפעם בפעם זכר עשה מביא אשם.

38 ח) תורת האשם מוסר מחובר עם ס' ויהל משה.

39 ט) תורת הכית הארוך להרשב"א לא ראוהו הטור, כן כתבו מרן והאחרונים.

40 י) תורת החטאת חיברו הגאון מור"ם בעל ההגה"ה בדיני אסור והתר ונדפס שנת הש"ל והוא כסדר שערי דורא. והרב עצמו חיבר קצור תורת חטאת ונדפס עם פי' דמשק אליעזר.

כ) תורת חטאת חיבר רבינו מור"ם בעל המפה קודם שחיבר המפה שהם ההגהות על ש"ע. ודלא כשמועת הרב לחם חמודות בחולין אות צ"ד וגם הוא עצמו כתב איפכא. כ"כ הרב שיירי כנה"ג סוף כללי הפוסקים. והדבר הקשה על הרב מהר"י זיין בתשובה הובאה בשו"ת מטה יוסף ח"ב י"ד סי' י"ט דף ס"ח ע"ג דפשיטא ליה דס' תורת חטאת חיבר בסוף, והנדהה יקבץ היא סברת הרב לחם חמודות בחולין אות צ"ד הנז' וליתא.

41 ל) תורת חיים הגאון מ' חיים שור חיבר שיטות על התלמוד על סדר קדשים ועל תשעה מסכתות ונקראו הספרים צאן קדשים תורת חיים.

42 מ) תורת חיים שו"ת ג' חלקים למהר"ש כמ"ש בנדפס ולעיל מערכת הי"ת בס"ד (ע' נ' טייס טנמי נס"ב).

43 נ) תורת חכם כתב בסה"ד דחיברו מהר"ר שמואל בכ"ר אברהם הכהן. וזה אינו כי הרב המחבר הוא בעל טור ביקת וחוצב ממקור חיים.

44 ס) תורת חסד שו"ת להרב הסדאי הכהן פרחיא תלמיד מהר"ש כמ"ש בנדפס מערכת ח"ת (ע' נ' סדלני ככסן ככסיס נס"ב), והיה רבו של הרב פרה מטה

א) ו"ב ז' ו"א כ"ס. ב) ט"ב ל"ע. ג) ו"א ל"א. ד) ו"א ל"ב. ה) ט"ב ע"ו. ו) ט"ב כ"ע. ז) ט"ב י"ג. ח) כ"ו ק"ג. ט) ט"ב ל"י. י) ט"ב י"ב. כ) ט"ב כ"א. ל) ט"ב ע"ו. מ) ט"ב ל"א. נ) ט"ב ל"ב. ס) ט"ב ל"ו. ו"א ל"ב.

54 ט) תחלת חכמה להרב מהר"י האגוני כללים, מחובר אצל ספר כריתות.

55 * ס' התכליות (ע' סכמתא רבתי).

56 ס' תלמוד בבלי ספרו גורי האר"י ז"ל שפירא וגו' ולפטר דעשרה כמעט כל העסק בחלמוד בבלי. ועיין בנאוהי אור ערך גלות ובסוף הספר ביאור נתיב וסגן. וסאלוואים הראשונים וסחילה שחיברו ירושלמי זכו וגו' וסח"ס חיברו חלמוד בבלי כח"ס סגנון. וסח"ס הסמכונים פירשו הירושלמי הם היה ע"י עסק בבבלי ומסס בלו לפטר הידוע ועלו בידם סתים כהלכתן. ונחם הסכיל חוקק קדושה נסחם סגנון סחיבר סלכות על הירושלמי. ורבינו יודוס בר יקב עשה פירוש לירו' ומ"ו גם הם היו לרבינו לנעוק ביושר בבבלי והיע.

ועיין בזמנינו זכינו שנרפסו הידושי הראשונים על חלק רב מתלמוד בבלי. וכבר ידוע כי דברי הראשונים מאירים את העינים נפש כי תשב"ע על דבר אמת. לכן לתועלת התלמידים אעלה על אר"ש הידושי הראשונים שנרפסו על כמה מסכתות.

ברכות, הידושי הרשב"א.
שבת, הידושי הרשב"א ופסקי הרב המאירי.
עירובין, הידושי הרשב"א.
ביצה, שיטה מקובצת, בתחילה נרפסה בסוף ספר נחלה ליהושע ואח"כ נרפסה לבדה.

ראש השנה, הידושי הרשב"א והם בקיצור, ובכ"י יותר באריכות רמזו, הרשב"ץ.
יומא, הידושי הרשב"א.
סוכה, הידושי הרשב"א, נרפסו בקובץ שבע שיטות להרשב"א.
תעניות, הידושי רבינו ישעיה הראשון בסוף ס' המכריע, חי' הרשב"א.
מועד קטן, הידושי הרשב"א.
מגילה, הידושי הרשב"א, תוספי הרא"ש, פסקי הרב המאירי, חי' הרשב"א בס"ס מכתם לדוד.

מטה אהרן. ואמרו כי הם כהנים ממשפחת בן גוריון וע"י שהיה אדם חשוב וגדול במשפחה ששמו פרחיה קבעו לומר הכהן פרחיא. ושמעתי מזקנים נסחא אחרת, כי יש כהנים שיש להם כינוי כהן פרחיא כהן נהר כהן חימצי כהן סהל ר"ת פנחס, שכל המשפחות האלו הם מפנחס.

45 א) תורת יוסף פירוש המסרות נרפס לאחר מרבני אשכנז.

46 ב) תורת המנחה כ"י דרשות פשוטות על כל ההומש דברי נאים לרבינו יעקב בר רבינו חננאל צקלי. וראיתי חלק ממנו על בראשית שמות ויש בו הידושים וסודות ומוכר להרמב"ן. ופותח בפ' א' מנביאים או כתובים ומקשר כל עניני הפרשה בו ואת הקשורים ליעקב ונהגיתו בדבריו וקשרו אשר קשר.

47 ג) תורת הנזיר חיבר הרב ר' אברהם מוטאל על מס' נזיר.

48 ד) תורת נתן כ"י חיבר הרב המקובל מהר"ר נתן שפירא בעל מצות שמורים וכו' באור פסוקים ומאמרים על פי הקדמות רבינו האר"י זצ"ל.

49 ה) תורת נתן מהרב מגלה עמוקות על התורה כ"י הביאו בספר סדר הדורות ע"ש.

50 ו) תורת נתנאל נרפס מחדש להרב מהר"ר נתנאל וייל זלה"ה שו"ת ויחידושים על הפרשיו, והוא הרב המחבר קרבן נתנאל ונתיב חיים.

51 ז) תורת העולה חיברו מור"ם בעל ההגהה על עניני קרבנות ומרו' מקדש ונרפס ש' הש"ל, ובתשובותיו סוף סי' קכ"א מזכירו לשבח.

52 * תורת הקנאות (עיין דרך סיים חטולעות ומקורות סכמס).

53 ח) תורת השלמים חיברו הגאון מ' יעקב רישר מפראג על הלכות גדה מהש"ע, ונרפס בסוף ספרו מנחת יעקב.

(א) ונ"ל ל"ה. (ב) ענ"ב כ"ז. (ג) ונ"ל י"ב. (ד) ענ"ב ל"א. (ה) צ"ו קכ"ד. (ו) ונ"ב ז"ב. (ז) ענ"ב י"א. (ח) עס י"ד. (ט) ענ"ב מ"ג. (י) ונ"ל כ"ד.

יבמות, חידושי הרשב"א, ח' הרמב"ן, תוספי הרא"ש, חידושי הריטב"א.

כתובות, חידושי הרמב"ן ונדפסו במיץ על שם הרשב"א, שיטה מקובצת, תוספי הרא"ש, נמוקי יוסף.

גיטין, חידושי הרמב"ן, ח' הרשב"א, חידושי הריטב"א, חידושי הר"ן.

קדושין, חידושי הרמב"ן, ח' הרשב"א, תוספות ר"ד והוא רבינו ישעיה דטראני הראשון, ח' הריטב"א.

נדרים, חידושי הרשב"א, פסקי הרב המאירי, הלכות הרמב"ן, חידושי הריטב"א, נמוקי יוסף.

סוטה, קצת תוספי הרא"ש, פסקי הרב המאירי.

ניזיר, פסקי הרב המאירי, שיטה מקובצת.

קמא, שיטה מקובצת, ח' הרשב"א ב' שיטות חסרים ונדפסו שלמי' בפראג.

מציעא, שיטה מקובצת, הריטב"א (עיין לעיל מערכת יו"ד) (עיין סקיצ"א ד"ס כקיצ"א כנר נודע וכו' צ"ח).

בתרא, שיטה מקובצת, חידושי ופסקי הרמ"ה, חידושי הרמב"ן, חידושי מהר"י נ' מגאש.

סנהדרין, חידושי הרמב"ן לפ' זה בורה, חידושי הר"ן.

מכות, חידושי הרמב"ן, חידושי הריטב"א.

שבועות, חידושי מהר"י נ' מגאש, ח' הרמב"ן, חידושי הרשב"א דפוס שלוניקי, תוספי הרא"ש, חידושי הריטב"א, חידושי הר"ן בשו"ת מהר"ם גאלאנטי, חידושי נמוקי יוסף.

ע"א, חידושי הרמב"ן, חידושי הריטב"א, **הוריות**, תוספי הרא"ש.

חולין, חידושי הרשב"א, חידושי הריטב"א, חידושי הר"ן.

מדות, תמיד, חידושי הראב"ד, תוספי הרא"ש.

קניין, חידושי הראב"ד, חידושי הר"ה, תוספי הרא"ש, הרשב"ץ.

נדה, ח' הרמב"ן, ח' הרשב"א ולא נדפסו כולן, ח' הר"ן בס' תודת השלמים, רמזי פסקי הרשב"ץ. כלה נדפס, ורוב בכתב ראתה עיני הרבה מחידושי הראשונים על הש"ס. באופן שכל א' מהגדולים שראינו לו חידושי' על מסכתא אחת על הרוב הוא כתב על כל הש"ס או רובו. ובזמן רבותינו בעלי התוספו' כל א' מהגדולים כתב תוס' על הש"ס, ומכאן תראה דבצרי לן טובא מפירושי ותוספות וחידושי רבונאטא קמאי. וברוך ה' אשר לא עזב חסדו וזכינו לחידושי הראשונים הנזכר שנדפסו. ועמ"ש הרב יש"ר במצרף להכמה ואין להאריך.

וכתב הגאון ופכ"ר שטעטל בן הגאון הרב של"ה בלואס הנדפסת בפרק ס' יש נחלין דפוס אמשטרס, ליווד כל גמרא פירוש תוספות סיוז כלו הכנה ספיקין. ליווד כל העניות כולל דבר גדול וקבלה בידי וגי' מי שפול בקי בנשניות. ולריך לסיו' בקי בגמרא ובפרט בללו המסכתות: ברכות ענין גדול, מסכת שבת ענין מפולר, מסכת סוטה כולל כל החלמוד, מס' חולין מס' ע"א מסכת נדה כלל גדול. זכו חורף אצרי קדוש ביום לוחו על בניו, וסס האריך בלימוד הדינים ע"ש באורך. ומ"ש שקבלה בידו שצקי בנשניות וגי', כן ראינו בהקדמת ספר חזון נחום סדר קדשים למוכני הרב מר קשישא כהנא"ל נחום ז"ל שנאלץ במצור תלפיות ומסס הרב האר"י ז"ל, ללחר פטיחה של חסם בו' ע"ש. ולענין ליווד החלמוד עיין בצמוד לוח ז"ך (עיין בקר"א). ועיין בהסודות הגאונים כ"י ס' סי"ג.

57 א) **תלמוד ירושלמי**, כ' הרב סה"ד

דף קע"ט ע"ג, שחיבר רבי יוחנן גמרא על ארבעה סדרים זרעים מועד נשים נזיקין ומס' נדה וכו' ע"ש. ונעלם ממנו שחיבר תלמוד ירושלמי גם על סדר קדשים כמו שהוכחתי בה"א וח"ב, אך סדר קדשים נאבד בדור אחרון.

ב) חלמוד ירושלמי כתבו גוני האר"י ז"ל סכוס כו'. ולפנים בישראל היה פירוש בירושלמי מרבינו יהודה בריקר כמ"ש הרשב"א בתשובה ונאבד. ובשנת ע"ח רצון נתעורר הרב מהר"ר אליהו מפולרא וחבר פירוש על ירושלמי סדר זרעים ומס' שקלים. וזאת לפנים

61 ד) **תמורה** מדרש רבותינו ז"ל, זכותי והדפסתיו בסוף שם הגדולים ח"ב בס"ד.

62 ה) **ס' התמיד** מזכירו ס' ארחות חיים בכמה דוכתי ומהם דף י"ז. ו) ובדף מ"א ע"א כתב שחיברו רבינו ראובן בר חיים.

63 * **תמים דעים** (עיין חמת יסכים).

64 ז) **תמר דבורה** מרבינו מהר"ר משה קורדובירו' להתנהג האדם במעלות המדות עליונים למעלה, וקצורו הוא בסוף ס' חסד לאברהם למז"ה. ח) וכתב הרב סדר הדורות מובא בהקדמת שערי ציון של ר' דוד מעבלא ז"ל ע"ל תמר כתב בס' תמר דבורה בי"ג מדות מדה ד', עכ"ל הרב סה"ד. ולא הוה צריך למהרר אפתחי שערי ציון כי הוא ספר נדפס בוויניציא לרבינו מהר"ם קורדובירו' וצ"ל איך יתנהג האדם במדות עליונות, ומקורב נדפס פה ליוורנו, ומז"ה בס' חסד לאברהם ז"ל בסוף הספר הביא קיצורו וקראו בריכת אברהם.

65 ט) **תמת ישרים** נדפס בוויניציא שנת שפ"ב, והוא ס' כולל, אהלי תם תשובות הרב מהר"ר תם נ' יהי"א, ואח"ז דרך תמים הגהת הר"ף ומפרשיו מגדולי עולם ומכללם הגהות רבינו בצלאל ורבינו האר"י ז"ל שהיו בהר"ף של הרב מהר"א מונסון תלמיד רבינו בצלאל, ואחר הגהות הנז' סיומא דפסקא למהר"ר יוסף שלום והוא על דברי מהר"ר תם סי' י"ב כמש"ל (עיין מ' יוסף שלום נמ"ס). ואח"ז תמים דעים להראב"ד ודעמיה גאוני קמאי ומאמר כל דאי להרב זקן אהרן. ואח"ז כללי שמואל למהר"ש סיריליוו והגהת ספרא והגהת אבות דר' נתן. ת"ם ונעשה מוע"ד בעדי עדיים וגם תאוו לעינים.

66 י) **תנא דבי אליהו** כתב סה"ד ידוע נדפס ש' שג"ח ונדפס עם פי' רחב זקוקין דנורא עכ"ל. וקשה עליו מאחר שהוא

לפנים חיבר הרב מהר"ש יפה ס' יפה מראה על כל אגדות ירושלמי ונדפס בוויניציא. ועיד נדפס כברלין בתוספת הגהות יופי מכלול מהרב יחזאל מיכל אב"ד דק"ק ברלין. ובו בפרק נדפס עוד יפה מראה באמשטרדם עם פי' זרע אברהם וכבוד חכמים. וס' אגדת אליהו ה"א על אגדות ירושלמי למהר"א הכהן ז"ל. ונדפס שדה יהושע להרב מהר"ר יהושע בנכנשת אחי הרב כנה"ג פי' חלק הדיניי מהירושלמי על קצת סדר זרעים וקצת סדר מועד וקצת סדר נשים וס' נזיקין. ונדפס כבוד חכמים על אגדות ירוש' בפני עצמו. וס' עיד בנימן ח"ב על קצת אגדות ירושלמי סדר זרעים ומועד.

זהו שלשים שנה שנדפס פירוש על סדר מועד ירושלמי מהרב מ' דוד אבר"ק ברלין וקראו קרבן העדה ותוספותיו שירי קרבן. ואח"ז נדפס עוד קרבן העדה ושירי קרבן על סדר נשים ונזיקין מהירושלמי. ועוד נדפס פני משה ומראה הפנים להרב מהר"ר משה מרגלית על סדר נשים ונזיקין מהירושלמי. גם נדפסו פי' הבכות מהירוש' מהרב מ' אליהו מפולדא. באופן שעתה יש בידינו פירוש לכל הירושלמי הנמצא אצלנו, כי סדר קדשים מהירושלמי שהיה לראשונים נאבד.

58 א) **תלמוד תורה** ילקוט כ"י, הביאו מנות הלוי.

59 ב) **תלפיות** חיבר הרב מהר"א כהן מדרש תלפיות משלש מאות ספרים ולקט חידושי' והקדמות וידיעות ונדפס על סדר האותיות עד אות-כ"ף. ושמעתי שהרב ז"ל לא חיברו בסדר זה, רק אחר כך בעת הדפוס רצו לסדרו כן. והרואה יראה שאינו מסודר כל כך.

60 ג) **תמונה** מכונה לרבי ישמעאל בן אלישע כ"ג, כ"י בקבלה. ונמצא מחובר אליו קונטרס סוד ה', ונדפס בסוף זהר חדש דפוס קושט'.

א) סמטעות וז"ל. ב) וז"ל ל"ד. ג) סס ל"ג. ד) וז"ל י"א. ה) סג"א ז'. ו) כ"ל ז'. ז) סג"ב ל"ס. ח) וז"ל י"ד. ט) וז"ל כ"א וסג"ב מ"א בקבלה. י) סג"ב כ"ב.

שהוא יודע שם' זה הנדפס הוא תנא דבי אליהו, איך הסכים להרב באר שבע שאינו אליהו הנביא כמו שהבאתי לעיל במערכת סמ"ך (עיין סדך אליהו כנס).

(א) עוד כתב שם בסה"ד וז"ל בס' שנות חיים והק' מהר"ר תנא דבי אליהו, ופ' לך לך והרב הגדול תנא דבי אליהו וכו' ע"ש, וכנראה דלא ידע שכך קורין להרב אליהו ו' חיים, ואם ידע מאי אתא לאשמעינן ומה הירוש' זה. ואם כיון לגלות זה במה שסיים שכתב שם והרב הגדול מהר"ר אליהו פ' מצורע, סתם הרברים ואעיקרא אינו הידוש.

67 * תנא דבי אליהו (עיין ע' אליהו הלוי צמ"ב).

68 ב) תנחומא שמוכרים הראשונים אינו תנחומא שבידינו, כמ"ש בשה"ג ח"א לעיל דף מ"ב ע"ב (עיין מהכ"ר יחזק עזאזל ד"ס וכן מודעת וכו' צמ"ב). וכתב מהר"ם די לונגאנו ז"ל במעריך דף מ"ה כי זה שבידינו הוא ילמדנו ולא תנחומא. ומדרש תנחומא יש ארוך וקצר, והקצר היה בידו כ"י וקצת מהארוך והוא חשוב מאד, עכ"ד הרמ"ל ז"ל.

69 * תנחומות אל (עיין מהכ"ר עזאזל חלגאזי צמ"ב).

70 ג) תניא, כתב קורא הדורות שמהר"י לבית הלוי סי' ל' מיהסו לה"ר ישעיה בר אבא מארי, ועל זה השיגו כי טחברו היה בזמן הרשב"א והרא"ש והר' ישעיה הנז' היה בזמן הריב"ש. זהו תורף דבריו דף כ"א עש"ב.

ואני צעוניי אומר כי מה שחשיב על הכז מהכ"י לבית הלוי לא עליו פלומתיו חלף על דברי הכז הפוסק אשר נבואו דבריו שם צט"ח מהכ"י לבית הלוי. כי הכז מהכ"י הלוי כתב שם דס' תניא לא נמלא חלבו חלף דלייתי צדיים דברי הפוסק שהציא עמ' תניא ופלבן דבדבריו כאשר יראה הכוחה שם.

וחו יש להביע על קורא הדורות דס"ל להקשות לדיך כתבו דמהכר ספר תניא הוא ס"ר ישעיה, והכי צמ"ב תניא כתבו ולמי הפוסק יחיאל דמוכס דסם המחבר יחיאל וכמ"ס הוא עלמו.

וחו דמה הויה צט"ח הכ"י הלוי כמנהג זמני כתב כ"י בר אבא מרי ולא פירש דבריו ישעיה בר אבא מרי, ח"כ ח"ס זה הויה עסקה על קורא הדוכו' כי צט"ח מהכ"י

הלוי סהם וכחז הכ"י צין הכחנות, ואיפו ניהו מצדיים ס"ר ישעיה קא מפשח לחוכי הכ"י אשר חסו חזון ישעיה. וזו חסו קשה לחוקימי חוקמחא כי היכי דליבעד נמלחא עקיומחא ונאספרת"א סה"י ס"ר ישעיה צזון הכ"י, וצבנון זו אמרינן קיים שערך גם חת מהכ"י דפירשו ס"ר ישעיה, וסוף לניחא חזון הכ"י עלה ס"ר ישעיה, וסרי כמס שמוח עלתה הי"ד שצירפס.

וחו יש לחמוח עליו כי חסו נמורה חרס"ה וצפנס ססיב על מהכ"י הלוי, כי חסד הכוחה צעניו יראה צמ"ב תניא סי' ו' דף י"א ע"ב כתב ורבינו יסחק בר אבא מארי כתב שהסין יאמר יעמוד לוי וכו' והוא הלשון שכתב מהכ"י הלוי צמס הפוסק. וכוחסו צמה שחמוכו ו"י בר אבא מארי שכתב צמ"ב תניא, היינו צמ"ב תניא כתב ונסי ריב"א מארי יעמוד לוי וכו' כמו שהוה חלומס סכן כתב צמ"ב תניא משמו, אצל מעולם לא כיונו שמתכר תניא הוא כ"י בר אבא מארי. וגם כ"י בר אבא מארי שכתבו צט"ח מהכ"י לבית הלוי אינו רבינו ישעיה כאשר חסב קורא הדורות, חלף הוא רבינו יסחק וכוה סרז סעעור, כמ"ס בקורח עלמו דף י"ג. וכן חלפה ש"ס עוד ספר תניא משס רבינו יסחק בר אבא מארי שספן סקורח צנקוס לוי אינו נמצך חלף פעס חסה, כתבו צמ"ב שצלי הלקט סימן י"ג משס צבל הדברוס שציברו צבל סעעור כלינו. גם ספון ז"ס מהתניא שציברו מהכ"י הלוי הציאו מכן צ"י סימן קל"ה משצלי הלקט צמס צבל הדברוס.

ד) תניא, כתב הרב אליהו זוטא בא"ח סי' רצ"ו דהיברו רבינו יחיאל בן הרא"ש אחי המור ע"ש. ואין דבריו נראין דמעולם לא הזכיר הרא"ש, ואם הרב המחבר היה בן הרא"ש אין ספק דבכל ענין הוה מייחי סברת אביו הוא הרא"ש וכמו שכבר האריך בזה בס' קורא הדורות דף כ"א. והרב הנז' נמשך אחר מ"ש בהקדמה, ועי' עוד בס' קורא ובסדר הדורות ואין להאריך. ה) ועתה ראיתי בספר התניא דף כ"א שכתב מורי זקני הזקן ר' בנימן בר ר' יחיאל, ע"ש ברפוס קרימונה. הרי שזקנו ר' בנימן ואלו היה בן הרא"ש היה זקנו ר' יחיאל, וע"ש דף כ"ה שכ' ואני הסופר יחיאל.

ודע דנ"ס צמ"ב תניא כמנהג דוכתי מורי סרז צעניו ס"ר יהודה וכן ואחי ר' צנינין וכו' הוא לשון מועקה משצלי הלקט. והכס דזונין וזכיר משצלי הלקט או כ' לקיפ, צכנה דוכתי כוחס לשון שצלי הלקט מנש סחס, וכמעט כוז סלי ספכל תניא, מלי"ס נוקסה זחס הוא סרז שצלי הלקט כאשר עיינו יסחו אשר נמלא חזו שצלי הלקט צ' חלקים. (ולדיך למפס צמ"ס דף כ"א הנו' הנמלא כוח שצצלי הלקט).

ו) מחזק מה שכתבתי עמה סחזו דנ"ס סרז ק"ה דף קע"ט ע"ד משס למח דוד דרבי יהודה בר צנינין סיבר ס' תניא, ומשס שלשח סקבלה כי מרוב ענותווח העלים שמו מחבר תניא, חלף סיה סלמוד רבי יהודה בר רבי צנינין ע"ס, חין לוי ססר. דנ"ס מורי ס"ר יהודה ופילול הוא

א) סג"ב כ"ג. ב) ס"ב ל"ה. ג) סג"ל ו'. ד) סג"ב י"ז. ה) ולי"א ו'. ו) צ"ו קכ"ה.

הוא לשון הכבד שבלי הנקט והוא מעתיק לשונו ממש כמש"ל, וגם כחז ולפי הסופר יחולל כמש"ל.

71 * ס' התנינים (עיין כ"ר נטס חזון כס"ב).

72 א תעלומות חכמה סגולות ועניני' רבים להרב מהר"ש וישאל זלה"ה בן רבינו מהר"ח זצ"ל כ"י.

73 ב תעלומות ומקורות חכמה, קונט' נדפס בוויניציא שנת התכ"ב והוא בשמות וכו'. ולזכות את הרבים שלא יקראו בו כלל ואסור כבל יראה ובל ימצא, באתי להודיע ולהימנע מ"ש הרב החסיד מהר"י ששפורטאש בתשובותיו אהל יעקב סי' מ"ח, ובציצת נובל (דפוס חדש) דף מ' ע"ב ודף מ"ה ודף מ"ז ע"ב, ובספר תורת הקנאות דף כ"ו ע"ב, ודי בזה.

74 ג תערוכות מאמר להרב מנחת כהן ז"ל, וקיצרו וביארו הרב פרי מגדים בפתחת הל' תערוכות ע"ש.

75 ד תפארת הגרשוני דרשות להגאון מ' גרשון אב"ד של מיץ.

76 * תפארת ישראל (עיין נ' נליכ מזכסי כס"ב).

77 ה תפארת למשה נדפס מחדש להרב מהר"ר משה בן בתו של הגאון הרב העשל על טור י"ד ובית יוסף והט"ז והש"ך.

78 ו תפארת שמואל מהגאון מהר"ש קאריינבור בעל ברכת הזבח קצת שיטות וקצת השגות על מהר"ש אידלש בח' הלכות, והגהות על רוב פסקי הרא"ש והגהות השורים ובי'.

79 * תפלת ישרים (ע' קסוכים ליעקב, ועיין נ' יעקב כהג"נ לני כס"ב).

80 * תפלת כל פה (עיין סיס ילמק).

81 ז תפתה ערוך מליצה יפה להרמ"ז זלה"ה.

82 * תקון יששכר (עי' סדכ"ז כס"ב).

83 ח תקון סופרים חיבר הרב מהר"ש בן הרשב"ץ בדיני שמרות ונדפס בליוורנו בסוף ספר יבין שמועה ומאמר חמץ לאביו הרשב"ץ, ט ומהר"ם אלשקר בתשובותיו סי' ז' קורא אותו תקון שמרות לרבי דוראן ע"ש. י ודע שם' זה מלא טעיות וראיתו בכ"י מתוקן ויפה, ובדפוס השחיתו בחסר הליף יתיר.

84 ט תקון סופרים חיבר מהר"ש יפה ז"ל נסחי שמרות וראיתו כ"י.

והרב כנה"ג ח"מ סי' ר"ב וסימן רמ"א מזכיר עמור סופרים לר"ש יפה ע"ש. ל והעתיקם כמה"ר משה בכמה"ר יעקב עוזיאל בשנת התל"ג, ועתה באו על מזבח הדפוס פה ליוורנו שנת תקמ"ט.

85 ט תקון סופרים ומקרא סופרים חיבר הרב החסיד מהר"א גירון על ס' העשור ונדפס בקושט'. ושם נאמר שיש לו חבורים רבים, ושמענו מתקף חסידותו ושקידתו בתורה ז"ע.

86 * תקון שובבים (עיין נהכ"ר נטס זכות כס"ב).

87 * תקון שמרות (עיין כ"י אלככללוני כס"ב, ועיין תקון סופכים ל').

88 ז תקוני הזהר נדפסו כמה פעמים, ועד אחרון נדפסו פה ליוורנו כאשר נדפסו בקושט' יע"א באחרונה עם הגהות הרב מהר"י ווילנא ז"ל ונוסף בסוף איזה פירושים מהרמ"ז ז"ל, ונדפס ס' כסא מלך פי' לתקונים.

89 * תקוני תשובה (עי' סכמ"ע נפסלנו כס"ב).

90 * תקונים דיל ויקיוו, (עיין כגסות ככ"י ק).

91 ט תקנות רז"ל והנאונים, קבצם כעמיר גורנה בס' ידי אליהו לכמהר"א נאל יפאפה ולו סדר"ם על סדר הרמב"ם.

א) משגיב כ"ב. ב) סס כ"א. ג) ול"ב י"ב. ד) שגיב מ"ז. ה) סס מ"ז. ו) סס נ"ה. ז) ול"ב י'. ח) שגיב ל"ב. ט) ול"א ח'. י) שגיב ל"ב. י"א) סס ל"ג. י"ב) ול"א כ"ע. י"ג) שגיב ל"ד. י"ד) ול"ב י'. י"ה) ול"א ל"ו.

92 א) תקנות רבינו גרשום ונדרות קדמונים, בסוף תשובתו מהר"ם בר ברוך הארוכות ובספר הכלבו סימן ק"ו.

93 ב) תקנות הרשב"ן בארני"ל וקבלום בשאר קהלות, בתשובותיו ה"ב סי' רצ"ב.

94 ג) תקפו בהן היבר הגאון בעל שש"י בהן ככללי התפיסה ואכזריות חדש ושנת טב"ת, והוא ספר נחמד ואינו מצוי. ד) קצרו מהר"ו בספר אורים והומים בה"ט סי' כ"ה ועשה פירוש עליו כמ"ש בשש"י ח"ב מערכת ק"ף ע"ש (ע"י קלוז מקפו כנן).

95 ה) תרגום על דברי הימים, זה קרוב לעשרים שנה שראיתיו מודפס וכתוב שם שנמצ' בקאריני"א א' באינגליטיירה. ובו בסוף כמעט ישעברתי כלו ולקטתי אוזה חידושים ממנו, ואח"כ נלאתי לבקשו ולא נמצא.

96 ו) תרגום יונתן על התורה נדפס כמה פעמים, וראיתי להרש"א בחודושי אגדות ריש מגילה כתב וז"ל ומקמיה אינקלם הוה יונתן אלא שלא היה יונתן חיש לפירש התורה או טעמא דלקמן דמפרישא מילתא ולא הוה מפרש רק נביאים דאיכא טיילי דמסתמן עד שבא אונקלם ופ' לדורו גם התורה עב"ל. וכך הוינא טליא לא ירענא מאי קאמר דהרי יונתן פ' התורה, והתוספות בסוף הגינה הוכיחוהו ושכתבו תרגם יונתן ברכושתא וסלגנדרא. וכן הריב הנמקי סוף פ"ב דמציעא כתב סיבוין רב יוסף בני חי תרגם יונתן וכו'. וכן מהר"ם ריקאנטי ישהיה בדרך הרשב"א מוכיחו בספרו יונתן על התורה.

ובח' נביאים נכרך פנים מאירות בהש"י פ"א סי' ב' דף כ"ו ע"א סכסג על דברי הגאון מהר"ם גבינזיל סס ק"י י"ט סכסגא מהכנס יונתן גבי נחל אשכול דסס שני עיקר אף גלג סולי טלל כדנני מהקינ"ו ע"ש בחזקת וז"ל ותי"ש נח' להשי"א לחיס ומהכנס יונתן וכו'. נחלם צבור דדיוקא דהכנס יונתן פ' טלל עמוס דק"ל דלל נחכ שגלו לחקוס שגמו נחל וכו', חלג בהק סמוקוס וכו' נקחל חקוס ע"ש המחורטס חקוס הסינה ולח"ס שם המחורטס חקוס פוס. ולח"ו זוטם לח"ס ולח"ס שגמו טלל, דהרס צטיין לידע סס המחכס עיקר שמו ע"ש סנקלס צטס נביאם

הגע. וכך מכלל זה לדעתו אין לנו להקשות על הכתוב יונתן מל"ל דבר זה מקבל, כי הוא לא עשה פירוש כפירוש הכתוב אונקלם או סירס"י, רק דבריו היו מ"פ קבלה ומציאות שני זכרים ומלאכי זכרים לני רחוק דריון מה שאין לנו שום רמז עב"ל. והנראה יראה שם בהש"י הרב פנים מאירות דברי הרב ז"ל גבינזיל מה' ותי"ש שהשיב עליו הרב פנים מאירות בחזקת כי בלחם פליחה נסגנה על מהר"ם גבינזיל החבר דלל זכר כוונת מקראי קדם שהציג הרב פנים מאירות דהני קראי פרו ערו עד היקוד שהניח. ולחוקקל גלג זה יש לחזק בין זה לזה מה"ש הרב שמש"י. ועוד נראה דנחל אשכול לא דמי לחם כוונתו של ח"ס או אשה, דכחל נחלל אשכול וסלג התחוקה ולחון בנות וצ"ל לכו רוחי ודכוונתו דמו לכוניו ע"ד חב"ט פ' הספן או סיניח משפחה, ה"ו נחל של אשכול קלע של המחלוקות וכן ח"ק. נחלל דאשכול ומחלוקות ויולל פוח כינוי ופוח שם וכינוי כל ע"ד סס וכינוי, ולל דמי לשני שמות דל"ס או אשה. וגם כשקראי חקוס סלג המחלוקות וביולל צטת קיחה לירפו שניסח יחד וכך היה הכוונת לקחול חקוס קד. וצטת השנינו כס קכאולו לחוקקל גלג וכינוי סלג המחלוקות וביולל, ותי"ש דמות ישדוק לחם שני, גלג סולי ולל דמי כלל. ולח"ו כחן חקוס לחלוקת צוס רק מנוצל דהצננים סחן קולח"ס מהכנס שנידיו על ההורה סחן הכנס יונתן, והרב פנים מאירות סוקק לומר דפוח קבלה מהפניאים סני זכרים ומלאכי זכרים לוחק פוח מאי דדיוק הרב מהר"ם גבינזיל בהכנס נחל אשכול דלל דמי להכנס אונקלם וסירס"י וכו'.

איברה דאכוסטל דליצינים דהרב פנים מאירות משוגע דהכנס אונקלם לחן חפי סקבלה חלל עשאו מדעתו כפירס"י משח"ס הכנס יונתן דפוח ע"פ קבלה חפי סני זכרים ומלאכי. ולח' זה כוונתו היבר קסח דפ"ל דמגילת מנזל דפוח חפי כ"א וכני ופוסש ומצינים הכנס אונקלם, וכך ציני ערלל מצינים חול הכנס וכן חול פ"ג דנדרים וסס כחכ המשפס דפוח חפיני. וב"כ מהר"ם די לוחן צמילת אחרת דף ל'. סן אמת דעיקר סילוקן של הרב פנים מאירות חיינו שחוקקלם משכס סכסוג ממש משח"ס יונתן דחוקקלם עשין לח"ס רח"ו, חלג לטונו חוכה דנחקך זה עשין דח' חפי עליוו חח חפי נביאים.

ובח' דאחרי הרב דהכנס יונתן של חוכה חפי סני זכרים ומלאכי ולל ירענא חכ"ל. דהרי פ"ק דמגילת לא נחכ גבי יונתן חלל הכנס נביאים, וע"ז חתכו חפי סני וכו' ונחכ דהיגים יונתן דהיה לחן חפי נביאים חלל חפי עליו, ושהני נחלל דלל זכרו צט"ס הכנס דיונקן על הסינס חמוס דלל חיידי חלל בהכנס שהכנסו חפי חסדים ולחו מנדכסייו. והכנס יונתן על התורה קיס ליה לח"ס דיונקן חפי עליוו חירו, וחמונו לחכו כי פרוק חחל דלחמו מפורס זה הכנס לא חמני דפוח הכנס יונתן דקיס ליה דפוח חפי עליו, וחילענדק לטוניו שכמוס, וכו'. חלג לידע כרכ פנים מאירות דכס הרגום יונתן של חוכה חפי סני וכו', קסח חמחי הש"ס לא חוככו של חוכה דיונקן, ורו חמוחי לא חמני דפוסכס זה הכנס חיינו ח"ו על חוכה וכוה ניסח חפי דכיון דחפי חני זכרים ומלאכי חול חרי דמחל חול מלכ"ו, וחיינו דחכ"ס צעזכ"ל מפורס וחיינו הכנס.

(א) וצ"ל יז, (ב) שם יג, (ג) שג"ז מ"ד, (ד) וצ"ל פ"א, (ה) וצ"ל ח'.

105 * תשובות, (עיין מ' אבא, רבינו אביגדור הכהן, מהר"ר אברהם א' אשר, מהר"א טריקה, רבינו אברהם זן הרמב"ם, מהר"א מוטאל, מהר"א רוזאניס א' וז', ר"א מרענוצוק, מ' אהרן אביז, מהר"א א' חיים, רבינו אליהו זן מנחם, מהר"א עובדיה, מהר"א קאפסאלי, מ' אליעזר א' ארשא, מהר"ר אליעזר גאליק, רבינו אלעזר אלוף, מ' אריה יודא זן ה"מ וזולתם רבים זכ"א וז').

106 * תשובות הגאונים, (ע' גאונים זכ"א זק"א).

107 * תשובות לר' יעקב כולי, קצת — (עיין עזרת נשים).

108 * תשובות תלמידי דונש ומנחם, (עיין ר' אדוניס הלוי זכ"א).

109 * תשלום הלכות הרי"ת, (עיין רמב"ן ד"ס רמב"ן חיצר תשלום וכו' זכ"א).

קונטרס אחרון

1 א) תלמוד כמה גדלה מעלת העוסק בתלמוד לשם שמים כל ימיו שהוא וגו' במשאו ומתנו בקושיות וחירוים עד שידע ההלכה על צורה וגו'. זהו הורף קי"ט דברי רבינו יצחק זען עכו תלמידי חבר של רמב"ן זק' מאירת עינים כ"י פרשה וישלח, והאריך בכמה דפין בשבט העוסקים בתלמוד והביא תשובת רבינו האי גאון על זה ורבינו אהרין שאריות. (ב) ומה עוב לעוסק

(א) וז"ל כ"ו. (ב) וז"ל ה'. (ג) וז"ל כ"ה. (ד) עס כ"ו. (ה) וז"ל יד.

הוא ברחמי והטון חסדיו יתקנו בעצה טובה ויתן בנו כח ובריאות ויזכנו לעסק בתורה

ובטעות ובגטילות חסדים אנו וז"ו וללכת בדרכיו יתב"ך דרכי חיים

כל הנשמה תהלל יה הללויה, ומיזעם על כל ברכה ותהלה.

הודו לה' כי טוב כי לעולם חסדו

בילאו יילאו תושלבע

בתלמוד צבלי ותלמוד ירושלמי וגו', וה' לא יונע טוב להולכים בתמים.

ג) תלמוד בבלי, גיוע' הקב"ד כמנין פרקי שימח דכרי משנה כמו שכתבו ז"ל.

ד) תלמוד בבלי, אמרו צבנהדין דף כ"ד במחשבי' הושיבני זה תלמוד צבלי. ואני צבני פירשתי וכו' כמ"ש בצקא דוד דף קי"ט ע"ש בצורד. ועתה ראינו צקוף יאיר נחיי פי' ערכי הכנייים שקידר מהר"ס פאפירש שכינתי קלה למ"ש עס, אך עס מנואר צוחר ומתוקן העיב הדק ע"ש. וצא וראה מפלאות חיים דעים אשר היו צערי פרס כמה זרות אמוראים, ועד אהרן רבינא ורב אשי שקידרו התלמוד, ועמור האש מן השמים בישיבה צבלה דלדר וכלה דאלול כמ"ש החוס' ס"פ היה קורא ואח"כ צבנן סבוראי ואח"כ כמה זרות גאונים והיפה המורה עס צערי פרס. ונדללה המורה עד שהיו צערי פרס אשי' חלה אינס יודעים לא צבצב ולא צע"ס, ורובם אינס יודעים כ"א אשרי יושבי ציתן ופסקו שמע ישראל ולא עוד. והם עובדי' קודם הפלתם וכנסת' לצהכ"י צרעה שקפ' יחדיו עד אשרי וכשאגיע לאשרי אמורים כלם צקול עד סוף אשרי ושנע עד ומהנה ויה לא כונו שידעתי משי מגידי אמת, וכל זה אינו צמקת מ"ו. ואפשר שאחרי שהיפה זורחת המורה עס ולבנה צמילוחה וגו' ונשר"ה נסתלקה המורה משם וכתיבה בספרד ע"י רבינו ונשה אביו של רבינו מנחם שהיה אחד מול גאונים שנשבו כידוע, והיפה המורה מתוספת ואולא כמה זרות עד עכ"ה ירוש. והמורה אז כתיבה צמערב וגלילות עורקיאה וכיוולא המורה היפה מרובה ומאירה צלרפת שהיו רש"י ורבותינו צבלי התוספת והכמי לניל, והיה הגיורש והלכו לאשכנז ומתבררה המורה עס. וכל זה לא על חסם והם מפלאות חיים דעים, ודוק העיב כי קלחתי מאלד.

2 ה) תרומת הדשן, כל וקוס שכותב הרב

צקוף התשובה הנלע"ד ככתבתי, יש לי צבלה מרבותי שהדין ההוא רפיו צידו הרב מוות יאיר סי' ע"י

הנהגות והערות

קצתם להרב הגדול מו"ה אהרן פולד ז"ל מפפד"מ וקצתם מאתי המסדר.

אות א'

ילחק הנו' וכו', ור"י זן מרן לוי מוצא בתמיים דעים בצמח דוכתי כמ"ש המחבר בלוח' י' (341) ע"ש. ור' משה בר יוסף ה"י רבו של הרמב"ד כמ"ש ב'ס' תמיים דעים ס'י' ק"ו וס'י' ק"ח ע"ש. והר"ם בחולין ב'סוגי' פסק ומוציא קודם לו הרב המובהק שלנו כמ"ש המחבר בלוח' ת"ס ס'י' ק"ל, ומשם נראה כמעט שהי' זכ"ר רבו המובהק של הר"א אב"ד ע"ש. גם רבינו ושלם ז"ל יעקב היה רבו של הרמב"ד כמ"ש בתמיים דעים בצמח דוכתי וכו"ל גם המחבר שלנו. גם הרב שמואל בר משה הנו' נראה שהוא מ"ש הר"א אב"ד בתמיים דעים ס'י' קע"א וז"ל: כל זה הענין נחזקר לנו ע"י הרב שמואל בר משה ז"ל שהראה לנו פנים מדברי הרב ר' שלמה ז"ל ומה"ג עכ"ל. והר"ם משה בר יהודה הנו' חולי הוא השואל להראב"ד בתמיים דעים ס'י' ז' וכחז' וז"ל: ולא זו בלבד אלו לריכיים לבס כי מחלף ועד ה"ו אלו לריכיים לבס עכ"ל. ושם ס'י' ע"ג השיב הר"מ בר יהודה לרבינו יהונתן הכהן, ובסוף ס' ע"ג היהודים כתוב בשבט ד"א התקע"א עלם רבינו יהונתן הכהן לירושלם ה"ו ע"ש, והלא כיוחסין ככתב שנפטר בשנת התקפ"ה ע"ש דף ל"ב ע"ב. גם זה ר' שלמה הנו' חולי הוא ר' שלחיה השואל להראב"ד לתמיים דעים ס'י' ח' וכחז' שם וז"ל: כל זה קשה צניעי ולר"ק שתעמימי על אומת הדברים והחליה עיני במאור מורחק עכ"ל (*).

ומכל אלה נראה ברור דכמה חקורי מחקרו ב'ס' היוחסין ועי"ז נהערכו הדברים עד שמונו פה תלמידי ר"מ הדרכן והתלמידי התלמידיו והתלמידים יחד, (הראב"ד בחוס' מרובה על עיקר דבריו).

ב 11. הראב"ד השלישי ד"ה הראב"ד והראב"ע וכו' ועלה הראב"ד אל האלהים ש' ד"ה תתקנ"ח. ע"ס הוא וז"ל התקיע"ט ועיין לעיל הערה א'.

ג 69. אברהם הלוי ברוכים ז"ל הוא הקדוש וכו'. ובקודם הזכות דף מ' ע"ב כתוב וז"ל: שהיה וזוהו את העם בכל ע"ש על ענין שמיים שבה שיאפו ויבטלו ונעבי' ולא יבואו לסלל את השנה והיו קורים אותו ויבטלו ונעבי' עכ"ל. ובסוף פסק קלור ר"ח דפס חקויי שבה לו ז"ל.

ד 73. רבינו אברהם בנו של הרמב"ם וכו' והוא אחד והמשיח שנה ומחצה כמ"ש וכו' (עיין הרמב"ם ד"ה מדברי ס' היוחסין וכו'). ובס' מאור עינים סוף פכ"ה כתוב וז"ל: בלחיי ע"י הרמב"ם ז"ל על מוס' ר"ה וכו' ובקומו כתוב מיד כדו של רמב"ם ז"ל וז"ל: רבינו משה ע"ה ע"ש ב'ס' ז' זה נולד וכו' ואבא מרי בנו נולד אה"ל' לטערוה ונפטר אה"קס"ו לטערוה, ואחי דוד בנו של הרב זקני ר"מ נולדתי לאבי צמחיים אה"קס"ו עכ"ל, וכ"כ בס' פס"ה דל"ד ע"א והוא מן המ"ע ע"ש, וא"כ מי רבינו אברהם הנזכר שבעים שנה ולא ל"א ומחלה. ואין לומר שהיה להרמב"ם ז"ל שני שמי שבעים שנה וגם לו זן ושמו

א 10. הראב"ד השני הוא ר"א אב"ד וכו' והוא תלמיד רבינו משה הדרשן עכ"ל. וכן כתב על הרמב"ד שלישי וכו"כ על הר"ם שפיו תלמידי ר"מ הדרכן (עיין 11 שאל"ה ובלוח' ז' 14 ועיין ג"כ בלוח' מ' 115) והוא מוס' היוחסין ע"ש ד"ה דף ל"ח ע"ב. אבל זה א"א, כי ר"מ הדרכן היה צנון ברחמי של רש"י וצנון רש"י ו' גזירול ורמ"ה שנפטרו כולם בשנת תת"ק כמ"ש ביוחסין שם, וגם בעל הערוך תלמידו שהשלים ספרו שנת תתק"א כתוב עליו בערך דלוקי ז"ל. והרב אב"ד נפטר בשנת התק"ט כמ"ש המאירי בהקדמתו לפי' אבזה ע"ש. ויש מאחרים עוד זמן פטירתו כעשרים שנה ויותר (עיין קו"ה ד' ברלני' ד"ג ע"ב הערה ז'). ונראה שעדוהם גם מומ"ש ב'ס' תמיים דעים ס'י' רי"ז ח"ל והרב רבינו יעקב צמחוני ז"ל כתב וכו' ולי אפי' אברהם בר ילחק ז"ל הכותב ומחזי וכו'. ולדעת היוחסין גם נפטר ר"ח שנת התק"ג, ובקודם רש"י כ"י משנה ה"א ב"ס כתוב התק"א וימנך וילמר אלהים א"ל. יעקב כ"כ החכם של"ב ב'ס' בית האור דף ק' ע"ב. ומוס' הישר לר"ה מוכח שמי ר"ח עוד אחרי התק"ה שב"ס שם ס'י' שפ"ד ורבינו שמואל ז"ל, והרשב"ם נפטר שנת התק"ה כמ"ש ביוחסין שם. ומו"ש ביוחסין שכתב"ל אב"ד נפטר בשנת התק"ה ע"כ הוא ע"ס, כי הרמב"ד המשיג חתנו שנפטר ערב חנוכה חמי' ז"ל, עיין תמיים דעים ס'י' ל"ט וס'י' ל"ו. ומכל אלה יראה הרוואה שא"א שראה הרב אב"ד את ר"מ הדרכן כלל, וכ"כ הרמב"ד המשיג הנפטר שנת התק"ה כמ"ש, וכ"כ דמ"ש הר"ה שחיבר ספרו המאור בשנת התק"י וכחז' שם בראשו שהיה זן י"ט שנה כשהחמיל לחצרו וא"כ נולד שנת ה"ה"א ומועד לפני זה ובכל אופן שנים רבות אחרי פטירת ר"מ הדרכן. וכבר נגע והעיר ע"ז גם הג"מ שי"ר בחולדות רבינו נתן הערש מ"ז ע"ש.

ואמנם קוטעו דמילתא שנפשה ב'ס' היוחסין ובגדלה לעין גם מתיקרא לדישנא ככתב וז"ל: ונגדולי תלמידי ר"מ הדרכן ר' משה הטניו וכו' משה בר יוסף זן מרן וכו' לוי זן אחי של ר' ילחק והגדול שבכלם ר' אברהם בר ילחק הנקרא אב"ד ורמב"ד והרב ר' זמיה בעל המאור והרב ר' ומשלם ז"ל יעקב והרב שמואל בר משה והרב שמואל בר דוד והרב משה בר יהודה והרב ר' יהונתן הכהן והרב ר' שלחיה (ובקו"ה ד"ה ע"ב כתוב ר' שלמה וכן צה"ד דל"א ע"ד) אבל הרב אברהם אב"ד גדול שבכולם עכ"ל. שנה קיים אב"ד הר"א אב"ד גדול שבכולם והרב קדים ואמר לנו כזאת. גם חז"ק אה"ר לוי זן אחי של ר' ילחק ולא קיים קו"ן מ"ז ע"ז ר' ילחק ואיזה הוא, ואולי ז"ל וכו' משה בר יוסף וכו' ילחק זן מרן לוי וכו' לוי זן אחי של ר'

(* והלא קו"ה שכתב דף י"א ע"א שהר"מ בר יהודה היה רבו של הרמב"ד וכו' ושלחיה הוא המשיג לראב"ד וכו' ומשפחות ס' תמיים דעים ע"ש, כי בסוף ס' כתוב כמ"ש פה. ולנרון דין אין נפקותא אם זה אה"ה השואל והמשיג.)

הגהות והערות

דוד, הדל המהמבר שלנו בעלמו כהז בעמברת ד' ס' ז' וזל: רבינו דוד זן ר"א זן הרמב"ם נולד בחרץ מלכדים שנה חלף הקלד' לטערות כ"כ בסוף פ' גנרע ר"ם להרמב"ם כ"י עב"ל והוא כמ"ם זכ' מפור עינים הני'. ועוד שלא נזכר בשום פ' מקוראי ודורות ולא מהרמב"ם זל עלמו שהיה לו עוד זן שני. וגם זה מרוב שהיה לסינים זן זשס אחד ונולדו זמקוס אחד וזשנה אחת, ושניהם יכתבו זמן חולדות ארוכה זמן חלודוסה, ושניהם בסוף פ' זקבס הרמב"ם זל על זמס' ר"ם.

ה 130 רבינו אהרן הכהן מלוגיל היו שנים האחד זימי הרמב"ם והוא רחש להכמי לוגיל שהשיבו להרמב"ם כמ"ם בשח' פלר הדוד ולפניו השיבו הרמ"ה על הרמב"ם. והסני הוא זע"ס ארוכה סיים אחד הכיטע"א (הרא"ש).

ן 132 הרא"ה תלמיד הרמב"ן וכו' ועלה לשמים ש' ג' וכו' ד"ה מרגלא בפומיהו וכו' ויש לפקפק קצת דעל הרוב כשמוכיר הרמב"ן כותב זל וכמה פעמים כותב מפי מורי ישמרהו אל וכו'. הפקפקו סוז איני יודע זמס עיבו, כי אחרי שהרא"ה נה נפשיה שנה ג' ולכל הדעות נפטר הרמב"ן שנים רבות לפניו, א"כ שפיר מלי למימר עליו זמי מורי ישמרהו אל זעודנו ח' וזבשון ז' זל אחרי מוהו וק"ל.

ץ 148 רבינו אלהון איני בנו של ר' בעל החום' וכו'. זמס' חמים דעים ס' פ"ז נראה שנפטר על פני זאזיו, (הרא"ש). אבל זמס' פ"ז איני להוכיח שהוא ר"י הזקן כי לא נאמר שם מי זעל דברים. ואלום זמס' ר"י מוכח כן כדלוי דבהך מדברים כהוז סם וזל: כבר הנהתי זז כמה שנים זבוס' זני זל וכו' והוא לר"י הזקן ככתוב סם זקופו זע"ס.

ך 159 רבינו אליהו הזקן גיסו של הרב האי גאון עב"ד. וכמז הרא"ם וזל ויש

עוד ר"א הזקן מפאריש שהיה זונר ר' שמעון הגדול ככתוב זמס' מנהגים של ק"ק ויימיש עב"ל. אבל ר' אה"ו מפאריש לא נקרא היותו. וגם חלר הזקן שהיה ר"א גיבן של רב"א לא היה לו זע"ס זקופו ח"א זע"ס משפחתו כנראה ומאסוכו שלו שזוסם ח"א זע"ס בהתיח ז' פ' עינים זל ח"א הזקן חזק וכו', ועיין זמס' זית האולר להכמס שד"ל דף ג"ה ע"ב.

ש — זאל' — תיקון אזהרות למצות החמיוקן בהם אהב"ו אשר באשכנו ופולין עב"ל

וכן כהז בשב"ז חוז וז"ו (עיין זאזכרות זמס'). וליחא כי אזכרות ר"א הזקן חמלתן אחת יהגס חבי והסזיקו זמס זני לרפ"ה כנראה זמק"ג עיין לר"ג זבוס' זמס דוכתי, ולאזכרות זל אשכנו ופולין חמלתן אחת הנחלה כנודע, ועי' דברי הר"ו היידיכיים זמנוזו לפני הזאזכרו.

י 199 רבאב"ן ד"ה הרא"ש בפסקיו וכו' ואנן בעניותיו אמינא דרבאב"ן הפליג

בזקנה וכו' שהרי וכו' כתוב על שמי שנכתב שנת חתצ"ג וכו' וכו' וברק"מ (כ"ל' ופטי' ט"ס) זע"א כתוב בטופסי גיטין ח"א ושבע וכו'. כבר הסיג ז"ל הגאון מהרא"ה מרגליות זכסמיהו למחור קרזן אחר' ד' סלאזיטש הקפי"א וכמז דזמ"ס זמפסי גיטין ח"א ושבע הוא זמן המעתיק ס' זנדפס זמנו זע"ס, וכן בהתיח זמ"א לזרות דברי הר"ו היידיכיים דחלי זייניה על דברי המהמבר שלנו חללה. ועמז רח"ת זמס' הישר לר"ם ס' ט"ז סכה כד פייש הדב ר' אליעזר דמגלל זע"ס, סח למחז דהכאז"ן נה נפשיה לפני רבינו סם, ולכל הדעות נפטר ר"ם זין שנה

התק"ל — ק"מ (עיין לעיל הערה ח'). ומ"ם זשה"ק (ד"ח דף מ' ע"א) דר"ת היה ח"א ל"ט, כבר זיעל דבריו המהמבר ז"ל בעלמו כמ"ם זאלוח זי"ד (עיין רבינו יעקב זר מאזי' זמס').

יא 219 רבינו אלעזר בע"ס רקח וכו' והיה בשנת ד"א התקצ"ח עב"ל. וכמז הרא"ם שזכ' זיוחסין ונראה לו דע"ס הוא ול"ל התקל"ט, וזמוכין שלו זמס' תקנות ק"ק גרמיזיח שכתבו סם מעשה הרינה אשח הרקק זכניו זשנה התקל"א זע"ס. ולפי דעתי נראה דברי היוחסין עיקר, שפיר רבי יהודה החסיד זכו של הרקק נפטר שנה התקע"ז (עיין יוספין ד"ל דקס"ה ע"א זכ"ס ז' לז ע"א) והיה הרקק הלמיזי כעשירים שנה אחרי. וזלוי נפל זע"ס זמס' תקנות גרמיזיח זונן הרינה אשח הרקק זכניו ול"ל התקל"א.

יב 236 רבינו אשר בר יחיאל וגו' ותשובותיו הנדפסות וכתב מהרא"ש שטיין וכו' בחבור של ש"ץ סימן חשע"ח ע"ש עב"ל. ר"ל שלא היו זשו' הרא"ם זיד מהרא"ש שטיין זקדר סמס לפניו זכללים וסלוקי סיננים, ועיין הקדמה ר"מ איש פריין למפתחות ש"ח הרא"ם לז' ט"ז — ג'. והמוזל זמנוקי הרא"ש שטיין זכבור של ש"ץ סימן חשע"ח הוא זש"ח הרא"ם שזפניו כלל ד' ס' ל', ושס זמנוק זמזיח עוד מבור של ש"ץ ס' חש"ח והוא לפניו כלל ד' ס' ג' ע"ס.

יג 237 רבינו אשר מלוגיל וגו', וכמז הרא"ם ע"כ הוא זן רבינו זמסל זן יעקב שהיה זכו של הרא"ש זמשה זני סימכי סוו ליה וז' זמס ר' אשכ ככתוב זמס' מפתות ר"ב עב"ד. ואש כדבריו ס' הוא איני לחלק עוד אש סהולך אחריו אללנו (138) לגדול זמ"ע כי הוא הרא"ם מלוגיל סני וק"ל.

אות ב'

יד 1 רבינו בחיי וכו' וזמנו שנת התקכ"א לאלף החמישי ע"כ, וכ"כ זמס' (עיין מזנה הלצנות). אבל נחף לו זמן סמעתיק הוא ר"י זאן הזון זונן המהמבר שמי זאזין סקק זי"ס רכות לפני זז כמ"ם ה"מז ש"ד זמולדות ר"ב זעל סערך הערה מ' ע"ס.

יז 3 רב ביבי גאון, כ"כ זכספר הקצלה להכאז"ל, אכל זמשהוזת רב סירכא גאון זיוחסין וספס זמנוזיים כהוז רב זכיו.

אות ד'

יח 25 רב דוסחאי גאון, לא נמלא גאון זשס זז סכ דברי השבות זמ"ל לא זיוחסין ולא זמ"מ, וזלוי הוא רב זוקסנלי (זכס"מ: זוקס"ל) או זמז רב דודאי מגלוני זמוזנדיחא.

אות ה'

יז 3 רבינו הילאי גאון וכו', זמשי' רש"ג סני' נמלאו זמקורא שזפס גאוינים זשס זז: א) זמז הילאי זר זמז רב זמזי. ב) זמז רב הילאי זר זמז רב זמזיח (זכס"מ: זכס"מ). ג) זמז הילאי זר זמז זמזיח וזמסזר לא סיים קמן על מי זמשלשין נשח זמזכרותיו.

יח 11 מ' העשל וכו' שרגאון עיר וקדיש מהר"ן שפירא היה זקן מאד עב"ל. אכל

ודע כי לדעת הרמב"ם עולים יפה דצרי רש"ג שב' דרב יהודאי ולאחי (רב דודאי) היו גלויים דצרכי מעיבתי צפרק אחד, וכך דודאי היה לבחון בשנת ד'א תקכ"א. ואין לזכר להוסיף עוד בשם שנים לגלויות רב יהודאי מפני זה כדעת הרמ"ם ש"ר בתולדות דציוו נתן הערה כ"ז ע"ש. ועיין ג"כ בקוה"ד דף ג' ע"ב הערה א'.

כד. 17. רבינו יהודה בן הרא"ש וכו'. ה"י יהודה בן הרמ"ם נזכר בש"ת הרשב"א שהשיב אליו והוא הנהרג בשנת קנ"א, חלל הרי"י בן הרמ"ם נפטר על משכבו בשנת ק"ט, ואינו רחוק כ"כ שהלשון נשא בה ר"י צעק"ו ושמונתו היחה עין צהיים בשנת קנ"א ונהרגה על ק"ה (הרמ"ם).

כה. 69. רבינו יהונתן הכהן וכו' כתבו שהי' מחכמו לונול ובזמן הרמב"ם עכ"ל. כן עיקר והלך כמ"ס המהמר שהי' מתלמידי ר"מ הדורשן (ע' צלוח מ' 115) ועומד"ל הערה א'.

כו. 89. הריטב"א וכו' והרב יד מלאכי וכו' הוכיח דגם הרמ"ה רבו של הריטב"א וכו'. זה ח"א כי הכתיב נפטר שנת ה"א וד' וקדים עובא להריטב"א (הרמ"ם).

כז. — ד"ה הריטב"א חיבר פי' להלכות הרי"ף וכו'. כבר העירתי זה רצות צענים כי פי' הריטב"א על חכמינו הס פי' על הרי"ף והמדפיס לא ידע דוק ומשכח (ה"ל).

כח. — ד"ה הריטב"א כבר כתבנו וכו' וכבר נדפסו באורי הריטב"א על הל' נדרים להרמב"ן עכ"ל. אינו נראה שהוא מהריטב"א לפי שפוסק כמה פעמים למ"ס הנמוקי צענו, כמו ריש פרק השוחטין ד"ס היו מן השוק ע"ש וצנוקין, וגם קורא להרמ"ם רבי קהם ולא כן להרשב"א. וכן דכ"ז ע"ד וז"ל וכן היה אומר תלמידו דציוו צענו ז"ל צעם קרצוה חפסם ל' יונה צר יוסף ז"ל ולפי השיטה המדשה מפי הר"ר שלמה רנ"ו וכו'. ואולי הוא דון אשחרוק תלמיד הרמ"ם ומוצא צענו' הריטב"ם (ה"ל).

כט. 135. רבינו יוסף טוב עלם כ' בקוה"ד שהיה בזמן רש"י ורבינו שמחה תלמידו וגו' וחיבר חבורים וגו' והובאה השוכתו והל' מס שולו וגו'. כבר נודע כי שני ר"י טוב עלם היו, האחד בן ציווי רב ה"ל גלון ומחלק עם ר' אליהו הזקן גיטו של רבנן האי גלון צעניו הקרצות כמ"ס חל"ז הקלך ומשם הוצא צהבה אשרי נכחות פ"א קי' י"ב (ומסר שם מלח ה' זקן צענות) ורש"י מוזכרו בכתובות דף י"ד ע"א, ובתולין קי"ד ריש ע"ב ראה תשובה מכתב ידו וכותב עליו ז"ל. והשני היה חנינו של רציוו שמתה תלמיד רש"י והוא הנזכר בצדצ"ן וש"ת מהר"ם כמ"ס צענים, ור"מ שיוש לבניו כמ"ס צ"ב הישר לר"מ קי' סד"ך, ועיין הקדמת הרמ"ם ש"ר להשכות הגלויים קדמונים כי י"ד וצ"ב ציה האולר לכדל"ז דל"ס ע"א ורש"י ע"ב. והה"ל ארשונה צע"ס קוה"ד ויורידי שניהם לאחד ואחריו נמשך הגלון המהמר שלנו ואחריהם הרב החכם מהרי"ט לונ"ו ור"ש צלחך הלוי המעיר עליו, עיין תולדות רש"י ד' ו' ובספרו על המדרכים לז ס"ן הערה ס'.

בהקדמה בנו הרמ"ם שלמה ז"ל לך' מוג"ע על הפלח מרע"ה מנזחר דנה בפשיה בן מ"ח שנה ולא היה זקן מנז' ככו', שכתב שם וז"ל: נתן ה' ולקח חרון חלקים השמימה וגו' וצאה השמש בהוקפא דיומא וגו' צ"ג מכתב וגו' צו"ח שנה הי"ר חם שוכן רומה בשנת נתן בן א"א מהר"ר שלמה וגו'. וקמוכין לזה שהוא היה נכד מהר"ן שנת פ"ח מהרמ"ל צ"ב ש"ס אורי שפר וצב"ח שצריס שפפער שנת פ"ח כמ"ס המהמר צלוח ל' (34) ע"ש, ובספר מוג"ע עה"ס צ"ב סיי שרה מוזכרו ומוציא ד"ס שמועט משונן, וכראה מזה שלח הכירו וקרוצו לשמוע שהוא נשא חם שמו.

ומוכחן תשובה ג"כ למ"ס המהמר צלוח ל' שמהר"ן שפירח כפער בשנת פ"ד ע"ש (35) וליחה כי נפטר בשנת פ"ג כמ"ס.

— צ"ח — ובנו הרמ"ם שאול רב בקראקא ובנו הרמ"ם ליב וכו'. ובנו של הרמ"ם שאול היה ג"כ הרמ"ם העטל ז"ל שהי' אב"ד ור"מ פ"ק ווילנא והיחה מנוחתו כבוד פה עירנו כ"ו אלול הק"ט לפ"ק. ועיין בהקדמה בני הרמ"ם ז"ל לפ"ע ח"מ עם צלוחי הגלון ומשם צד"ס שישב פה על כס הרצונות למעלה מעשים שנה. וכראה שהי' גדול צענים מתלמידי הרמ"ם ליב הנז'.

אות ז'

כ. 14. רבינו זרחיה הלוי אינו מוזכר בספר המאור להרמב"ם עכ"ל. אין סיבה בזה כלל כי הרמ"ם חיבר ספרו המאור בשנת תקפ"ו כמ"ס המהמר לעיל, והרמב"ם חיבר ספרו הי"ד כשלש' שנה אח"כ ומנזחר בהקדמתו ושאריו מקומות. ועיין ציוחסין ול"ד וקוה"ד וכו'.

כא. — שם צפוק ח"ד — ובסוף שבט יהודה כתוב דנה בפשיה דהר"ה שנת התקמ"ו עכ"ל. חלל מהקדמתו להשכותיו ע"ס צעלי הנפש נראה דנה נפשיה אחרי הרה"ר המשיג הנפטר ש' התק"ט כמ"ס צפוק ס' שבע יהודה וצ"ב ציוחסין, ועיין לעיל הערה א'.

אות ח'

כב. רב חמאי גלון, נשמע מנוקמו צענים הס' ומזכר מהמהמר שלנו בג' מקומות (עיין צניה מנוחה, ס' העיין קבלה), וגם שמו לא מנאל צקד הגלויים צחסו רש"י הנז'. ואולי הוא מר איכומאי צר מר אצרכס שיהי' גלון צצומצדיחא בשנת ד"א תק"ט, ואמר רב איכומאי צר מר רב מנדיי הכהן שמי' לגלון צצרכס בשנת ד"א תק"ט, ושניהם לפי נוסח הה"מ, חלל ציוחסין כהוב הרמ"ם אציומאי והשני איכומאי עיין שם.

אות י'

כג. 8. רב יהודאי גלון וכו' ומני נהור הוה והי' בשנת ד"א תקמ"ו וכו' וראיתי בס' כ"י וכו' והיה בשנת ד"א חצ"ט עכ"ל. מ"ס צנת ד"א הקע"ו וכ"כ צ"ד וקפ"י, חלל לפי נוסח השכות רש"י ציוחסין היה בשנת תקי"ו — י"ח. ולפי נוסח הה"ע היה בשנת ה"ד. והרמב"ם כ' בס' הקבלה שפפער שנת ד"א תקכ"ג, ואחרי שימי גלון היו ג' שנים ומתלה ח"כ כמקד שנת תקי"ע — כ'.

הגהות והערות

ל. 208. רבינו יעקב בן הרא"ש ד"ה ר"י בעה"ט נסע מאשכנז לבוא לא"י ובעיר כוא"ו נתבקש וכו'. אצל חספד אבני זכרון זוכה שנפטר בקפד ומוטחו כבוד צבולטולא אצל אביו הרא"ש ז"ל וע"ש נוסח ונלחנו צבי' ז', וכ"כ בחשו' הרשב"ץ שר"י סיבר העוריס צבולטולא (הכ"פ). וכו' בקה"י דמ"ח ע"ד דעיר כוא"ו היא שתייה רחוק מואזמיר יוס א' עכ"ל.

לא. 244. ר"י בר מכיר וכו'. והוא חלק על הרשב"א צע"ן המסד הידוע כמ"ש צב' מנחה קנלוח ומתב' ל"ע ע"ש (הכ"פ).

לב. 291. ר"י בר אשר הלוי ד"ה ודע שכתב וכו' דמפורת בירו שר"י הלכן הוא ר"י הבהור והוא ריב"א עכ"ל. שגגה היא כי ר"י הבהור היה לפניה ור"י הלכן היה אשכנזי משרכא אחיו של ר' פתחיה צע"ל סקצוב וה"י הלמוד ר"ח וקדיס טובא להריב"א (הנ"ל). אצל ר"י הבהור הוא אחי הר"ש ומשאנן שהיה גם כן הלמוד ר"ח כדוע (עי"ן קוה"ד ד"ד ע"ב), וא"כ לא קדיס ר"י הלכן טובא להריב"א. ונ"מ זה למדו זה למדו.

לג. 399. מ' ישעיה סג"ל הרוויץ וכו' ועלה לעה"ק טבריא תוב"ב והיתה מנוחה ודלא כמ"ש בס' קוה"ד דף מ"ז ע"ב (דביחושל מנוחתו ע"ש) וכו' ד"ה הגאון בעל של"ה בא לעה"ק ירושלם ת"ו שנת שפ"ב וכו'. יצא מנ"ע עה"א נולד צ"י וירא הקפד על הגאון הסקיד ר' ישעיה מנחם שנסעו ציבולטולא מריב"א ש"פ לפ"ק, וזה מוכיח לדעת הקוה"ד צמקום מנוחתו וסוחר דעת המחבר שלנו גם צמקום שטירחו. ונ"מ נאמנו דברי המחבר וכ"כ בהקדמת סידור סער השמים, וחלוי כתי הו או ע"ס צב' מנ"ע וז"ל שנפטר צטבריא מריב"א שפ"ב ודמוה.

לד. 430. הר"י ן' יהויא בפסקיו וכו'. מלאחי צ"ק ד"ל דמ"ו ע"א שהוא ר' יוסף בן שלמה ן' יסיא וכ"כ צב' דברי הימים לצני יסיא לכ"א כמולוי.

לה. 433. מהר"י ן' מגיר. לפי מסקנת המחבר הוא ר' יחאק ן' מניר ע"ש: וצשה"ג ח"ב ד' ספ"טו עירבב המקדלו אוהו וז"ל ר' יעקב צב' מניר והיו לאחד צידו ע"ש לז קצ"ו סי' ח' וע'.

לו. 434. הרב מהר"י סכנררי. הוא ר' יוסף סכנררי כמ"ש בקוה"ד דף ז' ע"ב.

לז. 435. מהר"י סמוט. הוא ר' יעקב כמ"ש בקוה"ד דף ז' ע"ב ח"ל: הרב יעקב סמוט מרכזי שאלוניקי וכו' ושמעתי צעיר שאלוניקי שהוא היה מוחס צן סמ"ע לרמון אל ר"ח סור מרע ועשה טוב. וראיהו כתיבה והר"כ אברהם ילחאי ז"ל סכחז שס ושמעתי ז"ל והוצרך דצרו לגידי ח"ל סכ' צדון זה וכו' ובסוף דצרו חסס יעקב סמוט, ונעס כרחה צורחל שהוא ר' יעקב פירמון והיה מוחס סמוט מעטס האמור עכ"ל. אצל צשו"ח אצקת רובל סי' ל"ע חסוס יעקב צב' שמואל צמו"ע צשי"ן וכ"כ צב"ס ר"י ע"ש.

לח. 436. מהר"י פוייטו. כחז צע"ל סי' ספתי שטיס צשער צה רציס שהוא רבי יעקב פוייטו ע"ש.

לט. 437. הר"י ן' פלמ. הוא ר' יוסף ן' פלע כמ"ש ציוסקין ד"ל דל"ע ע"ב. וצחמיס דעיס סי' ז' כחוז צן פלחה וסס סי' ל"ב אצן פלחה וצסוקין מ' כחוז צן צילחה וכלחה שהוא הוא.

מ. 438. מהר"י קרמי. הוא ר' יוסף ידלדי קרמי צע"ס כקף רכניס והכר צפניס צמקומו ע"ש.

אות כ'

מא. 1. רב כהן צדק גאון. בחשו' רש"ג הנו' נולד א' גאונים צשס זה: א) רב כ"ל צב' אצנוסי (ינוסס הס"מ איחומאי וצס' הקבלה איסומאי) והיה לגאון צבורל צשנת ד"ל סה"צ (לפי נוסס הס"מ ויוסקין ד' קושע', וציוסקין דפוס קדלחא ואמ"ד שמוע גאון א' ועי"ז סקר י"ד שניס. עי"ן הקדמה הג"מ ש"יר לשו"ת הגאונים קדמוניס ד' צרלין ד"ח ע"א). ב) מר רב כסן לזק צן רב יוסף והיה לגאון צמוצדיחא צשנת ד"ל סה"פ. וצפער שזה כוונת המחבר גם כן צמ"ש אח"ז (2) וצפער דליהו כיהו רב כ"ל גאון וכו' ע"ש.

אות ל'

מב. 17. ד"ה מהר"ל מפראג נודע וכו' ולעת זקנתו רצה לילך לפוזנן ואח"כ הלך לקראקא והיתה מנוחה כבוד שם בקראקא עכ"ל. וצחולות רש"י למהירע לזנן כחוז שנפטר צפחחא, וכחז ע"ז סחכס ר"ש צלחך וז"ל כן הוא צשה"ג ח"א וצחמו כחצנו שס על הגבלין כי המירי כיוס לו, יען זכינו לצקר אה קצרו צפחאק ועל הנשפ אצנוי לתלמידות שס סרות כי נחסףק אל עמו צשנת סק"ע עכ"ל שס ד"ב ע"א. וצחכי לל מלאחי צשה"ג ח"א מוקוס שס מנוסחו כלל, וע"ש שנפטר צקלחא הוא צו"ל א' כרסוס צפניס ע"ש. ועי"ן ג"כ צחוח מ' משה"ס איסכלחא ד"ה ועסה אונת אגדי וכו'.

אות מ'

מג. 12. רבינו מאיר וכו' הרמ"ה חיברו של הרמב"ן עכ"ל. צשי"ט כחוצה ד' י"ח נולד סהנצ"ן והר"ש ח"א להרמ"ה וא"כ נלחה סגל מוס וכן קשי"ס מניר ע"ש.

מד. — ד"ה ועי' וכו' והרמ"ה הוא תלמיד ר"י מויינא איר זרוע עכ"ל. שגגה היא ומהר"ס צב' צרוך נחסףק לו צברמ"ה (הנ"ל). וכלחה סדצרי המחבר מליש לוקח הוא צע"ל קוה"ד סכ"כ מוס רצינו יכוסס ע"ש ד"ע ע"ב, או גם הוא לקח מרי"ו עליו ושניסס הגדוליס צשוו נחשו צע"ס סצרי"ו חלק אדס נתיב י"ח ס"צ סחכז שס וז"ל: וסרמ"ה כחז סכ"ל אצלות סז"ו כחז סרי"ו מויינ"ל מורי וכו' והרמ"ה חלק עליו וכו' עכ"ל סרמ"ה עכ"ל סרי"ו. ולפי צכחוז צו ג' סעמיס סרמ"ה אישחמיט ליה כרעב סז"ל סר"ס או מוסר"ס שהוא היה הלמוד סרי"ו והוא סיבר סז"ל אצלות כחודע ולל סרמ"ה.

מה. 16. הרמ"ך וכו'. והי' צשנת ד"ל סחקל"ס כ"כ צשיטה מקוצלה צ"ק דף ל' ע"ד ע"ש (הכ"פ).

הפליג בשמחו מאלד בהקדמה הג'ל עכ"ל. ואני צער ולא
אלע אס יקומו דברי וצדק זמנים, כי אס היה חלניד
צע"ס העור שהיה חלמיד חצר להראצ"ד הנפער ד"ח
תקצ"ע כנודע, איך יהיה ג"כ חלמיד ר' ראונין רבו של
הרב המאירי, והרב המאירי כולד ה"ח ע' כמ"ש בקובץ
אחר זה. אחר שצ"ח שגם שפוזרי הוא רבינו משה'ס פוקד
(עיין זה) אלד ר"ש מאיצבורא היה צר י"ע ועיין לונן
גא"ל לד ל"ח.

מט. 65. נסופו ד"ה ודע דרבו של הרב המאירי
הוא רבינו יונה וכו'.

זה ה"ח" כי המאירי בהקדמתו לפי' אהוב כתב שמצינו
בשנת ה"ח פ' והיה אז צ"ן ל"א שנה ח"כ כולד ה"ח ט', ורבינו
יונה נפער ה"ח כ' ולא היה אז הרב המאירי רק צ"ן י"ח
שנה. וכן כתב שם בהקדמה וז"ל ואחר הרב השני
אלצברלובי משענו שמע הר"ר יונה ושמע הרב"ה הרמז"ן
עכ"ל. ואפשר שזה אינו ר' יונה צ"ן אצרכה הידוע אלד
ר' יונה ר"ן יוסף שניו המזכ"ר בש"ח הריב"ש. אלד באמת
לא הזכיר בהקדמתו כלל מרבינו יונה רבו אלד שרבו היה
ר' ראונין צ"ן תהכס ר' חיים והפליג מאלד בשמחו עכ"ל.
וביחסין ד"ח דק' ע"א כהוב שפנפער רבינו יונה צ"ן אצרכ'
בשנת ר"ה כ"ד וכו"כ על טוסק מלכא צפער אלדני זכרון
ס' י"ח ע"ש.

נ. 110. רב משה גאון מדור ה' לגאונים במתא
מחסיא וסמכו רב כהן צדק גאון

והיה שנת ד"א תר"ן וכו' תשב"ץ וכו'. מ"ש מדור ה'
לגאונים הוא לפי חלוקת הרמב"ד צפער הקבלה ומש
לחק השפצ"ן רוב דברי ע"ש. ומ"ש וקמו רב כהן לדק
גאון ור"ל שרבו לזק כהן דק ומ"ש רב משה לגאון עשו
הוא, כי אחרי פטירת רב משה גאון וצ" שנים לא היה
צומחיה גאון כלל קמוי אה"כ אה רב כ"ל צומחיה לגאון
כמ"ש בשער' רש"ג וצ"ק הקבלה. ומ"ש והיה שנת ד"א תר"ן
הוא ג"כ לפי משגל הרמב"ד שם, אלד לפי השגל הכהן
היה בשנת ד"א תקפ"ע (עיין לעיל הערה מ"א). ובתשובה
רש"ג ציוחסין לא מאלד גאון צפער רב משה כלל, אה שפנינו
נקרא שם רב משה'ס, אלד צנוקס הח"ו כהוב מר רב
משה הכהן וכן צ"ס הקבלה, ועיין בחולדות רבינו נתן להב"מ
ש"ר הערה כ"ב.

נא. 162. הרמב"ן ד"ה גם ראיתי בכ"י פי' שיה"ש
וכו' ומה נולד לי פקפוק שאין

הפי' הנוכח מהרמב"ן עכ"ל. גם צ"פ אפריון עשה לו
צילד דברי ר"א הגדול שמים מתיכן נכחלו ע"ד אפריון
והוא שלד כפי' הרמז"ן עה"ס צפוק ויקרא אלמים לקיע
שמים ע"ש (הרא"ש).

נב. 195. רבינו משה'ס חירב ס' השלמה וק"ק
על מרז'ן והרי רבינו משה'ס ומ"ר

ניהו בעל ההשלמה עכ"ל. כי הרא"ש עיבצו דברים
יש כאלן כי צע"ס השלמ' היה צ"ן יעקב מזדנש כמ"ש
בהקדמה המאירי על אהוב. ויש עוד רבינו משה'ס צ"ן
יעקב גולוביל רבו של הרמב"ד. וצערק ערך לד כתב צע"ס
רבינו רבינו משה'ס צ"ן אה"כ רב אה"כ מונגלל. וצערק
קעד רבינו משה'ס צ"ן קלוימוס. עוד כתב שם המהפער
ר"ח שקיל ועי עס ר' משה'ס והוא צ"ן נתן וכו' עכ"ל.
ור"ל דאין להקשות על מרן כי רבינו משה'ס עובד אה"כ
ולא כיון מרן צע"ל ההשלמה וק"ל. אלד ק"ק כי לדעת
המהפער נקרא צע"ל ההשלמה ר' משה'ס משה צ"ן

מו. 17. מהר"ם מלובלין התנו של הג"מ יצחק
הכהן החן מהר"ל בפראג וכו'

והיתה מנוחתו שנה שע"ו עכ"ל. זה ה"ח" כי מהרמ"ל
קשים מנייה עובד, אלד חסונו של מהרמ"ל היה הג"מ ר"י
כ"ן עיין ש"ח מהרמ"ל ס' ו' שנראה שהיה צמונו של
רמ"ל או קרוב לו (הרא"ש). ורבינו משה'ס, מדל דלס
חסונו של מהרמ"ל היה הג"מ ר"י כ"ן אס כן הוא כדברי
המהפער. ועוד דמהרמ"ל נח נפשיה בשנת שע"ו כה', ומהר"י
כ"ל אחרי מוח חסונו מהר"ל מפאלא בשנת ספ"ע נשאר
צמוקו לרב צפאלא כמ"ש המהפער באה"ל (17) ע"ש,
ול"כ היו שמיס צמון רבול קשים מנייה עובד. אך
צמ"ס הרב המעיר שנראה שהיה צמונו של רמ"ל או קרוב
לו לאמנו דבריו, כי מהרמ"ל נפער בשנת שע"ו והיה צ"ן ל"ח
שנים כמ"ש צנו בהקדמתו לחידושו ע"ש, וח"כ כולד בשנת
ש"ח והיה בשנת מוח הרמ"ל בשנת של"ג צ"ן ע"ו שנה.

ואיצחק קושעל דמילתא הוא לל כדברי זה ולל
דברי זה. כי האמנם היה מהרמ"ל חתן הג"מ יצחק הכהן,
כדבר זה לא ה"י חתן מהר"ל ב"ח א' מרצני קראקא
צמון הרמ"ל ובעל שארית יוסף וכו' כנראה משה'ס מהרמ"ל
ס' י' ע"ש, וגם נפער שנים רבות לפני חתן מהר"ל מפאלא
כנראה מכל ש"ח מהרמ"ל שכוחב תמיד על חסונו זנה"ס,
ועיין ס' י' וק"י פ"ד. ובק"י ל"ח שלד מהרמ"ל למחרת מפאלא
ובכח אליו בצמד גדול והיה זה בשנת ספ"ג או מעט אה"י,
ואין צו שוס רמו שה' חתן חסונו או זקן ציח"ו וכדומה.

מז. 29. מהר"ם מרטונבורג. יודע שעל זמן הפיקמו
ופטירתו רבו סטוי הדעות כאשר יראה

הרואה צפ"ד ד"ח ע"ג שנקב"ל כל הדעות השונות זו מזו.
ומהר"א פולד הנו' מאל צפניקס התקמו מוורמיז כתוב
שם וז"ל: ר"מ מרטונבורג צ"ן צרוק ז"ל"ט שם לברך פעמי
לעבור ה"ס הוא וצמוני ותחירו וכל אשר לו ויצו
עד עיר אחת וישנה צ"ן הריס הרונים שקורין לומברדש
היצור"ל צ"ל וכלה לישב עמה עד אשר ילסמו אל"ו כל
העובדים עמו. והנה שחוסס הגמון ציונלר רבב מרומח
דקך אהיה העיר ועמו איש אהד צמוני וצפ"ד והכיר
מוכרו והגיד להגמון וגרס שהפחה מיינהאלרט ומגע"ן שר
של אהיה העיר הפסדה ל' המח שנה מ"ו לאלף הששי ומקרהו
למלך כולף ונפער בחפשיה צע"ה אי"י חזיר שנה ר"ג
וקורה ו"ל היסח על צ"ן שנה ספ"ג ד' אי"י, אהר ענה רוח
כדי"ס צלל דידי בק"ק ורנצבורט ופי"ז הון עתק עד שהציאו
לקבורה צפ"ד אהמוי בק"ק ויימישאל ואהוה לדיד נפער
אחריו וקנה שניחמו אל"ו ע"כ. וכ"כ תהכס ר"א כמ"מ
צזכרונה ל"י לשנת תקל"ט על ש"מ ע"ש. כ"י שאלה בק"ק
ע"י, והדידי שהשחל צבורה משה'ס נפער"ן ע"י זיקינד
ווימפען, והוא אלכסנדר צ"ן שלמה הכהוב צפ"ד ע"ש.
ואח"ו מפינקס זס נדפס צ"ן מעשה נקיס שמוצירו צפ"ד שם.

מח. 46. רבינו מנחם ד"ה אך לי ההריוט יותר
נראה שהוא תלמיד מהר"ם וכו'

וברף וכו' הוכיר לר"ש בר שלמה וכו' וכו' ואחר
זמן וכו' כתב אדוני מורי ר' ראובן עכ"ל. כי הרא"ש
וז"ל וצ"ן שכיין צוה על ה"מ צ"ן ילמח מל"האנקטיילט
צע"ס העור שהיה חלמיד חצר להראצ"ד כמ"ש בהקדמה
המאירי לאהוב. ור"ש צ"ן שלמה שמוכיר חכ"ר ג"כ בהקדמה
הג"ל ולא ידעתי אס הוא ר"ש מאיצבורא רבו של מהר"ם
צ"ן ורבינו יונה או גדול אחר. ומורי ר' ראונין שככתב
נראה שהוא ר' ראונין צ"ן מייס רבו של הרב המאירי אשר

הגהות והערות

אות ק

ס 2. רבינו קלונימוס וקנו של ר"א מגרמיוין וכתב בספר הק רא דהוא שמזכיר רש"י ביצה דף כ"ד ע"ל. שגה היא כי זה שמזכיר רש"י הוא בר שבת ומומי והקם היה נן יהודה בן קלונימוס בן משה ומוגלל כמ"ס צדקה סי' ש"ז (הכ"ט). וכן צ"ל שפ"ו וקי' ת"ה שם וכ"כ המחבר עלמו צלות יר"ד (16), ועיין תולדות רבינו נתן הערה ב'.

אות ר

סא ק"א. רבנתי וכו' ויען ראיתי וכו' וכו' לחדוש שנוכרו במחברים ע"ל. ויש להוסיף מ"ש בקצוב ר' פתחיה על ר' שמואל דלש ישיבה ח"ל: ואין לו בנים חלל בה אחת והיא צדקה צדקה וצדקה וצדקה וכו' ע"ש. וצ"ל ומהר"ל ועבר לשער צדקה צדקה וצדקה וכו' על הרבניה מרה מרים בה הג"מ שלמה שפיכח ז"ל ח"ל: זאת ועוד אחרת אחרת הרבניה מ' מרים הכ"ל ר"ע חפקה ישיבה כמה ימים ושנים וישנה בחלל ולין לפני' ולאמר הלה לפני צדקים ומוטלים וכו' ע"ש.

אות ש

סב 19. הרשב"א ד"ה דוע כי חי' ר"ה וכו' ומקורב נדפסו חי' הרשב"א לכתובות ע"ל. (עיין הכוזב' ד"ה דוע דחי' הרשב"א וכו').
סג 87. ר' שלמה בן גבירול וכו' והיה ממדינת מאלקה אנדלוס בימי רבינו מהר"ר מ' מייגאש ע"ל. וכ"כ צלות ח' (עיין אזהרות ח"ו). וליתא כי שנת ת"ח קוין על ר' יקוחיל הנהרג צדיקן שנה ששל"ט כאשר יראה הרוח בקיבוה זו הנדפסה מחדש מפי ישן נושן, וציוחסין ממנה בין הנדפסות שנתה ששל"ט ע"ש דף ט"ה ע"צ ד"א. והר"י ב' מייגאש נפטר שנה ד"א תתק"א כבוד וכמ"ס המחבר עלמו צממה מקומוה (עיין ר"י הלוי ב' מייגאש, הכוזב' ד"ה הרשב"א וכו') ח"ו.
סד 68. רבינו שלמה בר' שמשון ראיתי בספר שבלי הלקט חיב כ"י וכו'. ומוצא

גם צה"ל הנדפס ק"י י"ב פ"ע וקי"ח. וצדיק שנוכר בו צקי' פ"ע (לומר וצא לליין צה"ל) מזכיר גם צדקה וכתוב שם רבינו שלמה בר' שמשון בר' אליקים ע"ש סי' ש"ז.
סה 73. רבינו ש"ט פלכו וכו' וכו'. וצ"ל ומהר"ק שרש קע"ט שם אחת מוצא השוה מהרשב"א ומקיים והכותב שם עוב יוסף בר' צדוילי פלט ע"ל הרשב"א. כ"כ צמחיק"ז שם וא"כ נראה שהיה צונן הרשב"א גם לפניו וכדברי ק"ה, ושם משפחתו פלט צע"ל ולא צדק' ואולי ע"ס צדוקות חיים. ואפשר שהוא מצבי צני של הר"י ב' פלט שהיה צונן הר"א אצ"ד עיין זה ועיין הערה ל"ט.

סו 95. רבינו שמואל בר' דוד הלוי וכו'. ונראה שהיה מגדולי ומגלל צונן רבתי של רש"י ומוצא צה"ל סי' ל"א ע"ש.

סז 120. רבינו שמואל בר' לוי ממגנטולא בן אחותו של ר"מ הרדשן, פי' דהי"ב סי' ח' וכו'. ע"ס הוא ול"ל רבינו שלמה וכו' בן אחיו וכו' פי' וכו' צ"י סי' ז' (פ' י"ג). ועיין פי' דה"י ח' ל"א ח' וכו' לוי היה אחיו של ר"מ הרדשן כמ"ס צמ' פיער לר"י

הוא ולא בן יעקב ועי' צפנים. ומה שהציח הרב הנערך לשון המחבר ר"ח שקיל ועתי עם ר' משלם הוא בר נתן וכו', כל הלשון הזה השמיע המחבר שג"ח דפוס השני אשר לפני כמו שהעירוהו ע"ז בקונטרס שנוי שם וכו' שהדפסתי צל"פ"ג ע"ש ל' י"א, ונראה מה שהמחבר עמד על דעתו ור"ל לחק עוד קושיותיו על מן.

אות נ

נג 2. רב נחילאי גאון היו שנים וכו'. אבל צהש"ו רש"י ציוחסין לא נמלא רק אחד צהש"ו זה והוא מר רב נחילאי הלוי מנכ"ס והיה לגאון בקורא שנתה ד"א תכ"ד. וצ"ל לא נמלא גם זה.

נד 9. רב נטרונאי גאון וכו'. מדברי המחבר נראה שלא היה רק ח' צהש"ו זה אבל שצוהה רש"י ה"ו נמלאו שלשה: א) רב נטרונאי גאון בר מר רב נחמיה צפונצדיהא. ב) מר רב נטרונאי כהן בר רב חמונה גס בן שס. ג) מר רב נטרונאי בר מר רב נחילאי בקורא.

נה 20. רבינו נתן וכו' זמנין הוא רב נתן גאון וכו' בסדר רב עמרם וכו'. צהש"ו רש"י ה"ו נמלא מר רב נתן חלוף בר מר רב יהודה גאון דדו של רש"י ע"ש אבל לא זהו דמייתי רב עמרם גאון דר"ע גאון נפטר ערך מ"ה שנים לפני זה ע"ש.

נו 33. ר"נ בעל הערוך וכו' והי' ר"א תש"ח כנראה בערך עד זומ"ס והוא תלמיד ר"ח ור"מ הרדשן ורגמ"ה ע"ל. כל זה ליתא, דמ"ש צעק עד זומ"ס ד"א ששל"ו והשל"ח הוא לשון הר"מ ז"ל ולא דברי הערוך וכן צהש"ז דף ק"א ע"א מוצא כל הלשון והוא צהש"ו ז"ל, והוא מעשה היוחסין ואחרי נמשכו כל קופי הדורות. וע"ס שהיה תלמיד ר"ח ועי"ל (10) כהן ממש צעל למה דוד שהיה ג"כ תלמיד רבינו נקיים ע"ש, לא יחסן בסדר זמנים קלה וצדוקה ומקומוה כלל. וכבר העיר על כל זה הג"מ ש"יר בחולדות ר"כ הערה ח' ובחולדות ר"ח הערה ח' וי"ע ובחולדות רבינו נקיים הערה י"ח ע"ש.

נז 35. מהר"ן שפירא אבד"ק קראקא וכו' ועלה לשמים שנת שצ"ד ע"ל. ז"ל של"ג ועומ"ס לפני הערה י"ח.

אות ע

נח 2. ר"ע מברטנורא ד"ה ואגב וכו' אלף ש"א לשטרות שהוא כמו ד"א תה"ע ע"ל. לפ"ד המחבר שמיני השטרות התחיל שנה ג"א תמ"ח (עיין הכוזב' ד"ה מדברי ס' היוחסין וכו') ז"ל תמ"ח וק"ל.

אות פ

נח 5. רב פלמוי בר יעקב גאון וכו'. צהש"ו רש"י ה"ו לא נמלא גאון בר יעקב כ"א בר מר רב צניי והיה צפונצדיהא שנתה ד"א תכ"ז. אבל נראה דעובא הוה בר פלמוי צניי הגאונים ונקלחו גאונים חף דלא הוה סמוכים, ואולי זה לחד והמכר צפנים לפניו לחד ולחא כהשערתי צפנים חק' ע"ש.

משפירא . וכצ"ו שמה משפירא הוא רצ"ו שמה בר שמואל החתום בחקנות מוגלח ושנתן חתק"ף בש"מ מהר"ם ד"פ דף ק"ג ע"ב ע"ש . והוא היה רבו של רצ"ו אביגדור הכהן המוצא חדיר בש"ל כנ"ו . ובש"מ מהר"ק שרש ע"ד כנאלא חסובא המשפ"ח אל ר"א הכהן ע"ד שער קדושין משנת ה' אלפים ואל"כ היה הוא ורבו דודו הראצ"ים . ובש"מ מהר"ם ל"ג ס' ק"ב השיב מהר"ם צ"ב לצ"י ויחנא וכתב וז"ל: הלא עומכס ארון הצבית הכרהי והפלתו מו' הכ' אביגדור הכהן הגדול אשר חשן המשפט על לבו וכו' . ובהג"מ הלכות מזהה פ"ה כתוב וז"ל: וכן הגיד לי וכו' שמונתו ה"ר אביגדור כהן ז"ל הכה"ס בכל מדינות אושערי"ך וכו' והוא כמ"ש בסק"ו יוסקין שר"א הכהן היה מוויין . ומכל חלה מוכח ומוכרת כי רצ"ו אביגדור הכהן לא היו שנים כ"א אחד שהיה תלמיד מוצ"ו משפירא ומצ"ו שני לפ"ו שמואל והוא היה מוויין והוא המוצא חדיר בשבלי הלקט ח"א וס"ב והוא מההר"ם מנצלו . והוא אחד ואל"כ שני לפ"ו כלל . וכן נראה בקו"מ ריש דף י"ח ע"א ושם ע"ב ודף כ' ע"ב ע"ש .

ס' הכ"ך וז"ל: כי יאלא הכז ר' עמשה הדרשן והרז ר' לוי חס"ו חס"ו וכו' ע"ש .

סח 128 מ' שמואל ן' סיד וכו' ועמד לישראל בעת צרה במצרים וכו' ואת הנ"ס למינהו וכו' . ועמשה הנהג והנס הוא כתוב בסק"ו כפר שנת יהודה בקל"ה ע"ש .

סמ 143 רבינו שמואל שיקילי וכו' והר"ש בר שלמה הוא רבו של מהר"ם בר ברוך וכו' . ולפ"ד החכם מהר"ע לונץ רבו של מהר"ם צ"ב הוא הר"ש שיר מווי"ר מפלייזא ע' בספרו גא"ל ד' ל"ג ע' 193 רב שר שלום גאון וכו' . והיה גאון בפרסא חסר רב זקק שנת ד"א תר"ב —

י"ג (עיין לעיל הערה יו') . ועיין בחולדות רצ"ו נתן להג"מ ש"ר הערה כ"ח ובחקמתו לתש"ו הגאונים קדמונים דפוס צלנין דף ח' ע"א .

עא 196 רשב"ט וכו' . הוא ר' מנעון בר עזניה כמ"ש בקו"מ ד"ד ע"א ובכ"ח ז' ד' כ' ע"ש .

עב 4 רבינו אביגדור הכהן היו שנים וכו' וכו' . מ"ש אחד תלמיד רצ"ו שמה תלמיד

רש"י נראה שלקט דבריו משלשלת הקבלה או מדברי מור"ם ז"ל בגאון יוסקין . כי ז"ל שה"ק (ד"א ד"מא ע"ב) . וכצ"ו אביגדור תלמיד ר' שמה דויערי וכו' היו דבור הזה (היינו דבור הראצ"ים וכו') . ושם לפני זה כתב על הראצ"ים דנראה צ"כ יוסקין שהיה מוגלח ונתן שנת ה"א כ"ד ע"ש ועיין יוסקין ד"א דף ק" ע"ב . ומור"ם ז"ל

בדף יוסקין כתב וז"ל : וצ"מיו (צ"מיו הראצ"ים) היה ר' שמה תלמידו של רש"י ור' אביגדור מוויין כהן היה תלמידו [ש] ר' שמה וכו' (ע"ש דק"מ ע"ב) . וההיחוד על הכז המהצר ז"ל שנחשך אחריהם לא נשמר מטעום שצ"מס , כי ר' שמה מויערי תלמיד ר' ונפטר לעדות יוסקין (ד"א דל"ח ע"ב) שנת ד"א תתק"ה , ואיך אפשר שהיה תלמידו דבור הראצ"ים שנפטר שנת ה"א כ"ד ורב האון קמ"ש שנים צ"מ"ס . גם מ"ש על ר"א הכהן תלמיד ר"ש משפירא שאין בו ר"א הכהן שמוציא חדיר בשבלי הלקט וכו' הוא חתום , כי כה"ל נחלל כמה פעמים בשיבוש שהוא תלמיד ר"ש משפירא ז"ל , ע"ש ס' (ב') ל"ג ע"ג ופ"ו . ועוד דל"כ

לא שנים היו רצ"ו אביגדור הכהן כ"א שלש , אחד תלמיד רצ"ו שמה תלמיד רש"י , והשני תלמיד רצ"ו שמה משפירא ומצ"ו שמה , והשלישי צ"מ מההר"ם בר צ"ב המוצא חדיר בש"ל ושמה"ס . ומכצ"ו . ורצ"ו הזה כי דברי הרב

המתבר ז"ל מוגומים ואל"כ לקיימם כמו שהם (*) . והנראה לי בזה הוא כי ע"ש צ"מ"ס ר' שמה דויערי בסק"ו יוסקין תלמידו של רש"י ע"ס וז"ל רצ"ו שמה

(*) ומ"ש דהרבה תשובות מוצ"ו אביגדור מציא בש"ל ח"א ופ"ב מה שהיה משיב לו וכו' , ובש"ל הנדפס לא נחלל שסביב ר"א הכהן לבעל ש"ל צלמו אף פ"א . וכן מ"ש מיהו כ"מ פ ע מ י ס כותב בש"ל רצ"ו אביגדור ז"ל * ל , ובנדפס כותב עליו חדיר ז"ל כאלכס ירחא הנואה ; אין תימנא בזה כי הרב המתבר ז"ל כתב ע"פ ש"ל ח"א וכו' כ"י

שהיו צ"ו ולא ע"פ הנדפס שהוא ק"ור מאל"כ , והתקלכו השמיעו ושינה סדרו ושינה פניו כדודע (עיין בח"א אות 9 *) ועיין מהר"ם ח"א גליון תת"ל דף 93 וכו' .

וע"ש דהרבה תשובות מוצ"ו אביגדור מציא בש"ל ח"א ופ"ב מה שהיה משיב לו וכו' , ובש"ל הנדפס לא נחלל שסביב ר"א הכהן לבעל ש"ל צלמו אף פ"א . וכן מ"ש מיהו כ"מ פ ע מ י ס כותב בש"ל רצ"ו אביגדור ז"ל * ל , ובנדפס כותב עליו חדיר ז"ל כאלכס ירחא הנואה ; אין תימנא בזה כי הרב המתבר ז"ל כתב ע"פ ש"ל ח"א וכו' כ"י שהיו צ"ו ולא ע"פ הנדפס שהוא ק"ור מאל"כ , והתקלכו השמיעו ושינה סדרו ושינה פניו כדודע (עיין בח"א אות 9 *) ועיין מהר"ם ח"א גליון תת"ל דף 93 וכו' .

וע"ש דהרבה תשובות מוצ"ו אביגדור מציא בש"ל ח"א ופ"ב מה שהיה משיב לו וכו' , ובש"ל הנדפס לא נחלל שסביב ר"א הכהן לבעל ש"ל צלמו אף פ"א . וכן מ"ש מיהו כ"מ פ ע מ י ס כותב בש"ל רצ"ו אביגדור ז"ל * ל , ובנדפס כותב עליו חדיר ז"ל כאלכס ירחא הנואה ; אין תימנא בזה כי הרב המתבר ז"ל כתב ע"פ ש"ל ח"א וכו' כ"י שהיו צ"ו ולא ע"פ הנדפס שהוא ק"ור מאל"כ , והתקלכו השמיעו ושינה סדרו ושינה פניו כדודע (עיין בח"א אות 9 *) ועיין מהר"ם ח"א גליון תת"ל דף 93 וכו' .

וע"ש דהרבה תשובות מוצ"ו אביגדור מציא בש"ל ח"א ופ"ב מה שהיה משיב לו וכו' , ובש"ל הנדפס לא נחלל שסביב ר"א הכהן לבעל ש"ל צלמו אף פ"א . וכן מ"ש מיהו כ"מ פ ע מ י ס כותב בש"ל רצ"ו אביגדור ז"ל * ל , ובנדפס כותב עליו חדיר ז"ל כאלכס ירחא הנואה ; אין תימנא בזה כי הרב המתבר ז"ל כתב ע"פ ש"ל ח"א וכו' כ"י שהיו צ"ו ולא ע"פ הנדפס שהוא ק"ור מאל"כ , והתקלכו השמיעו ושינה סדרו ושינה פניו כדודע (עיין בח"א אות 9 *) ועיין מהר"ם ח"א גליון תת"ל דף 93 וכו' .

וע"ש דהרבה תשובות מוצ"ו אביגדור מציא בש"ל ח"א ופ"ב מה שהיה משיב לו וכו' , ובש"ל הנדפס לא נחלל שסביב ר"א הכהן לבעל ש"ל צלמו אף פ"א . וכן מ"ש מיהו כ"מ פ ע מ י ס כותב בש"ל רצ"ו אביגדור ז"ל * ל , ובנדפס כותב עליו חדיר ז"ל כאלכס ירחא הנואה ; אין תימנא בזה כי הרב המתבר ז"ל כתב ע"פ ש"ל ח"א וכו' כ"י שהיו צ"ו ולא ע"פ הנדפס שהוא ק"ור מאל"כ , והתקלכו השמיעו ושינה סדרו ושינה פניו כדודע (עיין בח"א אות 9 *) ועיין מהר"ם ח"א גליון תת"ל דף 93 וכו' .

הערות נוספות

אות א'

עב 4 רבינו אביגדור הכהן היו שנים וכו' וכו' .

מ"ש אחד תלמיד רצ"ו שמה תלמיד רש"י נראה שלקט דבריו משלשלת הקבלה או מדברי מור"ם ז"ל בגאון יוסקין . כי ז"ל שה"ק (ד"א ד"מא ע"ב) . וכצ"ו אביגדור תלמיד ר' שמה דויערי וכו' היו דבור הזה (היינו דבור הראצ"ים וכו') . ושם לפני זה כתב על הראצ"ים דנראה צ"כ יוסקין שהיה מוגלח ונתן שנת ה"א כ"ד ע"ש ועיין יוסקין ד"א דף ק" ע"ב . ומור"ם ז"ל

בדף יוסקין כתב וז"ל : וצ"מיו (צ"מיו הראצ"ים) היה ר' שמה תלמידו של רש"י ור' אביגדור מוויין כהן היה תלמידו [ש] ר' שמה וכו' (ע"ש דק"מ ע"ב) . וההיחוד על הכז המהצר ז"ל שנחשך אחריהם לא נשמר מטעום שצ"מס , כי ר' שמה מויערי תלמיד ר' ונפטר לעדות יוסקין (ד"א דל"ח ע"ב) שנת ד"א תתק"ה , ואיך אפשר שהיה תלמידו דבור הראצ"ים שנפטר שנת ה"א כ"ד ורב האון קמ"ש שנים צ"מ"ס . גם מ"ש על ר"א הכהן תלמיד ר"ש משפירא שאין בו ר"א הכהן שמוציא חדיר בשבלי הלקט וכו' הוא חתום , כי כה"ל נחלל כמה פעמים בשיבוש שהוא תלמיד ר"ש משפירא ז"ל , ע"ש ס' (ב') ל"ג ע"ג ופ"ו . ועוד דל"כ

לא שנים היו רצ"ו אביגדור הכהן כ"א שלש , אחד תלמיד רצ"ו שמה תלמיד רש"י , והשני תלמיד רצ"ו שמה משפירא ומצ"ו שמה , והשלישי צ"מ מההר"ם בר צ"ב המוצא חדיר בש"ל ושמה"ס . ומכצ"ו . ורצ"ו הזה כי דברי הרב

המתבר ז"ל מוגומים ואל"כ לקיימם כמו שהם (*) . והנראה לי בזה הוא כי ע"ש צ"מ"ס ר' שמה דויערי בסק"ו יוסקין תלמידו של רש"י ע"ס וז"ל רצ"ו שמה

(*) ומ"ש דהרבה תשובות מוצ"ו אביגדור מציא בש"ל ח"א ופ"ב מה שהיה משיב לו וכו' , ובש"ל הנדפס לא נחלל שסביב ר"א הכהן לבעל ש"ל צלמו אף פ"א . וכן מ"ש מיהו כ"מ פ ע מ י ס כותב בש"ל רצ"ו אביגדור ז"ל * ל , ובנדפס כותב עליו חדיר ז"ל כאלכס ירחא הנואה ; אין תימנא בזה כי הרב המתבר ז"ל כתב ע"פ ש"ל ח"א וכו' כ"י שהיו צ"ו ולא ע"פ הנדפס שהוא ק"ור מאל"כ , והתקלכו השמיעו ושינה סדרו ושינה פניו כדודע (עיין בח"א אות 9 *) ועיין מהר"ם ח"א גליון תת"ל דף 93 וכו' .

וע"ש דהרבה תשובות מוצ"ו אביגדור מציא בש"ל ח"א ופ"ב מה שהיה משיב לו וכו' , ובש"ל הנדפס לא נחלל שסביב ר"א הכהן לבעל ש"ל צלמו אף פ"א . וכן מ"ש מיהו כ"מ פ ע מ י ס כותב בש"ל רצ"ו אביגדור ז"ל * ל , ובנדפס כותב עליו חדיר ז"ל כאלכס ירחא הנואה ; אין תימנא בזה כי הרב המתבר ז"ל כתב ע"פ ש"ל ח"א וכו' כ"י שהיו צ"ו ולא ע"פ הנדפס שהוא ק"ור מאל"כ , והתקלכו השמיעו ושינה סדרו ושינה פניו כדודע (עיין בח"א אות 9 *) ועיין מהר"ם ח"א גליון תת"ל דף 93 וכו' .

וע"ש דהרבה תשובות מוצ"ו אביגדור מציא בש"ל ח"א ופ"ב מה שהיה משיב לו וכו' , ובש"ל הנדפס לא נחלל שסביב ר"א הכהן לבעל ש"ל צלמו אף פ"א . וכן מ"ש מיהו כ"מ פ ע מ י ס כותב בש"ל רצ"ו אביגדור ז"ל * ל , ובנדפס כותב עליו חדיר ז"ל כאלכס ירחא הנואה ; אין תימנא בזה כי הרב המתבר ז"ל כתב ע"פ ש"ל ח"א וכו' כ"י שהיו צ"ו ולא ע"פ הנדפס שהוא ק"ור מאל"כ , והתקלכו השמיעו ושינה סדרו ושינה פניו כדודע (עיין בח"א אות 9 *) ועיין מהר"ם ח"א גליון תת"ל דף 93 וכו' .

וע"ש דהרבה תשובות מוצ"ו אביגדור מציא בש"ל ח"א ופ"ב מה שהיה משיב לו וכו' , ובש"ל הנדפס לא נחלל שסביב ר"א הכהן לבעל ש"ל צלמו אף פ"א . וכן מ"ש מיהו כ"מ פ ע מ י ס כותב בש"ל רצ"ו אביגדור ז"ל * ל , ובנדפס כותב עליו חדיר ז"ל כאלכס ירחא הנואה ; אין תימנא בזה כי הרב המתבר ז"ל כתב ע"פ ש"ל ח"א וכו' כ"י שהיו צ"ו ולא ע"פ הנדפס שהוא ק"ור מאל"כ , והתקלכו השמיעו ושינה סדרו ושינה פניו כדודע (עיין בח"א אות 9 *) ועיין מהר"ם ח"א גליון תת"ל דף 93 וכו' .

וע"ש דהרבה תשובות מוצ"ו אביגדור מציא בש"ל ח"א ופ"ב מה שהיה משיב לו וכו' , ובש"ל הנדפס לא נחלל שסביב ר"א הכהן לבעל ש"ל צלמו אף פ"א . וכן מ"ש מיהו כ"מ פ ע מ י ס כותב בש"ל רצ"ו אביגדור ז"ל * ל , ובנדפס כותב עליו חדיר ז"ל כאלכס ירחא הנואה ; אין תימנא בזה כי הרב המתבר ז"ל כתב ע"פ ש"ל ח"א וכו' כ"י שהיו צ"ו ולא ע"פ הנדפס שהוא ק"ור מאל"כ , והתקלכו השמיעו ושינה סדרו ושינה פניו כדודע (עיין בח"א אות 9 *) ועיין מהר"ם ח"א גליון תת"ל דף 93 וכו' .

וע"ש דהרבה תשובות מוצ"ו אביגדור מציא בש"ל ח"א ופ"ב מה שהיה משיב לו וכו' , ובש"ל הנדפס לא נחלל שסביב ר"א הכהן לבעל ש"ל צלמו אף פ"א . וכן מ"ש מיהו כ"מ פ ע מ י ס כותב בש"ל רצ"ו אביגדור ז"ל * ל , ובנדפס כותב עליו חדיר ז"ל כאלכס ירחא הנואה ; אין תימנא בזה כי הרב המתבר ז"ל כתב ע"פ ש"ל ח"א וכו' כ"י שהיו צ"ו ולא ע"פ הנדפס שהוא ק"ור מאל"כ , והתקלכו השמיעו ושינה סדרו ושינה פניו כדודע (עיין בח"א אות 9 *) ועיין מהר"ם ח"א גליון תת"ל דף 93 וכו' .

וע"ש דהרבה תשובות מוצ"ו אביגדור מציא בש"ל ח"א ופ"ב מה שהיה משיב לו וכו' , ובש"ל הנדפס לא נחלל שסביב ר"א הכהן לבעל ש"ל צלמו אף פ"א . וכן מ"ש מיהו כ"מ פ ע מ י ס כותב בש"ל רצ"ו אביגדור ז"ל * ל , ובנדפס כותב עליו חדיר ז"ל כאלכס ירחא הנואה ; אין תימנא בזה כי הרב המתבר ז"ל כתב ע"פ ש"ל ח"א וכו' כ"י שהיו צ"ו ולא ע"פ הנדפס שהוא ק"ור מאל"כ , והתקלכו השמיעו ושינה סדרו ושינה פניו כדודע (עיין בח"א אות 9 *) ועיין מהר"ם ח"א גליון תת"ל דף 93 וכו' .

אות ג'

עג 13 רנמ"ה וכו' ובס' שבה"ל וכו' וגם אומר שמצא בפסקים של רנמ"ה ז"ל נראה שחיבר פסקי הלכות וכו' . גם בתמ"ס דעים ס' ק"ח כתב ר"י בר אשר בעל הסוס' וז"ל: וכן מלא ר' בפסקים רצ"ו גרסום ז"ל ע"ש .

אות ה'

עד 1 רבינו האי גאון וכו' וכתב בחשו' מהרש"ל ס' כ"ט דרב שרירא גאון סמך לבנו רב האי לגאון כשהיו בן כ' בשנת ד"א תשל"ו . אך הראב"ד בסה"ק כתב דבשנת השנ"ח נסמך לגאון והיו גאון מ' שנה וימי חייו ס"ט שנה ע"כ . ולפ"ז נולד ליעת הפ"ל בשנת תשי"ו ולדעת הראב"ד שנת השכ"ט , ועמו הפקדים גם הג"מ ש"ר וביעל את דעת הפ"ל שנת צ"ב ע"ש סק"ו כתיב בריש תולדות רב"ג ושם צ"מ"ס צ"ב . ותימה דבפסקי הר"מ ריקאנטי ס' תק"פ מציא משס ס' האשכול תשובה מרז האי גאון שכ' וז"ל: והכונים אלו כמה שכתוב ממר רב אהרן גאון ז"ל שהיינו מתפללים צדיקו והוא יושב וכו' ותשובה זו נחלל גם בכלכו ז' ס' ק"ב ע"א . ולפי שטר' דר"ב צ"מ"ס נפטר מר רב אהרן גאון ז"ל בסק"ו שנת אלף רע"א לשערות שהיא שנת ד"א תש"ך . ואל"כ מוכח שנובל רב האי גאון עוד כמה שנים גם לפני תשי"ו וזה דלא כמאן .

(*) ומ"ש דהרבה תשובות מוצ"ו אביגדור מציא בש"ל ח"א ופ"ב מה שהיה משיב לו וכו' , ובש"ל הנדפס לא נחלל שסביב ר"א הכהן לבעל ש"ל צלמו אף פ"א . וכן מ"ש מיהו כ"מ פ ע מ י ס כותב בש"ל רצ"ו אביגדור ז"ל * ל , ובנדפס כותב עליו חדיר ז"ל כאלכס ירחא הנואה ; אין תימנא בזה כי הרב המתבר ז"ל כתב ע"פ ש"ל ח"א וכו' כ"י שהיו צ"ו ולא ע"פ הנדפס שהוא ק"ור מאל"כ , והתקלכו השמיעו ושינה סדרו ושינה פניו כדודע (עיין בח"א אות 9 *) ועיין מהר"ם ח"א גליון תת"ל דף 93 וכו' .

וע"ש דהרבה תשובות מוצ"ו אביגדור מציא בש"ל ח"א ופ"ב מה שהיה משיב לו וכו' , ובש"ל הנדפס לא נחלל שסביב ר"א הכהן לבעל ש"ל צלמו אף פ"א . וכן מ"ש מיהו כ"מ פ ע מ י ס כותב בש"ל רצ"ו אביגדור ז"ל * ל , ובנדפס כותב עליו חדיר ז"ל כאלכס ירחא הנואה ; אין תימנא בזה כי הרב המתבר ז"ל כתב ע"פ ש"ל ח"א וכו' כ"י שהיו צ"ו ולא ע"פ הנדפס שהוא ק"ור מאל"כ , והתקלכו השמיעו ושינה סדרו ושינה פניו כדודע (עיין בח"א אות 9 *) ועיין מהר"ם ח"א גליון תת"ל דף 93 וכו' .

הגהות והערות

מדפוס המשיג גזול הר"מ מפלדובה ז"ל, וספק זה נעשה
ביום ח' ד' (ז"ל ה') אלול שנה ש"י ע"ט, וח"כ היה צן
עשר שנים בעת כתיבת הפסק והמקום הזה הוא דבר שא"א
כלל. ולכן נראה דברי הר"מ עקרונתו הנה שכח צדקו פ'
מגילת אי"צ (זו וצ"ב) שרק זה אמת שנפטר ביום ל"ג
לעומר, אבל בשנה שצ"ב כמ"ט בל"ד, ושמש הקהלה העיד
לפני שכתבו צדקו זכרונות הקהלה והמ"ק שהי' הרמ"א
זקן וישיש צמוחו ולא בן ל"ג שנה ע"ט.

אות ז'

עה 14. ר"ה אינו מזכיר וכו' כמ"ש בנדרים דף
פ"א. עיין חוקפות ד"ה ונמתי דקמן
וכו' צמ"ב.

אות ט'

עו 2. רבינו טוביה וכו' מלפני מורי רבינו גרשום
משפירא ע"כ. ע"ס הוא וז"ל רבינו
שומע משפירא, ועיין בשבלי הלקט סי' ע"א.

אות י'

עז 31. רבינו יהודה בר יצחק וכו'. ונראה שהיה
צומח בעל שבלי הלקט ואמר לו כמה
דינים, עיין צמ"ל סי' נ"ו ונ"ח. ויחזר נראה שהוא רבו
של הרקט שמוזכרו בסי' רפ"ג (ועיין רקט צמ"ב).

עח 69. רבינו יהונתן וכו' ואני הצעיר ראיתי על
מציעא כ"ו וכו'. ובכ"י ל"ד לזוסהיינר
מגלחים חידושי על עמ' הוריות וזכות סנהדרין ע"א
ושבועות (ע"ט 2—803) וחלוהי הס על הרי"ף. ובכ"י
רמ"ס (686) נמלא פירושו על הרי"ף עמ' צ"ק ע"ט.

עט 92. מ' יום טוב הלוי העליר וכו' והיתה
מנוחתו שנת ת"ט וכו' וכתב הדרה
כן בשנת ת"ב עכ"ל. וכזה הר"מ עקרונתו בהקדמתו
לס' מגילת אי"צ שנפטר ביום ו' אייר שנת ת"ד ככתוב
על מלצה קבורתו בהקדמתו ע"ט.

פ 310. רבינו יצחק ברי יהודה מזכירו בפסקי ר"מ
ריקאנטי וכו'. והיה הלמ"ד ג"י כנראה
שם סי' ק"ס. ושם קימן תקפ"ט השיב לר' נחום בר מנחם
דורו ע"ט. ומוצא גם בהקט סי' ש"ב ותל"ו. וחס' שבלי
הלקט סי' ל"א מוכח שהיה אנגולי ומגלל וכן נראה גם
בהקט סי' טע"ו ע"ט. והיה א' ונצטלי החוקפות (עיין
קוה"ד ד"ז ע"א).

פא 378. רבינו יצחק משפירא רבו של ר"א כהן
צדק וכו'. ע"ס הוא וז"ל רבינו שומע
משפירא וכן הוא צמ"ל. ורבינו יצחק משפירא לא נזכר
צמ"ל המדפס כלל. ועיין הערה ע"ג.

אות מ'

פב 6. ר"מ מריקאנטי בומן הרשב"א וכו' וראיתי
בס' כ"ודה' תלמיד ר"א מוירמישא
וכו' אך אני מסתפק בזה כפי סדר זמנים וכו'. אם
אמנם כי בפרט זמנים יש לקבץ גם אז זה, כמ"ל לא נראה
שהיה הלמ"ד לפי שמוזכרו בפסקיו ג' פעמים סי' ל"ח
ק"ב ותקל"ז ולא קהל לו מורי או רבי אף פ"א ע"ט.

פג 98. מהר"ם איסרלאם ד"ה ועתה אמת אנ"ד
וכו' וכתוב על המצבה של מור"ם
כלשון הזה: ביום ל"ג לעומר שנת של"ג בן ל"ג
שנה עכ"ל. הנה לפי"ז נולד בשנת ש"ט, והתייחד דבש"ס
הרמ"א סי' י"ד נמלא ספק ומרס שלא לקמת פסקי הרמז"ס

איצטרא דיש לנפקא קלה כי צדקו אנ"ד עה"ה צ"ב
דברים נמלא הפסד על ר' אלעזר הזקן אחיו של רמ"א
שנה יום ד' ר"ח אב שפ"ג ע"ט. ואם הרמ"א ז"ל נפטר
בשנת שצ"ב והיה זקן וישיש צמוחו הוא קלה כחוק שיחיה
א' מאחיו כמ"א שנים ויחזר אחריו. ואף להכל אפשר
וצפטר שאלו ע"כ נקרא ל"א אחריו בהלך הזקן ונ"מ הוא
קלה כחוק.

פד 114. מהר"ם ו' דאנון וכו' ע"כ היו שנים, הא'
הלמ"ד מהר"י אבוהב והיה צומח הגירוש
משנת רכ"ז (עיין מהר"י אבוהב). והשיי הלמ"ד מהר"ס
אלגאזי מאזווייר כמאמרים שבה אחריו. וחלוהי יש ע"כ כי
לא נמלא זכרו בהקדמת הדורות וז"ל.

פה 132. רבינו משה בר יקותיאל הזכירו בדיון
א' וכו'. והדיון ההוא שאל עומנו בהקט
והוא השיב לו כמ"ס צדקת סי' שי"א ושם מוכח שהיה
אנגולי שפירא ע"ט ובכ"י ש"ב.

פו 162. הרמב"ן וכו' ויש מי שכתב שגם הרב
ר"א מגרמישא בע"ס הרקח היה
רבו ע"כ. אבל מלשון הרמב"ן בהגרות להחללותו סי'
המורה והמזע שכתב ז"ל: וכן ראיתי בהגרות הרב הסקיד
ל"א מגרמישא ז"ל וכו' ונסיים: כל זה כ' הרב הסקיד
ז"ל, ולא קהל לו רבי או מורי, וזכח מזה שלא היה רבו.

ודע דמלשון הרמב"ן הנה שכח על הר"א ונגרמישא
ב"ל ז"ל נראה שכבר נפטר בהקט צומח העורכין ע"ס המורה
והמזע שהיה בשנת תקפ"ב כמ"ט צמ"ב בהגרות הרמז"ס צמ"כ
קהל סרקוקטע ע"ט. וח"כ ח"ד יעמ"ו דברי היוחסים
והמזכר ז"ל שכחזו שהיה בהקט בשנת תקפ"ה וגם אני
מלאתי את דבריהם (עיין הערה י"א). אם לא שאלנו כי
זמן העורכין המזכר נמשך שנים רבות וז"ע.

פז 184. רבינו משה ריש מתיבתא דמתא מחסיא
וכו'. נראה שהוא רב משה גאון הנה'
לפי שלא נמלא צמ"ט רק אחד משם משה (ועיין
הערה נ"ו). והרב העמקט ז"ל לא הכירו עוד צדקו הר"מ
ריקאנטי ולא זכר שהוא אשכ כנר הצילו וכבר דיבר בו
(עיין רב משה גאון).

פח קי"א 1. מורה, רבינו ישעיה הראשון כותב
כן על רשי' וכו'. וכן רי"ז נכדו כמו
שידאם הרואה בלשונותיו בשלטי הגזורים אשר קצו
הרי"ף דוק ותמלא.

אות נ'

פט 11. הר"ן בעל הדרשות תלמיד הרמב"ן והיתה
מנוחתו שנת כ"ד לאלף הששי
עכ"ל. והוא נוסף היוחסין (ד"א דף ק' ע"א עיין סס)

חבט לבי (עיין סוף' מופת הר"ף ד"ה כנר ידוע וכו') ,
הנה :ולאזוהו בהשיבותיו מחכיר הכל"ש ע"ש ס' ל"ח וע"ו .
ויותר נראה שהיא הגהה במחנן כאשר יראה הרוואה שם .
וח"ף ט"ה"ה מוכח דל"א שיהיה צעל הדרכות תלמוד הרמב"ן
ושפער ס' כ"ד לאלף השני .

צ 31. רבינו נתן השיב לר' מנחם אחיו וכו' . הוא
רבינו נתן המוכיר תלמוד רש"י כמ"ש
בשגלי הלקט ק' כ"ט ושם ק' ל"ג הורה רבינו שמואל
(הרשב"ם?) משמו של רבינו נתן ברבי מביי ז"ל . ושם ס'י
ע' השיב ר"ג לר' מנחם ז"ל . ובס' ע"ב השיב לר' ונחם
אחיו ז"ל (וכן ברקט ס'י ט"ד) ובס'י ל"ז שאל ר' מנחם
לל נתן אחיו ז"ל . ואלויה מלא עוד ויותר בשה"ל כ"י , כי
זה הנדבש הוא רק קליר (עיין רבינו לודקוה צב"א הרוואה
במ"א , ועיין גליון מ"א לז 39 וכו') .

ואחיו נמשכו כל קופרי הדיעות כשה"ק וז"ל וקו"ה'
וקה"ד . ובשפתי ישיבי הפריז עוד על המדה ויחנן וצנו
של הרמב"ן ע"ש אות ד' 59 . אבל כולם כבודם במקומם
מוכח כולם שנו ברוואה חבלי רכות צחוק הדרכות שמוכיר
מדיי אה , הרמב"ן ולא כצנ זלוי אבי זל ויורי אף מ"א .
ועוד שכותב עליו ע"ש רוב צלשון ז"ל , והרמב"ן בא לירושלם
ע"ה"ק ביום ט' אלול שנת ה"א כ"ז כמ"ש במכתבו צסקי
פירושו ע"ה"ש ע"ש ; ולא כדנביהם שפער הר"ן בשנת
ה"א כ"ד , ח"כ נפטר עוד בחיי הרמב"ן ז"ל ואיך יכתוב על
הרמב"ן בנ" ז"ל כנז' . וגדולה מיו מלאחי שמוכיר זו אה
הרלב"ג בפירושו ע"ה"ש פ' משא (ע"ש דרש ד') , והרלב"ג
השלים פירושו ע"ה"ש צראשית בשנת ה"א ל' כמ"ש שם בןש
ע"ש . ולכן קרוב לשמוע ע"ה"ש בהר"ן מפרש
הר"ף ככהו צבער הקסר ע"ש . ואף דרדקו וז"ו מוכ
הכ"ש ז"ל ואין זה דרכו כמ"ש הרב היחבר ז"ל צסס הגליון

ח ל ק ב'

אות ה'

צו 82. השנות הראב"ד על הרי"ף וכו' וכבר כתבתי
בה"ב וכו' . (עיין שפעה עינים) .

אות ח'

צז 98. ס' חסידים וכו' וחיבר ס' הכבוד וכמרומה
לי שבספר חסידים מוכירו ע"כ .
עיין בס' חסידים ס' קל"ג , שפ"א , מו"ע , ספ"צ ותמ"ח
(ועיין ס' הכבוד) .

צח 101. ס' חפץ חיבר רבינו הנגאל וכו' . אבל
המחלשותים צממה נוקמות נראה שלא
חיברו ל"ח וכן על ס' המקלעותו המיוחס לו עיין זה בלוח
מ' . וכבר הלכתי צוה הג"מ ש"י בתולדות כ"ח הערה ל"ז
ע"ש והמלא דברי חפץ .

צט 111. חקת היורה ספר קדמון מוכירו מהר"י
קולון ובשרש קע"ח (ל"ל קע"ז) כתב
שחיברו בנו של רבינו אשר (צ וראיתי בס' כ"י
וכו' כ"ל"ז . וכמה שנקרא הספר כן לפי שמקיים כל דין
צלשון זאת חקת התורה ע"ש .

אות מ'

ק 8. מאור עינים עמ"ש בספרי וכו' ס' ש"ז עכ"ל .
וכהנתי (ולוהי הוא הכ"ל) ע"ש . ואם לא יש
מכרתי שמו צוה על ספר מאור עינים לר' עזריה מן
האזוויים ז"ל , ועיין בכ"ח ה' לז קמ"א .

קא 19. מאירת עינים וכו' ועוד כי בס' מאירת
עינים על הרשב"א נר"ו
ועל כתר ש"ט כותב רש"ט גאון ז"ל , ואם לא יש
מ"ס צ"ל שהר"י דמן עכו והרשב"א האריכו ומים
ורש"ט נפטר במבחר ימיו עכ"ל . אבל מדברי צעל

אות א'

צא 76. ס' האורה וכו' ומיוחס לרש"י וכו' ובחי'
הריב"ב א וכו' כתוב ור"ש הירץ
בס' האורה עכ"ל . וכן צללכו דף ק"ב ע"ב דף ק"ז ע"ב
מיוחס לר"ש ולא לרש"י , ובדף ק"ב ע"א כתוב וז"ל : וכן
נמי כתב ר"ש ז"ל צסס צעל העטור : ז"ל בס' האורה עכ"ל .
ואפשר דכל אלה הם מהענינים שנקופו כמ"ש המחבר ז"ל
בפנים , או שני ספרי האורה הם .

אות ב'

צב 105. בעלי הנפש מהראב"ד וכו' והוכירוהו
החוס' ביומא וכו' . וגם הרלב"ג עלמו
מוכירו בקסר תמים דעים ס' ל"ז וז"ל : וכן כהנתי אני
צס' צעני הנפש שחברתי וכו' ע"ש .

אות ג'

צג 1. ס' גאולה להרמב"ן קבלה כ"י , הוכירו
בסה"ד וכו' . וכ"כ צש"י שמשס לקט
הסה"ד , ויתא כי שמון כי הוא על עיני הגאולה ואשר
יהיה בחתיית היונים והיה ניד צע"ס מאור עינים צכ"י ,
וצפ' מ"ג ומשק מומנו עיני שלם ע"ש בנפשו .

צד 44. גינת ביהן לרבינו מודרום בר מאיר הלוי
בקבלה ע' בסה"ד וכו' . ל"ל רבינו
ואיך צר עודוקו הלוי וכ"כ שם צסה"ד וכ"כ המחבר ז"ל
צעלמו צמ"ש צ"צ ע"ו ובפני' דמס ע"מ וז"א ד' צעטוס .

אות ד'

צה 21. ס' דינים חברו ר"י הכהן וכו' הר"ם
אלשקר וכו' . וכ"כ בהשנה מהר"ם
ד"ס סימן הל"א , וכ"כ צסקי הר"ס ריקלנטי ס' רפ"ז
ז"ל : רבינו יהודה הכהן צס' הדיינים ע"ש .

הנהגות והערות

ידיני נדה. גם בשבילי הלקע קי' לטע זנין אחד וממנן ונולד כ' הכי חיתא צקדר עולס ע"ט.

אות ר'

קח 33. רקח ד"ה ודע דהרבה רבנים וכו'. צקי' קפ"ו (ח"ה) מוכי בצינו יהודה, כנח' שהוא ח' המשלש רצותיו שבקראו כן, והס: רצינו יהודה צר ילמח, ר' יצ"ק צר ומאיר ור"י הסקיד. — סי' שע"ח (ל"ז שצ"ע) מורי רצינו שמחה, לא נזכר שמו עוד בכל סי' הפרק, וגם פה רק צבדון קשרו סדר עולס, והכר המעבר ז"ל לא הרגיש בזה כמ"ס לעיל הערה ק"ו. צקי' רל"ז וכו' רצינו אברהם, ונראה שהוא ר"ל צר שמואל ומשפירא המזכר שם סי' ר"כ. ואולי הוא אחיו של רצינו שמחה משפירא (עיין הערה ע"ב). צקי' שט"ו מורי ריב"ק צר ומש, ע"ס הוא ונ"ל צר ומאיר וכ"כ צדקת שם וסי' שק"ג ושפ"א. — צקי' ט"ח רצינו ומש, אולי ל"ל ר"מ הכתן כמו צקי' קפ"ג. — צקי' ט"ז מורי ה"ר חלפוד צר יצ"ק ז"ל, קרוב לשמוע שהוא צר יצ"ק צר ומאיר הנה' ואין לזכר לשבש הספר ולומר דאפשר שהוא מר שניו דוק.

ודע כי מזכר ר' יצ"ק צר ומש אצ"ו ור' יצ"ק צר ומאיר רבו שהוא ר' יצ"ק משפירא, ומזכיר צדקת עוד ר' יצ"ק ומנגלל כמה פעמים והיה ג"כ רבו כנראה מקי' שכל' שכתב ור' יצ"ק ומנגלל הורה לנו וכו' ע"ט.

אות ש'

קט 76. שלטי הגבורים וכו' והוה ספר המחלוקות ע"כ אבל הימה דבחק שלטי הגבורים אשר קנינו הריף ומזכיר מזירי אח' ס' המחלוקות כאשר יראה הנוסף, וא"כ זה למדו זה למדו.

ומגד עוז בנה' חפ"ין פ"ה ס"ד שכתב על רצותיו הנשכח' והביע' לטע (נוחם עתן) מוכח שהשכח' נפער לפניו (הח"ט).

קב 23. מאמר מרדכי סדר הגמ' ומ' החליצה

להרב מ' ישראל חוקיהו באסן גרפם ב' יוניציא. אף כי כבר חתמו רז"ל לא רחמי, חיינו רחמי, בכ"ז ל"ל שט"ס הוא וכוונה המעבר על קדר הנט שטס ומכתב לזק"ק וקדר החליצה שטס ומאמר מרדכי להרב מ' חוקיהו מרדכי שצ"ן שדפסו צקפר פני ילמח לנ' מנחם צר ילמח נוויירה צינעוטה.

קג 62. מדרש וכו'. (ג) מדרש הרנונו הוכירו רבינו

הרקת וכו'. ומזכר גם בשבילי הלקע קי' ל"ז ע"ט.

קד 148. מנחת יהודה וכו' יסדו בשנת ה"א ע"ג

עכ"ל. אבל צפ' ויגש פסוק חלני שאל הניח דברי הלכ"ג מפירושו לפ' ויחי, וצקוף ס' בראשית כ' הלכ"ג ש' המשלים פ' המורה בשנת ה"א ל'. ואולי המעבר לזק"ק צו דברים צקוף ימיו או כתב איזה פירושים מפי השמועה בערס הכנס האומרים על הספר (הח"ט).

אות נ'

קה 29. ס' הנייר וכו' וכו'. ואי לא ומתפילת הייתה

לזונר ששששש שם הספר ע"י ח' המעתיקים וז"ל ס' הנזיר והוא לר"י צעה"ט כמ"ס צקונטרס שם הגדולים לכבר מהר"ם שליטע"ט ע"ט, והנזכר ס' הנזיר צו"ח מהריק"ן שם ע"ב ע"ט. ואין לחוש לדברי מעתיקי ח' שמואל דשם הספר ס' פלפ"ר שהוא יניד צלע"ז כמ"ס צפנים.

אות ס'

קי 14. סדר עולם חיבר רבינו שמחה תלמיד

רש"י וכו'. וכ"כ צקוף ריש דף י"ח ע"א, וקטובין ש"הם ומש"י הח"ט כלל פ"ד ס' ג' ע"ט. וחימה דבס' הרקס קימון שטע"ט נחלל דין חשיפה מ"ס סדר עולם וכהצו צנחשו וז"ל: זה נוסח וק"ט של מורי ה"ר שמחה ז"ל עכ"ל. ואין לומר שה"ר שמחה זה הוא תלמיד רש"י, כי ר"ש תלמיד רש"י נפטר לעשרה יום אחרי צבנת ד"ל חספ"ה (עיין לעיל הערה ע"ב), והרקת ז"ל היה ד"ל חקל"ה כמ"ס צוקסין (ועיין ג"כ הערה י"א) ורצ הזמן כק"ל ש"ס ויותר ציניס: גם נראה שכל הס' הזה הוא מ"ס ע"ע לפי שקרוב לקופו כחצו עד כאן לשון ק"ט ע"ט, ובחברו מזכיר רש"י ולא קראו לו מורי, ומזכיר ר"ח שבי כע' שנה אחר ר"ש מויערי. וגם בשט"ו הר"ח הנה' כחצו רצינו ק"ס ולא תלמיד רש"י או ר"ש מויערי ע"ט. ומכל אלה מוכח שאין ליהס ס' ע"ע הנה' לר"ש תלמיד רש"י כ"א לרצינו שמחה אשר שהיה רבו של צדקת. ואולי הוא ר"ש משפירא רבו של רצינו אצינדור הכתן ועולה יפה צקדר זמנים ג"כ.

אות ת'

קיב 19. תוספות רבינו יהודה וכו'. ובכלבו דף פ"ב

ע"ד מניח צבס הרק"ף ז"ל חוס' רצינו יהודה צב' הכונס (מ"ס צק). ובמש"י מהר"ם ד"ס סי' חקל"ז ומזכיר חוס' רצינו יהודה ומשפירא על צ"ב ע"ט.

קכ — שם — כנראה שרבינו שמחה חיבר בס'

סדר עולם דיני ממונות ודיני או"ה ע"כ. וכן מ"ס הרקס קי' שטע"ט הנה' למדנו שחיבר צו

לוח הנשמים

יש כמה גדולים שזכרו בסנים שונים, כמו ר' ישראל בר טאיר די קוריל (עיין זה), וכמה פעמים נזכר בלי שם אביו. וכן הרב קויפטן (עיין זה), ובט"א קורא לו ר' משה קויפטן (עיין בלי הדיינים), וגם ר' משה יקותיאל קויפטן (עיין לחם הפנים), ורבים כמותם. וזו סבה לכמה השטטות וגם לרבות ולהביא שם גדול אחד ב' פעמים, כמו: ס' אברהם יחיאל פישל באות א' 57 וגם 98. וכן הרב צבי הירש בע"ס קב הישר באות ה' ובאות צ' עיין שם. והקורא ישא ויפלה.

חלק א'

- מ' אברהם בהג"מ יצחק חיות, (עיין הולך חיים נח"צ).
- מהר"א (אחרון) חסון, (עי' מ' צדוק קלעי ח"א).
- רבינו אלעזר בר יב"ק (רבו של הרקח), (עי' קקם נח"צ).
- ר' אנטולי, (עי' מלמד נח"צ).
- מ' אריה רב בהיצפילר, (עי' מ' צדוק כ"ץ לחסאפורט).
- ח"ר אשר, (עי' ספר המנסגות נח"צ).
- הרא"ש מפליזוא, (עי' רבינו אשכ מלוביל).
- מ' דוד זקנו של הרב יד דוד, (עיין פי' ס' חסידים נח"צ).
- רבינו דוד הכהן, (עיין הכשנ"ח).
- ח"ר חיים בר מרדכי, (עיין רבינו חיים הכהן).
- ר' ידעיה הפניני, (עי' חלק אלפין, רקום נח"צ).
- ר' יהודה בר אליעזר, (עיין מנחם יהודה נח"צ).
- ר' יהודה בר משה, (עיין רבינו יהודה בר קלונימוס).
- מ' יהודה נגאר, (עיין ספרי חיים נח"צ).
- רבינו יהונתן, (עיין הכשנ"ח).
- מ' יוסף מולכו, (עיין שולחן גנוס נח"צ).
- הרב יחזקיהו, (עיין הגהות מהרי"ח נח"צ).
- מ' יעקב הכהן, (עיין דפת קדושים נח"צ).
- ר' יעקב בן מהר"ש הלוי, (עיין מ' ילסק הלוי).
- מ' יצחק עראמה, (עיין עקידת ילסק נח"צ).
- מ' יצחק פראנקו, (עי' מ' מרדכי קלעי).
- הר"ר ישמעאל, (עי' הכי"ף).
- ר' ישמעאל בן אלישע כ"ג, (עי' חמוס נח"צ).
- מ' מאיר יצחקי, (עיין חוכ יקום נח"צ).
- הרב מנחם בר שלמה, (עיין שכל טוב נח"צ).
- מ' משה בירדונג, (עיין משצירי נח"צ).
- רבינו משה בר יעקב, (עיין שו"ת קדוה נח"צ).
- רבינו משה, — כהן (רבותיו של הרקח), (עיין קקם נח"צ).
- ר' נחוניא בן הקנה, (עיין צה"ק נח"צ).
- מ' שלמה אלעמי, (עיין אגדת המוסק נח"צ).
- הג"מ שלמה אפרים, (עיין עוללות אשכנז).
- מהר"ש די אבילח, (עיין כהר תורה נח"צ).
- רבינו שמואל מאיבורא, (עיין רבינו ספ"ן).
- מ' שמואל ארקוילמי, (עיין ערוכות הנוסס נח"צ).
- מ' שמעון מפנימטשוב, (עיין כבוד הנים נח"צ).

חלק ב'

- אגן הסהר, (עיין מזהר דוד).
- בית יהודה, (עיין מ' יפודה אחיה די מודינא נח"ח).
- הוד מלך, (עיין ספרא דלניעותא).
- חזן עשיר (עיין מ' עמאנאל סי ריקי נח"ח).
- חבור התשובה, (ע' מ' מנחם בר שלמה המחזיקי נח"ח).
- חושב מחשבות, (עיין מ' עמאנאל סי ריקי נח"ח).
- יושר לבב, (עיין מ' דוד פאלדו נח"ח).
- מדרש ר' נחוניא בן הקנה, (עיין קיפ).
- מתנת עני, (עיין קלור מזרחי).
- עין משפט, (עיין שלטי הגבורים).
- פאר יעקב, (עיין מ' יעקב צאק נח"ח).
- פי' איכה, (עיין מ' שמואל די וידאס נח"ח).
- שושנים לדוד, (עיין מ' דוד פאלדו נח"ח).

1864

1864

1864. — J. Sieber's Erben Buchdruckerei in Pressburg.

1864

1864

**BARCODE ON
BACK COVER**

